

DORIS LESSING

ARGOSTAKİ KANOPUS ARŞİVLERİ I

Şikasta

Çiviyazıları / Bilimkurgu-Fantezi

Şikasta
Doris Lessing
Çiviyazıları / Bilimkurgu-Fantezi
İlk Baskı: 1984
Yeni Baskı: 2014
ISBN: 978-975-11-1111-1

Çiviyazıları

Şikasta

Doris Lessing

Çeviri:
Erol Özbek

Kitabın Özgün Adı:

SHIKASTA

Yazar:

Doris Lessing

İngilizceden Çeviren:

Erol Özbek

Yayıma Hazırlayan:

Hüseyin Demirel

Seri / Sıra No:

Çiviyazıları:40 / Bilimkurgu-fantezi:1

ISBN:

975-8086-39-1

Adres:

Sakız Sk. No: 6/9

Bahariye / Kadıköy - İstanbul

Tel : (0216) 347 05 62-330 83 16-330 83 99

Fax : (0216)418 98 45

Copyright:

Doris Lessing 1979

Onk Ajans Ltd.

Türkçe Baskı İçin Çiviyazıları 1999

Kapak:

Özcan Sapan

Baskı:

Sezai Ekinci Matbaası

Baskı/Tarih:

Birinci Basım: Ocak 1999

Şikasta, “Argos’taki Kanopus Arşivleri” genel başlığını taşıyan beş romanlık bir dizinin ilk kitabıdır.

Dizinin Diğer Kitapları

Argostaki Kanopus Arşivleri II
Evlilikler

Argostaki Kanopus Arşivleri III
Sirius Deneyleri

Argostaki Kanopus Arşivleri IV
8. Gezegen

Argostaki Kanopus Arşivleri V
Duygusal Ajanlar

Çiviyazıları yaşadığımız dünyada tüm toplumsal süreçleri belirleyen eşitsizlikçi-egemenlikçi sistemlerle arasına eleştirel bir uzaklık koymayı niyet edinmiş metinleri yayınlıyor.

Bilimkurgu-Fantezi dizisinde, bu niyeti ifade eden roman, öykü ve denemeler yayınlanacak. Bu dizide, daha eşit, daha adil, daha özgür bir yarın'ın bilgisini bugünden kurmak ve yaşamda karşılıklarını üretmek yolunda çaba harcayan yazar ve okurlarla buluşmayı amaçlıyoruz.

Şikasta, **Çiviyazıları**'nın bu yeni dizisinin ilk kitabı. Yayınlarımızı yakından izleyen okuyucularımızın da farkettileri gibi, alışılmış kapak düzenimizden oldukça farklı bir kapakla karşınızdayız. Bilimkurgu-fantezi dizisi için geçerli olan bu biçimi beğenmenizi diliyoruz.

Kitap, 1980 yılında yayınlanlandığında sansasyonel tartışmalara neden olmuştu. Ancak tüm okur ve eleştirmenler bir konuda hemfikirdi. **Şikasta**, tam anlamıyla sarsıcı bir eserdir.

“İngiliz edebiyatının yaşayan en önemli adı”, “İngiltere solunun kıvancı”, “gizemli kadın”, bir kez daha sürpriz yapmış, fantastik bir kitapla çıkmıştı okuyucusunun karşısına.

Vurucu, kusursuz, dayanılmaz bir kitap olduğu görüşü kısa sürede ortak bir kanı olarak yerleşti. Lessing'in insansoyunun geçmişini açık ve duru bir şekilde anlattığına inanılıyordu. Ruh, yeryüzü, yıldızlar, insanın iç benliği, şeytan.. Eden Bahçeleri'nden de eski zamanları gözler önüne sermişti Lessing; efsaneler, masallar ve allegoriler iç içe girmiş, harmanlanmıştı. Sanal bir evren yaratmıştı, bir yanıla insansoyunun oluşumunu, bir yanıla da hızla sürüklendiği trajik sonu işliyordu.

Lessing'in insansoyunun tarihini yeniden kurguladığına o kadar inanıldı ki; dizinin üçüncü kitabı olan “Sirius Deneyleleri”nin önsözünde, “...üzerinde savaş verilen belirliliklerin kargaşasını daha da arttıran biri gibi görülmek istemem.” demek zorunda kaldı.

Gerçekte, Lessing'in dinsel bir metin havasıyla, yer yer okuru yoracak kadar sarsıcı bir dille, ruhları, şeytanları, devleri, insanları anlatırken, amaçladığı şey, bu simgeler aracılığıyla zaman, mekan ve varoluş kavramlarını tartışmak ve insansoyunu bir kez daha uyarmaktı.

Romanda ifade edilen sorunlar, insansonuyun kendisini mutlak bir yokoluşa götüren çılgınlıkları, bugün de sona ermiş değil, hatta tersine büyüyerek sürüyor.

Argostaki Kanopus Arşivleri'ni türünün mükemmel bir örneği yapan yan budur; insanın hayal gücünü derinleştiren, ama aynı zamanda bilinçli bir sorumluluk duygusuna çağırın hümanist içeriği.

Lessing, beşlemesini başlangıçta tek bir kitap olarak düşünmüştü. Ancak anlatılan konuların kapsamı eseri değişik bir mecraya yerleştirdi. Bu durum Şikasta'nın dizinin giriş kitabı olarak, diğer kitaplardan daha değişik özellikler yüklenmesine neden oldu. Sanal bir evren kurma ve gerçeğin bu düzeyde yeniden kurgulanması süreci, Şikasta'yı dizinin en kapsamlı ve felsefi içeriği en yüklü romanı yaptı.

Çevirmenin Notu

Doris Lessing'in bu kitaptaki dili İngilizce açısından görece sade olduğu halde, yoğun bir duygu akışını yansıtacak kadar da karmaşıktı. Türkçe metinde aşırı ağdalı bir yapıya kaçmamak amacıyla devrik cümlelere bolca yer vermek durumunda kaldım. Bu sayede duygu akışını büyük ölçüde yansıttığımı umuyorum. Çağrışımlarda ayrıntılara meraklı okurlar için ise bazı adların arka planını aktarmakta yarar var: Canopus ya da kitapta yazıldığı biçimiyle Kanopus yıldızını gökyüzü atlaslarında arayacak olursanız, Karina takım yıldızındaki α ya da Carinae (Meydan Larousse) ya da Canopus (Tübitak Bilim Teknik dergisinin verdiği gökyüzü atlası) adlarıyla işaretli yıldızlara bakmalısınız.

Sirius'tan sonraki en parlak yıldız olan Kanopus, sadece güney yarımküreden görülür (Lessing o zamanların Rodezya'sı, şimdiki Zimbabwe'de büyümüştü, dolayısıyla onun izlediği gökte hem Kanopus hem Sirius görülebiliyordu. Seçiminde bunun etkisi olmuş olabilir.) Ama elbette ki öykü açısından Kanopus gökyüzündeki gerçek bir yıldız olmuş, olmamış, fark etmez. Sirius için 'Sürüş' karşılığı da olmakla birlikte, yabancı dil bombardımanı altında bu karşılık unutulduğundan, üstelik burada sadece hayali bir anlamı varken Sirius deyip geçtim.

Başta Johor olmak üzere, seçilen kişi adlarının çoğu Eski Ahit'teki bazı isimleri çağrıştırmakla birlikte, bunun izini çok fazla sürmedim, çünkü buradaki karakterlerin Eski Ahit'ten çok farklı olduğu da açık.

Şammat (Shammat) adı biraz kafa karıştırıcı, çünkü Eski Ahit'teki bir isim gibi görünmekle birlikte, benim ulaşabildiğim (yetersiz) kaynaklarda böyle bir isme rastlamadım. Bu adın "Sham" (=sahtekar, gerçeğin sahteleştirilmiş) kelimesinden türetilmiş olduğu sonucuna vardım, ama bu doğrultuda "Sahtegiller" benzeri, bulunacak herhangi bir ismin iğreti duracağı da açıktı.

Orijinalinde "Shikasta" adıyla geçen bu talihsiz gezegenin aslında Türkçe'deki adı (dünya, maalesef) herkesin malumu, onun için "Şikasta" halinde yerlileşmenin hiçbir sakıncası olamazdı.

İnsan kuşakları karşılığında kesinlikle "nesil" kelimesini kullanmamın ise özel bir nedeni var: Şikasta'nın altı "kuşak"tan (Zones) oluşan yapısı. Bu terim ikinci ve üçüncü kitaplarda daha da önem kazanacağından, bunu ayırd etmek önem taşıyordu. Bir de "necessity" var ki, aslında yer yer 'zaruret' ya da 'ihtiyaç' anlamına gelen bu kelimeyi, kimi yerde dili biraz zorlayarak olsa da "gereklilik" şeklinde tek kelime ile karşıladım, çünkü kurgulanan kozmolojide Kanopuslular buna özel bir önem atfediyor (bu da özellikle üçüncü kitap olan "Sirius Deneyleri"nde iyice açıklığa kavuşacak).

Bir Şikasta hastalığı olan, her şeyin ansiklopedik arka planını vermeye daha fazla prim vermeyip, bu açıklamaları burada kesmek gerekiyor. Taş örüntülerinin Stonehenge'i hatırlatması, "Terörist birey tipleri"nin, yazarın "Terörist" adlı romanı (Türkçesi: Afa Yayınları, 1992) ile kesişmesi gibi

pek çok çağrışım ve arka plan var ve bunları ele almak gerekip gerekmediğine, herhalde edebiyat eleştirmenleri karar vermeli.

Erol Özbek

Her gece saatler boyunca, Afrika'daki evimizin önünde oturup da yıldızları izleyen babam için.

“Eh,” diyecek şimdi, “kendimizi havaya uçuracak olursak, demek ki, geldiğimiz yerde daha bir sürüsü var!”

Birkaç Not

Şikasta'ya, kendi içinde bütünlüğü olan tek bir kitap olacağı ve bittiği zaman da bu konuyla işimi bitirmiş olacağım inancıyla başladım. Ama yazdıkça, daha fazla imkânlar ve konular içeren daha geniş bir ölçeğin içinde dolaşmanın verdiği coşkuyla yeni kitapların, yeni öykülerin fikirleri içime doluştu. Açıkçası kendim için yeni bir dünya yaratmıştım -ya da bulmuştum- ve bu, gezegenlerin küçük kaderlerinin, hele bireylerin, yalnızca kozmik evrimin öğeleri olduğu, kendini ancak büyük galaktik imparatorluklar arasındaki çekişmelerde ve etkileşimlerde ifade edebildikleri bir ortamdı: Kanopus, Sirius, bunların düşmanı Puttiora ve ona bağlı suç gezegeni Şammat. Sanki hem dilediğim ölçüde deneysel, hem de dilediğim kadar geleneksel yazmakta serbest kaldığım hissindeyim: bu dizinin ikinci kitabı “Üçüncü, Dördüncü ve Beşinci Kuşaklar Arası Evlilikler” bir fabl ya da mit olarak ortaya çıktı. Ayrıca tuhaf, ama daha gerçekçi de oldu.

Her yerdeki romancıların gerçekçi roman sınırlarını kırdığını, çünkü etrafımızda gördüğümüz her şeyin gündün güne daha deli dolu, daha fantastik, inanılmaz hal aldığı söylemek artık olağanlaştı. Bir zamanlar, hem de çok uzun zaman önce değil, romancılar abartmakla ya da aşırı tesadüfleri ya da ihtimal dışı olanı ele almakla suçlanabiliyordu: şimdi ise romancıların, gerçeklerin en delice kurgularla boy ölçüşebileceğinden yakındığını duyabilirsiniz.

Örneğin, “The Memoirs of a Survivor”da yarı-kedi, yarı-köpek bir hayvan “icat ettim” ve sonra da bilimcilerin böyle bir melez ırk üzerinde deneyler yaptığını okudum.

Evet, bir üst akla ya da Ur-akıla ya da bilinçdışına ya da, her ne diyecekseniz ona, “bağlanmanın” mümkün olduğuna inanıyorum, hem de sadece romancılar için değil ve bana kalırsa, pek çok ihtimaldışılığın ve “rastlantının” nedeni budur.

Eski “gerçekçi” roman da, biraz kabaca uzay romanları olarak adlandırılan edebiyat türünden gelen etkiler yüzünden değişime uğradı. Kimileri buna üzülüyor. ABD’de bir yerde konuşma yapıyordum ve toplantının başkanlığını yapan ve belki de tek kusuru fazla uzun bir zaman boyunca akademik inançlarla beslenmiş olmak olan bayan profesör sözümü keserek dedi ki, “Benim sınıfımda olsaydınız, gününüzü görürdünüz!” (Elbette herkes bunu komik bulmayacaktır.) Az önce söylediklerim şöyleydi: uzay romanları, bilim kurgu ile birlikte, günümüzde edebiyatın en orijinal dalını oluşturuyor; daha şimdiden tüm yazı türlerine canlandırıcı etki yaptı; bu edebiyat dalına patronluk taslamaya ya da onu yok saymaya kalkan edebiyat akademisyenleri ve reisleri suçludur - gerçi doğaları itibarıyla elbette başka türlü davranmaları beklenemezdi. Bu görüş artık, ortodoks olma emareleri gösteriyor.

Bence, “ciddi” bir romanı bir rafa ve sözgelimi, “İlk ve son insanlar”ı başka bir rafa yerleştiren bir tutumda son derece ters bir şeyler vardır.

Ne fenomendi -bilim kurgu, uzay romanları-, hiç yoktan ortaya çıkıverdi, elbette beklenmedik şekilde, insan aklının sınırlarını genişletmeye zorlandığı her zaman olduğu gibi; bu sefer yıldızlara doğruydu, galaksilerin içineydi ve bundan sonraki kim bilir nereye. Bu kafa karıştırıcıları dünyamızı, dünyalarımızı bizim için keşfettiler, olan biteni bize anlattılar, hem de başka hiç kimsenin yapmamış olduğu yollarla, hem de bunlar henüz gelecek iken ve resmi bilim sözcüleri bütün bu tür şeylerin imkânsız olduğunu söyledikleri bir zamanda -onlar, saygın kardeşlerinin ya söylemeye cüret edemediği ya da saygınlıkları nedeniyle fark bile etmedikleri gerçekleri söyleyebilen gayri meşru oğulun, vazgeçilmez ama (en azından başlangıcında) nankör rolünü oynadılar. Ayrıca dünyanın kutsal yazılarını da, bilimsel ve sosyal olasılıkları mantiki sonuçlarına götürürkenki tutarlılık ve cüretle incelediler ve bizim de bunları inceleyebilmemize imkân verdiler. Onlara o kadar çok şey borçluyuz ki!

Şikasta'nın çıkış noktası, bu edebiyat türünün başka pek çok örneği gibi Eski Ahit'tir. Eski Ahit'i toptan küçümseme alışkanlığımızda, çünkü Yehova ya da Yahve bir sosyal görevliye yakışır şekilde düşünmüyor ve davranmıyor. H. G. Wells bir keresinde, insan şu "n'olur, n'olur"larını tanrıya haykırdığı zaman bunun bir tavşan yavrusunun karanlık bir gecede bir aslanın kucağına sokulmasını andırdığını söylemişti. Ya da bunun gibi bir şey.

Tüm ırkların ve ulusların kutsal yazılarının pek çok ortak yönleri vardır. Onlar neredeyse tek bir aklın ürünleri gibi görülebilirler. Onları ölü bir geçmişin şirin fosilleri şeklinde küçümsemekle hata yapıyor olmamız mümkün.

Popol Vuh ya da, Dogon'un dini geleneklerini ya da, Gılgamış destanını ya da, şimdilerde bolca ve kolayca bulabileceğimiz başka herhangi bir kitabı (Bazen, acaba gençler, aklınıza gelebilecek her kitabı yakındaki bir kitapçı rafından satın alabileceğiniz bu zamanın ne kadar olağanüstü olduğunu ve belki de bunun sonsuza kadar böyle olmayabileceğini biliyor mu, diye merak ediyorum) bir kenara bırakırsak, Eski Ahit'i -elbette Yahudilerin Tora'sı dahil- ve apokrifleri okuma işi hayli ilginç, ayrıca karşılaşılabileceğiniz, çeşitli zamanlarda ve yerlerde küfredilmiş, yasaklanmış ya da batıl kitap ilân edilmiş olan pek çok başka eser; sonra da Yeni Ahit ve ardından Kuran. Hatta, Ortadoğu'da hiçbir zaman birden fazla kitap bulunmadığına inananlar da vardır.

7 Kasım 1978
Doris Lessing

ARGOSTAKİ CANOPUS ARŞİVLERİ 1

Şikasta

Kanopus Koloniler İdaresi öğrenimi gören birinci sınıf öğrencilerine Şikasta hakkında genel bir fikir sunmak üzere seçilen bu belgelerde Johor, Şikasta'ya gönderilen -pek çok değişik görevi yürütmekte olan çok sayıdaki- elçilerimizi temsil etmeye uygun bulunmuştur.

JOHOR'UN RAPORU:

Birçok gezegenimizdeki kolonilerde sağa sola gönderildim. Her türden krize tanık oldum. Türleri ya da özenle planlanmış yerel programları tehdit eden acil durumlara uğraştım. Başarısızlığı nihai ve geri dönüşsüz bir şekilde kabullenmeyi birden fazla kere öğrenmek durumunda kaldım; hani hayal ettiğimiz, planlar oluşturduğumuz o gelişme potansiyelini içlerinde barındıran yaratıklarla ilgili bir girişim ya da deneyle ilgili... ve sonra - Bitti! Son! Davul sesleri aniden tükenip yerini sessizliğe bırakır...

Fakat kayıpları en aza indirme yeteneğinin gerektirdiği türden kararlılık, zamanın yıpratıcılığına, yüzyıllar, sonra bin yıllar boyunca maddenin sızıp gitmesine karşı direnmek için -hem de bütün bunların ucunda öylesine sönük bir umut ışığı görünürken- ihtiyaç duyulan inatçı sabırdan çok farklıdır.

Hayal kırıklığının dereceleri ve nitelikleri vardır. Bunların kimisinin yararsız olmadığı düşüncesindeyim. Burada, hizmet eden birinin düşünce sistemi kaydedilecektir.

İşgücünün küçük bir üyesiyim ve bu bakımdan da yapmak zorunda olduklarımı yapıyorum. Ama bu demek değil ki, hepimizin olduğu gibi, 'Yeter!' deme hakkım yoktur. Ama görünmez, yazılı olmayan, söze dökülmemiş kurallar bunu yasaklıyor. Bu kuralların neye denk düştüğüne gelince, bence sevgidir. En azından benim ve başka pek çok kişinin hissettiği budur. Hepimizin bildiği gibi, Koloniler Servisi'nde böyle düşünmeyenler de var. Anlatılması gerekli olanlar çerçevesinin belki de dışına taşan düşüncelerimi de yazıya dökmekteki amacım, sonuçta Kanopus'un Şikasta hakkındaki çoğunluk görüşünü oluşturan düşünceyi, yani burasının bütün o zahmet ve dertlere değer bir yer olduğunu kanıtlamaktır.

Bu notlarda meseleleri açıklığa kavuşturmaya çalışacağım. Nasıl ki ben benden öncekilerin kayıtlarını defalarca incelediysem, benden sonra da bu kayıtları inceleyecekler olacaktır. Bir olayın ya da bir ruh halinin dökümünü yaptığınız zaman, bunun belki de on bin yıl sonra bir kişiyi nasıl etkileyeceğini bilmek her zaman mümkün değil.

Her şey değişiyor. Emin olabileceğimiz tek şey bu.

Bütün diplomatik görevlerimin içerisinde Şikasta'ya yaptığım bu ilk ziyaret en berbat olanıydı. Bütün içtenliğimle söyleyebilirim ki, o zamandan beri bu konuyu pek düşünmedim. Düşünmek istemedim. Kaçınılmaz hataları düşünüp durmak -yoo, hiç de hoş bir şey değil.

Burası hep felaket bir evren; ani altüst oluşlar, kargaşalar, değişimler, kıyametler geçirmekte ve muazzam basınç altında yeni biçimler, şekiller almaya zorlanan maddenin şarkısından başka hiçbir şeyde neşeden eser yoktur. Fakat zavallı Şikasta -hayır, mecbur olduğumdan fazlasını düşünmek istemedim. Oraya gönderilen personel ile (ah, binlercesi, hem de tekrar tekrar, çünkü hiç kimse Kanopus'u şu talihsiz Şikasta'yı ihmal etmekle suçlayamaz, hiç kimse sorumluluktan kaçtığımızı düşünemez), oraya gönderilen ve geri dönen ve hepimizin yaptığı gibi raporlarını dosyalara yerleştiren ötekilerle buluşmaya kalkışmadım. Şikasta hep gündemimizde oldu, halen de gündemimizde -kozmetik gündemde, insanın tamamen unutmayı tercih edebileceği bir yer değil, çünkü sıkça haberlerde yer alıyordu. Fakat ben, "temas halinde", "yakın takipte" kalmadım- yoo. Raporumu dosyaladıktan sonra benim için iş bitmişti. Sonra da tekrar gönderildiğimde, Kentlerin Yok Oluşu Zamanı'nda, uzun bir süreye yayılan o ağır ağır çöküş sürecinin sonuçları hakkında rapor hazırlamam gerektiğinde, düşüncelerimi görevimin sınırları içerisinde tutmaya özen gösterdim.

Ve nihayet uzun bir aradan sonra -gerçekten de o kadar çok bin yıl geçti mi üzerinden?- kendi

irademle anıları canlandırıyorum, anıları yeniden yaratıyorum ve bu çabalarım, uygun düştüğü yerlerde kayıtlarda yer alacak.

KOLONİLER SERVİSİ GÖREVLİLERİ İÇİN ŞİKASTA GEZEĞENİ ÜZERİNE NOTLAR'DAN ALINTI

Tamamen veya kısmen yerleştiğimiz tüm gezegenler içerisinde burası en zenginidir. Özellikle de: yaşam biçimlerinin çeşitliliği, çeşit yelpazesi ve bolluğu için içerdiği muazzam potansiyeli ile. Çilesini çektiği -korkarız ki, doğru ifadesi budur- pek çok değişim boyunca bu hep böyle kaldı. Şikasta her konuda aşırılığa meyilli. Örneğin muazzamlık evreleri geçirdi: dev boyutlu ve geniş bir çeşit yelpazesindeki yaşam biçimleri. Minyatürlük evreleri de yaşadı. Bazen bu dönemler iç içe geçti. Çeşitli zamanlarda Şikasta sakinleri arasında öyleleri vardı ki, içlerinden birisi, yüzlerce komşusunun yiyeceğini ve yaşam alanını tek bir öğünde tüketebiliyordu. Dahası bu sadece görünen (çarpıcı da denebilir) ölçekteki bir örnek, çünkü gezegenin ekonomisi öyle ki, her yaşam biçimi bir diğerini avlıyor, bir başkası tarafından destekleniyor ve yine bir başkasınca avlanıyor, ta en küçük, atom altı düzeye kadar. İşin burası yaratıkların kendilerine her zaman bu kadar açık görünmüyor, çünkü onlar tükettikleriyle meşgul olma ve kendilerini tüketen varlıkları unutma eğilimindedir.

Gezegenin eşsiz, tuhaf dengesindeki bir şok ya da zorlama nedeniyle tekrar tekrar kazalar meydana geldi ve Şikasta adeta yaşam bakımından çıplak kaldı. Sonra yeniden ve yeniden, türlerle dolup taşı ve bu yüzden hastalıklı hale geldi.

Bu gezegen, barındırdığı iç gerilimler nedeniyle her şeyden önce, karşıtlıkların ve çelişkilerin gezegenidir. Gerginlik onun en temel doğasıdır. Onu güçlü kılan budur. Zayıf kılan da.

Temsilciler, egemenlik alanımızın başka yerlerinde alışık oldukları ve bu yüzden de burada da bekleyecekleri şeyleri, uzun durgunluk dönemlerini, neredeyse değişmeyen ahenkli denge çağlarını, Şikasta'da bulamayacaklarını her zaman için akılda tutmak zorundadırlar.

Temsilcilerin, titiz hazırlıklarla kendilerini donatması gerekmektedir. Gezegenel Sunumlar Binası 5. Kısımda bulacakları şeylerle manevi hazırlık yapmaları ise kendi kararlarına bırakılmıştır.

Örnek. Şikasta modelinin karşısına geçip incelemek isteyebilirsiniz -Model ölçek 3'te, yani aşağı yukarı bugünkü gerçek boyutlarına göre ölçeklenmiş halde. (Hakim tür Kanopusluların yaklaşık yarı boyunda.) Onların harita ve kartografik araçları üzerinde gördükleri şekliyle göreceğiniz bu küre, onların hakim türünün ortalama boyu ile aynı çaptadır. Kürenin büyük kısmının üzerinde bir sıvı bulaşığı göreceksiniz. Yaşam bolluğunun bağımlı olduğu şey bu incecik sıvı tabakasıdır. (Bu gezegen, yüzeyi üzerinde köpüğü andıran küçük yaşam dünyasından habersizdir: bildiğimiz gibi, gezegenin kendi hakkında başka fikirleri var; ama bu, şu anki konumuzun dışındadır.) Bu uygulamanın esprisi şu: Şikasta'yı oluşturan organik ihtimallerin devamlılığının, potansiyellerinin hasadının bir bakıma, bir anda bir kızıl yıldız tarafından içilebilecek ya da başka bir yerlerden bir kuyruklu yıldızın gelmesi halinde bir çocuğun topuna bulaşmış köpek pisliği kadar kolay sıyrılıp düşebilecek kadar narin bir sıvı bulaşığına bağımlı olduğunu kavramak. Sözü edilen olaylar eninde sonunda, görülmemiş şeyler değil.

Örnek. Gezegenin etrafında eşmerkezli küreler halinde bulunan çeşitli varlık düzeyleriyle tanışın; bunlar toplam altı tanedir ve hiçbiri fazlaca zahmet gerektirmeyecek, çünkü onlara

çabucak girip çıkacaksınız -bir tek son küre ya da daire ya da kuşak, Altıncı Kuşak hariç, bunu ayrıntılı olarak incelemeniz gerekiyor, çünkü size verilen çeşitli görevleri tamamlamak için gereken zaman boyunca orada kalmanız gerekecek: bunlar yalnız Altıncı Kuşak üzerinden gerçekleştirilebilecek görevlerdir. Burası zor bir yerdir, tehlikelerle doludur, ama bunlarla kolayca başa çıkılabiliyor; şimdiye kadar oraya gönderilen yüzlerce görevliden hiçbirini, en genç ve deneysiz olanlarını bile kaybetmemiş olduğumuz gerçeği bunun kanıtıdır. Altıncı Kuşak, hazırlıksız olanlar için her türlü zorluğa, gecikmeye ve bitkinliğe neden olabilir. Bunun nedeni bu yerin doğasında güçlü bir duygunun bulunmasıdır -onların bunun için kullandığı kelime “nostalji”- ve asla olmamış olan ya da en azından düşündüğünüz biçimiyle ve şekliyle var olmamış bir şeye duyulan bir özlem demektir. Canavarlar, ruhlar, hayaletler, yarı-yaratılmışlar ve gerçekleşmemişler orada dolanır, ama tetikte ve uyanık olursanız, başa çıkamayacağınız şey yoktur.

Örnek. Şikasta'nın yaratıklarına göz atmak için sağlanabilen çeşitli odak noktalarını tanımak için zaman ayırmanız önerilir. Şikasta'daki mümkün tüm boyutları 31. Kesim'de 1-100 no.'lu odalarda bulabilirsiniz; bunlar elektrondan hakim hayvan türüne kadar uzanan bir yelpaze oluşturuyor. Bütün bu değişik perspektiflerin yaratacağı hayranlık gerçek birer tehlikedir. Elektron ölçeğinde Şikasta, içinde ince titreşimlerin sisleri biçimlendirdiği boş uzay olarak görünüyor - maddenin mümkün en seyrek dağılımları, en küçük enerji atımları bile, muazzam boşluklarla birbirinden ayrılıyor. (Elektronları birbirinden ayıran boşluklar atılsaydı, Şikasta'daki en büyük binalar bile bir Şikastalının tırnağı büyüklüğündeki bir kütle oluştururdu.) Şikasta'nın seslerine tank olmak, eğer önceden alıştırma yapmadıysanız, yapılacak iş değildir. Şikasta'nın renkleri ise önceden hazırlık yapmadıysanız, sağ atlatamayacağınız bir travmadır.

Kısaca, bildiğimiz hiçbir gezegende, Şikasta'daki kadar şiddetli ve kaba titreşim düzeyleri görülmez ve kişinin varlığının bunlardan herhangi birine uzun süre maruz kalması akli melekelerini çarpıklaştırabilir ya da şaşırabilir.

Johor'un Raporu:

Bu görevi, benim üçüncü görevim, üstlenmem istendiğinde, Altıncı Kuşakta fazla zaman geçirmem beklenmiyordu. Aksine, sadece bir veya iki görev için ihtiyaç duyacağım kadar bir süre kalacağım düşünülüyordu. Ama o sırada Tevfik'in yakalandığı ve onun işini başkalarının yapması gerekeceği, özellikle de benim yapacağım bilinmiyordu. Üstelik çabucak yapmak zorunda kalacaktım, çünkü aksi halde, Tevfik'in uğradığı talihsizlikten dolayı ortaya çıkan çeşitli acil durumlara el koymadan önce enkarne olup yetişkinliğe ulaşacak zamanım kalmayacaktı. Şikasta'daki personelimiz var gücüyle çalışıyordu ve Tevfik'in yerini alacak donanıma sahip kimse yoktu. Birimizin diğerinin yerini tutamadığını çoğunlukla göz ardı ederiz. Oysa deneyimlerimiz, kimileri tercihlerimizle, kimileri istemeden, bizi farklı şekillerde olgunlaştırır. Hepimiz gezegenlerden birinde hayata başlamış olabiliriz, hatta bazılarımız aynı sıralar Şikasta'da başlamıştır, aralarında bir batında doğmuş köpek yavruları arasında olduğundan fazla fark yoktur, ama birkaç yüz yıl sonrasında, hele birkaç bin yıl sonra her birimiz öyle farklı biçimlerde kaynaşmış, pişmiş, billurlaşmıştır ki, kar taneleri bile birbirinden daha farklı olamaz. İçimizden biri Şikasta'da ya da herhangi bir başka gezegende “dünyaya inmek” üzere seçilmeden önce, şu karar verilmiş olur: Johor şu ya da bu göreve uygundur,

Nasır falanca göreve ve Tevfik de, yalnızca ve yalnızca onun yapabileceği belirli bir uzun vadeli göreve -ve parantez içinde ve fazlaca vurgulamaksızın burada itiraf etmeliyim ki, kendi örneğimde bir miktar kuşkuluyum. Tevfik ile beni çeşitli kereler birbirimize benzettiler: eşdeğer değil, asla bu değil, ama sık sık bir tercih listesindeki birkaç isim arasında ikimizinki üstte yer alıyordu, çok uzun zaman boyunca dost olduk ... O kadar çok kere, o kadar çok gezegende birlikte çalıştık ki! Böylesine birbirimiz gibiyken, kardeşler, yaşam ve ölümden ortak, aramızda söylenemeyecek hiçbir şeyin olmayacağı bir düzeyde dost ve birbirimizin, mutlak sorumluluğunu üstlenmeyeceğimiz hiçbir yönümüz yokken; biz bu kadar yakınken ve onu kaybetmişken, geçici olarak elbette, ama yine de onu kaybettik ve şimdi o, düşman güçlerin bir parçası durumunda, o zaman -kendimden bekleyemeyeceğim bir şey olabilir mi? Ana görevlerinden birisi Tevfik'in yapamadıklarını yapmak olan bu yolculuk için hazırlanırken, kendi irademi yeniden güçlendirmek için pek çok birim enerji harcadığımı kayda geçirmek durumundayım: Hayır, hayır (diyorum kendime), Tevfik'in, kardeşimin yolundan gitmemeliyim. Ve sonra yine: Yapmak zorunda olduğumu bildiğim şeylere dayanmalıyım ... işte Altıncı Kuşakta bu kadar çok zaman geçirmek zorunda olduğumu öğrenince bu yüzden bu kadar kötü tepki gösterdim. Geçen seferden burasının, kişinin zihnini, onu zayıflatan, sonsuza kadar geride bırakmış olduğunu umduğu -her zaman umut edersiniz- türden rüyalarla, zaafarla, açlıklarla doldurduğunu biliyorum. Oysa tahribat, tehlikeler ve aklı çececek tuzaklarla tekrar tekrar karşılaşmak, bizim kaderimiz, görevimiz. Başka çare yok. Ama Altıncı Kuşakta olmak istemiyorum! Orada daha önce iki kere bulundum, bir kere Birinci Zamanın Görev Gücünün alt kademe üyesi olarak, sonra da Ahir öncesi Zamanda özel elçi olarak. Elbette Altıncı Kuşak değişmiş olacak, Şikasta'nın da değiştiği gibi.

Birinci kuşaktan beşinciye kadar, algıladıklarımı en azda tutarak geçtim. Oralari çeşitli kereler ziyaret etmişliğim var ve oralar canlı ve çoğunlukla makul sayılabilir yerlerdir, çünkü sakinleri, Şikasta'nın itiş kakışından geçmiş kişilerdir ve Altıncı Kuşağın hastalıkları onlardan çok uzak. Ama şimdi onlarla işim yok; ve oralardan geçerken bütün yaşadığım, biçimlerin, heyecanların hızlı titreşimleri, sıcaktan soğuğa geçişler, bitkinlik oldu. Çok geçmeden, hissettiklerimle, Altıncı Kuşağın dış alanlarına yaklaştığımı anladım ve diyebilirdim ki, 'Ah evet, Şikasta, işte yine karşımdasın -ve alttan alta bir içimi çektim, güçlerimi toparlamaya çalıştım.

Elem, aç özlemlerin havası, tüm duygularımda sömürülürcesine çekilme hissi -ve her adım için kendimi zorlamam gerekti ve sanki göremediğim güçler topuklarımı yakalamış tutuyor, göremediğim varlıkların yükü üstüme biniyor. Sislerin içinden nihayet oraya ulaştım ve geçen sefer çayırklar, ırmaklar, otlayan sığırlar görmüş olduğum yerde şimdi sadece dev boyutlarda kurak bir düzlük uzanıyordu. İki yassı siyah taş Doğu Kapısı'nı işaretliyordu ve, Altıncı Kuşağın tozlu düzlüklerinin öteki yanında, arkalarında kalan Şikasta'dan çıkma ve uzaklaşma özlemiyle tutuşan zavallı ruhlardan oluşan öbekler toplaşmıştı. Beni hissettikleri için, çünkü beni henüz göremiyorlardı, kör insanlar gibi sendeleyerek ilerlediler, yüzleri arayış içinde sağa sola dönüyordu ve inliyorlardı, derin, özlem dolu bir inilti ve ben hâlâ kendimi göstermediğimden, Altıncı Kuşakta binlerce yıl öncesinde de duyduğumu hatırladığım bir yakarış sözüne ya da maniye başladılar.

*Kurtar beni tanrım,
Kurtar beni efendim,
Ben seni seviyorum,
Sen beni seviyorsun.*

*Beni izleyen,
Tanrının Gözü,
Öde benim fidyemi,
Özgürlüğe kavuştur beni...*

Bu arada benim gözlerim o yüzlerin üzerinde geziniyordu! O kadar çoğu tanıdık ki, hiç değişmemişlerdi, kederin izlerinden başka, o kadar çoğunu tanımıştım, hatta Birinci Zamanda, güzel ve sağlıklı, güçlü hayvanlar oldukları, kendilerine güven dolu, yetkin oldukları zamanda tanımış olduklarım bile çoktu. Aralarında, Davut'un soyundan gelme eski dostum Ben'i ve kızı Sais'i gördüm, beni öylesine güçlü hissediyordu ki, yanı başıma dayanmış, yüzünden yaşlar akıyordu, ellerini uzatmıştı, sanki benim ellerimi uzatmamı bekliyor gibi. Beni en son görmüş olduğu biçimde tezahür ettim ve ellerimi onunkilerin içine koydum, kendini kollarıma attı ve öyle durup ağladı. "Nihayet, nihayet," diye ağlıyordu, "benim için mi geldin? Artık gelebilir miyim?" -ve tüm diğerleri de etrafımıza dolmuştu, kucaklayıp sarılıyordu, kendimi neredeyse onların özlemlerinin girdabında kaybeder gibi oldum. Orada dururken sarsıldığımı hissettim, içimin çekip alındığını hissettim ve geriledim, beni bırakmalarını sağladım ve Ben, o da ellerini çekti, ama yakınımda durmaya devam etti, bir yandan da ağlıyordu: "O kadar uzun zaman oldu ki, o kadar uzun ki..."

"Niçin hâlâ buradasınız, onu söyleyin bana," dedim ve hepsi sessizleşti, Ben konuştu. Ama bana daha önce söylediklerinden farklı bir şey söylemedi ve bitirdiğinde, ötekiler de peş peşe öykülerini haykırarak anlattıklarında, anladım ki, Altıncı Kuşağın zaruretlerince tutsak alınmıştım, bütün varlığım sabırsızlık, hatta korku ile mayalanıyordu, çünkü bütün iş önümdeydi, görevim beni çağırıyordu - oysa ben, kendimi kurtaramıyordum. Anlattıkları hep aynıydı, her zaman aynı olmuştu - acaba hatırlıyorlar mıydı, benim daha önce orada durduğumu, onların yine orada durduğunu, o kadar uzun zaman önce ve aynı şeyleri söylediklerini, ... bu kapıdan çıkmışlardı, ters dönüp düzlüğü geçmişlerdi ve Şikasta'ya girmişlerdi - kimisi yakın zaman önce, kimisi yüzyıllarca, bin yıllarca önce - ve hepsi de Şikasta'ya yenilmişlerdi, amaçları ve iradeleriyle başarısızlıklara uğramışlardı, yeniden buraya atılmışlardı, yine Doğu Kapısı'nın etrafında toplaşmışlardı. Tekrar denemişlerdi, yani bir kısmı, yeniden yenilmişlerdi, yine kendilerini burada bulmuşlardı -tekrar tekrar-, ama sadece bir kısmı, kimisi ise Şikasta'ya girecek ve Şikasta'nın ödülünü kazanacak kadar güçlü olabilecekleri umudunu terk etmişlerdi. Ödül, Şikasta'ya dayanmayı başarıp ondan sonsuza kadar kurtulmaktı. Ama işte burada dolanıyor, sürükleniyorlardı, ince sefil ruhlar halinde, inliyor ve kendileri için gelecek ve bir anne kedinin yavrularını güvenli bir yere taşınması gibi onları bu berbat yerden alıp uzağa götürmeye gelecek "Onlar"ın özlemiyle yanıyorlardı, Kurtarılma, yardım alma fikri burada, bu kapıda her zaman, bildiğim başka her yerdekenden daha fazla kendini gösteriyordu, bu fikre sarılıp durmaları beni delirtiyordu.

"Ben," dedim. Aslında onun aracılığıyla hepsine hitap ediyordum. "Ben, tekrar denemelisin, başka çare yok."

Ama Ben ağlıyor ve bana sarılıyor, yalvarıyor, yakarıyordu -bir iç geçirmeler ve göz yaşları fırtınasına yakalanmıştım.

Vazgeçmemişti, onu bununla suçlayamazdım! Tekrar tekrar Şikasta'nın "kapıları"nda süzülmişti ve sıra kendisine geldiğinde tüm gücüyle, kararlılığıyla, bu sefer nihayet... ama sonra, aylar ya da yıllar ya da bir ömür boyu sonra (o sırada bu süre ne kadar ise) Şikasta'yı yeniden terk ettikten, tekrar Altıncı Kuşağa geldikten sonra, aslında hangi amaçla yola çıkmış olduğunu bütün bu süre

boyunca unutmuş olduğunu hatırlıyordu. Şikasta'nın dehşetleri ve acıları yardımıyla kendini kurtarmayı amaçlamıştı, böylece hayatta kalabilecek, direnebilecek bir öz halinde billurlaşabilecekti, ama kendine geldiğinde görüyordu ki, ömrünü yine zevk düşkünlüğüyle, zaafarla ve unutkanlığa düşerek geçirmişti. Tekrar tekrar ... bu yüzden şimdi o yeri o kadar dehşetle hatırlıyordu ki, Şikasta'nın girişlerinde yeniden doğuş fırsatı için bekleyen ruhların kalabalığına katılmaya zorlayamıyordu kendini. Hayır, vaz geçmişti. Buradaki tüm diğerleri gibi, "Onlar" onu almaya gelene kadar beklemeye ve beklemeye mahkumdu. Ben gelene kadar beklemişti - ve şimdi bana sarılmış, bırakmıyordu.

Onlara, ona daha önce de söylediklerimi söyledim: "Hepiniz düzlüğü geçip öteki tarafa geçmeyi başarmak zorundasınız ve sabırla sıranızı beklemek zorundasınız -ama artık bekleyiş o kadar uzun sürmeyecek, çünkü Şikasta ruhlarla tıklım tıklım halde, gruplar halinde doğuyorlar, gittikçe daha çok, daha fazla. Gidin, bekleyin ve tekrar deneyin."

Etrafımdakilerden gürültülü bir yakınma yükseldi.

Ben, "Ama her şey daha da kötü diyorlar," diye bağırdı. "Durum daha kötüleşiyor, daha zorlaşıyor. O zaman başaramadıysam, şimdi nasıl başaracağım? Yapamam ..."

"Yapmak zorundasın," dedim ve aralarından kendime yol açmaya başladım.

Bunun üzerine Ben boğuk bir kahkaha attı, bir suçlamaydı: "İşte gidiyorsun," diye bağırdı. "Sen iyisin. Dilediğin gibi gelip gidebiliyorsun, ya biz ne olacağız?"

Aralarından geçmişim. Yeterince uzaklaştıktan sonra geriye baktım. Kalabalık hâlâ kederin etkisiyle sızlanıyor, söyleniyor, sallanıyordu. Ama Ben, bir adım atıp onların arasından çıktım. Sonra bir adım daha. Düzlüğün öte yanını işaret ettim, büyük zahmetle ileriye bir adım daha atmasını seyrettim. Deneyecekti. Geniş, acı dolu düzlükte yola çıkmıştı.

Giderken, onların şarkı söylediklerini duydum:

*Beni izleyen,
Tanrının Gözü,
Öde benim fidyemi,
Özgürlüğe kavuştur beni...
İşte buradayım,
Burada bekliyorum,
Kurtar beni tanrım,
Kurtar beni efendim,... ve bu şarkıyı söylediler de söylediler...*

Daha şimdiden, tüm duygular içinde en yararsız olanıyla, kederle dolmuştum, düzlük boyunca koştum; ayaklarımın altında kalın yumuşak toz tabakasını hissederek. Kuru kanallar geçerken ve kurumuş ırmak yataklarını yol olarak kullanırken, önceki ziyaretimdeki çimenleri, çalılırları ve ırmakları hatırladım. Çekirgeler, cırcır böcekleri, kayaların üzerinde yakıcı ışığın parıltısı - burası çok yakında çöl olacaktı. Sonunda Şikasta'ya girebileceğim zaman nelerle karşılaşmak zorunda kalacağımı düşündüm.

Alçak bir taşın üzerinde oturan tanıdık bir kadın şekli gördüm, üzüntü ve bitkinliğe öylesine gömülmüştü ki, ben yaklaşırken hiç kıılmıdamadı. Başında durduğumda onun Rilla olduğunu gördüm. Rilla son ziyaretimde Doğu Kapısında bekleyen kalabalığın içindeydi.

Onu selamladım, başını kaldırdı, kuru, katı bir acı bakışla karşılaştım.

“Ne diyeceğini biliyorum,” dedi.

“Ben tekrar deniyor,” dedim. Ama geriye dönüp baktığımda onu göremedim: sadece havaya kalkmış kızılımsı tozlar ve kuru, kırık otlar vardı. O da baktı, ama umursamazca.

“O orada,” dedim. “İnan bana.”

“Boşuna,” dedi. “O kadar çok denedim ki.”

“Zamanın geriye kalanı boyunca burada mı oturacaksın?”

Cevap vermedi, önceki duruşunu yeniden aldı, gözleri yerde, hareketsiz. Kendini atıl bir ağırlık olarak, içi boş hissediyordu; benim için ise o bir tehlike girdabıydı. Kendimi incelmış, kısmen saydam halde görür gibiydim, sızlanacağımı -ona yaslanacağımı, onun kilit altındaki öfkelerine kapılacağımı hissediyordum.

“Rilla,” dedim. “Yapmam gereken işler var.”

“Elbette,” dedi. “Başka bir şey söylediğin görülmüş mü ki?”

“Git Ben’i bul,” dedim.

Yürüdüm. Epey sonra dönüp baktım - daha önce cesaret edemedim, çünkü dönüp ona geri koşacağımdan korkuyordum. Ah, onu tanımıştım, çok iyi tanımıştım. İçinde ne meziyetlerin kilitli kaldığını, umarsızlığının esiri olduğunu biliyordum. Bana bakmıyordu. Başını çevirmiş, Ben’in içinde bulunduğu boz bulanık düzlüklere gözünü dikmişti.

Onu geride bıraktım.

Yolumu kaybetmiştim. Geçen sefere ilişkin anılar işe yaramıyordu, yarayamazdı - her şey değişmişti. Devlerin barınağını bulmaya çalışıyordum. Karşılaşacağımı bildiğim yozlaşma yüzünden onları görmek istemiyordum. Ama onlar, Tefvik’e ulaşmanın en çabuk yoluydu. Tefvik’in hali, düşmanın esiri olarak, abartılı bir kendine aşırı güven, gurur, gülünçlük olsa gerek - başka türlü olamaz. O halde devlere ... Mecburdum!

Çok uzaklarda, çöllerin ötesinde, sivri kayalıklar yükseliyordu; çıplak kara kayalar, kan kırmızısı bir gökyüzüne doğru uzanan yumruk öbekleri gibiydi. Mor bulutlar, kımıltısız, kalın, ağırdı. Altlarında, çekirge sürüleri gibi havada asılı duran kum bulutları. Kıpırtısız, ölüme mahkûm bir dünya. Uzun, örümceğimsi gölgem arkamda, neredeyse ufka kadar uzayıp gidiyordu, peşimdeki karanlık ve tehditkâr, bir düşman gibi. Ayaklarımın dibinde, kumul sırtlarından başlayan gölgeler kumları kaplıyordu. Derin, acı verici gölgeler, anılarla dolu .. içlerinden birisi biçim değiştirdi, zemininden koptu ... ve içinden bir grup dev çıkıverdi, işte onları ilk gördüğüm an yüreğimin çarpıntısını, gücümü boşaltan bir sızıntı gibi hissettim ve bunun anlamı, kederdi.

Bu muydu, hatırladığım ihtişam? Bunlar mı?

Büyüktüler, bir bakıma biçimleri eskiden olduğu gibiydi, ama güç ve öz kaybetmişlerdi. Eğri büğrü, zor ayakta duran bir titrek hayaletler topluluğu, hareketleri beceriksizce, yüzleri boş ve gölgeli, bana doğru yürürken rüzgârın savurduğu kumlar yükselip onları gizliyor, sonra arkalarında bir kere daha öbeleşerek, sanki aniden kararmış bir gökyüzünün önünde yeniden ortaya çıkmalarına fon oluşturuyordu; kırmızı üstüne siyahımtırak bir griydi bu, mor bulutları bulandıran bir gri, her şeyi ağırlaştıran ve sürükleyen, onların ayaklarının etrafında hareler halinde yükselen bir gri. Dönerek uçuşan kumların, hayaletlerin, gölgelerin arasından sarsak adımlarla bana yaklaşıyorlardı... ilk ziyaretimde uyarmaya, destek olmaya geldiğim büyük ırktı bu ve - boşunaydı, elimde değildi, dudaklarımdan bir keder çığlığının döküldüğünü duydum ve onlardan bir çığlığın yankısını, ama onların içindeki bir savaş narasıydı, en azından onlar o amaçla çıkarmıştı. Üzücü bir keder çığlığı ve her jestleri, her hareketleri gülünç bir kibirle doluydu, bu hayaletler topluluğu yanlış hatırlanan bir

geçmişin gururuyla delirmişti ve kollarının ve ellerinin kemikleriyle beni yere sereceklerdi, eğer onlara doğru mührü uzatmasaydım. Onu tanıdılar. Anında ya da kolaylıkla değil: ama tam dibime gelmişken durakladılar, kumların üstünde aşağı yukarı iki yüz tanesi önümde durdu, kararsız, yarı hatırlayarak, bana baktılar, birbirlerine baktılar, onları karşı karşıya bıraktığım o ışıldayan pırıldayan şeye baktılar... ben de bir yıpranmış uzun yüzden diğerine bakıp duruyor ve evet, o yüzlerin içinde, bir zamanlar tanımış olduğum asil varlıkları görebiliyordum.

Biraz sonra, başka ne yapabileceklerini bilemeyerek döndüler, topluluklarına beni de katarak büyük kayalıklara doğru yürüdüler ya da sendelediler. Kayaların arasına kaba görünümlü bir şato ya da, kuleler topluluğu inşa etmişlerdi. Bu hantal yapılar, devlerin Birinci Zamanda kendileri için inşa etmiş olduğu şeylerle hiçbir ortak yan taşıymıyordu, ama acınası bir görkemin ifadeleriydi. İçimden, “Gerçekten bu harap yerin, sizler henüz kendiniz iken içinde yaşamak üzere yarattıklarınızla en ufak benzerliği olduğunu düşünüyor musunuz?” demek geliyordu.

Beni kaba yontulmuş taşlardan yapıma uzunca bir salona götürdüler. Salonun dört bir yanında dev sandalye ve tahtlar vardı ve bunların içine yerleştiler. En azından, vaktiyle eşit, özgür arkadaşlardan oluşan bir topluluk olduklarını hissediyor gibiydiler. Öyle bir eda içinde oturuyorlardı ki, “güç sahibiyim” diyorlardı, oysa içinde oldukları ağır cübbeler “gösteriş” diyordu, ellerinde türlü türlü ıvır zıvır, oyuncaklar olarak kral taçları, alınlıklar, altın asalar, küreler, kılıçlar. Bu türden çer çöpü nereden bulmuşlardı? Bunları toplamak için Şikasta’ya girmeye cesaret etmiş olmalıydılar.

Bu gölgelere bakıyordum ve bir kere daha, Birinci Zamana ait bütün o şeylerin kaybedilişinin yasını dışıma dökme ihtiyacı içinde acı çekiyordum, ama gücümü bu şekilde ziyan etmemem gerektiğini, çünkü hissettiklerimi gösterme lüksüne sahip olmadığımı kendime hatırlatıyordum.

Mührü onlara doğru tuttum ve onları son gördüğümde beri hallerinin nasıl olduğunu sordum. Sessizlik oldu, kımıldılar oldu ve büyük boş yüzler salonun gölgeleri içinde birbirlerine baktılar ... Yüzlerini seçmekte güçlük çektiğimi fark ettim, onları yakından incelemeye başladım. Parlayan siyah yüzler, kahverenginin, sarının, fildişinin, krem renginin çeşitli tonları ... ama onları görmek zordu. Yüzden fazlası benimle birlikte bu salona kadar yürümüş ve sandalye ve tahtları doldurmuştu, ama şimdi sanki sayıları azalmış gibi görünüyordu. Bazı sandalyeler boş duruyordu. Ben etrafıma bakınırken, daha önce içinde oturanların olduğu sandalyeleri şimdi boş görüyordum ve birtakım şekiller koyulaşan bir alacakaranlığa süzülüp gidiyordu. Yalnız mühür, ışık ve hayat barındırıyordu, devler o kadar ince ve gri ve o kadar tükenmişti ki, neredeyse saydamdı - evet, duruşlarını biraz değiştirdiklerinde sanki yok olur gibiydiler, öyle ki, gösterişli cübbesi içindeki esmer tenli muazzam bir adam bir tahtın arkalığına atılıverilmiş bir pelerine dönüşüyor, gözlerimde yalnızca hatırlanmaya çalıştıkları anılara dair izler araştıran güçlü keskin gözler ise bir sandalye arkalığının çıkıntısına konmuş kırık bir alınlıktaki sahte pırlantalar halinde sönükleşiyordu. Daha ben orada oturup onları izlerken bile dağılıyor, yok oluyorlardı.

Onlara, “Şikasta’da talihinizi aramayacak mısınız?” dedim. “O yolu başarmayı denemeyecek misiniz?” -ama topluluğu bir tıslama kapladı, kollarını ve kafalarını sabırsızca oynattılar, saldırgan jestleri denediler ve beni öldüreceklerdi de, mühür olmasaydı.

“Şikasta, Şikasta, Şikasta ...” diye mırıltılar, fısıltılar kapladı çevremi ve bu ses bir yılanın tıslamasıydı, nefretti, lânetlemeydi -ve acınası bir korku.

Vaktiyle ne olduklarını biraz olsun hatırlıyorlardı: Mühür onlarda bu anıyı kımıldatıyordu. Çok değil, ama olağanüstü ve doğru bir şeyin anısı olduğunu hissediyorlardı. Ve haleflerinin ne hale geldiğini biliyorlardı. Yüzlerinin ilân ettiği şey buydu: Şikasta kelimesi bile onları çirkinlik ve

pislikle yüzleştiriyordu.

“Burada sizinle oturmam gerekiyor,” dedim. “Şikasta’ya bir ziyaret yapmak için ne kadar zaman gerekiyorsa, o kadar zaman boyunca sizinle oturmam gerekiyor.”

Yine ürkütülmüş atlarınkini andıran kıpırdanma ve diklenme hareketleri.

Onlara dedim ki, bunu yapmak benim görevim, onların dinlemeyeceğini bilsem bile (dinleyemeyeceğini değil, çünkü o zaman, zaten tüketmeye başladığım enerjilerimi buna harcamazdım), dedim ki, “Benimle gelin, size yardım edeceğim, yolu başarmanız, oradan tekrar çıkmayı başarmanız için elimden gelen her şeyi yapacağım.”

Orada yarı-hayaletler halinde, donakalmış oturuyorlardı. Harekete geçirmek imkânsızdı. “İyi o halde,” dedim. “Ben geri dönene kadar olduğunuz yerde oturmanız gerekiyor. Bu yolculuğu, sizin aracılığınızla yapabilirim.”

Ve bu ölmüşlerin ev sahipliği ile çevrili halde, berbat kibirlerinin irkintisi içinde, beni Şikasta’nın gerçekliğinden ayıran sis örtüsünü parçalayabildim, dostum Tevfik’i aramaya çıkabildim.

Ama önce, bu ırkın şanlı, Kanopus’un umutla bağlandığı bir ırk olduğu Birinci Zamanda, Şikasta’ya, yani o zamanki adıyla Rohanda’ya yaptığım ilk ziyaretin anılarını kaydetmeliyim. Ayrıca, Devlerin Zamanı’nda Şikasta’ya yaptığım başka ziyaretlerin kayıtlarından da yararlanacağım.

Gezegen milyonlarca yıl boyunca, bizim dikkatle gözlemediğimiz birkaç yüz gezegenden birisi oldu. Potansiyel sahibi olduğu düşünülüyordu, çünkü tarihi her zaman ani değişimlerle, hızlı gelişmelerle, hızlı gerilemelerle, sonra duraklama dönemleriyle doluydu. Ondan her şey beklenebilirdi. Fakat gezegen, binlerce yıldır süren bir durağanlık dönemi sırasında, Andar’da patlayan bir yıldızın uzun süreli ışınmasına maruz kaldı ve durumu bildirmek üzere bir görevli grubu oraya gönderildi. Gezegen verimliydi, ama çoğu kısmı bataklıktı. Bitki örtüsü vardı, ama tek tipti ve değişmezdi. Bataklıklarda bazı kertenkele çeşitleri, sınırlı kuru toprak yüzeyinde ise küçük kemirgenler, memeliler ve maymunlar vardı. Ama bu gezegenin dezavantajı, ömürlerin kısalığıydı. Rakibimiz Sirius kendi türlerinden birkaçını oraya yerleştirdi ve bunların soyu tükenmedi, ama ömürleri, ki daha önce normaldi -birkaç bin yıl kadar yani-, aniden oraya uyarlandı ve bireyler birkaç yıldan daha uzun yaşamayı bekleyemez oluverdi (Şikasta zaman birimini kullanıyorum). Kanopus ile Sirius’un uzmanları arasında, bu kısa ömürlü türlerin gelişme imkânlarını ve kara kütlelerini aramızda paylaşmaya değip değmeyeceğini tartışmak amacıyla konferanslar gerçekleştirildi. Sirius ile Kanopus arasında her türlü savaşa son veren Büyük Savaştan bu yana, birbirimizin deneylerinin kesişmesini ya da çatışmasını önlemek üzere düzenli olarak konferanslar yapılıyordu. Ve bu uygulama günümüze kadar geldi.

Konferans kesin bir sonuca ulaşmadı. Bu ışınma dalgasının ne sonuç yaratacağı bilinmiyordu. Sirius ve Kanopus, bekle ve gör tutumu üzerinde anlaştılar. Bu arada Şammat da kendi incelemesini yapmıştı -ama bunu ancak sonradan öğrenecektik.

Keşif görevlilerimiz neredeyse bir anda, türlerde şaşırtıcı değişimler bildirmeye başladı. Bütün o kaynaşan otsu bataklık yeri değişimlerle kaynıyordu. Özellikle de maymunlar türlü türlü çeşitlenmelere uğruyordu, bunların kimi ucube ve canavarlardı, ama bazı çarpıcı çeşitlenmeler vardı ki, bunlarda gayet büyük umut belirtileri seçilebiliyordu. Ve diğer tüm yaşam biçimleri de aynı hareketlilik içindeydi: bitki örtüsü, böcekler, balıklar. Gezegenin, sınıfının en verimli örneklerinden birisi olma yolunda olduğunu görüyorduk ve işte o sırada ona Rohanda adı verildi, ki bunun anlamı meyveli, yeşeren şeklindeydi.

Bu arada gezegen hâlâ sis, bataklık ve buram buram rutubet ortamı olmaya devam ediyordu. (Her tarafı sıcak su, bulutlar, sazlıklar, bataklık, kıyı bataklıkları, ıslaklık olan o gezegenlerden daha bunaltıcı yerler olamaz - ve hiç kimse bunları ziyaret etmek istemez.) Ama iklimde bir değişim oluyordu. Deniz kıyısı bataklıklarında ve saz bataklıklarında su buharlaşıp uçuyor, devasa alçalan bulutlar halinde havada asılı duruyordu. Gerçi gezegene yaklaşırken yuvarlanan, fokurdayan bulut kütleleri yüzünden göz gözü görmüyordu, ama kuru toprak parçaları artmaktaydı. Tamamen beklenmedik bir ışın patlaması daha oldu ve kutuplar muazzam buz kütleleri tutarak dondu. Rohanda, en fazla arzulanacak türden bir gezegen olma yolundaydı; büyük kara kütleleri olan ve suların belirli alanlarda toplandığı ya da kanallar ve ırmaklar halinde aktığı bir yer.

Sirius ve Kanopus önceden planlandığından çok daha önce yeniden bir araya geldi. Sirius güney yarımküreyi istiyordu, orada, kolonilerinden bir başkası üzerinde yürütmekte oldukları başka deneyleri tamamlayıcı işlev görecektir bir deney gerçekleştirecekti. Biz kuzey yarımküreyi istiyorduk, bunun başlıca nedeni ise burada, eski "maymunlar"ın bir alt grubunun oluşmuş olması ve gelişmekte olmasıydı. Daha şimdiden, ataları olan o küçük yaratıkların üç, dört katı boya ulaşmışlardı. Dik yürüme eğilimleri gösteriyorlardı. Zekâ bakımından hızlı ilerlemeler kaydediyorlardı. Uzmanlarımız bize, bu yaratıkların hızlı bir evrim sürdüreceğini ve muhtemelen elli bin yıl içinde A derecesinden bir tür haline gelmelerinin beklenebileceğini söylediler. (Elbette ki, kozmik türden başka kazalar olmaması şartıyla.) Ve hayat süreleri de şimdiden, eskisinin yedi katıydı: bu, hepsi içinde en önemli faktör olarak değerlendiriliyordu.

Kanopus, Rohanda'yı genel kapsamlı bir ivmelenmeye, Üst Düzey Öncelikli Hızlandırılmış Büyüme Planı'na tabi tutmaya karar verdi. Bunun bir nedeni, tıpkı Rohanda gibi istikrarsız başka bir kolonimizin önünde ancak kısa bir geleceğin bulunmasıydı. Yirmi bin yıl içinde bir kuyruklu yıldızın onu yörüngesinden saptırması bekleniyordu. Bu da sistemimizin o denli titizlikle sürdürdüğümüz dengelerini altüst edecekti. (Bak. harita ve çizelgeler No. 67M'den 98M'ye kadar, Kısım 7D3, Gezegenel Sunuşlar Binası.) Eğer Rohanda o zamana kadar işler hale getirilecek olursa, kozmik planımızda o talihsiz gezegenin yerini alabilecekti - söz konusu gezegenin geleceği tahmin edildiği gibi oldu: yörüngesi dengesinden çıktı, üstündeki tüm hayatı kaybetti, hem de çabucak ve şimdi ölü durumda.

Kesin konuşmak gerekirse ihtiyaç duyduğumuz şey, Rohanda'nın uygun düzeye, elli bin yılda değil de, yirmi bin yılda ulaşmasıydı.

Âdet olduğu üzere, kolonilerimiz arasında gönüllü aradığımızı ilan ettik ve sonuçta, Koloni 10'dan bir türü seçtik; bu tür, sembiyotik gelişme bakımından kayda değer başarı göstermişti.

Elbette ki, bu tür koşulları sırf düşünebilmesi için bir türün belirli bir zihin yapısında olması gerekiyordu: diyelim ki, maceracı olmaları gerekiyordu! Muhtemel bir gelişmenin ana çizgileri biliniyor olsa da, iki tür bir sembiyozda sokulduğu zaman neler olacağını kesin olarak öngörmek hiçbir zaman mümkün değildir: öngörülmemiş çok fazla şey vardır. Ve Rohanda'nın doğası itibarıyla öngörülemeyen, tesadüf ve değişime olağandışı ölçülerde tabi bir yer olduğu onlardan saklanmadı. Hepsinden önemlisi, hayat sürelerinin oraya nasıl uyarlanacağı bilinmiyordu: en kötü ihtimalde Rohanda'nın halihazırdaki normal hayat süresine eşitlenebilirdi ki, o zaman bu türün bu işe gönüllü olması neredeyse, soy halinde intihar olarak değerlendirilebilirdi.

Ama o aşamada ve o zamanlarda, bunların güçlü ve sağlıklı bir tür olduğunu söylemek yeterli olacaktır; uyanıklılar ve zihinsel olarak uyum sağlama yeteneğine sahiptiler; benzer deneylerin genetik belleğini taşıyorlardı.

Koloni 10 gönüllüleri küçük gruplar halinde, kuzey yarımkürenin çeşitli yerlerinde yerleşerek Rohanda ile tanıştılar. Erkeğiyle dişisiyle toplam bin kadardılar ve gezegene neredeyse aynı anda - yani, sadece beş yüz yıl içinde- indiler, bunun başarılı bir deney olma yolunda bulunduğu apaçıktı.

İki tür arasındaki etkileşim hayranlık uyandırıcıydı, her ikisi de olumlu etkilendi. Genetik uyumsuzluktan kaynaklanan içgüdüsel saldırganlıklar oluşmadı. Kanopus'taki bizler, kendimizi kutluyorduk.

Sonra, yirmi bin yıl içinde genç (eski maymun) ırk gereken düzeye ulaşmış olacaktı; hızlı gelişen Koloni 10 halkı da kendilerini, olağan koşullarda on kat daha fazla sürecek olan bir evrimsel adımın ötesine ilerletmiş olacaklardı.

Koloni 10 türünün gezegene yerleştirilmesinden yaklaşık bin yıl sonraki durumu şimdi tasvir edeceğim.

İlk olarak yerli ırk. Bu bakımdan olağandışı bir şey yoktu: bütün bunları daha önce de görmüştük, çünkü bu, pek çok gezegende kendini göstermiş olan bir biçimlenişti.

Yaratıklar artık arka ayakları üzerindeydi ve kolları ve elleri çeşitli işler ve araç kullanımı için gayet iyi uyarlanmış durumdaydı. Kendilerine - yani, çevrelerini yönlendirme ve hayatta kalma yeteneğine sahip yaratıklar olarak - değer verme duyguları güçlüydü. Avlanıyorlardı ve bir tarım faaliyetinin başlangıçları görülüyordu. Yaklaşık olarak şimdiki ortalama bir Şikastalının boyundaydılar ve hızla boy kazanıyorlardı. Gür ve uzun kafa tüyleri ve kısa ve gür beden kürkleri vardı. Geniş alanlara dağılmış küçük gruplar halinde yaşıyorlardı ve gruplar arasında pek az temas vardı. Birbirleriyle savaşıyorlardı. Ortalama ömürleri aşağı yukarı yüz elli yıldı.

İlk Koloni 10 insanların epey bir kısmı erken öldü -ama bu beklenen bir durumdu. Bu tip ölümlerin hiçbir zaman açıklaması yoktur. Yeni kuşaklar daha çocukluktan çıkmadan önce ana babalarının boyuna ulaşmış oluyordu: türün boyu o kadar çabuk artıyordu ki, neredeyse en başından beri kendilerini devler olarak adlandırdılar. Bunlar haliyle bir miktar huzursuzluk yarattı: hiçbir tür kendi içinde böylesine çabuk bir değişimi gözlemleyip de endişe duymadan edemez. Daha başından beri uzun boylu, güçlü bir ırktılar, ama Rohanda'da sadece bin yıl geçirmeleri bile onların üçte bir oranında daha boy atmasına neden olmuştu. Sağlam yapıydılar. Renk bakımından koyu esmer ya da siyahtılar ve özellikle de cezbedici parlaklıkta, sağlıklı bir tenleri vardı. Beden tüyleri yoktu, kafa tüyleri de çok azdı. Ellerindeki ve ayaklarındaki tırnaklar gerilemiş, el ve ayak parmaklarının uçlarında derinin bir parça kalınlaşmasından ibaret hale gelmişti. Hayat sürelerinin nasıl etkileneceğini söylemek için erkendi. Gezegene ilk gelen bireylerden bazıları hâlâ güçlerinin doruğundaydı ve yeni kuşak için de bir şey söylemek için erkendi. Koloni 10'un pek az çeşitliliği olan ılımlı bir iklimi vardır. Törenler dışında pek giysi giyilmez. Ama Rohanda'da devlerin giysiler geliştirmesi gerekti, bunu hemen yaptılar, çok geçmeden de Kanopus'taki mağazalardan gönderilen malzemeler yerine, Rohanda'nın ağaç kabuklarından ve bitkilerinden elde ettikleri hammaddeleri geçirdiler.

Yerlilerle bir himaye ilişkisi geliştirdiler ve bu ilişki her iki taraf için de gayet canlı bir ilgi ve tatmin kaynağıydı. Yerlilere kültür bitkileri yetiştirmenin ilk bilgilerini öğreten, devler oldu. Onlara ayrıca, hayvanların soyunu tehlikeye sokmadan hayvanlardan yararlanma yolunu da gösterdiler. Yerlilerin içinde dil yeteneğini geliştiriyorlardı. Gerçi devlerin aktarmakta oldukları henüz, pek çok yeteneğin - sanatlar, bilimler - sadece temeliydi, çünkü Kanopus ile Rohanda arasında, Hızlandırılmış-Büyüme-Evresi'ni başlatacak olan kenetlenmeyi oluşturmanın zamanı daha gelmiş değildi.

Uygun koşullar devam etti ve iki türün eşleştirilmesinden yaklaşık yedi bin yıl sonra Kanopus'tan, kenetlenmeyi oluşturma zamanının gelip gelmediğini görmek için özel bir görevli grubu gönderildi.

Onların yazdığı rapordan bazı alıntılar aşağıdadır. (No. 1300, Rohanda.)

Devler

Hayat Süresi: Koloni 10'da on iki, on beş bin yaşına kadar yaşıyorlardı. Rohanda koşullarına maruz kalmalarının hayat sürelerinde muazzam bir kısaltmaya yol açacağı endişeleri doğru çıktı. Başlangıçta ortalama ömür beklentileri yaklaşık iki bin yıla düştü. Ama hemen sonra bu durum düzelmeye başladı ve şimdi dört - beş bin yıl yaşıyorlar. Ve eğilim artış yönünde. Olağan anomalileri gözlemliyoruz. Azınlıktaki bir kesim, görünüşte bir neden olmaksızın gayet genç yaşta ölüyor. Bunlar, dejenere olarak değerlendirilebilecek olan o ince cılız tipler (bak. aşağıda: Boy) değil; gerçekte onlar sağlam yapılı olanlar kadar uzun yaşıyor. Ayrıca, iki yüz ya da beş yüz yaşında ölüp gidecek olanların hangileri olacağını önceden tahmin etmenin de hiçbir yolu bilinmiyor.

Boy: Koloni 10'dan ayrıldıkları zamankinin iki katı boydalar. Güçlü ve sağlam yapılılar, bedenleri dayanıklı. Farklılaşmış bir çeşidi son derece cılız, sırik inceliğinde ve hareketleri görece beceriksizce; bir çeşidi ise son derece gürbüz ve kuvvetli, öyle ki iki uç çeşidi bir arada gördüğümüzde bunların ayrı türlere ait olduğunu düşünebilirsiniz.

Renk: Daha önce koyu kahverengi ve siyah olan ten renkleri buğday rengi ve hatta krem rengi tonları halinde çeşitlendi.

Zihinsel Güçler: Sembiozla genel olarak gelişti. Pratik zeka düzeyi Koloni 10'dayken olduğundan farklı değil, ama yüksek zeka düzeyleri kayda değer ölçüde harekete geçti ve bu deneyin tartışmasız başarısı bu olgudan kaynaklanıyor.

Yerliler

Hayat-Süresi: Artmakta. Ama devlerinki kadar hızlı değil. Kazaya kurban gitmedikleri takdirde aşağı yukarı beş yüz yıl yaşıyorlar. Tıpkı devler gibi, kimisi yerel evrimlenmiş, kimisi uzaydan gelme küçük organizmaların saldırısı nedeniyle öldükleri oluyor. Yozlaştırıcı Hastalık belirtilerine rastlamadık.

Boy: Devlerin yarısı kadar, aşağı yukarı 2,40 - 2,70 metre. Kayda değer ölçüde gelişkin hale geldiler. Beden tüyleri eskiye göre çok azaldı. Buna karşılık kafa tüyleri hayli gür ve çok kalın kaşları var. Cüsse, özellik, genel nitelikler, enli, yapılı, güçlü. Hayvan kökenleri hâlâ belirgin. Çoğu kahverengi gözlü. Kuzey yarıküre boyunca bir yerleşimden diğerine, bu yaratıklar dikkat çekici ölçüde tek tip görünümüdür.

Renk: Ten renkleri krem rengi ile kahverengi arasındaki bir yelpazede değişiyor, ama çoğunluk canlı bir buğday tonunda.

Zihinsel Güç: Yüksek güçlere dair hiçbir iz yok, ama pratik zekaları beklenenden bile daha iyi gelişiyor ve bu, kenetlenmeyi oluşturduktan sonrası için yaptığımız planlar bakımından sağlam ve sağlıklı bir temel oluşturuyor.

Genel Bilgiler

Devlerle yerliler arasındaki ilişkiler iyi. Sürekli, ama mesafeli bir temas hali sürdürülüyor. Devler yerlileri yalnızca, tavsiyeden ya da yeniden yönlendirmeden yarar sağlayacakları düşünüldüğü zamanlarda ziyaret ediyorlar. Devlerin hiçbiri, himayelerindeki yerlilerden yüz milden daha uzakta oturmuyor. Yerleşimleri konforlu, ama elbette sadece geçici olarak düşünülmüş ve bundan sonraki evredeki yerleşimler için deney niteliğinde. Yani, tüm binalar, tarımsal ekimler, sulama sistemleri deneysel nitelikte ve kenetlenmeye bağlı gelecekteki kozmik düzenlemelere yönelik yapılmakta. Bu görev grubu, Yozlaştırıcı Hastalık hakkında hiçbir belirtiye rastlanmadığını bildirmekten memnuniyet duyar. Kenetlenmeye hazırlıktan başka herhangi bir amaca yönelik hiçbir bina ya da gelişme görülüyor. Yerleşimler elbette, bu evrede mümkün olduğu ölçüde jeofiziksel etkenlere uyumlu şekilde düzenlenmiş durumda.

Yerliler çok daha kaba saba yerleşimlerde yaşıyor - kozmik düzenlemeler açısından bakıldığında böyle, yoksa fiziksel açıdan bazı barınaklar gayet estetik düzeylere ulaştı ve sıcaklık ve rahatlık sağlamanın çok ötesindeki amaçları yansıtıyor. Kenetlenmenin geciktirilmeden uygulanması gerektiğini düşünmemize, diğer nedenlerin yanı sıra, özellikle bu etken neden olmuştur. Bazı barınakların duvar ve damlarında, çanak çömleğinde, araç gerecinde, kumaşlarında desenler ve motifler yer alıyor. Bu desenler, devlerin yönlendirmesi sayesinde, bu evrenin ihtiyaçları çerçevesinde bulunuyor, ama kısa zamanda bir dengesizlik doğması kaçınılmaz.

Avlanma, ana gıda kaynağı olmaktan çıktı. Tarım hayli gelişmiş halde, türlü türlü tahıllar, kabaklar, yapraksı bitkiler yetiştiriliyor. Çiftleştirme uygulanıyor, evcil hayvan sürüleri ile ilişkileri gayet iyi gelişiyor. Henüz sulama sistemleri için acil ihtiyaç yok: doğal su kaynaklarının dağılımı yeterli olmaya devam ediyor. Ama devlerin araştırmalarına göre, merkezi kısmın sıcak bölgelerinde sulama sistemleri kurulmasında yarar var.

Raporumuz bir başarının raporudur.

Bu görev grubunun görüşü, kenetlenmenin uygulanması için koşulların olgunlaşmış olduğu doğrultusundadır. Devler bunu bir an önce istiyor. Şikayet etmiyorlar, aceleye getirilmemesi gereken evrelerin aceleye getirilmesini arzu etmiyorlar, ama kendilerini galaksinin olağan temaslarından dışlanmış hissediyorlar. Bireysel olarak hiçbiri gerçek teması -galaksi boyunca gezegenden gezegene düşüncelerin, fikirlerin, bilgilerin, büyümenin özgür akışını- yaşamış değil, Koloni 10 göçmenlerinin en yaşlılarının ölümünün üzerinden çok zaman geçmiş değil, ama her durumda, genetik bellekleri güçlü, faal ve gelişmekte. Ve kenetlenmenin uygulanması için yapmaları gereken hazırlıkları yapmış durumdalar.

Bir Uyarı

“Güneyde, aşağılarda”, son derece savaştı ve düşman varlıklar halindeki ırklar bulunduğu dair sürekli söylentiler var - bunlar çoğunlukla, yerliler tarafından anlatılan efsane ve şarkılar şeklinde; avlanma ve başka tür keşif seferlerinde yerli grupları sık sık karşılaştıkları için haberler yerliler arasında çok çabuk yayılıyor. Devler iki büyük kara kütesine keşif grupları gönderdi ve sadece, Sirius tarafından oluşturulan türlerin gelişmekte olduklarını öğrendi. (Bu konuda bir alt rapor sunulacaktır.) Bizce bu söylentilerin Sirius’un öğreticileri tarafından, bizim deneklerimizin onların

topraklarına girmelerini önlemek amacıyla yaygınlaştırıldığı açıktır. Bunu anlayan devler yeni efsane ve öyküler yarattılar ve bizim Sirius ile pazarlığımızı korumaya imkân verecek düşünce kalıplarını yaratmak için gerekli her şeyi yapmaktalar.

Bu bakımdan hiçbir şey beklenmesi gerekenin ötesinde değil, ama bir şey daha var. Gerek yerliler, gerek devler arasında, “casuslar” hakkında devam eden söylentiler var. Bu casuslar devlerin topraklarına girmiyorlar, ama sık sık yerlilerin arasında ve kuzey yarımkürenin her tarafında ortaya çıkıyorlar. Devler ilkönce bunların, sıradan olguları gözlemlene seferine çıkmış Sirius kolonilerinden gelme kişiler olduklarına inandılar, ama şimdi, başka bir imparatorluktan gelme casusların varlığına inanıyorlar. Kesin konuşmaktan çekiniyorlar, ama bu yaratıkların ayırt edici özelliğinin görünüş değil, davranış bakımından olduğunu vurguluyorlar. Kısaca, söz konusu yaratıklar Yozlaştırıcı Hastalık belirtilerini açıkça gösteriyorlar. Bizce, duyduğumuz bütün bu şeyler Şammat’ın varlığının doğrulanmasından başka bir şey değildir.

Sonuçlar

1. Kenetlenme başlatılmalıdır. En uygun koşullar söz konusudur.
2. Planlarımızda, bu gezegenin ani ve büyük değişimlere maruz kaldığı hiçbir zaman unutulmamalıdır.
3. Sirius’a, onların topraklarında Şammat casuslarına rastlanıp rastlanmadığı sorulmalıdır.
4. Şammat’ın muhtemel niyetinin anlaşılmasına gayret sarf edilmelidir. Bu gezegende, en azından üzerinde, Şammat’a yer yoktur.

Bundan kısa süre sonra kenetlenme gerçekleşti ve başarılı oldu, özel görevli ziyaretleri ve özel elçiler gereksizleşti. Devlerin aklı -ya da daha doğru, daha olgusal söylersek dev-akıl- Kanopyen sistemin aklıyla bütünleşti, önceleri kısmen ve el yordamıyla, ama gittikçe büyüyen, duyarlılaşan bir akım halinde. Rohanda’dan gelen haberlerin tümü iyiydi. Yaklaşık on bin yıllık bu dönemin bantlarını ve kayıtlarını özümsemek, kazanımlara, başarıya, gelişmeye katılmaktır. Kolonilerimizin pek azı, planlarımızı böylesine yürekten gerçekleştirdi. Görevlilerimizin raporundaki “casuslar”ı unutturan bir tablo söz konusuydu. Kanopus’takiler, bunların kenetlenmenin aniliği karşısında yok olduklarını var saydı -herhalde daha yüksek ve ince titreşimlere doğru değişime dayanmayı başaramamışlardı, ama yine de, Şammat’ın bu yaratıklarının soyu tükenmek yerine evrimlenmiş olabileceğine de ihtimal veriyorduk, hatta bu şekilde Rohanda’nın genel çeşitliliğine ve zenginliğine bir şekilde katkıda bulunmuş bile olabiliyorlardı.

Şimdi, bu konuya daha farklı bakmamız gerekiyor. O zamanlar neyin ters gittiğini sormamız gerekiyor, suçun kimde olduğunu saptamak için değil - bu, hiçbir zaman yarar sağlayan bir süreç değildir, hep dikkati işin özünde odaklamak yerine ondan uzaklaştırmaya yarar bilmek için, başka gezegenlerde bundan kaçınmak için. Ama felaketin ana nedeni, felaket kelimesinin akla getirdiği şeydi: yıldızlardaki bir terslik. Rohanda’da hiçbir şeyin garanti olmadığını söylemenin ötesinde, önceden göremediğimiz şey buydu. Yıldızların konumlarındaki o kayma olmasaydı, Şammat ajanlarının ne yaptıkları, neler çevirdikleri önemli olmayacaktı.

Ama, onların orada bulunduğunu nasıl oldu da bilemedik?

Hata kısmen bizdeydi -Kanopus’ta. Sirius bakımından ise, ilişkilerimiz resmi olarak doğru şekilde devam etti: kolonyal servisler arasında bilgi alışverişi ana gezegenlerde yapılıyordu. Yerel olarak

Rohanda ya da Şikasta'da, beklediğimizden daha kötü davranmadılar, hele onların imparatorluğunun çok daha aşağı düzeyde olduğunu hesaba katarsak. Ama Rohanda/Şikasta'daki bu ve başka problemlerin anahtarı hep Sirius imparatorluğunun bu aşağı düzeyidir; ve bu düzeyi kavrayış biçimim de artık çok değişti. Kanopus'a hizmet eden bizlerin de sürekli evrim sürecinde olduğumuzu ve biz değişirken, durum hakkındaki kavrayışımızın da değişmekte olduğunu hatırlamak gerekiyor. [BAK. Sirius İmparatorluğu Tarihi.]

Kısaca, Şammat'ı pek de düşünmüyorduk. Şimdi, hata etmiş olduğumuzu söylemek kolay. Puttioria'nın kendisi, en azından öyle görünüyordu, bizim yolumuza çıkmamaya özen gösteriyordu. Sirius imparatorluğu ile Kanopyen imparatorluk arasındaki ittifak hafife alınacak gibi değildi. Hiç kimse de hafife almıyordu! Galaksinin bizim bulunduğumuz bölümünde barış ve ahenkli gelişme hüküm sürüyordu ve hiç kimse bize karşı çıkmıyordu. Neden çıksınlardı ki? Galaksinin böylesine kemale ermiş görüldüğü, herhangi bir savaşın bulunmadığı böylesine uzun bir dönem ender görülmüştür.

Belki de, barış, karşılıklı yardımlaşma, bunları daha da ileri götürme çabası içinde gelişen türlerin bir kusuru var - bu sınırların dışında bambaşka düşünce tarzlarının barındığını, o düşünce tarzlarının bambaşka güdülerle beslendiğini unutuyorlar. Kanopus'un Puttioria'nın pis etkilerine karşı uyanık olmadığını, yalnızca gelişmemizin sevimsiz bir dönemini hatırlattığı için bizi kaygılandıran bu asi imparatorluk hakkındaki en son gelişmeleri izlemediğimizi iddia ediyor değilim -yoo, bu bakımdan bir ihmalimiz yoktu. Ama Puttiora bize herhangi başka bir yerde meydan okuyor değildi- o halde bunu Rohanda'da niye yapsındı?

Böylelikle Şammat'ı yeterince hesaba katmadık. Puttioria'nın tamamen kayalık ve çölden oluşan bir gezegende bir ileri üsse izin vermesi bize zaten öteden beri anlaşılmaz görünmüştü, gerçi gelen söylentilere bakılırsa Şammat'taki yerleşim, Puttiora'dan kaçan suçlular tarafından kurulmuştu, Puttiora da onları görmezden gelmişti, ta ki iş işten geçene kadar. Şammat'ın, çaldıklarıyla göbek yapan bir hırsız gibi, bulabildiği her yerdeki beslenme kaynaklarını nasıl sömürüp kuruttuğu, kendini nasıl kalkındırdığı hakkında hiçbir fikrimiz yoktu. Şammat çoktan başarılı bir korsan devlet haline geldiği bir sırada, bizler onu hâlâ, korkunç, ama çok şükür çok uzaktaki Puttioria'nın utanç verici ama önemsiz bir uzantısı olarak görüyorduk.

Peki ya devler, Rohanda'daki her şeyi denetimleri altında tutmakta olan o uyanık, zeki tür?

Bunun bir kere daha, iyi niyetli ve müşfik zihinlerin, hırsızlık ve yıkım peşindeki zihin türlerinin gerçekliğine itibar etmekteki yeteneksizliği ile ilişkili olduğu inancındayız. Koloni 10 hiçbir zaman, verimli işbirliğinden başka bir şeyi tanımamıştı ve daha önce de belirttiğim gibi bunlar, başkalarıyla uyumlu sembiyoza özellikle iyi uyarlanmışlardı. Rohanda'da da engeller ve tehditler yaşamamışlardı. Artık fazla bolluğa, kolay gelişmeye izin vermenin bir dezavantaj olduğuna inanıyoruz - bir daha hiçbir kolonimizde kolay, muzaffer bir büyümeden tatmin duymadık. Artık her zaman belirli bir miktar gerginlik, tehlike yerleştiriyoruz.

Fakat, ya felâket meydana gelmeseydi? Muhtemelen hiç kimse, Şammat'ın Rohanda'da bulunduğunu bilmeyecekti... çünkü Şammat ancak dengesizliğin, zararın, endişenin bulunduğu yerlerde başarıya ulaşabilir.

Kriz hakkında önceden pek az işaret aldık. Bir kriz beklemek için hiçbir neden yoktu. Ama Kanopus'un ve sisteminin dengeleri ansızın bozulmuştu. Tersliğin ne olduğunu bulmak zorundaydık; hem de çok çabuk. Bulduk. Mesele Rohanda'ydı. Ritminden çıkmıştı ve hızla kötüye gidiyordu. Kenet zayıflıyordu. Rohanda'nın gövdesinin içinden gelen güçlerin dengesinde kaymalar

olmaktaydı. Bunlar, -şimdi de dışarıya, Rohanda'nın dışına bakmamız gerekiyordu- başka bir yerdeki bir kaymaya cevap niteliğindedi; yıldızların arasında bizleri, Kanopus'u, yerleşimli gezegenlerimizle etkileşimli bir akımlar ağı içinde tutan o güçlerin dengelerinde oluşan bir kaymaya. Yıldızların ters konumlanmasını ilk hisseden Rohanda olmuştu, çünkü doğası gereği duyarlıydı. Rohanda tehlikede idi, Rohanda acilen kurtarılmalıydı, ritminde tutulmalı, ayarlanmalıydı -ilk düşüncelerimiz bu yöndeydi.

Ama kısa zamanda, bunun olamayacağı anlaşıldı. Rohanda sistemimizdeki yerini koruyamayacaktı. Mesele onu feda etmemizden çok, onun kendini feda etmesiydi.

Madem öyle, o zaman süreci yumuşatabilirdik, tedbirler alabilirdik ... keşfimizin ikinci aşamasında da düşüncelerimiz bu şekilde geliyordu.

Rohanda uzun bir duraklama dönemine girmişti -ama o sırada, bunun ne kadar uzun süreceği hakkında hiçbir fikrimiz yoktu. Ama en azından, başarmış olduklarından ciddi ölçüde geriye düşmemesi için gerekenleri yapacaktık, kozmik güçler tekrar değişene kadar ona destek olacaktık, çünkü kozmik güçler değişecekti, bundan emindik.

Ama sonra, başka ve daha kötü bir şey bizi zorladı. Kendi bilgilerimizi, Rohanda'dan geldiğini kaydettiğimiz bilgilerle uyuşturamıyorduk! Rohanda'dan gelen akımlar delice, duyuları tırmalayıcı, kopuk kopuk geliyordu ... bir kaçak olduğu açıktı. Daha önceleri, bizimle Rohanda arasındaki güçlü tam kenetlenme, bu tür bir sızıntının fark edilmesine imkân vermemişti, ama şimdi, bundan hiç şüphemiz yoktu.

Her şey aynı anda olup bitiyordu. Sirius'tan Puttiora hakkında gelen haberler; Puttiora'nın gücünün ve gururunun ansızın artması. Puttiora imparatorluğundaki casuslarımızdan özellikle de Şammat hakkında gelen haberler; Şammat sarhoş, arsız, böbürlenen bir ... Şammat güçlendikçe güçleniyordu. Şammat, kalkansız, korunmasız durumdaki Rohanda'nın bu zayıf durumundan yararlanıyordu. Bu da demekti ki, Şammat Rohanda'da hazır bekliyordu, orada yerleşmişti ... ve orada neler olacağını önceden biliyor muydu? Hayır, bu imkânsızdı; çünkü Şammat'ınkinden sonsuz ölçüde daha gelişmiş bütün o teknolojimize rağmen, bizler bilememiştik.

Mesele, Rohanda'nın uzun, atıl bir dönem boyunca beslenmesi meselesi değildi, çok daha kötüydü. Bir elçi gönderilmeliydi, hem de hemen.

Şimdi de, ilk ziyaretimde karşılaştığım Rohanda'yı anlatacağım.

Ama artık orası Şikasta'ydı: İncinmiş, zarar görmüş, yaralı Şikasta. İsmi değişmişti bile.

Bundan "zevkle" söz ettiğim söylenebilir mi? Bu geçmişe ait bir duygu, taşıdığım kötü haberlerin öncesinde kalmıştı. Rohanda hepimizi öyle memnun etmişti ki, en kolay ve en iyi başarımızdı. Ve unutmayın ki Rohanda, o kadar yakın zaman içinde tahrip olacak olan ve daha şimdiden canlıları tahliye edilen, gelişebilecekleri ve büyüyecekleri başka yerlere taşınan o talihsiz gezegenin yerini alacak olan yerdi.

O seferinde, Kanopus'tan ayrılırken geride bıraktığım kriz ne muazzamdı, çabalar, değişimler ve yeniden düzenlemeler ne kadar fazla ve büyüktü: binlerce yıldır benimsenen ve güvenilen planlar yırtılıp atılıyor, değiştiriliyor, yerlerine yenileri konuyordu - ve bu kargaşa ortamından çıkıp Şikasta'ya, talihsiz gezegene gittim.

Hiç değilse bir teselli var; böylesi bir mükemmellik var olmuştu ya. Bir kere var olmuş iyilik, başka yerlerde, başka zamanlarda, iyi olanın tekrar gelişebileceğini vaat eder ... utanç ve yıkım zamanlarında kendimize bu tür düşüncelerle güç verebiliriz.

Felaket zamanında devlerin sayısı hâlâ altmış bini geçmiyordu, kuzey yarımküreye dağılmış halde

bir buçuk milyon kadar da yerli vardı. Gezegen hayranlık verici ölçüde verimli ve hoştu. Serbest kalmaları halinde bataklıkları ve sığ denizleri yeniden yaratacak olan sular hâlâ kutuplarda buz halinde tutuluyordu ve bunun değişmesi için bir neden göremiyorduk.

Bütün kuzey ve ılıman kuşaklar boyunca büyük ormanlar uzanıyordu ve bunlar her türden hayvanlarla dolup taşıyordu; daha sonraki ziyaretlerimdeki hayvanlardan farkları çoğunlukla boylarıydı. Bunlar, gezegen sakinlerinin düşmanı değildi. Kuzeyde, hatta en aşırı iklim koşullarında bile gerek devlerin, gerek yerlilerin yerleşimleri vardı, ama nüfusun büyük kısmı çok daha güneyde, orta bölgelerde, taze, yumuşak, canlandırıcı bir iklimin bulunduğu yerlerdeydi.

Kentler, örüntü halindeki taşların planın gereklerine göre yerleştirildiği yerlerde, o sırada toprağın içinden gelen güç çizgileri boyunca kurulmuştu. Bu örüntüler, çizgiler, daireler, düzenler, başka gezegenlerde alışık olduğumuzdan farklı değildi ve Kanopus ile Rohanda, yani şimdiki zavallı Şikasta arasındaki kenetlenmenin aktarım sisteminin tabanını ve temelini oluşturuyorlardı.

Taşların düzenlenmesi ve yerleştirilmesi başlangıçta tamamıyla devler tarafından yürütülmüştü. Boyları ve kuvvetleri sayesinde bu iş devler için daha kolaydı, ama artık devlerle yerliler arasındaki anlaşma düzeyi o kadar fazlaydı ki, yerliler -şarkı, masal ve efsanelerinde söyledikleri gibi- tanrılarla, ilahi güçlerle aralarındaki bağı oluşturan bu görevde yardım etmeye isteklidirlerdi.

Devleri tanrı olarak görmüyorlardı. Bunun ötesine geçmişlerdi. Kenet sayesinde zekaları o kadar ilerlemişti ki, devlerin kenetlenmenin hemen öncesindeki zeka düzeyine yakındı.

Kentler, kenetlenme öncesindeki uzun hazırlık evresi boyunca yürütülen geniş kapsamlı deneyler sonucunda belirlenen ilkelere göre inşa edilmişti.

Taştan yapılmışlardı ve aktarım sisteminin bir parçası halinde, taş örüntülerle bağlantılıydılar.

Kerpiç, ahşap ya da herhangi bir bitkisel malzemeden yapılmayan kentler, kasabalar, yerleşimler, aktarım sürecini engelleyemez ve elverişsiz titreşimler üretmezler. İşte bu yüzden hazırlık evresi boyunca devler taşın inşaat malzemesi olarak kullanılmasını engellediler ve kendileri de en elverişli ve en kolay bulunan organik maddelerden yapılmayan evlerde yaşadılar. Kenet oluşturulduktan ve taş örüntüleri yerleştirilip işler hale getirildikten sonra, kentler bu sefer taşlarla yeniden yapılacak, yerliler - gerçekte Şikasta'nın belleğinde çok geçmeden kaybolup gidecek olan - bu zanaat konusunda eğitilecekti, çünkü yerliler yeterli düzeye evrimlendiği zaman devler başka bir yerdeki başka bir görev için oradan ayrılacaktı; artık, o kadar çok bin yıl önce Koloni 10'dan gelen bir avuç canlı hakkında hayal bile edilebileceklerin çok ötesine geçmiş varlıklar olarak gideceklerdi.

Yerlilere öğretilmekte olanlar, tüm zamanlarda Kanopus ile temaslarını sürdürmenin bilimiydi; anneleri, bakıcıları, dostları ve tanrı ya da kutsal diye adlandırdıkları Kanopus ile. Güçler hareket ederken, ayın safhaları gibi genişleyip tekrar küçülürken taşları doğru düzende ve hareket halinde tutacak olurlarsa ve kentler gerekliliğin yasalarına uygun halde tutulursa, o zaman -daha önce yarı yarıya ağaçlarda hoplayıp zıplayan, içlerinde Kanopyen doğasına dair pek az özellik barındıran maymunlardan başka bir şey olmayan- bu hayvanlar insana dönüşmeyi umabilir, devler onları terk ettikten sonra kendilerinin ve dünyalarının sorumluluğunu üstlenebilecek insanlar haline gelmeyi umabilirdi, bu sembiyoz görevini tamamlayabilirdi.

Kentlerin her biri farklıydı, çünkü üzerine kuruldukları araziler ve o yerlerin akımları ve güçleri farklı farklıydı. Kimisi açık düzlükteydi ya da şelalelerin yanı başındaydı, kimisi deniz kıyısında, dağların ya da platoların üzerindeydi. Kimisi karlar ve buzlarla kaplıydı, kimisi aşırı sıcaktı, ama her biri tam tamına ve mükemmel şekilde, gerekliliğe göre düzenlenmişti. Her biri matematiksel bir simgeydi, onun biçimindeydi ve gençlere matematik, yolculuklarla öğretiliyordu. Bir öğretmen bir

grup öğrencisini alıyor, örneğin Kare Kent'e götürüyordu, öğrenciler orada, özümseme yoluyla kare biçimlilik hakkında öğrenilmesi gereken her şeyi içlerine çekiyorlardı. Aynı şey yamuk dörtgenin, üçgenin ya da diğerlerinin öğrenilmesi için de geçerliydi.

Bir kentin biçimi tabii tabanı olduğu kadar yüksekliği itibarıyla da sıkı sıkıya kontrol ediliyordu, çünkü yuvarlaklık, altıgenlik, ya da dördün ya da beşin ruhu, toprağa gömülmüş taşların örüntüsünde olduğu kadar üst kısımlarda da ifade ediliyordu.

Bir kentin etrafındaki ve içindeki suyun akışı, gereklilik uyarınca şekillenmişti ve yerlilerin hâlâ İlahî olduğunu düşünmekten kurtulamadıkları ateşin, ama sadece ateşin kendisinin -ateş sıcaklıktan ayırdı, çünkü ısınma buhar ve ısıtılmış su ile sağlanıyordu- yeri de aynı şekilde gerekliliğe göre seçiliyordu.

Dolayısıyla her kent mükemmel bir yapay tasarımdı, içinde denetlenmeyen hiçbir şey barındırmıyordu: sakinleriyle birlikte işler bir bütün olarak ele alınıyordu. Çünkü bazı mizaçların, örneğin bir Yuvarlak Kent'e ya da bir Üçgen'e vesaire daha uygun olduğu ve en fazla katkıyı burada sağlayabilecekleri saptanmıştı. Ve her bireyin, nerede yaşamaya ihtiyaç duyduğunu daha çocukluğunun erken bir aşamasında ayırt etmeye imkân veren bir bilim gelişmişti. Ama işte, galaksimizdeki her sakinin şu ya da bu ölçüde payına düşen o "mutsuzluğun" kaynağı buradaydı, çünkü bir ailenin her üyesinin aynı kente uygun düşmesi her zaman mümkün olmuyordu. Hatta aşıklar -şimdiki Şikastalıların anlayamayacağı bir kelime kullanacak olursak- bile, ayrılmak zorunda olduklarını görebilirdi ve o zaman ayrılırlardı, çünkü herkes, varoluşunun ta kendisinin büyük bütüne gönüllü tabi olmaya bağlı olduğunu ve bu tabiiyetin, bu itaatin serflik ya da kölelik olmadığını -gerçi bu durumlar gezegende hiçbir zaman varolmamıştı, dolayısıyla bunların ne olduğunu bilmiyorlardı- ve tersine, sağlıklarının, geleceklerinin ve ilerlemelerinin kaynağı olduğunu kabul ediyordu.

İki ırk birlikte yaşadığı süre boyunca, aralarında bu anlamda bir ayrım bulunmadığı halde, birbirleri arasından evlenmeler olmadı. Bu, fiziksel olarak imkânsızdı. Devler son keşif görevinde bildirildiğinden daha fazla büyümemişti: yaklaşık 5,4 metre boyundaydılar. Ve yerliler bunun yarısı kadardı. Ama bu arada devler renkleri ve yüz ve beden biçimleri bakımından hayli çeşitlenmişlerdi. Kimisi, ilk göçmenler kadar siyah, yağlı, parıldayan bir siyahlıktaydı. Kimileri ise sıcak, canlı bir kahverenginin çeşit çeşit tonlarındaydı. Bazılarının yüzleri son derece soluktu ve gözleri kimi zaman öyle bir maviydi ki, bu renk ilk görüldüğünde huzursuzluğa, hatta iğrenmeye neden olmuştu. Yerliler de türlü türlü renk tonlarındaydı ve kafa tüyleri siyahtan kestaneye kadar akla gelecek tüm renklerde olabiliyordu. Devlerde, muhtemelen iklimin zorlamasıyla, kafa tüyleri ortaya çıkmıştı, ama bunlar seyrek ve kısaydı ve yerlilerin gür lüleleriyle tezat oluşturuyordu. Mavi gözlü devlerin renksiz ya da açık sarı saçları olabiliyordu, ama bu daha ziyade bir talihsizlik olarak değerlendirilen bir şeydi.

İki ırkın cinselliği farklı yoğunlukta idi. Dört, beş bin yıl yaşayan devler ömürleri boyunca bir ya da iki kere doğuruyor, hatta kimisi hiç doğurmuyordu. (Ve hamilelikleri uzun süre, dört ya da beş yıl sürüyordu.) Dişi devler, o sırada doğuruyor ya da çocuk bakıyor değillerse, erkeklerle aynı işleri yapıyorlardı ve ömürlerinin büyük kısmı boyunca bu durum geçerliydi. Çalışmaları çoğunlukla zihinseldi, gezegen ile Kanopus arasındaki uygun aktarım düzeylerini korumanın sürekli, büyük dikkat isteyen görevdi. Devlerin cinselliği, yerlilerin anladığı anlamda hiç de güçlü bir güdü sayılmazdı. Cinselliğin gücü, cazibeleri, itkileri, gel gitleri, o sırada fiilen üremeye hizmet etmedikleri sürece daha yüksek güçlere dönüştürülüyordu.

Yerliler üremeye teşvik ediliyordu. Artık yaklaşık bin yıl yaşıyorlardı, ama gezegen kolaylıkla çok daha büyük bir nüfusu barındırabilirdi. Aşağı yukarı yirmi milyondan daha fazla olmaları hiçbir

zaman hedeflenmedi; birkaç bin yıl içinde yavaşça bu düzeye gelmeleri öngörülüyordu. Ani bir artış türünden hiçbir şey planlanmamıştı. Yeni, yeri iyi seçilmiş kentlerin titizlikle, kontrollü inşası sürdürülecekti ve gereklilik için uygun yerlerin eksikliği çekilmiyordu. Buna istekli olan ve genel uzlaşma ile uygun bulunan yerliler, hayatlarının ilk birkaç yüz yılında birkaç kez yavru sahibi olabilirdi. Ondan sonra ise, zevk ve ruhsal denge sağlayıcı bir güç olarak cinsellik devam etmekle birlikte, üreme mekanizmaları işlemez hale geliyor ve uzun, enerjik, canlılık dolu bir orta yaş dönemine giriyorlardı. Tanımladığımız şekliyle Yozlaştırıcı Hastalık, ortada yoktu; daha sonraları yaygınlaşacak olan türden bedensel türdeki yozlaştırıcı hastalıklar henüz vücut bulmamıştı. Gerek devler, gerek yerliler elbette kaza sonucu ölebiliyordu, ama onun dışında, bir de karşısında savunmasız oldukları virüslerin ender görülen istilaları hariç, ölmüyorlardı. Dolayısıyla üreme programları gerektiği şekilde düzenlenmişti.

Rohanda'ya en hızlı araçlarımızdan biriyle gönderilmiştim, Altıncı Kuşak aracılığıyla değil. Altıncı kuşağı teftiş etmek istiyordum, ama bunu, gezegenin kendisindeki durumu araştırdıktan sonra yapacaktım. Öncelikle bir an önce ve et ve kemiğe bürünmüş halde gezegende olmam gerekiyordu. Bir dev değil, yerli biçiminde olmam gerektiğine karar verilmişti, çünkü devler götürüldükten sonra kalacak ve yerlilere yardım edecektim. Bu karar doğrudu. Başka bazı kararlar ise tartışılabilir. Sonradan geriye baktığımda, başka bazı konulardan fedakârlık etmem ve görevime daha çabuk başlamam gerektiğini biliyorum. Gerçi henüz ortama alışmam gerekiyordu. Her birinin kendine özel titreşimleri bulunan kentlerden birinde aniden belirecek olsam, ağır yan etkilere maruz kalmaktan kurtulamazdım. Kanopus ile Rohanda arasındaki fark çok büyüktü ve hiçbirimiz varır varmaz işe başlayamıyorduk: daima iklime alışma süreci için zaman ayrılması gerekiyordu. Ama işler düşündüğümüzden daha kötüydü: ve beklediğimizden daha hızlı kötüleşiyordu.

Uzay gemisi ana kara kütlelerinin doğu kenarına kuzeybatıdan, sonradan büyük çöllere -binlerce kilometrekarelik çöllere- dönüşecek olan verimli ve ormanlarla kaplı dağların, platoların ve düzlüklerin üzerinden alçalarak yaklaştı. Uçarken birkaç kent gördük ve tesadüfen yukarı bakmakta olan sakinlerin ok gibi uçup giden billur küremiz hakkında ne düşündüğünü ve bizi görmemiş olanlara bizden nasıl bahsedeceklerini kendimize sormadan edemedik.

O sırada, ilk olarak hangi kente yaklaşmanın en iyisi olacağını bilemiyordum. En uç doğu kıyısında -anakarada, adalarda değil- ölçümlerimi yaptım. Bu arada uzay gemisinin mürettebatı etrafı araştırıyordu, ama büyük bir temkinle tabii, çünkü kimseyi şaşırtmak istemiyorduk ve görülmemiz halinde birtakım karışıklıklar doğabilirdi, çünkü bir yerlinin yabancı varlıklar tarafından kaçırıldığını düşünecekleri hemen hemen kesindi. Değişimin ne olduğuna, ne türüne, ne de kapsamına, tam olarak karar vermek kolay değildi ama en uygun yerin Kare Kent olacağına karar verdim: üzerinden geçerken onu görmüştük. Yaklaşık bir haftalık sıkı yürüyüş mesafesindeydi ve bu da, Rohanda'ya alışmam için uygun bir süreydi. Tam geminin gidebileceğini söylemiştim ki, gezegenin havasının değişime uğramış olduğunu farkettilim. Hem de aniden. Yeniden hesaplamalar yapıldı. Kare Kent artık doğru yer olmayacaktı. Emirleri değiştirdim ve yeniden havalandık, aynı kentlerin üzerinden geçmeyip daha güneye, bir yerlerinde Şammat vericisinin bulunması gerektiğini bildiğim Büyük Dağlar'ı aştık: Onu neredeyse hissediyordum. Büyük iç denizlerin bölgesinin doğusuna indirildim. Orada da testler yaptım -ve yine aynı şey oldu: En kuzeydeki iç denizin kuzeyinde bulunan Oval Kent üzerinde karar kılmıştım ki, bir kere daha atmosfer değişti. Ama bu sefer uzay gemisini göndermiştim bile. Şimdi gitmem gereken yer olan Yuvarlak Kent'e ulaşabilmek için haftalarca yürümem gerekiyordu. Ama bu iş çok fazla zaman alacaktı.

Yuvarlak Kent, büyük iç denizlerin güneyindeki yüksek platoların üzerindeydi. İdari ya da siyasi bir merkez değildi, çünkü böyle bir merkez zaten yoktu. Ama titreşim örüntülerinin uygunluğu bir yana, coğrafi olarak merkeziydi ve haberlerim daha kolay yayılacaktı. Ayrıca rakım ve atmosferin keskinliği sayesinde kent diğerlerine oranla, yakında patlak verecek olan şeylerden daha uzun süre korunabilecekti. Daha doğrusu ben öyle olacağını umuyordum. Ve ayrıca, gezegenin ekseninde, Yuvarlak Kent'i benim için yanlış kent haline getirecek olan yeni bir kayma olmayacağını da umuyordum.

Birincisi, şu zaman sorunuydu. Bir dağın eteğinde sürü halinde otlayan atlara yaklaştım ve yakınlarında durdum, yardım etmeleri için sessizce istekte bulunarak onlara baktım. Huzursuz ve kararsız haldeydiler, ama sonra bir tanesi yanıma geldi, bekledi ve ben onun sırtına bindim. Onu yönlendirdim ve güneye doğru dörtnala yola koyulduk. Sürü de bizimle geldi. Kilometreleri bir bir geride bıraktık ve bize ayak uydurmaya çalışan ve arka topuklarıyla tekmeler atan, birbirleriyle şakalaşıp yarışan, bu koşu boyunca eğlenir görünen taylorların ve yavruların durumu için kaygılanmaya başlamıştım ki, ileride başka bir sürü gördüm. Birinci sürü beni bu sürüye götürdü. İndim. Durumum, beni taşıyan at tarafından yeni sürüdeki güçlü ve hayat dolu bir hayvana açıklandı. Sonra bu hayvan yanıma gelip durdu, ben ona bindikten sonra da hızla fırladık. Bu, birkaç kere tekrarlandı. Pek az dinlenebildim, gerçi birkaç kere bineğimden durmasını rica ettim ve başımı karnına yaslayarak bir ağacın gölgesinde uyudum. Bu şekilde bir hafta geçti ve sorunumun geride kaldığını gördüm. Artık kendi ayaklarımı kullanmanın ve kente daha yavaş yaklaşmanın zamanı gelmişti. Eskortlarıma, bu son derece etkili ulaşım sistemleri için teşekkür ettim, onlar da burunlarıyla yüzüme dokundular, sonra da döndüler ve büyük bir gümbürtüyle kendi otlaklarına geri döndüler.

Şimdi de günlerdir, seyrek, hafif ağaçlarla, kokulu çalılıklarla, soluk bir altın rengi edinerek kuruyan çayırıklarla kaplı hoş bir savanlar ülkesinde güneye doğru yürüyordum. Her yerde kuşlar vardı; birer varlık halindeki sürüler, birer insan gibi akıl ve ruhları olan, ama öte yandan her biri birer insan gibi pek çok ayrı birimden oluşan sürüler. Her yerde hayvanlar vardı, hepsi de dosttu, meraklıydı, beni gelip selamlıyorlardı, yolu ya da dinlenebileceğim yerleri göstererek bana yardım ediyorlardı. Sık sık sıcak bir öğleyi ya da geceyi, sıcaktan çalılıkların altına sığınarak bir geyik ailesiyle ya da ay ışığında kayalara uzanmış kaplanlarla birlikte geçiriyordum. Sıcak, ama acı verici ölçüde değil, bir güneş -bunlar, onun hafifçe uzaklaşmasına neden olan olaylardan önceydi-, o zamanın daha yakın, daha parlak mehtabı, taze esintileri, meyve ve cevizlerin bolluğu, pırıltılı, berrak ırmakları -o günler ve geceler boyunca bu cenneti geçtim, her yerde karşılandım, dostlar arasındaki bir dost olarak; işte bu cennet şimdi çöllerin ve kayalıkların, kumların ve şistlerin, çoraklığın ve kavurucu sıcakların sakil bitkilerinin durduğu yerlerdeydi. Şimdi her yerde harabeler var ve acı kumların her bir avucu, günümüzdeki Şikastalıların asla duymadığı, varlığından haberi bile olmadığı kentlerin özüydü. Bunlardan birisi olan Yuvarlak Kent, çok geçmeden boşluğun ve ahenksizliğin içine gömülecekti.

Hep gözlüyor, izliyor, dinliyordum; ama şimdilik Şammat'ın etkisi hafifti, gerçi Rohanda'nın derin ahenklerinin altında, yaklaşan zamanın uyumsuzluklarını hissedebiliyordum.

Bu yolculuğun sona ermesini istemiyordum. Ah, ne kadar sevilesi bir yerdi eski Rohanda! Bütün yolculuklarım ve ziyaretlerim sırasında daha hoş bir ülkeyle asla karşılaşmadım; öyle bir ülke ki, sizi yumuşaklıkla, rahatlıkla selamlıyor, sizi kendine çağırıyor, kucaklıyor, neşelendiriyor, öyle ki siz de ona uymak zorundaydınız, hani sanki, "Şaşırdın değil mi? Evet, ben fazladan varım, bir armağanım, gerekli olana katkıyım, her şeyin içinde gizli cömertliğin bir kanıtıyım," der gibi görünen bir

gülümseme ya da kahkahanın müthiş büyüleyici cazibesi gibi. Ama görmekte olduklarım yakında yok olacak ve gevrek sıcak kokulu toprağın üzerindeki her adım, dost ağaç dallarının gölgesindeki her an bir vedalaşmaydı -elveda, elveda Rohanda, elveda.

Yuvarlak Kent'i görmeden önce duydum. Matematiğinin ahengi yumuşak bir seslenişte ya da şarkıda, kendi özel benliğinin müziğinde tezahür ediyordu. Bu da beni kucakladı ve sarmaladı ve Şammat kötülüğü hâlâ, bir huzursuzluk titreşiminden öteye gitmiyordu. Kentin etrafında hayvanlar toplanmıştı, bu müzik tarafından cezbediliyor ve tutuluyorlardı. Otluyor ya da ağaçların altında yatıyorlardı ve dinliyor, hoşnutluk içinde görünüyordu. Büyük bir ağacın altında dinlenmek üzere durdum, sırtımı ağacın gövdesine verdim, Sarkan dalların altından, meydan ve bulvarlara bakıyordum ve yanıma bazı hayvanların gelmesini umuyordum, çünkü bu, son kez olacaktı, nitekim geldiler de: çok geçmeden bir aslan ailesi koşar adımlarla yaklaştı, üç yetişkin ve birkaç yavru ve etrafıma uzandılar. Büyüklük bakımından beni yavrularından biri sanabilirlerdi, çünkü çok büyüktüler. Yetişkinler patilerini öne uzatmış başlarını patilerinin arasına koymuşlardı ve kehribar rengi gözleriyle bana bakıyordu, yavruları ise hoplayıp zıplıyor, etrafımda ve kucağımda oyunlar oynuyorlardı. Uyudum ve ben yürümeye başladığımda, yavrulardan birkaçı güreşerek ve yuvarlanarak peşim sıra geldiler, ta ki büyük hayvanlardan birinden gelen bir çağrı geri dönmelerine neden olana dek.

Ağaçlar seyreliyordu. Ağaçlarla kentın duvarları arasında taş örüntüleri vardı. Günlerce süren yürüyüşümden taşları görmemiştim, ama şimdi daireler ve boşluklar, tek başına duran taşlar ve öbekler görüyordum. İçlerinden ya da önlerinden geçtiğim öteki kentlerin etrafında bulunan taşların arasında hayvanlar yığılmış, kalabalık oluşturuyorlardı, çünkü orada ahengi buluyorlardı, ama burada, Yuvarlak Kent'in dışında, taş örüntülerde hiçbir hayvan bulunmadığını gördüm. Müzik, eğer taşların derin armonisi için bu kelime uygun düşüyorsa, fazla yükselmişti. Arkama baktığımda, gruplar halindeki hayvanların, taşların başladığı yerdeki görünmez bir çit tarafından engellenmiş gibi durduklarını görebiliyordum. Kuşlar henüz taşlardan etkilenmiyor gibiydi, yumaklar oluşturan küçük kuş sürüleri bana eşlik ediyordu ve seslenişleri ve cıvıltıları, senfoniye karışıyordu.

Taşların arasında yürüdüğüm için memnun değildim. Bitkinliğin ilk belirtilerini hissediyordum. Ama Yuvarlak Kent'i tamamen çevreledikleri için onlardan kaçış yoktu. Taşlar, güneyde doğuya ve batıya doğru uzaklaşmak üzere ayrılmadan önce kentın güney tarafında birleşen iki koluyla kenti kucaklayan iyi huylu nehrin ağzında sona eriyordu. Küçük kayıklar, kanolar, her tür tekne, ihtiyaç duyan herhangi biri tarafından kullanılmak üzere kıyı boyunca bağlanmış duruyordu ve böylece nehrin karşısına geçtim ve karşı kıyıda taşların müziği kesildi ve yerini sessizlik aldı. Tam bir sessizlik, taş zemin üzerindeki ayak seslerini ya da bir inşaatçının aletlerinin gürültüsünü ya da konuşma seslerini duymaya imkân verecek kadar şiddetli bir sessizlik.

Binaların kıvrımlı alçak beyaz duvarının başladığı yerden önce, kenti çevreleyen geniş bir bostanlar kuşağı yer alıyordu. Erkeğiyle kadınıyla bostancılar vardı ve onlardan biri gibi görüldüğümden beni garipsemediler. Güzel bir ırktılar, çoğunlukla mavi ve kısa esvapların açıkta bıraktığı sert esmer yüz hatları, güçlü kollar, bacaklar. Kumaşlar, kaplamalar, süsler için bu kentte en fazla kullanılan renk maviydi ve bu maviler, platonun neredeyse her zaman bulutsuz olan gökyüzüne karşılık düşüyordu.

Yuvarlak Kent'te yuvarlak olmayan hiçbir şey görünmüyordu. Mükemmel bir daire oluşturuyordu ve genişleyemezdi: sınırları, olması gerekenle belirleniyordu. Dıştaki binaların dış duvarları daireyi oluşturuyordu ve bir yay oluşturan bir patikada ilerlerken gördüğüm yan duvarlar hafifçe kavisliydi.

Damlar düz değildi, hepsi de kubbe ve tonozlar oluştuyordu, renkleri de krem, açık pembe ve yumuşak mavilerin, sarıların ve yeşillerin narin pastel tonlarıydı ve bunlar güneşli gökyüzünün altında ışıldıyordu. Dış kenti geçtikten sonra, yine tam bir daire oluşturan bir caddeyi geçtim, iki yanında ağaçlar ve bahçeler diziliydi. Etrafta fazla insan görünmüyordu. Bir bahçede oturan bir grup vardı ve bir kere daha kuvvet, sağlık, huzur gördüm. Bostanlardaki işçiler kadar yapılıydılar, bu da burada bedensel ile zihinsel arasında bir ayrışma olmadığını akla getiriyordu. Yanlarından geçtim, selam verdim, selam aldım, esmer tenlerinin pırıltısını, çoğu parlak kahverengi olan koca gözlerini gördüm. Kadınların kafa tüyleri uzun, kahve ya da kestane rengindeydi, çeşitli şekillerde biçimlendirilmişti ve çiçek ve yapraklarla süslenmişti. Hepsi de birazcık beyaz dışında sadece mavinin çeşitli tonlarında desenler taşıyan, bol pantolonlar ve tunikler giymişti.

Bu kentin başka bir kesimini geçip yine kavisli bir sokağa girdim ve orada daha fazla insanla karşılaştım, çünkü dükkanlar, manav ve satış kulübeleri vardı. Bu sokak en dışakinin bir içinde yer alan tam bir daireydi ve her bakımdan bir pazar yeriydi -ve başka yerlerde gördüğüm pazarlardaki gibi koşuşturma ve iş telaşı ile doluydu. Bir binalar dairesi daha, başka bir sokak, kahve ve lokanta ve bahçelerle dolu. Burası tıklım tıklımdı ve hayatımda daha sağlıklı ve daha dost yüzlü bir kalabalık görmedim. Buranın genel havası etkileyici bir neşeydi, hoşsohbetlikti -ama yine de gürültülü ya da telaşlı bir ortam değildi. Bir kalabalığın haliyle üreteceği yüksek seslere rağmen, bu yerin temel notası olan derin sessizlik, tüm kenti güvenle ahenkli tutan kendi iç benliğindeki müzik, bundan etkilenmiyordu. Tekrar bina ve sokak daireleri: Artık merkeze yaklaşıyordum ve her zaman Yozlaştırıcı Hastalık belirtileri arasında yer alan görkem ve gösterişi görmeye hazırlanıyordum. Ama o türden şeyler yoktu: kamu binalarının durduğu, aynı altın kahverengi taşlardan yapılma merkez alana geldiğimde her şey ahenkli ve orantılıydı. Burası, bir çocuğun ana babası tarafından görkemli salonlar, kuleler, kültür merkezleri gibi yerleri gezdirilmeye getirileceği ve kendini huşu içinde, yabancılaşmış hissedeceği, bunların ezici varlığı karşısında kendini bir hiç olarak göreceği, itaat etmesi gereken, otoriteyi izlemesi gereken korkmuş bir yaratık olacağı bir kent değildi. Uzun ve üzücü tecrübelerim bana o türden şeyleri beklemem gerektiğini öğretti ... oysa aksine, burada yürüyen herkes, bu insanı kucaklayan, sıcak renkli binaların arasında dolaşan herkes ancak, birey ile onu çevreleyenler arasındaki yakınlığı, özdeşliği hissedebilirdi.

Görevimin güçlükleriyle başa çıkabilmek için gerektiği kadar iklime alışmamıştım ... kederliydim ve bu duyguyu kontrol edemez haldeydim. Bir süre, fiskiyeli bir çeşmenin yüksek kenarı üstünde oturdum ve korkusuzca binaların arasında oyunlar oynayan çocukları, gruplar halinde avarelik eden kadınları, karışık gruplar halinde oturan, yürüyen ya da gezinen erkek ve kadınları izledim. Bunların hepsi platonun berrak ışığıyla çevriliydi ve çeşmelerin, ağaçların ve çiçeklerin çokluğu sayesinde, hava bunaltıcı raddelerde ısınmıyordu. Ve hepsi de, her zaman için, her yerde -kentlerde, çiftliklerde ya da insan gruplarında ve herhangi bir gezegen üstünde- gerekliliğin, kenedin gel-gitlerinin ve akış ve titreşimlerinin belirtisi saydığım o güçlü sessiz amaçla doluydu.

Ama yine de, zor algılanabilir halde de olsa, uyumsuzlukların en hafifi, sonun başlangıcı, buraya ulaşmıştı.

Henüz devlerden hiçbirini görmemişim, ama buralardaydılar. Onları sorarak bir yabancı olduğumu belli etmek ve gerekli olmadıkça tedirginlik yaratmak istemedim. Bir süre yürüdüm ve sonunda bir bulvarın sonunda, iki devi gördüm, onlara doğru yürüdüm. İkisi de erkekti, ikisi de koyu parlak mavi renkte, ikisi de yerlilerin üzerinde gördüğüm türden mavi ve bol giysiler giymişti. Benim pek bilmediğim, ahşapla kızıl bir metal karışımı bir alet kullanarak, iki bulvarın kavuştuğu yerde

duran cilalı siyah taş sütununun titreşimlerini ölçüyorlardı. Her tarafı kaplayan bir sürü bal rengi taşların ortasındaki bu siyah taş şaşırtıcıydı, ama kasvetli değildi, çünkü cilalı yüzeyi devlerin giysilerinin mavisini ve, yan tarafına geçtikleri zaman, güçlü siyah yüzlerini yansıtıyordu.

İtiraf etmeliyim ki, artık tetikteydim, nasıl selamlanacağımı merak ediyordum: Görünüş itibarıyla bir yerliydim ve öğrencilerle öğrenenler arasındaki ilişki konusunda her zaman en azından uyanık olma alışkanlığındaydım -ne de olsa şüpheli olmak ve hastalığın belirtilerini aramak, sıklıkla benim görevimdi. Birkaç adım ötede sessizce durdum, bu muazzam adamların omuzlarına doğru başımı kaldırdım: benim iki katım boyumda, iki katım enimdeydiler. İşlerini bitirdikleri zaman, tam oradan ayrılacakken beni gördüler ve aynı anda gülümsediler, başlarıyla selam verdiler -ve hâlâ gitme yolundaydılar, iki tarafın da birbirine ihtiyacı olduğunu düşünmedikleri anlaşılıyordu.

Bir yerliye karşı tutumlarında hiçbir horlama olmadığından emin oldum ve bunun üzerine, Kanopus'tan Johor olduğumu söyledim.

Durup bana baktılar.

Yüzleri, merkeze kadar ki yolumun üzerinde izlediğim ve aralarında oyalandığım sevecen kişilerininki kadar kolay cezbeden ve hemen ısınacağınız yüzler değildi. Elbette ki sizden farklı bir ırk karşısında kendinizi rahat hissetmek kolay değil: olasılık hakkındaki duyularınızı tırmalayan durumlara dayanmayı öğrenirken her defasında bir alışma süresine ihtiyaç duyarsınız. Ama o an çok daha fazlası söz konusuydu! Devler Kanopyen aklın parçasıydılar, ama binlerce yıldır Kanopus'un bir yurttaşını görmüş değillerdi, çünkü şu dürüst idarecilerin raporlarıyla yetinmiştik. Oysa şimdi Kanopus cismani bir varlık gösteriyordu, ama bir yerlinin ağzından. Kendi hesabıma, kendimde çocuksuluk görmek beni şaşırtmıştı. Başımı kaldırıp bu muazzam kişilere bakmak, bilinçli olarak hatırlamadığım bazı dürtülerimi açığa çıkarıyordu. Ellerine uzanmak, elimi tutmalarını, beni desteklemelerini istiyordum; havaya kaldırılıp o iyilik dolu yüzlerin seviyesinde tutulmak, şımartılmak, pohpohlanmak istiyordum, aslında hiç istemediğim şeylerdi bunlar -bu yüzden utandım, hatta öfkelenmiştim. Ve içimdeki farklı anı katmanlarının bu çatışması, onlara söylemem gerekenler yüzünden adamakıllı hissettiğim kaygıyı güçlendirdi. Kaldı ki, kendimi iyi hissetmiyordum. Normalde hazırlık olarak Altıncı Kuşak'ta zaman geçirmem gerekirdi. Aniden sarardım ve devler bunu gördü. Onların beni tutup kaldırmalarına meydan vermeden, çünkü bunu yapmak üzereydiler, benim ise istemediğim bir şeydi bu, çünkü sadece içimdeki uzun zamandır unutulmuş çocuk ruhunu güçlendirmeye yarardı, sütunun kaidesine oturdum ve bu daha da aşağı seviyeden kule gibi yükselen o adamlara doğru baktım ve onların arkalarındaki ağaçlar bile onlardan çok daha yüksek görünmüyordu ve dedim ki, "Sizin için haberlerim var. Kötü haberler."

"Bize, sizi beklememiz gerektiği söylendi," diye cevap verdiler.

Oturup bunu içime sindirmeye çalıştım, yüzümün sararmış olmasını susmak için bir bahane yaparak.

Neyi beklemeleri gerektiği söylenmişti? Kanopus onların neyi bilmesini uygun görmüştü?

Kanopyen aklın içindeki her şey anında dev aklın malı olmuyordu - ve tersi de geçerli değildi. Hayır, her şey çok daha incelikli ve özgün işliyordu.

Rohanda'daki kenetlenme öncesi evrenin amacı, devler ile yerlilerin sembiyozu yoluyla gezegenin -daha iyi bir kelime bulamadım- güçlerini geliştirmektir, böylece Rohanda gezegeninin, yani gezegenin kendi fiziksel varlığı, dev/yerli uyuşması yoluyla Kanopyen sistemle bağlantılandırılabilir. Beklediğimizden çok daha kısa süren bu evre boyunca Kanopus'tan Rohanda'ya ve geriye pek az zihinsel akış olmuştu, ama arada bir kıvılcımlanmalar, iletişim anları olmuştu: güvenebileceğiniz ya

da alıp geliştirebileceğiniz bir şey sayılmazdı.

Kenetlenme olduğunda, Rohanda'nın güçleri, titreşimleri (beğendiğiniz kelimeyi seçin, çünkü hepsi de kesinlikten yoksun, yaklaşık tanımlamalardır) Kanopus'un kilerle ve Kanopus aracılığıyla da onun şubeleriyle, diğer gezegenlerle, diğer yıldızlarla kaynaştı.

Ama kenetlenmenin gerçekleştiği o an, dev aklın Kanopus ile hemen, anında, mutlak ve kalıcı bir kaynaşmaya ulaştığı söylenemez. O zamandan itibaren Rohanda, Kanopus'un işleyişinin bir işleviydi, ama hiçbir şeye tamamlanmış ve garantilenmiş gözüyle bakılamazdı. Kenedin sürdürülmesi sürekli bakıma bağımlıydı. Öncelikle, taşların konumlanması, izlenmesi ve ölçülmesi geliyordu, bunlar sürekli yeniden düzenlenmek zorundaydı -elbette çok hafif düzeltmeler söz konusuydu, ama taşların fazlalığı karşısında bu iş hayli zahmetli ve muazzam kapsamlı bir görevdi. Sonra, kentlerin inşası geliyordu; her yeni matematiksel varlığın yaratılıp bakımla korunması ile kenet güçlendiriliyordu ve her kentin gözlenmesi, uyarlanması gerekiyordu ve bütün bunlar, yerlilerin yardımıyla yapılıyor ve onlara, akılları almaya hazır hale geldikçe her şey bir bir öğretiliyordu. Ve her şeyden önemlisi, kendi gelişmelerini nasıl gözlemleyecekleri ve bu gelişmeyi nasıl besleyecekleri ve ayarlayacakları onlara aktarılıyordu, ki yaptıkları şeyler her zaman Kanopus ile, Kanopus'un titreşimleri ile ahenk içinde, ritim birliği içinde olsun.

Kanopyen üstünlükler sürekli Rohanda'ya ışınlanıyor, Rohanda'nın yeni, her an derinleşen üstünlükleri sürekli Kanopus'a geri ışınlanıyordu. Akışların bu incelikli ve uzmanlaşmış alışverişi sayesinde, galaksinin öncelikli hedefi ve amacı -iradenin sürekli evrimlenen oğul ve kızlarının yaratılması süreci- ileriye götürülüyordu.

Ama bu öz değiş tokuşu sonsuz çeşitlikteydi ve sonsuz çeşitlendirilebilirdi. Rohanda ile Kanopus arasındaki "akıl" paylaşımı, her kafadaki her düşüncenin anında herkese birden mal olduğu anlamına gelmiyordu. Paylaşılan şey bir imkânlar bütünü, bir zemin, gerekli bir bağlantı, ağ ya da zihinsel kalıp, ortak mal halindeki bir örüntü idi ve kendi başına durağan değildi, çünkü akışların güçlenip zayıflamasıyla büyüüp değişecekti. Bir birey bir başkasıyla temas kurmak istiyorsa, bunu titiz ve özgün bir "frekansa uyarlanma" yoluyla yapmak durumundaydı ve bunun ardından iletişimi gerçekleşen şey de tam tamına iletilmesine karar verilendi, ne daha fazlası, ne de daha azı. Dolayısıyla devler Kanopus'un "aklının" bir işlevi olsalar bile, Kanopus'un bilmelerini istemediği şeylerden hiçbirini bilemezlerdi. Kaldı ki "düşünce" alışverişi için mükemmel koşullar da her zaman bulunamıyordu. Örneğin, yakındaki bir güneş sisteminin geçici olarak Kanopus ile ritim uyumsuzluğu içinde bulunması nedeniyle, bir ara özgül bilgi alışverişinin mümkün olmadığı ve yüz yıldan fazla süren bir dönem oldu. Yakıt değiş tokuşu sürdü, ama daha incelikli akım alışverişleri, söz konusu yıldız gökyüzündeki dansındaki konumunu değiştirene kadar kesildi.

"Sütunun titreşimlerini belirli bir nedenle mi ölçüyordunuz?" diye sordum nihayet.

"Evet."

"Bir terslik mi saptadınız?"

"Evet."

"Ne olabileceği hakkında hiçbir fikriniz yok mu?" Sözlerimden anlaşılabilirdi gibi, bir an önce Şammat'tan söz etmeye hazırlanıyordum, çünkü geleceğe ilişkin pek çok plan, öğreneceklerime bağlıydı, ama daha Şammat'tan söz etmenin yollarını araştırırken bile, bu konunun henüz çok uzak ve ikincil düzeyde olduğunu görüyordum. Acele etme ihtiyacı bir kere daha benliğimi sardı ve bitkinliğimin üstesinden geldi, böylece ayağa kalkıp yüzlerine baktım.

"Bize, Elçi Johor'un geleceği ve o zamana kadar kendimizi bir krize hazırlamamız gerektiği

söylendi.”

“Bu kadar mı?”

“Bu kadar.”

“Demek ki, bilgilerin düşman tarafından dinlendiğine ilişkin endişeleri, ben oradan ayrılırken bildiğim kadarından daha da fazlaymış,” dedim. Kesin, hatta umutsuzca konuşmuştum, önce birinin, sonra da ötekinin yüzüne bakarak.

“Düşman” kavramına tepki vermediler. Kelime onlar tarafından hiçbir şekilde fark edilmeksizin uçup gitti, akıllarının hiçbir köşesinde bir yankı uyandırmadı, işte bir zaaf ve bu, bizim hatamız, başka türlü olamaz.

İçlerindeki bir kusuru, hem de ciddi bir kusuru bildirirken bile, onurlu davranmak adına ve tüm ilgililerin onları doğru hatırlaması için, ne kadar olağanüstü bir ırk olduklarını kayda geçirmem gerekiyor. Devler çok geçmeden yok olacaktı, en azından bu biçimleriyle artık var olmayacaklardı. Bedenleri, boyları, kuvvetleri yüzünden değil! Daha önce de büyük ırklar arasında çalıştım. Uzun boylu olmak her zaman, bu adamların sahip oldukları niteliklere sahip olmak anlamına gelmez. Bu adamların unutulmaz bir yanı vardı. İçlerinde bir büyüklük, bir yüce gönüllülük vardı, himaye ettiğimiz türlerin çoğunu çok aşan bir anlayış çapı ve hızı vardı. Tıpkı bu kentin havası olan derin sessizlik gibi derin bir öz barındırıyorlardı. Görevlerinin gerektirdiği tüm güçleri sessizce taşıyorlardı -görevleri de olanın ve olacak olanın en iyisine hizmet etmekte. Güçlü gözlerinde düşünceli ve gözlemleyen bir ifade vardı ve çoğu yaratığın hayal bile edebileceğinden daha öte, daha yüksek güçlerle bağlantılı olduklarını, onlarla aynı amaca hizmet ettiklerini belli ediyorlardı. Yerlilerin de kendi tarzlarında etkileyici olmadıklarını söylemiyorum; onlar da düşünce ve gözlem yetisine sahiplerdi ve özellikle de huzurlu, sıcak bir neşenin bolluğuna. Ama devlerde bir şekilde çok daha fazla, çok daha incelikli bir şey vardı. Tepemdeki bu azametli yüzlere gözümü diktim, hem de saygıyla: bu adamlar Kanopus’un en iyileri ile aynı çınlamayı, aynı notayı çıkarıyordu. Böylesi kişilerde yalnızca adalet ve doğrulukla karşılaşacağımı biliyordum -bu kadar basitti.

“Belki de dinlenmeniz gerek?” diye sordu biri.

“Hayır, hayır, hayır,” diye bağırdım, hissettiğim aciliyeti onlara dayatmaya çalışarak. “Hayır, sizinle konuşmam gerek. İstiyorsanız size şimdi anlatacağım, siz de ötekilerine anlatabilirsiniz.”

Nihayet, korkunç bir şeylerin söz konusu olduğunu anlamaya başladıklarını görüyordum. Bir kere daha, içlerindeki güçleri seferber etmelerini izledim. İkisi arasında anlayış akıyordu: göz göze gelmek ya da anlamlı kafa sallamalar gibi aşağı jestlere ihtiyaçları yoktu.

Bulvar ve yanı başındaki ağaç sırası önümüzde bir kıvrım yapıyor ve bu virajın arkasında yüksek beyaz binaların bir kümesi görünüyordu.

“Bir onluk toplantı düzenlememiz daha iyi olur,” dedi birisi ve der demez de gidiverdi, adımları öyle büyüktü ki, bir anda bulvarın ucuna varmıştı, devasa şekli yaklaştığı binalarla aynı ölçekteydi, sanki onlarla orantısını korumaya çalışır gibi.

“Adım Jarsum,” dedi, yanımda kalanı ve yürümeye başladık. Ben elimden geldiği kadar hızlı yürürken, o oyalanıyor, durup beklemek zorunda kalıyordu, ama bu bir sıkıntı kaynağı değildi, devlerle yerlilerin birlikte yürümeye alışık olduklarını, bu beraberlik biçimine uyum sağlamış olduklarını gördüm.

Devlerin binalarının oluşturduğu sıraya yaklaştığımda, yüksek olduklarını, ama ezici etki yapmadıklarını gördüm; ama içlerinden birine girdiğimizde, kendimi gergin ve bezgin hissettim, çünkü silindir biçimli binanın tavanı başımın üzerinde sonsuza kadar uzanıyor gibi görünüyordu ve

sıralar ve sandalyeler başımın hizasındaydı. Jarsum bunu gördü ve bir alet yardımıyla yerli ölçülerine göre bir sandalye, masa ve yatağın bulunup, odalardan en küçüğüne konması için talimat verdi. Buna rağmen, odaya yerleştiğim zaman, dev boyutlu bir odanın içinde bu eşyalar bana yeterince komik göründü. Bu oda, ya da salon, toplantı yeri olarak kullanıldı. Kısa süre içinde on dev geldi. Her zamanki oturma düzenlerini bir kenara bırakıp yere oturdular, beni de katlanmış yolluklardan oluşan bir yığının üzerine oturtular, böylece yüzlerimizin aynı seviyede olmasını ayarlamış oldular. Benim söze başlamamı beklediler. Kaygılı görünüyorlardı, o kadar. Bu azametli, muhteşem varlıklar arasında göz gezdirip duruyordum ve geldiği zaman hissedilmeyen türden bir şoka karşı hiç kimsenin bu kadar iyi donanımlı olamayacağını düşünüyordum. Ama böylesi varlıklara bile adım adım, alıştıra alıştıra söylemeliydim.

Onlara söylemem gereken şey, tarihlerinin sona ermiş olduğuydu. Buradaki amaçlarının sona ermiş olduğuydu. Bu kadar parlak bir şekilde yürüttükleri ve yalnızca işin başlangıcı olduğuna inandıkları evrimin -sona erdiğiydi. Bireyler olarak bir gelecekleri vardı, çünkü başka gezegenlere götürüleceklerdi. Ama kendilerini gördükleri ve birbirlerine öğrettikleri şekliyle bir varlıkları ve görevleri artık olmayacaktı.

Bir bireye öleceğini söyleyebilirsiniz, kabul edecektir, çünkü türü devam edecektir. Oğullarının, kızlarının öleceğini, hem de saçma bir şekilde, öylesine tesadüfen öleceklerini söyleyebilirsiniz -ama tür devam edecektir. Ama bütün bir türün ya da ırkın ortadan kalkacağını ya da müthiş bir değişime uğrayacağını -hayır, bunu kimse içine sindiremez, kabul edemez, en azından benliğinin en büyük derinliklerindeki mutlak bir altüst oluş olmadan mümkün değildir.

Kendini birey olarak tanımlamak -işte Yozlaştırıcı Hastalığın en temel özü budur ve Kanopyen imparatorluktaki her birimize, kendine sadece plan ile, evrimimizin evreleriyle ahenk içinde olduğumuz ölçüde değer vermemiz öğretilir. Söylemek zorunda olduğum şey her şeyden fazla değer verdiğimiz şeyi zedeleyecekti, çünkü söylenecek şeyde hiçbir teselli olmayacaktı: Sizler, bireyler olarak yaşamaya devam edeceksiniz.

Yerlilere gelince, onlar için bir umut mesajımız yoktu. Tabii, çok uzak bir gelecekte koşulların düzeleceğini umut saymazsanız. O zaman, evrim tekrar başlayacaktı -uzun çağlardan sonra.

Devlerin varolma nedeni, görevleri, işlevleri, onların öteki yarısı, kendi özlerinin parçası olan yerlilerin gelişmesiydi. Oysa yerlileri bekleyen tek şey yozlaşmaydı ... Devler, ikizlerden birinin ölümüne terk edilmek zorunda olduğu bir ameliyatta kurtarılacak olan sağlıklı, daha sağlıklı kardeş konumundaydı.

Bütün bunları söylemem gerekiyordu.

Söyledim.

Ve bekledim; bütün bunları sindirmelerini.

Orada oturumu, katlanmış yolluk yığınının üstüne gülünç bir şekilde tünemiş halde, kendimi bir pigme gibi hissederek, yüzlerini incelediğimi, özellikle de Jarsum'unkini, gayet iyi hatırlıyorum. Şimdi onunla aynı yükseklikte olduğum için, onun ötekilerin arasında özellikleriyle öne çıkan birisi olduğunu görebiliyordum. Olağanüstü güçlü bir yüzü, yüzünde dramatik kıvrımları ve çukurları vardı, kalın kaşlarının altındaki koyu gözleri parıldıyordu, çene kemiği öne çıkıyor, ağzının altında oyuk oluşturuyordu. Müthiş güçlü bir adamdı, dışıyla ve içiyle. Ama daha ben onu gözlerken bile güç kaybediyordu. Hepsi güç kaybediyordu. Bu bir metanet eksikliği değildi - henüz, bize hükmeden yasalara öyle bir itaatsizlik ellerinden gelmezdi. Ama daha ben saygı içinde yüzlere gözümü dikmiş baktığım süre içinde, çok hafifçe, eridiklerini gördüm. Kudretlerinde bir azalma vardı. Ve merak

ediyordum, yukarıda, Kanopus'ta bu anı kaydediyorlar mıydı ve böylelikle, uğruna gönderildiğim işi yerine getirmekte olduğumu biliyorlar mıydı. Kısmen yerine getirmiştım: ama en azından, işin en berbat kısmını geride bırakmıştım.

Bekledim. Söylediklerimin sindirilmesi için zaman tanımak gerekiyordu. Zaman geçti... geçti...

Konuşmadık. Önce bunun tamamen, getirdiğim haberlerden kaynaklandığını sandım, ama çok geçmeden, anladım ki, akıllarında olanların dışarı akıp Yuvarlak Kent'teki tüm diğer devlerin aklına dolmasını, oradan da -gerçi bu kaçınılmaz olarak daha zayıf, daha muğlak bir şekilde olacaktı, muhtemelen yalnızca uyarı, tehlike, huzursuzluk duygularının aktarılması şeklinde olacaktı- diğer matematiksel kentlerdeki devlere ulaşmasını bekliyorlardı. İçinde oturmakta olduğumuz bu dev silindir, bir iletim odasıydı ve içinde on ya da on iki dev bulunduğu zaman çalışmak üzere tasarlanmıştı. Herhangi onu, ister erkek, ister dişi, olabilirdi, ama bunun eğitimini görmüş olmaları gerekiyordu, dolayısıyla da en genç olanları bu görevde kullanılamazdı.

Bu iletim işinin yapılma şekli, Kanopus ile Rohanda arasındaki değiş tokuşun bir yansımasıydı. Kesin haberlerin iletimini mümkün kılan bir örüntü ya da ortak zemin vardı; ama her şeyin önce hazırlanması, düzene sokulması, ayarlanması gerekiyordu. Bir ya da on tanesinin aklında özenle bir araya getirilmiş her şey bir kerede ve otomatik olarak oradan çıkıp aynı kentteki herkesin aklına ulaşıyor ve oradan da diğer kentlerdekilere gidiyor değildi.

Bizler orada otururken, etkenler hesaplanmaktaydı. İlkönce bir duygu temeli, tabii daha sonraları Şikasta'da duygu kelimesinden anlaşılan şeylerden çok daha yüksek düzeydeki hissedişler için bu kelimeyi kullanmak doğruysa. Ondan sonra da zemin hazırlanıyor, daha sonra da haberler yayınlanıyordu.

Bu arada da ben, gözlerimi kullanıyordum ... Bu on kişinin arasında, olağan Kanopus standartlarına göre bir ucube sayılan, hatta hâlâ olan türden bir dişinin bulunuyor olması ilgimi çekmişti. Diğer devlerden en azından bir karış kadar daha uzundu ve kemikleri kırılğan görünümlü ve uzundu ve üzerlerindeki et ve deri çukurlaşmıştı. Derisi ölü beyazı ve soğuktu, yer yer gri ve mavimsiye karışık. Bütün yolculuklarım sırasında başka hiçbir yerde bununki gibi bir deri rengi görmemiştım ve önce itici buldum, ama sonra büyülendim, iğreniyor muydum, yoksa beni cezbediyor muydu bilemiyordum. Gözleri hayranlık vericiydi, çarpıcı parlak bir mavi, tıpkı oranın gökyüzü gibi. Diğer devler gibi onun da kafa tüyleri pek azdı, ama olduğu kadarı soluk bir altın renginden müthiş ince bir perçem halindeydi. Ve parmak uçlarında, tıpkı vaktiyle patileri ve pençeleri olan yerliler gibi, kemiksi dokudan upuzun uzantıları vardı. Burada seferber edilmiş genetik fikirler öyle çok sayıdaydı, öyle bir kargaşaydı ki - hele kendisi bütün bunları kim bilir nasıl hissediyor olmalıydı! Siyah ve kahverengi ve elâ gözlü bunca esmer, siyah ve kumral renkli kişi arasında o kadar egzotikti ki. Kendini dışlanmış ve yabancı hissediyor olmalıydı. Sonra bir de, ince hatta zayıf ve bitkin görünümü vardı ve bu izlenim sırf bu zor ve yıpratıcı anın koşullarıyla ilgili değildi, aksine özüne işlenmiş bir şeydi. Diğer devler gibi dolaysız ve görünür bir canlılıkla dolu olmadığı kesindi. Yoo, onun için her şey ek bir zahmet olsa gerekti. Orada bulunanlar arasında, benim söylediklerimden açıkça görünür haldeki bir sinir bozukluğuna varacak ölçüde etkilenen tek kişinin o olduğunu gördüm. Sürekli iç çekiyordu, o inanılmaz gök mavisi gözleri huzursuzca dört dönüyordu ve ince kırmızı dudaklarını ısırıyordu. Bu da, daha önce görmediğim bir şeydi: dudakları bir yara gibi görünüyordu. Ama duygularını dizginlemeye gayret ediyordu, duvara yaslanmış otururken duruşunu dikleştiriyordu, pantolonunun açık mavi kumaşı gerginleşiyordu. Upuzun incecik parmaklarını dizlerinin üstünde kavuşturuyor, tevekkül etmiş görünüyordu.

Toplantının duygularını uygun bulduğum bir an, bu krizin nedeninin, Kanopus'u destekleyen yıldızlar arasında beklenmedik bir terslik olduğunu söyleyerek devam ettim. Bir huzursuzluk - dizginlenmiş bir huzursuzluk, protesto, dizginlenmiş bir protesto ... tepkisi olduğunu kaydetmeliyim.

Hepimiz yıldızların ve onların güçlerinin yaratıklarıyız. Bizi onlar oluşturur, onları biz oluştururuz, bizler hiçbir bakımdan ve hiçbir zaman kendimizi ayrı düşünemeyeceğimiz bir dansın parçasıyız. Ama tanrılar infilâk ettiğinde, yanlış yola girdiğinde, uçan gaz bulutlarına ayrıştığında, genişlediklerinde ya da, kaderleri neyi öngördüyse onu yaptığında, onların özünün minyatür unsurları kendi küçük tarzlarıyla - protesto değil, ki elbette ki böyle bir şey hayattaki konumları bakımından uygunsuz olurdu- ama bir ironinin varlığını dışa vurabilirler: evet, bazen yüzlerine mümkün olan en ılımlı şekliyle -ama her zaman saygıyla karışık- bir ironi ifadesi takınma isteğine kaptırabilirler kendilerini.

Yerliler için buna bile izin yoktu, çünkü bunu içlerine sindirebilecek durumda olmayacaklardı, devlerin düşündüğü ve davrandığı düzeydeki olayları anlayamazlardı. Hayır, ilahi faaliyetlerdeki bir arızanın, bu öngörülemeyen uğursuzluğun, yıldızların hareketindeki kaymanın asıl kurbanları, olanları doğru dürüst anlayamayacaktı bile; teslimiyet içinde dudaklarını ısırıp "Eh, herhalde onların bir bildiği vardır!" ya da: "işte yine gidiyoruz! Ama şikayet etmek bize düşmez!" demeleri bile söz konusu değildi.

Yıldız dalgaları üzerinde, yıldız zamanında, gezegen perspektifinde hareket etmekte olan galaksinin efendilerinin, himayelerindeki varlıklardan, bu küçük ironik gülümsemeden, bir iç çekişten daha azını beklemesi akılcı olmaz; bir hayatın ortaya çıkmasında, hele bir kültürün uzun evriminde seferber olan muazzam gayret, mücadeleler, ağır tırmanışlar ile büyük bir tezat halindeki, neredeyse öylesine -ya da en azından onlara öyle görünmesi kaçınılmaz- yapılan açıklamalara ironik bir gülümseme; hani. "Ama bu radyasyon dalgasını, bu gezegen çarpışmasını öngörmemiştik!" Veya: "Ama, bize hükmeden ve tıpkı sizin gibi bizim de parçası olduğumuz o muazzam güçlere kıyasla bizler yalnızca, boyun eğmesi gereken küçük varlıklarız, tıpkı sizin gibi..."

Bu rapora başladığımda, o zamandan beri ilk ziyaretimi hatırlamadığımı belirtmişim. Aklıma yaklaştığında ve girmeye kalkıştığı zaman bile, bu anıları kapı dışarı ediyordum. Elçi olarak geçirdiğim uzun görev yılları boyunca yapmak zorunda kaldığım en korkunç şeydi bu.

Yarım gün müydü, bütün bir gün müydü, ne kadar süre boyunca orada oturduk, birbirimize baktık, bir yandan gelecek hakkında düşünürken birbirimize destek olmaya çalıştık, hatırlamıyorum. Kentin sesleri uzakta kalmış gibiydi, bu binanın sessizliği ve boyutları tarafından yutuluyor gibiydi. Bir süre boyunca birkaç dev çocuk dışarıda güneşli bir avluda oynadı, birbirlerine seslenip gülüştü, ölçsüz neşeleri bizim halimizle acı verici bir tezat oluşturdu, ama sonra beyaz kırılğan dev onlara bir işaret etti, uzaklaştılar.

Ve nihayet, Jarsum bu seferliğine daha fazlasını kaldıramayacaklarını ve daha fazlasını ancak yarın içlerine alabileceklerini söyledi. Devler arasında, bunların yerlilere en iyi nasıl söyleneceği ya da herhangi bir şey söylenip söylenmeyeceği üzerine tartışmalar yürütülecekti. Bu arada da benim odam döşenmişti, hepsi de beni mümkün olduğu kadar rahat ettirmeyi umut ediyordu. Kent dışına dolaşmayı düşünecek olursam, dolaşabilirdim, çünkü dilediğim gibi hareket etmekte serbesttim. Ve bu süre içerisinde benim için yiyecek de hazır bulundurulacaktı ... ah, bütün izzet ikram, her şeyin en iyisinden, en hoşundan. Oysa benim içim sızlıyordu. Bu kelimelerin tüm sağlığına rağmen bunu söylemeliyim. Yani hissettiklerim şunlardı: Umarsızlık, ifade edilemez bir boşluk, hiçlik hissi ve bu duyguları, bütün bunları ve daha fazlasını hissetmekte olan devlerden özüksüyordum.

Ertesi gün erkenden iletim odasına çağrıldım. On dev bekliyordu beni, bir öncekinden farklı devler, ama herhangi bir yabancılik hissi yaşamadım.

Şimdi, devler gidince, yerlilerin özenle beslenmiş ve eğitilmiş beklentileri bu şoktan nasıl etkilenecekti? Ne türden terslikler ve sapkınlıklar beklenmeliydi? Ya, yerlilerin daha bu kadar kısa zaman önce içlerinden herhangi bir çeşit olmaktan çıkıp ayrıştığı, bu gezegenin hayvanları? Yerlilerin hayvanları idare edip onlara bekçilik yapması ve değişik familyaların kudretlerinin ve niteliklerinin kenedin ihtiyaçlarıyla uyuşmasını ve bütünleşmesini sağlaması planlanmıştı. Ya şimdi, bu hayvanlara bakışları ne olacaktı? Onlara nasıl muamele edeceklerdi?

Bütün bu düşünceler o sabah akıllarımızda gelişirken, ben bir an önce Şammat'ı gündeme getirme ihtiyacını duyuyordum. Bu akım benim içimde o denli güçlüydü ki, onların kendi kendilerine sözü Şammat'a getirmeyişine şaşırır olmuşum. Ve bir huzursuzluk, hatta şüphe havasını, konunun su yüzüne çıkmaya hazır olduğunu gösteren bir belirti saydım. Ama söylemedim. Henüz değil. İpucunun onlardan gelmesini beklemeliydim, onların sinyallerini ve kararlarını beklemeliydim. Çok geçmeden bu oturumun sona ermesine karar verildi ve ben bir kere daha ikramlarla odadan gönderildim.

Bu sefer, dilediğimce dolaşabileceğime ilişkin daveti ciddiye aldım ve Yuvarlak Kent'in, yerlileri bulabileceğim kısımlarına döndüm. Her şey iyi gidiyor ve normal görünüyordu. Bir gruptan diğerine gidip durdum, benimle konuşmaya zamanı olan herkesle konuştum. İlk önceleri Hilâl Kent'ten geldiğimi söylüyordum, ama sonra onlar arasında yolculuk yapmanın hayli yaygın olduğunu görünce bundan vaz geçtim, çünkü kendimi ifşa etmek istemiyordum. Çok kuzeydeki bir ovalimsi kente hiç gitmediklerini öğrendim, kentten sanki galaksinin en uzak köşelerinden birindeymiş gibi söz ediyorlardı, bunun üzerine oradan geldiğimi söylemeye başladım, buz ve kar fırtınaları üzerine ilginç öyküler uydurdum ve böylece sohbetlere kolayca girebilir hale geldim. Bu kişilerin Şammat'a ilişkin herhangi bir şey hissedip hissetmediğini, uğursuz birtakım olaylara ilişkin gezgin öykülerinin anlatılıp anlatılmadığını, hatta kendilerini hasta ya da başka türlü hissedip hissetmediklerini öğrenmek istiyordum. İşime yarayan hiçbir şey öğrenemedim, ta ki merkez meydanında iki küçük oğlanla birlikte oturan bir dişi, onların kavgaları hakkında "bugünlerde çok sevimsiz" olduklarını söyleyene kadar. Ama bu da üzerine çok düşülecek bir şey değildi. Kendimi isteksiz ve sinirli hissediyordum, ama bunun için nedenlerim vardı ve böylece odama geri döndüm, dibinde yatağımın ve koltuğumun o kadar minicik kaldığı o kale duvarları gibi duvarlarıyla odama yeni dönmüştüm ki, hemen ardından tekrar iletim odasına çağrıldım.

Jarsum oradaydı, ama ötekiler yine yeniydi. Önceki gibi bir düzende yerleştik ve Şammat'ı gündeme getirmeye kararlıyım, nitekim getirdim de, hem de doğrudan doğruya: "Size daha da kötü bir şey söylemek zorundayım -yerliler açısından kötü, belki hatta sizin açınızdan da öyle. Bu gezegenin bir düşmanı var. Bunun farkında değil miydiniz?"

Sessizlik. Bir kere daha, bu odanın atmosferinde, "Düşman" kelimesi içlerinde sönüp gidiyor gibiydi. Bu kelime içlerinde tutunacak yer bulamıyordu sanki! Kendinizi her zaman, galaksinin kötülerine karşı sürdürülmesi gereken dengeler ve kurnazlıklar, ittifaklar ve politikalar içinde düşünmeye alıştıysanız, birdenbire ve bu kadar beklenmedik bir anda, muhalefet kavramlarını bile düşünmemiş, hele kötülüğün varlığını aklından bile geçirmemiş kişilerin arasında bulunduğunuzu fark etmek, başınıza gelebilecek en tuhaf duygudur.

İşi biraz alaycılığa dökmeyi denedim: "Ama en azından, düşmanların, hani bazen ortaya çıkabildiklerini biliyor olmalısınız! Düşman diye bir şey var, biliyorsunuz! Hatta, her zaman iş başındalar! Bizim galaksimizde faaliyet gösteren kötü güçler var, hem de çok güçlüler..."

İlk defa birbirleriyle göz göze geldiklerini gördüm; her zaman bir zaaf belirten o içgüdüsel refleks ile birbirlerine bakıyorlardı. Birbirlerinin gözüne bakarak, şu “düşman” denen şeyin ne olabileceğini anlamaya çalışıyorlardı. Oysa onların verdiği raporlar arasında, en azından Rohanda’ya ilişkin deneyimizin başlarında birtakım casuslara ilişkin söylentiler bulunduğu vardı ve tabii ki casuslar demek, düşmanı akla getirirdi, hem de en masum zihinler için bile.

Bunların, bir şekilde öngörülemeyen bir nedenden dolayı, düşman kavramını aklına getiremeyen bir tür olduğunu gördüm. İnanmakta güçlük çekiyordum. Böylesine başka hiçbir gezegende tanık olmamıştım.

“Jarsum, bana sütununuzu ölçümlediğinizi, çünkü bir terslik olduğundan şüphelendiğinizi söylediğinizde, o zaman neyi kast ediyordunuz?”

“Akımlar düzensizdi,” dedi hemen, bütün sorumluluk duygusuyla ve elinden gelen tüm kavrayış yeteneğiyle. “Bunu birkaç gün önce fark ettik. Elbette her zaman hafif değişimler olur. Kimi zaman kesintiler olabilir. Ama bunların hiçbiri, bu çeşitteki bir düzensizliğin niteliğini açıklamıyor. Yeni bir şey var. Ve sen, nedenini açıkladın.”

“Ama söylediklerimden daha fazlası var.”

Yine, hafif de olsa, genel bir rahatsızlık kıpırdanması, ellerin kolların yer değiştirmesi, hafif iç çekmeler.

Bu direnişe rağmen onlara Puttiora imparatorluğunun ve kolonisi Şammat’ın kısa bir tarihçesini aktardım.

Dinlemediklerinden değildi, daha ziyade dinleyebilecek halde değillerdi.

Tekrar ettim ve ısrar ettim. Şammat, dedim, bu gezegen üzerinde bir süredir ajanlar bulduruyordu. Yabancılara ilişkin hiç haber gelmedi mi? Şüpheli faaliyetler falan?

Jarsum’un gözleri gezindi, benimkilerle karşılaştı, kayıp gitti.

“Jarsum,” dedim. “Sizlerin içinde, atalarınızın - hatta belki de babalarınızın - burada düşman bir unsur bulunduğuna inandığına dair hiçbir anı yok mu?”

“Güney toprakları uzun zamandır işbirliği içindeydi.”

“Hayır, Sirius toprakları değil.”

Yine iç çekmeler ve kıpırdanmalar.

Elimden geldiği kadar kısa konuşmaya çalıştım.

Bu gezegenin, önemli yıldızların etkilerinin değişmesi sonucunda, birdenbire kendini -evet öyleydi- yakıt sıkıntısı içinde bulacağını söyledim. Evet, evet bunları onlara anlattığımı biliyordum. Ama Şammat bunları öğrenmiş ve daha şimdiden akım ve güçleri çalışıyordu.

Rohanda, şimdiki Şikasta, kırık, yaralı gezegen, zengin bir bahçe gibiydi, tükenmez görünen bir su rezervine güvenebileceği planlanmıştı. Bu bahçeyi olduğu haliyle devam ettirmek mümkün değildi. Ama Kanopyen gücünün cılız, çok zayıf bir desteği, Şikasta’yı beslemek üzere buraya akmaya devam edecekti; tamamen kurumayacaktı. Ama bu cılız akım bile kesiliyordu. Şammat tarafından. Hayır, nasıl yaptıklarını bilmiyorduk ve acilen öğrenmek istiyorduk.

Asgari bir bakımın mümkün olduğuna, “bahçe”nin tamamen kaybolmayacağına inanıyorduk. Ama bu bakımı planlamak ve yürütmek için, düşmanımızın doğası hakkında bilinmesi gereken her şeyi bilmemiz gerekiyordu.

Cevap yok. En azından ihtiyaç duyduğum türden değil.

“Çünkü,” diye ısrarla devam ettim. “Yerliler ne kadar çok yozlaşırsa, ne kadar zayıflar ve öz kaybederse, Şammat için o kadar iyi olacak. Görmüyor musunuz? Kanopus/Şikasta akımının niteliği

ne kadar kötü olursa, Şammat için o kadar iyi! Benzerlerin beraberliği! Şammat yüce, saf, ince olanla beslenemez, onun için zehirdir. Geçmişteki kenet düzeyi Şammat'ın koparabileceğin çok çok üzerindeydi. Doğalarının, Şammat doğasının tüm çirkin gücüyle, kenedin özüne yapışabilecekleri belirli bir anın bekleyişi içinde pusuda yatıyorlar. Daha şimdiden güç çalıyorlar, bu akımla kendilerini besliyor, palazlanıyor ve daha da hırslanıyorlar, ama onları bir şekilde önleyemezsek olacakların yanında bunlar daha hiçbir şey değil. Anlamıyor musunuz?"

Ama anlamıyorlardı. Anlayamıyorlardı.

Hırsızlık ve parazitlik fikirlerini içlerine alma yeteneğine sahip değillerdi. Belki de artık genetik yapılarında yer almıyordu -gerçi bu tür bir değişimin nasıl oluşabildiğini anlamak zor. Ne olursa olsun, onlara bunu anlatmamı sağlayabilecek hiçbir şey söz olmadığını anladım. Bu konuda değil. Kendim girişimde bulunmak zorundaydım.

İlk işim, iletim oturumunun ardından Jarsum'la zaman geçirmek ve onun üzerinde etki uyandırmayı denemek oldu. Ondan her konuda yardım ve bilgi alabildim, bir tek konu hariç.

İletim oturumları devam etti. Hep aynıydılar. Bir konu ortaya konuyordu, orada bulunanların aklında tutuluyordu, küçük bir tartışma gerçekleşebiliyordu ya da sürekli sessizlik olabiliyordu. Devlerin bireysel akıllarının içinde fikirler ve görüşlere tercüme edilen konu zenginleşecek ve geliştirecekti: ve bu karmaşıklık yayılacak ve diğer kentlerdeki devlere ulaşacaktı.

İletilenleri doğrulamak ve onlara ek yapmak üzere habercilerin gönderilmesinde ısrar ettim. Akımların gücünün eskisi kadar iyi olacağına nasıl güvenebilirdik ki? Gerekirse, tüm yönlerde, bulunabilecek en hızlı bireylerin gönderilmesini istedim. Ama devlerin zihnindeki tuhaf bir blokaj ya da engelle karşılaştım. Hiçbir zaman bu şekilde iş görmeleri gerekmemiştir! Böyle dediler.

"Evet, ama şimdi işler farklı."

Hayır, bekleyeceklerdi.

Ve söylediklerimi dinletemedim.

Sonra Kanopus'tan, devleri götürecek uzay gemilerinin yakında geleceği haberleri geldi - kesin tarih ve yerlerin - başlıca kentlerin yakınlarına ineceklerdi - bilgisiyle birlikte.

"Jarsum, acele etmeliyiz. Daha fazla bekleyemeyiz ..."

Ama inatçı, hatta şüpheci biri haline gelmişti.

O zaman, başladığını anladım. Devler etkilenmişti. Şimdiden, eskisi gibi değillerdi.

Ve onlar etkilendiyse, muhtemelen ben de etkilenmişim ... mahmurluk anlarım oluyordu. Evet, zaman zaman da sanki zihnimin bulutlarla dolu olduğu bir sürenin ardından kendime geliyordum.

Bunu bu kadar erken yapmak zorunda kalmayı ummamıştım, ama mührü saklı olduğu yerden çıkardım ve tünüğimin altına gizledim, koluma bağladım. O zaman zihnim berraklaştı ve aslında, farkına varmadan değişmiş olduğumu anladım. Yakında Şikasta üzerinde, hüküm verme yeteneğine, akılcı eylemde bulunma yeteneğine sahip tek birey olacağımı anladım.

Oysa devler durumlarını bilmiyorlardı, ama her şeyi onlar denetliyordu.

Devlerin eşit ölçüde etkilenmediğini anladım -bazıları hâlâ açık zihinliydi ve sorumluluk içinde davranıyordu. Ama Jarsum onlardan biri değildi. Neredeyse bir anda boyu eğmişti. Bu konuda ne yapacağımı bilemiyordum, denemedim de. İlgimi pratik işler üzerinde yoğunlaştırmıştım ve etkileyebildiklerimin iletim odasına gelmesi için ısrar ediyordum, orada, dışarıdakinden daha berrak zihinli görünüyorlardı.

Bir iletim oturumu sırasında, gerçek ve muazzam bir değişim olduğunun farkına vardım. Oturumların biçimi aynıydı, ama daha fazla sabırsızlık vardı, üstelik herkesin kendini kaybetmiş

göründüğü anlar oluyordu: gözleri camlaşıyor ve geziniyor ve rasgele konuşuyorlardı. Sonra, bir sabah devlerden biri aniden, böbürlenmiş bir ses tonuyla, en azından kendisinin gezegende kalmayı seçtiğini ve diğerleriyle gitmeyeceğini ilân etti. Bir polemik içerisindeki gibi, büyük havalar takınıyordu ve bu hepsi için o kadar yabancı bir şeydi ki, şaşkınlıktan akılları başlarına geldi. Dostum Jarsum, örneğin, şok içinde kendine geldi ve onun yeniden orada olduğunu gördüm, o muhteşem gözlerinin arkasında yine kendisiydi. Konuşmadı, ama oturduğu yerde tüm kudretini yoğunlaştırdı. Bir başka dev konuştu, birinci deve karşı çıktı, ama gitmekten yana çıkmaktan ziyade, bir noktayı vurgulamak üzere. İlki, gitmenin budalalık olduğu “açıkça belli” diye bağırdı. Jarsum, toplantıyı eski haline geri getirme uğruna kendi içinde bir mücadele veriyor, güreşiyor gibiydi. Bir ses daha tartışmaya girdi. Jarsum’un yüzündeki gerginlikten, gözlerinin kısılmasından, bunun bardağı taşırdığını anladım... ve birdenbire atıldı ve onun sesi de anlaşmazlığın bağırış çağırışlarına eklendi.

Ve bu şekilde, kelimenin tam anlamıyla “bir andan diğerine”, Şikasta’da işler dağıldı. Dıştan, bağırarak tartışan sesler, çocukların kavga edişini, ayrılık, tartışma sesleri duyabiliyordunuz. İçleri öfke ve ajitasyon doluydu. Fırlarcasına ileri uzanıyor, birbirlerinin gözlerini yakalamaya çalışıyor, jestler yapıyor, birbirlerinin sözünü kesiyorlardı. İki fraksiyon vardı; yüzleri allak bullak olmuş, ama içlerindeki güce tutunmaya çalışan bir grup ve sürüklenenler, önderleri de Jarsum’du, “istedikleri sayıda uzay gemisi göndersinler, ben yerimden bile kıpırdamayacağım, ben değil!” diye bağıırıyordu - tıpkı bir çocuk gibi. Ve sonra, direnen grup da boyun eğdi.

Ben müdahale ettim. Ellerimi mührün üzerine kapadım ve onu kullandım. Onlara, kalmaya karar verenlerin itaatsizlik etmiş olacağını söyledim. Tarihlerinde ilk defa, Kanopyen yasalarıyla uyum içinde olmayacaklardı.

Sahte argümanlarla, yozlaşmış türden bir mantıkla karşı çıktılar.

Başka şeylerin yanı sıra, kalmalarının yerliler için ancak iyi olabileceğini, çünkü devlerin “yerel şartları bildiğini”, oysa dışarıdan gelenlerin bilmediğini öne sürdüler. Eğer Kanopus yerlilere ihanet edecekse, onların, devlerin bu ihanetin parçası olmayacağını söylediler.

Devler kalırsa, sadece birkaçı bile kalırsa, tadil edilmiş Kanopyen planının tehlikeye düşeceğini söyledim. Devlerin iddia etmeye devam ettikleri gibi yerlilere “önderlik ve rehberlik etmeye” uygun olmayacaklarını, çünkü kudretlerinin tükeneceğini - zaten tükendiğini - söyledim, şu andaki davranışlarının da bir düşüşün kanıtı olduğunu görmüyorlar mıydı? Ama hayır, daha önce ne olduklarını şimdiden unutmuşlardı bile, uzlaşmazlık ve düşmanlık artık onlar için doğal davranışlardı.

Ana plana itaatsizliğin her zaman, her yerde, Yozlaştırıcı Hastalığın ilk belirtisi olduğunu söyledim... ve asil yüzlerle ve anlayışlı gözlerle karşılaşmayı bekleyerek onlara baktım, oysa onlar artık öyle değildi, çünkü yüzlerine bir muzurluk ve kendinden eminlik, gözlerine de boşluk yerleşmişti.

Ondan sonraki birkaç gün hep fraksiyon savaşlarıyla, tartışmalarla ve bağırarak seslerle doluydu.

Gizli mührümle, yetişebildiğim her yere koştum. Elimdeki tüm kudrete başvurarak, Kanopyen uzay gemilerine, indiklerinde devlerin götürülmeyi bekliyor olmayacağını ışınlamayı başardım: işler bunun ötesine geçmişti. Tek tek her kente gitmeyi ve tartışıp ikna etmeyi, gerekirse de zor kullanarak yakalamayı göze almaları gerekiyordu. Artık uzaya doğru iletimime karşı direniş o kadar fazlalaşmıştı ki, hiçbir şeyin anlaşılır şekilde ulaşmayacağından korkmaya başladım. Ama sonradan, önemli kısımlarını anladıklarını öğrendim. Ve kentlerin çoğunda da, özellikle de merkez bölgedekilerde en azından, bir kriz olduğu ve uzay gemilerinin yaklaşmakta olduğu anlaşılıyordu. Tahliye planlarda öngörüldüğüne hiç benzemedi. Her kentte tartışmalar çıktı, gitmeyi reddettiler ve ancak isteksizce

boyun eğdiler -üstelik bu daha en iyisiydi; kimi yerlerde Kanopyen birliklerin zor kullanması gerekti.

Neler olduğunu anında öğrenemedim: Bilgileri daha sonra tek tek bir araya getirmem gerekti.

Bu arada Yuvarlak Kent'te, Jarsum gitmeyi tamamen reddeden bir grubun başındaydı. Kalmaya kendini asilce adamıştı. Arkadaşlarının ve kendisinin, tüm itaatsiz devlerin en önemli varlıklarını, ruhlarını tehlikeye soktuğunu biliyordu -ama yine de kalacaktı. Garip ve ürküntü veren güzelliğiyle uzun boylu beyaz dev de kaldı ve onunla birlikte onun soyundan olanlar, hepsi de cesaretle, hepsi de fiziksel özellikler bakımından en olmayacak kombinasyonları oluşturuyordu. Beyaz dev, genetik bir ucube olduğunu, devlerin götürüldüğü gezegende ona yer olmadığını söyledi.

Bunu nasıl bilebilirdi? Bunu sordum ona ve galaksinin onun rüyasında bile görmediği çeşitlilikte yaratıklarla dolu olduğunu belirttim. Ama o, "biliyordu" işte. Hayatını kendisinden farklı kişiler arasında, her zaman bir yabancı halinde, geçirmek zorunda olması yeterince kötüydü, hem de her şeye yeniden başlamak zorunda kalmadan önce bile yeterince kötüydü.

Bu arada, uzay gemilerinin gelişini bekliyorduk.

Bu sürede, yerlilere ne söylenmesi gerektiği hakkındaki tartışmalar devam ediyordu.

Devler, eskiden bakıcılığını yaptıkları yerlilere karşı özlemle dolu, tutkulu, koruyucu bir ilgi gösteriyordu ve bu tutumları, eski güçlü güvenleriyle mutlak bir tezat içindeydi. Her an Jarsum'la ya da başka bir devle karşılaşırıyordum, hepsinin de gözleri suçlamayla doluydu, yüzleri trajikti. Bu zavallı şeylere bunu nasıl yaparsınız! Diye hissettirmeye çalışıyorlardı bana. Ve her pratik tartışma, ağır iç çekmelerle, ayıplama bakışlarıyla, zalimlik ve duyarsızlık hakkındaki mırıldanmalarla kesiliyordu. Ama bütün bunlara rağmen, bazı şarkıların ve masalların yazılmasını ayarlayabildim, bunlar yerliler arasındaki uygun bireyler tarafından kentten kente taşınacaktı ve yeni durumun en azından temel bilgilerini iletcek ve anlatacaktı.

Ve bu elçilere, her kentte, temsil niteliği olan birkaç yerliyi bulup onlara, bir krize, zahmet ve yoksunlukla dolu bir döneme hazırlanmaları gerektiğini, gelecek başka habercilerin getireceği talimatları beklemelerini söylemeleri anlatıldı.

Devler bunu ayarladılar. Yapmak zorundaydılar. Yerliler devleri hamileri biliyorlardı ve onları birdenbire başka bir gözle göremezlerdi.

Ama devler gidiyor - diyordu şarkılar.

*Kanatlanıp gökyüzüne doğru
Gittiler, büyük olanlar,
Bize yardım eden dostlar,
Uzak yerlere uçtular,
Onların çocukları olan bizler kaldık,
Ve bize düşen, onların yaslarını tutmak.*

Ve öyle devam ediyordu. Benim tercih edeceğim sözler bunlar değildi, ama yerlilerin ağzından, devlerin kendi hesaplarına duydukları öfkeyi tamamen ifade ediyordu.

Bu arada, yerliler arasında temaslarda bulunuyordum, özenle, ağır ağır, önce bir bireyi, sonra bir başkasını deneyerek. İlginçti, ama başlangıçta devler, daha uzun bir süre görece normal davranmaya devam eden yerlilere oranla daha kötü ve daha çabuk etkilenmişlerdi. Daha yüksek, daha incelikli düzeni olan organizmalar daha önce boyun eğiyordu. Bu fark, yapabildiğim kadar iletişim kurmama zaman tanıdı. Ama bu görevin içsel güçlüğü ya da çelişkisi açıkça ortada: Bu talihsizlere, onların

kontrolünün tamamen dışında bulunan ve üzerinde hiçbir sorumluluklarının olmadığı bazı koşullardan dolayı, eski kendilerinin gölgelerinden daha aşağı varlıklar haline geleceklerini söylemem gerekiyordu. Bunu nasıl içlerine sindirebilirlerdi! Onlar başarısızlığa, felakete göre programlanmamıştı. Onlar, kötü haberlere karşı devlerden bile daha donanımlıydı. Ve vereceğim bilgi ne kadar ayrıntılı ve olgusal olursa, çarpık anlaşılacağından o kadar emin olabilirdim. Durumun özü şuydu ki, bunlar, onlara söyleyeceklerimi kısa sürede değişikliğe uğratacak, uydurmaya başlayacak, yeniden işleyecek türden zihinlerdi.

Sanki bana, sağlığı mükemmel birisine yakında bir morona dönüşeceğini söyleme görevi verilmiş gibiydi, benim yapmam gereken de, onun bazı yararlı olguları hatırlamaya çalışmak için elinden geleni yapması gerektiğini söylemekti ve olgular da a., b.. c... diye gidiyordu.

Bir sabah, devlerin hemen hemen üçte biri kayboldu. Hiç kimse nereye gittiklerini bilmiyordu. Geriye kalanlar itaatkâr bir şekilde uzay gemilerinin konacağı iniş yerinin yakınında bekliyordu nitekim az sonra geldiler de. En büyük gemilerimizden üçü indi ve birkaç bin dev binip gitti. Birdenbire artık devler yoktu, hiçbiri, bir tanesi bile.

Yerliler uzay gemisinin inişini gördüler, devlerin içine doluşmasını, büyük parlak makinelerin havalanıp ok gibi bulutlara doğru fırlayışını seyrettiler.

*Kanatlanıp gökyüzüne doğru
Ayrıldı, büyük dostlarımız,*

diyordu şarkılar ve yerliler günlerce iniş yerlerinin etrafında topluştılar, gökyüzüne bakarak şarkı söylediler. Elbette, devlerin geri döneceğine inanıyorlardı. Çok geçmeden bu söylentiler her yerde duyuluyordu ve ona göre şarkılar türemesine neden oldu.

*Ve döndüğü zaman büyük dostlarımız
Biz onları terk etmiş olmayacağız...*

İtaatsiz devlerin nerede olduğunu bulamadım.

Bunun üzerine yerliler, daha önce devlerin evleri ve ortak binaları olan yüksek binalara girdiler ve onları sahiplendiler. Bu, Yuvarlak Kent'in kesin düzenlenişleri açısından iyi değildi. Onlara bunu söyledim. Beni, gerçi devleri ile aynı düzeyde değil ama, belirli bir otoriteye sahip birisi olarak benimsemişlerdi, ama artık çoğu bilgi kabul edebilecek durumdan çıkmıştı bile. Şimdiden sağduyu ve doğrudan ifadeler, belli belirsiz gezinen donuk gözlerle ya da, Yozlaşma'nın ilk işaretleri olan savaştan bakışlarla karşılaşıyordu.

Bir öykü anlatıcı ve şarkı-yapan, David, dostum olmuştu ya da en azından beni tanıyor görünüyordu. David büyük ölçüde kendine hakim haldeydi, benim yokluğumda etrafında olup bitenleri gözlemesini ve ben en yakın kente yapacağım yolculuktan döndükten sonra, bana hepsini anlatmasını istedim. Bu kent, bir iç denizin yakınındaki büyük bir nehrin üzerinde, gelgit etkisinin en az olduğu bir yerde kuruluydu - Hilal Kent. Yine bir nehir etrafından dolaşıyordu, ama yalnız bir taraftan. Açık tarafta yer alan sokak ve bostanlar çapraz bir örgü oluşturuyordu, bir lirin telleri gibi. Bu kentin müziği, lir müziğinin armonileri gibiydi, ama daha kente ulaşmadan, oraya vardığımda nelerle karşılaşacağımı bana bildiren ahenksizlikleri, büyük bir çınlamayı duydum.

Çok güzeldi, beyaz ve sarı taşlardan yapılmıştı, kaldırımlarda, duvarlarda, damlarda hep karmaşık desenler yer alıyordu. Halkın giysilerinde ağır basan renkler pas kırmızısı ve griydi ve bunlar, yeşilliğin ve parıldayan bir gökyüzünün önünde ışıltılı görünüyordu. Buradaki yerliler vücut yapıları bakımından Yuvarlak Kent'tekilere çok benziyordu, ama tenleri sarıydı, saçları da hep ışıltılı bir siyahtı. Bunları hiç oldukları gibi, gerçekten oldukları haliyle görmedim, çünkü ben onlara ulaştığımda dağılma süreci çok ileri bir aşamaya varmıştı. Yine, diğerlerine oranla olan bitenlerin daha çok farkında olan birisini aradım. Şarkılar ve masallar buraya ulaşmıştı ve bu yerliler de, devlerin muazzam billurumsu uzay gemileri içerisinde uzaklaşmalarını seyretmişlerdi ve hepsi onlara rüya gibi gelmeye başlamıştı bile ... Dostumdan, diğerlerini toplamasını, onları sabırlı olmaya, acele kararlar almaktan kaçınmaya, paniğe kapılmamaya, ürkmemeye ikna etmesini istedim. Bütün bunları, saçma olduğunu hissederek söyledim.

Yuvarlak Kent'e dönmeye karar verdim. Şarkılar ve masallar Hilal Kent'e ulaşırsa, tüm diğerlerine de ulaşmış olmalıydı ve bu bir başlangıçtı. Bu arada da içimde bir acıllık, bir tehlike duygusunun gittikçe kabardığını hissettim - Yuvarlak Kent'e geri dönmeliydim, hem de çabucak. Bunu biliyordum, ama nedenini kentin yakınlarına varana kadar anlamadım.

Kente, ilk gelişimdeki tarafın tam karşı yönünden yaklaşıyordum. Yine seyrek, aydınlık bir ormandan geçiyordum. Taşların başlayacağı yere yaklaştığımda, etrafta ceviz ve badem ağaçları, kayısı ve nar vardı. Hayvanlar çoktu, ama hepsi de endişeli görünüyordu ve kente doğru bakıyordu. Sanki hoş bulmadıkları bir sesi ayıplarçasına kafalarını sallıyorlardı: Benim henüz duymadığım, ama az sonra, taşların başladığı açıklığa ulaşıncaya duyacaklarımı duyuyorlardı. Kentten dışarıya taşan armonilerde şimdi bir çığlık vardı, sesler kulaklarımı tırmalıyordu. Bir baş ağrısının başlangıcını hissediyordum ve taşların arasına girdiğimde hastalandığımı hissettim. Havada bir uğursuzluk, bir tehdit asılıydı. Yıldızsal uyumsuzluk yüzünden taşların düzenlenişi Caponus'un gereklerine uygun olmaktan mı çıkmıştı, yoksa Yuvarlak Kent'in ahenkleri devlerin gidişiyle ya da barınaklarının oraya ait olmayanlarca sahiplenilmesinden dolayı kesintiye mi uğramıştı, bilemiyorum. Ama nedeni ne olursa olsun, iç kısıma ulaştığımda, seslerin verdiği acı ilk girdiğim sıradakinden çok daha kötüydü ve başımı kaldırdığımda, taşlara doğru uçmakta olan kuşların, koyu mavi rengi çirkinleşmiş, düşmanca görünen o yerden yükselenlerden kaçınmak için hızla yana yöneldiğini gördüm.

Yuvarlak Kent'in her tarafında yerliler oluşan ve sürekli yenilenen gruplar halinde telaşla koşturuyor, itişiyordu. Sürekli hareket halindeydiler, bir şeyi, birini arıyor gibiydiler; bir sokaktan diğerine, bir bostandan diğerine, kentin dış kısımlarından merkeze doğru gidiyorlar ve oraya varduktan, meydanın her tarafını dolaştıktan sonra etraflarına belenmiş gözlerle, huzursuzca bakıyorlardı, daha önce içlerindeki en güçlü şey gibi görünen kırıltılı görünümü kaybetmiş olan gözleri hiç durmuyor, sürekli aranıyor, sürekli tatminsizlik içinde görünüyordu. Grup içindekiler birbirlerinin pek farkında davranmıyor, sanki hepsi birbirine yabancılaşmış, hatta düşman hale gelmiş gibi birbirini itiyor, dirsek vuruyordu. Yumruklaşmalar, itiş kakış gördüm, çocukların dalaştığını ve birbirine zarar vermeye çalıştığını gördüm, öfkeyle yükselen sesler duydum. Altın kahverengi duvarlar şimdiden karalamalarla ve pislikle tanınmaz hale gelmişti bile. Çocuklar birer, ikişer, gruplar halinde duvar diplerinde duruyor, onlara çiçek tarhlarından aldıkları çamurları sürüyor, gayet ciddi, gayet şiddetli bir ... neyin girişimiyle? Başka bir şey araya girdiği zaman, hemen ardından yine o -görevlerine, çünkü onlara öyle görünüyordu gibiydi- dönüyorlardı. Ama onlar da, arıyor, arıyordu ve bütün bu faaliyetin esprisi buydu. Yeterince kişi sürekli bir yerden ötekine, etrafta telaşla koşuşacak, eğer çocuklar ve kimi yetişkinler hâlâ parıldayan duvarların üzerindeki incelikli desenlerin üstünü

çamura bulayacak, yeterince çoğu birbiriyle karşılaşacak, birbirinin etrafında dolaşacak, birbirini itecek kakacak ve sonra aç gözlerle birbirinin yüzüne bakacak olursa -bu faaliyetler yeterince yerine getirilirse- o zaman kaybedilen şey bulunacaktı! Benim gözlerime, canını korumak için mührü sarılan yabancıya, olanlar böyle görünüyordu.

Ama bu zavallı yaratıklar, nelerin kaybedildiğini bilmiyorlardı.

Sızıntı, tükeniş, artık iyice büyümüştü: öyle olmalıydı, sonuçlara bakın!

Etkilenmemiş hiç kimse kalmamış mıydı? Dinlemeye hazır olacak kadar olsun etkilenmemiş olan yok muydu?

Bir anlam pırıltısı arayışıyla yüzlere baktım, sohbetler başlattım, ama her defasında o büyülenmiş kahverengi gözler, o gözler ki daha kısa süre önce bana karşı o kadar açık, o kadar dost idiler, benden uzaklaştılar, beni hiç görmemiş, beni duyamıyormuş gibi. Taşıyabilecekleri kadar çok bilgi emanet edilen öykü anlatıcılarına ve şarkıcılara bakındım. Birini buldum, sonra birini daha, bana kuşkuyla baktı ve ona, halkın şarkılarını sevip sevmediğini sorduğumda tereddüt etti ve bir an takıldı, sanki neredeyse hatırlayacakmış gibi. Sonra, David'i gördüm, içine çer çöp dolmuş bir çeşmeli havuzun kenarına oturmuştu, yarı şarkı söyler, yarı konuşur gibiydi: "Şimdi dinleyin beni, dinleyin bu uzaklarda kalmış zamanların öyküsünü, büyük kişilerin aramızda olduğu ve bildiğimiz her şeyi bize öğrettiği zamanların. Dinleyin beni, sizlere anlatayım, büyük günlerin bilgeliğini." Oysa sözünü ettiği zamanın üstünden olsa olsa otuz gün geçmişti.

O konuşurken, etrafta telaş eden, aranarak koşuşan kişiler duruyor, bir an dinliyordu, sanki sözler içlerindeki bir şeye dokunuyor, ulaşıyor gibiydi -ve ben onun yanında durmaya devam ederek, ondan bir odak noktası olarak yararlanarak, seslendim: "Dostlar, dostlar, size söyleyeceklerim var ... beni hatırlıyor musunuz? Ben Johor'um, Kanopus'tan gelen elçi..." Gözleri donuktu, gözleri uzaklaştı. Düşmanca davrandıklarından değildi, söylediklerimi içlerine alabilecek halde değillerdi.

Artık susan ve güçlü esmer kollarını dizlerine dolamış, ilham beklercesine, düşünceli bir pozda oturmakta olan öykü anlatıcı David'in yanına oturdum.

"Beni hatırlıyor musun, David?" diye sordum. "Seninle pek çok kere konuştum, en son bir ay önce. Senden, burada olan biteni gözlemlemeni ve döndüğümde bana anlatmanı istemiştin. Hilal Kent'teydim."

Yüzüne, beyaz dişlerini sergileyen bir gülümseme yayıldı, her bakımdan eskisi kadar sıcak ve cezbedici, ama gözlerinde tanımanın izi yoktu.

"Biz dostuz, sen ve ben," dedim ve bir süre onunla oturdum. Ama o kalktı ve benim orada bulunduğumu unutmuş halde yürüdü gitti.

Ben ise bulunduğum yerde kaldım, kargaşayı seyrettim, düşüncelere daldım. İşlerin Kanopus'ta öngörülmuş olduğundan daha kötü olduğu açıktı. Benim Kanopus'la kendi bağlantım bile, mührün yardımıyla bile imkânsız hale gelmişti. Kendi başıma kararlar vermek zorundaydım, hem de yetersiz bilgilere dayanarak. Örneğin, Sirius topraklarında nelerin olup bittiğini bilmiyordum. Asi devler nereye gitmişti? Bunu öğrenmenin yolu yoktu. Yerlilerin aşağılaşması tamamlanmış mıydı, yoksa kısmen eskiye döndürülebilirler miydi? Tüm diğer kentlerdeki durum neydi?

Saatlerce hiçbir şey yapmadım, sadece, gittikçe kötüleşen genel koşuşturmayı seyrettim. Sonra zavallı hayvanların arasında dolaştım ve kentlin ve çevresindeki taşların artık iyice şiddetlenen titreşimlerinin gerçek bedensel zarar verecek hale gelmiş olduğunu fark ettim. Koşarken başlarını elleriyle tutuyor ya da kesik kesik inilti çıkarıyor ya da acı çığlıkları atıyorlardı, ama hepsinin üzerinde inanmaz ve şaşırılmış bir hal vardı, çünkü acı çektikleri durumlar fazla değildi. Hatta, çoğu

acının ne olduğunu hiç bilmiyordu bile. Zaman zaman birisinin kolunu ya da bacağını kırdığı olurdu, bir de ender rastlanan şu salgın vardı; o kadar enderdiler ki, onlardan ancak uzak ihtimaller olarak söz edilirdi. Baş ağrıları, diş ağrıları, hastalık, kemik sızıları, eklem ağrıları, göz ve kulak rahatsızlıkları -Yozlaşma'nın etkisine giren fiziksel bedenine karşılaştığı bütün o rahatsızlıklar: bunlar onlara yabancıydı. Tekrar, tekrar, tökezlediklerini, başlarını elleriyle tuttuklarını ve böğürdüklerini seyrettim; ya da ellerini midelerinin, kalplerinin üstüne götürmelerini, her defasında da bakışlarında şu ifadeyle: Bu da nedir? Bana neler oluyor?

Onları uzaklaştırmalıydım. Onlara söyleyeceklerim, sonradan bakıldığında, imkânsız görünüyordu. Bu kenti, bu güzel yuvalarını, mükemmel simetrisiyle ve senkronize bahçeleriyle, yıldızların hareketlerini yansıtan incelikli desenleriyle kenti terk etmek zorundaydılar -Delirmek istemiyorlarsa, hepsi gitmeliydi, hem de hemen. Ama deliliğin ne olduğunu bilmiyorlardı ki! Şimdiyse bazıları zaten delirmişti. İçlerinden biri titreyecek, acıyla kavrulmuş başını sallayacak ve ellerini bir jestle başına götürecekti: Nedir bu? İnanmıyorum! Der gibi bir ifadeyle. Sonra da acıdan inilti çıkaracak ve koşmaya başlayacak, dört bir yana koşacak, bir yandan ağlayarak koşacaktı, sanki acı, geride bırakabileceği bir şeymiş gibi. Ya da kimileri, acının daha az olduğu bir nokta ya da bir bina bulacaktı, çünkü titreşimlerdeki düzensizliğin yoğunluğu her yerde aynı değil. Ondan sonra da bu kişiler buldukları görece rahat yerde kalacak ve oradan ayrılmayacaktı.

Ben ise, bu gezegen tarafından ikame edileceğini ummuş olduğumuz, buna benzer çileler çeken o zavallı kolonimizde bulunduğumdan beri kendimi bu kadar kötü hissetmemiştim.

David'i buldum. Yüzükoyun, bir kaldırımda yatıyordu, elleriyle kulaklarını tutuyordu. Onu ayağa kalkmaya zorladım ve yapılması gerekeni anlattım. Fazla enerjisi ya da kararlılığı yoktu, ama nihayetinde birkaç dostunu, karısını, onların da çocuklarıyla birlikte, yetişkin çocuklarını buldu. Aşağı yukarı elli kişiden oluşan bir gruptu, hitap ettiğim; ben konuşurken de o, sözlerimi şarkılara çeviriyordu. Yüzlerin her biri acıyla, bulantıyla burulmuştu, başları dönüyordu, duvarlara yaslanıyor ya da yerde yatıp böğürüyorlardı. Onlara kenti terk etmeleri için yalvardım, kentin titreşimleri onları öldürmeden önce hemen gitmeleri için. Onlara, bu yerin korkunç ortamından çıkıp dışarıdaki savan ve ormanlara giderlerse, bu acıların onları terk edeceğini söyledim. Ama taşların içinden çok çabuk geçmeleri gerektiğini söyledim. Gitmeden önce her biri, hepsinin güvenliği ve geleceği için, elinden geldiği kadar çok dostuna bunları anlatmalıydı.

Bütün bunlar, böğürür ve ağlarlarken, kişilerin inanmaz, karşı çıkan çılgınlıkları arasında olup bitiyordu. Artık binlerce yerli etrafta sendeliyor ya da kaldırımlarda yuvarlanıyordu.

Ansızın, ilk hitap etmiş olduğum grup bu ölümcül yerden dışarı koşmaya başladı, ihmal edilmiş bahçelerden geçerek taşların arasına girdi, orada acı o kadar şiddetlendi ki, bir kısmı geri dönüp nehre atladı ve boğuldu, isteyerek, özlemle, çektikleri acılar yüzünden. Ama diğerleri güçlerini toplayarak, başlarını tuta tuta, midelerini ovuştura ovuştura koşmaya devam etti, kimisi sanki toprağa yakın durmanın acılarını hafifleteceğine inanırcasına eğilmiş halde, nihayet titreşimlerin bu dehşet verici dairesinin dışında kendilerini ormanın ilk ağaçlarının arasına attılar ve sevinçle ağladılar. Çünkü acı onları terk etmişti.

Geride kalanlara seslendiler. Kimisi duydu, peşlerinden gitti. Ben, diğerlerinin arasında dolaştım, onlara pek çok dostlarının gittiğini ve şimdi güvenlikte olduğunu anlattım. Çok geçmeden herkes harekete geçti. Binaları, evlerini, eşyalarını, erzaklarını, giysilerini, kültürlerini, uygarlıklarını, gerçekleştirdikleri her şeyi geride bıraktılar. Ağaçların, otların arasında bir araya gelen bu küçük topluluklar, etraflarının, onları zeki ve şaşkın gözlerle seyreden hayvanlarla sarılı olduğunu gördüler.

Her şeyleri ellerinden alınmıştı, tıpkı binlerce yıl önceki gibi çaresizdiler, arka ayakları üstünde doğrulmaya çalışan zavallı birer hayvandılar.

İçlerinden bazıları kaçmış oldukları ölümcüllüğün etkisinden sıyrıldıktan sonra geriye koşup taşların arasından geçerek dış bostanlara gittiler ve delice bir telaşla, acılar tahammül edilmez hale gelmeden önce olabildiği kadar uzun süre çalışarak sebze, meyve ve tohumlar topladılar. İyice dayanıklı olan birkaçı kentin kendisine geri döndü, orada çığıklar atarak, kusarak, evlerine girip çıktılar, sıcaklık ve barınmak için gerekenleri -yataklar, giysiler, türlü çeşitli araç gereç- sürükleyip getirdiler. Ama bu seferlerin, görüleceği gibi, karanlık bir yüzü de vardı: taşların yaydığı etkilere direnenlerin bir kısmının onları tekrar hissetmeyi istediği daha o zaman bile belli oluyordu.

Ormanın içinde çalı çırpıdan, ot öbeklerinden, hatta toprak öbeklerinden, barınaklar yapıldı. Toprak bir kap içinde kentin içinden ateş de getirilmişti ve bu -vahşilerin- yerleşiminin odak noktasını oluşturan büyük bir ateş biçiminde gece gündüz nöbetleşilerek muhafaza ediliyordu. Kentlerdeki atölye ve fabrikaların aynısını kurma girişimleri oldu, ama becerilerini artık hatırlayamıyorlardı, zaten bunlar devlerin kudretine ve teknolojisine bağımlıydı.

Hayvanlar uzaklaşmaya başlamıştı. İlk avcılar onlardan birine yaklaşıp bıçaklarını saplayarak öldürmeye başlamıştı: devlerin zamanına -çünkü geride kalan zamanın adı, kaybedilen şeylere herkesin verdiği ad buydu- ait bu yumuşak huylu zeki yaratıklar korkuyu hiç öğrenmemişti. Ama hayvanlar uzaklaşıyordu, önce tereddütle, tıpkı yeni acıları ilk hissettiklerinde yerlilerin gözlerinde beliren aynı inanmaz bakışla, korkuyu öğreniyorlardı. Ve sonra, yerlilerin usulca yaklaşarak ya da peşlerinden koşarak avladığı, daha sonraları Şikasta'nın bileceği hayvanlardan çok daha çeşitli ve uyarlanmış haldeki o güzel hayvanlar, gruplar, sürüler halinde hızla ötelere ve uzaklara gitmeye başladı. Bir sürünün nal seslerinden bir gök gürültüsü gürüyor ve biz anlıyorduk ki, hayvan nüfusunun bir kısmı daha kaçıyor.

Bu arada, içgüdülerinin sakinlerini dışarıya, güvenliğe sürüklemiş olacağını umduğum tüm diğer kentleri ziyaret etmeyi denemem gerekiyordu. Belki de topluluk aklından geriye, diğer kentlerin Yuvarlak Kentte olanları sezmesine elverecek kadarı kalmıştı? Ben, David ve birkaç kişi daha öncelikli Hilal Kent'e gittik; orada kentin dışında, büyük nehir deltasının verimli tarlalarında dolaşan gruplara rastladık. Bize kentlerinin "şeytanlarla dolu" olduğunu, ama nüfusun büyükçe bir kısmının ayrılmadığını, "çünkü kimsenin onlara gitmelerini söylemediğini, onların da devlerin gelişini beklediğini" söylediler. Kaçanlar sazlardan kulübeler kuruyordu, toprak da bahar ekimi için temizlenmişti. Hayvanlar gitmişti. Hilal Kent'in öldürücü çevresinden ve onların düşmanı haline gelmiş olan iki ayaklı yaratıklardan uzağa gitmekte olan birbirinden değişik türlerden oluşan sürülerin arasından geçmiştik.

Raporumun bu kısmını kısa tutmak için: Birkaç kola ayrılarak kentten kente dolaştık; Kare Kent'ten Üçgen Kent'e, Elmas Kent'ten Sekizgen'e, Oval Kent'ten Dikdörtgen'e -ve öyle devam etti. Bu, Şikasta'nın güneşi etrafındaki tam bir yolculuğu boyunca sürdü. Oluşan gruplar oldukları gibi kalmadı, çünkü bazıları kendilerine cazip gelen yerleşimlerde kaldı, bazıları hastalanıp öldü, bazıları özellikle güzel bir orman ya da nehir bulup oradan ayrılmadı: ama yüz kadarı, onlara katılan başkalarıyla birlikte, yararlı olma amacıyla ya da bu Şikasta'nın bir özelliği olan yeni durmak bilmezliğin sürüklemesiyle hiç durmadan bir yıl boyunca yolculuk yaptı ve her yerin aynı durumda olduğunu gördü. Tüm kentler boştu. Hiçbiri bir ölüm tuzağından ya da tımarhaneden başka bir şey değildi. Kentlerde kalanlar kendilerini öldürmüştü ya da budalalaşmıştı.

Her birinin çevresinde, her türlü kaba saba inşa edilmiş kulübede yaşayan, avladıkları eti yiyen,

deriler giyen, sebze bahçeleri ve tahıl tarlaları ile uğraşan yerlilerin oluşturduğu yeni yerleşimler oluşmuştu. Kentsel geçmişlerinden kalmış giysiler varsa, bunlar saklanıyordu, daha şimdiden bir törenin parçası haline gelmişti. Öykü anlatıcıları bildikleri her şeyi onlara öğretmiş olan tanrıların şarkısını söylüyordu ve -çünkü bu masalların içine daha en başından yerleştirilmiş bir öğeydi-“geri gelecekler” diyorlardı.

Taşların dış kenarı boyunca dolaşmak üzere Yuvarlak Kent’e geri döndüğümüzde titreşimler o kadar kötüleşmişti ki, epey etraftan dolaşmak zorunda kaldık. Kilometrelerce uzaklığa kadar hayat yoktu, hayvanlar yoktu, kuşlar yoktu. Ve bitki örtüsü cılızlaşıyordu. Geride bırakmış olduğumuz yerleşimler kentin iyice uzaklarına taşınmıştı.

En büyük değişiklik, öncekinden çok daha fazla çocuğun doğuyor olmasıydı. Güvenlik tedbirleri unutulmuştu: kimin doğurması, kimin dölleyeceğine ilişkin bilgi gitmişti, hangi tipteki kişilerin uygun ebeveyn olduğunun bilgisi kaybolmuştu. Cinselliğin bilgileri ve uygulamaları unutulmuştu. Ve daha öncesinde bin yıllık bir doğal ömür süremeden önce ölen bir kişi talihsiz sayılırken, yaşam süresinin dalgalanacağı açıktı. Bazıları zaten çok genç ya da orta yaşta ölmüştü, hatta yeni doğan bebeklerin de pek çoğu ölmüştü.

Kenet başarısızlığa uğradıktan bir yıl sonra tüm Şikasta’daki durum buydu.

Hiç değilse, türü sürdürmeye yetecek kadar çok kişi eski kentlerden yeterince uzakta yaşıyordu. Ve ben biliyordum ki, kentler bir süre daha gittikçe daha tehlikeli hale gelecek olsa da, üç ya da dört yüzyıl sonra (bilgi yetersizliği daha kesin yargıya ulaşmamı önlüyordu), hava koşulları ve bitki örtüsü binalarda ve taşlar arasında işlerini tamamlamış olacak ve kentlerin hepsi de harabe yığınlarına dönüşecek, içlerinde ne yarar ne de zarar için herhangi bir potansiyel kalmayacaktı.

Görevimin son aşamasına geliyorum.

Öncelikle asi devlerin yerini saptamalıydım. Artık nerede oldukları hakkında bir fikrim vardı, çünkü Büyük Dağlar’ın kuzeyindeki Altıgen Kent’e gittiğimde çok uzaktan hiç kimselerin yaşamadığı sanılan bir yerlerde çok uzaktan bir yerleşim görmüştüm ve oralarda “ağaç boyunda” hayaletler ve şeytanlar görüldüğüne dair söylentiler dolaşıyordu.

Ve yine, yanıma David’i almaya karar verdim. Olanları anladığımı söylesem doğrudu. Anlamadığımı söylesem -yine doğrudu. Oturup açıklıyordum, tekrar, tekrar. Dinliyordu, gözlerini benden ayırmıyordu, ona söylediklerimi kendi kendine tekrar ederken dudaklarını kıpırdatıyordu. Başıyla onaylıyordu: Evet, kavramıştı! Ama birkaç dakika sonra, ona aynı türden başka bir şeyi anlatırken rahatsız, ürkmüş görünüyordu. Bunu neden söylüyordum? Ve bunu? Diye soruyordu telaşlanan gözleri yüzüme: Ne demek istiyordum? O anlarda, sanki ona daha önce hiçbir şey anlatmamışım gibi sorular soruyordu. Uyuşturucu almış ya da şoka girmiş birisi gibiydi. Gerçi bilgiyi içine almış gibi davranıyordu, çünkü bazen sanki ortak bir bilgi temelinde konuşuyor gibi oluyordu: sanki onun bir bölümü ona anlattığım her şeyi biliyor ve hatırlıyor gibiydi, ama başka bölümleri tek kelime bile duymamış gibiydi! Ondan önce ve ondan sonra hiçbir zaman bir kişiyle böyle bir beraberliğin hissini bu kadar yoğun yaşamadım; o kişiylesinizdir ve bütün o zamanlar boyunca o kişinin bir kısmının kesinlikle sizinle temas halinde olduğunu bilirsiniz, gerçek, canlı ve dinleyen bir şey -oysa zamanın çoğu boyunca söyledikleriniz o sessiz ve görünmez varlığa ulaşmaz ve onun söyledikleri ise çoğunlukla, onun gerçek bölümü tarafından söylenmemiştir. Sanki orada birisi elleri kolları bağlanmış, ağzına tıkaç konmuş duruyor ve onun çok daha aşağı bir taklidi onun adına konuşuyor gibi.

Ondan benimle tekrar yolculuğa çıkmasını istediğimde, en küçük kızımı geride bırakmak

istemediğini söyledi. Bu kızından daha önce hiç söz etmemişti. Neredeydi ki? Ah -dostların yanında olduğunu sanıyordu. Fakat onu görmeye gitmemiş miydi? Ondan sorumlu değil miydi? Beni memnun etmek için olsa gerek, hevesle başıyla onayladı ve onun iyi bir kız olduğu, kendi başının çaresine bakabildiği yolunda şeyler söyledi. Şikasta'lıların kendi soylarından olanlar karşısındaki -daha sonra yaygınlaşacak olan- tipik kayıtsızlığı ile ilk karşılaşmam böyle oldu.

Kızı Sais iri, buğday tenli bir kızdı ve bir miktar kıvrırcık sarı saçı vardı. Her bakımdan sağlıklı ve hayat doluydu. Çocuk yaşıydı ve gerçekten de kendine bakacak durumdaydı -bakabilmek zorundaydı. Yuvarlak Kent'te büyüdüğü ya da ana babasıyla orada sürdürdüğü yaşam hakkında hiçbir şey hatırlamıyordu. Annesinden, sanki uzun yıllar önce ölmüş gibi söz ediyordu, oysa onun geyik avlamak için çıkılan bir seferde öldüğünü öğrendim. Birkaç kaplan pusuya yatmış ve koca pençeleriyle onu öldürmüşlerdi. Sais, henüz bir yıl önce böyle bir şeyin hayal bile edilemeyeceğini bilmiyordu. Kaplanlar her zaman, yerli-türün düşmanları olagelmişti!

Bizimle gelmeyi kabul etti.

Uzay gemisi beni gezegene ilk olarak, Büyük Dağlar'ın epeyce kuzeyinde, merkez anakaranın doğusunda indirmişti. Oradan yürüyerek ve at binerek batıya gitmiştim. Şimdi ise doğuya doğru yürüyorduk, ama başka her yerin tepesinde yükselen, Şikasta'ya damgasını vuran bu dağların güneyinden geçiyorduk. Büyük Dağlar'ın etekleri bile, güney kıtalarındaki en yüksek dağlardan daha yüksekti, tırmandıkça tırmandık. Merkez zirvelerin ve kütlelerin çevresinde, bunlar tek bir sıra değil, sıra sıra, peş peşe zincirler halindeydi, bir zirveyi diğeri izliyordu -kuzeyden güneye, doğudan batıya, bir dağlar dünyası. Muazzam yüksekliklerden ölü Altıgen Kent'e bakıyorduk, kentin çevresindeki yerleşimleri buradan seçemiyorduk bile. Ama ben, hayli beklenmedik bir şey gördüm. Çok aşağılarda, bir dağ yamacındaki bir açıklıkta bir sütun ya da bir direk -parıldayan, mutlaka metalden ve buradan bakınca bu kadar minicik gözüксе bile müthiş yüksek olması gereken bir şey duruyordu. Bunun Şammat ile bir ilgisi olmalıydı. Kaldı ki, o müthiş canlandırıcı hava içinde çok yükseklerde bulduğumuz halde, ta oradan bile, bana kötü bir mesajın geldiğini hissediyordum. David ile Sais'i bu etkiye maruz bırakmak istemediğimden, daha sonra oraya tek başıma dönmek üzere onun yerini aklıma kazıdım.

İndikçe indik, Şammat'ın şeyiyle aramızdaki mesafe epey arttı ve sonsuza uzanır gibi görünen düzlüklere bakan küçük bir zirvenin yamacında durduğumuzda, beklediğim şeyi gördüm. Aşağıda, düşünebileceğiniz en tuhaf yerleşimi gördük. Barınak olması ya da sıcaklık sağlaması ya da herhangi başka bir bildik amaçla yapılmış değildi, sakatlanmış bir hafızanın ürünüydü.

Üzerinde çatısı olmayan, ama üzerine birkaç ağaç dalının uzatılmış olduğu yüksek bir silindir gördük. Bir başkasının, kare biçimliydi, ortasında tırtıklı bir delik vardı. Beş kenarlı bir kulübe bu binaya yaslanıyordu ve yamuk duruyordu. Tüm biçim ve boylarda binalar vardı, ama hiçbiri tamam değildi. Malzeme, Altıgen Kent'ten alınmaydı. Büyük taşları kilometrelerce taşımak, bu devler için zor bir şey değildi.

Peki akıllarında neler vardı? Eski kentler hakkında neler hatırlıyorlardı? Maruz kaldıkları şiddetli radyasyonları nasıl açıklıyorlardı ve bundan nasıl etkilenmişlerdi?

Üçümüz alçak dağların ağaçlarla kaplı yamaçları boyunca inmeye devam ederken, David ile Sais'e devlerden söz ettim. Yakında çok büyük, çok güçlü kişilerle karşılaşacaktık, ama bunlar öykü ve baladlardaki Büyük Kişiler değildi. Çok dikkatli ve her an tetikte olmamız gerekecekti. Onların bize zarar vermesi mümkündü.

Böylece bu ikisini, korktuğum ihtimale karşı hazırlamaya çalıştım. Ama, böylesi bir şeyi hiç

bilmeyen, hatta sözünü bile duymamış olanlara, köleliğin ya da serfliğin ne olduğunu nasıl anlatabilirdim ki? Yozlaşmış ve tükenmiş bir ırkın, kendinden farklı bir başka ırka karşı takınabileceği küçümsemeyi bilmenin, hatta hayal etmenin kavramlarına sahip değillerdi ki.

Nihayet düzlüğe ulaştık ve o gelişigüzel biçimlenmiş yerleşime doğru yürüdük. Evlerin hepsi binalarının içindeydi. Yaklaşırken seslenerek onları selamladık, korkmuş görünerek dışarı çıktılar. Sonra, bizim onları tehdit etmediğimiz anlaşılınca, bu arada onların yarı boyunda olduğumuzu da gördükten sonra, ilki bir öfke edası takıniverdi, sanki bir deneme yapar gibi, bir yandan da bir etki uyandırıp uyandırmadığını anlamak için ötekilerin yüzlerine bakıyordu ve hepsi onun hareketini taklit etti ve sanki onlara seslenmemiz bir küstahlıkmış gibi davranmaya başladı. Bizi bir tür avlu gibi bir yere götürdüler. Duvarlar o kadar kötü örülmüştü ki, içlerindeki aralıklardan güneşin ışıkları geçiyordu. Jarsum oradaydı. Bir reis ya da liderdi. Beni tanımadı. Yanında bir kraliçe edasıyla refiki, ucubemsi beyaz dev oturuyordu. Donuk bakıyor, esniyordu, bir yandan gösterişli bir eda takınıyordu. Bu jestlerinin hayranlık uyandırıp uyandırmadığını görmek üzere birbirlerine kaçamak bakışlar atmalarından daha acınası bir şey olamazdı. Gerek Jarsum, gerek o, her türlü gülünç kibir numaralarını ve jestlerini denedi; başlarını geriye atmalar, bize küçümseyici bakmalar, burunlarını havaya kaldırmalar. David ile kızının kafasının karıştığını görebiliyordum, çünkü onlar buna benzer bir şeyi daha önce hiç görmemişlerdi.

Jarsum'a, Johor olduğumu, eski bir dost olduğumu söyledim, öne doğru eğilip gözlerini bana dikti, büyük yüzü kırıştı ve asıldı, fazla zor bir bilmece sorulmuş gibi. Arkadaşlarımdan David ve Sais olduğunu ve onun eski vatanı Yuvarlak Kent'ten geldiklerini söyledim. Ama hatırlamadı ve soran gözlerle, tepeden bakan tavırlarla kırıtan yanındaki devlere ve duvarlar boyunca hizmetçiler gibi duran diğer devlere baktı. Ama hiçbirini Yuvarlak Kent'i hatırlamıyordu. Daha sonra, tüm devlerin Yuvarlak Kent'ten olmadığını, pek çoğunun, eski içgüdülerinden kalma güdülerle çeşitli kentlerden gelip buraya toplandığını öğrendim. Bu çılgınca bina taslaklarında, ellerinden geldiği kadarını yeniden yaratmaya çalışmışlardı.

Beyaz dev yapılı David'i ve sağlıklı kızını incelemekteydi, şimdi de Jarsum'a bir şeyler fısıldadı. O da, refikinin yönlendirmesiyle bizi inceledi ve karşısında kendi ve kendi türünden olanların yarısı boyunda, onlardan farklı özellikleri ve deri rengi olan üç varlık gördü.

Kalmamıza ve onlar için çalışmamıza izin verileceğini açıkladı.

Bunun üzerine Kanopus'un adını kullandım. Kullanmam gerekti.

Bir şeyleri kavrar gibi oldular. Gözleri birbirine döndü, önce Jarsum ile beyaz dev birbirine baktı, birbirlerinin gözünde bir şey göremeyince öne doğru uzandılar ve öteki devlere baktılar, onlar da geri baktı.

Evet, Kanopus dedim ve tekrar kelimenin yankı uyandırmasını bekledim.

Kanopus'un yasalarına karşı çıkamayacaklarını söyledim, hiçbirimiz yapamadık bunu ve Kanopus'un birinci yasası, başkalarını köleleştirmemek, hizmetçi etmemektir.

Bu sözler onlara ulaştı.

Gece için kalacak yer istedim.

Boş bina bulunmadığını söylediler, ama gerçek şuydu ki, bizim gitmemizi istiyorlardı, çünkü onlar için aşırı büyük bir meydan okuma oluşturuyorduk.

Onlara, geceleyin bu yerleşimin dışında, ağaçların altında dinleneceğimizi ve sabahleyin konuşmak üzere tekrar geleceğimizi söyledim.

Bizim gitmemizi talep etmeye hazırlandıklarını, hatta belki de bizi kovalamaya kalkışacaklarını

görebiliyordum.

Kanopus'un hükümlerine göre yolcuların doyurulması ve kendilerine barınak verilmesi gerektiğini söyledim. Bu, her birimizi bağlayıcı bir yasaydı.

Bu sözler onlara kolay ulaşmadı. İçten içe isyan ediyor, öfkeleniyorlardı, korkuyor olmasalardı bizi öldüreceklerdi. Biz üçümüz ise orada durup bekliyorduk; ben korkumu bastırarak, çünkü içinde bulunduğumuz tehlikenin ne kadar büyük olduğunu biliyordum, oysa David ile Sais gayet sakin ve hatta sabırsız bir merakla, çünkü olan bitenlerden hiçbir şey anlamıyorlardı. Ve bir kere daha gördüm ki, bu yerliler devlerden daha iyi bir durumdaydı; şu basit nedenle ki, taşlara ve toprağa ve bitkilere ve hayvanlara çok daha yakınlardı: içlerinde kaya gibi bir güç vardı, devlerde olmayan. Onlar için seçilmiş gezegenlerdeki havalara ve iklimlere gitmeyi kabul edenlerde -evet; ama bunlarda- hayır. İçte dönük ürkmüş boş gözlerinden, bedensel varlıklarının bile yok olmaya mahkûm olduğunu görüyordum. Uzun yaşamayacaklardı.

Bize yiyecek getirdiler. Hayvansal gıda, demek avcılığa başlamışlardı. Bu yerleşime yaklaşırken hiç hayvan görmemiştik, dolayısıyla sürüler düzlük boyunca epey uzağa kaçmış olmalıydı.

Yakındaki birkaç ağacın altına uzandık, ötekiler uyurken ben uyanık kaldım. Gece iyice ilerlediğinde, simsiyah gökyüzü yıldızlarla kaynaşıyordu, yuvarlak duvarların arasından kara, büyük bir gölge süzülüp çıktı; bize doğru gelen Jarsum'du. Birkaç adım -bizim adımlarımızla pek çok adım- ötede durdu, bakındı, düşündü, ama dalların arasından bizi göremiyordu, yaklaştı, eğildi. Benim uyanık olduğumu görünce, gülümsedi. Suçlu bir gülümsemeydi. Ve uzaklaştı; artık deriden ayakkabılar içindeki büyük ayaklarının altında taşlar ve dallar çatırdıyordu.

Sabahleyin üçümüz kilometrelerce yürüyerek Altıgen Kent'in dışına, taş örüntülerinin başladığı yere ulaştık. Çirkin titreşimler başka yerlerdeki kadar şiddetli görünmüyordu, ya aradan geçen zaman içinde zayıfladıklarından ya da, çok sayıdaki taşın oradan alınıp götürülmesiyle örüntü kırıldığından ya da, tahmin edemediğim başka bir nedenden dolayı.

Ama şaşırtıcı bir şey gördük. Yarım düzine kadar dev, acınası yerleşimlerinden çıkıp peşimizden gelmişlerdi, ama bizimle hiç ilgilenmediler, doğruca taşların ortasına doğru yürüdüler, orada, sağa sola dönerek, kollarını kaldırıp, eğilip bükülerek durdular. Anladım ki, algıladıklarından zevk alıyorlardı. Oysa bu alışkanlık onların zihnini, zaten olduğundan daha da fazla uyuşturmaktan başka bir işe hizmet edemezdi.

Bir süre bu şekilde oyalandıktan sonra taşların arasından çıktılar, kollarını ve başlarını hızla sallıyorlardı, sanki gerçek bir hastalığa yakalanmış gibi ve dans ederek ve zıplayarak evlerine doğru yola koyuldular.

David ile Sais'in de "deneme ve görme" isteğiyle tutuştuğuna ilişkin belirtiler fark ettim -bu ahenksizliklerin neler yapabildiğini unutmuşlardı ya da öyle görünüyorlardı. Hayır, hayır, yapmayacaksınız- ve onları devlerin yanına geri götürdüm.

Orada bir şölen vardı; kavrulmuş et dağ gibi yığılmıştı, şarkı söylüyor, dans ediyorlardı. Taşlara giden devlerin bunu, bu taşkınlıkları beslemek üzere alkol gibi kullandıkları ahenksizlik gücünü yeniden kazanmak için yaptığını anladım.

Onlara orada bulunduğumuzu hatırlattım ve meyve istedim.

Jarsum'dan gelip ağaçların altında bizimle tek başına, konuşmasını, istedim. Geldi, ama sarhoş ya da yarı uykuda gibiydi.

Yine Kanopus'tan söz ettim.

Kabul etti. Dinledi. Ama o zavallı beynin içindeki sislerin ve zevzekliğin arasından ona ulaşan

fazla şey yoktu.

Mührü ortaya çıkardım ve önünde tuttum. Bunu daha önce yapmak istememiştim, çünkü artık güçlerinin yer yer düzgün olmadığını, hatta kimi zaman çelişkili etkiler yarattığını fark etmiştim.

Evet, hatırlıyordu. Bir şeyler hatırlıyordu. Yarı uyuşuk, kızarmış ve sanki ayyaş gözleri gibi küçülmüş gözleri ona dikildi ve büyük titrek elleri, ona dokunmak için aşağıya indi.

Ve bu soylu gezegende daha önce hiç görmediğim, Rohanda'da asla mümkün olmayan bir şey yaptı -eğildi ve üstünü toprağa buladı, başının üstünden aşağıya kum dökündü. Ve David ile Sais de onu taklit ettiler: büyük bir hevesle yaptılar bunu, bu yeni cazip şeyi öğrenmekten dolayı gayet hoşnutlardı.

Onları yerleşime doğru götürdüm, Jarsum'a herkesin gelmesini sağlaması gerektiğini söyledim. Bunu yaptı, ama yarısından çoğu taşların arasında dans etmeye gittiğinden onların geri dönmesini beklemek zorunda kaldık.

Sonra, eğri büğrü yarım yamalak binaların arasındaki bir boşlukta, onların önünde durdum ve mührü onlara doğru tuttum, öyle ki mühür parıltıyor, göz kamaştırıyor ve pırıltılarını gözlerine, yüzlerine gönderiyordu.

Kanopus taşlara yaklaşmanızı yasaklıyor dedim. Bu bir emirdi. Ve mührü yanıp söndürdüm, titrettim.

Kendinize hangi muameleyi layık görüyorsanız onlara da aynısını göstermediğiniz takdirde, her zaman kendi eşitiniz gibi davranmadığınız takdirde, Kanopus birbirinizi ya da gezegenin başka yaratıklarını hizmetçi olarak kullanmanızı yasaklıyor, dedim.

Kanopus, karnınızı doyurma amacı dışında hayvanları öldürmenizi yasaklıyor, ki o zaman bile dikkat etmeniz ve acımasız davranmamak şartıyla izin veriyor, dedim. Tahıl ekmelisiniz ve meyve ceviz hasadı yapmalısınız dedim.

Dünyanın ürünlerini ziyan etmemelerini, her birinden yalnızca gerektiği kadarını almalarını, daha fazlasına dokunmamalarını söyledim.

Birbirinize karşı şiddet kullanmayacaksınız.

Bu yasaklar arasında her şeyden önce ve hepsinin üstünde şu birinci yasak yer alıyordu: Asla, asla eski kentlere gitmeyeceklerdi ve oranın taşlarını başka yerleşimleri kurmakta kullanmayacaklardı. Zehirlenme kapasitesini içeren yerlerle ya da şeylerle karşılaşacak olurlarsa kendilerini bu şekilde zehirlenmeyeceklerdi. Bu tür uygulamalarla kendilerini yıkıma uğrattırlardı ve Kanopus bundan hoşlanmazdı.

Sonra mührü kaldırdım ve yanında beyaz dev olduğu halde, boyun eğmiş, titreyerek duran Jarsum'a dönüp konuştum: "Selametle. Ve size tekrar geleceğim. O zaman gelinceye kadar da Kanopus'un yasalarını hatırlayın."

Ben, David ve Sais geriye dönüp bakmadan yürüdük. Onlara geriye bakmalarını yasaklamıştım, çünkü zaten zayıf olan bir etkinin bu şekilde daha da zayıflayacağından endişe ediyordum. Dağların eteğindeki ormanın iyice içlerine ulaştığımızda, iki arkadaşşıma, neler olduğunu sordum.

Cevap vermediler. Ürkmüşlerdi.

Onları sıkıştırınca David, benim Kanopus diye bir şey hakkında bilgim olduğunu söyledi.

Ya Sais? Belki onda daha fazla umut vardı?

Bir deneme yaptım. Bir sıra tepeyi aşırp taze sularla ve parlak bitkilerle dolu hoş bir vadiye indiğimiz zaman onlara tekrar, devlere ne olduğunu anlayıp anlamadıklarını sordum.

David öyle bir bakıyordu ki, artık bu bakış benim için çok tanıdıktı; sanki kendisinden çok fazla

şey isteniyor gibi kırgın bir yüz. Sonra gözlerini başka tarafa çevirdi ve bir daldaki kuşu izliyormuş gibi yaptı.

Sais büyük bir dikkatle bana bakıyordu.

“Kanopus hakkında ne biliyorsun?” diye sordum.

Kanopus’un öfkeli bir adam olduğunu ve kimsenin taşların olduğu yerlerde dans etmesini istemediğini söyledi. Ayrıca avlanan grupların et ihtiyaçlarından fazla hayvan öldürmesini istemiyordu. Sonra...

Evet, sırasıyla saydı, ben de çabalarımı onun üzerinde yoğunlaştırmaya karar verdim. Yürüyüşümüz boyunca ona hatmectirdim de hatmectirdim, babası David ise dolanıp durdu, kimi zaman eğlenmek için şarkı söylüyordu, çünkü yoğunluğumuz onu sıkıyordu, kimi zaman dinliyordu ve bir ya da iki söze o da katılıyordu: “Kanopus, ... yapmanızı istemiyor.”

Ve bu böylece sürdü, günlerce devam etti, biz Büyük Dağlar’ın tepeleri ve vadileri boyunca yürüdüğümüz sürece; ta ki ben Şammat’ın varlığını içimde gittikçe daha şiddetli hissedene kadar. Sonra bu ikisinin benden uzaklaşmasını sağlamam gerektiğini biliyordum.

Bunu ayinsel ve ürkütücü bir olay haline getirdim. Son derece önem taşıyan bir görev yerine getireceklerdi -benim, ama her şeyden önce Kanopus için. Şikasta’da bir yerden bir başka yere dolaşacaklardı, yerleşimlerin bulunduğu her yere gideceklerdi ve söylediğim her şeyi tekrar edeceklerdi. Sais sözcü olacaktı, David ise onun koruyucusu. Ve onlara mührü verdim, buna çok büyük önem vermeleri gerekiyordu ki, o kadar önemli ki -ne kadar? Canları? Bu kavram yoktu ki onlarda: her an var olan bir tehdit olarak ölüm düşüncesi yoktu içlerinde. Bu Kanopus’tan geliyor, dedim onlara, her zaman korunmalıdır, bunu yaparken hayatlarını kaybedecek olsalar bile. Böylece karşılıklarına ölümü çıkardım, içlerinde olmayan bir üzüntü ve tetiktelik yaratmak için kullandım.

Sais önümde öyle dururken, gözleri yüzümde, beni dinler halde, hürmetle mührü kemerine taktı ve elini üstüne koydu.

Bir yerleşime vardıkları zaman, dedim, Sais her şeyden önce Kanopus’tan söz edecekti ve bu kelime onlarda eski hatıraları ve bağlantıları canlandırmaya yetiyorsa, dinleyicileri sadece bu kelimedenden dolayı onları dinlemeye hazırsa, o zaman mesajımı verip gidebilirdi. Yalnız hiç kimsenin dinlemesini sağlayamadıkları zaman ya da kendisi ya da babası zarar görebilecek gibi olursa, o zaman mührü gösterebilirdi. Her yeri dolaştıktan, herkesle konuştuktan sonra, hatta karşılaştıkları avlanan gruplarla ya da ormanlarda ya da ırmak kıyılarında tek başına yaşayan çiftçilerle bile konuştuktan sonra, mührü bana geri getirmeleri gerekiyordu.

Sonra da dikkatle ve yavaşça, görev kavramı hakkında, yani yapılması gereken bir şey hakkında konuştum -çünkü bunun aklından tamamen çıkabilecek bir şey olduğundan korkuyordum. Bu yolculuğu, dedim, bu yolculuğu yapması ve mührü taşıması, onu muhafaza etmesi, onu geliştirecek, içinde gömülü, sislerin arasında gizli bir şeyi ortaya çıkaracaktı. Ve ben Şikasta’yı terk ettiğimde, dedim -onlara ilk kez gideceğimi söylüyordum- yasaların korunmasından ve aktarılmasından o sorumlu olacaktı. Benim onları terk edeceğim düşüncesi karşısında her ikisinin de paniğe kapılmaya başladığını gördüm, ama onlara, aylarca, hatta daha uzun süre bensiz olacaklarını ve kendilerini ve yasaları ayakta tutmayı bensiz de başarabildiklerini görececeklerini söyledim. Orada ayrıldık, onların gidişini seyrettim ve iradem onlarla gitti: Başarabilirsin, yapabilirsin, yapabilirsin, diye fısıldadım, sonra söyledim, sonra seslendim, onlar o harika ormanın muazzam ağaçları arasında görüşümden ve beni duyabilecekleri mesafeden çıkarken. Onları Şikasta’nın güneşi etrafındaki en az bir yolculuğu boyunca göremeyecektim.

Şimdi sıra Şammat vericisindeydi.

Hayatımda cennette bulunduysam, orası olmalıydı. Bu bölgede ne yerliler, ne de devler yaşamıştı. Ormanlar ilk yetiştikleri halleriyleydi ve ağaçların kimisi binlerce yıllıktı. Her yerde çiçekler vardı ve derecikler akıyordu. Ve kuşlar ve hayvanlar, bu yeni hayvandan korkmaları gerekip gerekmediğini bilmiyordu, beni koklamak üzere yanıma geliyorlardı ve bana arkadaşlık etmek için yanıma uzanıyorlardı. O gece, hayvanların su içmeye geldiği bir derenin kıyısında yattım, korktuğum en kötü şey ise, büyük bir geyiğin karanlıkta üstüme basmasıydı. Kaplanlar, aslanlar benim bir av olabileceğimi bilmiyordu. Koca fil sürüleri hortumlarını bana doğru uzattılar ve yollarına devam ettiler.

Orada oyalanmam, ağaçlarla aynı soluğu almam, hayvanlarla kaynaşmam bir amaç taşıyordu. Artık mühürle silahlı değildim, oysa Şammat'ın gücüyle karşılaşmak zorundaydım.

Ama şimdi, vericiyi bulmak için ne tarafa gitmem gerektiğini bilemiyordum. Hissi tüm yönlerden geliyor gibiydi. Tepemde, çok yükseklerde, daha önce üstünde durup aşağıya bakıp da bir açıklığın ortasında o pırıltılı sütunu gördüğüm zirve, hatırlayabildiğim en mavi gökyüzünün içine doğru uzanıyordu. O halde bin bir zahmetle yeniden oraya tırmanmak zorunda mıydım? Kendimi buna zorlayamadım, bundan da, daha şimdiden fena halde etkilenmiş olduğumu anladım ve üstünde beyaz çiçekleri bulunan, davetkâr bir koku yayan büyük bir ağacın altında dinlendim. Uyandığımda, kıllı bir yaratık üstüme doğru eğiliyordu. Bir yerli boyundaydı, ama üstü çok yoğun tüylerle kaplıydı ve anında, akranlarının yanından uzaklaşıp, diğerleriyle birlikte gelişmemiş olan bir yerlinin soyundan geldiğini anladım. Kesinlikle düşmanca değildi, meraklıydı, gülümsüyor gibiydi ve fıldır fıldır kahverengi gözlerinde bir tür bilinç vardı. Bana meyve getirdi, birlikte yedik ve bir süre sonra iletişim kuracak duruma geldik. İçinde konuşma nüveleri vardı, hırlama ve havlamaların epey ötesine geçen düzeydeydi. Jestlerinin ve yüz hareketlerinin kimi yerlilerle aynıydı ve yarı sesle, yarı yüz ve el işaretleriyle, Büyük Dağlarda yeni olan, oraya ait olmayan bir şeyi aramakta olduğumu ona anlatabildim. Anlamış gibiydi, hele ben bunun kötü, lânetli bir şey olduğunu söyleyince korktu, ama korkusuna hakim oldu, beni oturduğum yerden büyük bir endişeyle kaldırdı -benden daha güçlü ve daha iri olmasının, beni koruması ve hep yardım etmesi için bir neden olduğunu sanıyordu- ve birlikte yola koyulduk.

O şeyden sandığımdan daha uzaktaymışım. Yükseldik, yükseldik, hep yükseldik. Kimi zirvelerde kar sınırına kadar çıktık, karların üzerinden geçtik ve yeniden aşağı indik, kar çizgisini geride bıraktık. Ben üşüdüm, o ise kalın kürküyle üşümüyordu. Endişelendi, çalılardan küçük barınaklar yaptı, geceleri ise yanı başıma yattı, böylece vücudundan ısınabildim. Bana meyve ve cevizler getirdi, sonra da yapraklar, ama bunları yiyemediğimi gördü, bu yüzden ortak bir şölenimiz pek olmadı.

Kendimi ölümüne hastalanmış hissediyordum, görevimi tamamlayabilecek halim olacak mıydı, bilemiyordum. O da rahatsızlanmaya, titremeye başlamıştı. Benim yola devam etmemi istemiyordu. Ama ona gitmek zorunda olduğumu, onun beni burada beklemesini söyledim. Bir süre daha dışını sıkıp benimle geldi. Sonra korkulu bir hale girdi, ağaçlar arasında dehşet içinde hareket ediyordu ve bu arada da artık kırık ve zarar görmüş ağaçların arasından geçmeye başlamıştık. Görünürde hiçbir neden olmaksızın kayalar sağa sola savrulmuştu, ağaçlar kesilip o halde bırakılmıştı, hepsinden önemlisi, iğrenç bir koku vardı. Hayvan kemiklerinin arasından tökezleyerek ilerliyorduk, her yerde yarı çürümüş hayvan gövdeleri, öldürülüp bırakılmış kuşlar duruyordu ve bütün bu öldürmeler ve parçalamalar başlı başına bir amaç olarak yapılmıştı. Evet, işte bu Şammat'tı, ta kendisi!

Artık dostuma, bulunduğu yerde kalıp beni beklemesini söyledim. Bundan hoşlanmadı, tüylü ellerini bana uzattı, beni alıkoymaya çalıştı, ama ben ona sırtımı çevirdim, böylece onu görmedim, kendimi geri dönmenin cazibesine kapılmaktan alıkoydum ve yürüdüm.

Çok geçmeden yüksek bir sırtta ulaştım. Aşağıda bir vadi, çevresinde de kar beyazıyla parıldayan ve ışıldayan yüksek zirveler vardı. Şammat'ın hissi artık çok şiddetliydi.

Vadideki her şey kırık ve harap haldeydi. Tepeden gördüğüm vadinin bu olduğunu biliyordum, ama hiçbir yerde sütunu seçemedim. Oysa oradaydı, hissedebiliyordum. Şammat'ın dalgaları, nabızları bana geliyor, beni sendeletiyordu, tabanından kesilip düşmüş, bu yüzden benim başım hizasında boyuna yatan, benim için bir tutamak oluşturan genç bir ağaca tutundum. Baktım, baktım, ama orada olduğunu bildiğim sütunu bir türlü göremedim. Oysa sütunu içinde gördüğüm vadinin ortası yüz adımdan daha uzakta değildi. Ve nabızlar geliyordu, çekiç gibi, ölümcül nabızlar ve beni hasta ediyordu. Düşüncelerimi, yardım isteyerek, Kanopus'a gönderdim. Yardım edin, yardım edin, diye sessizce ağlıyordum, bu yaşadığım, tehlikelerin en korkuncu, benim için fazla büyük bir tehlike -ve düşüncelerimi kararlılıkla tuttum, bir köprü gibi, çok geçmeden oradan küçük bir yardım sızıntısının geldiğini hissettim. Ve ben güçlenirken, onu gördüm, -bir anlığına sadece- sütunu gördüm. Bir püskürme, incecik bir fiskiye vardı orada, kimi zaman görünüyor, kimi zaman görünmüyor, ama sonra yeniden görünür oluyordu. Sanki havanın kendisi koyulaşıyor, incecik ve gizemli bir sıvı oluyor, billurumsu bir su halinde yukarı fişkırıyor ve kendi içine geri çöküyor gibiydi. Ama şimdi onu tanımıştım ve bu fikir benim aklıma bu kadar uzak olmasaydı daha önce de tanırdım diye düşünüyordum. Bu maddeyi biliyordum! İçimde toparlayabildiğim tüm güçleri topladım, ilerledim, bu pırıltılı sütunun olduğu, olmadığı -ve yeniden olduğu, yere doğru.

Birkaç adım kala durdum, çünkü daha fazla yaklaşamıyordum: Beni kendinden uzak tutuyordu.

Bu, yakın zamanda Kanopus'ta icat ya da keşfedilen bir madde, Effluon 3 idi ve bu yüzden burada bulacağımı asla tahmin edemezdim. Ve, hayır, Puttiora'nın bunu yapması mümkün değildi; teknolojileri bizimkinin o kadar gerisindeydi ki. Hele Şammat hiç yapamazdı. O halde onu Kanopus'tan çalmış olmalıydılar.

Effluon 3 nitelikleri gerektiği -programlandığı- şekilde içine çekme ve dışarı verme özelliğine sahipti. İletkenlerin en hassas ve aynı zamanda en güçlü olanıydı, kurulması için makine gerekmiyordu, çünkü aklın odaklanışlarının eğitilmiş kullanımı yoluyla varlık buluyordu. Şammat'ın ya da Puttiora'nın bizden çalması gereken bir şey değil, bir beceriydi. Bu, şimdi çözemeyeceğim kadar zor bir bilmeceydi, çünkü bilincimi kaybetmenin eşiğinde olduğumu hissediyordum, dahası daha acil bir sorun vardı. Effluon 3, Effluon 1 ve 2'den farklı olarak uzun süreli var olmazdı: bir püskürmeydi, o kadar.

Yukarıdan metal bir sütun, sert ve dayanıklı bir şey görmüştüm, çünkü o türden bir şeyler bekliyordum. Oysa bu alet gerçekte, kendi doğası gereğince yakında burada olmayacaktı. Ama yine de Şammat'ın bütün bu dertlere -bizden, Sirius'tan (ve hatta, eğer bu bir başkaldırı eylemiyse Puttiora'dan bile) misilleme tehlikesini göze alması- sırf kısa vadeli bir kazanç için kalkışması, pek olası değildi.

Ama yanılmış olamazdım. Bu görevi ilk düşünen, Kanopus'taki bir iş arkadaşımı ve bütün bu geçici koyulaşmış hava sütunlarını gelişmelerinin bütün değişik evreleri boyunca görmüştüm. Bu, Effluon 3'ten başka bir şey olamazdı ve bir yıl kadar sonra burada olmayacaktı.

Dizlerime düştüğümü ve korkunç şeyin birkaç adım ötesinde sendelendiğimin farkına vardım -ki bu, başka yerlerde ve zamanlarda sağlık veren, iyileştirici bir şey olabilirdi- ama zihnim kararıyor,

savru lan gri dalgalarla doluyordu, acı verici çığ bir ısı k beynimin iç inden bana saldırı yordu ve tahriş olmuş kulakları mdan ense me doğru kan aktığını hissedebiliyordum. Karlı zirveler, vadinin güneşli yamaçları, kırık ve parçalanmış ağaçlar, kor gibi yanan o maddenin yarı görünür fis kiyesi, hepsi bulanıklaştı ve kayboldu, bir komaya gö müldüm.

Orada çok kalmadım, ama eğer yeni dostum olmasaydı kesinlikle ölecektim: yukarıdaki bir sırtta, bayılma korkusu içinde bir ağaca dayanmıştı, çünkü zihni tıpkı benimki gibi korkunç bir saldırı altındaydı. Benim sendelediğimi, dizlerimin üstüne çöktüğümü, sonra yüzükoyun yattığımı görmüştü. Sırttan aşağıya süründü, benim kollarıma uzanabileceği kadar ilerlemeye zorladı kendini. Beni sırtüstü çevirdi, ki yüzüm kesilmesin, sonra kollarımdan tutup o yerden sürükledi, sonra kaldırıp taşıdı. Sırtın öte yanında kendime geldiğimde, yanımda bilinçsiz halde yatıyordu. Şimdi ona yardım etme sırası bendeydi; tüylü ellerini ve omuzlarını var gücümle ovuşturdum, ama o kadar iri bir yaratıktı ki, bütün bu küçük çabaların onun içinde hayatın yeniden akmaya başlamasını sağlamaya yeteceğine inanmak zordu. Kendine gelir gelmez ve ikimiz de ayağa kalkacak hale gelir gelmez, birbirimize dayanarak uzaklaştık, dağlara doğru tırmandık, ikimizin de hissettiği akımlardan uzağa gittik. Kuru yaprak öbekleriyle, kurutulmuş meyve ceviz zulalarıyla dolu, sıcak bir mağarası vardı. Ateşi de biliyordu, çok geçmeden ısındık ve güçlendik.

Ama bilinçsiz yattığım sırada bir rüya ya da muhayyile görmüştüm ve artık Şammat sütununun sırrını biliyordum. Eski Rohanda'yı parlak ve sevimli haliyle, ahenklerini yayarken, ölçekli gezegen modeli odalarında görülebildiği şekilde gördüm. Onunla Kanopus arasında sevgimizin gümüşümsü bağı uzanıyordu. Ama onun üstüne bir gölge düştü ve bu, çirkin bir yüzdü, lekeli ve solgun, donuk bulanık gözlüydü. Birer ağza benzeyen aç eller kavramak ve koparmak için uzandı ve dokunuşlarıyla gezegen titredi ve tınısı değişti. Eller gezegenden parçalar koparıyor, bunları emen, sömüren yutkunan ve hiç doymayan ağza tıkiyordu. Sonra bu yeme görüntüsü soluklaşıp, iyiliği ve gücü çekip alan vericinin yarı görünür fis kiyesine dönüştü, sonra da bu sütun da eriyip kaybolduğunda, rüyamda öne doğru uzandım, delicesine merak içindeydim, bütün bunlar ne anlama geliyordu, ne anlama gelebilirdi ... Şikasta'nın sakinlerinin değiştiğini gördüm, aç fis kiye sütunu ile aynı doğaya sahip varlıklar haline geldiklerini gördüm: Şammat kendini, Şikasta soyunun doğasına katmıştı ve artık Şammat'ı besleyen verici, bizzat onlardı.

İşte rüyam buydu ve şimdi, Şammat'ın vericiye niçin sadece kısa bir süre için ihtiyaç duyduğunu anlamıştım.

Birkaç gün dostumun yanında kaldım, gücümü geri kazandım. Artık ne bildiğini ve bana anlatmaya çalıştıklarını epeyce anlıyordum. Titreyerek ve korku içinde, gökyüzünden büyük bir şeyin indiğini ve o vadinin yamaçlarına konduğunu, sonra korkunç yaratıkların geldiğini -ve onlardan titremeden ya da sanki anısı karşısındaymış gibi, yüzünü saklamadan söz edemiyordu- ve her şeyi öldürdüğünü, her şeyi kırdığını anlattı. Ateşler tutuşturmuşlar ve yangının denetimden çıkıp dağ yamaçlarında her şeyi mahvedip öldürmesine seyirci kalmışlardı. Zevk için katletmişlerdi. Hayvanları yakalamış ve işkence etmişlerdi. ... O zavallı yaratık öylece yanımda oturdu, biraz ağlaştı, göz yaşları koca yanaklarının tüylerinden aktı, ateşimizin alevlerine bakarak hatırladı.

Peki kaç tanesi gelmişti?

Ellerini uzatıp parmaklarını açtı, sonra tekrar açtı, sonra, çünkü bu onun için kolay bir düşünme biçimi değildi, bir kere daha açtı. Otuz taneydiler.

Ne kadar kalmışlardı?

Ah korkunç uzun bir süre -ama patilerini, ellerini gözlerine yaklaştırdı ve sallanarak, kesik kesik

acı haykırışları çıkararak sallandı. Evet, onlar tarafından yakalanmış ve ağaç dallarından yapılma bir kafese konmuştu, etrafında toplanıp glşmş, ucu sivriltilmif dalları derisine batırmışlardı ... belindeki tüyleri elleriyle açıp yaraları gösterdi. Ama kaçmıştı ve kafeslerinde tutulan başka pek çok hayvan ve kuşu serbest bırakmış, öyle kaçmıştı -bütün hayvanlar ve kuşlar gitmiş ve fark etmiş olmam gerektiği gibi, bir daha oraya geri dönmemişti. Artık o vadinin yakınlarında orman yaratıklarından hiçbiri yoktu. Ve karanlık bir gece, sürünerek oraya gitmiş ve elinden geldiği kadar sessizce sırtın tepesine çıkmıştı ve aşağı bakmıştı -ve hiçbir Şey görmemişti, ama sütunun yaydığı akım onu hasta etmişti, böylece orada bir Şeyler olduğunu anlamıştı ... Şimdi bile ne olduğunu bilmiyordu, çünkü onu görememiş, ancak hissedebilmişti.

Ya bu korkunç varlıkların içinde geldiği o büyük Şey? Onu görmüş ya da dokunmuş muydu?

Hayır, ona dokunma mesafesinde yaklaşamayacak kadar çok korkmuştu. Bunun gibi bir Şeyi hiç görmemişti, bunun gibi bir Şeyin var olabileceğini hiç bilmemişti. Yuvarlaktı -kollarıyla yuvarlak bir Şekil yaptı. Muazzamdı -ve onları iki yana doğru uzatarak, bu büyük mağaranın tamamını kapsayan bir işaret yaptı. Ve -inledi ve çırpındı- korkunçtu.

Bundan daha fazlasını öğrenemedim.

Ama daha fazlasına ihtiyacım yoktu da.

Ona, buradan çok uzaklara gitmek zorunda olduğumu söyledim. “ok uzak” kavramını anlamadı. Benimle geleceğini söyledi, nitekim geldi de, ama günler geçtikçe sessizleşti ve düşüncelere daldı, çünkü dağların bildiği kısımdan çok uzaklaşmıştı. Yalnızdı, bunu görebiliyordum. Ama belki de yalnız olduğunu daha önce bilmiyordu? Ona benzeyen başkaları var mıydı? Evet, vaktiyle vardı! Çok mu? Tekrar ellerini uzattı -bir, iki, sonra tekrar, tekrar ... Pek çok vardı ve ölüp gitmişlerdi, belki bir salgından ve Şimdi yalnız kendisi vardı. Şimdi dağda başkaları var idiyse bile, o bilmiyordu. Sallana sallana yanımda yürüdü, dağları çıktık, yeniden indik, sonra tekrar çıktık, tekrar indik, sonra onları geride bıraktık ve indik, indik, karlar geride kaldı, sonra el değmemiş muhteşem ormanlardan geçtik, yine indik, iek açan kokulu çalıların yetiştiği yörelerden geçtik -ve artık karşımızda buğu tüten güney cengelleri ve onların ötesinde, ama çok, çok uzakta, deniz bulunuyordu. Denizin varlığını biliyor muydu? Ama açıklama girişimlerimden hiçbir Şey anlamadı.

Yapmam gereken, Yuvarlak Kent'ten kaçmış olan yerlilerin yerleşimlerine geri yürümektir, çünkü Sais ve babasıyla orada yeniden buluşacaktım. Bu zavallı hayvanı benimle gelmeye ikna etmeye çalıştım, çünkü yerlilerin onunla dost olacağına inanıyordum. En azından Sais olacaktı. Ama ötesinde cengellerin uzandığı alçak tepelere vardığımız zaman sessizleşti, keyfi kaçtı, sürekli yüzünü benden öte yana çevirdi, sanki ben ona sırt evirmişim gibi, sonra sallanarak, koşarak bana doğru geldi, kollarıma sarıldı, onu terk edemeyeyim diye ellerimi tuttu. Nazik kahverengi gözlerinden kocaman göz damlaları süzülüyor, yanaklarının tüyleri arasında kayboluyor, göğsünü ıslatıyordu. İniltiler, acı dolu bğrtler çıkardı, dşe kalka geriye doğru koştu, ağaçların altına sığındı. Yamaca sırtını verip durdu, bana gözlerini dikti, beni szd, seslenerek veda etti, ama seslenişleri birer yakarıştı: geri gel, geri gel! Sonra biraz benim peşimden koştu, ama yeniden geri çekildi. Birkaç kilometre öteden bakıldığında o kadar kocaman olduklarına inanmanın zor olduğu ağaçların altında bir nokta kadar klne kadar ona el salladım. Ama devam etmeliydim. Böylece onu yalnızlığına terk ettim.

Yerleşime vardığımda, oradan yarım yıl ayrı kalmıştım. Sais ve David için endişeliydim, ama onlardan hiç haber yoktu. Hatta sanki tamamen unutulmuş gibiydiler. Topraktan ve ağaç kütüklerinden kendime bir barınak yaptım ve bekledim. Bu arada da yerliler arasında zeki görünenlere, Kanopus ve Şammat'ın üzerlerindeki kudretini sınırlayacak Şekilde yaşamanın yolları hakkında ğretebildiğim

kadarını öğretiyordum. Ama içlerine alamıyorlardı.

Buna karşılık, pratik sanatlar hakkında onlara öğretebildiğim her şeyi öğrenmeye hazırdılar - bunları unutmaya yüz tutmuşlardı. Onlara bahçeciliği ve hayvancılığı öğrettim -ya da yeniden öğrettim. Onlara, süt verebilecek, keçiye benzer bir yaratığı evcilleştirmeyi öğrettim, tereyağı ve peynir yapmayı gösterdim. Lif için bitki seçmeyi, lifleri işleyip dokumayı ve boyamayı öğrettim. Toprakta tuğla yapmayı ve fırınlamayı öğrettim. Bütün bu becerileri, bunları binlerce yıldır bilen ve birkaç ay önce unutan yaratıklara öğretiyordum. Kimi zaman, beni seyredip de peynir ya da pişirilmiş toprak kaplar ya da doğru şekilde işlenmiş postların verimliliğini görüp de yüzleri hayranlık ve neşeyle aydınlandığında, benimle dalga geçmediklerine inanmakta güçlük çekiyordum.

Ayrılmamızdan iki yıl sonra Sais ve David geldi. Yerleşime girdikleri sırada bile, zor, çok zor bir zaman geçirmiş olduklarını görebildim. Tetikte ve dikkatliydi ve kendilerini savunmaya hazırdılar -ki bunu neredeyse yapmaları gerekecekti, çünkü dostları, hatta aileleri bile, onları unutmuştu. Zayıflamışlar, tenleri yanmıştı. Kız yolculuk boyunca büyümesini tamamlamıştı, ama hâlâ babasından ve yerlilerin ortalama boyundan çok daha kısaydı, büyük ihtimalle boylarda bir kısalmanın başlangıcına tanık oluyordum.

Yerleşimlerin çoğuna ulaşmayı başarmışlardı. Yürümüş, hayvan sırtında yol almış, kano ve kayıklar kullanmışlardı. Hiçbir yerde bir günden fazla kalmamışlardı. Tam tamına emrettiklerimi yapmışlardı -Kanopus'tan söz etmiş, uyandırdıkları etkiyi gözlemlemiş ve mecbur kalmadıkça mührü kullanmamışlardı.

İki yerde kovalanmışlardı ve geri dönecek olurlarsa öldürülmekle tehdit edilmişlerdi.

İkisi de, yerleşimlerde gördükleri ölü kişilerden söz etti. Sergiledikleri korku, üzüntü ya da keder değildi: nasıl ki annesinin ölümü Sais'te kederden çok şaşkınlık yarattıysa, bir ormanda yatan gömülmemiş bir ceset ya da bir sedye üzerinde bir ölü taşıyarak geçen bir grup görmeleri, içlerinde anlama çabalarını seferber ediyordu. Ölümü mühür ile bağlantılı göstererek onlar için gerçek kılma çabalarım sonuç vermemişti. Kendileri için ölüm ihtimaline inanamıyorlardı, çünkü bu sağlam bedenler önlerinde yüzlerce yıllık ömür bulunduğunu biliyordu ve bedenlerinin bilgisi, kısıtlı zihinlerindeki zayıf düşüncelerden daha güçlüydü. Sanki inanabileceğime ihtimal vermedikleri olağanüstü olgularmış gibi, gördükleri cesetlerden bazılarının kavgalar sırasında öldürülmüş olduğunu anlattılar: evet, kişiler birbirini öldürmüştü! Bunu yapmışlardı! Bundan hiç kuşkuları yoktu!

Birçok yerleşimde pek çok, hatta çoğu kişi, özellikle de yeni koşullara uyum sağlamakta güçlük çeken yaşlılar, taşlara gitmeyi ve kendilerini, önce korkunç, sonra cezbedici ya da en azından uyarıcı olarak hissettikleri algılara maruz bırakmayı alışkanlık haline getirmişti.

Bununla birlikte emirlerimin tekrar edilmesi bir fark yaratmıştı. Neredeyse tüm yerleşimlerde yerliler, kendilerine iki yabancı tarafından getirilen sözleri ezberlemişti, tekrar tekrar kendi kendilerine zikrediyorlardı: Kanopus diyor ki, birbirimizi hizmetçi yapmamalıyız, Kanopus diyor ki... Kanopus istiyor ki...

Evet, tekrar tekrar, yüz değişik yerde Sais bunları söylemiş ya da seslendirmişti, çünkü sözler artık bir şarkıya ya da maniye dönüşmüştü:

Kanopus diyor ki, ziyan etmemeliyiz, bozmamalıyız,

Kanopus bize buyuruyor, birbirimize karşı şiddet kullanmamalıyız.

Oradan ayrılırken de, bu sözlerin fısıldandığını, zikredildiğini ya da şarkı halinde söylendiğini duymuşlardı.

Sais bu iki yıl içerisinde her bakımdan büyümüşü. Babası hoşsohbet, gülüp duran, aklında hiçbir şey tutamayan bir adamdı yine, ama gittikleri her yerde Sais'i korumuştur, "çünkü Kanopus öyle demişti." Sais ise şarkıların ve masalların şimdi adlandırdığı şekliyle "felaketten önceki" zamanın hayranlık uyandırıcı zihin kıvraklığına ve akli gelişmeye hiçbir bakımdan denk olmasa bile, daha akli başında, zihni açık, kavrama ve aklında tutma yeteneği artmış birisi olmuştu ve bunda, mührü taşımış ve muhafaza etmiş olmasının payı vardı. Yiğit bir kızdı -bunu onu göndermeden önce de biliyordum- ve güçlü biriydi. Ama şimdi onunla oturup konuşabiliyordum ve bu gerçek konuşma, gerçek alışverişti, çünkü dinleyebiliyordu. Yavaş oluyordu, çünkü bu aç kalmış beyin kapanıyordu, gözlerine boş bir bakış yerleşiyordu, sonra kendini sarsıyor ve dinlemeye, içine almaya hazırlanıyordu.

Bir gün, ben ondan istemediğim halde, mührü bana geri verdi. Onu güvenli bir şekilde tutmayı başardığı için kendinden hoşnuttu ve ondan ayrılmak zor geliyordu. Geri aldım, sadece geçici olarak, ama o bunu bilmiyordu, ona öğreneceklerinin ve yapacaklarının asıl önemli kısmının şimdi başlamakta olduğunu söyledim. Çünkü çok yakında benim Şikasta'yı terk etmem, Kanopus'a gitmem gerekecekti ve o, Şikasta hakkındaki hakikatin muhafızı olacaktı, bu hakikati öğrenmeli, muhafaza etmeli ve onu dinleyecek herkese aktarmalıydı.

Ağladı. Babası David de ağladı. Ve ben de ağlamak istiyordum. Bu talihsiz yaratıkları o kadar uzun çileler bekliyordu ki, arayışla, tahribatla, tehlikelerle dolu bir yol -ama bunu anlayabilmekten çok çok uzaktı.

Yolculuklarının bitkinliğini tümüyle üstlerinden atmalarını bekledim, sonra üçümüz, kulübeler arasında merkez ateşin yandığı bir açıklıkta oturduk, mührü ortama toprağın üstüne koydum, onları talimat dinleme fikrine alıştırdım. Bu şekilde birkaç gün geçirdik, başkaları da bizi görmüş, kimileri biraz ötede durup tuhaf sayarak ve hatla ilgi duyarak dinlemişti. O sırada ava çıkmış ya da nöbette olanlar ya da bir şekilde kavmin -artık onlara böyle demek gerekiyordu- geçimi için iş yapanlar dışında, yerleşimdeki herkesin bizimle oturmasını, her gün bir saat kadar oturup dinlemesini istedim. Dinlemeyi yeniden öğrenmek zorundaydılar, bu şekilde bilgi edinebileceklerini anlamalıydılar. Çünkü bunu tamamıyla unutmışlardı. Devlerin kendilerine nasıl bilgi verdiğini hatırlamıyorlardı, ancak görebildiklerini anlıyorlardı, örneğin ben bir postu yumuşatmak için üstüne taş sürtünce ya da ekşi sütü sallayıp tereyağı yaptığımda olduğu gibi. Bununla birlikte geceleri David'in "eski günlere" dair şarkılarını dinliyorlardı, sonra onlar da şarkıya katılıyordu ...

Artık her gün, güneşin gittiği saatte, akşam yemeğinden hemen sonra, ben konuştum, onlar dinledi, hatta söylediklerimi, geçmişten çıkıp gelen kelimelerle aktarıyorlardı, belleğin anlık açılımlarıydı bunlar - ama sonra gözleri yana dönüyor ve gezinmeye başlıyordu. Birdenbire orada değillerdi. Nasıl tarif edebilirim? Kanopuslulara bunu anlatmak çok zor!

Bu Şikastalılara söylediklerim şöyleydi:

Felaketten önce, devlerin zamanında, ki devler onların dostları ve hamileri idi ve onlara her şeyi öğretmişti, Şikasta rahat, hoş bir dünyaydı ve tehlike ya da tehditler pek azdı. Kanopus, Şikasta'yı zengin ve canlandırıcı bir havayla besleyebiliyordu, bu da herkesi güvenli ve sağlıklı kılıyor, ama her şeyin ötesinde, birbirlerini sevmelerini sağlıyordu. Ama bir kaza yüzünden bu yaşam-özü eskisi gibi ulaşamaz olmuştu, bu yere ancak acınası küçüklükteki miktarlarda ulaşabiliyordu. Bu gönderilen ince havanın bir adı vardı. Ona BİZD -biz-duygusunun-özü- deniyordu. Elbette kolay ezberlenebilir bir isim bulmak için zaman ve gayret harcamam gerekmişti. Bu yere ulaşan incecik BİZD akışı, sahip oldukları en nadide varlıktı ve onları, hayvanların düzeyine geri düşmekten koruyacaktı. Onlara, kendileri ve Şikasta'nın diğer hayvanları arasında bir uçurum olduğunu, onları yüce kılan şeyin ise bu

BİZD hakkındaki bilgileri söyledi. BİZD onları koruyacak ve muhafaza edecekti. BİZD'e hürmet etmeleri gerekiyordu.

Çünkü onu ziyan edebilir, harcayabilir, yanlış şekilde kullanabilirlerdi. İşte bu nedenleydi ki, hiçbir zaman kendilerini eski kentlerin harabelerinde sapkınlığa düşürmemeli, ya da taşların arasında dans etmemeliydiler. İşte bu nedenle, zehirleyici etkenlerle karşılaştıkları zaman, zehirlenmelerine müsaade etmemeleri gerekiyordu. Ama Kanopus'tan küçük zayıf sürekli bir öz sızıntısı geliyordu ve gelmeye devam edecekti, her zaman. Bu Kanopus'tan Şikasta'ya bir vaat idi. Zamanı gelince -onlara binlerce kere binlerce yıl sonra demedim!- bu ince sızıntı bir sele dönüşecekti. Ve nasıl kendileri şimdi billur nehirlerde yıkanabiliyorsa onların soyundan gelenler de bu özün içinde yıkanabileceklerdi. Ama kendilerini muhafaza etmeye dikkat göstermezlerse, onların soyundan gelen kimse olmayacaktı. Şimdi karşımda oturan ve bu değerli ifşaatları dinleyenler, kendilerini korumazsa, hayvanlardan beter olacaktı. Başkalarını kullanmamalıydılar. Yalnızca yemek ve uyumak ve yeniden yemek için yaşayan hayvanlar haline gelmemeliydiler -hayır, yaşamlarının bir kısmı Kanopus'un hatırasına ayrılmalıydı, bu biz-duygusunun-özünün anısına ayrılmalıydı, çünkü sahip oldukları tek şey buydu.

Ve dahası ve beteri vardı. Şikasta'da düşmanlar, uğursuz kişiler, Kanopus'un düşmanları vardı ve bunlar BİZD'i çalıyordu. Bu düşmanlar, fırsat bulduklarında Şikastalıları köleleştiriyordu. Bunu, Kanopus'un nefret ettiği nitelikleri özendirerek yapıyorlardı. Birbirlerine zarar verdiklerinde ya da birbirlerini kullandıklarında bu düşmanlar serpiliyordu - biz-duygusunun-özünün yokluğuna dair her alamet onları sevindiriyordu. Düşmanlarını alt etmek için Şikastalılar birbirini sevmeli, birbirine yardım etmeli, her zaman birbirine eşit davranmalıydı ve asla birbirinin malını ya da özünü ondan koparıp almaya kalkışmamalıydı ... Her gün onlara bunları söylüyordum, mühür ortada parıldarken ve akşam göğünün yitip giden aydınlığında ve gece inerken yakılan ateşlerin ışığı altında.

Bu arada Sais, kendini en fazla adamış yardımcımdı. Kendi içinde yeniden canlandığı anlaşılan melekelerden yararlanarak en fazla umut vaat eden bireyleri seçiyor, onlarla bu dersleri bir daha, bir daha, bir daha tekrarlıyordu. Dersleri anlatıyor, şarkı halinde söylüyor ve David yeni şarkı ve öyküler yaratıyordu.

Bu yerleşimde yeterince kişi bu bilgiden emin olduğunda, dedim, Şikasta'nın dört bir yanını dolaşmalı ve bunu öğretmeliler. Herkesin bu haberleri duyduğundan ve daha da önemlisi, bunları hatırladığından emin olmalıydılar. Ve sonra benim için ayrılma ve Altıncı Kuşağa gitme zamanı geldi. Herkesin-önünde mührü Sais'in eline verdim ve onun muhafızı sensin, dedim.

Bunun Kanopus'tan Şikasta'ya BİZD akışını sürdürmenin aracı olduğunu söylemedim, ama çok geçmeden buna inanacaklarını biliyordum. Hem Sais'e güç verecek bir şey bırakmalıydım.

Sonra, Kanopus'a geri döndüğümü ve bir gün geri geleceğimi söyledim.

Kavmi bir sabah çok erkenden terk ettim; güneş yerleşimin bulunduğu açıklığın üzerinde yeni yükseliyordu. Tepemde, eski zamanlardan kalma ağaçların üzerinde kuşların tartışmasını dinledim ve parmaklarımı peşimden gelen evcil bir keçi yavrusuna doğru uzattım. Onu geri gönderdim, nehrin çok geniş; derin ve hızlı aktığı bir yerine yürüdüm, böylece beni yerleşimden çok uzaklara sürükleyecek ve kimse bedenimi bulamayacaktı. Kendimi sulara bıraktım ve akıntının içine doğru yüzdüm.

Şimdi de Son Günler'deki ziyaretime geri dönüyorum.

Tevfik'in gezegenin azınlık ırkının, kuzey bölgelerinde yerleşik beyaz ya da soluk tenli kişilerin içine doğmayı sağlaması gerekliydi. Seçtiği kent, Büyük Zaman'ın matematiksel kentlerden birinin

bulunduğu yerde değildi. Gerçi şimdiki kentlerin kimisi bu tür yerlere yapılmıştı -elbette, bunların potansiyelleri hakkında hiçbir fikir taşımadan kurulmuşlardı. Bu yer hiçbir zaman parlak bir yer olmamıştı. Alçaktı, iklimin nemli olduğu yakın tarihinin büyük kısmı boyunca bataktı. Toprak her zaman ıslak ve zayıftı. Bu yer hiçbir bakımdan yüksek enerjilere elveren bir yer olmamıştı, gerçi belirli amaçlarla ve belirli koşullarla bizim tarafımızdan uyarlanıp, geçici de olsa kullanılmıştı. Savaşçı ve tahakkümcü nitelikleri yüzünden kürenin epeyce bir kısmını ele geçirip hakimiyetine almış, ama yakın zamanda yeniden geriletilmiş olan küçük bir adanın başlıca kentiydi.

Tevfik John'du -bu adı kariyeri boyunca hayli sık kullanmıştı -Jan, Jon, John, Sean, Yahya, Han, Ivan vesaire. O John Brent-Oxford idi ve seçtiği ebeveynler sağlıklı, dürüst kişilerdi, toplumda ne fazla yüksek, ne de fazla düşük konumluydular, bu toplum her biri birbirine şüpheyile bakan sınıf ve kastlara bölünmüş olmanın biçimsizliğini yaşadığı için, bu önemli bir meseleydi ve dikkatli bir seçim gerektirmişti.

Tevfik'in girişimi, yapması gerekeni yerine getirebilmek için, toplumun her zaman savaş ya da kavga halindeki bireyleri ya da kesimlerinin kendilerini ve birbirlerini kontrol etmekte başvurduğu düzenlerde mahir bir kişi haline gelmekti. Ve bunu başarmıştı. Gençliği akıllıca geçirilmişti, kendini iyi yetiştirmişti ve daha erken yaşta göze çarpan biri olmuştu. Nasıl ki daha yüksek âlemlerde umut vaat eden gençler, haklarında hiçbir şey bilmedikleri, ancak merak ya da tahmin edebildikleri kimseler tarafından gözlemleniyorsa, daha düşük faaliyet âlemlerinde de kendini kanıtlayanlara imkânlar hazırlanır ve John daha çocukluğundan itibaren (Şikastalıların deyimiyle) "nüfuzlu kişiler tarafından" gözetilmişti. Ama "nüfuz"ların hepsinin aynı türden olduğu söylenemezdi.

Yolsuzlukların ve dehşetlerin çağında genç adam görev yolunu terk etmesine yönelik pek çok baskıdan kaçınamazdı ve erken bir dönemde -yirmi beş yaşına ancak varmıştı- teslim oldu. Dahası, yanlış bir şey yapmakta olduğunu biliyordu. Gençlerin sıklıkla berrak düşünme anları vardır, ki bunlar yaşlandıkça azalır ve bulanıklaşır. Benliğinin bir yerlerinde, şu ya da bu türden bir şey yapmasının "alinyazısı" olduğunun bilgisini canlı tutmuştu. Bunun saf ve lekesiz, ama -yaşlandıkça daha sık ve daha derin bir şekilde- "pratik olmayan" bir şey olduğunu hissediyordu. Ne yaptığını iyi bildiği, kimi zamanlarda mahcup bir şekilde gülmesi ve "baştan çıkarıcı etkilere karşı koyamadım" demesinden belli oluyordu. Bununla birlikte bu sözlerin toplumunun apaçık görünen ve tanınan fazlalarıyla ilgisi yoktu, bu yüzden de gülmesi önemliydi. Gülmekle bu tarzlara ve fazlalara saygı göstermiş oluyordu. Gülüşü gülünç davranmış olduğunu söylüyordu ... bununla birlikte yapmakta oldukları, yaptığı seçimler hakkında hiçbir zaman rahat içi rahat değildi.

Şikasta'nın yüz yüze bulunduğu krizle baş etmemiz açısından hayati önem taşıyan bir rol oynayabilmesi için onun belirli bir zamanda belirli bir yerde bulunması gerekiyordu. Onun hedefi -sadece kendi ülkesinin yasal sisteminde değil- bütün kuzey ülkelerinin sisteminde önde gelen bir konumdu; bu konumuyla, kuzey yarımkürenin daha yakın zamanlara kadar sürekli kendi içinde savaş halinde bulunan ve bir süre önce gezegenin epeyce bir kısmını fethedip talan etmiş olan bir yöresini birleştirecek ya da birleştirmeye girişecekti. Bu yarımkürede güvenilir ve dürüst bir kişi olacaktı. Kişisel ve kamu yolsuzluklarının hüküm sürdüğü bir zamanda, yolsuzluğa yer vermeyen. rüşvet yemeyen, çıkar gözetmeyen, dobra dobra konuşan biri olarak ün yapacaktı.

Ama eğitim kurumlarının sonuncusundan -idareci sınıfı üreten elit bir kurumdu bu- daha yeni çıkmıştı ki, yanlış bir yol seçti. Adı geçen kuzey ülkelerin konseyinde alt kademedede görev alacağına, ki bizim tarafımızdan (ve Tevfik olarak kendisi tarafından da) planlanmış olan konum buydu, politikaya atılan üyelerinin sayısıyla ün yapan bir avukatlık şirketine girdi.

II. Dünya Savaşı - Şikasta terminolojisi [BAK: Şikasta Tarihi, 2955-3015. Ciltler, Yıkımlar Yüzyılı] - daha yeni sona ermişti. Savaşta çarpışmıştı, pek çok gaddarlık, talan, acı görmüştü. Yargıları bundan etkilenmişti; tüm varlığı -başka herkes gibi. Kendisinin hayati bir rol oynayacağını düşünüyordu -ki böyle olmalıydı da- ama o dönemin sahte fikirlerinden en güçlüsü, politika, içine işlemişti. Kaba erk, kaba otorite açıklığına kapılmış değildi, bu kadar basit değildi: hayır, kendini “gidişatı iyiye doğru etkileyecek” kişi olarak görüyordu. Bir idealist idi: bu, iyi niyetli, başkalarının zararına kendi menfaati peşinde koşmayan kişileri tarif etmekte kullanılan bir kelimeydi.

Ve parantez içinde, bunun yurttaşlarımızdan -yine bir Şikasta kelimesi- pek çoğu için doğru olduğunu belirtmeliyim. Kendi menfaatlerine olan inancı açık ve dışa vurulan türden olan başkalarından daha iyi olduklarına inanarak yanlış ve yıkıcı yollara saptılar, çünkü kendilerinin ve yalnız kendilerinin, gezegenin pratik işlerinin nasıl yürütülmesi gerektiğini bildiklerini sanıyorlardı. Şikasta'nın acılarına duydukları duygusal tepkiyi, bu acıları iyileştirmek için yeterli bir vasıf gibi görüyorlardı.

Yukarıdaki paragrafta özetlenen tutumlar “politika”yı, “siyasi partileri”, “siyasi programları” tanımlıyor. Siyasi kişilerin hemen hepsi etkileşim, karşılıklı etkiler, çeşitli mezhep ve “partilerin” hep birlikte bir bütün oluşturması, hatta genel olarak bütünler -nerede kaldı ki ulus gruplarının bir bütün oluşturması- temelinde düşünebilmekten acizdi. Hayır, “politika”nın kuralı oluşturduğu akıl durumuna girmek her zaman sakatlayıcı bir taraflılığa, belirli bir görüşün “doğruluğu” tarafından körleştirilme haline girmektir. Ve bu mezhep ya da “parti”lerden birisi iktidara geldiğinde, hemen her zaman, sanki onların görüşü tek doğru, tek iyi görüşmüş gibi davranıyorlardı: John bir mezhebi seçtiği zaman akli en yüce fikir ve ideallerle hareket ediyordu. Kendini bir tür kurtarıcı olarak görüyordu, ulusun lideri olma hülyaları kuruyordu. Bu avukatlar grubuna katıldığı andan itibaren, kendisinden farklı düşünen pek az kişiyle karşılaştı. Çeşitli vesilelerle kadrolarımızdan bazıları onu etkilemeyi denedi, ona elbette dolaylı yoldan, kimi şeyleri hatırlatmaya çalıştı, ama hiçbiri başarılı olmadı: Şikasta'nın sınırlarına götürmüş olduğu düşünme ve var olma biçimleri artık o kadar derine gömülmüştü ki, ancak nadiren yüzeye çıkıyorlardı, rüyalarda ya da haklı davasıyla bağdaştıramadığı pişmanlık ve panik anlarında.

Geçici olarak ondan umut kesilmişti. Eğer halihazırda öngörülemez birtakım süreçler sonucunda -Kanopus'taki akıl yürütme böyleydi- Tefrik “kendine gelirse”, -Şikasta'da bu türden ifşa edici söylemler epey yaygındı- nitekim en azından geçici olarak kaybetmiş görüldüğümüz pek çok kişi “kendine geliyordu”, “ışığı görüyordu” vesaire, birçok durumda Şikasta'da bolca karşılaşılan kötü bir şok ya da travma üzerine oluyordu bunlar, işte o zaman ve yalnızca o zaman onunla uğraşmaya değerdi. Hepimiz o kadar baskı altındaydık, o kadar çok işler üstlenmiştik ve gezegendeki durum o kadar umutsuzdu ki.

Görevlerimden biri onu gözlemlemek, şimdiki durumunu değerlendirmek ve mümkünse, bir anımsatıcı düzenlemeydi.

Ellili yaşlarının başındaydı: yani, tüm Şikastalılar artık bekleyebileceği acınası kısa ömrün yarı çizgisini iyice geçmişti. Gerçi çoğundan daha uzun bir hayat için programlanmıştı: nihai görevi aşağı yukarı yetmiş beş yaşlarında yaşlıları temsil etmektir. Saygın bir temsilci olması: gerçi şu anda, bu duruma nasıl ulaşacağı pek belli değildi.

Kentin refah içindeki bir semtinde bulunan bir evde yaşıyordu, kendisine sorulsa mutedil olarak niteleyeceği yaşam tarzı o sırada o coğrafi bölgede olağan sayılanla aşırı tezat oluşturmuyordu, ama kısa süre sonraki değer ölçülerine göre -global standartlarla karşılaştırıldığında- utanç verici, müsrif

ve züppeceydi. İki ailesi vardı. İlk karısı ondan dört çocuk doğurmuştu ve kentin başka bir kısmında yaşıyordu. Şimdiki karısının iki çocuğu vardı. Çocukların tümü obur, şımarık, onları bekleyen olaylar için yetersizdi. Kadınların hayatları ona ve hırslarına destek olmaya adanmıştı. Her iki kadın da, ona yakın olmuş herkesin hissettiği duygular yaşamıştı. Kişileri her zaman hoşlanma ve hoşlanmama bakımından uç noktalara kışkırtmış birisiydi. Kişileri etkiliyordu. Hayatları değiştiriyordu -iyi ya da kötü yönde. Güçlü iç dürtüleri (son derece değerli bir şeydi, ama bu haliyle doğrudan ayrılmıştı) hayatının- ve bu da o zamanlarda çok olağandışı bir şey değildi -yangın felaketine uğramış bir ormanı andırmasına yol açmıştı: her şey uç noktadaydı: yanmış topraklar, yok olmuş hayvanlar ve bitki örtüsü ve sonra, daha parlak bir büyüme olasılığı, genetik örüntülerdeki bir değişim, her türden potansiyel.

Görünüş bakımından sıradandı: koyu renk saçlar, koyu gözler, bu gözlerde şimdi bile, o uzaklarda kalmış ataların, devlerin izlerini görebilmek isterdim. Soluk bir deri, muhtemelen bu da devler arasındaki genetik ucubelerden geliyordu. Yapılı, enerjik bedeni bana yerlileri hatırlatıyordu. Ama elbette artık o kadar çok katkı vardı ki, Sirius deneylerinden, Şammat casuslarından ve başkalarından.

O dönemin tüm siyasi kişileri gibi onun da kamu ve özel kişilikleri vardı. Bunun nedeni, hiçbir kişinin temsil etmesi beklenen kişilere doğruyu söyleyememesiydi. Bir tür ataklık, kişiliğin temel donanımı arasındaydı: ikna edicilik, dayatmacılık, cazibe. Ve başka zamanlarda, yerlerde, gezegenlerde kandırmaca, yalan, hatta suç sayılabilecek yöntemleri kullanmak gerekiyordu. Şikasta'da "kamu hizmetlilerinde" değer verilen nitelikler hemen hemen hiç değişmez şekilde, hayal edilebilecek en yüzeysel ve önemsiz türdendi ve ancak neredeyse topyekûn bir çürümüşlük ve sahtelik zamanında kabul görebilirdi. Bunlar tüm mezhep, gruplaşma, "partiler" için geçerliydi: bu özel zaman için kayda değer bir özellik, her birinin birbirine çok fazla benziyor olmasıydı, oysa enerjilerinin çoğunu aralarında var olduğunu hayal ettikleri farklılıkları tarif etmeye ve hor görmeye harcıyorlardı.

John kırk yaşına vardığında ulusal önem taşıyan bir isim haline gelmişti. Bunun nedeni belirli mevki ve yerlerde bulunmuş olmasıydı: yoksa olağandan daha yetkin olduğundan ya da kamu meseleleri hakkında olağanın üstüne çıkan bir kavrayışı -elbette yerel bakış açılarından hareketle olduğundan değil. Kendi bölünmüşlüğü onu engelliyordu. Bastırılmış iç nitelikleri onun halinden hayal kırıklığı duymasına neden oluyordu. Kullanmakta olduklarından çok daha büyük nitelikleri bulunduğunu biliyor, ama bunların neler olduğunu bilmiyordu. Bu huzursuzluk fazla içmesine, kendini aşağılamaya ve kinizme sığınmasına neden oluyordu. Asıl önemli bakımlardan saygı görmüyordu ve o bunu biliyordu. Kürenin, kendilerinden fazla şey beklenmeyecek -en azından temsil ettikleri varsayılan kişiler tarafından böyleydi- yüzlerce, binlerce politikacısından herhangi biriydi. Temsil ettikleri varsayılanlar "kendi" temsilcilerini iktidara getirmek uğruna çalışabilir, mücadele edebilir, hatta suç işleyebilirdi, ama ondan sonra seçimlerinden dolayı herhangi bir sorumlulukları olduğunu düşünmezlerdi. Çünkü bu gezegenin sakinlerinin bir özelliği, belki de belirleyici özelliği, kırık zihinlerinin, daha sonra -yıllar, aylar, hatta birkaç dakika sonra- şiddetle kınayacakları görüş ve düşünme tarzlarını benimseyebilmesine, buna göre -hatta dayatarak ve şiddete başvurarak- davranmasına imkân vermesiydi.

Onun oturduğu yeri saptayıp kararlarımı almak ve mümkünse onu etkileyebilmek için gerektiği kadar kalabileceğim şekilde (elbette iyice Altıncı Kuşağa yerleşmiş halde) mevzilendiğim sırada, yoğun bir duygusal faaliyet dönemindeydi.

Vermesi gereken kararlar vardı. İçten içe, bunun kendisi için yeni bir kriz olduğunu biliyordu.

Temsil ettiği siyasi fraksiyon, iktidarı daha yeni kaybetmişti. Fraksiyonu İkinci Dünya Savaşı'ndan (ya da bizim terimimizle Yirminci Yüzyıl Savaşı'nın ikinci yoğun evresinden) beri çeşitli kereler hükümet konumuna gelip gitmişti ve onu etkileyen şey bu değildi. Tam mesaiyle hukuk firmasına dönüp orada faal olması yönünde baskı altındaydı (baskı dolaylı olarak bizden geliyordu), çünkü en sağlam temelli itibarı bu şekilde oluşturabilirdi: kendisiyle aynı alanda çalışan kişiler arasında. Bunu yapacak olursa, yararlı olabilecek türden bir dizi dava üstlenecek zamanı bulabilecekti. Ona teklif edilen öteki iş ise kuzey ülkeler bloğunun konseylerinde bir görevdi. Ama bu yüksek bir mevkiydi, bunu sürdürebilecek vasıflara sahip değildi ve biliyorduk ki, yok olma tehdidi altında kaldıkları zaman beyaz ırkları savunabilmek için gerekli en doğru yerde olmayacaktı. Bunun için gerekli vasıflara sahip olmayacaktı. Bizim görüş açımızdan, onun bu makamı kabul etmesi büyük bir hata olacaktı.

Şimdiki karısı da öyle düşünüyordu. Neler olabileceğini seziyordu. Onun tutkulu bir sektör olmasından hoşlanmıyordu. İlk karısı da öyle. Aslında her iki kadın da onunla, gizli, atıl kudretlerinin ya da potansiyelinin cazibesine kapılarak evlenmişlerdi, ama o bunları harekete geçirmede ve iki kadının da kendisine yönelik hoşnutsuzluklarının gerçek nedeni buydu -tam olarak ne olduğunu anlamıyorlardı, bu da içlerinde türlü türlü acılık ve bezginlikler yaratıyordu. İkinci evliliğinin de dağılması muhtemeldi. Bütün bunlardan dolayı zihinsel bir çöküş içindeydi. Evi duyguların ve çatışmaların bir cadı kazanı halindeydi. [BAK. Şikasta Tarihi, 3012. Cilt, Yıkım Yüzyılında Zihinsel İstikrarsızlık. 5. KISIM. SİYASETÇİLER.] Daha önce de çöküntü yaşamıştı ve uzun süreli tedavi görmüştü. Aslında o dönemdeki politikacıların çoğu uğraşlarının doğası nedeniyle psikiyatrik desteğe ihtiyaç duyuyordu: her günkü karar vermelerin, düşünmenin, işleyişin ta yüreğinde yatan bir gerçeksizlikten dolayı.

Onu birkaç gün gözledim. Evinin üstkatındaki büyük bir odada bulunuyordu, bu yer onun çalışması için ayrılmıştı ve ailesi oraya girmiyordu. Yalnız olduğu için kamusal benliğinin ürkütücü cazibesi kullanım dışıydı. İleri geri yürüyüp duruyordu, saçları kalkıktı (o dönemde kafa tüylerinin belirli bir şekilde düzenlenmiş olması önem taşıyordu), gözleri kızarmıştı ve uzun süre bir noktaya odaklanabilecek durumda değildi. Haftalardır sürekli içiyordu. Volta atarken böğürüyor ve mırıldanıyor, zaman zaman sanki içinden gelen bir acıyı hafifletmeye çalışır gibi eğiliyor, sonra geriniyordu; oturup her iki koluyla kendini kucaklıyordu, bu sırada elleri omuzlarını tutuyordu ya da bir gündüz boyunca yatağına uzanıyor ve biraz uyuyor, sonra yeniden huzursuz gidiş gelişlerine başlıyordu. Kuzey bloğundaki görevi almaya karar vermişti. Bunun bir hata olduğunu biliyordu, ama aynı zamanda bilmiyordu da. Akılcı benliği, güvendiği benlik buydu -gerçekten de ince, berrak akıl yürüten bir zihne sahipti- hırsı için yalnız fırsatlar görebiliyordu ... bunlar kendisi tarafından elbette hep "ilerleme", "adalet" vesaire kavramlarıyla ifade ediliyordu. Bu kuzey bloğunun gittikçe daha kudretli, başarılı, tüm taraflar için daha tatmin edici hale geleceğini hayal ediyordu. Oysa dünya düzeninin genel çöküşü daha o sırada herkes için görünür bir şeydi. Sorunların o sırada partizan politikalar tarafından kabul gören düşünce tarzlarıyla çözülemeyeceği de açıktı: bazı azınlıklar, ki içlerinde nüfuzlu olanları da vardı, alternatif düşünce tarzlarını ortaya koyuyordu ve bunların John'u ya da Tefvik'i etkilememesi mümkün değildi ... oysa o partizan düşünme kalıplarına bağlıydı ve politikacı olduğu sürece bağlı kalmak zorundaydı da. Bir yandan da evliliğinin dağılmasını istemiyordu. Ayrıca bu iki çocuğuna, ilk evliliğindeki dört çocuğunu uğrattığı hayal kırıklığını yaşatmak istemiyordu -soyu için endişe duyuyordu, o dönemdeki kişilerin genellikle endişe duyduğu gibi. Ama bunlar daha sonraki konular.

Ama yerel parlamentosunun bir üyesi olarak kalırsa, zaten olduğundan daha da yararsız ve bezgin hissedecekti kendini -bu, onun için alternatif bile değildi.

Ama sonra, dağınık odasındaki dağınık yatağından ayağa fırlayıp ya da kendini aşağıya atıp ya da sallanarak ya da hızlı adımlar atıp, öteki ihtimali gözünde canlandırdı, yani cidden hukuk firmasına dönmesi gerektiği ve kolayca öngörebileceği şekillerde yararlı olma fırsatları kollaması ... ne kadar olağanüstü cazip bir seçenektir ... ama öte yandan onun hırsını hiçbir şekilde besleyen bir yanı yoktu ... sahne ışıklarının altından çekilecekti, ulusal sahneden, hatta önünde açılan daha geniş ufukları tepecekti. Ama yine de ... yine de ... kendisi için planlanmış olan ve Şikasta'ya girişinden önce kendisinin de planlanmış olduğu yolun çekimine engel olamıyordu.

İşte o noktada müdahale ettim.

Gece yarısıydı. Bu hoş ve korunaklı sokak sessizlik içindeydi. Birlikte yaşadıkları bütün o makinelerin gürültüleri kesilmişti.

Ev içinde tek bir ses yoktu. Bir tek bu odanın köşesinde ışık yanıyordu.

Gözleri o görüntüye geri dönüyordu... bitkinlikten, alkolden, yarı trans halindeydi.

“Tevfik,” dedim. “Tevfik ... hatırla! Dene ve hatırla!”

Elbette bu aklına hitabendi. Hareket etmedi, ama gerildi ve kendine geldi, oturup dinledi. Gözleri tetikteydi. O güçlü kara gözleri, şimdi düşünceyle dolmuşlardı, dostumu, kardeşimi tanıdım.

“Tevfik,” dedim. “Şu anda düşünmekte olduğun doğru. Ona sarıl. Ona göre davran. Geç değil. Politikaya girmekle çok kötü bir yola girdin. Bu sana göre değildi! İşleri kötüleştirme.”

Hâlâ hareket etmiyordu. Dinliyordu, kendisine ait her atomuyla dinliyordu. Başını dikkatle çevirdi ve biliyordum ki, bu odanın gölgeleri içinde birini ya da bir şeyi görüp görmeyeceğini merak ediyordu. Beni yarı hatırlıyordu. Ama başını bu yana çevirdiğinde, köşeleri ve karanlık yerleri araştırınca hiçbir şey görmedi. Korkmadı.

Ama şoka girmişti. Yarı delilik içinde kıvranan bu haline sözlerimin yaptığı müdahale ona fazla geldi. Ansızın kalktı, kendini yatağa attı ve anında uykuya daldı.

Rüya gördü. Rüyasını biçimlendirecek malzemeyi ben sundum.

...

O ve ben Kanopus'taki Gezegenel Sunuşlar Binası'nın projeksiyon odasında idik.

Şikasta'ya ait görüntüleri izliyorduk; yakın zamanlara ait görüntüler; milyonlar, milyonlar ve milyonlar halinde kaynaşan kalabalıklar -bunlar artık, kısa ömürlü zavallı vahşilerdi, biz-duygusunun-özü o kadar sınırlıydı ve o kadar fazlası tarafından paylaşılıyordu ki, her birey için o kadar azı tahsis ediliyordu ki, her birine gerçek hislerin o kadar küçük bir damlası düşüyordu ki ... ikimiz de, kendilerine yardım edemeyen, savaştan ve nefret eden ve çalan ve yarı açlık çeken Şikastalıların kaderi karşısında acıma duygusuyla dolmuştuk. İkimiz de Şikasta'yı o kadar değişik zamanlarında görüp tanımiştik ki... o benden daha çok ve daha yakın zamanda gitmişti. Projeksiyon odasında bulunmamızın nedeni, kendisinden bu yolculuğu yapmasının ve bu görevi üstlenmesinin istenmiş olmasıydı.

Geri çevirmesi söz konusu değildi: Bu tür istekleri reddetmezdik. Ya da bazılarımız reddetmezdi! [BAK: Kanopus Tarihi, Cilt: 1.752.357, Şikasta, eski Rohanda, hak. izi. Politika Anlaşmazlığı. ÖZET BÖLÜMÜ.] Ama görevi âdetâ, çıldırılmasına, delirtilmesine, aklının karıştırılmasına, sonra da kana susamış vahşilerle bir odaya tıklmasına izin vermek gibi bir şeydi. Anında kabul etti. Tıpkı ondan kısa süre sonra, onun başaramadığı anlaşılınca benim kabul ettiğim gibi.

Yatağında tamamen kıpırtısız yatıyordu. Bu rüya içinin kıpırdanmasına ve neredeyse su yüzüne

çıkmasına neden oldu. Ama tekrar kendinden geçti, tükenmişti.

Rüyasında yüksek bir çıplak arazi gördü, renkli dağlarla dolu, parıldayan sevimsiz bir gökyüzü, her şey güzel ve cezbedici, ama yakından baktığınızda her yer çöldü. Kentler ölmüş, paramparça olup zehirli kumlara dönüşmüştü. Açlık ve ölüm ve hastalık bu ölümcül düzlükleri soyuyordu. Güzelliğin kuru, ölümsü bir alt-yüzü vardı: ama aynı zamanda hasret doluydu, istek ve sahte ihtiyaç doluydu ve bunlar Altıncı Kuşak'tan geliyordu ve bu kâbusa neden oluyordu ve bu kâbus mırıldanarak ve inleyerek yataktan fırlamasına, susmasına yol açtı. Bardak bardak su içti, yüzüne su çırptı ve adımlarına geri döndü. Dışarıda gökyüzü aydınlanırken ve gece biterken, o odayı adımladı, adımladı. Artık ayıktı, ama gerçekten çok hastaydı.

Bir karar vermek gerekecekti. Hem de kısa zamanda, yoksa bunun stresinden ölürdü.

O günün tamamında evinin üstkatındaki o odada kaldı. Karısı yiyecek getirdi ve o da teşekkür etti, ama umursamaz, önemsemez bir tavırdaki ve bu karısının o an ve orada, boşanmaya karar vermesine neden oldu. Yiyeceğe dokunmadı. Gözleri canlılığını kaybetmişti. Boş bakıyorlardı. Yanıyorlardı. Uyumak üzere uzandı, sonra yeniden ayağa fırladı. Korkuyordu. Benimle, dostuyla karşılaşmaktan korkuyordu, ki korktuğu kişi onun öteki benliği, onun kardeşiydi.

Kanopus'tan delirme noktasına varacak ölçüde dehşete düşüyordu, ki orası evi ve en derin benliğiydi.

Nihayet kendini daha fazla uyanık tutamadığı için uykuya daldığında, onun rüyasında ikimizi görmesini sağladım, birkaç dostuyla, gerçek ahbablarıyla birlikte. Uyurken gülümsüyordu. Ağladı, göz yaşları yüzünü ıslattı, rüyasında bizimle, kendisiyle yürürken ve konuşurken.

Ve gülümseyerek uyandı, karısına kararını verdiğini söylemek üzere aşıya indi. Bu yeni mevkiyi. bu yeni önemli işi kabul edecekti. Bunu ona söylerkenki edası, kamu benliğinin tüm yalancı sevimliliğini içeriyordu.

Ama ben biliyordum ki, uyurken ona beslediklerim orada kalacak ve onu değiştirecekti. Biliyordum ki -öngörebiliyordum, hem de kesin olarak, çünkü iç görüşümde bir imge vardı-önümüzde bulunan korku verici zaman içerisinde daha sonraki bir sırada ben, genç bir adam olarak, onunla yüzleşecek ve kesin ve işlevli bazı sözler söyleyecektim. Hatırlayacaktı. Bir düşman -çünkü bir süre için öyle olacaktı- yeniden bir dost olacak, kendine gelecekti.

Şikasta Tarihi, 3012. Cilt, Yıkımlar Yüzyılı.

ÖZET BÖLÜMÜ'NDEN ALINTI

Önceki iki yüzyıl boyunca, Şikasta'nın ana kara kütlelerinin kuzeybatısındaki dar uç bölgeler, kürenin geri kalanı üzerinde teknolojik üstünlük elde etti ve bu yüzden çok sayıda kültürü ve uygarlığı fiziksel olarak fethetti veya başka yollardan onların üzerinde hakimiyet kurdu. Kuzeybatı uç bölge halkının temel özelliği başka kültürlerin değerlerine karşı garip bir duyarsızlıktı ve bu duyarsızlığın daha önceki tarihte bir eşi daha yoktu. Bundan çeşitli koşulların talihsiz bir bileşimi sorumluydu. (1) Bu uç bölge halkları ancak yakın zamanda barbarlıktan sıyrılmıştı. (2) Üst sınıflar zenginlik içindeydi, ama hiçbir zaman ve hiçbir şekilde alt sınıflara yönelik bir sorumluluk geliştirmemişlerdi, bu yüzden de tüm bölge, kürenin geri kalanından kıyaslanamaz ölçüde daha zengin olduğu halde, aşırı zenginlik ile aşırı yoksulluğun tezatlarıyla ayırt ediliyordu. Bu yalnızca, Yirminci Yüzyıl Savaşı'nın II. ve III. evreleri arasındaki kısa bir dönem boyunca geçerli olmadı. [BAK. 3009. CİLT, Refah Ekonomileri.] (3) Yerel din

materyalistti. Bu da yine çeşitli koşulların talihsiz bir bileşiminden kaynaklanıyordu: biri coğrafiydi, bir diğeri ise dinin tarihin büyük kısmı boyunca zengin sınıfların aleti olmasıydı, üçüncüsü ise kurucusunun öğretilerinden geriye kalanların, çoğu dinden bile daha az olmasıydı. [*BAK. CİLT 998 ve 2041, Hakim Kastların Aletleri Olarak Dinler.*] Bu ve başka nedenlerle, ibadet edenler, kuzeybatı uç bölgelilerin zulümlerini, cehaletini, budalalığını yumuşatmak için pek az şey yapıyordu. Aksine, sıklıkla en kötü suçları onlar işliyordu. En azından birkaç yüzyıl boyunca Şikasta'nın görünümüne damgasını vuran bir özellik, özellikle kibirli ve kendinden memnun bir soyun, beyaz ırkın bir azınlığı içindeki bir azınlığın Şikasta'nın çoğuna, pek çok farklı ırka, kültüre ve dine hakim olmasıydı, oysa toplam olarak bunlar ezenlerin kültürüne ve dinine üstündü. Bu kuzeybatı uç bölgeliler tarihteki çoğu fatihler gibi ele geçirdiklerini soyuyordu, ama yaptıklarının fethedilenlerin "iyiliği için" olduğuna kendilerini inandırmakta tüm diğerlerinden daha üstündüler: yukarıda sözü edilen dinin sorumluluğu ise bu noktadaydı.

I. Dünya Savaşı -Şikasta'nın terimlerini kullanmak gerekirse (yoksa bizim terimimizle Yirminci Yüzyıl Savaşı'nın Birinci Yoğun Evresi)- kuzeybatı uç bölgelilerin sömürge ganimetleri etrafındaki bir kavgası olarak başladı. Ayırt edici özelliği, en geri kalmış barbarların bile boy ölçüşemeyeceği bir vahşet idi. Ve budalalıktı: insan hayatı ve dünyanın ürünleri bakımından yapılan israf biz seyirciler için, Şikasta standartlarıyla değerlendirildiğinde bile inanılmazdı. Ve halk kitlelerinin olan biteni anlamadaki mutlak acziydi: ilk kez bu ölçekte propaganda deneniyordu, yeni teknolojilere dayalı bir propagandaydı bu ve başarılı oldu. Bu savaş uğruna hayatını ve malını -ya da en iyi ihtimalle sağlığını- feda etmek zorunda kalan talihsizlere söylenenlerin, konunun gerçek olgularıyla hiçbir ilişkisi yoktu; gerçi bir savaşta yer alan her yerel grup ya da kültür kendini kendi çıkarlarının gereklerine uygun bir şekilde ikna eder, ama Şikasta tarihinde, hatta bu konuda başka hiçbir gezegenin tarihinde -Puttiora grubunun gezegenleri hariç- kandırmacılık böylesi bir ölçüde kullanılmadı.

Bu savaş, neredeyse onların beş yılı boyunca sürdü. Öyle bir salgın hastalıkla son buldu ki, asıl çarpışmalarda ölenlerin altı katı hastalıktan öldü. Bu savaş, özellikle de kuzeybatı uç bölgelerde, bütün bir neslin en iyi genç erkeklerini katletti. Ama -belki de en kötü sonucu- (mekanik, kimyasal ve psikolojik) silahlanma sanayilerini öyle bir noktaya varacak kadar güçlendirmesi oldu öyle ki, artık bu sanayilerin tüm savaşa katılan ulusların ekonomilerine, dolayısıyla da hükümetlerine hakim olduğu söylenebilirdi. Ama her şeyin ötesinde bu savaş, "uygar dünya" -bununla çoğunlukla kuzeybatı uç bölgelerini kastediyorlardı- olarak anılan yörelerdeki zaten hayli düşük seviyeli olan kabul gören davranışları barbarlaştırdı ve daha da seviyesizleştirdi.

Bu savaş ya da Yirminci Yüzyıl Savaşı'nın bu evresi, bir sonrakinin temellerini attı.

Savaşın yol açtığı acılar yüzünden çeşitli bölgelerde devrimler patlak verdi, bunlardan bir tanesi kuzeybatı uç bölgelerinden binlerce kilometre doğuya, doğu okyanusuna kadar uzanan çok büyük bir bölgedeydi. Bu dönemde hükümetlere yeni bir bakış tarzı ortaya çıktı ve buna göre hükümetler icraatlarıyla değil etiketleriyle, adlarıyla "iyi" ya da "kötü" olarak değerlendiriliyordu. Ana neden, savaşın yol açtığı çözüldü: kişilerin sahte ve yalan dolu propagandaya gömülmüş halde yıllar geçirip de zihinsel yetilerinin sakatlanmaması mümkün değildi. (Bu, Şikasta'ya gönderilen tüm elçilerimizin beyan ettiği bir olgudur!)

Kendi kusurları olmayan nedenlerle zaten hiçbir zaman pek etkileyici düzeyde olmayan

zihinsel süreçleri, bu süreçleri kendi kullanma şekilleri yüzünden hızla sapkınlaştı.

I. Dünya Savaşı ile İkinci Yoğun Evre arasındaki dönem pek çok küçük savaşı içerdi ve bunlardan bazıları yakında geniş ölçekte kullanılacak olan silahların denenmesi amacına yönelikti. I. Dünya Savaşı'nın mağlup taraflarından birisine dayatılan cezalandırıcı acılar yüzünden orada bir diktatörlük ortaya çıktı -kolaylıkla önceden görülebilecek bir sonuçtu bu. Henüz yakın zamanda kuzeybatı uç bölgelerden gelme göçmenler tarafından fethedilmiş olan ve her zamanki mide bulandırıcı vahşetle fethedilmiş olan Tecrit Edilmiş Kuzey Kıta büyük bir güç haline gelme yolundaydı ve buna karşılık kuzeybatı uç bölgelerin savaşıyla zayıf düşen çeşitli ulusal bölgeleri geri kaldı. Başta I. Güney Kıta olmak üzere kolonize bölgelerin delicesine sömürülmesi, savaş yüzünden uğranmış zararları onarmak üzere yoğunlaştırıldı. Bunun bir sonucu olarak, tahammül sınırlarının ötesinde sömürülen ve ezilen yerli nüfuslar her türlü direniş hareketleri oluşturdu.

İki büyük diktatörlük mutlak bir insafsızlıkla yükseldi. İkisi de farklı mezhep, görüş, din, yerel kültürdeki koca nüfusların baskılanması ve ezilmesi temelinde ideolojiler yaydı. İkisi de kitlesel ölçekte işkenceye başvurdu. İkisinin de tüm dünyada yandaşları vardı ve bu diktatörlükler ve yandaşları birbirlerini düşman olarak, tamamen bambaşka olarak, kötü ve aşağılık olarak görüyordu -oysa tamamen aynı şekilde davranıyorlardı.

I. Dünya Savaşı ile II. Dünya Savaşı arasındaki zaman farkı yirmi yıldır.

Burada, Şikasta'nın sakinlerinin çoğunun bir yüz yıl savaşı, gezegenlerini neredeyse mutlak yıkıma sürükleyecek olan yüzyıl içinde yaşadıklarının farkında olmadıklarını vurgulamak gerekiyor. Bunun altını çizme nedenimiz, bütünsel akıl sahibi kişiler için -biz-duygusunun-özünün tüm yararlarıyla birlikte yaşamının iyi talihine sahip olanların (ki bunun bizim iyi talihimize ilişkin bir mesele olduğunu asla unutmamalıyız)- Şikastalıların zihniyetini anlamak neredeyse imkânsızdır. Dünyanın kültürlerinin uğursuzca uygunsuz teknolojiler tarafından baştan başa yakılıp yıkıldığı, her yerde savaşların hüküm sürdüğü, koca nüfusların yeryüzünden silindiği, hem de kasıtlı olarak, egemen kastların menfaatleri için, her ulusun zenginliğinin neredeyse tamamen savaş için, savaş hazırlıkları için, savaştan yana propaganda için, savaşa hizmet araştırmaları için kullanıldığı, genel namus ve dürüstlük düzeylerinin görünür şekilde eridiği, her yeri yolsuzlukların kapladığı bir ortamda -bütün bunlar arasında hayal kırıklığının kâbusu içinde yaşarken, bu zavallı yaratıklar için "genel olarak" her şeyin iyi olduğuna inanmak gerçekten mümkün müydü?

Bunun cevabı - evet. Elbette özellikle, zaten zenginlik ve konfora sahip olanlar için - bir azınlık için; ama o milyonlar, o milyarlar, o sürekli artan ölçüde aç ve üşüyen ve muhtaç olanlar için, onlar için bile, bir öğünden bir sonraki kış öğüne, bir anın sıcaklığından diğerine yaşamak mümkündü.

"Bu konuda bir şeyler yapma" zorunluluğunu hissedenlerin neredeyse tümü, icraat bakımından aynı, ama kendini tanımlayış bakımından son derece farklı olan ideolojilerden birisinin hizmetindeydi. Bunlar, faal olanlar, tıpkı talihsiz dostum Tevfik gibi etrafta koşuşturuyor, nutuklar okuyor, konuşuyordu ve gruplar halinde oturup bilgi alışverişi yapmayı ve iyi niyetli beyanlarda bulunmayı içeren durmak bilmeyen süreçlere katılıyordu, bütün bunlar da her zaman kitleler adına, her şeyin yanlış olduğunu bilen, ama bir şekilde, bir yerde işlerin doğru yola gireceğine inanan o umutsuz, korkmuş, uyuşmuş nüfuslar adına oluyordu.

Bir Şikastalının savaş tarafından harap edilmiş, yıkıntılar içindeki, zehirlenmiş bir ülkede,

dumanlarla alçalmış gökyüzünün altında kararmış ve kömürleşmiş bir manzara ortasında, kırık tuğlalardan ve metal parçalarından kendine bir barınak yapabildiğini, kendine bir sıçan pişirebildiğini ve bir pis birikintiden tabii mazot tadında olan bir suyu içebildiğini ve “Eh, her şeye rağmen fena değil...” diye düşünebildiğini söylemek aşırı olmayacaktır.

II. Dünya Savaşı beş yıl sürdü ve birinciden kıyas kabul etmez ölçüde daha berbattı. İkincisinde, birincinin bütün özellikleri daha da gelişmiş haliyle vardı. İnsan hayatı israfı artık sivil halkların tamamen yok edilmesi ölçüsüne varmıştı. Koca kentler tamamen yıkıldı. Muazzam bölgeler boyunca tarım mahvedildi. Yine silahlanma sanayileri serpilip gelişti ve bunlar nihayet her coğrafi yörenin gerçek hakimleri haline geldiler. Ama her şeyden önemlisi, en kötü yaralar kişilerin kendilerinde, onların en hakiki özünde, en derin zihninde açıldı. Her yörede, her gruptan gelen propaganda tamamen vicdansızcaydı, insafsızcaydı, yalancıydı -ve kendi kendini yenilgiye uğratan türdendi- çünkü uzun vadede kişiler gerçeğe karşılaştıklarında bile inanamaz olmuştu. Diktatörlükler altında yalanlar ve propaganda hükümet olmuştu. Sömürgeleştirilmiş kısımlardaki hakimiyetin sürdürülmesi yalanlarla ve propagandayla sağlanıyordu -ve bu fiziksel kuvvetten çok daha etkili ve önemliydi; boyun eğdirilenlerin misillemesi ise her şeyden önce ve etki bakımından en önemlisi, yalan ve propaganda biçimini aldı: fatihleri tarafından onlara öğretilmiş olan buydu. Bu savaş tüm küreyi kapladı ve kendine kattı -birinci savaş ya da savaşın birinci evresi kürenin sadece bir kısmını içermişti: II. Dünya Savaşı'nın sonunda Şikasta'nın gerçekdışı olana, yalanlara, propagandaya tabi kılınmamış bir yeri kalmamıştı.

Yine bu savaş, mutlak küresel yıkıma neden olabilecek silahların kullanımını da gördü: söylemek bile gereksiz, demokrasi, özgürlük, ekonomik gelişme gibi sözler eşliğinde kullanıldılar.

Zaten yozlaşmış olanların yozlaşması daha da hızlandı.

II. Dünya Savaşının sonunda büyük diktatörlüklerden biri yenildi -birinci savaşta en ağır yenilgiye uğrayan bölge de yine bu olmuştu. Merkez kara kütesinin büyük kısmını kaplayan diktatörlük zayıflatılmıştı, yenilginin eşiğine gelmişti, ama hayatta kalmıştı ve ağır aksak kendini toparlama sürecine girdi. Merkez kara kütesinin, bu diktatörlüğün doğusundaki bir başka geniş bölgesi, yarım yüzyıl süren yerel savaşları, iç savaşları, acıları ve kuzeybatı uç bölgeler tarafından yüz yıldan fazla sürdürülen sömürüyü ve istilayı, diktatörlüğe yönelerek sona erdirdi. Tecrit Edilmiş Kuzey Kıta savaştan güçlenerek çıktı ve artık başlıca dünya gücü haline geldi. Kuzeybatı uç bölgeleri genel olarak hayli zayıflamıştı. Sömürgeleri üzerindeki denetimlerini bırakmak zorunda kaldılar. Yoksullaştılar, vahşileştiler -oysa resmi olarak muzaffer oldular- ve artık dünya güçleri değillerdi. Bu sömürgelerden geri çekilirken geride teknoloji ve tamamen fiziksel rahatlık, bedensel tatmin, maddi birikime dayalı bir toplum fikrini bıraktılar -oysa bu kültürler, her şeyi yakıp yıkan kuzeybatı uç bölgelilerle karşılaşmadan önce Kanopus'a, uç bölgelilerin hiç olmadığı kadar yakındı.

Bu dönem -bazı akademisyenlerimizin yaptığı gibi- İdeoloji Çağı olarak nitelenebilir. *[Bu bakış açısı için Bak: Cilt 3011, Özet Bölümü.]*

Siyasi gruplaşmaların tümü de kendini amansızca savunulan ideolojilerin siperlerine gömmüştü.

Yerel dinler devam etti; sonsuz bölünmeler ve alt bölünmeler halinde, her biri kendi ideolojisine saplanmış halde.

Bilim en yeni ideolojiydi. Savaş onu her türlü ölçünün ötesinde güçlendirmişti. Bilimin başlangıçta esnek ve açık olan düşünme biçimleri katılaşmıştı, Şikasta'daki her şey nasıl katılaşmak zorundaysa, o da katılaşmıştı; bilimciler de genel olarak -tüm diğer alanlarda olduğu gibi bu alanda da kimi bireyleri hariç tutuyoruz- gerçek deneyim karşısında dincilerin olageldiği kadar sağır oldular. Bilim, bilimin temel zihniyeti, önyargıları, tüm küreyi kapladı ve ona hiçbir karşı çıkış yoktu. Bizim akli eğilimlerimize, doğrulara yönelik eğilimlerimize uygun bireyler, bizim “yurttaşlarımız”, kendi dogmalarını savunmak üzere her türlü zulme başvurabilen dinlerin iktidarı ve zulmü altında nasıl yaşamak zorunda kaldıysa, şimdi de bilimin hoşgörüsü gösterdiği eğilim ve ihtiyaçlardan farklı eğilim ve ihtiyaçlara sahip bireyler, sessiz ya da temkinli yaşamlar sürmek zorundaydılar, global bilimsel egemen sınıfın sapkınlıklarını ihlal etmekten kaçınmak zorundaydılar. Bu bilimsel egemen sınıf ulusal hükümetlerin, dolayısıyla da savaşın hizmetindeydi -savaş kışkırtıcılarına itaat eden görünmez bir global egemen kast halinde. Silahları yapan sanayilere, ordulara ve onlara hizmet eden bilimcilere -bunlara kolay kolay karşı çıkılamıyordu, çünkü kürenin nasıl idare edildiği hakkındaki resmi tablo bunu, gerçek tabloyu içermiyordu. Hiçbir zaman, hiçbir yerde böylesine totaliter, her şeye nüfuz etmiş, kadiri mutlak bir yöneten kast olmamıştı: ve Şikasta'nın yurttaşları sloganlar bağırırken ve soykırımda ölmeyi beklerken bunun doğru dürüst farkında bile değillerdi. “Kendi” hükümetlerinin ne yaptığını bütün bunların sonuna kadar asla öğrenmediler. Her ulusal grup, hakkında halkın hiçbir şey bilmediği sanayiler, silahlar, her türlü dehşet geliştiriyordu. Bu silahlar birilerince görülecek olsa, hükümet var olduklarını yalanlıyordu. *[BAK: Şikasta Tarihi, CİLT 3013, 3014 ve aynı cildin 9. BÖLÜMÜ, Ayın Askeri Üs Olarak Kullanılması.]* Uzay deneyleri, uzay silahları, gezegenlerin keşfi, gezegenlerin kullanımı, ay üzerinde hakimiyet uğruna çekişmeler yapıldı ve bunlar hakkında halklara bir şey söylenmedi.

Ve yeri gelmişken belirtmek gerekiyor ki, halk yığınları, ortalama birey, onları yönetenlerden sonsuz ölçüde daha iyi, daha sağduyuluydu: çoğu, “kendi” temsilcileri tarafından yapılanlar karşısında iğrenirdi. Kolaylıkla söylenebilir ki, onlardan gizlenenlerin sadece bir kısmı bile onlar tarafından öğrenilseydi, kürenin her tarafında kitlesel başkaldırıları, egemenlere karşı katliamlar, ayaklanmalar meydana gelirdi ... ancak ne yazık ki, halklar çaresiz, ihanete uğramış, yalanlarla kandırılmış olduklarında, ellerinde sokak çatışmaları, yağma, kitlesel öldürmeler, küfretmek gibi (yararsız) silahlardan başkası yoktur.

II. Dünya Savaşı'nın sonunu izleyen yıllarda pek çok “küçük” savaş oldu, bunların kimisi yakın geçmişte büyük savaşlar olarak nitelenenler kadar insafsız ve geniş kapsamlıydı. Bu savaşların biçimini ve yoğunluğunu, ideoloji kadar, silahlanma sanayilerinin ihtiyaçları da belirliyordu. Bu dönemde daha önce özerk yaşayan “ilkel” halklar vahşice yok edildi; bunların çoğu Tecrit Edilmiş Güney Kıta'da (diğer adıyla II. Güney Kıta) oldu. Bu dönem boyunca sömürgelerdeki ayaklanmalar tüm büyük güçler tarafından kendi amaçları için kullanıldı. Bu dönem boyunca savaş yürütmenin ve sivil halkları kontrol etmenin psikolojik yöntemleri, daha önce hayal bile edilmemiş ölçeklere ulaştı.

Burada, bizim zihinsel araçlarımıza sahip olanlar için kavranması neredeyse imkânsız bir başka noktayı daha vurgulamayı denemeliyiz.

Halkları bütün o barbarlığa, vahşete, alçalmaya gömen bir savaş ya da savaşın bir evresi geride kaldığında, Şikastalılar hemen her zaman belirli türden bir zihinsel yeniden düzenlemeyi gerçekleştirmeyi başarıyor ve bu yeniden düzenleme “unutmalarına” neden oluyordu. Bu demek

değildi ki, savaşlar birer put değildi ve her türlü sadık zihinsel mümin ibadetine konu olmuyordu. Yerel ve sınırlı türden kahramanlıklar, kaçışlar ve cesaret örnekleri ulusal meseleler haline getiriliyor, fiilen din biçimini alıyordu. Ama bu, kültürlerin dokusunun nasıl saldırıya uğradığını ve tahrip edildiğini anlamaya yardımcı olmamakla kalmadı, bunu önledi. Her savaştan sonra, yeniden barbarizme düşüş keskin bir şekilde gözlemleniyordu -ancak anlaşılın, Şikastalıların zihninde neden ve sonuç arasında bağlantı yoktu.

II. Dünya savaşından sonra kuzeybatı uç bölgelerde ve Tecrit Edilmiş Kuzey Kıta'da yolsuzluk, kamu hayatındaki düşük seviye hayli belirgindi. Tecrit Edilmiş Kuzey Kıta tarafından düzenlenen iki "küçük" savaş, bu kıtanın hükümet kurumlarını, hatta en görünür ve kamuya sergilenenlerini bile, rezil etti. Ulusal liderler katledildi. Rüşvet, talan, hırsızlık, iktidar piramidinin en tepesinden en altına kadar, norm halindeydi. Kişilere, kendi ilerlemeleri ve mal edinmek için yaşamaları öğretiliyordu. Her toplumun ekonomik yapısının temelinde yiyecek, içecek ve her türlü malın tüketimi yer alıyordu. [*Cilt 3009, Refah Ekonomileri.*] Buna rağmen bu itici çözümler, hayatlarına hükmeden savaşların doğrudan sonuçları olarak görülüyordu.

Yıkım Yüzyılı'nın tümü boyunca ani tersyüz oluşlar gerçekleşti: savaş halindeki uluslar arasında ittifaklar kuruldu, böylece bunlar düşmanlıklarını, henüz kısa süre önce müttefikleri olan uluslara yönelttiler; fiilen savaş halindeki uluslar arasında gizli anlaşmalar; düşmanlar ve müttefikler sürekli saf değiştiriyordu, böylelikle gidişe hükmeden etkenin savaşın kendisine duyulan ihtiyaç olduğunun kanıtını sergiliyorlardı. Bu dönem boyunca kuzey yarıküredeki her büyük kent, bir dehşet halkası içerisinde yaşıyordu: her birine sayıları otuza varan öyle silahlar çevrilmişti ki, bunlardan her birisi kenti ve sakinlerini saniyeler içinde küle çevirebilirdi -bunlar gökyüzündeki yapay uydularda, hiç durmadan denizlerde devriye gezen sualtı gemilerinde, belki de kürenin ta öteki yarısında bulunan kara üslerinde ateşlenmeyi bekliyordu. Bu silahlar, yüzde yüz güvenilir olmadıkları herkesçe bilinen makineler tarafından kontrol ediliyordu -ve herkes biliyordu ki, koca kentlerin ve yörelerin tahrip edilmesi birden fazla kere ancak bir "mucize" ile önlenebilmişti. Ama halklara, bu "mucize"lerin ne kadar sık gerçekleştiği söylenmiyordu -gökyüzünde uçan makineler arasında neredeyse öldürücü sonuç verecek kazalar, okyanus diplerindeki makineler arasındaki çarpışmalar, kuvvet üslerinden fırlatılması son anda önlenebilmiş silahlar. Bu gezegenin dışından bakıldığında, tamamen delirmiş bir türe ait bir gezegen görüyordunuz.

Kuzey yarıkürenin geniş kesimleri boyunca, yakın zamana kadar ancak imparatorların ve maiyetlerinin sahip olabildiği bir yaşam standardı hüküm sürüyordu. Özellikle de Tecrit Edilmiş Kuzey Kıta'da zenginlik, kendi yurttaşlarının gördüğü şekliyle bile, bir utanç kaynağıydı. Orada öyle yoksul kişiler yaşıyordu ki, daha önceki çağlarda ancak zenginler öyle yaşayabilirdi. Kıta çöplerle, hurdalarla, geriye kalan dünyanın ganimetleriyle dolup taşıyordu. Her kent, kasaba, hatta çölün ortasındaki küçük yerleşim bile öyle muazzam atılmış mal ve gıda yığınlarının ortasında yükseliyordu ki, kürenin başka yerlerinde bunlar milyonlar için hayatta kalmakla ölüm arasındaki farkı yaratırdı. Bu kıtayı ziyaret edenler hayretler içinde kalıyordu -hayret ettikleri şey, bu halkın görevleri ve hakları hakkında nelere inandırılmakta olduğuydu.

Bu hakim kültür Şikasta'nın çoğu için eğilimleri ve standartları belirliyordu. Her ulusal bölgeye iliştilmiş ideolojik etiket ne olursa olsun, hepsinin ortak yanı, iyi olan her şeyin anahtarının teknoloji olarak görülmesi, iynin her zaman maddi artış, kazanç, rahatlık, zevk

olduğuydu. Hayatın -o kadar uzun zaman önce sapkınlaşan, bizim tarafımızdan onca güçlüklerle rağmen, onca bedel ödenerek canlı tutulan hayatın- gerçek amaçları unutulmuştu, bunları duyan herkes hayatın gerçek amaçlarıyla alay ediyordu, zaman zaman duyuyorlardı, çünkü hakikatin, doğruluğun çarpıtılmış bazı yankıları dinler içinde varlığını sürdürüyordu. Ve bütün bu zaman boyunca dünya yağmalanıyordu. Mineraller yeraltından sökülüp alınıyor, yakıtlar ziyan ediliyor, topraklar sorumsuz ve kısa görüşlü tarım uygulamalarıyla çoraklaştırılıyordu, hayvanlar ve bitkiler katlediliyor, tahrip ediliyordu, denizler pislik ve zehirle dolduruluyor, atmosfer bozuluyordu -ve daima ve her an, propaganda mekanizmaları borazanlık ediyordu: daha fazla, daha fazla, daha fazla, daha fazla için, daha fazla yiye, daha fazla tüket, daha fazla atın- bir furya, bir mani halinde. Bunlar deliye dönmüş yaratıklardı, protesto için yükselen küçük sesler ise o süreci durdurmaya yetmiyordu. Bunlar, açgözlülük tarafından harekete geçirilmiş ve sürdürülmekteydi, biz-duygusunun-özü eksikliği sayesinde devam edebiliyordu.

Ama kuzey yarıkürenin muazzam zenginlikleri kendi nüfusları içinde eşit dağılmış değildi, daha az kayırlan sınıflar artan ölçüde isyan halindeydi. Tecrit Edilmiş Kuzey Kıta ve kuzeybatı uç bölgelerinde, başlangıçta beyazların küçümsediği işleri yapmak üzere ucuz işgücü olarak getirilmiş koyu tenli kişiler de kalabalık sayılar halinde bulunuyordu -ve bunlar bir ölçüde genel refahtan pay aldıysa da, Şikasta'nın geneline bakıldığında, beyaz tenlilerin iyi durumda, koyu tenlilerin kötü durumda oldukları söylenebilirdi.

Ve söyleniyordu da elbette; beyaz tenli sömürücülerden, belki de daha önce kimsenin herhangi bir fatihten nefret etmediği kadar çok nefret eden koyu tenliler, seslerini gittikçe daha fazla yükseltiyordu.

Kuzeyde ve güneyde, doğuda ve batıda, her ulusal bölgede, her yerde, hoşnutsuzluk büyüyordu. Bunun tek nedeni refah içindekilerle yoksullar arasındaki uçurum değildi, asıl neden yaşam tarzlarıydı; daha fazla tüketmeyi tek ölçü sayan yaşam tarzları, beslenmemiş, inkâr edilmiş, aç bırakılmış ve saygı duymaları öğretilen ama saygı duyamadıkları, çevrelerindeki tüm kurumlar tarafından yalanla doldurulmuş gerçek benliklerini, gizli benliklerini, artan ölçüde üzüntüye boğuyor, bunaltıyordu.

İki büyük güney kıta, her türden savaş ve huzursuzluklarla gittikçe daha çok sarsıldı -kimi zaman siyahlar arasındaki, kimi zaman siyahlarla eski beyaz ezen halktan geride kalanlar arasındaki, kimi zaman rakip mezhepler ve cuntalar ve iktidar grupları arasındaki iç savaşlarla. Yerel diktatörler çoğaldı. Engin topraklar ormansızlaştırıldı, hayvan türleri yok edildi, kabileler katledildi ya da dağıtıldı...

Savaş. İç savaş. Cinayet. İşkence. Sömürü. Baskı ve eziyet. Ve her zaman yalanlar, yalanlar, yalanlar. Her zaman ilerleme ve eşitlik adına ve kalkınma ve demokrasi adına.

Tüm Şikasta üzerindeki başlıca ideoloji artık, bu ekonomik kalkınma/gelişme, adalet, eşitlik, demokrasi konusunun çeşitlemelerinden oluşuyordu.

Bu dehşet yüzyılının sefalet tarihinde bu ideoloji -ekonomik adalet, eşitlik, demokrasi vesaire- bir kere daha, bir bölgenin ekonomisi son derece büyük sarsıntılar geçirdiği bir sırada iktidara geldi: Kuzeybatı uç bölgelerine, "sol" hükümetler hakim oldu ve bunlar, kargaşa ve sefalete düşüşün idareciliğini üstlendiler.

Dünyanın daha önce sömürülen bölgeleri eski hasımlarının, zalimlerinin bu düşüşünden haz aldı -bu ırk onları köleleştirmiş, sertleştirmiş, onlardan çalmış, her şeyden önemlisi, ten renklerinden dolayı onları hor görmüştü ve tahrip ettiği köklü kültürleri şimdi yeni yeni

anlaşıyor ve değer verilmeye başlanıyor ... ama artık çok geçti, çünkü beyaz ırk ve beyaz ırkın teknolojisi tarafından yıkılmışlardı.

Yıpratıcı ölçüde kendini tekrarlayan, hepsi de devraldıkları sorunları çözmekten aciz olan dogmatik diktatörlüklerin kısılcasına yakalanmış kuzeybatı uç bölgelerini kurtarabilecek hiç kimse yoktu -sorunların en ağırı ve başlıcası, refah getirmiş imparatorlukların, geride yalnızca boşluk bırakarak çökmüş olması değil, ne oldukları ve global ölçekteki önemleri hakkında geriye sahte ve gerçekdışı fikirler bırakmış olmalarıydı. Olan bitende intikam saiki, hiç de önemsiz sayılmayacak bir rol üstlendi.

Kargaşa hükmetti. Ekonomik kargaşa, zihinsel kargaşa, ruhani -bu kelimeyi tam olarak Kanopyen anlamda kullanıyorum- kargaşa hükmetti, bir yandan da hoparlörlerden, radyolardan, televizyonlardan propagandalar esip gürlüyordu.

Salgınların ve hastalıkların, açlığın ve kitlesel ölümlerin zamanı gelmişti.

Ana kara kütesinde iki büyük güç ölüm dövüşündeydi. I. Dünya Savaşı sonunda vücut bulan diktatörlük ile doğu bölgelerini kendine katmış olan diktatörlük şimdi, doğrudan ya da dolaylı olarak, Şikasta'nın çoğunu kendi çatışmalarının içine sürüklüyordu. Genç diktatörlük daha güçlü çıktı. Yaşlı olanı zaten gerileme halindeydi, imparatorluğu çözülmüyordu, halkları gittikçe daha fazla isyan ya da karamsarlık içindeydi, egemen sınıfı halkından artan ölçüde uzaklaşmıştı -geçmişte birkaç yüzyıl alan büyüme ve dağılma süreçleri artık birkaç on yıl içinde tamamlanıyordu. Bu diktatörlük, halkları sınırlarına sığmayan doğu diktatörlüğünün ilerleyişine dayanabilecek durumda değildi. Bu kitleler, üstün ideolojileri adına, yaşlı diktatörlüğün epeyce bir kısmını ezip geçti, sonra da kuzeybatı uç bölgelerini de ezip geçti -oysa ideolojileri, kuzeybatı uç bölgelerinin hakim ideolojisinin bir çeşitlemesinden ibaretti. Yeni efendiler kurnazdı, hazırcevaptı, zekiydi; kendileri için Şikasta'nın ana kara kütlelerinin tümü üzerinde hakimiyet sürecekleri bir dönem öngörüyorlardı ve bu hakimiyetin süreceğini düşünüyorlardı.

Bu arada silahlar yığıldı, yığıldı, yığıldı...

Savaş bir hata sonucu başladı... Bir mekanizma arıza yaptı ve koca kentler havaya uçup öldürücü tozlara dönüştü. Bu türden bir şeyin olacağını uyarısı tüm ülkelerin teknisyenleri tarafından defalarca yapılmıştı... ama Şammat'ın etkisi aşırı güçlüydü.

Kısa bir süre içinde, kuzey yarıkürenin neredeyse tamamı harap oldu. Bunlar ikinci savaşın harabelerinden çok farklıydı, o zaman kentler hızla yeniden inşa edilmişti. Hayır, bu harabeler, içinde yaşanamaz türdendi, etraflarındaki toprak zehirliydi.

O zamana kadar gizli tutulan silahlar gökleri doldurdu ve kurtulmuş olup da can çekişenler harabelerinde sendeliyor, ağlıyor, kusuyordu, gözlerini kaldırıp verilen muazzam savaşları seyrediyor ve son nefeslerinde iniltiyle "tanrıları" ve "şeytanları" ve "melekleri" ve "cehennemi" amıyorlardı.

Yeraltında, radyasyona, zehirlere, kimyasal etkilere, öldürücü ses dalgalarına, ölüm ışınlarına karşı koruma önlemleriyle donatılmış sığınaklar vardı. Bunlar egemen sınıflar için inşa edilmişti. Bunların içinde az sayıda kişi hayatta kaldı.

Uzak bölgelerde, adalarda, şans eseri esirgenen yerlerde az sayıda kişi hayatta kaldı.

Tüm güney kıtalarının ve adalarının nüfusları da salgınlardan, radyasyonlardan, toprak ve suyun zehirlenmesinden etkilendiler ve büyük ölçüde kırıldılar.

Birkaç on yıl içerisinde, Şikasta'nın milyarlarca ve milyarlarcasından belki ancak yüzde 1'i geriye kaldı. Daha önce bunca kalabalıklar tarafından paylaşılan biz-duygusunun-özü, artık

hepsini huzurlu ve bütün ve sağlıklı tutmaya yeterliydi.

Şikasta'nın yeniden kendileri haline gelmiş sakinleri etraflarına bakındı ve gördüklerine inanmadı -ve neden delirmiş olduklarını merak etti.

Özel Soruşturma Komisyonu Üyeleri Özel Elçiler Tefvik, Nasır ve Ravsti'nin Sunduğu Şikasta'nın Son Öncesi Zamanındaki Durumu Hakkındaki Rapor. Özet. [Bu, Johor'un Felâket Zamanındaki ziyaretinden sonra, Kanopus gezegeninden gönderilen ilk keşif grubuydu.]

- 1 Kuzey yarıküreyi iyice araştırdık ve gerek burada üslenmiş olan, gerek ziyaret için burada bulunan Sirius temsilcileriyle toplantılar yaptık. Ayrıca Şammat'ın ajanlarıyla da, onların haberi olmaksızın karşılaştık.
- 2 Ziyaret eden ve yerli ajanlarımızın burada beklenmedik bir gelişme olduğu yolundaki raporlarını doğruluyoruz. Kuzey yarıkürenin her tarafında, burada her yerde anıldıkları adla "küçük kişiler"den oluşan bir ırk var. Kan, doku ve kemik testleri, Sirius kökenli olduklarına işaret ediyordu ve Sirius temsilcileri bunların Sirius'un kimisi ta Johor'un yıldızların konumundaki terslik zamanında yaptığı ziyarete kadar geriye giden birtakım deneylerden kaynaklandıklarını doğruladılar. Kuzey yarıkürenin büyükçe bir bölümü buzlarla kaplandı. Bu süreç Şikasta sularının daha fazlasını bağladı ve su seviyeleri alçaldı, daha önce olmayan yerlerde kuru karalar ortaya çıktı, kara kütleleri ile adalar arasında köprüler oluşturdu ve bu "küçük kişilerin" her yere ulaşmasına imkân verdi. Sirius, bunların iki büyük güney kıtasında ve daha küçük güney kıtasında yaygın olarak bulduklarını doğruladı. Bu "küçük kişilerin" kimisinin boyu bir karışı geçmiyor, en uzunlarının boyu ise dört karışı bulmuyor. Bunlar çeşitli tiplerde, kimisi yayvan, tıknaz ve fiziksel olarak çok güçlü olup kimisi ince, narin ve Kanopyen standartlara göre de güzeldir. Bu uçlardan ilk anılanlar yeraltında kovuklarda, mağaralarda ve her türlü diğer yeraltı mekânlarında barınırlar, hatta kimi zaman zeminden çok aşağılardadırlar, öyle ki yeryüzünü nadiren, hatta hiç görmezler. Madencilik, dökümcülük ve gözlemcilikte ustadırlar. Demir, bakır, tunç, altın, gümüş üretir ve kullanırlar. Daha incelikli yapıda olanlar ise bitki örtüsüyle birlikte yaşar ve bitkilerin kullanımından anlarlar ya da suya ve suyun özelliklerine uyarlanmışlardır ya da ateş yaratıklarıdır. Hepsi de Şikasta'nın daha büyük sakinlerinden o denli uzak dururlar ki, bazı kısımlarda şimdiden mit ve efsanelere konu olmuş durumdadır. Buna karşılık bazı yerlerde bir bağlantı oluşturulmuş durumda ve sürdürülmekte, hatta bilgi ve mal değişimi gerçekleşmektedir. Bu ırklar kanımızca pek az evrim potansiyeli taşıyorlar hatta hiç taşıyorlar. Boyları ve sayıları gittikçe erimekte ve çoğu kendini şimdiden transfer etmiş durumda -Altıncı Kuşağa değil, oraya ait değil, ama birinci ve ikinci kuşaklara
- 3 Kutup buz kütlelerinin çok güneylere kadar ilerlemesiyle, bizim ilgilendiğimiz iki soy geniş ölçekli hareketler gerçekleştirmiştir. Asıl olarak ana kara kütlelerinin dağlarında ve plato bölgelerinde yerleşik durumdaki devler doğuya doğru yayılıyor ve yeni buz köprü üzerinden kalabalık sayılar halinde Tecrit Edilmiş Kuzey Kıta'ya göç ettiler. Orada geliştireyorlar. Artık eski boylarının üçte ikisine inmiş durumdadır. Aşağı yukarı iki bin yıl yaşıyorlar. Gerek yaşam süreleri, gerek cüsseleri hızla azalıyor. Devlerden daha güneyde ve daha kuzeyde yerleşik durumdaki yerliler, devlerin boşalttığı bölgeleri doldurdular ya da doğru dürüst yerleşmeyip güney doğrultusunda her yere göç ettiler, hatta I. Güney Kıta'nın kuzey bölgelerinde yerleşecek kadar yayıldılar. Onlar da boy kaybediyorlar ve

Johor'un zamanındaki üçte ikisi kadarlar. Aşağı yukarı sekiz yüz yıl yaşıyorlar. Devlerde olduğu gibi yaşam süreleri ve cüsseleri hızla geriliyor.

4 Artık bu iki ırk arasında çiftleşmeler meydana geliyor ve bunun sonucunda fiziksel olarak daha gelişmiş bir tip ortaya çıkıyor; yapılı ve sağlıklı olan bu tip her şeyden önce uyum sağlama yeteneğine sahip ve aşırı iklimlere dayanabiliyor, herhangi bir beslenmeyi kabul ediyor, ani ve muazzam değişikliklere ayak uydurabiliyor. Örneğin, kutup buzlarının sınırlarında bile uygun şekilde yaşıyorlar. Akli melekeleri dev ya da yerli ırklarından daha iyi değil, ama yaratıcı ve -yine- hayli uyum sağlayabilir türden; tabii gezegenin kısıtlı BİZD özümseme düzeyinin dayattığı sınırlar çerçevesinde.

Yeni melezler yerlilerin arasında ya da onlara yakın yaşıyorlar, buna karşılık devlere daha zor yaklaşabiliyorlar. Kişisel ve gruplar arası düzeylerde, her zaman ve artan ölçüde uyumsuzluk var, ama şimdilik bunların savaşa dönüşme belirtileri yok, kaldı ki savaş kaçınılmaz ya da arzu edilir bir şey olarak değerlendirilmiyor. Aksine, Johor'un "kurallarının özünden artakalanlar, savaşçı eğilimlere kısa bir an için bile kapıldıkları zaman tüm türlerin huzursuzluk duymasına yetiyor; ve karşıtlıklar, yerel ve kısa süreli olaylar halinde kalıyor.

Bu üç tür -çünkü bu genetik çaprazlama artık yeni bir tür kabul edilmelidir- her türden hayvanı gıda olarak, ulaşımda ve tarımda kullanmak üzere üretiyor ve geliştiriyor. Madenlerin kullanımından pek anlamıyorlar. Gerçi "küçük kişiler" in becerileri hakkındaki söylentiler türlü türlü deney ve girişimler yapmayı akıllarına getiriyor. Şikasta'nın tüm kısımlarında bazı bireylere, "küçük kişiler" i arayıp onlardan özellikle de madencilik alanında, öğrenebildiklerini öğrenmeleri için ilham verdik.

5 Johor'un tanımladığı şekliyle "Kanopus'un yasaları" sadece çeşitli ahlaki yapılarında değil, genetik olarak da bir ölçüde kalıcılaşmış durumda. İhlaller rahatsızlığa neden oluyor ve kimi zaman talihsiz ve üretken olmayan biçimlerde olmak üzere, dengelenme gerektiriyor. Bununla birlikte beklediğimiz gibi, bu yasaların etki bakımından hızla taban kaybettiğini bildirmek durumundayız. Bunun önemli bir nedeni, ajanları canla başla faaliyet gösteren Şammat'ın gayretleridir. 'İhlaller'in neden olduğu psikolojik buhran durumları, Şammat'ın ihtiyaçları için verimli bir zemin yaratıyor. Örneğin, 'tanrıları hoşnut etmenin' bir yolu olarak insanların kurban edilmesini başarıyla yerleştirdiler. Bu uygulama her yerde çoğalmakta. Şammat her yerde ve her şekilde, Şikastalıların hayvanlığa düşmesini teşvik etmekte. Bunlar Puttiora ve Şammat'ın başka yerlerdeki tutumundan farklı olmadığından, bu konuda ayrıntıya girme gereğini görmüyoruz.

Önerilerimiz:

a Yeni çaprazlama türe hızlandırıcı Kanopyen genetik katkı sağlanması. Kanımızca bu şekilde son derece büyük bir evrim potansiyeli söz konusudur ve sık ve çeşitlenmiş mutasyon eğilimi görülmektedir.

b Temsilcilerimizin ziyaretlerinin sıklaştırılması. Şammat'ın BİZD hırsızlığının durdurulmayacağını bilmekteyiz, ancak soyları yozlaştırmaya yönelik gayretleriyle mücadele edilebilir.

Keşif Görevi 99, Tefik'in Raporu:

Belirlenen yöreleri taradım. Kutup buzları geriliyor. Okyanus seviyesi neredeyse eski yüksekliğine ulaşmış halde.

İklimsel avantajlar nedeniyle nüfusun çoğu büyük iç deniz bölgelerinde ve ayrıca okyanusta, Tecrit Edilmiş Kuzey Kıta'yı merkezi kara kütlelerinden ayıran adalar üzerinde yerleşmiş durumda. (Bu adalar istikrarsızdır.) Dolayısıyla, onların ölçü birimiyle 20 derece kuzey ile 40 derece kuzey arasında. Dev/yerli çaprazlaması, öngörüldüğü gibi en dayanıklı tür olduğunu kanıtladı. Safkan devler ve safkan yerliler artık azınlık halindedir ve kendi aralarında yaşama eğilimindedir. Yeni çaprazlama tarafından her ikisi de "devler" olarak görülmekte. Genetik çaprazlamanın her kuşağı daha kısa, daha küçük ve gayet güçlü ve diri doğuyor. Entelektüel olarak, Şammat'ın yürüttüğü yağmanın dayattığı sınırlar içerisinde bile, aşağı düzeydeler. Savaşçı ve sahiplenmeciler.

Zenginlikler, hatta toprak bile, çoğunluğun aleyhine olmak üzere azınlığın elinde toplanıyor ve çoğunluk sıklıkla köle ve hizmetçi konumunda. Bunlardan bazıları geri çekilen buzların peşinden kuzeye doğru kaçıyor ve ağır iklim koşullarında yerleşiyor. Bunlar sık sık ekin ve erzak yağmalamak üzere güneye doğru seferler yapıyorlar. Artık her yerde, sürekli çarpışmalar ve talanlar var.

Elçi Johor ve sonraki ziyaretçilerin bıraktığı talimatlardan geriye pek az şey kalmış durumda.

Nesneler, yapay cisimler ve hayvanlar etrafında tabu sistemleri işliyor. "İlahiyat"ın kendinden menkul muhafızları olan "rahipler", insan ve hayvanların kurban edilmesini düzenliyor.

Önerilerimiz:

- a Komisyonun genetik hızlandırma uygulanmasına dair tavsiyesini destekliyorum. Şikasta'ta zaten fazla sayıda tür olduğu yolunda bir argüman var. Buna karşı ben, dev/yerli çaprazlamasının yakında hakim hale geleceğini savunuyorum. Bunlara özgü şiddetli ve yırtıcı vasıflar azaltılmak zorundadır. Aksi halde zaten geriye başka hiçbir tür kalmayacaktır! Örneğin "küçük kişiler" in soyu, iklimin aşırılığının onları koruduğu bazı kuzey bölgeleri haricinde, artık neredeyse tükenmiş durumdadır. Bunlar spor olarak avlanarak yok edilmiştir. Şammat'ın etkilerinin artık neredeyse ezici boyutlara ulaşmış olduğu iddiamın altını çizmek için buna eklenecek başka bir şey göremiyorum.
- b Görevlilerimiz, mümkün olduğunca fark edilmeden kalma talimatı almışlardır. İşlevleri çoğunlukla izlemek ve gözlemlemek olmuştur. Ben artık yoğun müdahaleye dayalı yeni bir politikayı başlatmamız gerektiğine inanıyorum. Varolan zihin kalıpları ve eğilimleri içerisinde iş görmek gerekecektir. Bu, varolan "dinler"den yararlanmak ve belki de yenilerini oluşturmak anlamına gelmektedir.

Keşif Görevi 102, Tefik'in Raporu:

Planlarımızın ertelenmesi gerekiyor. Bu gezegenin istikrarsızlığı bir kere daha kanıtlandı. Şikasta, kendi eksenini üzerinde bir kere daha eğilip yeniden doğruldu. İlgili uzmanların bunun nedenini araştırmalarını organize ettim. Seller, fırtınalar, depremler oldu. Bazı adalar sulara gömüldü. İklimde değişimler olacak. Şikasta güneşten hafifçe uzaklaştı. Ay üzerindeki etki henüz belirlenmedi. Büyük can kaybı oldu; başta kuzey yarıkürede olmak üzere, güney yarıkürede can kaybı daha az. Tarafımızdan dikkatle gözlemlenmekte olan birkaç umut vaat eden kültür yeryüzünden silindi. Adalanterya bunlardan biri. Artık Şikasta'da sürekli üslenmiş durumdaki ajan Nasır bağımsız bir rapor gönderecektir. Bununla birlikte bu olaylar temel durumu değiştirmiyor ve bu olayların etkilerinin azalması için süre geçmesi beklendikten sonra, raporumdaki tavsiyeler izlenmelidir.

Keşif Görevi 105, Tefik'in Raporu:

Kanopus Doğu Sektörü'nden beş, Gezegen 19'dan beş ve Gezegen 27'den de beş erkek aldım.

Artık yakın zamandaki talihsiz olaylardan geriye fazla iz kalmadı, ama nüfus düşük düzeyde kalmaya devam ediyor.

Erkekler beş gruba bölündü ve aşağıdaki şekilde indirildi: Büyük Dağlar'ın hemen kuzeyine. Aynı dağların hemen güneyine. I. Güney Kıta'nın en kuzeyine. İki grup Büyük Göller'in güneyine indirildi, bunlardan birine ben eşlik ettim. Hepsi de, fark edilmelerine izin vermeden önce birkaç gün boyunca iklime alışma süresi geçirdiler.

Benimle birlikte gelen üç kişilik grup, bir dağın üzerinde, aracımızın iniş yaptığı bir düzlük alandaydı. Bu düzlük alanla ilgili kutsal hikayeler var.

Sorunumuz, yalnızca seçilmiş dişilerin çiftleşmesinin öngörölmüş olmasıydı.

Doğal üstünlükleri nedeniyle nüfuzlu mevkileri ellerinde tutan eski Davudi soyunun ardıllarıyla temas kurdum. Her birine "gizlice", aramızda "kutsal varlıkların" bulunduğunu, onların güzelliğine kapılarak "daha yüksek yörelerden" indiklerini söyledim. Bu seçilmiş kadınlar erkeklerin yanına götürüldüler ve çiftleşme gerçekleşti. Aşağı yukarı elli kadardılar ve başlangıçta her biri, kendisinin tek olduğuna inanıyordu.

Planımız, bunları diğerlerine "gizlice" anlatmalarıydı. Bu şekilde tanrılar filan hakkında söylentilerin yayılması sağlanacaktı. Ama çiftleşmenin yaygınlaşmasını istemiyorduk.

Kısa zaman sonra, gönüllülerimizin yerleşmiş olduğu dağlardaki yüksek yerimiz istekli dişilerin ve şüpheli erkeklerin kuşatması altındaydı. Dördümüz mümkün olduğu kadar belli etmeden uzay aracına gittik, ama kadınların ikisi bizi izledi ve bunların seçilmiş kadınlar olmadığına ilişkin uyarılarıma rağmen çiftleşme meydana geldi. Gezegen 27'nin bu iş için elverişsiz olarak ilan edilmesini öneriyorum. Gezegen 19 daha az coşkulu.

Aracımızın kalkışının bu iki dişi tarafından seyredilmesini sağladık, böylece onlar geriye dönüp göksel arabalardan söz edeceklerdi.

Keşif Görevi 111, Tevfik'in Raporu:

Birinci planımızı yerine getirmek üzere hazırlıklar yaptım. Bu, Altıncı Kuşak üzerinden inmem demektir. Enkarne olmam ve akıl hocası olarak görünür hale gelmem amaçlanmıştı. Ajanlarımızdan gelen ve Şikasta'da beklenmedik koşullar bulunduğunu bildiren raporlar bu planı engelledi.

Bu nedenle yine uzay gemisiyle yaklaştım. Ajanlarımızın raporları çok geçmeden doğrulandı. Kutup buzları öngörülemez bir hızla erimekteydi. Buzların daha önce geri çekildikleri alanları yeniden kapladıkları bir ilerleme dönemi geçirmiş olması yüzünden bu, hiç beklenmedik bir gelişmeydi. Ani tersyüz oluş, her taraftaki kıyı şeritlerini yeniden bataklığa çevirmişti. Şikasta gökleri asla dağılmayan bulutlarla doldu. Bunun sonucu olan karanlık, Şikasta mizacında değişime yol açtı. Artık daha az hareketliler, karamsarlar, şüpheliler, daha ağır tepki veriyorlar.

Gösterilen yöreleri taradım. Hissettiğim aciliyetten dolayı bu araştırma mümkün olduğu kadar çabuk gerçekleştirildi.

İşte bulduklarım. Genetik desteğin -Gezegen 19, 27 ve Doğu Kanopus- ardılları tatmin edici. Genel gerileme durdu. Dikkat çekici ölçüde üstün bir soy zinciri oluşturuyorlar. Ama ötekiler hızla üzücü bir seviyeye iniyorlar. Bu genetik geliştirilmiş ürünümüzü hızlandırma planlarımızın ertelenmesi gerektiği açıktı, ancak Şikasta bu yeni sekteden toparlandığı zaman planların uygulanmasını öneriyorum.

Gökyüzünden genel bir su baskınının an meselesi olduğu açıktı. Bulut kütleleri günden güne

ağırlaşıyor, yoğunlaşıyordu.

Yeni soy zincirinin başını (geliştirilmiş-Davudi) aldım ve ailesi ve damızlık hayvanlarıyla birlikte daha yüksek topraklara doğru harekete geçmesi uyarısında bulundum. Benim 'başka bir yerden geldiğimi' -böyle ifade etti- anladı. 'Tanrılara' dair efsaneler iyice yerleşmiş durumda. Yeni soy zincirinin zeka artışının bir ölçüsü, bu tür bilgilere cevap vermeleridir. Ona o bölgenin tüm sakinlerini uyarmasını söyledim. Onu dinleyenleri, hayatta kalabilmek için gerekli hazırlıklara yöneltmek gerekiyordu. Pek azı onu duyabildi, genetik donanımları duymalarını imkânsızlaştırıyordu. Bu yeni acil durum aslında, üstün olanlarla aşağı olanların birbirinden ayrılması için öngörülmemiş, ama yararlı bir yöntem sunuyor. Bunu, Şikasta'nın tehdit altındaki diğer yörelerdeki elçilerimizle tartışmak istiyorum. Yeni Şikasta soy zincirinin zihniyeti hakkında paha biçilmez bilgiler sağlayacak olan bu tartışma sonuçlarının, bir ek raporun temelini oluşturmasını öneriyorum.

Sellerin başlangıcından önce Davudi kabilesi bir dağın üzerinde güvenli topraklar üzerinde bulunuyordu. Elçilerimiz arasındaki gayri resmi tartışmalardan edindiğim bilgilere göre sel baskını Şikasta'nın her yanında aynı anda başladı. Bu raporun konusunu oluşturan yörede yağmurlar neredeyse iki ay boyunca devam etti. Dağ zirveleri hariç her yer sular altında kaldı. Seller o kadar çabuk bastırdı ki, ne yüksek, ne de aşağı hayvanların daha yüksek topraklara kaçmasına zaman kalmadı. Hiçbir şey hayatta kalmadı. Elbette ki sular okyanuslara doğru aktıkça onların seviyesi de yükseldi. Büyük iç denizler de taşı ve epey genişlemiş halde kalacaklar.

Kurtarılan soy zincirinin psikolojik durumu acınası haldeydi. Onlarla, tanrıların bu ziyaretinin bir daha tekrarlanmayacağına dair bir 'anlaşma' yapmak gerekti. Kendi hesaplarına, bu sellerin onların kötülüğe ve kötü alışkanlıklara sürüklenmeleri yüzünden olduğunu anlamak zorundalar. Her zaman bizden, yani dostlarından gelen talimatları dinlemeye hazır olmaları gerekiyor. Bu talimatlar gerekli oldukça gelecektir.

Topraklar kurduğunda, daha önceki yerlerine geri dönmeleri söylendi. Aklı başında, mutedil, birbirini ezmeden ve hayvanların muhafızı olarak, onlara zarar vermeksizin, onları ezmeden yaşamak zorundalar. Tanrılara hayvan kurbanı sunabilirler, ama insan kurban edemezler ve bunu da, hayvanlara eziyet etmeden yapmak zorundalar. (Ne yazık ki buna izin vermek gerekliydi: Şammat sapkınlığı fazla güçlü.) Talimatlara uygun olarak, onlara çeşitli yapay nesnelere bıraktım. Onlara bunların, onlar ve 'başka bir yer' arasındaki bağları güçlendirmek üzere bırakıldığını söyledim.

Bu raporu kişisel bir istekle bitiriyorum. Eğer mantıksız sayılmayacaksa, Şikasta'da bir kere daha görevlendirilmemeyi tercih ediyorum.

Keşif Görevi 159, Tefvik'in Raporu:

Son ziyaretimden bu yana eski sel bölgelerinde yirmi bir kent kuruldu. Beşi büyükçe ve nüfusları çeyrek milyon ve daha fazla. Bu kentler arasındaki ticaret gelişiyor ve kara kütlelerinin ta doğu bölgelerine kadar, kuzeybatı uç bölgelerine, I. Güney Kıta'nın kuzey kısımlarına ve Tecrit Edilmiş Kuzey Kıta'ya kadar ticaret bağlantıları var.

Yaşantı lüks, israfkâr, yüksek amaçlar ise, az sayıdaki kişi haricinde, unutulmuş.

Her iki güney kıtadaki deneylerin ürünleriyle ırk karışmaları meydana geldi. Bu çaprazlamaların yararları, zaafı ve genel özellikleri Keşif Görevlileri 153, 154, 155 tarafından hazırlanan ilişikteki Nüfus Analizleri Keşif Görevlileri Raporu'nda incelenmiştir.

Ters etkenlerin en kötüsü, sel öncesi genetik hızlandırmamızın sonucundaki ilerlemelerimize misilleme olarak Şammat'ın kasıtlı olarak izlediği bir politika sonucunda, Şammat ırkları ile

çiftleşmeler meydana gelmiş olmasıdır.

Şammat sürekli olarak Şikasta'yı Şammat'ın yoluna ikna etmeye çalışmakla kalmıyor, bu talihsizlere ayrıca Şikasta'nın 'tanrılar' tarafından kandırıldığını, 'tanrıların' onların hakkı olan mirası sömürdüğünü ve eğer belirli bazı yöntemleri uygulayacak olurlarsa Şikastalıların 'tanrılar gibi' olacağını anlatıyorlar.

Bu artık her yerde yaygın bir inanış halinde. Bize karşı isyanlar planlanıyor. Bu isyanlar, Şammat casusları tarafından telkin edilen yöntemlerle kendini 'aşkınlığa ulaştırmaya' yönelik kitlesel girişimler biçimini alacak. 'Yüce ibadetler' için bir araya toplanıyorlar -ve bunun titreşimleri Şammat'a kanalize ediliyor. Ayin olarak kitlesel hayvan kesimleri gerçekleştiriyorlar. Ayrıca Şammat'ın telkiniyle Taşların Sanatı'nın sahte biçimlerini uyguluyorlar.

145, 154, 155'in, onların konuşma merkezlerinin kesintiye uğratılması önerisini destekliyorum.

Şikasta'nın bildikleri tüm bölgelerinden temsilciler, Kentler Bölgesi'nde toplanıp 'tanrı olmanın' yolları üzerinde fikir alışverişi yapacak. Onlar bilmiyor olsa da, Şammat hazır bulunacak.

Keşif Görevi 160, Tevfik'in Raporu:

Durumun aciliyeti yine uzay gemisi kullanımını gerektirdi. Altımız birden, kuzeybatı uç bölgelerinin en uç yörelerinin delegeleri olduğumuzu iddia ederek konferansa katıldık. Birbirinden çok farklı tipler bir arada bulunduğu için güçlkle karşılaşmadık. Önerilen yöntemler etkili oldu. Bunun bir sonucu olarak iletişim sistemleri işlemez hale geldi ve Şikasta üzerinde sekiz büyük dil ortaya çıktı. Bunlar, Şikasta'nın kaçınılmaz bölünme ve alt bölünme yasası nedeniyle yüzlerce ve sonra binlerce dil ve lehçe halinde bölünmeye devam edecek.

Şikasta hizmetinden Kolonyal Servis'in başka bir şubesine transfer edilmeme ilişkin başvurumu tekrarlıyorum.

Keşif Görevi 192, Tevfik'in Raporu:

Bölgedeki ajanlarımızdan gelen ve Kentler Bölgesi'nin halihazırda amaçlarımız için elverişsiz olduğunu belirten raporların sonucunda, kuzeybatı uç bölgelerde ve Uç-Doğu uç bölgelerinde araştırmalar yürütüldü. Kuzeybatı uç bölgeleri doğa koşullarının sertliği ve arazi yapısının buz çağından yoksullaşmış halde çıkmış olması nedenleriyle seyrek nüfuslu. Akımlarımızı istikrarlı tutmak üzere yeterince taş örüntü yaratmak ve bakımını sürdürmek üzere birkaç yerel ajan bulduk. Aynı şeyi uç-doğuda yaptık. Ama orada iklim koşulları iyi ve toprak zengin, nüfus da artış halinde. Kanopyen tarzda birkaç küçük kasaba inşa ettik, içinde yaşamak üzere uygun türden sakinler seçtik ve uygun yerlere taş ve ağaç örüntüleri yerleştirdik.

Kentler Bölgesi'ni kendim de ziyaret ettim, Şammat nüfuzunun, oradan bir şey beklenmesini anlamsız kılacak kadar güçlü olduğu görüşünü doğruluyorum. Kentlerden üçünü derinlemesine ziyaret ettim ve Kanopyen titreşimlere herhangi bir türden cevap verebilecek durumdaki yüzden fazla bireye rastlayamadım.

Keşif görevliniz -daha önceki temsilcilerinizin de yaptığı gibi- genetik uyarımlar alan ırkların bir yandan yararlılık ve Kanopus-teması yönünde güçlendiğini, ama öte yandan da bozulmaya ortalamanın üstünde zaaf gösterdiğini vurgulama gereğini duymaktadır.

Bununla birlikte, kuzeybatı ve Uç-Doğu uç bölgelerinde oluşturduğumuz temaslar 950 yıl (onların birimiyle) sonra kopacağından, Kentler Bölgesi'nde yaklaşık dört yüzyıl sonra seçilecek uygun adaylara yeni genetik ekler yapılması tavsiye edilmektedir. Bu, yeni ve güçlendirilmiş bir soy

zincirinin gelişmesine zaman tanıyacak, buna karşılık bu zincirin Şammat tarafından bozulması için gerekli zaman bırakılmamış olacaktır. Elbette bu, bizim olağan iyimser tahminimizdir. Bu yorumu soy ıslahçılarının dikkatine sunuyorum.

Keşif Görevleri 276 ve 277, Tevfik ve Johor'un Raporları: (Ortak Görev)

Tevfik:

Kuzeybatı uç bölgelerini ziyaret ettim. Taşları diken ve yöre sakinlerini Taşların Sanatı'nda eğiten kadrolarımızın tümü, talimat uyarınca ayrılıp Gezegen 35'e uçtu. Birkaçı ise uygun bazı adaylara temas sürdürmenin yöntemlerini öğretmek üzere Kentler Bölgesi'ne geçti.

Kuzeybatı uç bölgelerinde özgün kökenli istikrarlı, ama seyrek bir nüfus bulunuyor. Tarım ve sürücülük yürütüyorlar, ama hiçbiri yüksek düzeyde değil. Kadromuz ileri düzey eğitim verilmesini uygun bulmadı, çünkü bu eğitim geçmişte sıklıkla amaçlananın tam tersi sonuçlar üretmiştir: aşırı birikim ve diğerlerinin ezilmesi. (Bak. Uç-doğu uç bölgeleri hakkında aşağıdaki yorumlar.) Temel birim kabiledir. Buralar hâlâ cılız ve hiç de davetkâr olmayan bir manzara halinde. Halk son derece dayanıklı bir halk. Onlarla bizim kadrolarımız arasında sınırlı ölçülerde çiftleşmeler meydana geldi: programlanmamış çiftleşmeler. Kadınları cazibeli ve sağlam yapılı. Bu çocukların, soyları tahmin edilmeyen bir şekilde geliştirmesi muhtemel. Yerel halk küçük, koyu renk saçlı, adaleli türden. Eklenen genler uzun boylu, son derece açık tenli, mavi ya da gri gözlü olma eğiliminde (Gezegen 14).

Uç doğu topraklarını gezdim. Akümülatör köyleri talimat uyarınca terk edildi. Yakında yıkılırlar. Bazı bireyler bu yerleri 'kutsal amaçlarla' gizlice ziyaret ediyor, tarih tekerrür ediyor. Uyarıldılar. Yerleşik elçimiz tehditlerde ve vaatlerde bulundu. Bu ziyaretler şimdiden zihniyette bir çözümlü neden olmuş durumda. Bu yorumlar, akümülatör köylerinin hemen bitişiğindeki yerler için geçerli.

Bunun dışında burası, şimdiden G düzeyine yükselmiş büyük bir uygarlıktır. Büyümekte ve kendine sürekli olarak, güneydoğu uç bölge adaları dahil olmak üzere, yeni topraklar katmakta. İstikrarlı ve verimli bir tarım yapılmakta. Kentler salt ticaret merkezleri olmanın çok ötesinde. Geniş bir egemen sınıf var; daha önceleri verimli ve göreve kendini adanmış olan bu sınıf şimdi lükse düşkün ve verimsizdir. Bütün uygarlık çok yakında kuzeyden, kuzeybatıdan ve çöl topraklarından gelen daha canlı, daha ilkel bir kültür tarafından yıkılmak üzere; onların geldiği yerlerde ne eski matematiksel kentlerimizden ne de buz çağından önce gelişen daha yakın tarihli kentlerden eser yok. Bu nedenle bu verimsiz kültür yeniden canlanacaktır. Seçilmiş bazı bireylere temas öğretildi. Bunların tümü tüccar ve çiftçi; gücü tükenmiş idareci sınıftan hiç kimsede gerekli vasıflar yoktu. İstila gerçekleştiği sırada bu eğitilmiş bireylerin orada bulunmaması ve kendilerine tahsis edilmiş mevkileri almak üzere daha sonra geri dönmeleri için gereken ayarlamalar yapılmıştır.

Bir süre önce bir deprem başlıca doğu uç bölge adasını harap etti. Kentlerden hiçbirinin izi kalmadı. Tarımdan ise ancak, düşük düzeydeki bir kültürü yeniden başlatmak için gerekli kadarı kaldı.

Sirius temsilcileriyle buluştum. Deneylerinin başarılı olduğunu bildiriyorlar. Özellikle II. Güney Kıta onlara çok yararlı olmuş. Önceki deney sırasında oraya getirilen hayvanlar hızla ve gayet iyi evrimleşmiş, daha sonra da yoğun bir uzay köprüsü ile hepsi birden Gezegen 3'e geri götürülmüşler.

Bildirdiklerine göre, kendi temsilcileri ile bu hayvanlar arasında sınırlı düzeyde, planlanmamış çiftleşmeler meydana gelmiş.

Görevliniz bunu, Kanopyen soy ıslahçılarının Şikasta için ihtimalleri değerlendirirken Şikasta'nın

cinsel eğilimlerini dikkate alması gereğine dikkat çekmek için bir vesile saymaktadır. Uzun süredir içimde taşıdığım ve çeşitli kereler ifade ettiğim fikrime göre, türlerin varlığını sürdürmeyi güven altına almak üzere cinselliğin vurgulanmasında, belki de aşırıya kaçılmış olamaz mı? Görevliniz bunu Sirius temsilcileriyle tartışmıştır. Şikasta'da zaman geçirmiş kişiler olarak aynı fikirdeler. Onlar da kendi soy ıslahçıları karşısında aynı konuya dikkat çekmektedir. Kanopyen ya da Sirius tarihinde bireyler ya da ırklar eklenirken, ki bunların kimi çok kısa zaman dilimlerinde gerçekleşmiştir, bunların planlanmamış çiftleşmeler meydana gelmeden gerçekleştirilebildiğinin hayli ender olduğuna dikkat çekmek istiyorum.

Ayrıca görevliniz bu vesileyle, soy ıslahçılarından oluşan bir delegasyonun Şikasta'ya gönderilip koşulları bizzat yaşamalarını önermek ister.

Johor:

Şikasta'ya geçen gelişimden bu yana 30 bin yıl, kesin konuşmak gerekirse 31.505 yıl, geçti.

Burası ne kadar karanlık! Hareket etmesi ne kadar zahmetli. Toprağa bastırılıyorsunuz, bir yük sizi aşağı çekiyor, ağırlaşıyorsunuz.

Soluduğumuz hava o kadar ince ve özden yoksun, BİZD akışı o kadar cılız ki.

Şikasta'ya girdiğimde -anılarıma baktığım zaman- sanki her şey küçülmüş gibi görünüyor. Bu halklar gerçekten o kule gibi yükselen, heybetli devlerin, o muhteşem yerlilerin torunları olabilir mi? Şimdi bu geçmişe gömülmüş zamanla karşılaştırarak, sekiz yüz yıl yaşayan bu minyatürleşmiş kişilere baktığımda, oysa yaşam süresi bir zamanlar bunun kaç katıydı, onlar şimdi bana öyle görünüyor. Bir telaşla, bir tıprıyla ve delice bir hızla bir can birkaç aç soluğa tıktırılıyor ... daha yeni doğmuşken, bir bakıyorsunuz yetişkin olmuşlar, sonra yaşlanmışlar, sonra ölmüşler.

Buradaki kişilerimiz gerçek hayatlarını son derece büyük güçlüklerle sürdürüyorlar, hepsi de sessiz bir tahammül görünüşüne bürünüyor ve tezatların çok fazla olduğu anlarda bu görünüş kolaylıkla dehşete dönüşüyor. Ve bir anlam, bu anlam yararsızlık bile olsa, vaat ya da garanti eder görünen her algıya sarılmıyorsak -özün yokluğu karşısında gölgelerin peşinde koşan, onlara Kanopyen gerçeği hatırlatır görünen her şeyin peşinde koşan bu yaratıkların yaptığı gibi algılara atılmıyorsak-, çünkü içlerinde çok derinlerde bir yerde Kanopyen gerçeğin hatırası var, bunun tek nedeni kendimize engel olmak için var gücümüzü sarf ediyor olmamızdır. Güneşe öyle bakıyorlar ki, sanki onu yanlarına çekmek istiyorlar, benim hatırladığım zamankinden çok daha uzakta dönen ayın altında acı çekiyorlar -ve açlık ve özlem çekiyorlar, kollarını güneşe doğru kaldırıyorlar, mehtap ışınlarında yıkanmak istiyorlar ya da o ışınları içmek istiyorlar. Işığın bir ağacın üstündeki ya da sudaki yansıması, yavrularının kısacık yürek parçalayan güzelliği, bütün bunlar onlara işkence gibi geliyor, ama nedenini bilmiyorlar ya da, yarı-biliyorlar ve arkasında hep açlığın olduğu, hiçbirinin tanımlayamadığı bir açlığın olduğu şarkılar ve hikayeler yaratıyorlar. Oysa küçük yaşamları bu açlığın yönetiminde, görünmez bir kralın, bir krallığın tebaası konumundalar, hatta açlıklarını yanılmalara besleyen Şammat'a taparken bile öyleler.

Daha önceki sefer, zamanımın çoğunu geçirmiş olduğum Kentler Bölgesi'ni ziyaret ettim. Daha önce Yuvarlak Kent'in, Kare Kent'in, Hilal Kent'in ve tüm diğer mucizelerin bulunduğu, kentlerin yükseldiği ve çöktüğü ve yükseldiği ve çöktüğü ve tekrar ve tekrar bunların olduğu yerleri. Eriyen buzların suları, bizzat buz taburları, su baskını, erozyon, tahribat. Ama işte yine yeşildi, verimliydi, çöllerin büyüdüğü ve yayıldığı ve her şeyi kapladığı yerler hariç. Ormanlar ve yeşil düzlükler ve

hayvan sürüleri vardı ... Rohanda'nın kocaman hayvanlarını hatırlıyorum, bu cüceleşmiş halklara o kadar muazzam görünen minyatür aslanların ve küçük geyiklerin ve cüce boy fillerin muhteşem atalarını hatırlıyorum -o eski zamanların dev akıllı hayvanlarını tanıdıktan sonra, bunlar merhamet uyandırıcı, âdetâ çocuk oyuncuğu. Şimdiki çocuklar yürek burkuyor. O zamanlarda, devlerin çocukları, yerlilerin çocukları, her biri öyle bir irade ile doğardı, öyle bir düşünce sonucu doğardı ki, her biri seçilmiş olurdu ve en iyi olduğu bilinen ana babalardan doğardı... her biri öyle uzun bir yaşama sahipti ki, büyümeye zamanları, oynamaya zamanları, düşünmeye zamanları, kendi iç benliklerini olgunlaştırmaya ve tamamen kendi benliklerini doldurmaya zamanları olurdu. Şimdi bu cıvıl cıvıl yavrular rasgele bir şekilde herhangi bir çiftleşmeden, herhangi ana babadan doğuyor, talihin buyruğuna göre iyi ya da kötü muamele görüyor, doğdukları kadar kolay ölebiliyor ve doğduktan o kadar kısa süre sonra ölüp gidiyorlar ki -oysa her çocuk, her biri, bu düşük yarı-hayvan konumundan gerçek insanlığa sıçramanın tüm potansiyellerine sahip, hâlâ sahip, hem de tamamıyla. Her birinin içinde bu potansiyel var, oysa bu sıçramayı yapması için o kadar azına ulaşılabilir ki.

Yavrularını, yani çocuklarını ele almak istemiyorum; çok üzücü bir konu.

Ve bu potansiyelleri doğuran, ama bundan haberi olmayan ya da ancak yarı-bilen kadınlardan da söz etmek istemiyorum.

Ve Şikasta'nın uzun ve hüznü öyküsü tamamlanmadan önce, çok daha fazlası, çok daha kötüsü gelecek.

Bu küçük yaşamların bile büyük bir hatıra olacağı bir zaman gelecek: öyle bir zaman ki, iki yüz yıllık yaşamlar mucize sayılacak.

Görevlilerinizin öznel hislerini ifade etmelerine hoşgörü göstermekle cömertlik etmektesiniz. Ancak içimde öyle bir keder kaynağı var ki, bunu bir şikayet olarak değerlendirmeyecek olursanız, daha da büyük bir cömertlik göstermiş olacaksınız. Büyük yıldızlar kendi yerlerinde hareket ederken, kaderin çocuklarının şikayet etmesine izin yoktur...

Ben, Johor, bu karanlık yerden, bahtsız Şikasta'dan sesimi yükseltiyorum, ama şikayet için değil, yas tutmak için, tıpkı bu zavallı yaratıkların ölümlerinin ardından yas tuttuğu gibi, o ölümler ki, vaktiyle bir kuzunun ya da bir geyiğin yaşadığı derinliği ve soluklarının dolu doluluğunu bile tatmayacak kadar kısa yaşamışlardır.

Bugün, vaktiyle Yuvarlak Kent'in durduğu bir yerde bulunan kentin sokaklarında yürüdüm; herhangi bir şekilde herhangi bir yere, simetri becerileri ya da ustalığı olmaksızın, bu tür yerlerin nasıl inşa edilmesi gerektiği hakkında en ufak fikirleri olmadan dikilivermiş sokak, bina, pazar yığınlarında yürüdüm -Yürüdüm ve tüccarların, genelev patronlarının, tefecilerin yüzlerine baktım, bu kurbanların birbirine yaptığı muameleyi seyrettim, sanki kaderlerinden dolayı içlerinde dolandırma, yalan söyleme ve katletme hakkını hissediyor ve her gelip geçeni yalnızca kazanç sağlamanın bir fırsatı olarak görüyor gibiydiler ve her biri düşman topraklarında tek başına dolaşıyordu ve hiçbir zaman kurtuluş umudu yoktu.

Ama öyle olmayan ve -bir gün, bir şekilde- bir kurtuluş olacağını bilen az sayıda kişi de vardı.

Tam tamına, vaktiyle Jarsum ve diğerleriyle oturduğum yerde oturdum; vaktiyle onların kendi ve Rohanda hakkındaki hükmü duydukları yerde: vaktiyle yaratılmış kentin sıcak parıldayan örüntüleriyle ve taşlarıyla çevrili o binanın bulunduğu yerde, şimdi güneşte pişmiş çamurdan sefil kulübelerin dizili olduğu dar bir sokak var ve yüzlerin her biri, içten ve dıştan, biçimsizdi.

Açık alınla, şüphe ya da korku olmadan, akranlık bildirerek sizin gözlerinizle karşılaşılabilecek gözler yok.

Burası korkunç bir kent. Ve elçilerimiz hepsinin aynı olduğunu, bütün o büyük kentlerin hepsinde, herkesin kavga ve dolandırıcılık peşinde olduğunu, ihanetle sona erdirdikleri anlaşmalar yaptıklarını, birbirlerinin mallarını çaldıklarını, diğerlerinin hayvanlarını kaptıklarını, birbirlerinin kişilerini köle yapmak üzere yakaladıklarını anlatıyorlar.

Bir yanda zenginler var, ama çok azlar; öte yanda ise sayısız köle ve hizmetçi, sahip olunan ve kullanılanlar durumunda.

Kadınlar güzelliklerinin kölesi olmuşlar ve çocuklarına verdikleri önem, erkeklerin hayranlığına verdikleri önemden sonra geliyor.

Erkekler kadınlara güzelliklerinin derecesine göre muamele ediyor ve çocuklarına ise ancak kendi ilerlemelerine, adlarını yaşatmaya, mallarını korumaya nasıl hizmet edeceklerine göre davranıyorlar.

İçlerindeki cinsellik dolambaçlı, kırık: doğum ile ölüm arasındaki yaşamlarını oluşturan küçük hayalin çaresizliği, cinselliği bir toplu açlığa ve bir yangına dönüştürüyor.

Onlarla ne yapmalı?

Ne yapılabilir?

Ancak daha önce de sık sık yapmak zorunda kaldığımız, Şammat'ın çocuklarına, onursuz ve rezil Şammat'ın...

Dostum Tefvik, kuzeybatı uç bölgelerine bir yolculuğa çıktı ve burada daha önce gördüklerini bir kere daha görmek istemediği için gittiğini söyledi.

Ben ve sürekli ajanımız Jussel kentleri terk ettik ve düzlüklerdeki hayvancıların arasına karıştık. Sürüden sürüye, kabileden kabileye dolaştık. Bunlar basit kişiler, doğanın gerekliliklerine yakın iş görmenin dolaysızlığına sahipler. Davudi soyundan gelmelerle karşılaştım ve dürüstlük, konukseverlik ve her şeyden önce de farklı olana yönelik açlık sergilediler.

Bu özellikleri diğerlerinden daha fazla dışa vuran bir kabilenin yanında, sıradan gezginler olarak kaldık ve onlar bizi kendilerine yakın kabul etmeye başladığında, bunu güvenerek ve bizim onlarla kalmamızı isteyerek gösterdiler, kendimizi 'başka bir yerden' ve özel görevle gelme kişiler olarak ifşa ettik. Bizden efendiler, tanrılar ve ustalar olarak söz ettiler. Şarkı ve hikayelerinde bu terimler devam ediyor.

Onlara belirli uygulamaları muhafaza etmeleri halinde, ki bunlar tam tamına yapılmalıydı ve gereklilik değiştikçe değişecekti, aralarında, kabilelerinde ve soylarından gelenler arasında bu bilginin ve bu uygulamaların efendiler, tanrılar tarafından şart koşulduğu bilgisini yaşatmaları halinde, (iğrendikleri ve korktukları) kentlere ait yozlaşmadan kurtulacaklarını ve çocuklarının güçlü ve sağlıklı olacağını, hırsızlar ve yalancılar ve katiller haline gelmeyeceğini söyledik. Bu erdem, bu sağlıklılık, tanrılarının bilgisinin kaynağıyla aralarındaki bu bağ, bizim arzularımıza uygun davranmaya hazır oldukları sürece devam edecekti.

Şikasta üzerinde güvenli ve bilgece varolma yoluna ilişkin talimatlarımızı tekrar ettik -itidal, lüksten uzak durma, sade yaşam, başkalarına şefkat göstermek, onları sömürmemek, ezmemek, hayvanlara şefkat, dünyaya şefkat ve her şeyden önemlisi, onlardan en fazla ihtiyaç duyulan şeye kayıtsız şartsız riayet etmek, o da itaat idi. Bizim arzularımızı duymaya hazır olmak.

Ve kabilenin en saygın üyesine, -onların terimleriyle- yaşlı olan bir erkeğe, damarlarında 'tanrının kanının' dolaştığını ve doğru davranmaya devam ettikleri müddetçe, onun soyunun her zaman tanrılara yakın olacağını söyledik.

Onun, ikisi de Kanopyen titreşimleriyle aydınlanan iki oğul sahibi olmasını sağladık.

Ve kentlere geri dönüp aralarında, onları yeniden değerli kılabilecek yeterince birey bulmaya

çalıştık. Hiçbiri kurtarılabilecek halde değildi. Her bir kentte bizi dinleyecek birkaç kişi vardı ve bunlara, kendilerini dinleyecek kimi bulurlarsa onlarla birlikte hemen kentten ayrılmalarını söyledik.

Sürülerinin başındaki yaşlı adama geri döndük, bu arada oğulları doğmuştu ve ona, ailesinden, kabilesinden ve belirli bazı başkalarından başka hiç kimsenin sağ kalmayacağını, çünkü kentlerin kötülükleri nedeniyle tahrip edileceğini söyledik. Bunlar, her zaman yaratıklarımızın yüreklerini ve akıllarını esir almak için efendiye karşı çalışan, efendinin düşmanlarının kurbanı olmuşlardı.

Bize yalvardı.

Kentlerdeki az sayıdaki diğer iyi insanlar bize yalvardı.

Bu konuyu daha fazla yazmak istemiyorum.

Kurtarılabilecek olanların güvenliğini sağladıktan sonra uzay donanmasına sinyal verdik ve kentlerin tümü aynı anda, unutulmuşun boşluğuna uçuruldu.

Bu kentlerin vaktiyle serpildiği yerlerde çöller uzanıyor.

Bu verimli, zengin, cıvıl cıvıl yerler, kalabalık çürümüş kentleriyle -hepsi şimdi çöl oldu ve orada sıcak dalgaları parlıyor ve fokurduyor, çünkü ağaç yok, ot yok, yeşillik yok.

Ve bir kere daha tüm hayvanların uzaklaştığını, koca sürüler halinde dörtnala ve toslar atarak ve çığılıklarla, insanların ortamlarından kaçıştığını gördüm.

Şikasta Tarihi, Cilt 997, KAMU İKAZCILARININ DÖNEMİ.

Özet Bölümünden Alıntılar.

Bu dönemin sonunu kesin olarak, tam yılı yılına, tarihlenebilmekle birlikte, başlangıcını kesinleştirmek aynı derecede kolay değil. Örneğin, Tevfik ve Johor'u kamu ikazcılarını sınıflıyor muyuz? Ziyaretlerinin her birinde, kendisine söylenenleri duyabilen herkesi uyardılar -ya da belki hatırlattılar demek daha doğru olur. Çeşitli türden ziyaretler, neredeyse buzların gerileme zamanından başlayarak, aralıksız devam etti ve çoğu "gizli"ydi -yani temas edilen bireyler, aralarındaki bu kişinin başka bir yıldız sisteminden olduğunun farkında değillerdi- buna karşılık Şikasta'nın bir yerlerinde her zaman açık şekilde çalışan, açıklayan, ikna etmeye çalışan, hatırlatan şu ya da bu sınıf ya da rütbedeki bir elçi ya da ajan bulunuyordu. Dolayısıyla Şikasta'ya her zaman için kamu danışmanları sağlandığı söylenebilir; en sondaki kısa bir süre, tam olarak 1500 (onların birimiyle) yıl hariç olmak üzere.

Ama bu elinizdeki cilt, büyük göllerin çevresindeki ve güneyindeki özellikle elverişli koşullardaki kentlerin ilk tahrip edilmesinden, yani sellerden yaklaşık bin yıl öncesinden başlayan ve sondan 1.500 yıl öncesine kadarki dönemi ele alıyor. Ulaşılabilir çeşitli metinlerin dikkatle okunması halinde, bu zaman boyunca burasının tarafımızdan sürekli elçi göndermeye değer görülme nedeni anlaşılacaktır. Şikasta'ya yönelik bir politika değişikliği meydana geldiği söylenemez -bu asla mümkün değildir, mümkün olamazdı: uzun vadeli politikamız yerinde duruyor. Aynı şekilde, Şikasta ırkının ya da ırklarının genel yozlaşmasının beklenmedik bir gelişme olduğu da söylenemez. Bu dönem ile diğerleri arasındaki fark daha ziyade vurgu, ölçek bakımındandır. Uygarlık adına uygarlığa, kültür adına kültüre, gerçekleşme düzeyinin (Kanopyen standartlara göre) düşüklüğü nedeniyle mümkün olduğu kadar uzun süre tahammül edilmek zorunda kalındıysa ve sonra da bunlar ya kendi yolsuzluklarının ağırlığı ile çöküp kaybolmaya terk edildiyse ya da Şikasta'nın geri kalanı için tehlike yarattığı için kasıtlı olarak bizim tarafımızdan imha edildiyse, böylesi bir gidişata ulaşıldıysa, hem de geniş ölçekte, merkez

kara kütlesinin büyük kesimleri boyunca, o zaman bunu, seyrek nüfusların geniş alanlara yayıldığı ve belki de ancak kendine yettiği, bir yöreyi ya da yöreleri bir imparatorluk bağı içerisindeki kent grupları değil de tek amacı ticaret olan tek bir kentin belirlediği, ajanlarımızdan bir ya da ikisinin sınırlı bir ziyaret boyunca mutedil gayretlerle Şikasta'nın tüm sakinlerine ya da büyük bir kısmına ulaşabildiği bir durumdan, tür ve derece bakımından farklı olarak düşünmek gerekir.

Yüreklendiriciler ya da ikazcılar döneminin çok sayıdaki bin yılı boyunca şu olaylar dizisinin sürekli tekrarlandığını gözlemliyoruz:

Kanopus ile Şikasta arasındaki bağı güvenli düzeylerin ötesinde zayıflamakta olduğu tarafımızdan gözlemlenir ya da bize rapor edilir.

Bunu, çıkarlarımız açısından hayati önem taşıyan bir kültürün, bir kentin, bir kabilenin ya da birey gruplarının, bir bağ olarak kurulan şeyden uzaklaştıklarına dair raporlar izler.

Seçilmiş bireyler için elverişli yaşam tarzlarını yeniden kurarak, böylelikle yöreleri, kültürleri ya da kentleri yenileyerek ya da canlandırarak bağlantıyı, bağı yeniden güçlendirmek acil gereklilik haline gelir.

Bir ya da iki ya da daha fazla teknisyeni aşağı göndeririz. Bir ya da ikisi dışında hepsinin sessizce, halkın haberi olmaksızın çalıştığı olur.

Bu kişinin ise, - genellikle - onun tarafından söylenecek olanların, etkili olabilmesi için, Altıncı Kuşak üzerinden doğması ve olağan yoldan, elverişli ana babalar tarafından yetiştirilmesi gerekir.

Cinsel seçime ilişkin bir not. Elbette bizim gibi gelişmiş bireyler, Şikasta terminolojisinde en yakın kelimeyle ifade edecek olursak, androjendir: bizler geri kalmış gezegenlerde normal sayıldığı gibi, bir cinsiyetten ziyade ötekine atfedilecek duygusal ya da bedensel ya da psikolojik özelliklere sahip değiliz. “Dişi” olarak tezahür etmiş olan pek çok elçimiz olmuştur, ama öncesinde erkekler ve dişiler Şikasta'nın her tarafında eşit iken ve hiçbiri diğerini sömürmezken; kenetten uzaklaşma zamanından beri dişiler boyunduruk altında bulunmuştur ve bu da bütün olarak elçilerimiz tarafından zaten yeterince güç görevlere gereksiz yere eklenen bir güçlük olarak görülmüştür. [BAK: BÖLÜM 9, bu cilt, “Elçilerin Yerel Kültürel Amaçlarla Dişi Olarak Tezahürü.”]

Elçimiz ya da temsilcimiz seçilen kültürde olgunluğa erişirken, ister erkek, ister dişi olsun, hemen her zaman yerel fikirlere ve uygulamalara ters düşen tutum ve davranışlarda açığa çıkan belirli bir algılayış ve anlayış düzeyi bakımından dikkat çekiyordu.

Elçimizle yakınlaşan bireyler, hoşlanmayla ya da -sık sık olduğu gibi- önce çatışıp sonra onu daha fazla anlamaya başlaması sonucunda sevmeye başlamasıyla, bağlantıyı, bağı güçlendirmekte kullanılabilecek bir odak ya da çekirdek oluştuyordu.

Eski zamanlarda bu bireyler sıklıkla çok sayıda ve kendilerine ait hayli güçlü alt kültürler oluşturabiliyordu. Ya da, bütün halkların arasına yayılmış halde bulunuyor ve tüm kütleyi, Kanopus'un genel ihtiyaçlarıyla uyumlu bir erdemli ve sağlıklı standarda yükseltmeye yetecek güçteki bir maya oluştuyordu. Sonra, zaman geçtikçe, her yerdeki nüfusların artması nedeniyle, ki bu her zaman, biz-duygusunun-özünün etrafta daha az dolaşıyor olması anlamına geliyordu ve, Şammat'ın sürekli artan gücü nedeniyle, cevap verebilen bireylerin sayısı azaldıkça azaldı ya da -başlangıçta cevap vermiş olup da bu cevabı bizimle, Kanopus ile yaşayan ve sürekli yenilenen bir temas olarak muhafaza edebilenler daha az oldu. Nüfusun

çoğunluğunun mutlak bencil çıkarılara batmış olduğu bir kentte, bağlantı-bireylerimizden yalnızca bir ya da ikisinin, daha fazla değil, bulunması, bunların hayatta kalmak için umutsuzca çırpınıyor olması, olağan bir şeydi. Kimi zaman koca uygarlıklarda bu “maya”dan hiç yoktu, asla olmamıştı; ya da, gayretlerimiz birkaç tohum yeşertmekte başarılı olduysa, bunlar çabucak yerinden ediliyor ya da yok ediliyordu ya da kendileri üzerindeki baskının ağırlığı altında boyun eğiyordu. Kimi zaman bu değerli bireyler ancak tımarhanelerde ya da çölde yaşayan toplum dışı münzeviler olarak sağ kalabiliyordu.

Kendi elçilerimizden bazılarının geçici ya da kalıcı olarak, gerçi bunlar çok az sayıdaydı, bu baskıların kurbanı olduğu da görülmemiş şey değildi. Baskılara kalıcı biçimde boyun eğmiş olanlar Kanopus’a dönüşlerinde uzun rehabilitasyon dönemlerine tabi tutuluyor ya da kendilerini toparlamaları için elverişli bir koloni gezegenine gönderiliyordu.

Ele alınan dönemin tümü boyunca her türden din gelişti. Burada bizi en fazla ilgilendirenler, biçimlerini bizim elçilerimizin hayatlarından ya da sözlü ifadelerinden aldılar. Din yaratan elçilerimiz çoğunluktadır ve bunu bir kural olarak alabiliriz: kamu ikazlarımızdan her biri geride bir din ya da bir kült bıraktı ve adı bilinmeyenlerin pek çoğu da öyle yaptı.

Bu dinlerin iki ana özelliği vardı. Olumlu olanı, en iyi ihtimalle: kültürün pekiştirilmesi, acımasızlığın, sömürünün ve açgözlülüğün en kötü aşırılıklarının önlenmesi. Olumsuz olanı: bir ruhban zümresinin kuralları, düzenlemeleri, esneklikten yoksun cezalarla yönlendirmesi; kimi zaman acımasızlık, sömürü ve açgözlülüğe izin vermesi, hatta bunu daha da kötüleştirilmesi. Bu ruhban kesimi elçilerimizin talimatlarından geriye kalanları, tabii herhangi bir şey anladılarsa, çarpıttılar ve uydurdukları ahlaka, kurallara ve inançlara tam bağlılık duyan ve kendini tekrarlayıp duran bir bireyler grubu yarattılar ve gönderilen her elçinin en kötü düşmanları oldular.

Bu dinler, Şikasta’yı bizim sistemimiz içinde tutmanın önündeki en büyük engeli oluşturdu.

Sıklıkla da Şammat’ın gönüllü ajanları oldular.

Bu dönem boyunca Şikasta’nın herhangi bir yerine giden bir elçimizin her zaman için öncelikle bu “tanrının” temsilcilerini, “tanrıları” ya da o sırada onlar için kullanılan ifade her neyse, onları atlatmak, onlardan uzak durmak ya da şu ya da bu şekilde zararsız hale getirmek zorunda kalıyordu. Birçok durumda temsilcilerimiz kovuşturmaya uğruyor, katlediliyor ya da, daha da kötü bir akıbete uğruyordu -çünkü tüm talimatları, o yer için hayati önemdeki ve gerekli her şey, çarpıtılıyordu. Sıklıkla bir “din”in bir kültür, hatta koca bir kıta üzerindeki egemenliği o kadar sıkı oluyordu ki, ajanlarımız orada hiçbir etkide bulunamıyor, Şikasta’nın koşulları daha az yekpare haldeki başka yerlerinde, hatta belki de -o sıradaki fikirlere göre- daha ilkel yörelerde çalışmak zorunda kalıyordu. Şikasta’nın tarihi boyunca bağımız pek çok kere, egemen güç tarafından küçük görülen bir kültür ya da alt kültür aracılığıyla sağlandı. Bu egemen güç hemen her zaman, askeriye ile dinin bir birleşimi oluyordu: askeriye rahipleri ya da rahipler askeriye kullanıyordu.

Şikasta’nın epey uzun süreli dönemleri için gerçek durumu şöyle özetleyebiliriz: şu ya da bu yerde birkaç yüz, hatta bir avuç birey, muazzam güçlükler altında hayatlarını Kanopyen gereksinimlere uydurabiliyordu ve böylelikle Şikasta’nın geleceğini kurtarıyorlardı.

Bu süreç ilerledikçe, ajanlarımızın daha önceki ziyaretçilerden kaynaklanan duygusal ve entelektüel formülasyonların örgüsünü aşip yollarını bulması gittikçe daha zorlaştı. Şikasta kültürlerin, inançların, dinlerin, itikatların, yargıların bir olla podrida’sıydı; bunların sonu gelmek

bilmiyordu ve elçilerimizin her biri, daha kendisi ölmeden önce, talimatlarının hayaller dünyasına taşınmış ya da dogmalar halinde katılaştırılmış olacağını hesaba katmak zorundaydı: her biri biliyordu ki, yeni ifade edilmiş, bu belirli evre için özel olarak uyarlanmış, bu taze, esnek yöntem daha o eserini tamamlayamadan Şikasta'nın yasasına esir düşecek ve mekanikleşecek, yararsızlaşacaktı. O, erkek veya dişi, sadece geçmişten gelen binlerce kalıplaşmış ifadeyle değil, kendi ifadeleriyle de mücadele edecekti... Elçilerden biri bunu şöyle dile getirdi: sanki son hızımla, hemen peşimden dile dökülen ve birer düşmana dönüşen kendi söz ve eylemlerimin önünde bir yarış tutturuyor gibiyim -henüz birkaç dakika önce canlı ve işlevsel olan, anında ölüyor ve ölümler tarafından kullanılıyordu. Ve Şammat'ın temsilcileri ve tutsakları tarafından; bunlar bu özel çağda canavarlığın ve etkin yıkıcılığın doruğuna ulaştılar ve hemen hemen tamamen Şikasta'dan sızdırdıkları sayesinde. Nasıl bizim temsilcilerimiz her zaman Şikasta'da idiyse, Şammat'ın temsilcileri de her zaman oradaydı. Şammat koca kültürleri, uygarlıkları esir aldı, böylelikle onlar her zaman erişemeyeceğimiz bir yerde oldu. Kendi bakış açısından bakıldığında Şammat, Şikasta'nın tamamıyla başarılı bir sömürgecisi oldu. Ama hiçbir zaman tamamen değil, asla mutlak değil. Bu mümkün değildi.

Son günlerin başlıca dinlerinin tümü I. Derece temsilciler tarafından kuruldu. Bu dinlerin sonuncuları diğerlerinden bir ölçüde daha az bölündü, daha az sekter oldu. Halk seviyesinde bunlar basit, duygusal bir dindi ve temelini de, en düşük kavrayış düzeyindeki -dinin istikrar kazanabildiği düzey buydu- tehdit ve vaatler oluşturuyordu, çünkü artık Şikastalıların cevap verebildiği şeyler yalnız bunlardı. Artık pek azı, kişisel kazanç ya da kayıp terimleri dışındaki herhangi bir şeye tepki verebiliyordu. Ya da, bu tür bireyler uzun süreli ve bin bir zahmetle yürütülen temas ve eğitimle, kazanç ya da kayıp düzeyinde olmayan şeyleri öğrendiğinde, bunlar daha sonraki aşamalarda oluyordu, çünkü Kanopyen etkilere cezbedilmenin erken aşamalarında, o sırada Şikasta'da her şeyin görüldüğü gözle görüyorlardı: bir şeylerin verilmesi, ihsan edilmesi.

Çünkü bu son zamanda, görev tamamıyla unutulmuştu. Görevin ne olduğu bilinmiyordu. Onların yerine getirmesi gereken icapların bulunduğu fikri onlara yabancıydı, içlerine alamadıkları, özümseyemedikleri bir yenilikti. Yalnızca almaya hazırdılar. Ya da verilmesine. Hepsinin ağzı ve elleri, hediyeler almak üzere açılmıştı -Şammat! Hep kapma, hep koparma peşinde- Şammat! Şammat!

Oysa felaket-sonrası zamanın ilk günlerinde, birimizin bir köye, bir yerleşime girmesi, oturup onlarla geçmiş hakkında, onların vaktiyle ne oldukları, bir gün ne olacakları hakkında konuşmak, ama bütün bunların yalnızca onların kendi gayretleriyle ve emekleriyle gerçekleşeceğini -onları üretmiş olan, uzun karanlık çağları boyunca onları destekleyen, Şammat'a karşı koruyan Kanopus'a karşı ödenmesi gereken borçları olduğunu, içlerinde Şikastalı olmayan bir özün bulunduğunu ve bunun bir gün yararını görececeklerini- söylemek yetiyordu ve onlar o sıradaki gerekliliklere kendilerini uyarlıyordu.

Ama bunu gittikçe daha ve daha az bekleyebiliyorduk. Sonlara doğru, ajanlarımızdan biri işe başlarken, artık bir gün, bir ay ya da bir yıl değil, belki de tüm ömrü boyunca uğraşmakla birkaç bireyi sağlamaştırmayı, dinleyecek hale getirmeyi başarabileceğini bilerek işe başlıyordu.

Habercilerimizin kayıtları ve raporları ve anlari her defasında daha yoğun, daha zahmetli gayretlerle, gittikçe daha az yarar elde edildiğini gösteriyor.

Tüm rütbelerden, türlerden ve düzinelerce gezegenlerde edinilmiş tecrübe düzeylerinden

düzinelerce temsilcimizin çabalarının tüm hasadı, unutulmaktan kurtarılan birkaç avuç dolusu bireydi. Bu birkaç avuç, bu azınlık, bağlantıyı, bağı sürdürmeye yeterliydi. Ama ne pahasına!

Şikasta Kanopus'a her zaman nelere mal oldu!

Elçilerimiz kaç kere, Şikasta'daki bir görev süresinden, bağlantının nelere bağlı olduğu karşısında afallamış, gördükleri karşısında dehşete düşmüş halde geri döndüler.

Çeşitli kereler, Şikasta'nın bu gayretlere değip değmediğine ilişkin tartışmalar yürütüldüğünü kaydetmek gerekiyor. Mesele tüm Kanopus'un ve kolonilerimizin temsil edildiği, tam kapsamlı bir konferansta ele alındı. Şikasta'nın feda edilmesi gerektiği fikrinde olan bir topluluk çıktı, ama bu görüş azınlıkta kaldı. İşte bu nedenle Şikasta kolonize gezegenler arasında özel bir konumdadır: orada hizmet gönüllülük esastadır, yalnız orayla en başından beri ilgilenmiş olan bireyler hariç.

Johor'un raporu:

Bu rapor, eğer Tefvik tutsak düşmeseydi bambaşka bir konumda olacak olan bireyler ve bambaşka bir biçim alacak olan olaylar hakkında istenen rapordur. Bunlarda, John Brent-Oxford'un oynaması muhtemel olan rolü her defasında ön plana çıkarmayacağım, hatta kimi zaman anmayacağım bile.

Onlarla temas kurmak üzere Altıncı Kuşak üzerinden çeşitli noktalardan giriş yaptım, ancak çoğunlukla devlerin yaşam ortamından yararlandım.

Birinci Birey

Gökyüzünün görkemli, manzaranın engin olduğu bir ülkede doğmuş olmasına rağmen daha erken yaşlarından itibaren, kısıtlandığı hissine tutuldu. Kendi içinde daha büyük bir deneyimin anılarını, daha derin gökler bulabilmesi gerektiğini hissediyordu. Ama bu anılara sahip değildi. Etrafındaki toplum ona küçük, geveze, âdetâ karikatür gibi görünüyordu. Küçük bir kızken yetişkinlerin oynadıkları oyunlarda ciddi olduklarına inanamazdı. Yapılan ve söylenen her şey tekerrür ya da geri dönüşüm gibi görünüyordu, sanki tekrar tekrar yeniden sahnelenen bir oyunun kuklaları gibiydiler. Muazzam bir klostrifobiden muzdaripti ve onun için mümkün olan tüm gelişme imkânlarını reddetti ve kendine bakacak hale gelir gelmez ailesini ve o toplumu terk etti. Geçimini nasıl kazandığı onun için önemli değildi. Aynı kıtadaki başka bir kente gitti, ama orada da her şey aynı görünüyordu. Sadece düşünce ve davranış kalıpları aynı olmakla kalmıyor, karşılaştığı kişiler terk etmiş olduklarının dostları ya da akrabaları gibi görünüyordu. Başka bir kente göç etti, sonra bir başkasına -sonra da başka bir kıtaya. Bu kültürün kendi terk ettiği kültürden bambaşka olduğunu göstermek üzere, binlerce siyasi, psikolojik, ekonomik, sosyolojik, felsefi ve dini kitap ve inceleme yazmaya varacak kadar kapsamlı bir komplo -ona öyle geliyordu- yürürlükteydi -oysa aksine, her şey ona aynı görünüyordu. Farklı bir dil ya da diller. Bir konuda hafifçe daha cömert tutumlar -örneğin kadınlara muamele konusunda. Başka konularda ise daha kötüydüler: çocuklar hayli kötü bir zaman yaşıyordu. Burada hayvanlara saygı gösteriliyor, orada onlara kötü davranılıyordu -ve böyle devam ediyordu. Ama insanlar arası bağlar -o bunu böyle görüyordu- fazla değişiklik göstermiyor gibiydi. Ve nereye giderse gitsin, yeni kişilerle karşılaşmıyordu. En olmayacak bir zamanda -tesadüfen bir çamaşırhanede ya da bir otobüs durağında- karşılaştığı bir adam, başka bir kentte tanıştığı birinin akrabası ya da çocukken tanıdığı bir aile dostu çıkabilirdi. Oradan da ayrıldı, bu sefer "eski" bir

toplum seçti -Şikastalılar böyle diyordu- ve bu toplum o zamana kadar bildiği toplumlardan daha karmaşık, daha renkli, daha çeşitliydi. Bir kere daha, orasının çok farklı olduğu vurgulanıyordu, ama o yalnız benzerlikler görüyordu. Geçimini rasgele yollardan, onu bağlamayacak şekillerde sağlıyordu, evlenmeyecekti ve üç kere kürtaj yaptı, çünkü karşılaştığı erkekler zürriyet sahibi olmaya degecek kadar özgün görünmüyordu. Ve yeni, farklı kişilere rastlayamıyordu. Anladı ki görünmez bir balık ağı ya da şablon içinde tutsaktı, karamsar anlarında bunu devasa bir örümcek ağı gibi görüyordu ve tüm kişiler ve olaylar birbiriyle bağlantılıydı ve yapabileceği hiçbir şey onu özgürlüğe kavuşturamayacaktı. Üstelik neler hissettiğini asla anlatamıyordu, çünkü kimse onu anlamayacaktı. Gördüklerini diğerleri görmüyordu. Duyduklarını diğerleri duyamıyordu.

Kuzeybatı uç bölgelerindeki ülkelerden birindeydi. Bu büyük kendini taşıma işinin ona epeyce bir seçme hakkı kaybına mal olduğunun, oysa bunun hiç de kendi iradesi olmadığını fark etti: babasının isteği idi. Babası her zaman, şimdi iyice hatırlıyordu bunu, bu kentte, bu ülkede ve belirli bir şekilde yaşamak istemişti. Babasının hayalini kurduğu yaşam tarzını taklit etmiş değildi -çünkü bu tarz artık demode olmuştu- ama o tarzın çağdaş bir eşdeğerinde yaşıyordu. Bu keşiften kısa süre sonra, kendini daha önce hiç bulunmadığı bir sokakta bir kapının önünde buldu ve hatırladı ki, burası vaktiyle bir halasının yaşadığı adrestir: doğduğu ülkede ona yazdığı mektupları bu adrese postalamıştı.

Tekrar yola çıktı, bu sefer Tecrit Edilmiş Kuzey Kıta'nın en kuzey ucuna doğru. Yılın büyük kısmı boyunca karlar altında kalan küçük bir kasabada kaldı. Oraya hiç kimse zevk için gelmiyordu. Bir iş kasabasıydı ve onun da avcılara ve kızıl derililerin geriye kalmış olanlarına mallar satan bir dükkanda bir işi vardı. Ana babasının onun için öngördüklerine ya da kendi geçmişinin ona hazırladığı geleceğe bundan daha fazla ters düşen bir durum bulamazdı. Sonra dükkana, tanıdığı bir adam geldi. En son on beş yıl önce doğduğu kasabadayken gördüğü bir doktor. Kısa bir süreliğine, o zamanların tipik kişisel olmayan çiftleşme bağı ile birbirlerine bağlı kalmışlardı.

Yeniden kuzeybatı uç bölgelerine kaçtı. Geniş bir alana yayılan biçimsiz ve birkaç milyon sakini barındıran bir kentin göbeğindeydi ve anlık bir dürtüye uyarak otobüsten inip bir fincan çay içmek üzere küçük bir lokantaya girince, tanıdık bir şey algıladı. Garson olarak çalışan bir kız onu karşıladı: doktorun kız kardeşi.

Sonunda dünya onun etrafında bir kelepçe gibi kapanmıştı. Çılgınlık attı, koşuşturmaya başladı, tabak çanağı kırdı ve masaları devirdi.

Polis geldi. Hastaneye kaldırıldı. Deli olup olmadığı konusunda doktorlar fikir birliğine varamıyordu; lokanta onun aleyhinde dava açtı. Ama bu göreve uygun olacak avukat orada değildi. Eğer olsaydı, bu dava başladığı yerin çok ötesine varır, olayları, kişileri etkilerdi...

Onu hastanede hakları olduğundan daha fazla tuttukları hissindeydi, işlemler sürünüyor, gecikiyordu. Nihayet mahkemede para cezasına çarptırıldı, nazik bir kişi onun adına cezayı ödedi. Serbest bırakıldı, ama herhangi bir insan varlığının tasarlayabileceğinden daha korkunç bir hapisanede bulunduğunu hissediyordu.

Eğer John (ya da Tevfik) onu savunmuş olsaydı, onun nihayet yerinde kalıp onu hapseden şeyin ne olduğunu görebilecek hale gelmesi yönünde etkileyebilirdi.

Bu durumda ben, bir alternatif organize ettim; geçici bir felç nöbetiydi, doktorlar isteri teşhisi koydu.

Kaçma imkânı bulamayınca bir süre kendi içiyle boğuştu, ama sonra, tıpkı köşeye sıkıştırılan bir atmacanın kabarmış ve kalkmış tüyleriyle büzülüp de parlak gözlerini saldırganca dikmesi gibi, o da,

en çok korktuğu şeye kararlılıkla bakmayı öğrendi.

İkinci Birey

Entelektüel ve duygusal kalıpların standartlaştırılması uç noktaya varmıştı. Bunu sağlamanın başlıca mekanizması, doktrin malzemelerini aynı anda bir ülkenin her yanındaki yaşama ve çalışma birimlerine -bu birim ister tek bir kişi, ister bir aile ya da bir kurum olsun- ulaştıran bir aletti. Bu programlar standartlaştırılmıştı, özellikle de çocuklar için. Bunlar en iyi ihtimalle düşük düzeydeki ahlak kurallarını benimsetiyordu -hayvanlara iyi davranmak örneğin- ama en kötü yanı, sonsuz tekrarlanışında yatıyordu.

Vantrilokluk rağbet görüyordu. Güzel ve sevimli bir dış görünüşe ve kişiliğe sahip bir kişi bir bağlı kişilik geliştiriyor ve bunu vantrilok kuklası olarak sunuyordu. Bu diğer kişilik kendi türlerinden olabildiği gibi, hayvan temasının bir çeşitlemesi de olabiliyordu. Çok sevilen bir tanesi bir köpekti, görünüşü çok sevimliydi, dürüst olmayan yöntemlerde ustaydı. Öyküsünün her bölümünde bu hayvan çalışıyor, yalan söylüyor, kandırıyor, her başarısızlıktan sonra kendini toparlayabiliyordu ve yeniden dolandırıyor, böbürleniyor, yaltaklanıyor ve başkalarını parmağında oynatıyordu. Ayrıca yiyecekler konusunda haddinden fazla açgözlüydü. Bu yaratık büyük bir suçlu ya da canavar değildi, sadece küçük bir numaracıydı ve eğer bunu bir kez kabullendiyseniz, eğlenceliydi bile. Ama elbette ki, bunu ancak, mutlak çürüme ve yolsuzluk dönemlerinde komik bulabilirdiniz.

Çocuklar, bu “gerçekdışı” karakterlerle özdeşleştiriliyordu, bunlar eninde sonunda biblolar, kuklalardan başka şey olarak görülmüyordu ve özellikle de ikincil benlikler olarak yararlıydılar, çünkü “gerçek” olan kendileri gibi yaratıklardan beklenen öz-eleştiri düzeyini gerektirmiyorlardı.

Hep çalışan ve onları neredeyse tamamen kendi hallerine terk eden ana babaları tarafından ihmal edilmiş bir grup çocuk, içerisinde her birinin bu kuklanın, -yarı yetme bir köpek biçimindeki bu kukla tipik bir şekilde bir övgü sıfatıyla, yani Marifetli Köpek olarak adlandırılıyordu- ta kendisi olduğu, kendilerine özel bir dünya geliştirdi. Bu çocuklar gittikçe daha fazla kendi yarattıkları bu dünyanın içinde yaşamaya başladılar, kuklayı örnek alıp küçük kurnazlıklara, kandırmacalara ve yalanlara başvuruyorlardı -ve bunu istekle, sistemli bir şekilde yapıyorlardı, çünkü her öğleden sonra yapmaları gereken tek şey, peşinde koştukları alternatif benlikleri için bir program seyretmek üzere bir düğmeye basmaktı. Daha ileri suçlara geçtiler. Çok geçmeden bir liderleri oldu. Bir dişiydi, on bir yaşında parlak, yetenek dolu bir çocuktü. Bu dişi çocuk onları bir arada tuttu, vantriloğun öykülerinin birbirini izleyen bölümlerini sektirmeden seyretmelerini sağladı ve Becerikli Köpek’in mesajlarını eylemlere tercüme etti. Bu üç yıl boyunca devam etti, bu arada çocuklar genç yetişkinler oldu, on üç, on dört, on beş yaşlarında. Hemen herkesin şu ya da bu türden bir kandırmaca ya da çalma ediminde bulunduğu bu zamanda, işledikleri suçları önemli sayılmıyordu. Dükkanlardan hırsızlık yaptılar, evlere girdiler, bu yollardan para ve mallar edindiler. Her suçtan sonra grup bir tür ayin halinde toplanıyor ve yaptıklarını oyun halinde tekrar ediyorlardı.

Bir eve girdiklerinde bir cinayet işlendi, neredeyse tesadüfen, herhangi bir önemli neden olmaksızın.

Yakalandılar ve kültün ayrıntıları kamuoyuna yansdı. Bu genç suçluların ve kullandıkları odanın -boş bir binada, Becerikli Köpek’in resimleriyle ve maketleriyle süslenmiş bir odaydı- fotoğrafları her yerde sergilendi. Doktorlar ve psikiyatristler bu gençleri muayene ettiklerinde, bu kuklanın onları ancak zamanlarının yarısında etki altında bıraktığı anlaşıldı, çünkü her birinin kendi hedefleri,

inançları ve standartlarıyla, öteki kişiliklerinden bambaşka ve sıradan bir kişiliği vardı ve ikinci kişilik bir grup kişiliği idi.

Liderleri olan kız, henüz bir ay önce Becerikli Köpek'in deli bir yaşlı kadını kızdırıp onunla alay ettiğinin, onu dövüp bilinçsiz halde sokakta bıraktığının gösterildiğini vurguladı; elbette ki kukla, yaratıcısı ya da öteki benliği tarafından bundan dolayı azarlanmıştı, bu öteki benlik her zaman bu ikincil kişiliğin aşırılıkları ya da başarıları karşısında -etkisiz kalan- vicdanın sesi rolünü üstleniyordu.

Tüm çete yargılandı; o sıralar eşi görülmemiş bir şekilde, ibret oluşturmak üzere: çünkü çocuk suçları o kadar yaygınlaşmıştı ki, kişiler artık çocuklardan, yetişkinlerden korktuklarından daha fazla korkar olmuştu.

Kız kendi-itiraf eden ya da kendini ilan eden bir lider konumundaydı, çünkü bu çetenin annesi olarak oynadığı rolden gurur duyuyordu.

Eğer Tefvik olması gereken yerde olsaydı, onun rolü, bu çocukları doktrin aşılama kampanyalarının kurbanları olarak savunmak olurdu. Bu doktrin aşılamanın otoritelerce kasıtlı olarak yürütülüp yürütülmediği, -böyle diyecekti- bunun sonuçlarına katlanmak zorunda kalan çocukları ilgilendiren bir mesele değildir, olamaz. Başka bir deyişle Tefvik, John, olağanüstü gevşek ve kayıtsız bir kamuoyunu, tarihin herhangi bir anında tasarlanmış en gelişkin doktrin aşılama yöntemlerinin, bu yöntemlerin tutsağı durumundaki bir nüfus üzerinde ne zaman ve nasıl kullanıldığını öğrenmeye çağıran bir kamuoyu kampanyası başlatacaktı.

Dahası, Tefvik bu olaylar çerçevesinde yer alabilmiş olsaydı, onun kişiliği bu gençleri, başka hiçbir şekilde sağlanamayacak biçimlerde etkileyecekti. Hepsi de ihmal edilmişlerdi, hiçbirine kendini özdeşleştirmeye değer bir örnek sunulmamıştı. Onları öyle yönlendirebilecekti ki, yaşamlarının ne olması gerektiği konusunda gerçek seçimler yapabilmek için gerektiği kadar büyük bir içsel özgürlük kazanabileceklerdi.

Oysa şimdi, bir bireyin başarabilecekleri, birkaç kişiye dağıtılmak durumunda. Daha önce kamuoyu sorumluluğu adına çalışma ilhamını almamış olan bir grup avukatın bu davayı üstlenmesini organize ettim: en azından ihtiyaç duyulanın bir kısmını yapmaları beklenebilirdi. Gençleri etkileme bakımından ise, her birinin kendisine bir ölçüde de olsa yardım edebilecek biriyle temas etmesini sağladım: belirli özelliklere sahip bir çocuk-bakım görevlisi, bir gardiyan -üçü cezaevine gönderildi-, bir doktor, sosyal görevliler.

Bu genç kişilerle ilgili görev umduğumdan ya da planladığımdan çok daha fazla zaman aldı. Girişimlerimin en başarılısı olduğu söylenemez. Kız, yalnızca kemikleştirmeye ve çarpıklaştırmaya yönelik düzenlenmiş bir cezaevinde geçirdiği bir süreden sonra kendini toparlayamadı: hapisten gerçek bir suçlu olarak çıktı, bir süre sonra duygusal bir dönüşüm geçirerek o sırada altın çağını yaşayan keskin siyasi mezheplerden birine katıldı ve kısmen terörist, kısmen kazanç amaçlı sayılabilecek bir girişimde öldü. Yirmi yaşında bile değildi. Bu nedenle rehabilitasyonunun onun Altıncı Kuşağa girişinden sonraya ertelenmesi gerekti.

Üçüncü Birey (İşçi Lideri)

Yıkım Yüzyılı boyunca Şikasta'nın tüm yörelerinde olağan bir tipti, ama raporuma aldığım çeşit, kuzeybatı uç bölgelerinin ürünüydü ve sosyal yapıda anahtar rol oynuyordu. İstikrar sağlayıcı bir rolü vardı, ama bunun böyle olması pek çoğu tarafından acı bir tezat olarak hissediliyordu, çünkü

ideolojik doğumları her zaman, toplumu tamamen ve çabucak, bir tür “cennete” dönüştürmeyi öngören ve bazı bakımlardan yerel “kutsal” yazıların etkisinde kalmış bir felsefe içinde gerçekleşmişti.

Bu birey, I. Dünya Savaşı tarafından şiddetlendirilen kargaşa koşullarının içine doğmuştu. Refah içinde yaşayan dar bir sınıf vardı, ama nüfusun büyük kısmı yoksulluk içindeydi. Bebekliği, çocukluğu ve gençliği, asla yeterince yiyecek bulamayan, üşüyen, kötü koşullarda barınan ve sık sık işsiz kalan kişiler arasında geçti. Dolaysız ailesinde üç kişi kötü beslenmeden kaynaklanan hastalıklardan öldü. Annesi daha otuzuna gelmeden çalışmaktan yıpranmıştı ve kendini kötü hissediyordu.

Durumunun bilincine vardığı andan itibaren, ki bu hayli erken oldu, etrafındaki kişilerin çektiği zorluklara inanamaz, acı çeker halde yaşadı. Bu büyümüş de küçülmüş yaratık sokak sokak dolaşır, soğuğa, açlığa ve haksızlığın öfkesine tasarıları ve hayallerinin verdiği güçle dayanırdı. Yanından geçtiği her erkeğin ya da kadının ya da güdük çocuğun bir ikizi, başka bir alternatif varlığı olduğu hissiniydi...ah onlardan neler olabilirdi, ne fırsatlar kaçırılmıştı... Coşkuyla gözlerini birisinin yüzüne diker ve sessizce ona şöyle hitap ederdi: “Ah zavallı tükenmiş varlık... senden neler olabilirdi, ama senin kabahatin değil...” On dört yaşından beri çalışan, kansızlığın tükettiği, annesininki kadar dar bir gelecekte fazlasını umamayacak durumdaki bir kız olan kız kardeşini izler, içinden ona, “Ne olduğunu, ne olabileceğini bilmiyorsun bile,” derdi -ve sanki kollarıyla sadece onu değil, tüm yoksulları ve acı çekenleri sarmalıyordu. Kambur ve bedenleri eğrilmiş olanları bakışıyla yüreklendiriyor, aç ve çaresiz olanlara dayanma gücü veriyor, onlara “İçinde, bir mucize olmanın potansiyelini barındırıyorsun!” diye fısıldıyordu. “Evet, sen bir mucizesin ve bir harikasın ve bunu bilmiyorsun bile!” Ve kendine ve ötekilere vaatlerde bulunuyor, içinden ateşli yeminler ediyordu.

Bu aşırı yoksunluğun, kendini zengin olarak niteleyen ve bir dünya imparatorluğunun merkezi olan bir ülkede -sorunu kendi ülkesi, hatta kendi kasabası düzeyinde görüyordu, çünkü onun için “dünya”, gazetelerde yer alan isimlerden ibaretti- mümkün olduğuna bir türlü inanamıyordu.

Babası bir işçi temsilcisi olduğu için, güçlükler içindeki yaşamı ona öğrenmeye zaman ve enerji bıraktığı ölçüde, akranlarının çoğundan daha bilgiliydi. Evinde kitaplar ve aileyi besleme ve giydirmeye mücadelesiyle ilgili olanlar dışında da fikirler vardı.

Orduda beş yıl geçirdi; II. Dünya Savaşı’nda. İnsanların birbirlerine böylesi acılar verebilmesine inanamıyor olma duygusu değişti. Artık inanmakta güçlük çekmiyordu: asker olarak çok uzaklara yolculuk yaptı ve yetiştiği türden koşulların her yerde bulunduğunu gördü. Savaş ona, Şikasta’yı bir bütün olarak, etkileşen güçlerin bir ürünü olarak düşünmeyi öğretti, en azından bir noktaya kadar: Tutkusuna koyu tenlileri dahil edebilecek halde değildi; ona kendini üstün olarak görmeyi öğreten yetişme ortamındaki etkilere karşı koyamıyordu. Ama ordunun içindeki ve dışındaki herkes gibi, genel acımasızlaşmadan, kabalaşmadan etkilenmişti. Çocukken reddedeceği şeyleri “insan doğası”nın bir parçası kabul etmeye başladı. Ama iyi niyet doluydu, eve dönüp başkalarına cesaret vermenin, kurtarmanın, desteklemenin, kendi dayanabileceği, buna karşılık onların dayanamayacağını hissettiği gerçeklere karşı onları korumanın, hayalini kuruyordu.

Ordudan eve döndüğü zaman, o sıradaki deyişle faal olarak “işçi sınıfı adına konuşmaya” karar verdi ve çok geçmeden diğerlerinin arasında göze çarptı.

II. Dünya Savaşı’nın hemen ardından gelen dönem acıydı, sefalet doluydu, griydi, renksizdi. Kuzeybatı uç bölgelerinin ulusları kendilerini fiziksel ve manevi olarak paramparça etmişti. [Bak: *Şikasta Tarihi, Cilt 3014, II. ve III. Dünya Savaşları Arası Dönem. Özet Bölümü.*] Tecrit Edilmiş Kuzey Kıtası güçlenmişti ve kuzeybatı uç bölge uluslarını, boyun eğmeleri ve bu kıtanın

hakimiyetindeki askeri blok içinde itaatkâr müttefikler olmaları koşuluyla destekliyordu. Askeri blok üzerinden kuzeybatı uç bölgelerine refah aktı ve II. Dünya Savaşı'ndan yaklaşık on beş yıl sonra tüm bölge boyunca aniden kısa bir refah dönemi yaşandı. Bu ise, tezatlarla dolu bir zamanda bir tezat idi ve zaten maneviyatı bozulmuş ve amaç eksikliği yaşayan topluluklar üzerinde maneviyat bozucu etki yaptı.

Ekonomik üretim sistemi, akla gelebilecek her türden malların herkes tarafından tüketilmesine bağımlıydı -tamamıyla gereksiz nesnelere, yiyeceklerin, içeceklerin, giysilerin, gereçlerin, cihazların tüketimine. Kuzeybatı uç bölgelerindeki her kişi -tıpkı Tecrit Edilmiş Kuzey Kıta'da olduğu gibi- günün her anında, o zamana kadar görülmüş en güçlü propaganda yöntemleriyle, satın alma, tüketme, israf etme, tahrip etme, atma ihtiyacına tabi kılınyordu -ve bunlar öyle bir zamanda oluyordu ki, bir bütün olarak küre, her türden malların sıkıntısını yaşıyordu ve Şikasta halklarının çoğunluğu bu malların açlığını çekiyor, ama edinemiyordu.

Burada ele alınan birey, kırk yaşına geldiğinde bir işçi örgütündeki etkili bir kişi haline gelmişti. Görevi, temsil ettiği kişilere doğru dürüst yaşamak için gerekli olandan daha az ücret ödenmesini önlemektir -bu asgari hedefiydi; ayrıca, onlara "pastadan mümkün olduğu kadar büyük bir dilim kapmak" idi; ayrıca -gerçi bu hedef çoktan beri diğerlerinin yanında ikinci planda kalmıştı- bu ekonomik sistemi yıkmak ve onun yerine işçilerin yönetimini geçirmektir. Sık sık şimdi gördüğü şeyleri, çocukken gördükleriyle, koca sokakların, mahallelerin, hatta kentlerin açlık ve sefalet çektiği günlerle karşılaştırıyordu. Çok yakında sona erecek olan bu sahte ve temelsiz refah atağı, zehirleyici türdendi. Birdenbire her şey mümkün görünüyordu. Kendisi gibi kişilerin ulaşabileceğini hayal bile etmiş olmadığı deneyimler, yaşam tarzları artık erişilebilirdi. Artık vasat-ruhlu ve korkakça bir slogan olduğunu düşündüğü "doğru dürüst bir geçim ücreti" değil, elde edilebilecek olanın en fazlası elde edilmeliydi. Ve bu tutum sürekli, etrafındaki her şeyle daha da güçleniyordu. Emekçi sınıflar zenginlerin hâlâ sahip olduklarına herhangi bir şekilde benzer şeylere sahip olduklarından değil, ama artık milyonlarcası daha önce toplumun dehşetli bir altüst oluşu ya da bir devrim gerçekleşmeksizin mümkün görüldüğünden çok daha fazlasını elde etmişti... beklenebileceklerin önünde hiçbir sınır yok gibi görüldüğü bu atmosferde ulusun işçilerinin, ana babalarının, dede ve ninelerinin, büyük dede ve büyük ninelerinin yoksulluğunun, kendi çocukluk dönemlerinde yaşadıkları aşağılanmaların karşılığını talep etmemesi için bir neden görünmüyordu. Güdülerden birisi, herkesin açıkça görebileceği şekilde, intikamdı.

Ama Refah Çağı'nın devam edebilmesi işlerin doğasına uygun değildi; ve -dostumuzun anladığı kadarıyla- bunun nedenleri yerel koşullardan ziyade global düzeyde aranmalıydı. Hâlâ, olayları başkalarından daha geniş bir bakışla inceliyordu. Tek başına kaldı. "Dışarıdaki tuhaf adam" olarak anılıyordu. Karşısında savunmaya çekilerek mücadele ettikleri güçlerin birbirine yakınlaştırdığı, bir arada tuttuğu kişi gruplarının bulunduğu yerde, bireylerin özellikleri ilgi görür, ödüllendirilir, değer görür.

Azınlık görüşlerini savunduğu için kendisine hayranlık duyuluyordu. Sessiz, dinleyen, düşünen, sıklıkla eleştiren biri olduğu için.

Onun rolü buydu.

Onurluydu.

Bundan dolayı gururluydu, hâlâ gururluydu, ama bunların iki yanı keskin sözler olduğunu görüyordu. Kişilerin onu onurlu tutumundan dolayı tebrik etmeye istekli olduğu dikkatini çekti. Kişilerin başkalarına, onların arzu ettiği şekilde iltifat ettiğini görmüştü: yağcılık.

“Onur” onun imtiyazıydı.

Sadece bu değil. Onun bu konumundan, işçilerin temsilcisi olmasından dolayı pek çok güzel şey geliyordu kendisine. Neden olmasındı? Bunlar, çocukken inatla isyan ettiği ve “daha iyilerim” diye adlandırdıklarına verilenlerle kıyas kabul etmezdi. Hem, herkes yapıyordu. Ne yapıyordu? Fazla bir şeyler değildi! Küçük kırıntılar, biraz şundan, biraz ondan, pastadan bir dilim daha. Zararı neydi? Çünkü, bu “avanta”ların kendisine, kişi olarak ona değil, konumuna ve dolayısıyla da işçilere gösterilen saygının, ifadesi olarak verildiği söylenebilirdi. Kendi kendine rüşvetçilik hakkında düşünüp dururdu, rüşvetin nerede başladığını, nerede bittiğini. Ve yağcılığın kişiyi ayakta tutan -ve belki onu satın alan?- bir gıda olduğu hakkında düşünüyordu. Saatlerce zamanı, tanımlamalarla, kendini değerlendirmelerle, kuşkuyla geçiriyor görünüyordu.

Ellisine dayanmıştı, ömrünün üçte ikisi geride kalmıştı, çocukları büyümüşü. Çocukları onu dehşete düşürüyordu. Kendi iyiliklerinden, zevklerinden, sahip olduklarından, rahatlarından başka şey düşünmüyorlardı. Bir yandan onları eleştirirken, bir yandan kendine, bütün ana babaların çocuklarına karşı aynı şeyleri hissettiğini söylüyordu. (Haklı olarak diye inatla söylenip dururdu kendi kendine, ama onun huysuz ve zor olduğunu düşünen karısına değil.) Aynı zamanda da onlardan gurur duyuyordu, çünkü mükemmelen anladığı, kaçınılmaz bir süreç yüzünden onlar, bu sonsuz sınıfbölünmesi içindeki toplumun sınıf merdiveninde, kendisinden bir basamak üstteydiler; tıpkı onların çocuklarının, yani torunlarının da, yine bir basamak daha yukarıda olmayı bekleyebileceği gibi -ama benliğinin gurur duyduğu bu parçası, aşağı gördüğü bir parçasıydı. Benliği bölünmüştü, çocuklarının hayattan, kendisinin hakkı olabileceğine bugün bile inanmadığı talepleri olması onu sevindiriyordu, ama bunun bedeli, öteden beri nefret ettiği bir toplumda yetişmeleri idi.

Ama çocuklarını eleştirirken, kendi sendikasının daha genç üyelerini de -bütün bir nesli- eleştirmekteydi. Bu ise tehlikeliydi, çünkü ihanet ve sadakatsizlik tehdidi içeriyordu. Ama düşüncelerini engelleyemiyordu. Çocukluğunun en güçlü duygusu olan inanamazlık, dönüşmüş olarak, geri dönmüştü. Kişilerin şimdi yaptıkları gibi unutmaları, kendilerine gelen her şeyi hakları saymaları nasıl mümkündü böyle -her zaman ve her şeyi kapıveren hırsızlar (ve kendileri dahil, herkes bilirken), hem de bundan gurur duyuyorlardı, bu araklamaları, söğüşlemeleri kendi hesaplarına bir tür uyanıklık, dünyanın anasını satmak sayıyorlardı -hepsi de tasasız, umursamaz, düşüncesiz, bu kolay ve eşit zenginliğin, uluslararası ekonomik cambazlıklardaki geçici bir kaymadan kaynaklandığını görmekten acizdi. Oysa bunlar, akşamı karnı tok ettikleri günlerin sayısı aç yattıkları günlerden az olan, öylesine acı yoksunluk çekmiş olan kişilerin, oğulları ve kızlarıydı; ve ana babalarının bedensel gelişimleri bunlardan dolayı öylesine engellenmişti ki, emekçi kişilerden oluşan bir kalabalığa baktığımızda kendi zürriyetleriyle karşılaştırıldığında birer cüce olan dede ve nineleri, hatta ana babaları kolaylıkla seçebilirdiniz. Bu ülkedeki aşağı sınıfların tarihi her zaman dehşet verici bir yoksulluğun ve yoksun bırakılmışlığın tarihi olmuştu. Bunları unutmuş muydular? Nasıl unutulabilirlerdi? Bütün bunlar nasıl olabiliyordu?

Bir yandan da yüzlerce türden işlerle meşguldü, komitelerde oturuyor, işverenlerle tartışıyor, yolculuk yapıp konuşmalar yapıyor, konferanslara katılıyordu.

Peki yaptığı, tam olarak neydi?

II. Dünya Savaşı'nın sonundaki hayalleriyle karşılaştırıldığında, şu andaki durumu neydi?

Kendini, kimini ta çocukluğundan beri tanıdığı erkek ve kadınlarla birlikte bir toplantı ya da konferansta buluyordu. Onları gözlemliyor, bir yandan kendisini gözlemlemediklerini umarak; ve kendini onlara giderek daha yabancı hissediyordu.

Tüm hayatı boyunca önemli bir alışkanlığı geliştirmiş ve mükemmelleştirmişti: çocukluğunun bazı anılarını canlı ve göz önünde tutmak ve bunları, bugünü ölçmek için bir vicdan, bir ölçüt haline getirmek. Savaşın sonra komitelerde çalışmaya başladığında, içinde güçlü şekilde yaşayan ve etrafında görebildikleri yüzünden etkisi hiç azalmayan bir anısı vardı. Bir kuzeni kaldırımında bir el arabasıyla sebze satıyordu. Hayatta kalma mücadelesi korkunçtu ve onu erken yaşta yıpratmıştı. Günün ve akşamın tüm saatleri boyunca, her türlü havada, öksürerek, titreyerek, kendinden geçmemeye çalışarak, el arabasının başında duruyordu. Aklından çıkmayan şey işte kuzeninin bu azmiydi -aynasızlar tarafından defalarca kendinden geçesiye dövülen, bin bir güçle yeniden ayağa kalkmasının yalnızca, bir kere daha dayak yemekle sonuçlanacağını bilen bir okul çocuğunun azmi. Bu bir cesaret gösterisiydi ve her haliyle, ‘beni yere seremezsiniz, ben büyük bir adamım, ben güçlüyüm, ben tüm koşulların üstündeyim’ diyordu... ve orada öyle dikiliyordu, zavallı kurban. Ve onu seyreden küçük çocuk için bu dehşet verici bir haldi; şimdi ise bütün o edaları, o cesaret gösterilerini, etrafındaki kişilerde tekrar görüyordu ve yine dehşet vericiydi.

Ama sonra rahatlık, “refah” günleri geldi.

Gençken, karşısında olanları, “sınıf düşmanını” çok iyi biliyordu. Onların özelliği, gerçeği söylemiyor olmalarıydı. Yalan söylüyorlardı. Aldatıyorlardı. Kendi konumlarını, sahip olduklarını savunmak söz konusu ise, tamah edemeyecekleri numara ya da alçaklık yoktu. “Egemen sınıfların” temsilcileri ile ayakta kalmaya çalışan milyonlar adına konuşan adamlar arasındaki her türlü karşılaşmada, bunlar eğitilmiş yalancılardan o kibar ve sakın yüzlerini sergiliyorlardı ve bu marifetlerinden bir de gurur duyuyor gibiydiler. Gençken kendini, hırsızlar ve yalancılar ordusuna karşı gerçek ve olgularla silahlanmış bir savaşçı olarak görmüştü.

Ya şimdi? Nükteli, gülümseyen, sevimli bir adamın görüşlerini sunmasını izlerdi ve hatırlardı...

Kendisi ve kendi gibi olanlar muzaffer değildi, hiçbir şekilde değillerdi, aksine hâlâ yenik taraftılar, çünkü “patronları”na benzemişlerdi. Kendisi, kendi türü, nefret etmeleri gereken ve nefret etmiş oldukları, ama artık nefret etmeyi unuttukları her şeyin esiri olmuşlardı. Tarihlerinin daha erken bir döneminde, gözdağı veren, blöf ve hileler yapan ezenlerinin yüzlerine bakarlardı; ve kendilerini üstün hissederlerdi, çünkü kendileri dürüsttü ve gerçeklerden yanaydı. Ve şimdi onlar da blöf yapıyor, gözdağı veriyor ve hile yapıyordu -elbette diğer herkes gibi. Kim öyle yapmıyordu ki? Kim yalan söylemiyor, çalmıyor, aşırıya çıkıyor, kapabildiğini kapmıyordu ki? O halde neden onlar farklı olsundu?

Onun düşündükleri bir tür ihanetti.

Bu şekilde düşünüyor, bu şekilde düşünmek istemiyor, kendinden utanıyor, sonra kendine, haklı olduğunu ve bu düşüncelere sınımsız sarılması gerektiğini söylüyordu; kriz geçirdi. Onun için endişe eden -ve kendi hesaplarına rahatlayan- arkadaşları ona bir yıllık izin verdi. Artık aylardır türlü türlü düşünceler içine dalıp gidiyor, sonra birdenbire şöyle bir şeyler söyleyiveriyordu: “Ama önce ilk ilkelere geri dönmemiz gerekmez mi?” Ya da: “Bu kadar çok hırsızlığa ve dalavereye niçin tahammül ediyoruz?” Ya da: “Ama bu doğru değil, değil mi?” -ve uykusuzluktan yüzü seğiriyordu, gözleri kuru ve kırmızılaşmış haldeydi.

Eve, karısının yanına gitti; karısı bütün gün, onun gereksiz ve aşağılayıcı saydığı bir işte çalışıyordu. Karısı yakalarının iki ucunu bir araya getiremedikleri için çalıştığını söylüyordu, ama o, ikisinin de ana babalarının lüks sayacağı bir şekilde yaşayabilecek kadar kazandığını söylüyordu ona. Bunun yerine niye kendini geliştirmesin, ciddi bir şeylerle uğraşmasını?

Örneğin neyle?

Eh, gece okuluna gidebilirdi. Ya da gerçek bir beceri edinebilirdi.

Ne gibi? Ne için?

Ya da, kadınların statüsünü daha iyi hale getirmeye yönelik bir örgüt kuramaz mıydı?

Ama karısı, evi, onun züppelik olarak gördüğü türden eşyalarla doldurmak için para kazanmaya devam ediyordu. Karısı giysileri ya da perdeleri yenileyip durmaktan, buzdolaplarını büyük aileleri beslemeye yetecek miktarlarda yiyeceklerle doldurmaktan vaz geçemiyordu.

Tek başına uzun bir yürüyüş gezisine çıktı, kimisini yıllardır görmediği eski dostlarını ziyaret etti. Sanki dostlarının içine, masallardaki gibi bir tür kötü ruh girmişti, çünkü onlarda, vaktiyle oldukları kişiden hiçbir iz göremez olmuştu. Ya da vaktiyle, olduklarını düşündüğü kişiden?

Tek başına otostop yaparak, yürüyerek geçirdiği zamanda, herkesin ona, potansiyelinin sadece bir gölgesi gibi görüldüğü, çocukluk günlerine geri dönüp duruyordu; çünkü onların potansiyel benliğini, olmaları gerekeni, ne olabileceklerini, olacaklarını, o kadar açık seçik görüyordu ki...yoksa bütün bunları sadece hayal mı etmişti?

Kız kardeşini ziyarete gitti; düşüncelerinde sessizce bağına bastığı, hayatının dehşetleri karşısında rahatlattığı kız kardeşine değil, çünkü o kız kardeşi veremden ölmüştü; kendisinden çok daha küçük bir kız kardeşi vardı, ona gitmişti. Yorgun bir kadın buldu. Bu, onun karakteriydi. Kocasına hizmet ediyordu, kocası da hoş bir adamdı, o da yorgun ve sessiz görünüyordu ve karısına, onun için yaptıklarından öte bir ilgi gösterir görünmüyordu. İki de erkenden yatıyordu, kız kardeşi uzun uzadıya kedileriyle konuşuyordu. Kızı, ailesiyle birlikte Avustralya'ya gitmişti. Şu sıralar başlıca kaygısı, yenilenmesi gerektiğini düşündüğü bir halıydı, ama bütün bu işin altından kalkamayacağı hissindeydi, bütün bu karışıklık, eski halının kaldırılıp atılması, yenisini döşeyecek ustaların evde dolaşıp durması filan. Başka pek bir şeyden söz edemiyordu. Savaş hariç; savaşı özlemle hatırlıyordu, çünkü "herkes birbirine o kadar iyi davranıyordu ki."

Yürüyerek yaptığı uzun bir geziden döndükten sonra, karısına, kendini dava edeceğini söyledi.

"Ne yapacaksın?"

"Kendimi mahkemeye çıkaracağım."

"Delirdin, sen kesin delirdin," dedi karısı tabii, gayet kesin bir dille ve doğru dostlarına ve iş arkadaşlarına koşup, "içini kemiren" şeyi bir türlü geride bırakmadığını söyledi.

Sendikasının bir toplantısına katıldı ve onlara, kendini "hepimiz adına" mahkemeye vereceğini söyledi ve onları işbirliğine davet etti.

Ona aldırış etmediler.

Ama davasını üstlenecek kimse bulamadı.

O günlerde her türden sembolik yargılama yaygın bir şeydi. Bir grup kişi, uygunsuz ya da riyakâr olduğunu düşündükleri bir süreç ya da kurum hakkında bir mahkeme oluşturuyordu.

Dostumuzun istediği şey, kendi gençliğinin kendi orta yaş benliğini yargılaması, ideallerine, hayaline, bireylerdeki sonsuz gelişme potansiyelini görebilme yeteneğine, dar kafalılığa ve umursamazlığa olan nefretine, her şeyden önemlisi tüm yalanlara ve ikiyüzlülüklere, konferans masalarının ve komitelerin, kamuoyu açıklamalarının kandırmacalarına, takınılan kamusal yüze duyduğu nefrete ne olduğunu sormasıydı.

O heyecanla yanıp tutuşan aç, muhteşem genç adamın, herkesin önünde ayağa kalkmasını ve dönüştüğü çirkin, dürüstlükten yoksun, gülümseyen alet ve kuklayı teşhir etmesini, paramparça etmesini istiyordu.

Avukat avukat dolaştı. Bireyleri. Sonra örgütleri. Farklı hedeflere ya da en azından farklı hedef

formülasyonlarına sahip binlerce küçük siyasi gruplaşma vardı.

Büyük siyasi partiler, büyük sendikalar, tüm devlet organları öyle devasa, öyle hantal, öyle bürokrasiyle yüklü hale gelmişlerdi ki, bir şey yapmanın tek yolu, sürekli oluşan ve yeniden biçimlenen baskı grupları aracılığıyla idi: baskı grupları yoluyla yönetim, baskı grupları yoluyla idare söz konusuydu, çünkü hükümet girişim başlatamıyor, yalnızca tepki verebiliyordu. Ama bütün o grupların, kimileri amaçları itibarıyla hayranlık uyandıran türdendi, ideolojileri ve yükümlülükleri vardı ve hiçbiri bu tuhaf ve ucube davayı üstlenmeye istekli değildi, hiçbiri doğruluktan şaşmayan bu erdemli genç adamı kendi gördüğü gözlerle görmüyordu. Ona aldırış etmediler. Ya da, tekrar tekrar kendini şu ya da bu partizan davaları savunan bir platformda buluyordu. Gruptan gruba dolaşıyor, bitmek bilmeyen ve genellikle keskin tartışmalara, iddialaşmalara, tanımlamalara katılıyordu: önceleri bu keskinliği bir tür içsel güç, “önurluluk” olarak görmeye hazırdı, ama sonra bunu sürdüremedi. Acaba gençken kendinde değerli bulduğu şey tahammülsüzlükten, kendini sınırlı bir bakış açısıyla tanımlamanın verdiği enerjiden ibaret miydi, diye düşünmeye başlamıştı.

Bundan kısa süre önce bir kalp krizi geçirmişti, sonra bir tane daha geçirdi ve öldü.

Eğer Tevfik orada olmuş olsaydı, bu dava onun niteliklerine mükemmelen uygun bir dava olacaktı.

Bu “mahkeme”nin acayip ya da gülünç ya da kendi reklamını yapan türden olmasına izin vermezdi. Aksine, bütün bir kuşağın hayallerini harekete geçirir, iç sorgulamaları ve kuşkuları odaklaştırırdı; her şeyin ötesinde, genç kişilerin, onlara şimdi o kadar uzak görünen, yakın geçmişteki hızlı değer kaymalarını ve değişimleri daha derinlemesine kavramasını sağlardı.

Dördüncü Birey (Terörist Tip 3)

[Bu dönemin yarattığı çeşitli terörist tiplerinin tam listesi için, Bak: Şikasta Tarihi, Cilt 3014, II. ve III. Dünya Savaşları Arası Dönem.]

Bu genç kadın iş arkadaşları ve ün kazandığı kısa dönem boyunca tüm dünya tarafından ‘Damgalı’ adıyla tanındı.

Çocukluğunu temerküz kamplarında geçirdi, ana babası orada öldü. Ailesinden hayatta kalanlar olduysa bile o, onları bulmak için hiçbir girişimde bulunmadı. Onu evlat edinen bir çift ona bir yuva verdi ve o onlara karşı itaatkâr, terbiyeli -bir gölge gibi- davrandı. Onun için gerçek değildiler. Yalnız kamplarda bulunmuş olan kişiler onun için gerçektir. Onlarla temas halindeydi. Onlar dostlarıydı, çünkü “dünyanın gerçekten nasıl bir yer olduğunun” bilgisini paylaşıyorlardı. Kısmen Yahudi idi, ama kendini Yahudilere özgü herhangi bir özellik ile tanımlıyor değildi. Yetişkinliğe ulaşır ulaşmaz, normal davranması yönünde baskılarla karşılaştı. Onlara, kendini Damgalı olarak adlandırarak karşılık verdi. Kamplardaki dövmeyi kazıtmayı reddetmişti. Şimdi ise, siyah renkte damgasının resmi bulunan gömlekleri, süveterleri vardı. “Sevgilileri” ile yataktayken -her zamanki soğuk ve kayıtsız tarzıyla burada da dünyaya meydan okuyordu- o erkeğin ya da kadının (biseksüeldi) parmaklarını kolundaki damgaya götürür ve gülümserdi.

Giderek daha fazla, temerküz kamplarında, mülteci kamplarında, hapishanelerde bulunmuş kişilerle ilişki kuruyordu. Çeşitli kereler kamplara, hapishanelere girmek için dikenli telli, bekçi kulübeli duvarları aşmıştı: çünkü bu türden kahramanlık gösterileri “imkânsız” olarak görülüyordu. “İmkânsız”a cesaret ederken, başka hiçbir zaman olmadığı kadar canlıydı. Kendine daha zor kahramanlıklar hazırladı. Hatta bir yıl kadar, bir kuzeybatı uç bölge ülkesindeki bir ıslahevinin üyesi olarak yaşadı. Oradaki tutuklular onun bir tür siyasi görev yürüttüğünü düşünüyorlardı, oysa o

yalnızca kendini sınıyordu. Ne için? Ama “tarihi rolü” henüz “tarih tarafından biçimlendirilmemişti”: dağarcığı tamamen siyasi sloganlardan ya da klişelerden, çoğunlukla sol klişelerden ve ayrıca temerküz kampı ve hapishane jargonundan oluşuyordu. O sıralar henüz kendini belirli bir geleceğe sahip birisi olarak görmüyordu. Kendine ait bir evi yoktu, bir düzine kadar kuzeybatı uç bölge kentinde bulunan daireler arasında yer değiştirip duruyordu. Bunların sahipleri kendisi gibi kişilerdi, kiminin düzenli işi vardı, kimi şu ya da bu yasadışı yollardan para bulmuştu. Paranın onun için önemi yoktu. Her zaman pantolon ve bir gömlek ya da süveter giyiyordu ve eğer bunların üzerinde damgası yoksa, üstünde damganın işlenmiş olduğu bir bilezik takıyordu.

Tıknaz sıradan bir kızdı, hiçbir dikkat çekici yanı yoktu; ama diğer kişiler kendilerini onu izlerken buluyor ve bu soğuk gözlemcilerin varlığı yüzünden hep huzursuz olurdu. Onun gibi kampların ürünü olan öteki benlikleriyle birlikte olduğu zamanlar dışında, hep kendine hakim, düşmanca olurdu. Ama onlarla birlikteyken, sakar bir çocuk edasıyla duygulu, müşfikti. Ama kamplar arasındaki kahramanlıklarını tüm ayrıntılarıyla yalnız bir kişi biliyordu. Bu, “X” adıyla anılan bir adamdı.

Her yerde terörist gruplar oluştuğu sırada, çoğu ondan daha genç kişilerdi, Damga neredeyse bir efsane haline gelmişti bile. Birçok kişi onu bir tehlike, “teşirci” olarak görüyordu ve ondan uzak duruyordu; ama bu kişilerin hareket halinde bulunduğu o daireler, evler ağı içinde o her zaman ya yeni ayrılmış ya da gelmek üzere oluyordu, mutlaka onu tanıyan, onun yardım etmiş olduğu birisi bulunuyordu. İçlerinde saygı gören bir adam, “lideri” olacağı -gerçi bu kelime aralarında farklı farklı yorumlanıyordu- bir grubu usulüyle ve resmen kurmaya hazırlanıyordu, onun hakkında konuşmayı reddetti, onun tanıdığı herkesten daha ustalıklı ve cesur olduğunun kabul edilmesini istedi. Ona, bu gruba üye olması teklifinin yapılmasında ısrar etti: muhalefete rağmen.

Onun kılık değiştirme ustası olduğunu söylemişti.

Bir öğleden sonra, kuzeybatı uç bölgelerin kuzeyindeki bir sanayi kentinde bir daireye geldi. Acı bir soğuk, kar yağışı, dondurucu bir rüzgâr vardı. Yirmili yaşlarındaki dört kişi, iki erkek, iki kadın, bu kadının içeri girdiğini gördü: sarışın, yanık yüzlü, biraz tombulcana, kaba ve pahalı bir kürk manto içinde, bu dünyanın sefahat düşkünü ve rahat olanlarının neşeli, rahat gülümsemesiyle. Bu orta sınıf kadını alarga halde oturdu, bir servete mal olmuş olan, ama biraz sakil görünen el çantasını, mülkiyetleri için kaygılanan kişilerin tarzında koruyordu. Onu seyredenler kahkahaya boğuldu. Onlar için bir abla, sonsuz ölçüde daha kurnaz, onlardan herhangi birinin ancak hayalini kurduğu şeylerin daha zorlarını başarıyla yapmış olan, bunları öteden beri yapan bir yoldaş olmuştu. Bu kanunsuzlar çevresi onun ailesiydi ve ölümüne kadar öyle kalacaktı, çünkü onlar asla bu tür bir çevreyi terk edip düzenli bir yaşama geri dönemezdi -zaten de onlar için bu, ne arzu edilen, ne de anlaşılır bir şeydi. Sınırlarını zorlayan sınavları, maceraları ifşa ediyordu, bunlar tartışılıyordu ve bunlardan türlü türlü pratik dersler çıkarılıyordu.

Bu, terörist gruplar içinde başarılı olanlardan birisiydi. Damga sekiz başka kişiyle birlikte yakalanana kadar, grup on yıldan fazla faaliyet gösterebildi. Hedefleri neredeyse her defasında aynıydı: ustalık, cesaret, sinir sağlamlığı gerektiren son derece zor ve tehlikeli bir macera. Hepsi de yaşadıklarını hissedebilmek için tehlikeye ihtiyaç duyan kişilerdi. “Solcu”, bir tür sosyalist idiler. Ama bir “çizgi”ye ilişkin, dogmanın çeşitlenmeleri üzerine tartışmalar onlar için hiçbir zaman önem taşııyordu. Uluslararası solcu dağarcığın laflarını söylerken coşku duymuyorlardı.

Kamuoyuna hitap etmiyor, kamuoyunda ön plana çıkma özlemi duymuyorlardı, ama kamuoyunu kullanıyorlardı.

Tehlikeli girişimlerinin çoğu anonimdi ve gazetelere ve televizyonlara ulaşmıyordu.

Uluslararası bir ticari kuruluşa ya da bir iş adamına para için şantaj yapıyorlardı. Bu şekillerde büyük para tutarları mülteci örgütlerine, firar eden ya da gizlenen mahkumlara ya da “ağ”a aktarılıyordu. Bu sayede, mülteci kamplarındaki kimi genç kişiler, üniversite ya da çeşitli türden eğitimler için esrarengiz bir yardımsever buluveriyordu. “Ağ”ın kullanımı için şu ya da bu ülkede, kimi zaman dünyanın ta öteki ucunda, daireler ve evler döşeniyordu. Geçici olarak zor duruma düşmüş benzer örgütlere yardım ediliyordu. Ayrıca bilgi edinmek için de şantaj yapıyor, adam kaçııyorlardı. Belirli bir ticari faaliyetin nasıl yürütüldüğüne, bir çokuluslu şirketin bağlantıları ve kendisine bağlı kuruluş ve kişiler hakkında ayrıntılar peşindeydiler. Gizli askeri tesisler hakkında bilgi istiyorlardı -ve alıyorlardı. Çeşitli türden bomba ve silahlar yapmak için gerekli malzemeleri ediniyorlardı ve başka grupları bunlarla donatıyorlardı. Bu genç kişilerden birine bu yeteneklerini niçin “toplum yararı için” kullanmadığını sorsanız, her zaman “Ama zaten öyle yapıyorum!” cevabını alırdınız, çünkü kendilerini alternatif bir dünya hükümeti olarak görüyorlardı.

Yakalanmaları bir tesadüf eseri oldu; ve bunun ayrıntılarını anlatmanın yeri burası değil.

Damga ve arkadaşları hapisteydi, hepsi hakkında da çok sayıda suçlama vardı. Cinayetler işlenmişti, ama öldürme zevki için değil. Zevk -eğer onların peşinde olduğu, daha doğrusu ürettiği, yüksek, gergin, anlık heyecan kırıntıları için bu kelimeyi kullanacak olursak- bir bireyin tecrit edilmiş acımasız ediminden ya da işkencesinden değil, maceraların genelinden geliyordu -onun tasarlanmasından, planlanmasından, gerilimin yavaşça oluşmasından, binlerce ayrıntıya özenle dikkat gösterilmesinden.

Beşinci Birey (Terörist Tipi 12)

X, zengin bir ana babanın oğluydu, ana babası, savaşla ilgili donanım ve sanayilerle servet yapmış olan tüccarlardı. Servetlerinin temelini I. Dünya Savaşı oluşturdu. Anası da babası da birden fazla evlilik yapmıştı, bu yüzden bir aile hayatı nedir bilmedi, küçük yaştan itibaren duygusal bakımdan kendi kendine yeterli olmaya çalıştı. Pek çok dili konuşuyordu, çeşitli ülkelerin yurttaşlığını talep edebilirdi. O bir İtalyan mıydı, Alman mı, Yahudi mi, Ermeni mi, Mısırlı mı? İşine nasıl geliyorsa, bunlardan birisi oluveriyordu.

Yetenek ve enerjisi olan bir adam olarak, mirası olan ölüm makinesinin etkili bir parçası olabilirdi, ama olmadı, çünkü hiç kimsenin varisi olamayacak türden biriydi.

Daha on beş yaşındayken, aile şirketinin çeşitli uzantıları arasında çeşitli şantaj -numaraları- duygusal oldubittiler çevirdi. Bunlarda analiz yeteneği, soğuk bir uzak görüşlülük ve kişisel hislere karşı bir kayıtsızlık sergiledi. Bir bireyi içinde bulunduğu ortamdan ayrı düşünemeyenlerdendi. Gerçek babası olan adam (gerçi onu öyle görmüyordu, neredeyse tesadüfen yirmi, otuz kere karşısına çıkmış olan bir adamın, sohbetleriyle hayatını aydınlattığını düşünüyor, “babası” olarak onu görüyordu), bu sıradan, sıkıntılı, endişeli, henüz orta yaşlarında geçirdiği bir kalp krizinden ölen, dünyanın en zenginlerinden biri olan adam, içinde doğmuş olduğu koşullar nedeniyle onun gözünde bir canavardı. X bu tutumu asla sorgulamadı: sorgulayamazdı. Onun için bir erkek ya da kadın, kendi koşullarının, eylemlerinin ta kendisiydi. Bu yüzden suçluluk duygusu onun için söz konusu değildi; bu, onun anlayamadığı, hayal etmeye çaba gösterdiği zaman bile anlayamadığı bir kelimeydi. Kendisini yetiştiren kişileri anlamayı denemedi bile: hepsi de çürümüş, kötüydü. Kendi çevresi, “ağ”, onun ailesiydi.

Damga ile karşılaşması onun için önemli bir olay oldu. Damga’dan on iki yaş küçüktü. Onun

maceralarını, başkalarının “tanrı” ya da başka mutlak bir varlığa göstereceği bir mutlak adanmışlıkla inceledi.

Başlangıçta, tesadüfen karşılaştığı, dizginsiz ifadeleri ile, gözüne bilgeliğin ta kendisi gibi görünen adam vardı. Sonra Damga geliyordu.

Cinsel ilişkiye girdiklerinde -neredeyse hemen, çünkü Damga için cinsellik, doyurulması gereken bir iştahı, daha fazla değil- benliğinin en derinlerindeki hislerin doğrulandığını hissetti: bu işin sapkınlıktan uzak olmayan soğuk etkinliği ona, hayatın ne olduğuna dair bir ifade gibi geldi.

Hiçbir zaman insani bir varlığa sıcaklık duymadı, olsa olsa hayranlık ya da kendi ifadesiyle mükemmelliği anlamaya yönelik bir kararlılık gösterdi.

Kamuoyunun ya da basınının ya da herhangi bir propaganda aracının ilgisini istemiyordu, talep etmiyordu: dünyayı aşağılık bir şey olarak görüyordu. “Ağ”ın yardımıyla ya da onsuz (sıklıkla kendi başına ya da Damga ile çalışıyordu) her zaman kendi ailelerinden birinin imparatorluğu bünyesinde gerçekleşen bir eylemi gerçekleştirdiği zaman geriye, herkes kime teşekkür etmesi gerektiğini bilsin diye bir işaret bırakıyordu: bir X, tıpkı okuma yazma bilmeyenlerin imza yerine koyduğu çarpı gibi.

Damga ile yataktayken, onun kolundaki kabartma damganın üstüne parmağıyla bir X çiziyordu, özellikle de orgazm anlarında.

Hiçbir zaman yakalanmadı. Daha sonra, Şikasta’yı son günlerinde idare etmeye yardım eden uluslararası polis güçlerinden birine katıldı.

Altıncı Birey (Terörist Tip 8)

Bu bireyin ana babası II. Dünya Savaşı’nı, çeşitli türden kamplarda geçirdi. Babası Yahudi idi. Sağ kalmış olmaları bile “imkânsız”ın gerçekleşmesiydi. Bu “imkânsız” hayatta kalışı tasdik eden binlerce belge vardı ve her biri, hayatta kalmaya, içsel güce, maharete, cesarete -ve şansa- adanmış birer öyküydü. Bu ikisi kampların kurulu olduğu toprakları terk etmedi -savaşın son kısmı boyunca, kuzeybatı uç bölgelerin doğu kısmındaki bir zorunlu çalışma kampındaydılar- ve savaşın sona ermesinden sonra beş yıl daha orada kaldılar. Ait oldukları hiçbir yer yoktu. Bu arada, bizi burada asıl ilgilendiren birey, açlıktan ve soğuktan öleceği koşullar altında doğmuştu: kurtulunması imkânsız koşullar. Cılızdı, zarar görmüştü, ama işlevleri yerindeydi. Kardeşleri olmadı: Ana babasının canlılığı, resmi yardım örgütlerinin yardımıyla, babanın bir sanayi işçisi olarak çalışmaya başladığı küçük bir kasabada kendilerine bir düzen kurma gayretleri içerisinde tükendi. Tutumlu, özenli, kaygılıydılar, her kaynağı sıkarak kullanıyorlardı: bu türden kişiler her şeyden önce, her şeyin bedelini, hayatın bedelini bilirler. Çocuğa gösterdikleri sevgi, varlıklarını sürdürebilmenin minnetini içeriyordu: hiçbir bakımdan düşüncesiz, hayvani, içgüdüsel olmayan bir sevgi. Onlar için o, -imkânsız koşullarda- felâketin içinden kurtarılmış olan bir şeydi.

Ana babası kolay dost edinemiyordu: deneyimleri onları etraflarındaki kişilerden koparmıştı; bunların tümü savaş içerisinde soyu tükenmenin eşiğine gelecek kadar azalmıştı -ama kalanların pek azı kamplarda bulunmuştu. Ana babası kamplarda geçirdikleri yıllardan pek sık söz etmezdi, ama ettikleri zaman, bunlar çocuğun içinde, ikinci bir gözün gördükleri kadar sağlam yer ediyordu. Yoksulluk içinde, ama sıcak ve güvenli yaşadıkları bu iki odanın, ana babasının sözünü ettiği kâbuslarla ne ilgisi vardı? Hayatlarının bu aşamasında, hormon bezlerinin isyanına yakalanmış gençlerin kimisi, ana babalarına karşı öyle hınçlı bir muhalefet içerisinde billurlaşır ki, içlerindeki bu muhalefeti hayatlarının sonuna kadar muhafaza ederler.

Bu çocuk ise ana babasına bakıyordu ve dehşete düşüyordu. Bu nasıl olabildi? diye düşünüyordu.

Bu noktada, Üçüncü Birey hakkındaki raporunda değinilen inanmazlığı hatırlatmak istiyorum. Üçüncü Birey yıllarca etrafındaki kişilerin yoksunluklarını incelemekle geçirmişti: Bu nasıl olabilir? Kesinlikle inanmıyorum! Bununla da kısmen şunu kast ediyordu: Buna neden razı oluyorlar? Yine kast ettiği bir şey: İnsani varlıklar birbirine bu şekilde muamele edebilir mi? Buna inanmıyorum!

Altıncı bireyde bu inanmazlık, sadece etrafındaki sokakları, sonra bir kasabayı gören ve kuzeybatı uç bölgelerini bile gözünde canlandırmakta güçlük çeken, merkez kara kütlelerini, hatta dünyayı hayal etmesi imkânsız olan, bu sınırları genişletmesi için savaş içinde yıllar geçirmesi gereken üçüncü bireydekenden çok daha öteydi.

Oysa altıncı birey kendini savaş olarak hissediyordu ve savaş global bir olay olmuştu: Hayat hakkındaki tasavvuruna, kesişen, etkileşen süreçler olarak damgasını vurmuştu.

Kendi başına düşünmeye başladığı ilk andan başlayarak, olayların gelişimini kendisinden önceki kuşağın gördüğü şekilde göremiyordu. “Suçlu ulus” diye bir şey yoktu, tıpkı yenik ya da muzaffer ulusların olamayacağı gibi. Tek bir ulus, yaptıklarından tamamen tek başına sorumlu olamazdı, çünkü ulus grupları birer bütündü, bir bütün olarak etkileşim içindeydi. “Almanya” olarak adlandırılan coğrafi alem -burası kötülüğün bir diğer adı haline gelmişti- işlediği toplu cinayetler ve vahşet için tamamen tek başına sorumlu tutulamazdı: nasıl tutulsundu ki, kütüphanede geçireceğiniz tek bir gün, “II. Dünya Savaşı”nın çok nedenli olduğunu, kuzeybatı uç bölgelerin tümünün bir ifadesi, “I. Dünya Savaşı”nın bir devamı olduğunu göstermeye yeterken. Bu yaşlı kişilerin olayları tecrit edilmiş parçalar halinde, tıpkı çocuklar ya da budalalar gibi görmesi nasıl mümkündü! Basit fikirliydi. Aptaldılar! Her şeyden önemlisi, nasıl oldukları hakkında hiçbir fikirleri yok görünüyordu.

On beş yaşındaki bir çocuk kendine, ana babası için tam bir ızdırap olan bir düzeni uygulamaya başladı. Kendine ait bir odası yoktu, ama mutfakta katlanabilir bir yatak vardı, onu kamplarda verilen türden tek, ince, kirli bir battaniye ile örttü. Saçlarını kazıdı ve düzenli olarak kazımaya devam etti. Haftanın bir gününde yalnızca, savaşın son günlerinde verildiği kadar yemek yiyordu: sıcak, yağlı su, patates kabukları, çöp tenekelerinden toplanmış artıklar. Bu “yiyeceği” toplarken büyük bir özen, hatta tutku sergiliyor ve bu iğrenç şeyleri yemek saatlerinde masaya koyuyor, saygıyla yiyordu -kutsal bir şey gibi. Bu arada da anası ve babası normal kıt yemeklerini yiyordu, çünkü zarar görmüş mideleri, normal yiyecek miktarlarını massedemiyordu. Onlara biyografilerden pasajlar, kamplardaki koşulları, “II. Dünya Savaşı”na yol açan görüşmeleri ya da gereken, ama gerçekleşmeyen görüşmelere ilişkin yorumları okuyordu -sürekli çoklu neden ve etkileri vurgulayarak: falanca ulus o sırada şunu yapmış olsaydı, bunlar olmayacaktı. Falanca uyarılara kulak verilmiş olsaydı... falanca adımlar atılsaydı... falan devlet adamı falancayı dinlemiş olsaydı...

Bu zavallı kişiler için, sanki yalnızca bir mucize eseri kurtuldukları kâbus geri dönmüş ve hayatlarını yeniden ele geçirmiş gibiydi. Kendileri için bir sığınak yeri kurmuşlardı, orada güvende olduklarına inanmışlardı, çünkü kötülük o öteki yere özgüydü, ya da o öteki ulusa; kötülük geçmişe, tarihe hapsedilmişti -dehşet geri gelebilirdi, ama tanrıya şükür, bu gelecekte olacaktı ve o zamana kadar da talihleri varsa, onlar ölmüş ve güvende olacaklardı... oysa şimdi sığınakları yıkılıyordu, “tarih” ya da “gelecek” tarafından değil, kendi kıymetli çocukları tarafından, soykırımın içinden kurtarabildikleri tek şey olan çocukları tarafından yıkılıyordu.

Babası gerçeklerini başka bir yere götürmesi için yalvardı.

“Bunlar doğru mu, değil mi?” diye ısrar etti delikanlı.

“Evet...hayır...Umurumda değil, tanrı aşkına...”

“Umurunda değil!”

“Annen... onun nelere katlanmak zorunda kaldığını bilmiyorsun, ona rahat ver!”

Çocuk düzenine bir ek yaparak haftanın belirli günleri kirli ve lime lime paçavralar giymeye başladı. Mutfağın bütün duvarlarını, nihayetinde burası onun sahip olduğu tek odaydı ve orayı kendine ait saymak hakkıydı, temerküz kamplarına ait binlerce fotoğrafla kapladı, hem de sadece kuzeybatı uç bölgelerinkilerle değil: çok geçmeden insanın insana yaptığı tüm gaddar muamelelerin resimli kayıtları duvarlarda yer aldı.

Sofrada sessizce oturuyordu, babası ve annesi kendi yemeklerini telaşla ve sessizce yiyordu, öyle ki sanki içlerinden “yine başlamasın ne olur” diye dua eder gibiydiler -ama sonra o yine başlardı, komünist ülkelere, komünist olmayan ülkelere, herhangi bir yerdeki herhangi bir ülkeye ait olguları, sayıları, yıkımın anlatımlarını, kötü muamele sonucu ölümleri ve işkenceleri sayıp dökerdi.

[BAK: Şikasta Tarihi, Cilt 3011, İdeoloji Çağı, “Ulusların Otoportreleri”. Coğrafi yöreler ya da kişilerin savunma ya da saldırı amaçlı oluşturduğu geçici birlikler. Bu tür bir birimin, aslında dışarıdan bakıldığında aralarında hiçbir fark belli olmadığı halde kendisinin bir diğerinden farklı, daha iyi, daha “uygar” olduğuna inanma yeteneği olması. Ve: Cilt 3010, Kitlelerin Psikolojisi, “Kendini Koruma Mekanizmaları ”.]

Bir dizi tesadüf sonucunda bu delikanlı için, kendini ulusal mitlerle ve böbürlenmelerle özdeşleştirmek imkânsız hale gelmişti. Başkalarının kendini bunlarla nasıl özdeşleştirdiğini hiçbir şekilde anlayamıyordu. Onların rol yaptığına ya da iradi olarak korkakça davrandıklarına inanıyordu. O, bir gazeteyi yalan perdesinden başka bir şey olarak göremeyen, her türlü televizyon yayını ya da belgeselini otomatik olarak gerçekte muhtemelen neler olduğuna tercüme etmeye çalışan, dindar bir kişinin kendine her an şeytanın kurnazlıklarını hatırlatması gibi, dünyaya ya da bir ulusa herhangi bir olay hakkında duyurulan şeyin tanım gereği gerçek bilginin ancak küçük bir kısmı olduğunu kendine hatırlatıp duran, bir ülkenin halkına hiçbir zaman, hiçbir yerde gerçeğin söylenmediğini bilen, olaylar hakkındaki olguların genel bilince çok daha sonra sızdığını, tabii sonsuza kadar gizli kalmıyorsa, bunları bilen bir kuşaktandı -bir kuşağın parçasıydı.

Bütün bunlar iyiydi, Şikasta'nın hastalıklarından özgürleşme yolunda bir adımdı.

Ama ona bir yararı olmuyordu, çünkü onda şefkat yoktu.

Ana babasına karşı hoşgörüsüzdü. Genel kabule göre sadece orta yaşlı bir kadın olan annesi kendini yaşlı görüyordu, hastalandı ve kalp krizi geçirdi. Babası öfkeleni, yalvardı, hatta şunları söyledi: Onu bundan esirge, bizi esirge.

Kendini haklı görmenin katı, intikamcı meleği, aileyi barındıran yoksul odalarda dolaşmaya devam etti, gözleri ana babasının halinden hoşlanmıyor, hallerine inanamıyordu: Nasıl olur da böyle olabilirsiniz!

Nihayet babası ona, eğer annesine daha nazik davranamayacaksa -“Ve itiraf ediyorum ki, bana da daha iyi davranmayacaksan!”- evi terk etmesi gerektiğini söyledi.

Çocuk on altı yaşındaydı. Beni evden atıyorlar! diye tezahürat yaptı, çünkü tüm bildikleri doğrulanmaktaydı.

Kendine bir okul arkadaşının evinde bir oda buldu ve ondan sonra ana babasını görmedi.

Okulda huzursuzluk kaynağı oluyordu. Burası, sıradan bir küçük kasaba okuluydu, öğrencilerine öğretmenlerin ve öğretilerin tarzları bakımından kayda değer hiçbir şey sunmuyordu.

Sınıfın en arkasında oturuyor, şiddetli bir hoşnutsuzluk sergiliyordu, kollarını kavuşturuyor, ayaklarını yana uzatıyor, gözünü kırpmaksızın önce bir hedefe, sonra bir başkasına dikiyordu. Önce

son derece terbiyeli bir şekilde parmak kaldırarak izin istedikten sonra ayağa fırlardı: “Şu bir gerçek değil midir? Belki farkında değilsiniz, ama...? Elbette ki, XYZ sayılı hükümet raporunu biliyorsunuzdur...? Falanca ve filanca bir kitabın bu konudaki müfredatın bir parçası olacağını varsayıyorum! Hayır mı? Ama nasıl olur?”

Öğretmenler ve öğrencilerin de çoğu ondan korkuyordu, ama bazıları da ona hayrandı. Otoritelerin her türlü aşırı siyasi grupla uğraştığı ve “gençliğin” tanım itibarıyla bir tehdit oluşturduğu o dönemde, henüz on yedi yaşına gelmemişti ki, adı polis tarafından bilinir olmuştu, çünkü okul müdürü gelecekte ne olur ne olmaz diye kendini sağlama alma düşüncesiyle adını polise vermişti.

Çeşitli gruplarla yakınlaştı, önce hiçbir siyasi partiyle bağlantısı olmayan bir sağcı grupta yer aldı, sonra solcu bir devrimci gruba katıldı. Ama bu grubun çok özel bazı bağlılıkları vardı: falan ülke iyiydi, filan ülke kötüydü, falan inanç tiksindiriciydi, filan inanç “doğru” idi. Ve yine kendini şöyle derken buldu: “Ama elbette ki şunun farkındasınızdır ki, ...? Falancayı okumadınız mı? ... olduğunu bilmiyor musunuz?” Kendi grubunu oluşturmak zorunda olacağı belliydi, ama acelesi yoktu. Geçinmek için aşırı ve çeşitli küçük suçlarda yer aldı. Birkaç aylığına herhangi bir yerdeki bir dairede kalma fırsatını nasıl bulduğunun, bir haftalığına bedava yemek imkânını kimin sağladığının, bir kız arkadaşıyla nasıl ilişki kurduğu tamamen önemsizdi. Tamamen, hatta sevimlilik derecesinde, ahlaksızdı. Bir yalan ya da hırsızlıkla suçlandığında öyle bir gülümseme takınırdı ki, bu, etrafındaki her şey aleyhindeki bir yorumdu âdetâ. Siyasi gruplar arasındaki ünü henüz oluşmamıştı, ama genelde onlar tarafından saygı gören şekillerde yolunu bulma konusunda uyanık ve becerikli, ama insanları umursamayan biri olarak görülüyordu.

Nihayet bir düzine genç erkek ve kadından oluşan grubu billurlaştığında, bu oluşum herhangi bir siyasi inanç temelinde değildi. Her biri duygusal ya da bedensel yoksunluk deneyimleriyle biçimlenmiş, savaştan dolaysızca etkilenmişti. Hiçbiri dünyaya soğuk, nefret dolu bir gözle bakmadan edemiyordu: İşte siz busunuz. Geleceğe ait ütopyaların rüyasını görmüyorlardı: daha önceki devrimcilerin ya da dindarların aksine, hayal güçleri geleceğe uyarlanmış değildi: “gelecek yıl ya da gelecek onyılda ya da gelecek yüzyılda yeryüzünde bir cennet yaratacağız...” değildi, sadece “İşte siz busunuz.” Bu ikiyüzlü, yalancı, sefil, budalaca sistem ortadan kaldırıldığı zaman, o zaman herkes görebilecekti...

Onların görevi, sistemin ne olduğunu teşhir etmektir.

Ama bir inançları vardı, programları yoktu. Doğruyu biliyorlardı -ama onunla ne yapmalıydı? Bir terminolojileri vardı, ama dilleri yoktu.

Gerilla gruplarının kahramanlıklarını, teröristlerin eylemlerini seyrediyorlardı.

İhtiyaç duyulan şeyin bazı durumları, olayları vurgulamak olduğunu görüyorlardı.

Tasvip etmedikleri bir tür harekete katılmış olan bir politikacının kaçırılmasını organize ettiler, masum olarak gördükleri bir adamın hapisten salınmasını talep ettiler. Bu hapsedilmiş adamın masumiyetinin nedenlerini ayrıntılı olarak ilan ettiler ve serbest bırakılmayınca da rehinelerini vurup kent meydanına bıraktılar. Onu katlederken hissettikleri, işte siz busunuz'du ve kast ettikleri, dünyaydı.

Cinayet planlanmış değildi. Kaçırma eyleminin ayrıntıları gereken şekilde önceden hazırlanmıştı, ama politikacıyı öldüreceklerini ummamışlardı, yarı yarıya, otoritelerin onların “masum”unu teslim edeceğine inanmışlardı. Bu olayda umursamaz, düşünülmemiş bir yan vardı ve grubun üyelerinden bazıları, daha “ciddi” bir yaklaşım, analizler, gözden geçirmeler talep ettiler.

Altıncı bireyimiz onları dinledi, ona özgü umursamaz gülümsemesiyle, ama kara gözlerinde ölüm

vardı. “Elbette, sizin gibi kişilerden başka ne beklenebilirdi ki?” diyordu âdetâ.

Onu protesto eden bireylerden ikisi sonraki birkaç gün içinde “kaza”larla karşılaştı ve artık onun “umursamaz” olduğunu düşünmeyen -en azından daha önceki gibi düşünmeyen- bir gruba komuta etmeye başladı.

Dokuz kişiydiler, üçü kadındı.

Kadınlardan biri kendini “onun” olarak görüyordu, ama o durumu bu şekilde görmeyi reddediyordu. Her türlü kombinasyon halinde grup seksi yapıyorlardı. Şiddetli, doludizgin bir şekilde, uyuşturucular ve çeşitli türden silahlar kullanarak. Örneğin dinamit jelatinleri. Gruptan dört kişi bir seks âlemi sırasında havaya uçtu. Yerlerine başkalarını bulmadı.

Geriye kalan dört kişi, onun bu olayın kamuoyundaki yankısından zevk aldığını gözlemledi. Bir “cenaze töreni” sahnelemekte ısrar etti. Polis bu küçük katliamdan hangi grubun sorumlu olduğunu bilmesene bile, dikkat çekecek ve tutuklamaları beraberinde getirecek bir şeydi bu. “Sosyalist ayın”ın yapıldığı mağazada ölümlere yazılmış mersiyeler, kahraman mizaçlara ilişkin şiirler, resimler bırakıldı.

Diğerleri artık onun deli olduğunu anlamışlardı, ama içlerinden herhangi birinin grubu terk etmesi için artık çok geçti.

Bir başka adam kaçırma eylemi sahnelediler. Eylemdeki umursamazlık rezalet boyutlarındaydı, yakalandılar ve mahkemeye çıkarıldılar. Yasaya, yasal süreçlere karşı genel küçümsemeleri nedeniyle, ülkeyi sarsan bir mahkeme oldu.

O sıralar, kuzeybatı uç bölgelerinin dört bir yanındaki hemen herkes yasal mahkemeleri, kendileri ile topyekûn, acımasız bir anarşi arasındaki kırılma -olabilecek en kırılma- engel olarak görüyordu.

Herkes, “uygarlığın” son derece kırılma desteklere bağımlı olduğunu biliyordu. Yaşlı kişilerin dünyada olup bitenlere ilişkin bakışı, kendi tarzlarında, altıncı birey ve onun grubu ya da başka teröristlerinkinden daha az korku yüklü değildi, ama sonuç bakımından tam tersiydi. En hafif basıncın, hatta bir kazanın ya da amaçlanmamış bir davranışın, tüm dokuyu çökertebileceğini biliyorlardı... ve işte her şeyi tehlikeye atmaya hazır o deli adamlar, o genç budalalar karşılarındaydı -dahası bunlar yıkmayı ve yok etmeyi amaçlıyor ve istiyordu. Altıncı birey gibi kişiler “inanamıyor” idiyse, sıradan kişiler de “inanamıyordu”: birbirlerini asla anlamadılar.

Beşi mahkemeye çıkarıldığında ve zincirlenmiş, özel demirlerle takviye edilmiş engellerin arkasında durduklarında, hedeflerine, başarılarının doruğuna ulaştılar.

“İşte siz busunuz,” diyorlardı dünyaya. “Bu gaddar zincirler, bu demirler, bizi ömrümüzün geri kalanı boyunca demir parmaklıklar arkasında tutacak olan cezalar verecek olmanız -işte siz busunuz! Aynadaki görüntünüze bakın, bize bakın!”

Hapishanede ve mahkemede sevinçliydi, muzafferdi, şarkı söylüyor, gülüyorlardı, sanki bir şenlikteymiş gibi.

Hüküm giydikten yaklaşık bir yıl sonra, altıncı birey ve iki kişi daha firar etti. Yolları ayrıldı. Altıncı birey şişmanladı, peruk takmaya başladı ve tam anlamıyla memur görünümüne büründü. Grubunun hapisteki üyeleriyle de, firar edenlerle de temas kurmadı. Hatta onları aklına bile getirmiyordu: bunlar maziydi!

Kasıtlı olarak tehlikelere atıldı. Sokakta durup polislerle sohbet ediyordu. Bir bisikletin çalınması gibi küçük suçları ihbar etmek üzere polis karakollarına giriyordu. Aşırı hız yapmaktan dolayı tutuklandı. Hatta bir suçlamadan dolayı mahkemeye bile çıkarıldı. Bütün bunlar olurken hep gözlerinde gizli bir ışıltı halinde küçümseyen bakışları: işte siz busunuz, budala, aciz...

Büyüdüğü kasabaya geri döndü ve sıkıcı bir işe girdi ve adını ve kılığını değiştirmiş olması dışında hiçbir gizliliği olmayan bir hayat kurdu. İnsanlar onu tanıdılar ve ondan söz ediyorlardı. Bunu bilmekten zevk alıyordu.

Babası artık yaşlı ve kendine bakamayacak durumdakiler için özel bir konumdaydı, annesi ölmüştü, babası oğlunun kasabada bulunduğunu duyunca onu görme umuduyla sokaklarda oyalanmaya başladı. Gördü de, ama altıncı birey neşeli, dostane bir şimdi-meşgulüm-jesti halinde elini salladı ve yürüyüp gitti.

Yeniden tutuklanışının ilki ile aynı düzeyde kamuoyu yankısı bulacağını bekliyordu. Bir köpek gibi zincirlenmiş, çifte parmaklıklar arasında duracağı o anın gelmesini istiyordu. Ama tutuklandığında, sadece cezasını çekmek üzere hapse geri gönderildi.

Dünyanın nasıl olduğunu ilk gördüğü, “gözlerinin açıldığı” o ilk gerçeği kavrama anından beri onu ayakta tutmuş olan bir coşku, bir delilik -ansızın çözüldü ve o, intihar etti.

Yedinci Birey (Terörist Tip 5)

Bu birey, zengin bir ana babanın kızıydı. Ana babası, aslında hiçbir işe yaramayan, ekonominin ‘tüketmelisin’ emri dışında hiçbir şeye katkısı olmayan bir ev eşyasının imalatçısı olarak uluslararası ün sahibiydi.

Bir erkek kardeşi vardı, ama farklı okullarda okuduklarından ve karşılaşmaları önemli görülmediğinden, küçüklüğünden sonra onunla pek az fiziksel ya da duygusal teması oldu.

Mutsuzdu, onunla ilgilenen olmamıştı, ama ondaki tersliğin ne olduğunu bilmiyordu. Ergenliğe ulaştığında, ailesinde sorumluluğun üstlenildiği merkezi bir yer, hatta hiçbir yer görmedi: ne babası, ne annesi, ne erkek kardeşi -kardeşi babasının halefi olmaktan başka hiçbir işleve sahip değil- koşulların üzerine çıkamıyordu. Olaylar, fikirler, modalar, beklenen davranışlar karşısında pasiftiler. Bunu anladığında -ve bunu anlamasının nasıl bu kadar çok zaman aldığını anlayamıyordu- ailesinde bu şekilde düşünen tek kişi olduğunu gördü. Hiçbiri herhangi bir şekilde “hayır” demenin mümkün olduğunu aklına getirmiyordu. Onları ve kendini, sokaklarda rüzgârla savrulan kağıt parçaları ya da çöp olarak görüyordu.

Onlardan nefret etmiyordu. Onları hor görmüyordu. Onları önemsiz buluyordu.

Üç yıl üniversiteye gitti. Orada, bu tür genç kişilerin çifte yaşamının keyfini yaşadı: üniversitede demokratik ve tutumlu, evde ise kendileri için her şeyin mümkün olduğu sefih bir azınlığın lüksleri.

Kendisine neler söylendiğiyle değil, yalnız kiminle karşılaştığıyla ilgileniyordu. Hepsi de solda yer alan siyasi fraksiyonların içine girip çıkıyordu. Onlar arasında o çevrelerde, hepsinde aynı şekilde, kural olan kült dağarcığını kullanıyordu -oysa bunlar, farklı zamanlarda birbirine düşman olabilen gruplardı.

Hepsinin ortak yanı, “sistem”in çökmeye mahkûm olduğu inancıydı. Ve sistemin yerine, kendileri gibi farklı olan kişiler geçecekti.

Bu gruplar, ki kuzeybatı uç bölgelerinde onlardan yüzlercesi vardı -şu anda dünyanın diğer kısımlarını hesaba katmıyoruz- kendi programlarını, fikir çerçevelerini tamamiyle diledikleri şekilde, nesnel gerçeklikten bağımsız bir şekilde yapmakta özgürdüler. (Bu kız bu grupların içinde geçirdiği yıllar boyunca örneğin, tıpkı ailesi içinde olduğu gibi, her şeyi pasif bir şekilde kabul ettiğini görmedi bile.) *[BAK: Şikasta Tarihi, Cilt 3011, İdeoloji Çağı, “Siyasi Grupların Patolojisi.”]*

Hakim dinlerin, sadece kuzeybatı uç bölgelerinde değil, Şikasta’nın her tarafında egemenliklerini

kaybettiği zamandan itibaren, genç kişiler arasında sürekli tekrarlanan bir fenomen vardı: genç birer yetişkin olduklarında ve bir önceki kuşağa, kültürlerinin barbarlığa doğru çöküşünün bir sonucu olan o soğuk, hoşlanmaz gözle baktıklarında, gruplar halinde aniden ve hayatlarında ilk kez, “gerçek”lerin farkına varıyorlar, etraflarındaki her şeyi reddediyorlar ve siyasi ideolojide (duygusal bakımdan bu elbette, dini zorbalıklar altında sürekli oluşan ve yeniden oluşan grupların tepkisiyle özdeşti) durumlarına çözümler arıyor, her defasında da bunların ilk defa kendileri tarafından biçimlendirildiğini sanıyorlardı. Bu tür bir grup akşamdan sabaha ortaya çıkabiliyordu, dünya hakkında tamamen onlara özgü olduğunu düşündükleri bir görüşleri oluyor ve birkaç gün içinde bütün bir felsefeyi, davranış kurallarını, kişisel, gruplar arası, ulusal ve uluslararası düşmanların ve müttefiklerin listesini oluşturmuş hale geliyorlardı. Bu genç kişiler haklılığın kozası içinde, çünkü bütün bunların özü haklı olduklarında yatıyordu, haftalarca, aylarca, hatta yıllarca yaşayabiliyordu. Sonra, grupları alt bölünmelere uğruyordu. Tıpkı bir bitki gövdesinin dallanması gibi, şimşegin çatallanması, hücrelerin bölünmesi gibi. Ama grupla kurdukları özdeşleştirme o türdendi ki, gruplarda işlemesi kaçınılmaz olan dinamikleri incelemelerini önlüyordu. Psikologlar ve her tür araştırmacı, toplumun işleyişlerini inceleyenler tarafından yapılan araştırmalar günden güne daha zekice, daha geniş kapsamlı, daha kesin hale geldiği halde, buradan çıkarılan sonuçlar asla siyasi gruplara uygulanmıyordu -tıpkı dinlerin zorbalıkların temelini oluşturduğu sürece dini davranışlara akılcı bir gözle bakmanın imkânsız olması ya da dini grupların bu tür fikirleri kendilerine uygulayamaması gibi. Politika kutsallık -tabu- mertebesine ulaşmıştı. En küçük tarih incelemesi, istisnasız olarak her grubun amipler gibi bölünmeye ve alt bölünmelere uğramasının beklenmesi gerektiğini, elinden başka türüsünün gelmediğini gösterdiği halde, bölünme gerçekleştiğinde bu süreç, her zaman “hain”, “iharet”, “ayrılıkçılar” ve benzer düşüncesiz çılgınlıklar eşliğinde oluyordu. Çünkü bu tür grupların bir üyesinin (başka alanlarda) bilinen yasaların burada da işlemek zorunda olduğunu öne sürmesi ihanetti; ve bu tür bir kişi anında atılırdı, tıpkı daha önce dinler ve dini gruplar arasında olduğu gibi, hem de küfürler ve şiddetli suçlamalar ve duygusallıklar arasında -bedensel işkence, hatta ölüme varan durumlar bir yana. Böylece, sonsuz alt bölünmelere uğramış bir toplumda, farklı fikir kümelerinin birbirini etkilemeksizin -ya da en azından uzunca dönemler boyunca- yan yana var olabildiği bir toplumda, parlamentolar, konseyler, siyasi partiler, azınlık fikirlerinin savunuculuğunu yapan gruplar, incelenmeden kalabiliyordu; toplumun başka alanlarında psikologlar ve sosyologlar, eğer bu alana uygulansa bu yapıyı tuzla buz edecek olan eserler için ödüller ve övgüler alırken, bunlar, serinkanlı akılcı incelemeler için tabu sayılıyordu.

Yedinci birey üniversiteden mezun olduğunda, orada öğrenmiş olduğu hiçbir şey ona önem taşıyor gibi görünmüyordu. Ailesi, babası ya da erkek kardeşi gibi bir erkekle evlenmesini ya da hiçbir heyecan içermeyen bir işe girmesini bekliyordu. Aniden, bir hiç olduğu ve gelecekte de onu ilginç olabilecek hiçbir şeyin beklemediği, hissine kapıldı.

Bu, sürekli olarak “gösterilerin” düzenlendiği bir zamandı. Nüfus sürekli, o saat gündemde olan taleplerini bağırarak üzere sokaklara dökülüyordu.

Üniversitede gösterilere katılmıştı ve geriye dönüp baktığında, büyük kalabalıklar içindeki o koşuşturma ve seslenme, slogan atma ve şarkı söyleme ile geçen saatleri boyunca, hayatının geri kalan tüm zamanlarından çok daha canlı ve duyarlı olduğunu görüyordu.

Gösteriler düzenlendiği zaman birkaç saatlik sarhoşluk yaşamak üzere evden çıkıyordu. Gösterinin hangi vesileyle, hangi nedenle düzenlendiğinin önemi yoktu. Sonra tesadüfen, kendini polisle dövüşen bir kalabalığın önünde buldu ve az sonra bir polisle yüz yüze mücadele halindeydi, bu genç adam onu

tutuyor, hakaretler, küfürler ediyor ve onu bir paçavra gibi bir başkasının kollarına savuruyor, o da onu geri fırlatıyordu. Ağladı, çırpındı ve polisler onu bir ganimet gibi oradan götürdüler, kendini, “lider” olarak adını bildiği bir genç adamla bir arada buldu.

Bu genç adam o dönemin yaygın tipindendi: dar görüşlü, bilgisiz, dogmatik, mizah yeteneğinden yoksun -yalnızca bir grup içerisinde var olabilecek bir fanatik. Kız ona tamamıyla ve hiçbir çekince olmaksızın hayran oldu, eve dönmeden önceki gece onunla cinsel ilişki kurdu. Adam ona karşı kayıtsızdı, ama bundan yararlandı.

Kız artık bu genci kazanmaya koyuldu. “Onun kadını” olmak istiyordu. Kızın kentin -hayır, kuzeybatı uç bölgelerinin- en zengin ailelerinden birinin kızı olduğu ortaya çıkınca, genç adam gururlandı. Ama kıza karşı sert, hatta merhametsiz davrandı, gittikçe daha fazla tehlikeli faaliyetlerde yer almasını, davaya (ve kendisine, çünkü ikisini aynı şey olarak görüyordu) bağlılığının sınavı haline getirdi. Bunlar, 12 ya da 3 numaralı terörist tipleri tarafından planlanan türden ciddi, iyi planlanmış türden eylem ya da baskınlar değildi. Adam ondan, gösterilerin en ön saflarında olmasını, polis saflarına atılmasını, diğer kızlardan daha yüksek sesle bağırmasını ve çılgılık atmasını, aslında bu tür isterik kadınlardan zevk almakta olan polisin elinde çırpınmasını talep ediyordu. Aslında ondan, sürekli artan ölçüde, gönüllü bir aşağılanmayı talep ediyordu.

Kız bundan hoşlandı. Hayatı gittikçe daha fazla, polisle yüz yüze geçmeye başladı. Adam sürekli tutuklanıyordu ve kız polis karakollarına girip çıkıyor, kefil oluyor ya da onunla birlikte polis arabalarıyla götürülüyor ya da adam ya da arkadaşlarının serbest bırakılmasını talep eden bildiriler dağıtıp duruyordu. Bu faaliyetler ana babasının kulağına gitti, ama başka ana babalara danıştıktan sonra, kendilerini şu formülle teselli ettiler: gençlik böyle işte. Kız onların bu tutumuna ateş püskürüyordu: kendisini ciddiye almıyorlardı. Aşığı onu ciddiye alıyordu. Polis de öyle. Kendini tutuklattı ve birkaç günü hapiste geçirdi. Bir kere -iki kere- üç kere. Sonra ana babası onu kefaletle dışarı çıkarmakta ısrar ediyor, böylece o “erkeğini” ve yoldaşlarını polis hücrelerinde terk edip, ailenin otomobillerinden biriyle şoför tarafından eve götürülüyordu.

Adını değiştirdi ve erkeğiyle birlikte yaşaması gerektiği inancıyla evden ayrıldı. Bu ise, on iki civarında genç kişi ile birlikte yaşamak anlamına geliyordu. Her şeyi kabul etti, yıllar önce terk edilmiş pis bir ahırda yaşıyorlardı. Rahatsız ve kirli ortamdan gururluydu. Erkeği ve arkadaşları için yemek ve temizlik yapıyor, onlara hizmet ediyordu. Onlar da, kızın kökeninden dolayı bundan zevk alıyorlardı, ama kız ciddiye alındığı, hatta bu şekilde kökenini bağışlattığı hissindeydi.

Ana babası yerini buldu, peşinden geldi, ama o, onları geri gönderdi. Ana babası onun için banka hesapları açmakta ısrar etti, araçlarla nakit para, yiyecek, türlü türlü eşyalar, giysiler gönderdi. Ona yine her zaman verdiklerini veriyorlardı -eşyalar.

Sevgilisi ise bir sandalyeye ata biner gibi ters oturmuş, ellerini sandalyenin arkılığı üzerinde kavuşturmuş halde, soğuk ve sarkastik bir gülümsemeyle, onun ne yapacağını seyrederdi.

Ana babasına hiçbir maliyeti olmadığını bildiği bu eşyalara, onları geri çevirecek kadar önem vermiyordu: bütün bu şeyleri ve parayı “davaya” bağışlıyordu.

Sevgilisi kayıtsız kalıyordu. Güzel şeyler yemelerini, güzel giysiler giymelerini, sıcaklığa ve rahatlığa önem vermelerini, aşağılık bir şey olarak görüyordu. Genç adam ve ahbabları kıızı, kızın sınıfsal konumunu, ekonomik konumunu, psikolojisini, uzun uzadıya tartıştılar, sol laf kitaplarının jargonlarını dizip ve yeniden dizip duruyorlardı. Kız kendini değersiz, ama ciddiye alınmış hissederek dinliyordu.

Adam kızdan, bir sonraki gösteride bir polise ciddi bir saldırıda bulunmasını talep etti. Kız bunu

hiç soru sormadan yaptı: kendini daha önce hiç bu kadar başarılı hissetmemiştir. Üç ay hapis yattı. Sevgilisi bu sürede onu bir kere ziyarete geldi. Başkalarını daha sık ziyaret ediyordu. Neden? diye safça merak ediyordu. Bunların hepsinin de yoksul ve eğitimsiz olduğu söylenemezdi; arkadaşlarının bir tanesi aslında gayet iyi durumda ve eğitimliydi. Ama kızın kendisi çok zengindi, evet, mesele bu olmalıydı. Hepsi de, kendisinden daha değerliydi. Hapishanedeyken, çoğu siyasi olmayan diğer tutuklular arasında, kendini gülümser yüzle, alçakgönüllülük halinde dışa vuran, sarsılmaz bir inancı yayıp durdu. Her zaman, başka hiç kimsenin yapmaya yanaşmadığı işleri yapıyordu. Pis işler ve cezalar onun için yiyecek, içecek gibiydi. Tutuklular onu iğrenerek, aziz diye vaftiz ettiler; o ise bunu bir iltifat kabul etti. Grubunun adını söylüyor ve “-'ın gerçek üyesi olmaya layık davranmaya çalışıyorum,” diyordu. “Gerçek bir sosyalist olmak için acı çekmek ve didinmek gerekiyor.”

Dışarı çıktığında, erkeği başka bir kadınla birlikte yaşıyordu. Kabullendi: elbette, kendisi yeterince iyi olmadığından. Onlara hizmet etti. Onları bekledi. Sevgilisi ile o kadının sarmaş dolaş yattığı odanın dışında yerde sürünüyordu, kendini bir köpekle karşılaştırıyor, alçalışında bir görkem buluyordu ve tıpkı tespih çeken rahiplerin okuduğu dua sözleri gibi mırıldanıyordu: Hak edeceğim, bunları aşacağım, onlara göstereceğim...vesaire.

Bir sonraki gösteriye giderken yanına bir mutfak bıçağı aldı, keskin olup olmadığına bile bakmamıştı: onu taşımanın anlamı yeterliydi. Zehirlenmiş, akli havada, dövüşüyor, çırpınıyordu, uçuşan kirli sarı saçlarıyla, kızarmış mavi gözleriyle, değişmez, çirkin bir gülümsemeye bir valküri idi¹ (Ailesi içinde, “tatlı ve yumuşak bakışıyla” dikkat çekerti.) Yumruklarıyla polisler saldırdı ve ardından kör -bileysiz olduğu ortaya çıktı- bıçağını sağa sola savurdu. Ama tutuklanmadı. Başkaları tutuklandı. Bu gösterinin atmosferi ve hatta amacı ile onun görünüşü ve çılgınlığı arasında öyle bir uçurum vardı ki, polis onun karşısında ne yapacağını şaşırılmıştı. Üst düzey bir görevli, onun tutuklanmayacağı emrini verdi: dengesiz olduğu belliydi. Yeni bir gayretle kendinden geçti, bağırıyor ve bıçağını salladı, ama gösteri sona eriyordu ve kişiler evlerine dönüyordu. Onu ciddiye almıyorlardı. Tutuklananların polis minibüslerine tıklılışını, sanki bir doğum günü partisine sokulmayan bir çocuk gibi seyretti, bıçağı elinde, onunla et ya da sebze doğramaya hazırlanmış gibi tutmaktaydı.

Bir grup kişi onu izliyordu: yalnız bugün değil, daha önceki gösterilerde de izlemişlerdi.

Kaldırım kenarında elinde bıçak, şişmiş ve kızarmış bir yüzün üzerinden dökülen dağınık saçlarıyla bir kahraman heykeli pozunda dikilen, öfkeli bir hayal kırıklığının göz yaşlarını döken bir kız, karşısında, onu fark etmesini bekleyen bir adamı buldu. Gözleri “sert” ve “emredici” idi: adam kızın duygusal tipini gayet iyi anlıyordu.

“Benimle gelmen gerektiğini düşünüyorum,” dedi.

“Neden?” diye sordu kız, savaşçı bir ifadeyle, ama aynı zamanda da itaat etmeye hazırды.

“Yararlı olabilirsin.”

Otomatik olarak ona doğru bir adım attı, ama akli karışmış halde durdu.

“Neye?”

“Sosyalizm davasına yararlı olabilirsin.”

Yüzünde kısa bir an, ‘Beni bu kadar kolay yakalayamazsın!’ diyen bir ifade yandı, söndü, bir yandan beyninin içinde, jargondan çeşitli laflar dolanıp duruyordu.

“Özel yeteneklerin ve niteliklerin, tam bizim ihtiyaç duyduğumuz gibi,” dedi adam.

Onunla gitti.

Bu grup, kentin varoşlarında büyük, köhne bir apartman dairesinde, bir işçinin evinde yerleşmişti.

Burası, liderleri onu oraya getiren adam olan on iki genç kadın ve erkeğin sığınaklarından birisiydi. Daha önce yaşadığı yerde, yaşama koşulları, önceki grubunun kendini tanımlayışı açısından duygusal bir önkoşul oluştururken -yoksulluğu daha da uçaştırmışlardı, özellikle vurguluyorlardı- bu kişiler, nasıl yaşadıklarını umursamıyorlar, aşırı lüksten rahatsızlığa, sonra orta sınıf konforuna, tek bir gün içerisinde gidip geliyorlardı ve etraflarında neler olduğuna hiç aldırıyorlardı. Kız onlara anında uyum sağladı. Sevgilisi ile yeni kadının kapısı önünde yerde yatmış ve sefaletten zevk almıştı, ama şimdi o hayat aklına bile gelmiyordu -orada ona değer vermemişlerdi. Kendisinden ne isteneceğini hemen anlamadı, ama sabırlı, itaatkâr, azimliydi, akla gelen her işi yapıyordu.

Bu yeni yoldaşlar bir eylemi planlamakla uğraşıyorlardı, ama ne olduğunu ona söylemiyorlardı. Kısa süre sonra, daha önce hiç bulunmadığı bir daireye götürüldü ve kendisinden, “sorgu” için getirilen genç bir kadını soyup muayene etmesi istendi. Bu kız aslında onlardan biriydi, ama “muayene”nin başlamasından hemen önce Yedinci Birey’e, “bu özellikle zor bir vaka” dendi ve “buna yumuşak davranmanın hiç gereği yok” diye eklendi.

Sersemlemiş ve ürkmüş görünen kurbanı ile baş başa kaldığında, daha önce polisle dövüşleri sırasında yaşadığı bildik ve özlemine çektiği heyecanın aynısını, tehlikenin atmosferini hissetti. Mide bulandırıcı budalalığın ve kokuşmuşluğun her tür belirtisini gösterdiğini hissettiği rehineyi “muayene etti”. İşkenceye hayli yakındı ve bundan zevk aldı.

Bu ağırbaşlı, ciddi, sorumluluk bilincindeki genç devrimciler grubu -kendilerini böyle tanımlıyorlardı- tarafından, yaptığı işten dolayı övüldü. Ama onlardan, gruplarına özgü inanç ve hedeflerin neler olduğunu hiç duymadı. Ve aslında, hiçbir zaman duymayacaktı.

Dışarı çıkmaması, gizlenmesi söylendi: Risk alamayacak kadar değerli birisiydi. Grup başka bir yere gittiğinde her defa onun gözlerini bağlıyorlardı. Bunu saf bir neşe ile kabul ediyordu: demek ki gerekliydi.

Bu grup, zengin ya da ünlü bireylerin kaçırılmasına bir öge daha ekliyordu: Rehine yakınlarının kaçırılıp onlara işkence edilmesi ya da işkence tehdidinde bulunulması -metresler, kız kardeşler, eşler, kızlar, her zaman kadınlar söz konusuydu. Kıza, önce ufak tefek türden, sonra kapsamlı şekilde, birbirinin peşi sıra genç kadınlara işkence etme görevi verildi.

Artık bir sonrakini iple çekiyordu. Durumunu kabullenmişti. Hoşnutsuzluk duyduğu anlarda içindekileri şu sözlerle susturuyordu: Onlar benden daha tecrübeli, benden daha iyiler ve bunlar herhalde gerekli.

Onların kimden yana olduğunu bilmediğini düşündüğü zaman, iyi bildiği ve kendi ifadesiyle, siyasi olgunluğa erdiğinden beri hep kendisine söylenen laflarla avutuluyordu.

Şiddetli zevkin dizginleri ele geçirdiği anlarda, ya bir kurbanıyla karşılaşmasının hemen ardından ya da bir kurbanını beklediği sıralar, acaba kendisine ilaç mı verildiğini merak ediyordu: acaba bu yeni dostları ona uyarıcı ilaçlar mı veriyordu, kendini o denli canlı, o denli duyarlı, o denli enerji dolu hissediyordu.

Bu grup üç yıl faaliyet gösterdikten sonra polis tarafından yakalandı ve tutuklanmaktan kurtulamayacağı belli olduğunda kız intihar etti. Bu intiharın arkasındaki güdü, hiçbir zaman görünmemesi -dışarı çıkmaması, hatta nerede bulunduğunu bilmemesi- gerektiği buyruğunun bir devamıydı. İşkence altında -artık zihninin içinde yaşadığı dünyada işkence sadece mümkün değil, kaçınılmazdı da- “onlara ihanet edeceği” hissindeydi çünkü. Bu yüzden intiharı kendi gözünde, bir kahramanlık eylemi ve sosyalizme hizmet yolunda kendini feda etmeydi.

Yukarıda sınıflandırılmış bireylerden hiçbirinin, keyfi ya da zorba bir iktidar altında acı çekmek ya da bir ülkeden sürülmek ya da küçümsenen ya da tabi kılınmış bir ırktan olduğu için kovuşturmaya uğramak ya da düşüncesiz, umursamaz, acımasız kişiler tarafından yoksulluk içinde tutulmak gibi, belirli bir haksızlıkla tanımlanabilecek türden olmadığı, dikkat çekmiş olmalıdır.

Bundan sonraki bireyle devler ya da onlara benzer bir şeyler aracılığıyla temas kuramadım. Uygun bir yol arıyordum ve Şikasta'ya giriş çıkış yolculuklarım sırasında Altıncı Kuşak sınırlarında, yeniden giriş fırsatı için kuyrukların olduğu yerde eski bir dostumu, Rane'e'yi görmüştüm. Ona, çok yakında onunla birlikte zaman geçirmem gerektiğini ve nedenini söylemişim. Şimdi ise kuyruklarda onu arıyor, ama bir türlü göremiyordum ve kuyrukların kısa ve seyrek olduğunu görüyordum. Altıncı Kuşak'taki bir acil duruma, dehşetengiz bir tehlikeye ilişkin söylentiler duymuştum ve anlayabilecek durumdaki herkes, kişilerin kaçabilmesine yardım etmeye gitmişti. Kuyruklarda kalmış olan ruhlar ise erken bir yeniden giriş umudundan başka bir şey düşünemeyenlerdi, kapılar her açıldığında ileriye yığıyorlar, birbirlerini itip kakıyorlardı, gözleri yalnız kapıları görüyordu ve onlardan daha fazlasını öğrenemedim.

Onların yanından geçip yüksek platonun cılız ve seyrek çalıları arasında yürümeye başladım, yalnızdım, akşam yaklaşıyordu. Kendimi huzursuz hissettim ve ilkönce bunun, bana bir tehlikenin varlığından söz edilmesinden kaynaklandığını düşündüm, ama biraz sonra tehlike hissi o kadar güçlendi ki, çalıların arasından ayrılıp küçük bir sırtı tırmandım, karanlıkta bir kayadan diğerine atlayarak ilerledim. Sırtımı küçük bir oyuya yasladım ve yüzümü şafağın sökmelerini beklediğim yöne döndüm. Ortalık sessizdi. Ama tamamen sessiz değil. Yumuşak bir fısıltı duyabiliyordum, tıpkı bir deniz gibi... denizin olmadığı, olamayacağı bir yerdeki bir deniz. Yıldızlar gökyüzünde parlak ve öbekler halinde toplarıyordu ve soluk ışıkları alçak çalılarının ve taşın çıkıntılarının görüneceği kadar aydınlık veriyordu. Daha önce duyduğumu hatırlamadığım bu sesi çıkarabilecek hiçbir şey görünmüyordu. Ama yine de tehlike, tehlike diye fısıldıyordu, ben de bulunduğum yerde kaldım, etrafıma dönüp durdum, hissetmeye, görmeye çalışarak, tıpkı anlayamadığı bir tehdit karşısında alarga bir hayvan gibi. Gökyüzüne ışık gelip yıldızlar gittiğinde, ses yine oradaydı, daha da güçlenmişti. Sırttan indim ve yürüdüm, çok geçmeden bir çölün kenarına vardım, sürekli bir ıslığı andıran sesi bir tıslama halinde duymaya başladım. Oysa kumları savuracak rüzgâr yoktu. Her şey durgundu ve ayaklarımı yumuşak yüzeye koydukça, ayaklarımın etrafında tatlı çiğler yükseliyordu. Yürümeye devam ettim, her adım öncekinden daha yavaştı, çünkü tüm duyularım uyarı çığlıkları atıyordu. Dün gece kenarına sığındığım alçak sırtı hemen sağıma aldım; önümde uzanıp gidiyor ve çok uzaklarda, serin ve gri şafağın içinde karamsar, hatta kötücül bir şekilde yükselen siyah tırtıklı zirvelerle birleşiyordu. Kumların uğultu sesleri şiddetleniyordu... biraz ötemde havada kum öbekleri görüyordum ve bunlar kaybolup gidiyordu: oysa rüzgâr yoktu! Alçak bulutlar koyu ve kıpırtısız asılı duruyor, yüksek bulutlar ise, hepsi de şafakla renklenmekteydi, sıkıştırılmış, durağan kütlelerdi. Rüzgârsız bir manzara ve durgun bir gökyüzü: oysa fısıltı her taraftan geliyordu. Önümde havada duran bir leke büyüdü ve hemen önümdeki kumlar titrer gibi oldu. Kumlardan ayrıldım ve yeniden sırtta tırmandım, oradan az önce durduğum yere baktım. İlkönce hiçbir şey görmedim, ama sonra, tam daha önce bulunduğum noktada, kumların sarsıldığını gördüm. Yeniden kıpırtısız durdular. Ama bunu hayal etmemişim. Şimdi, sırtın solundaki kumluk düzlüğün çeşitli yerlerinde kumdan lekelerin havada asılı durduğunu görüyordum. Sırtın sağ tarafına henüz bakmamıştım, gözlerimi az önce bulunduğum yerden ayırmaya cesaret edemiyordum, çünkü orayı gözlemek hayati önemdeymiş gibi

görünüyordu, sanki bakışımı oradan ayırırsam bir şey yırtıcı bir hayvan gibi üstüme atılacaktı. Hiçbir mantığı yoktu, ama orada sabitlenmiş durmak zorundaydım, gözümü dikerek... kumların hareket ettiği yer bir daha sarsıldı. Hareket ediyorlardı, kesinlikle öyle, ve duruyorlardı. Sanki devasa, görünmez bir sopa şöyle bir kumları karıştırmış gibi...yumuşak ıslık kulaklarımı doldurmuştu ve başka hiçbir şey duyamıyordum. Bekledim. Ellerimi iki yana açtığımda kucaklayabileceğim genişlikteki bir alan yeniden görünmez sopa tarafından karıştırılmıştı: yavaş, süreğen bir burgaç hareketi oluyor, ve duruveriyordu. Yarım mil ötede, hava lekelerinden birinin altında bir dönme hareketi gördüğümü sandım. Ama gözlerimi -çünkü artık seyrettiğim şeyin bu olduğundan emindim- yakınımıdaki bir kum burgacının doğuş sürecinden ayıramıyordum. Yavaşça, gıcırtilar çıkararak, durup yeniden harekete geçerek, girdabın merkezi oluştu, sonra da etrafındaki çeşitli mesafelerde kumlar titreşti ve yatıştı, sonra yeniden titreşti... Sonra merkez yavaş, ama düzenli bir dönüş içindeydi ve dibe dökülürken kumlar bir an havaya savrulup parıldıyor, öyle düşüyordu. O halde güneş yükselmiş olmalıydı değil mi? Baktım ve karşımdaki tüm göğün vahşi bir kızılık içinde alevler saçtığını, kumların parıltısına doğru inen bir kan akıntısı halini aldığını gördüm.

Burgaç artık oluşmuştu ve sürekli, etrafındaki daha geniş kum kitlelerini içine alıyordu, daha önce küçük kıpırtılar fark ettiğim yerlerin her biri artık dönüyor ve çöküyor, sonra yeniden dönüyor, yeni yan burgaçları oluşturuyordu. Bütün düzlüğün bu hareket noktalarıyla kaplandığını, üzerlerindeki havanın her birinin üzerinde asılı küçük bir bulut taşıdığını, bunların büyüdüğünü, ama rüzgâr yokluğundan sürüklenmediğini görüyordum. Ve şimdi, büyük bir güçle bu ürkütücü tuzaktan gözlerimi ayırmayı başardım ve sağıma baktım. Yine çöl, sonsuza kadar uzanıyordu ve orada hiçbir hareket göremiyordum. Enginler sessiz ve durgun uzanıyor, göklerin vahşi al parıltısıyla alevleniyor gibiydi, ama sonra bir çöl tilkisi bana doğru geldi, açık sarı kürkü pırıldıyordu ve kayalık sırta dalıp kayboldu. Bir tanesi daha geldi. Birdenbire pek çok hayvanın, arkalarındaki bir tehlikeden kaçış halinde geldiğini gördüm. Tehlike çok arkalarında olmalıydı: çünkü sırtın bu tarafında kumlarda hiçbir hareket göremiyordum, buna karşılık düzlüğün öteki tarafı kumdan burgaçların arasında sarsılıyor ve kaynaşıyordu. Bu sağlam ve sıradan düzlüğün çok yükseklerinde, şimdi kırmızı ve pembelerin hızla solmakta olduğu berrak bir sabahın ışıklarında iyice aydınlanmış halde, alçak bir buğunun asılı durduğunu görebiliyordum ve şimdi anlıyordum.

Ne olduğunu, neler olacağını kavramıştım ve kayalık sırt boyunca koşmaya başladım, bir yandan bu sırtın kumun hareketlerine boyun eğmeyeceğine, sağlam temellere dayandığına inanıyordum ya da öyle olacağını umuyordum.

Bu korkunç burgaçlardan kaçıp kayalarda güvenliği arayan mülteciler aradım, ama benden çok uzakta görünen o dağlarda olmalarının daha muhtemel olduğuna inanıyordum. Ama sonra beş kişilik bir grubun yaklaştığını gördüm, bir kadın, bir erkek, iki yarı yetme çocuk; atlattıkları tehlikeden sersemlemiş ve aptala dönmüşlerdi ve beni göremiyorlardı. Yanlarında, sınırdaki sıralardan yüzünü tanıdığım bir kadın onlara eşlik ediyordu, onu durdurdum ve neler olduğunu sordum. "Acele et," dedi. "Kumlarda hâlâ insanlar var, ama çabuk olmalısın" -ve sırt boyunca ilerledi, bir yandan da eşlik ettiklerine acele etmeleri için sesleniyordu. Bunlar ağızları açık, gözleri benim solumdaki, onların sağındaki, titreyen ve dönen kumların üzerinde sabitlenmişti ve onu duyamıyor görünüyorlardı. Onları dürtüklemek, harekete geçmeleri için itmesi gerekiyordu. Yeniden ileriye koşmaya başladım, beceriksizce, sendeleyerek ve kayalara takılıp düşerek ve birkaç kere, her biri sıralardan gelme bir kişi tarafından güdülen küçük grupların yanından geçtim. Kurtarılanlar sarsılıyor, titriyordu ve sıvı görünen çöle gözlerini dikiyordu ve devam etmeleri gerektiği, önlerine bakmaları gerektiği onlara

sürekli hatırlatılmıyordu.

Nihayet, kumlardan dimdik yükselen dağ zirvelerinin başlangıcına ulaştığımda, pek de erken davranmış olmadığımı gördüm, çünkü sağımdaki büyük kum kütleleri daha önce öteki tarafta olduğu gibi harekete geçmeye başlamıştı ve sırtın uzun süre dayanmayacağı, kaçınılmaz olarak girdaplarla çevreleneceği belliydi. Dağdan geriye bakmak için yüzümü döndüm ve sırtın bir tarafında, kıpırdamayan hiçbir kısım kalmadığını gördüm: tüm çöl titriyor, döneniyor, ayrışıyor. Öteki taraf ise henüz güvenli görünüyordu, uzanan kumlar boyunca baktığımda hoplayan, koşan, uçan hayvan ve kuşları görebiliyordum. Hiçbiri geriye bakmıyordu, hiçbiri paniklemiş ya da ürkmüş, aklını kaybetmiş değildi, aksine amaçlı olarak ve dikkatle kumullar ve kumul vadileri arasından sırta doğru ilerliyordu, oradan da hepsinin kayaların üzerinden, benim geldiğim platoya doğru yolunu bulması gerekiyordu. Ama o kum düzlüğünün bir noktasından sonra artık hiçbir hayvan hareketi görülüyordu; Mültecilerin en son göçünü görüyordum, arkalarında da kumlar sessizce uzanıyordu. Ufuklarda toz bulutları, sabah göğünün kobalt mavisi içinde iyice yükselmişlerdi.

Bundan sonra ne yapmam gerektiğinden emin değildim. Bir süredir yeni mülteci gruplarına rastlamamıştım. Belki herkes kurtarılmıştı, geride kimse kalmamıştı? Sağa doğru yükselen taşlı, çatlak dağ yamacı boyunca ilerliyordum. Genç, keskin kırılmış bir kayalar ve kuru çalılar öbeğine ulaştığımda düzlüğün doğru içlerine bakma imkânını buldum ve orada aniden, hareketlenmenin başlangıçlarını, kum burgaçlarının doğuşunu gördüm. Ve aynı zamanda aşağıda, küçük bir siyah kayalar yığını, onun üzerinde de iki kişi gördüm. Onları tanıyor gibiydim. Aşağıya, onlara doğru koştum, aklımdan bir dolu düşünce geçiyordu. Biri, bu kurbanların uğradığı şokun bir belirtisinin, ipnotize olmuş halde gözlerini dikip bakmaktan başka hiçbir şey yapamadıkları, kıpırdayamaz oldukları bir durum olduğuydu. Bir diğeri, onlara zamanında ulaşabileceğim idi, ama onları oradan dışarı çıkarabilir miydim, orası başkaydı... ve ayrıca bunların eski dostum Ben ve eski dostum Rilla olduğunu, birlikte olduklarını ve mahsur kalmış olsalar bile, en azından güvenlikte olduklarını düşündüm.

Çöl düzlüğüne ulaştığımda ve koşmaya başladığımda, altımdaki kumların titrediğini hissedebiliyordum. Sendeleyerek, bağırarak ve onlara seslenerek ilerledim, ama beni duymuyorlardı, eğer duyuyor idiyse de kıpırdayamıyorlardı. Onların küçük çıkıntısına ulaştığımda, hemen yakında bir burgaç oluşmuştu ve ben onların üzerinde durduğu kayaya atladım ve seslendim, Rilla! Ben! İslanmış ve üşüyen köpekler gibi titreyerek duruyorlardı ve bana bakmıyorlardı, gözleri donuk şekilde, sıvılaştı, dönen çöle dikilmişti. Tekrar seslendim ve o zaman boş gözlerini bana çevirdiler, ama beni tanıyamadılar. Onları yakaladım, sarstım, direnmediler. Yanaklarını tokatladım, bağırdım, bana dönük gözlerinde bir infialin gölgesini gördüm: Bunu niçin yapıyorsun? Ama yine oraya bakmaya başlamışlardı, sabit bakışlarla.

Kayaların etrafını dolaştım, böylece tam önlerine geçtim. “Ben Johor’um,” dedim. “Dostunuz Johor.” Ben, hafifçe kendine gelir gibiydi, ama yine benim sağımdan solumdan kumları seyretmeye çalışıyordu. Rilla ise beni görmemiş görünüyordu. Mührü çıkardım ve donuk gözlerinin önünde tuttum. İki çift göz de mührü izlerken, ben aşağıya indim, onlar da beni izledi. Beni izliyorlardı! -ama uyurgezer gibi. Mührü tutarak ve önlerinde geri geri yürüyerek çölün tabanına ulaştım ve seslendim, “Şimdi beni izleyin! İzleyin! Ve mührü sürekli hareket ettiriyordum, ki parıldasın ve ışıldasın. Gidebildiğim kadar hızlı gidiyordum, önce geri geri, ama sonra, içinde bulunduğumuz korkunç tehlikeyi görebildiğim için, dört bir yanımızda girdap merkezleri oluşmaya başlarken, yarı yarıya yan döndüm ve onları o şekilde ileriye doğru götürdüm. Sendelediler ve düştüler, bütün bu süre boyunca

geriye bakma isteğiyle doluydular, ama onları mührün kudretiyle ileriye sürükledim ve sonunda, dağın sağlam eteklerine ayak bastık. Orada, ikisi de birden döndüler ve birbirlerine sarılarak gözlerini kuma diktiler. Ve ben de onlarla birlikte orada durdum, çünkü bu ipnotize edici ürkünçlükten etkilenmişim. Güvenliğe ulaşmak için sendeleyerek geçtiğimiz yerlerin hepsi şimdi hareket ve yer değiştiren çöküntüler halindeydi: göz görebildiğince, altın kumlar kıpırdıyordu. Ve orada durdukça durduk, çünkü ben de onlar gibi kendimi kaybetmişim ve o devasa burgaca gözlerimizi dikmiştik, bütün düzlük tek bir dönen sarmal olmuştu, dönüyor, dönüyor, merkezi derinleşiyor, derinleşiyor ve görüş alanından çıkıyordu. Dehşet verici bir gereklilik o yerde çekiyor ve emiyordu, enerjilerle besleniyor, salınan güçleri çekiyordu ve ben gözlerimi ayıramıyordum, sanki gözlerim de emiliyor, aklım sürükleniyor, bu girdaba doğru akıyor gibiydi - ama sonra gökten çığlıklar atan siyah bir kartal süzülürdü ve bizi uyardı: Gi..i..t...Gi..i..t...Gi..i..t.. ve tepemde kanatlarının çırpınışı sesi beni kendime geri getirdi. Mührü bile düşürmüştüm ve telaşla dolanıp onu aramak zorunda kaldım, sonunda pırıltısını birtakım taşların arasında görebildim. Ben ile Rilla'yı sarsmam, tokatlamam, uyandırmam gerekti, yine mührü gözlerinin önünde ileri geri sallayarak onları kumların cazibesinden uzaklaştırmak zorundaydım. Tepede, bizi kurtarmış olan kartal geniş bir daire çizerek bizim gerçekten güvenli bir şekilde uyanıp uyanmadığımıza bakıyordu, sonra onu seyrettiğimizi anlayınca süzülüştüğü doğruya doğru çevirdi, zeminin kumların düzeyinden yukarıya tırmandığı, seyrek çalılara, otlara, alçak kayalara doğru, bizim bir an önce uzaklaşmak zorunda olduğumuz öldürücü düzlüğün aksi yöne döndü. Ben ile Rilla pasifti, neredeyse embesil gibi, onları göttüm, bir yandan kartal yolunu gösteriyordu. Onlarla konuşmaya çalışmadım, yalnız ne yapmam gerektiğini düşündüm, çünkü Altıncı Kuşak ile Şikasta arasındaki sınırın tam tersi yönünde yürüyorduk, oysa hepimizin gitmesi gereken yer orasıydı. Ama kartalı izledim, izlemek zorundaydım. Madem ki beni trans halimden kurtaracak kadar bilgiliydi, o halde ona güvenmek zorundaydım.. ve yanımda serserim haldeki iki dostumla saatler süren yorucu, ağır yürüyüşten sonra, koca kuş ilgimi çekmek üzere çığlık attı ve derin, geniş bir yay halinde sola döndü ve anladım ki, bizim gitmemiz gereken taraf orasıydı. Ve bütün gün boyunca devam ettik, akşama kadar, kuşa güvenerek, çünkü nerede bulunduğumuzu bilmiyordum. Rilla ile Ben artık birazcık konuşmaya başlamıştı, ama ancak beceriksizce yarım laflar ve rasgele kelimeler halinde. Geceleyin korunaklı bir yer bulduk ve onları yanıma oturttum, dinlensinler diye. Nihayet uyudular ve ben ayağa kalkıp yüksek bir yere tırmandım, oradan platonun seyrek bitki örtüsünün üzerinden çölü görebildim. Yıldızların ışığında tek bir büyük girdap gördüm, tüm enginliği dolduruyordu: kayalık sırtın tepesi emilip tamamen yutulmuştu. Ufukları kaplayan anaforldardan başka hiçbir şey kalmamıştı ve çıkardığı gürültü artık, üzerinde durduğum toprağı sarsan bir gümbürtüydü. Karanlıkta geri sürünüp dostlarıma yanına döndüm ve şafağa kadar onların yanında oturdum. Şafakta, yüksek bir kayanın tepesinde oturan kartal bana bir selam çığlığı attı. Çığlıkta bir telaş vardı ve devam etmemiz gerektiğini anladım. Ben ile Rilla'yı kaldırdım ve bütün gün, etrafını dolaşmakta olduğumuz kum düzlüklerini çevreleyen yüksek topraklar boyunca kuşu izledik. Göremiyorduk, ama delice sürüklenen toprağın gümbürtüsünü sürekli duyabiliyorduk. Akşama doğru, nerede bulunduğumuzu anladım. Ve şimdi, Şikasta'daki görevlerime geç kalmış olduğumu ve onlara geri dönmenin son derece acil ve gerekli olduğunu düşünüyordum. Ama henüz Ben ile Rilla'ya, onları yalnız bırakacak kadar güvenemiyordum. Yürürken, sallanan ve sarsılan kıyıları dövüp duran bir denize benzer o uzak gümbürtüyü dinlemek için başlarımı geriye çeviriyorlardı ve biliyordum ki, yalnız bıraksam, kumlara doğru geri sürükleneceklerdi. Onlara mührü bırakamazdım: güvenilir değillerdi. Dahası, ben onu az daha kaybediyordum, oysa onlara

oranla duyularım kendimde sayılırdı. Yukarıya, kartala seslendim, onun yardımına ihtiyacım olduğunu anlattım ve o üzerimizde daireler çizerken, bundan sonra Ben ile Rilla'yı gütmesini istedim. Mührü yeniden gözlerine tuttum ve kuşun mührün bir hizmetkârı olduğunu, onun söylediklerini harfiyen yapmak zorunda olduklarını söyledim. Onları Şikasta sınırlarında yeniden göreceğimi, vaz geçmemeleri gerektiğini söyledim. Böylece yalvara yakara, onları elimden geldiğince etkiledim ve ardından hızla kendi başıma devam ettim. Daha sonra geriye baktım ve onların sendeleyerek ilerlediklerini, gözlerinin, önlerinde ilerleyen, ilerleyen, ilerleyen kartalın süzülüşünde ve kavislerinde ve dengesinde olduğunu gördüm.

Sınıra yakın bir yerde Ranee'yi, burgaçlardan kurtardığı bir grupta birlikte buldum. Onunla yolculuk yapıp yapamayacağımı sordum, böylece gerektiğe temas kurabilecektim, o da kabul etti. Böylece onunla yürüdük. Onun himayesindekiler de zavallı Ben ile Rilla kadar afallamış, kendi benliklerinden uzaklaşmış haldeydi. Ama Ranee onlarla kararlı ve yüreklendirici bir şekilde alçak sesle konuştuğça, tıpkı bir kâbustan uyanan çocuğunu yatıştıran ve ona açıklamalar yapan bir annenin sesiyle konuştuğça, düzeliyor gibiydiler.

Sekizinci Birey

Bu kadının tipi ve durumu Şikasta'da salgın halindeydi, tekrar tekrar ortaya çıkıyordu ve mevki ve beklenti eşitsizlikleri ilk belirlediğinden beri böyleydi bu. Dişiler tehlikede olduklarından, yavruları küçükken yardıma ihtiyaç duyduğundan (bilinen olguları tekrar ediyorum, çünkü en temel olgular her zaman en kolay göz ardı edilenler olur), kadınların bu bağımlılığı yüzünden, kadınlar her zaman kendilerini, hizmetçi olmaktan başka seçeneklerinin bulunmadığı durumlarda bulmuşlardır.

Soylu bir söz.

Soylu bir durum.

Şikasta'da bir dönemde hakim olan bir ırk, bir sonraki dönemde boyunduruk altında olabilirdi. Bir zaman ya da yerde kölelik koşullarında bulunan bir ırk ya da halk, birkaç onyıl içerisinde diğerlerinin efendisi olabilirdi. Dişilerin rolleri buna göre uyarlanırdı ve bir halk, bir ülke, bir ırk düştüğünde, o zaman onun dişileri, çifte boyunduruk altında, hakim kesimin evlerinde hizmetçi olarak kullanılırdı.

Bu tür bir diş, sıklıkla kendi çocuklarının zararına, hatta kimi zaman onları terk etmek zorunda kalarak, bütün bir ailenin payandası, desteği, bakıcısı, besleyicisi olurdu ve belki de bütün hayatı boyunca öyle kalırdı. Daha doğrusu tüm çalışma hayatı boyunca, çünkü bu tür bir hizmetçi yaşlandığında, üstünde başında ne varsa öylece gönderilebilirdi. Oysa o zamana kadar, tüm aileyi bir arada tutan birleştirici unsur o olmuş olabilirdi.

Değer verilmeyen, hatta belki de hor görülen bir kişi, en azından aşağı sayılan ve bir bireyden ziyade bir işlev olarak düşünülen biri -bir hizmetçi: oysa bu diş gerçekte bir ailenin merkezi, onun denge noktasıdır- bu, tüm zamanlarda, tüm kültürlerde, her yerde, tekrar tekrar, yeniden üretilen bir durumdur.

Benim ilgi konum olan örnek, kuzeybatı uç bölgelerinin en batı ucundaki bir adada ortaya çıktı. Burası yüzyıllar boyunca, başka ülkeler tarafından fazlasıyla sömürülen, yoksul bir yerdi.

“Kan”ıyla gurur duyan, ama fazla parası olmayan bir aile, bir köyden yoksul bir kızı işe aldı. Ekonomik koşullar nedeniyle adada evlenmek hiçbir zaman kolay değildi, ama bu kızın evlenmeyişinin nedeni, bunu hiç düşünmemiş olması, on beş yaşına geldiğinde bu ailenin ihtiyaçlarına duygusal olarak çok fazla gömülmüş olmasıydı. Evi temizliyordu -büyük bir evdi-

yemekleri pişiriyordu ve çocuklar doğdukça, onlara bakıyordu. Şimdiye kadar hiçbir kölenin yapmadığı kadar ağır işler yapıyor ve düşük ücretler kabul ediyordu, çünkü ailenin zengin olmadığını biliyordu, çünkü hiçbir zaman fazla şey beklemeyi öğrenmemişti -çünkü ayrıca, onları seviyordu. Bir aylık ücretini bir çocuğa oyuncak, ya da sevimli küçük kıza bir elbise almaya harcadığı oluyordu.

Ailenin anne ve babası çeşitli kereler kavga edip ayrıldı: o zaman çocuklara o baktı, düzeni sağladı, ta ki ana baba yeniden birleşene kadar.

Çocuklar büyürken, beş taneydiler, o yaşlandı. Çocuklar evlerini ve adayı terk edip başka ülkelere gittiler. Artık yaşlanan ana baba, büyük ve gittikçe köhneleşen bir evde yalnızdı ve vaktiyle bir aile sahibi olmanın anılarından başka hiçbir ortak yanları yoktu. Göç etmeye karar verdiler. Bir akşam, elli yıldır onlar için çalışmakta olan hizmetçilerine, artık onun hizmetlerine ihtiyaç duyulmadığını bildirdiler.

Çıkıp gittiler, satılacak olan evin temizlenmesi ve kilitlemesi işini ona bıraktılar, bu işleri yaptıktan sonra artık dul kalmış bir kız kardeşinden başka hiçbir yakınının kalmadığı köye yürüdü ve kız kardeşi homurdana homurdana ona evinde yer verdi. Hizmetçinin hiçbir şeyi yoktu, yalnızca giysileri vardı, onların da çoğu, aile tarafından verilmiş eskilerden ibaretti.

Başına nelerin gelmiş olduğunu kavraması aylar aldı. Kendini hiçbir zaman sömürölmüş, kötü muameleye uğramış biri olarak görmemişti. Aileyi sevmiŐti, bir bütün olarak ve her bireyini tek tek ve onların hayatları onun da hayatı olmuştu. Onlar kendisini sevmemiŐti, ama o, “kendi tarzlarında” sevdiklerine inanmıŐti. Sık sık onların duyarsız, düşüncesiz olduğunu düşünmüştü: ama gönlünü okşamıŐ, sevindirmişlerdi de! Küçük kızlardan birinden bir öpücük, “hanım”dan bir gülümseme ve “Sensiz ne yapardık, hiç bilmiyorum!”lar -bunlar yeterli görünmüştü.

UyuŐmuŐtu, ruhsal çöküntü içindeydi ve “ortada hiçbir neden görünmezken” ağlama nöbetleri geçiriyordu.

Kız kardeşi, kız kardeşinin uğradığı muamele hakkında öfkeyle dedikodu yapıyordu. Gazeteci olmak isteyen, köydeki genç bir kadın, bu öyküyü yazdı ve yazdıkları yerel bir gazetede basıldı, daha sonra da komşu adadaki büyük bir gazete tarafından tekrar yayınlandı.

Bu olaylar hizmetçinin durumunu daha da kötüleŐtirdi. Ailenin kendisi hakkında, nankör diye düşüneneğinden korkuyordu.

Şimdi güneşli ve ekonomik koşullardan dolayı hizmetçi bulmanın kolay olduğu bir adada yaşamakta olan, ailenin ana babasından suçlamalarla dolu bir mektup aldı. Artık sıkıntısını köyde herkes biliyordu. Yazıyı yazmış olan ve umut vaat eden kariyerinin sekteye uğraması tehlikesini gören genç kadın konuyu bir avukatla görüştü. Bunu duyan kız kardeş kendi avukatına gitti: Başkalarınca yoksul tutulan ve sömürölen tüm yöreler gibi, bu ada da kavgacılığıyla ünlüydü.

Hizmetçi sürekli dırdır, homurdanma ve çekiŐtirme ile karşılaştı, buna karşılıklı pasif kalmaya devam etti, ne olduğunu, nasıl olduğunu bilmiyordu.

Eski işverenlerine tutarsız ifadelerle dolu bir mektup yazdı: “Bunlardan hiçbir haberim yoktu!”, “Bana söylemeden yaptılar,” gibi.

Bunun üzerine bir avukata danıştılar. Bu avukat Tevfik olmalıydı, çünkü doğru işlenseydi, bu dava pek çok sömürü alanını sergileyecekti. Örneğın bu durumun, kadının yıllarca bir ailenin en mahrem hizmetlerinde çalışması ve sonunda da bir hayvana gösterildiğı kadar, hatta daha az önem verilerek gönderilmesi uygulamasının o dönemde yaygın olduğunu vurgulayacaktı -ve bir düzine ülkeyi örnek gösterecek, çeşitli ırk ve kültürlerden tanıklar çağıracaktı.

Bir duruşma gerçekteŐti, ama izleyenlerin zevksiz, sevimsiz bulacağı, menfaat ve içtensizliklerin

bir çatışması halinde, içinde gerçek bir odak ya da vurgu olmaksızın.

Benim sorumluluğum, hizmetçinin kendisinin ötesine geçmiyordu: ailenin eski bir dostu, gerçi kendisi bunu bilmiyordu, ve olan bitenlerden üzüntü duyan iki kız kardeş. Bunlar evi terk ettiklerinden beri, yaşlı hizmetçi hakkında yüzeysel bir duygusallığın ötesinde düşünmemişlerdi, ama gazetede yazı ve ana babalarından gelen, kendilerini acındıran mektuplar, yeniden düşünmelerine yol açtı. İkisi de daha iyi etkilere açıktı, ben de buna destek verdim ve geleceklerini ona göre düzenledim.

Hizmetçinin kendisine gelince, kederi şiddetliydi. Kendini haksız ve haksızlığa uğramış hissediyordu. Kız kardeşiyle birlikte yaşamak ikisine de iyi gelmiyordu; çok geçmeden öldü.

Onu, Altıncı Kuşak'ta Rane'e'nin bakımına verdim, çünkü daha şimdiden "yeni bir deneme" için Şikasta'ya girmeye cesareti vardı.

Bu görevlerle uğraşırken, gittikçe daha fazla, uygun raporlama sorunuyla ilgilenmeye başladım: bu kadar yakın bir zamanda, son ve en korkunç evresinde bulunan Şikasta'da hizmet etmek üzere gönüllü yazılan bireylerin eğitmenliğini üstlenmişken, onların Şikasta hakkındaki beklentilerini ve hayallerini gerçeklerle yüzleştirebildim. Olgular kolaylıkla yazıya dökülür: atmosferler ve belirli zihin kalıplarının yaydığı etkiler için aynı şey geçerli değildir. Notlarımın ve raporlarımın, Şikasta'daki durumun gerçekten de çok uzağında bulunan zihinler tarafından okunmakta olduğunu biliyordum. Bu nedenle, raporlarımı destekleyecek bazı ek malzemeler tasarladım.

ÖRNEKLEMELER: Şikasta'nın durumu

[Şikasta'dan dönüşünde Johor, sorumluluk alanı dışında kalan bazı konularda taslak ve notları kayıtlara sundu. Bu talihsiz gezegeni araştıranların, böylesine düşük bir BİZD yoğunluğu tarafından üretilen aşırı davranış şekillerinin tasvir edilmesini, yararlı bulacaklarına inanıyordu. Elçi Johor, kimini başkalarına yardımcı olması kadar, kendi kullanımı için de, zihnini toparlamaya yönelik yazdığını kabul ettiği bu taslaklardan dolayı, neredeyse özür dileme eğilimindeydi. Kendi hesabımıza bizler, -ve bunu Elçi Johor'un tam onayıyla yapıyoruz- Johor'un bu taslakları yazarken bir süre için Şikasta etkileri altına girdiğini ve bu etkilerin, duygusallığa meydan veren türden olduğunu vurgulamak durumundayız. Arşivciler.]

Kuzeybatı uç bölgelerinin en batı uçtaki adası (yukarıda, Sekizinci Birey'in vakasında sözü edilen yer), belirtildiği gibi her türden fethe, yerleşime ve istilaya uğradı ve bunlar pek çok yüzyıl boyunca, pek çok farklı halklar tarafından yapıldı, burada bir yoksulluk dönemi yoğunlaşarak toplu açlığa dönüştü ve ekonomi harap oldu, milyonlarca kişi göç etmek zorunda kaldı ve her türden yoksunluk yoğunlaştı. Belirli bir genç, kendini işten ve kaynaklardan yoksun buldu. Bir tek şey hariç. Bir gece konduda büyümüştü, ama köydeki dedesi ve ninesi aileye süt ve patates göndermeye devam ediyordu ve o, uzun boylu, geniş omuzlu ve güçlü birisi olarak yetişti. Ve aptal olarak. Göç edip kendine yeni bir hayat kurmayı akıl edemedi. Fiziği nedeniyle adanın en son fatihlerinin ordusuna alındı, kendisine gösterişli bir üniforma, düzenli yemekler ve yolculuk yapma imkânı verildi. Bu ordu, kuzeybatı uç bölgelerinin tüm orduları gibi, çok tabakalıydı; sınıfından gurur duyan ve kibirli kişiler tarafından idare ediliyordu, o ise bu tabakaların en dibinde yer alıyordu, egemen kastın evcil hayvanlarından daha iyi muamele görme umudu bile yoktu. Yirmi yıl boyunca Şikasta'nın bir yöresinden diğerine gönderildi; bütün o yöreler, yakında çökecek olan (son derece kısa ömürlü), ama o sırada zirvesinde bulunan bir imparatorluğun parçalarıydı. Bu kurbanın görevi, çok sayıda ve çeşitte kurbanı jandarmalık etmektir. Zavallı yaratık, merkez kara kütlelerinin en doğu uçlarından, I.

Güney Kıta'nın kuzeyine kadar, kendi uygarlığından daha yaşlı, daha karmaşık, daha hoşgörülü ve genellikle daha insani uygarlık ve kültürlerle ait halklara efendilik etmeye gönderiliyordu. Sürekli yarı sarhoş geziyordu: daha çocukluğundan beri, var oluşunun acımasızlıklarını unutmak için çok fazla içiyordu. Kızarıklık, genellikle terleyen bir yüzü vardı ve odun gibi bakışları, asla kendi aklıyla düşünmeme kararlılığını dışa vuruyordu: bu yöndeki cılız girişimleri, tüm hayatı boyunca anında cezalandırılmıştı. Kimi zaman bir subaya mektup yazdırıyordu ve bu mektuplarda her zaman şu sözler yer alıyordu: "Burada ayaklarınızı uzatmanız yeter, siyahlar hemen botlarınızı temizliyor."

Gönderildiği her ülkede -oraya gitmeden önce asla isminden öte bir şey bilmediği ülkelerdi bunlar- her fırsatta umumi bir yerde bir koltuğa oturur, yoksulluğun bir gölgeye benzetmiş olduğu bir adam onun önünde sürünerek siyah botlarını temizlerken önce bir ayağını, sonra ötekini uzatır, bir yandan da yüzüne ahmakça, gururlu ve tepeden bakan bir gülümseme takınırdı.

Kentlerin polis denetimi altındaki kısımlarında bir arkadaşıyla birlikte caka satarak dolanırdı, yöre halkının neredeyse iki katı boyunda iki dev adam olarak, kırmızı üniformaları, her bir yanları sırma kordon ve madalyalarla kaplı halde; ve peş peşe gittiği ülkelerin her birinde bu kızarmış yüz ve ahmakça gülümseme, bağırılan emirler ve küfürler, bu barbarın yüzünde yazılı olan küçümseme ve hoşlanmazlık, acımasız, cahil ve zorbaca olan her şeyin simgesi haline geldi. Onlar karşısında o, imparatorluğu simgeliyordu. Ve imparatorluk çatırdamaya başladığında, bunun bir nedeni fethedilenlerin fatihlerine karşı hissettiği hoşlanmazlığın fazlalığıydı, o zaman bu kırmızı yüzlü öküz milyonlarca zihne bir imge olarak yerleşecekti -ve nefretle ve korkuyla hatırlanacaktı.

Kendisine gelince, üzerinde yirmi yıl boyunca aşırı ölçülerde yiyip içmiş olduğu toprakların iklimleri nihayet henüz orta yaşlarındaiken onu inmeye uğrattı. Ayrılırken bıraktığı yoksulluğun daha da artmış olduğu ve isyan ve iç savaş kaynaklı bir adaya geri gönderildi. Kendi ülkesini fethetmiş olanların ülkesine yerleşmeye karar verdi ve bir et pazarında kapıcı olarak çalışmaya başladı. Bir köylü kadınıyla evlendi; dadı olarak çalışmış birisi -günde on sekiz saat, haftada altı buçuk gün, yemek, oda ve gülünç bir ücret karşılığında. Bu kadının evlenmekten başka kurtuluş yolu hiç olmamıştı ve kendisinden neredeyse iki karış daha uzun boyuyla kırmızı üniformasının içinde dikilen ve yakında emekliye ayrılacak olan bu güçlü askerle evlenmek onu rahatlattı.

Azıcık emekli maaşı onun için güvence, cennet demektir; ve adamın içki içmesiyle yoksullukları daha da şiddetlendiği halde, bu maaş onları sefaletin uçurumundan koruyordu.

Doğan yedi çocuktan dördü yaşadı.

Kadın ve çocukları akşam üstleri sefil odalarında oturur, adamın patırtıyla ve sendeleyerek merdivenlerden çıkmasını bekler, bunun sonunun iyi gelmesini umut ederdi, umdukları en iyi şey ise, bu adamın esip tozup bağırması, onları dövmeye kalkışıp sonra da sızlanarak uyumadan önce ağlayıp iç çekerek oturmamasıydı; o zaman, yani keyfi yerinde olduğunda, evin efendisi halinde masanın başına oturur, koca bacıklarını uzatır, şişmiş ve kızarmış yüzü büyük bir hoşnutluk içinde, anlatırdı: "O memleketlerde ayağımı uzatırmem yeterdi, o kara adamlar botlarımı temizlemek için birbirine girerdi." Ve "Sırf yüzümüzü göstermemiz yetiyordu ve o kara böcekler kaçışıveriyordu."

Bir kimsesizler hastanesinde öldü. Sırtı yastıklarla desteklenmiş, madalyaları pijamalarına iştirilmiş, koca yüzü inmeden sarkmış halde oturmuştu, küçük mavi gözleri kırmızı et tabakalarının altından parıldayarak ettiği en son sözler şunlar oldu: "Sırf suratımızı göstermemiz yetiyordu, o zaman o kara dilenciler canlarımızı kurtarmak için kaçışıveriyordu."

ÖRNEKLEMELER: Şikasta'nın durumu

Bu belirli olay, I. Güney Kıta'nın güney kısmında meydana geldi, ama kuzeybatı uç bölgelerinin ileri teknolojiyi, malzeme, işgücü ve topraklarını çalmak üzere Şikasta'nın diğer kesimlerini fethetmekte kullandığı dönemde binlerce kez tekrarlandı. Bu belirli coğrafi yöre özellikle avantajlı, yüksekte, bol sulu ve ormanlı, sağlıklı ve kuru bir iklime sahip bir yerdi. Toprağı verimliydi. Orada yaşayan hayvan türleri, geniş bir yelpaze oluşturuyordu. Ve özellikle uzlaşmacı doğası olan, barışsever, neşeli, gülmeyi seven, doğal öykü anlatıcılarından oluşan ve sanatlarda usta bir kavim tarafından seyrekçe nüfuslandırılmıştı. I. Güney Kıta'nın tüm sakinleri müziğe tutkundu: şarkı söylemek, dans etmek, sayısız müzik aletinin yapımı ve kullanımı, doğalarının temeliydi. Çevreleriyle denge içinde yaşıyorlar, doğadan geri verebileceklerinden daha fazlasını almıyorlardı. "Din"leri, içinde yaşadıkları bu toprakla bütünlüklerinin bir ifadesiydi, hekimlikleri dinlerinin bir uzantısı ve ifadesiydi ve bilge adamları ve kadınları aklın hastalıklarının nasıl iyileştirileceğini biliyordu. Bu hayranlık verici ortam uzun ömürlü değildi: I. Güney Kıta'nın tümü yüzyıllardır başka halklar tarafından köle avlamak üzere saldırıya uğruyordu, gerçi hareketler bir süre durmuştu ve dışarıdan istilacıların gelmediği ve kendi aralarında savaşların olmadığı bir dönem olmuştu.

Bu halk, güneyden, fetheden ve köleleştiren, toprak çalan beyaz kişiler hakkında öyküler duymuşlardı: çeşitli kaşifler ve türlü türlü gezginler dolaşmıştı, bir kısmı da "dini" türdendi. Bilge adamlar ve kadınlar, uzgörüçüler ve uyarıcılar, bu kısmın da yakında beyaz kişiler tarafından ziyaret edileceğini ve var olabilmek için savaşmak zorunda kalacaklarını söylemişlerdi. Ama bu kavimlerin mizacı telaşlanmaya ve vehme kapılmaya izin vermiyordu.

Bir gün at üstünde ya da araba içinde, uzun bir kafiye halinde beyaz kişiler görüldü. Seyreden kara kişiler istilacıların tuhaf görünüşleri yüzünden şaşırılmış kalmışlardı. Ayrıca atlar da yabancıydı. Birisi güldü. Çok geçmeden hiçbiri kahkahalarla gülmeden edemiyordu. Her şey çok komik görünüyordu. Her şeyden önce renkleri, o kadar soluk, o kadar sağlıksız. Sonra giysileri: kendileri pek az giyinirdi, çünkü kutsanmış iklim böylesine elveriyordu. Ama istilacılar her türden bohçalarla ve çıkıntılarla ve yumrularla yüklenmişlerdi ve kafalarında hayli olağanüstü nesnelere vardı. Sonra, kaskatı resmîyetleri, beceriksizce hareketleri. Hareket edemiyorlardı. Seyredenler daha önce kendi becerileri hakkında hiç düşünmemişlerdi, ama şimdi birbirlerine ve kendilerine bakıyorlar ve ne kadar rahat durduklarını, yürüdüklerini, oturduklarını ve ne güzel dans ettiklerini görüyorlardı. Parçası oldukları manzaranın değişen nabızı da kendi hareketinin akışını katıyordu, ama inanılmaz halde kahkahalarla inceledikleri bu yabancılar kollarını uzatmaktan, adım atmaktan acizdiler, o kadar hantaldılar ki, sanki lanetlenmişlerdi. Sonra, inanılmaz yükleri: bu kadar çok öküz tarafından çekilen bu kadar çok arabayı dolduracak kadar yükler olmadan yolculuk yapamayan bu kişiler, ne biçim kişilerdi? Bunlara niçin ihtiyaçları vardı? Bütün bunlarla ne yapıyorlardı?

Merak ettiler, fikir yürüttüler ve akşama doğru bu odunsu kişilerin giysileriyle sarmalandığını, kaskatı ve dimdik durduklarını, kollarını yanlarına sarkıttıklarını gördüler ve sesler çıkardıklarını... ama bu duydukları, nasıl sesler olabilirdi ki? İçinde hiç müzik yoktu, ritim yoktu, sanki sırtlanların ulumasını andırıyordu.

Ama. Bir de atlar vardı. Bu halk, atları ancak söylentilerden biliyordu. Araba çekmekte kullanılan bu "geyik" çeşidi ilgilerini çekiyor, üstlerine binilme şekli karşısında onlar da aynı şeyi yapmak istiyorlardı. Bir de, uzaktan öldürebilen silahlar vardı. Önce güldüler, sonra hayranlık duydular; ve ancak çok daha sonra, korktular.

İstilacı kafileden temsilciler, topraklarını kullanma izni istemek üzere geldiği zaman, hemen izin verildi. Toprağasahip olma fikrini bilmiyorlardı: toprak kendine aitti, üstünde yaşayan kişilerin ve

hayvanların özüydü ve tüm yaşamın kaynağı olan Büyük Ruh tarafından doyuruluyordu.

Ve birkaç yıl içinde, geleneksel topraklarının ve avlaklarının ellerinden gittiğini ve tıpkı hayvanlar gibi oralardan kovalandıklarını gördüler. Ama hepsinden önemlisi, anlayamadıkları bir soğukluk ve küçümsemeyle karşılaşıyorlardı; bu dost canlısı ve sıcak kanlı halkın ruhunu sıkan bu davranışla daha önce hiç karşılaşmamışlardı. Bu yıpratıcı etkiye karşı, dünyanın başka yerlerinde “ilkel” halklar beyaz kişilerin getirdiği hastalıklar karşısında ne kadar savunmasız idiyse, o kadar savunmasızdılar.

Bilge adam ve bilge kadınlar, seçilmesi gereken yol ya da muhtemel sonucun ne olacağı üzerinde fikir birliğine varamıyordu. Kendilerinden çalınanı geri almak için savaşmak zorunda oldukları açıktı. Sanki bu yabancıların istilası yerlilerin doğal duygularını kesintiye uğratmış, tüm içgüdü ve sezgilerini durdurmuş gibiydi. Nasıl savaşacaklardı? Ne zaman? Nerede? Her şeyden önce, neden -ülke o kadar büyükken ve üzerinde o kadar çok yer varken. Ama istilacılar şimdiden her yeri doldurmuş görünüyordu.

Boyunduruk altındakiler, yakında geriye bir şey kalmayacağını görüp ayaklandılar. İstilacılar, yabancı kültürlerinin teknolojisini kullanarak, isyanı gaddarca ve merhametsizce bastırdılar.

Bu noktada beyazların siyahlara karşı duyduğu soğuk tiksinti ve sevmezliği tarif etmek gerekiyor, çünkü bu onların bir özelliği idi, ta ki -kısa süre sonra, ama ancak hakimiyetleri altındaki kültür çökertilene, paramparça olunca- kapı dışarı edildikleri zaman gelene kadar. Fethedilenler ve bu arada fetheden halktan pek çokları tarafından da tasvir edilen, çünkü tüm beyazlar siyahları küçümseliyordu, bazıları onlardan hoşlanıyor ve hayranlık duyuyordu, gerçi bunlara kendi halkları tarafından hain gözüyle bakılıyordu, bu karakteristik, küçümseyici hoşlanmazlıktan daha tuhaf bir şey olamaz.

Belki Şikasta'nın kendi uzmanlarından birinin eserlerinde aydınlatıcı bir bilgi bulabiliriz. (Marcel Proust, sosyolog ve antropolog.) Zengin bir ailenin hizmetçisine akşam yemeği için tavuk pişirmesi emredilir. Tavuğu yakalamak için avluda kovalarken pis canavar, iğrenç hayvan ve benzer küfürler mırıldanır ve kuşu yakalayıp öldürür.

Hakkında düşman olduğu dışında bir şey bilmediği bir kişiye acı ve zarar vermesi gereken, işinde yeni bir işkencecinin durumu da aynıdır: karşısında tıpkı kendisine benzeyen şaşırılmış, ürkmüş bir yaratık durmaktadır ya da yatmaktadır, ama bir çare vardır: işkenceci kurbanını dilinin ucuna gelen her türlü korku verici şeyle adlandırarak kendini yapacağı şeye hazırlar. Tıpkı kendisine benzeyen bu birey çok geçmeden, iğrenç bir canavar, pis bir hayvandır ve işe başlayabilir. Bu süreç, henüz tamamen vahşileşmemiş mizaçlarda ortaklık duygusunun (BİZD) yarattığı bir engelin aşılması olarak tanımlanabilir.

Aynı şekilde bir ülkenin fatihleri de kendilerini, topraklarını çalmakta oldukları halkın pis, ilkel, gaddar, komünist, faşist, kapitalist, zenci aşığı, beyaz pislikler ya da akıllarına gelecek başka bir şeyler olduğuna ikna edeceklerdir.

Bu nedenle de Şikasta tarihinde herhangi bir ırkın ya da halkın, kendi hayatlarını idare edebilecek düzeydeki sevimli, uygar ve dost bir ırktan kişileri fethettiği pek ender görülmüştür.

Her türlü hile, yalan, gaddarlık, barbarlık, vahşet ve gördükleri her şeyi ele geçirme hırsına başvurarak I. Güney Kıta'yı ele geçiren beyaz halklar, hiçbir zaman siyah bir kişi ile, onun geri kalmış ve cahil bir kişi olmasından kaynaklanan soğuk bir küçümseyici eda olmaksızın konuşmamıştır.

Dinleri bu sakatlıklarını daha da artırıyordu. Büyük dinler içerisinde en keyfi, esneklikten en yoksun, kendini sorgulama yeteneği en az olanı, kuzeybatı uç bölgelerinin bu diniydi ve sıklıkla

kendiyle mükemmel ölçüde barışık kişilere zorla dayatılıyordu ve Büyük Ruh'un çocukları oldukları inancı, kendi vasıfları ve hakları konusunda kuşku duymayı bilmeyen bireyler tarafından yönetiliyordu. Yarattıkları kargaşa ve zararı daha da artıran bir öge, birçoğunun gayet cesur ve kendini adamış olması, son derece dürüst ve kendini feda etme -arzusuyla yanıyor olmaları demeyelim, ama- yeteneğine sahip olmalarıydı. Onların da, Şikasta'nın tüm tarihinde gördüğü en sapkın türden bir dinin kurbanları olmalarının ise, bu olayların tarihçesine bir yararı yoktur.

Ama nedenleri, güdülerini, bahaneleri ve gerekçelendirmeleri ne olursa olsun, bu fatihlere hakim olan karakter, haklılık zırhı, haklı olduklarına olan kesin inançlarıydı. İmparatorlukları yüzünden. Dinleri yüzünden.

Bu belirli coğrafi yöre boyunduruk altına sokulduktan otuz yıl sonra manzara şöyleydi: doğada iz bırakmayan, içinde yaşadığı doğada hiçbir iz ve talan belirtisi yaratmadan yaşamayan bu halkın vatani olan topraklar, beyaz çiftçiler arasında, sırf siyahların elinden almak üzere ayrıcalıklı koşullarla parsellenmişti, buna karşılık siyahlar silah ve kamçı zoruyla en çorak toprakların bulunduğu özel bölgelere göç ettirilmişti ve buradan, iş aramak dışında çıkmaları yasaktı. Binlerce dönümlük büyük çiftlikler tek bir ailenin elindeydi ve sıklıkla üzerindeki ağaçlar maden fırınlarında yakılmak üzere kesilip toprak çıplak bırakılıyordu; maden çalışmaları ve araştırmalarıyla yaralanıyor, erozyona uğruyor, sürekli yangınlara maruz kalıyordu.

Her çiftlikte, konan vergiler yüzünden dışarıda çalışmak zorunda bırakılan siyah tarım işçilerinin kaldığı "kamplar" bulunuyordu. Siyah kişiler ancak işgücü ve hizmetçi olabiliyordu.

Efendileri ise kuzeybatı uç bölgelerindeki kendi ülke nüfuslarının uç özelliklerini temsil ediyordu. Kimisi, artan ölçüde aşırı nüfuslanmış bir yörenin kullanmalarına izin vermediği ölçüde enerji ve yetenek sahibiydi, en girişimci kesimden. Kimisi, buralarda izini kaybettirmeyi uman suçlular ya da burada hareket serbestliğinin daha fazla olduğunu bilen, suç işlemeye eğilimli kişilerdi. Kimileri kendi türdeşleri arasında rekâbet edemeyecek kadar aptaldı ya da bir sakatlığı vardı. İyisi, kötüsü, yetenekli olanı, olmayanı, tüm bu kişiler geldikleri ülkede yaşayabilecekleri refah düzeyinin üzerinde yaşıyordu ve pek çoğu da son derece zengin oldu.

Şimdi, boyun eğdirilenler arasında özellikle açıklayıcı bir anı tasvir edelim.

Yer, beyazların bir çiftliği ve o çiftlikteki siyahların kampı. Burası üstü samanla örtülmüş kerpiç kulübelerin rasgele bir topluluğu halinde ve barınaklar rüzgâr, yağmur geçiriyor, dökülüyor, sefil halde: bu halkın doğal halindeyken kurduğu köylerin acınası bir taklidi.

Bu kampın ortasında, köylerde her zaman olduğu gibi, büyük bir ateş yanıyor, ama ayrıca küçük başka ateşler de var ve sadece yemek pişirme amacıyla değil: buradakiler tek bir kabileden değil, birkaç ayrı kabileden, çünkü işçiler üzerinde pek çok kabilenin yaşadığı çok geniş bir alandan toplanmışlar. Bir düzine ayrı dil konuşuluyor ve doğası halkı bir bütün halinde tutmak olan, köye benzetilmiş bu kamp, fraksiyonlar halinde bölünmüş, yer yer düşmanlıklar var. Küçük ateşlerden birinin başında genç erkeklerden oluşan bir grup toplaşmış, beyaz adamın gelişinden önce bir reis olan yaşlı bir adam dinliyor. Grubun bir ucundaki genç bir adam hafifçe bir davula vuruyor. Kampın başka bölümlerinden başka davulların sesi geliyor. Etraftaki çalılık ve ormanlık araziden böceklerin ve zaman zaman hayvanların sesi geliyor, ama yakında yörenin doğal hayvan ve kuş varlığını silip süpürecek olan süreç daha şimdiden epey ilerlemiş durumda: türler tükenmekte.

Bu öğleden sonra, farklı kabilelerden iki genç adam arasında bir dövüş meydana gelmiştir. Kavganın nedeni bezginlik.

Bunun üzerine beyaz çiftçi bu ikisine savaşçı ruhlarından, ilkel tarzlarından dolayı nasihat etmişti.

Dövüşmek geri ve ilkel bir şeydir, demişti. Beyaz adamlar uygar ve uygarlaştırıcı davranışın örnekleri olarak, bu talihsiz geri kalmış siyahları bu savaşçılıktan kurtarmak üzere buradaydı.

Yaşlı adam dimdik oturuyor, ateşin ışığı, keyifli ve neşeli yüzünde oynaşıyor. Gençleri eğlendirmekte: ailesi, aşiretinin geleneksel öykü anlatıcıları olagelmıştır. Dinleyen genç adamlar sık sık gülüyorlar.

Yaşlı adam beyaz kültürü aşağıdan, bir kölenin keskin gözleriyle gözlemlemektedir.

Beyaz çiftlikleri ve onların sahibi beyaz adamları tek tek saymaktadır.

Bu, siyah kişilere, uygarlığın erdemlerini korumak için verilen bir savaş olarak anlatılmış olan I. Dünya Savaşı'nın sona ermesinden beş yıl sonra olmaktadır. Yöredeki çiftçilerden yarım düzine kadarı savaşta karşı tarafta çarpışmıştır ve onlar da siyahlara, temel erdemleri korumak için savaştıklarını söylemiştir.

“Sırtın öteki tarafındaki çiftlikte, tek kollu adam..”

“Evet evet, öyle, sadece tek kolu var.”

“Ve ırmağın karşı yakasındaki çiftlikte, tek bacaklı adam..”

“Evet, sadece tek bacak, tek bacak.”

“Sonra, istasyon yolu üzerinde, bağırsaklarını içinde tutmak için madeni levhası olan adam.”

“Yaa, ne biçim şey öyle, bir adamın bağırsaklarını içinde tutabilmek için bir demir parçasına ihtiyaç duyması.”

“Sonra, altın madeni kazdıkları çiftlikte, kafasında bir maden parçası olan adam.”

“Ah evet, çok doğru, o parça olmasa beyni her tarafa dağılırdı.”

“Ve iki ırmağın bulunduğu çiftlikteki çiftçinin yalnız tek bir gözü var.”

“Doğru, doğru, gözü tek.”

“Ve bizim toprağımız olmayan, onun toprağı olan bu çiftlikteki çiftçi de sadece tek bacaklı.”

“Ah, ah, ne korkunç şey, bu kadar çoğu sakat.”

“Ve çiftlikte...”

Göç edip bu toprakları sahiplenecek eski askerlere özel kolaylıklar sunulmuştu. İşte bu nedenle siyah kişilerin gözünde, beyazlar bir sakatlar ordusuydu. Tıpkı, yerde birkaç saat geçirdikten sonra kimi bacaksız, kimi kanatsız kalan, ana ordu oradan ayrılırken düzinelercesi yeniden havalanamayan çekirgelerden bir ordu gibi. Her şeyi yiyip bitiren, her şeyi kaplayan, her yeri dolduran çekirgeler...

“Çekirgeler yiyeceğimizi yedi...”

“Evet, evet, yiyeceğimizi bitirdiler.”

“Çekirgeler tarlalarımızı kararttı.”

“Tarlalarımızı, yiyici ağızlarıyla karartıyorlar.”

“Çekirge orduları geliyor, geliyor, kuzeyden geliyorlar ve bizim hayatlarımızı yiyip bitiriyorlar...”

Kamplarda popüler olan bir şarkının sözleri işte böyle.

Ve o akşam boyunca bu kişiler, yörenin beyaz sakatlarını sayıp dökerek, sakat çiftçinin verdiği ahlak dersini ve iki sağlıklı genç adamın kısa bir süre tozlar içinde yuvarlanmasını anlatarak, defalarca kahkahalara boğuldular. Güldüler, güldüler, gülmekten kırıldılar, gülmekten yerde yuvarlandılar, gülmekten bitap düştüler...

Bu arada aynı akşam, çiftçinin evinin bulunduğu tepede, tek bacaklı adam yatağa girmeye hazırlanıyordu. Bacağı neredeyse kalçasından itibaren kesilmişti. Aslında hayatta kalması bu yara sayesindeydi: hemen yakınında bir top mermisinin patlaması sonucunda bacağının ezilmesi talihi uğramasından iki hafta sonra, tüm bölüğü büyük bir çarpışmada yok olup gitmişti. Elbette ki kimi

zaman, acaba bölüğü ile birlikte ölüp gitseydi daha mı iyi olurdu diye düşünmüştü. Çok hastalanmıştı, neredeyse aklını kaybedecekti. Daha önce, bedeni içinde yaşayan, dans eden, futbol ve kriket oynayan, yöre çiftçileriyle birlikte ava çıkan, yürüyen, at binen bir adamdı. Bu faal adam, hayatın karşısına tek bacakla çıkmak zorundaydı. Bunu epeyce iyi başardı. Sabahları kalkarken, dudaklarını, yüzüne ailesinin çok iyi bildiği, sabırlı bir kararlılık ifadesi yerleşecek şekilde ısırıyordu. Zahmetli manevralarla kendini yatağın kenarına çekiyor, kesik bacağını havaya kaldırıyor, üstüne bir, iki, üç, taşıyacağı ağırlığa göre, kimi zaman sayısı onu bulan özel çoraplar geçiriyordu. Bunun üstüne tahta ve metalden ağır takma bacağı ilıstiriyordu ve bir masanın kenarına tutarak kendini yukarı çekiyordu. Ayağı kalkmayı başardıktan sonra takma bacağın lastiklerini beline ve omzuna doluyordu.

Artık günü başlayabilirdi. Yürürdü. Ata binerdi. Maden kuyularına inerdi. Tütün ambarlarındaki harareti izlemek için geceler boyunca otururdu. Tarlalarda, ark kenarlarında, kenar tümseklerinde, yeni sürülmüş tarlaların engebesinde sendeleyerek, dengesini korumaya çalışarak, topallayarak dolaşırdı. Tayınları dağıtır, saatlerce tahıl çuvallarının ve bidonlarının başında dururdu.

Yoksullukla savaşıyan bir adamdı. Onun gözünden böyleydi.

Geceleyin metal ve ağaçtan yapılmış takma bacağı çıkarır atar, yatağı çöker, gözlerini kapar, derin bir nefes alır, “tanrım,” diye mırıldanırdı. “Tanrım, bitti nihayet, bugünlüğüne.”

Ve kamptan gelen davul seslerini dinleyerek uykuya daldı.

“Orada dans ediyorlar, herhalde,” diye düşünürdü. “Dans etmek. Bir işaretle hepsi birden dans etmeye başlıyor. İçlerinde var. Müzik. İçlerinde. Bugün fasulye biçiyorlar ve bunu dans haline getiriyorlar, çalışmaları bir dans halinde ve yanına da bir şarkı uyduruyorlar.”

ÖRNEKLEMELER: Şikasta'nın Durumu

[Johor'un aşağıdaki raporunun, bu örneklemelere yararlı bir ek oluşturduğu kanısındayız. Arşivciler.]

Kuzeybatı uç bölgelerinin bazı yöreleri teknolojiyen hâlâ görece etkilenmemiş halde ve orada halk (benim bu verileri gönderiş zamanım itibarıyla) yüzyıllardır yaşadığından çok farklı olmayan bir tarzda yaşamaya devam ediyor. Aşırı yoksul bir bölgedeki bir köy, diğerlerinden ayrı bir yere sahip, çünkü orada her yıl, Çocuk Şenliği yapılıyor. Bu şenlik öteden beri yerel ziyaretçileri ve içinde bulunulan turizm çağında da, turistleri cezbediyor. Köyün hiçbir zaman, ziyaretçiler için bir hanı olmadı, çünkü bunlar akraba veya tanıdık evlerinde kalırdı, ama şimdi hükümet idaresindeki bir kamp yeri var ve şenlik dönemi için tekerlekli dükkanlar geliyor. Köyden pek fazla uzakta olmayan bir kasaba, bu günlerden yarar sağlamayı umuyor ve ona göre hazırlık yapıyor.

Şenliğin merkezi kilise, ama köyün tümü süsleniyor: dükkanlar, meyhane, ana meydan. Ve bu konuda kendi haklarını asla elden bırakmayan köylülerin evleri de.

Ajan 9'un son raporundan bu yana yeni bir gelişme var. Ana törenden önceki gece meydana bağlanan sokaklarda havai fişekler atılıyor, dans ediliyor. Turistler, -onlara göre- şenliğin bu en ilginç kısmını hiç kaçırmıyor ve ayırt edici yanları olan pahalı giysileri ve gösterişleriyle yerel halk karşısında bir tezat oluşturuyor ve yerel halk, zengin misafirlerini neşeyle, yer yer de alaycılıkla gözlemliyor.

Bu dans ve içki gecesi laik otoriteler tarafından düzenleniyor, ama rahipler günbatımında kilisenin basamaklarında tatlımsı tütsüler yayan buhurdanlıklarıyla ve kasvetli türdeki şarkılar söyleyip

kendilerini göstererek, kısmi bir kontrolü ellerinde tutmaya çalışıyor. Gece boyunca neredeyse herkes uyanık oluyor, dans ederek ve şarkı söyleyerek, ama günün ilk ışıklarıyla birlikte hepsinin sahte tevazu ve yaltaklanma pozlarıyla kilisedeki yerlerini alması, rahipler tarafından tehdit edilip azarlanması bekleniyor.

Kilise “ayinleri” bütün sabaha yayılıyor, bu arada kişiler öbekler halinde birbirlerinin yerini alıyor, çünkü bina hepsini birden alabilecek kadar büyük değil.

Tam öğleyin bir rahip mangası, hepsi de çeşit çeşit gösterişli ve süslü elbiseler içinde, kilisenin arkasındaki bir kapının kilidini açıyor ve çocuğu çıkarıyor. Bu, çirkin ve zevksiz heykel gerçeğe benzetilmeye çalışılmamış bile, gözleri donuk, saçları ve derisi parlak boyanmış ve dantel ve benzer bir sürü ıvır zıvırla sarmalanmış haldedir. Bu şekil, çiçeklerle ve yeşilliklerle kaplanmış küçük bir tahtirevana yerleştiriliyor ve rahiplerin seçtiği çocuklardan bir ekip tarafından binanın dışına taşınıyor. Rüküslüğüyle çocuk heykelinden aşağı kalır yanı olmayan kılıklar içindeki çocuklar, onu meydanın (burası etrafında birkaç ağaç bulunan küçük ve tozlu bir alandan ibaret) etrafında üç kere dolaştırırken köylüler ve rahipler maniler ve şarkılar söylüyor. Sonra heykel kilisenin önündeki saçağın altındaki bir yükseltiye konuyor, başında rahipler nöbet tutuyor ve şarkılar tüm öğleden sonra, günbatımına kadar devam ediyor.

Bu arada, tahtirevanın taşıyıcıları dahil olmak üzere, köyün tüm çocukları rahiplerin emriyle ana babalarının yanında sıra oluyor ve ikişer ikişer heykelin yanından geçiriliyor ve orada duran rahipler tarafından “kutsanıyorlar”. Bunlar tamamlandıktan sonra çocuklar, yoksul köylülerin sunabileceği en nadide pasta ve meşrubatla verilen bir şölenle ödüllendiriliyorlar.

Henüz birkaç yıl önce bu şenlik tamamen çocuklar için iken, turistlerin ekonomik baskısının etkisiyle, artık yetişkinler için de eğlence, yiyecek ve içecek sunuluyor. Bu yıl ilk kez televizyon kameraları da vardı ve bu nedenle her şey her zamankinden daha tumturaklı yapıldı. Heykel yeniden içeri alınıp dolabına kaldırıldığı zaman, dans yeniden başlıyor ve gece yarısına kadar devam ediyor.

Bu hayli hoş bir şenlik ve hayatları gerçekten zorlu olan bu insanların çok ihtiyaç duyduğu rahatlamayı sunuyor.

Şenlik, Temsilci 76'nın dört yüz yıl önceki raporundan bu yana fazla çeşitlenmiş değil. Ama turizm sürdüğü müddetçe, bundan böyle her yıl yeni gösterişlerin uydurulacağını beklememiz gerekiyor.

Kanımızca, bu şenliğin hiçbir yaran kalmamıştır.

Bu canlı (ama sıkı sıkıya organize edilmiş) sahneleri gözlemlerken, acaba öne çıkıp şenliğin gerçek kökenlerini açıklasaydım neler olurdu diye merak etmekten kendimi alamadım.

“Bin yıldan daha fazla zaman önce, bu köye bir ziyaretçi geldi. Kuzeybatı uç bölgeleri geri kalmıştı, diğer, daha gelişmiş yöreler -örneğin sizlerin Akdeniz adını verdiğiniz büyük iç denizin uzak kıyısındakiler- tarafından vahşiler diyarı sayılıyordu. Bu ileri kültürler sık sık kılık değiştirmiş bazı kişileri diyar diyar gezip dehşet verici koşulları hafifletmeye yararı olabilecek yöntemleri ve fikirleri yaymaya gönderiyordu. Söz konusu bu ziyaretçi, kendisinden geri kalmış yörelere daha ileri fikirler taşıma sanatını öğrenmekte olan üç genç öğrenci ile birlikte gelmişti. Bu zavallı yere vardıklarında, köylülerin aşağı meselelerinin dışında, inziva halinde yaşayan bazı keşişler haricinde, millerce mesafede hiçbir ılımlı etki bulunmadığını gördüler.

“Köyün atmosferi uygundu ve köylüler, kendi kökenleri -ve geleceklere- hakkında ne kadar az biliyorlarsa, coğrafya hakkında da o kadar bildikleri için, nerede bulunduğunu aslında anlayamadıkları uygarlığa ilişkin öyküleri dinlemeye istekliydiler.

“Ziyaretçiler fazla dikkat çekmeden pek çok hafta boyunca köyde kaldı. Pratik türden bilgiler

verdiler, temizlik, hastalıklardan kaçınmakta yıkanmanın yararı, temiz içme suyu temininin önemi, hastaların bakımı, tıbbın temelleri gibi, bu zavallı halkın pek bilmediği şeyleri öğrettiler. Köyün en zeki olanları, bu bilgileri diğerlerine aktaracak kadar kavradığında, damıtma, boyama, açlık dönemleri ve zor günler için gıda maddelerinin muhafaza edilmesi ve çiftçilik ve tarım gibi, onlar için yeni bazı tekniklere sıra geldi.

“Sonra da ziyaretçiler köylülere, basit ifadelerle ve kimi zaman masallar, öyküler, şarkılar biçiminde, kendi tarihleri, bunun onlar için anlamı -gerçekte ne oldukları ve ne olacakları- hakkında biraz bir şeyler anlatmaya başladılar.

“Güçleri ancak kendilerini doyurma, giyinme ve barınma mücadelesini sürdürmeye yeten bu halk, haberleri itiraz etmeden dinledi ve bu da çok şey demektir, çünkü uçurumun bu kadar kenarında yaşayan kişiler sıklıkla sırf dinlemeyi bile reddedebiliyordu: iyi haberler, umut mesajları bile, taşıyamayacakları kadar ağır gelebiliyordu.

“Akşamları hava kararırken, köylüler tarlalardaki işlerinden yemek ve dinlemek için geri döndüğünde, ziyaretçilerimiz bu yerde, meydanda -o zaman da şimdikine benzer haldeydi- oturur ve konuşur, öyküler anlatır, şarkı söylerdi.

“Kulübe ve evlerden dumanlar tüterdi. Çocuklar tozun içinde oynardı. Bir deri bir kemik haldeki aç köpekler kaşınır ya da buldukları yiyecekler için kapışır. Derileri kemiklerine yapışmış eşekler etrafta dolanırdı.

“Köylüler yarı karanlıkta sessizce otururdu. Kadınlar küçük çocuklarını kucaklarında tutardı.

“Bir kadın bir taşın üstünde oturuyor, bir çocuğu sallıyor ve ona bir şarkı mırıldanıyordu.

“Yaşlı olanı kısa bir süre için bebeği istedi, kadın kabul etti. Adam dizinde bebekle oturdu. Bebek yarı uykulu, gözlerini kırıştırıyordu, yaşlı adam onun uyanmaması için sesini alçalttı ve tüm köylüler onu dinlemek için öne eğilmek zorunda kaldı. Onlardan, hepsinin zaten tanıdığı, diğerlerinden hiçbir bakımdan farklı görünmeyen, bir sürü çocuğun arasındaki herhangi biri olan, yaşamı, tıpkı daha sonra kendi çocuklarının ve onların çocuklarının gibi, oradaki başka herhangi birisinden farksız geçecek olan bu çocuğa saygı göstermelerini istedi.

“O anda kadın öne eğilerek özür dilercesine, bu çocuğun bir kız çocuğu olduğunu söyledi.

“Ama bu çocuk, diye devam etti ziyaretçi, görüldüğü gibi değil -hayır, kız olmasının hiçbir önemi yoktu, çünkü bir kız, erkek kardeşinden hiç aşağı değildi... Bu noktada meydana gelen hafif huzursuzluk kıpırdanmasına aldırış etmeksizin devam etti. Bu çocuk, kız ya da erkek, yalnız görüldüğü kadar değildi. Hayır, önemli olan, onun köydeki ya da etraftaki köylerdeki, hatta (hepsinin varlığından haberdar oldukları, ama pek azının ziyaret etmiş olduğu) büyük kentteki ya da denizlerin ötesindeki kentlerdeki (bunların varlığını duymuşlardı, çünkü köyden bir delikanlı denizci olmuş ve onlara şaşırtıcı ve akıl almaz öyküler anlatmıştı ve bunlara inanmamanın daha güvenli bir yol olduğuna karar vermişlerdi) herhangi bir kimsenin ya da, herhangi bir başka yerdeki herhangi bir kimsenin eşiti olmasıydı. Bilmiyorlardı ama, onlara o kadar büyük görünen ve hayatlarını ve bildikleri her şeyi barındıran bu köy, büyük bir dünyanın sadece küçük bir parçasıydı. Bu köyün, oradaki tarlalarda yetişen buğdayların taneleri kadar ve büyük kentlerin, karşı tepenin yamacında bulunan taşların sayısı kadar çoğunu düşüneceklerdi -hava neredeyse tamamen kararmıştı, ay yükseliyordu ve yamaçta beyaz taşların parıltısı belirgindi. Köylüler sessizce oturuyor, dinliyor, dinliyordu... artık, aralarına “melekler gibi” gelen, yararı çoktan kanıtlanmış o kadar çok yararlı şeyi öğreten bu kişilere güveniyorlardı. Hepsi de kendilerine, hayranlık verici ve harika şeylerin anlatıldığını hissediyorlardı, ama anlaması o kadar zor, o kadar ağırdı ki. En yakın kent hayal

güçlerinin sınırında yer alırken, bu kentlerden bu kadar çoğunun ve binlerce kez daha büyüklerinin varlığına nasıl inanabilirlerdi...

“Dünyada öyle kentler vardı ki... içinde yaşayan kişiler gökteki yıldızlar kadardı. Melekler gibi kişiler, çünkü bu ziyaretçilerin herhangi bir şekilde olağanüstü ya da sıra dışı olduklarının düşünülmesini istemiyorlardı.”

“Köylüler dinlediler, zihinlerini zorladılar.

“Dünyada, halkın dilediği kadar fazla yiyeceğe ve daha fazlasına sahip olduğu kentler vardı. Onları ısıtmaya ve kuru tutmaya yetecek giysileri vardı. Evleri, köydeki bu evlerden kat be kat daha büyüktü. Evet, bütün bunlar doğrudu. Ama önemli olan şuydu ki, bu harika kişilerin hayatlarında her türlü şeyi öğrenmeye yer ve zaman vardı, sadece peynirin nasıl yapıldığını ya da bir ineğin delibaş hastalığından nasıl korunacağını değil. Hayır, bu kişilerin hayatında araştırmaya, düşünmeye, hayal görmeye yer vardı. Her türlü olağanüstü ve gerçek şeyleri biliyorlardı -evet, gerçek, gerçek, bu gece söylenenler gerçektir.

“Bu kişiler, örneğin yıldızların hareketlerini inceleyebilecek durumdaydı ve bunlar, bu köyden ya da diğer yoksul köylerden sanıldığı kadar uzak değildi. Hayır, yukarıdaki her yıldız birer dünyaydı, her biri, buradaki herkesin kendi eli, ayağı ya da başındaki saç kadar iyi bildiği maddelerden yapılmıyordu. Yukarıdaki o yıldızlar, topraktan -tıpkı bunun gibi topraktan- yapılmıyordu; ve taştan -işte bunun gibi. Ve sudan. Ve ateşten, evet, çatırdayan ve dönen ateşten.

“Ertesi akşam ve sonraki akşam ve ondan sonraki ve ondan sonraki akşamlar, ziyaretçilerimiz yine oturdular ve kalabalıktan bir çocuğu ödünç aldılar, kimin çocuğu, oğlan mı kız mı olduğu, yaşı önemli değil diyorlardı ve bu çocuğu kişilere gösterip bu çocuğun, eğer alınıp götürülseydi -hayır, hayır, bu niyette değillerdi (çünkü kalabalık aniden hareketlenmiş ve mırıltılar yükselmeye başlamıştı), çocuk ziyaretçinin dizinde, sırf onlara bir şeyi hatırlatması için oturuyordu- eğer bu çocuk ya da başka herhangi bir çocuk alınıp da, insanların her dakikalarını çalışmakla geçirmek zorunda olmadığı, öğrenmeye, araştırmaya zamanlarının olduğu o muhteşem kentlerden birinde yetiştirilseydi, o zaman bu çocuk da tıpkı onlar gibi olacaktı. Ve alınıp da -diyelim ki, yukarıdaki şu küçük yıldız- bir geziye çıkarılırdı? Evet! İşte o yıldız! Ya da şuna! -o zaman...

“İnsanlar yukarıya bakarken gülüyordu, o akşam sanki un serpilmiş gibi yıldız kaynayan gökyüzüne gözlerini dikmiş halde, ağızları açık kalmıştı.

“İşte şuna. Eğer uyuyan bu bebek oradaki yıldızla götürülseydi, bir yıldız bebeği olacaktı, belki de bir dev olacaktı, kim bilir? Ya da kanatları, tüyleri çıkacaktı -kim bilir?

“Güldüler. Kocaman kahkahalar yükseldi. Ama hayranlık içeren ve güven dolu bir kahkahaydı.

“Ya da suyun ya da belki de ateşin içinde yaşayabilen bir çocuk haline gelirdi!

“İşte mesele bu, görüyorsunuz, her zaman hatırlamanız gereken nokta bu: her çocuk, her şey olabilecek kapasiteye sahip. Bir çocuk bir mucizeydi, bir harikaydı! Bir çocuk, onların hayal edebileceğinden çok, çok daha uzun bir geçmişi olan insan ırkının tüm tarihini içinde barındırıyordu. Evet, işte bu çocuk, küçük Otilie, bedeninin ve düşüncelerinin özünde, insanlığın her kişisinin başına gelen her şeyi barındırıyordu. Tıpkı bir dilim ekmeğin, o yılın hasadının tüm tahılıyla ve bunların yetiştiği tarlanın özüyle karışık halde, yapımında kullanılan tüm buğday tanelerinin özünü içermesi gibi, bu çocuk da tüm insanlığın hasadı tarafından vücuda getirilmiş ve onu içinde barındırıyordu.

“Bu insanların daha önce duyduklarına ve hayal ettiklerine hiç benzemeyen bu sözler ve fikirler her akşam, ve her defasında kucaktaki bir çocuk gösterilerek, içlerine işliyordu.

“Şunu her zaman hatırlayın, hatırlayın ki, uzun bir zaman sonra, sizin zamanınızda değil,

çocuklarınızın, hatta torunlarınızın zamanında da değil -ama bu zaman gelecek- sizin hayatlarındaki emekleriniz ve zahmetleriniz ve yükleriniz, hepsi karşılığını bulacak, meyve verecek ve bu köyün ve tüm dünyanın çocukları, içlerinde tohumunu barındırdıkları gibi olacaklar... bunu hatırlayın, hatırlayın... sanki şu kara ağaçların üstünde yanıp sönen küçük yıldızdan insanlar inip de, zorluk ve dertle bu kadar dolmuş bu köyü ansızın iyi şeylerle ve umutla doldurmuş gibi olacak. Hatırlayın ki, bu çocuk yalnızca görüldüğü kadar değil, daha fazlası, her şey ve kendi içinde tüm geçmişi ve tüm geleceği barındırıyor -bunu hatırlayın.

“Bir sabah erkenden bir kız koşarak dört adamın uyuduğu kulübeye geldi, gürültüyle kapıyı vurdu ve soluk soluğa, manastır mutfağında hizmetçi olarak çalıştığını, keşişlerin bu ziyaretçilerin varlığını duyduğunu ve “bizzat krala” bir haberci gönderdiklerini, askerlerin gelmekte olduğunu anlattı. Evet, yoldaydılar...

“Askerler geldiğinde köyde hiçbir yabancı yoktu, tehlikeli ormanlara dalıp gitmişler, geride yalnızca tepenin yamacında taşlardan bir örüntü, bir çocuğun boynunda bir fular, renkli kil ve topraklarla köyün tek taş binasının duvarlarına yapılmış birkaç çizim bıraktılar. Köylüler bunun asılsız söylentilerden, önemli biri gibi görünmek isteyen aptal bir kızın boş lafları olduğunu söylediler, çünkü elbette ki keşişlerin mutfağında boşboğazlık eden, o kızın ta kendisiydi ve sonra da bunun sonuçlarından ürkmüştü.

“Askerler gittikten sonra bir keşiş topluluğu geldi.

“Köyü belki yılda bir kere ziyaret ettiler. Kendileri daha iyi durumda olmadığı, neredeyse aynı ölçüde yoksul, neredeyse aynı ölçüde cahil oldukları halde köylüleri küçümsüyorlardı. Zaman, erkeklerin ve kadınların çeşitli türden sığınaklarda toplaşıp, zamanın vahşetlerine karşı korunabilmek için kendilerine keşiş ve rahibe dedikleri bir zamandı.

“Keşişlere askerler tarafından, kral adına, istenmeyen serserilerin köylerde barınmadığından emin olmaları talimatı verilmişti.

“Keşişler bunu köylülere iyice bellettiler ve dağın üzerindeki taşan kümeslerine geri döndüler.

“Köylüler kendilerine söylenen her şeyi kabul ettiler.

“Ama sanki yıldızlar yaklaşmış ve onların evlerinde, onların hayatını yaşamış ve sonra ansızın kaybolmuş gibiydi. Olanları sıkı sıkıya gizli tuttular, kendilerine öğretilen maharetleri koruyup sürdürdüler ve çok geçmeden bu hünerler etraflarındaki köylere yayıldı -hatta onlara öğretilenden daha fazlası yaygınlaştı.

“Bir çocuğu alıp havaya kaldırıyorlar ve birbirlerine, hatırladıkları kadarını tekrar ediyorlardı.

“O günlerde köyde yaşayan kişilerden hiçbirisi, bunları asla unutmadı. Yabancıların kollarında kaldırılıp gösterilmiş olan çocuklar bütün yaşamları boyunca parmakla gösterildi. Gerçekten büyüleyici bir şey olmuştu ve içlerinden herkes bunu biliyordu ve çok geçmeden yakındaki köyler de öğrendi.

“O köyün meydanında, küçük kalabalığın önünde havaya kaldırılıp gösterilmiş olan çocuklar her zaman bu niteliklerden birazını taşımaya devam ettiler.

“Ama artık nelerin söylenmiş olduğu, nelerin yapılmış olduğu ve gelenlerin kim olduğu -melekler miydi?- tam olarak hatırlanmıyordu.

“Bir akşam, çok sıcak ve tozlu bir yaz gününün sonunda, halk kapılarının eşiğinde otururken, çocuklar koşuştururken, köpekler kaşınırken ve kemikleri sayılabilen eşekler haftalardır ot bulamadıkları yerlerde taze ot ararken, şöyle demişlerdi: Hatırlıyor musunuz? -Yo, galiba böyle değildi- Yoo, annem öyle dedi -Ama bu değildi- hani, herkesin önünde havaya kaldırılan kız

bebeklerden birinin oğlu olan bir adamın kendi oğlunu göstere göstere dizlerine oturtup da şöyle dediği, ‘Neler söylendiğini tam tamına hatırlamaya çalışalım ve bunu yapalım ve sonra tekrar edelim ki ve bunu düzenli olarak yapalım ve böylece her zaman hatırlayalım.’

“Her yıl, bu adam çocuğunu herkesin önünde kucağına alıp tutuyordu ve hatırladıklarını birbirlerine tekrar ediyorlardı ve gökyüzüne bakıyorlardı, kahkahalar atarak ve başlarını sallayarak, ‘İşte oradaki yıldız!’ ‘Hayır, şu yıldız!’ ‘Ateşten yapılma kişiler!’ ‘Ya da tüylerden!’ diye tartışıyorlardı.

“Bunlar gizli tutuluyordu, başka birçok şeyin keşişlerden ve askerlerden gizlendiği gibi, ama elbette ki törenleri duyuldu. Keşişler ilkönce bunu yasakladılar ve cezalandırdılar, ama hiçbir işe yaramadı. Her yıl belirli akşam, köyün evlerinden birinde, bir çocuk seçiliyor ve kaldırılıyor, bir yandan da, hatırlanması gerektiğine karar verdikleri sözleri tekrar ediyorlardı.

“Aradan geçen zaman içinde bunlar, Şikasta’nın herhangi bir yerindeki -ya da başka her yerdeki-yoksulların zenginler hakkındaki hayranlık dolu konuşmalara benzer hale gelmişti.

“Ben de onun kadar iyiyim, çocuğum zengin adamın çocuğu kadar iyi, beni onun giysileriyle giydirirsen ben de kibar bir hanım olurum.’

“Sonra keşişler ve askerler geldi ve birkaç kişi götürüldü ve isyan etmekten, kral aleyhinde konuşmaktan, keşişlere itaatsizlikten dolayı öldürüldü.

“Sonra keşişler, yukarıdan gelen emirler doğrultusunda, her yıl düzenlenen Çocuğun Töreni’ni yerleştirdiler. Daha önce kilisesi bulunmayan köye küçük bir kilise inşa edildi ve bu kilise daha sonra pek çok kereler yeniden ve yeniden inşa edildi. Çocuk İsa Çocuk idi, diyordu keşişler, ama tören hiçbir zaman o kadar uzun zaman öncesindeki ziyarete dayanan köklerini kaybetmedi, çünkü içlerinde öyle bir güç vardı ki, inatla şu bilgiye sarılmalarını sağlıyordu., keşişler değil, onlar kutsanmıştı, keşişlere değil onlara gösterilmişti çocuk. Peki kim tarafından? Ne tarafından? Yıldızlardan gelen kişilerce mi? Hayır, hayır, bu olacak şey değildi. Aydan gelen kişiler mi? Ne saçmalık! Ama biri ya da birileri olmuştu ve bunlar gelmişti ve vaatlerde bulunmuştu ve kovalanmışlardı...

“Ve bir gün tekrar geleceklerdi ve o zaman bütün bu angaryalar ve zahmetler ve bizim tozların içinde debelenmemize neden olan ve ayağa kalkmamıza engel olan bu korkunç sıkıntılar son bulacaktı...

“İşte, değerli halk ve ziyaretçiler ve rahipler ve turistler ve kampçılar ve komşu köylerden gelenler, her yıl yaptığınız şenliğin kökeni işte budur. İşte olan biten böyleydi. Ve şimdi, canımı kurtarmak için kaçmam gerekiyor...”

[Johor’un elçilik görev süresinin bu evresinde yaptığı yayınlar sırasında, Kolonyal Servis’in belirli yerel zorlukları her zaman yeterince takdir edemediği (yersiz sayılamayacak) inancıyla, tarafımızdan talep edilmemiş türden olgusal bazı bilgileri de göndermiştir. Gezegen bakımı ve kalkınmasının uzun vadeli bakışında, yakın olanın, kısmi olanın sempatilerine, empatilerine, görüşlerine bağımlı olmaya yer yoktur ve olamaz da. Bununla birlikte kendini Şikasta’da bulmak (bu nottan sorumlu arşivcilerden ikisi bizzat Şikasta deneyiminden geçmişlerdir), ayrılırken üzerinden sıyrılması gereken güçlü bazı duygularla haşır neşir olmayı içermektedir. Bu parçayı ve bir tanesini daha, öğrencilerin çeşitli açılardan yararlı bulacağı inancıyla sunmaktayız. Arşivciler.]

Nesil farkı: o dönemde her bağlamda ve her türden “uzman” tarafından kullanılan bir Şikasta deyimi.

Her hayvan tarafından bilinen bir olgu, Şikasta'nın bu son günlerinde abartılıyor ve çarpıtılıyor. Bir dişinin meme emmeye gelen fazla büyümüş bir çocuğu ittiği ya da bir kuşun yavrusunu uçsun diye yuvadan aşağı attığı bir an hep vardır. Bir çocuğun yetişkin sayıldığı an, her kültürde kamusal ve özel bir tören haline getirilir: bu anlamda “kuşak farkı”, içsel bir sosyolojik olgu olarak değerlendirilmelidir ve bir ritüel halinde ifade edilmiş değilse bile, psikolojik bir olgudur.

Şikasta'da yüzlerce, hatta binlerce yıl boyunca istikrarlı kalan uygarlıklar olmuştur: ama elbette Şikasta'nın talihinin bir parçası olan savaşların, salgın hastalıkların, doğal afetlerin çizdiği çerçeve içerisinde. Yaşam süresi, kimi zaman daha hızlı, kimi zaman daha yavaş, her zaman azalma eğiliminde olmuştur, ama bu uygarlıkların çoğu, Şikastalıların şimdikinden çok daha fazla, bazı dönemlerde şimdikininki on, yirmi katı kadar, yaşadığı zamanlardaydı. Yetişkinlik bilincine ulaşan bir genci, daha sonraki zamanlara kıyasla, çok daha uzun bir yaşam süresi bekliyordu. Ama erkek, ama kız, her genç, kişisel psikolojik bağımsızlığı için mücadele vermesi gerektiği anı biliyordu, bu da ana babalar açısından kısa bir güvensizlik dönemine, hatta bazı yeniden düzenlemelere yol açıyordu. Ama kural, zürriyetin ana babalarının yanında hayli uzun yetişkin yaşamları sürmesiydi. Kendi kontenjanları olan bir, iki, üç çocuğu doğuran ana babalar nüfusa, belki de yüzyıllarca özel bir tutkuyla bağlanarak birlikte yaşayacakları kişileri katmaktaydı.

Yaşam süresi bu kadar fazla ve trajik şekilde kısılırken, Şikastalıların “ırk hafızası” dediği şeyin içinde, kişilerin bin yıl kadar -hatta kimi zaman iki bin, üç bin yıl- yaşadığı zamandaki özgün türün, melez ırkın ömrüne uygun beklentiler devam etti. Her genç kişi muazzam uzun bir hayatın beklentisi içindedir. Ömürlerinin sonu o kadar uzaktadır ki, pek azı, öleceklerine gerçekten inanabilecek durumdadır. Ancak, o da şansı yaver giderse, seksen yıl yaşayacak bir birey, kemiklerinde ve kanında, sekiz yüz yıl yaşayacağı bilgisini taşımakta. Ya da belki de üç bin yılın.

Eski uzun ömürlerini, efsaneler alanına havale etmiş olan Şikastalıların, pek çok psikolojik düzensizliği, kendileri bundan şüphelenmese bile, bu olgudan kaynaklanır. Ancak burada bunlardan sadece birini, bunun nesiller arasındaki ilişkiye etkisini ele alacağım.

Şikastalılar arasında, “zamanın” gençler ve yaşlılar için farklı hareket ettiği bilinmekte. “Zamanın” geçmesinin öznel algılanışı çocuk için çok yavaş, hiç bitmek bilmeyen, âdeta ebedi şeklindedir. Bir çocuk bir günün başlangıcı sırasında onun sonunu görmekte bile büyük güçlük çeker ve bu da, eski yaşam süresi beklentilerine ait gen hafızasının en güçlü olduğu noktadır.

Bu nedenle çocuk için bir “zaman” birimi, genç yetişkin için olduğundan ve yine genç yetişkininki de orta yaşlı ve yaşlı bir kişininkinden farklıdır. Bir genelleme yapmak gerekirse, halihazırdaki bir Şikastalı yaşamının aşağı yukarı beşinci on-yıla denk düşen orta yaşta tepe noktasına ulaşan bir eğriye sahiptir.

Bu tepe noktasından önce bir birey “Ben bin yıl yaşayacağım” ruh halinde olacaktır, ama hemen sonrasında her biri, sanki gözlerinden bir perde çekilmişçesine, gençken bir hayal içerisinde yaşamış olduğunu kavrayacaktır.

Orta yaştaki bir birey kendisine “tahsis edilmiş süre” olan ömrünün yarısına bakar, bu süre ona o sonsuzluk beklentilerinden sonra çok kısa, canlı, ama sönmeye başlamış bir rüya gibi gelir. Ama o andan itibaren, bekleyebileceği şeyin ancak ikinci bir kısa, hülyalı rüya olduğunu bilir. Bu erkek ya da kadın öleceği zaman -ve bu zaman çok yakındır- her sabah uyandığında hatırladığı rüyalardan daha elle tutulur olmayan birtakım deneyimleri hatırlayacaktır: silikleşmeye başlamış ve şimdiden yarı unutulmuş, heyecan verici ya da hoş ya da dehşet verici olaylar ve atmosferler.

Umutla çocuklarına, soylarına bakarlar, çocuklar onların devamlılığıdır -ama bu mirasçılar onlara hayal kırıklığıyla, hatta daha da kötüsüyle bakmaktadır.

Bunun bir nedeni, ebeveynin Şikasta’nın korkunç koşullarıyla özdeşleştirilmesidir: önceki nesil, her yerde görülebilen kargaşayı ve terörü temsil eder. Bu entelektüel değil, duygusal bir olgudur, çünkü kendilerine ‘elbette ki annen ve babanın kişisel olarak Yıkım Yüzyılı’ndan sorumlu olduklarına inanmıyorsun değil mi?’ türünden bir soruya ‘Tabii ki hayır!’ diye cevap vereceklerdir, ama sıklıkla hissedilen şudur: olup bitmesine izin verdikleri şeyler için ebeveynlere duyulan, gizli, isyankâr hoşnutsuzluk.

Diğer bir neden, bu zamanda oldukları haliyle, teknolojinin, maddeciliğin çocukları olarak Şikasta halkının her şeye hakları olduğu, her şeye sahip olabilecekleri, her şeylerinin olmak zorunda olduğu inancıyla yetiştirilmiş olmasıdır. Her genç kişi -burada genelden söz ediyorum, ender görülen istisnai bireylerden değil- ebeveynlerinin karşısına öfkeyle çıkar, çünkü kendisine her şey vaat edilmişken, artık bunların gerçekleşmeyeceğini anlamıştır: ve engeller, hayal kırıklığı, tutulmamış bir vaat gibi algılanır -ve ebeveynlere duyulan siteme eklenir.

Bir tür olarak kendi tarihlerinin ne olduğunu bilmedikleri gibi, durumlarının gerçek nedenlerini de bilmezler: hiçbir şey bilmezler, hiçbir şey anlamazlar, ama eğitimlerinin verdiği kibirle her türlü kavrayışın ve bilginin mirasçıları olduklarına inanmışlardır. Oysa kültürleri çökmüş ve gençler tarafından lanetlenmektedir. Onu reddederken, bir yandan kapmaya çalışırlar, talep ederler, ondan sızdırabildikleri kadarını sızdırmaya çalışırlar. Ve bu lanetleme yüzünden, geleneksel değerlerde iyi ve güzel ve yararlı türden kalan azıcık şey de reddedilir. Böylece her genç ansızın kendini hayat karşısında, kuralsız, yarasız, hatta güvenilebileceği bilgiler olmaksızın bulur. Etraflarında gördükleri acımasız anarşiden herhangi bir iyiliğin geleceğine nasıl inanabilirler ki? Oysa muhakeme gücüyle donanmışlardır ve zihinlerini belirli şekillerde kullanabilirler -en azından onlara bu öğretilmiştir. Kendine yeterlilik ve bireysel muhakeme için donatılmışlardır ve duygusal egemenlik alanlarını, bu hayvanların tutup kopararak, tahrip ederek dünyayı ezip geçtiği zamanlar kuzeybatı uç bölgelerinin ayırt edici niteliği olan mutlak insafsızlıkla biçimlendirirler -ama artık sadece kuzeybatı uç bölgelerinin kişileri değil, herkes ve her yer için bunlar geçerlidir. Çünkü önlerinde o sonu görünmeyen, sınırları olmayan, uzun ömür uzanmaktadır -hataları düzeltmeye, yol değiştirmeye, yanlışları doğruya dönüştürmeye zaman olacaktır...

Ve yetişkinler umutsuzluk içinde onları seyreder.

Yetişkinlerin söyleyebileceği hiçbir şey, alabildiğince göz boyayan renklerdeki bulutların arasında gezinen bu çocuklar tarafından duyulmayacaktır.

Yetişkinlerin, özellikle de kuzey yarıküredeki ya da her yandaki refah içindeki sınıfların, çoğunluğu, yaşamlarını bedel ödemek gerekemeyeceği ilkesine göre yaşamış ve çeşitli acı şekillerde uyanıp, gençken yaptıkları korsanlıkların sonuçlarıyla karşılaşmışlardır. Çoğu “eğer

bir fırsatım daha olsaydı pek çok şeyi farklı yapardım,” der, yaptıklarını tarihten silmek isterdi. Bunları gençlerine aktarmayı özlerler: “Tanrı aşkına, bunu yapma, dikkatli ol, o kadar az zamanın kaldı ki, şimdi şunu ya da bunu yaparsan, şu ya da bu, kaçınılmaz olarak meydana gelecektir.”

Ama gençler “kendi başlarına öğrenmek zorunda”. Bu onların hakkı, kendilerini tanımlama tarzı, onların vazgeçilmez bir özelliğidir. (Tıpkı, hatalı olabileceklerini söylemenin ne kadar boşuna olduğunu bilen ebeveynleri için de vaktiyle olduğu gibi.) Bu hakkı, bu öz gelişmeyi, kendini ifadeyi, kendini keşfedişi terk etmek, tahammül edilemez, yozluk, sahtekârlık anlamına gelir.

Yaşlılar gençleri keder, acı, korku ile seyredir. Her birinin öğrendiği şey her şeyden önce, her şeyin bedeli, neler ödenmesi gerektiği, eylemlerin gerekleri ve sonuçlarıdır. Oysa kendi yaşamları yarar getirmemiştir, çünkü öğrendikleri hiçbir şey aktarılamaz. Eğer bir sonraki nesil bütün bunlardan hiçbir şey alamayacaksa, hiçbir şeyi “verili”, öğrenilmiş, zaten anlaşılabilir olarak kabul edemeyecekse, bu kadar çok şeyi, bu kadar acıyla, gerek kendileri, gerek başkaları için (sıklıkla da söz konusu soy için) bunca şeye mal olacak şekilde öğrenmenin anlamı nedir ki?

Ve her şeyi yaşamış olan yaşlılar gayet iyi bilir ki, her türlü dehşet mümkün, hatta kaçınılmazdır, ama gençler, belki de her şeye rağmen sonunun iyi geleceği hissindedir.

Yaşlılar gençlerin akıllarının başlarına gelip kişisel olarak pek az zamanları kaldığını, gezegenin pek az zamanının kaldığını anlamasını bekleyerek, bunun özlemiyle yaşar: “Tanrı aşkına! Zaman kalmadı, ne sizin için, ne bizim için, oysa sen ortalıkta böbürlenip küçük oyunlar oynuyorsun...”

Oysa gençler grupları, çeteleri, grupları, kültürleri, siyasi partileri, mezhepleri içindeler, sloganlar bağıyorlar, sonsuz bölünmeler içerisinde birbirlerine düşmanlar, her zaman haklılar, kontrolü ele geçirmek için didişiyorlar. İşte oradalar -gelecek, kendini mahkum etmiş bir gelecek.

Yaşlıların geleceği yok, ama özellikle, neredeyse akılları başına gelemeden ölmek zorunda olan yaratıklar için, gençlerin bir geleceği olmak zorunda. Yaşlılar geriye dönüp kendi küçük renkli sis bölgelerine bakıp “Ben yaşamadım,” diyor. Doğru da. Ama gençlerine bakıyorlar -ve biliyorlar ki, onlar da yaşamayacak.

Bu burada, Şikasta’da işbaşındaki en kudretli güçlerden birisi. Halklar, ırklar, alt ırklar, fikirler, inançlar, dinler gibi sayısız bölünme ve alt bölünmeler içerisinde, her yerde, her coğrafi yörede işleyen bir tanesi var, o da gençleri yaşlılardan ayırandır.

Johor’un raporu:

Aşağıda, denetlemem istenen bireylerin listesi yer alıyor. Durumları tatmin edici ve büyümeleri plana uygun olanları listeye almadım. Buna karşılık, ajanlarımızın güçlük içinde olduklarını düşündüğü, durumları halen Kanopus tarafından bilinmeyen ve bu nedenle orijinal listede adları yer almayan bazı kişileri ekledim.

Bunlar, Tevfik’in yolundan sapması nedeniyle bulmam ve yardım etmem gereken bireylerden ayrı olarak listelenmiştir: söz konusu bireyler onun menziline girmiyordu.

[Şikastalılar zamanlarının epey bir bölümünü birbirinin davranışına şaşırarak ve bunun üzerine yorum yapmakla geçiriyor. Bunun nedeni kısmen, “psikolojik” olarak sınıflandırdıkları alandaki bilgilerinin hatalı olması, kısmen de, bildikleri kadarını da uygulamıyor olmalarıdır.

İster hoş olsun, ister olmasın, hissettikleri şaşkınlığın çoğu, içsel bir güdünün kişiliklerin çatışması yoluyla su yüzüne çıkması yüzündendir. Halk inanışları, kişilerin sıklıkla kendilerine acı verecek kişilere doğru cezbedildiği bilgisini içerir. Ve, Şikasta’yı güçlük ve acı dolu yolunda ilerleten ve kimilerince bir “kılavuz” ya da “iç ses” olarak hissedilen gizli kudretin ya da gücün, bir bireyi kendi hakkındaki bilgiye, kavrayışa yaklaştırma yönünde işlediği zaman “mutluluk” ya da “huzur” olarak değerlendirebileceğimiz bir şey olmadığı, bir gerçektir.

Çoğunlukla, bir bireyi şu ya da bu ilişki ya da duruma yönlendirmek gereksizdir -kendi kişiliğinin birtakım öğeleri, kendi benliklerinin belki de hiç farkında olmadıkları çeşitli yanları, cezbedilme ya da itilme yasaları uyarınca onları, kendilerine yararlı olacak yerlere ya da kişilerin yakınına sürükleyecektir.

Pek çok kere iki kişi ya da bir grup kişi, güç dolu ve yararlı olacakları durumlarda karşılaşır ve buna tank olanlar bunun bir “mucizenin” ya da “ilahi güçlerin müdahalesinin” sonucu olduğunu söyleyecektir. Bu ikili ya da grup kimi zaman okyanusların ötesinden ya da, “imkânsız” koşulları aşarak birbirlerine doğru cezbedilmiştir, çünkü birbirlerine ihtiyaçları vardır -birbirlerinden öğrenmeye ihtiyaçları vardır. Ama bu süreç eğitimsiz bir tamğa sıklıkla, anlamsız ya da boşuna bir çatışma ya da bir kilitleme, hatta zarar verici bir karşılaşma gibi görünür.

Ve tabii ki kimi zaman bu tür karşılaşmalar gerçekten de hatadır, israftır, zarardır. Ama bütün o aşırılıklarıyla, onu böylesi utanç verici bir duruma getiren uzun süreçlerin sonundaki zavallı Şikasta’da bunlar başka nasıl olabilir ki?

Ama yine başka pek çok kere, öyle olmaz: ve o olayda yer alan kişiler daha sonra, tahammülün ötesinde güç ya da acılı ya da yanlış olduğu hissiyle yaşadıkları o zaman hakkında kendilerine, birbirlerine, şöyle derler: O zaman ne kadar çok şey öğrendim! Bunu dünyalara değişmem! Arşivciler.]

33. Görevi muazzam bir aile servetini idare etmekte ve kendisi tek mirasçıydı. Onu baştan çıkararak, temelde kayıtsız kaldığı zenginlik değil, serveti tarafından cezbedilen erkeklerdi. Çeşitli kereler evlendi. Bu evliliklerin hiçbiri ona yararlı olmadı. Gerçi evlendiği erkeklerden birisi bu deneyimden öylesine yararlandı ki, içindeki bir özellik tamamıyla kemale erdi ve bir sonraki üzerinde çalışabilecek hale geldi. Ama kendisi, “aşık olma” ve ardından hayal kırıklığına uğrama kısır döngüsünden kendini çekip çıkarabilecek durumda değildi. Ajan 15 ile tartışmalardan, servetinin muazzam, hatta grotesk ölçüde, onun asla beklemediği ve onun sorumluluklarını belirginleştirecek şekilde artırılması önerisi çıktı. Bunun yaratacağı şokun onu sorumluluğa geri getirmesi muhtemel. Ajan 15 bu görevi üstlendi ve onun ayrıca, kenarda kalmaya devam eden ve 33 üzerinde yapıcı etkide bulunacağına inandığımız 44 ile karşılaşmasını ayarlayacak.

44. Eğer yararlı olmazsa, ajan 15 onu başka bir yere aktaracak. Ama şu anda bulunduğu durumdan daha kötüsü olamayacağından, bu kadar çocuksu bir kadın ile ilişkisinden, hatta bir iş ilişkisinden, görebileceği zarar göze alınmalıdır.

14. Bu kadının görevi, kendini sakat ve sorunlu bir dul anneye bakmaya adamaktı. Bunu otuz yaşından itibaren yaptı. Hiç dinlenmeye yer bırakmayan, bu aralıksız iş onun kapasitesi çerçevesindeydi, ancak yaşlanıp onu takatten düşüren bir hastalık geçince durum değişti. Bunun sonucu olan depresyondan kendini kurtarmayı başaramadı ve intihar etmeyi, hatta artık bunamış olan annesini bir kuruma bırakmayı bile düşünmeye başladı. Ben yükünü daha da artırmak durumunda kaldım, çünkü sağlık durumu annesininki kadar kötü olan, ama canlı, geveze ve neşeli mizaçlı bir teyzesinden de sorumlu olmasına neden oldum. 14 batmadı, aksine güçlendi ve bu darbenin uyarımıyla, mahalledeki başka yaşlı adamları ve kadınları ziyaret etmeyi ve bakımlarını “üstlendi”. Eski yeterli ve iyimser haline geri dönmüş durumda.

21.1. Güney Kıta (güney yöresi) ezilen ırkıdan bu adam, başkaları adına ezilmeye karşı direnmeyi üstlendi. Beklendiği ve planlandığı gibi erken yaşta siyasi eylemlere girişti, çünkü o yörede, o zamanda, kendine güveni, kendine saygıyı dışa vurmanın başka yolu yoktu. Hapsedildi, işkence gördü ve işkence yüzünden sakat kaldı. Yolunu kaybetmesi, acılaşması ve cesaretinin kırılması bu noktada oldu. Kendi içine dönmüştü, yalnızdı, arkadaşları tarafından Öfkeli Adam diye bilinir olmuştu. Bu halde devam etseydi çok geçmeden erken bir ölümü kendine çekecekti. Hayatını bir “siyah” kasabasında sebze satıcısı olarak kazandığı bir sırada, kitlesel bir protesto dalgası sırasında yeniden tutuklanıp haksız yere hapsedildi. Bu da öfkesini artırdı. Hapishanedeki herkes, bunun böyle süremeyeceğinin farkındaydı, çünkü otoriteye olduğu gibi arkadaşlarına karşı da savaşıyordu. Onun kendisi gibi sakatlanmış ve haksız muamele gördüğü halde durumunu -çok sayıdaki- yerel dini inanıştan birisinin yardımıyla kabullenmiş bir adamın yanına konmasına neden oldum. Bu iki adam hapis cezalarını iki dost olarak birlikte çektiler. Serbest bırakılmalarından beri dostluklarını sürdürüyorlar ve “siyah” kasabadaki çok sayıda sakatlanmış ve engelli çocuğun koşullarını düzeltmek üzere çalışıyorlar.

42. Sorumluluğu, böylesi bir dehşet zamanında mümkün olduğu kadarıyla normal, sağlıklı ve sıradan bir hayat yaşamak ve böylece savaş, yokluk gibi nedenlerle olağanüstü durumlara sürüklenmiş olanlara, basit bir aile hayatının ve özellikle de ebeveynlerin çocuklarına bakmasının ve onlara yol göstermesinin ne demek olduğunu hatırlatmaktı. Beklenmedik bir anda dul kalan ve kendini yiyeceklerle teselli eden bir anne tarafından büyütüldü: annesi onu şımarttı ve kendini koyvermeyi öğretti. Yiyecekler saplantı haline geldi. Bu duruma sık rastlanır: yiyecekler, Şikasta’yı ziyaret eden bizleri her zaman şaşkınlığa uğratacak kadar önem kazanmıştır. Bu durumun oluşmasına yol açan çok sayıda etken var. Birincisi, sayısız kişi hiçbir zaman yeterince yiyecek bulamıyor, bu nedenle de yiyecek ihtiyacı onlarda saplantı haline geliyor: ve gerçekte yokluktan kurtuldukları zaman da, yiyecek daima gerekliliğin ötesinde bir yere sahip oluyor. İkincisi, savaşlar, Şikasta’nın son derece geniş yörelerinde, yiyeceğin hayali kurulacak, özlemi duyulacak bir şey olduğu dönemler yarattı: yiyecekler geri geldiği zaman da tutumlar devam ediyor. Üçüncüsü, daha önce de dikkat çekildiği gibi, Şikasta’nın büyük kısmının ekonomileri tüketime göre düzenlenmiştir, böylece her birey, her dakika yiyecek ve içecek düşünmenin baskısı altında bırakılır ve pek azı buna karşı koyabilecek durumdadır. Ve sonra elbette, açgözlü Şammat var, Şammat zehri her Şikastalının bedeninde ve aklında dolaşüyor. Bu durum öylesine aşırı derecededir ki, sakinlerinin çoğunun açlık ve yarı açlık çektiği bir dünyada, kimi bireyler, mutfağı ün yapmış yerler tarafından cezbedilerek güzel yemekler yemek için bir kentten diğerine, bir ülkeden başka bir ülkeye, hatta bir kıtadan diğerine yolculuk yapar ve bu kimseyi dehşete düşürmez. Bir kentin ilginç yanları sayılırken orada bulunabilen

yiyecekler, hatta nasıl pişirildiklerinin ayrıntıları bile en başta gelir.

42 evlendiğinde, karşılaştığı hemen herkes gibi yiyecekleri başka her şeyden fazla düşünen bir kadını seçti. Ev düzenlerini yiyeceğin satın alınması, pişirilmesi ve yenmesi belirliyordu. Çocukları, yiyeceği en önemli şey olarak görecektik şekilde yetişti. Bundan önceki raporda adı geçen ajan 9 bana, 42'nin aniden geçim kaynağını kaybetmesinin ve bir lokanta işletebileceği bir yerde konumlanmasının ayarlandığını açıkladı. Amacı, yeme ve yemek yapma süreçlerini daha objektif bir ışık altında görmesini sağlamaktı. Ama o, karısı, çocukları ve bazı dostları sadece kendi ülkelerinde değil, birkaç komşu ülkede de ün yapan bir lokantadan başka şey düşünemez oldular. Akıllarında hep yiyecekler vardı ve işlerin öncekinden daha da kötü olduğu apaçıktı. Beslenmenin tüm yönleri hakkındaki geniş bilgisinden dolayı onun uluslararası bir kurum tarafından, I. Güney Kıta'daki en aşırı yoksulluktaki bazı yörelerde yürütülen bir beslenme programına danışman olarak davet edilmesini ayarladım. Onun ve karısının bu daveti kabul edecekleri ve her gün, her saat açlığın en aşırı örnekleriyle yüz yüze kaldıklarında uğrayacakları şokla saplantılarından kurtulacakları umudundayım. Geriye, asıl görevime ek olarak çocukların problemi kalıyor ve bu konuda ajan 20'den, müdahale etmesini istedim.

17. Gittikçe daha fazla kişinin delirdiği ya da deliliğin eşiğinde yaşadığı ya da, bir ömür boyunca defalarca “ruhsal çöküntüye uğramaktan” korkabileceği bir zamanda, bu alanları serinkanlılıkla araştırabilmek ve haritasını çıkarmak, başkalarının yararına bunu yapmak üzere ruhsal sağlığını tehlikeye attı. Bu, bu kadının dayanabileceğinin ötesindeydi. Annesinin erken ölümü yüzünden beklediğimizden daha fazla ve daha kötü baskılara tahammül etmek zorunda kaldı. Yakını olan bazı bireyler ondan, akli dengesizlik ihtimalleri ve riskleri ve çıkarılması gereken dersler hakkında çok şey öğrendi, ama kendisi dengesini koruyamadı. Hayatının büyük bir bölümü, gerek mali, gerek duygusal olarak diğerlerine yük olarak, akıl hastanelerinde ya da koruma altındaki durumlarda geçti. Daha önceki bir raporda hali, olumlu müdahale önerileri ile birlikte ele alınmıştı, ancak bu öneriler düzelme sağlamadı. Onunla, kendi seçimiyle bulunduğu bir akıl hastanesinde temas kurdum ve onun inatçı ve asabi olduğunu gördüm: ruhsal sağlığı üzerindeki aralıklı ve zayıf denetimi bile ayakta tutabilmesi için, inatçı ve kuşkucu olmak zorunda: çok fazla kere aptalca ve gaddarca muamele gördü. Bu koşullar hakkında olağanüstü bilgili ve sessizce, mesleği içinde gizlilik içinde çalışan belirli bir doktorun onunla temas kurup birlikte çalışmalarını sağladım, onun doktora yaşadıklarını tasvir ederek başkalarına yardım edebilmesi için yollar önerdim. Bu her ikisinin de yararına olacak, ama fazla umutlu değilim. **Not:** Yanılmışım. Bak: ek bilgiler, Lynda Coldridge, ilişik.

4. Bilimsel keşifler hakkındaki bilgilere özgürce ulaşılabilmesi kural olduğu halde, geniş araştırma alanlarının çoğunlukla, gerçi hepsinin değil, askeri kullanım imkânları içerdiğinden gizli tutulması gerektiği, dolayısıyla kamuoyunun kendileri için üretilmekte olan dehşetlerin yalnızca bir kısmını bilebildiği bir zamanda, bu adam bir askeri bilimsel araştırma kuruluşunun içinde çalışma sorumluluğunu üstlendi. İşinde kayda değer ölçüde iyiydi ve adı benzer araştırmacılardan oluşan küçük bir çevre dışında bilinmiyor olsa bile, erken bir yaşta alanında varlık gösterdi. Kilit önem taşıyan bir mevkideydi ve hâlâ öyle. Yavaş yavaş, çalışmasının dehşet verici doğasına kapıldı ve bunun sonucu nevroz oldu -“vatana”, “bilime”, “ailesine” vs. karşı görevleri arasındaki, çözümleyemediği çatışmalar, onu hasta etti. Hastaydı, yıllar boyunca kendi kendine ve gizlice çekti bunu, çünkü durumunu tartışabileceği hiç kimse yoktu. Bir yandan çalışma yeteneğini sürdürürken,

hatta, gittikçe daha fazla suç olarak gördüğü bir alanda yeni keşiflerde bulunurken, iç dünyasında bir suçluluk duygusunun yarattığı kâbusu yaşıyordu. Başka bir konudaki bir uluslararası konferansta, kendisiyle aynı alanda araştırma yapan “düşman” bir ülkeden bir adamla karşılaşmasını ayarladım - düşmanı tırnak içine alma nedenim şu: düşman ülkelerin bazen bir geceden sabaha müttefik haline geldiği ya da bazı bakımlardan savaş halindeyken bazı bakımlardan gizlice müttefik olabildikleri bir zaman söz konusuydu. Bu iki adam, ikisi de bilgilerinin yükünü güçlkle taşıyordu, bir anda karşılaştılar, gerçek iç mücadeleleri yüzünden birbirlerini cezbettiler. En ölümcül bilgilerinden bazılarının, bu bilgileri daha az öldürücü kılacak ve kullanımının ertelenmesine yol açacak şekilde dışarı sızmasını sağladılar. Bu nedenle bu adam seçtiği yola geri dönmüş haldedir. Zamanını giderek daha fazla, gizli bilgilerini yaymaya harcayacaktır, ta ki tutuklanıp hapsedilene kadar.

Şimdi, yardıma ihtiyaç duydukları bir durumda oldukları konusunda dikkatimin çekildiği bireyleri sıralıyorum. Bunları Sistem 3’e göre numaralıyorum.

1 (5). Bu bireyin başlıca özelliği eleştirel aklıdır: kesin ve keskin. Yetiştirilmesi sırasında çeşitli etkiler bu donanımını güçlendirdi; kendini içinde bulduğu herhangi bir durumun arka planını anında “görebiliyordu.” Kendi yetiştirme ortamını, ana babasının ikiyüzlülükten başka bir şey olmadığını gördüğü koşullarına karşı isyan ederek, erken yaşta terk etti. Adam genç yaşta evlendi. Üç çocuğu oldu, kendini “vasatlık ve ikiyüzlülükle” çevrili buldu ve bu koşulları terk ederek kadınlarla geleneksel olmayan bazı düzenler peşinde koştu, bunun sonucu üç gayri meşru çocuk oldu. Tekrar evlendi, iki çocuk sahibi oldu, ama evlilik kalıcı olmadı. Bir kere daha evlendi ve boşandı, bir çocuk daha. Elli beş yaşında tek başınaydı, suçluluk duygusu yüzünden bir şey yapamaz ve üretmez durumdaydı. Geçimini hep sanatların kenarlarında, sıklıkla eleştirmen ve hicivci olarak sağlamıştı. Ama hiçbir duruma boyun eğmesine izin vermeyen alaycılık güdüsü her zaman, sıcak ve cömert kalbi yüzünden onu çetrefil durumlara sokmuştu -sonuncu özelliği suçluluk duygusuyla güçlendi ve sürekli olarak “hayır” ile “evet” arasında gidip gelmesine neden oluyor.

Ajan 20 ile tartışmamız sonucunda, çocuklarından birinin ondan yardım istemesini sağladık. Adam kızı yanına aldı ve onun sorumluluğunu üstlendi. Bunu duyan diğer çocukları da yanına sığınmak istedi. Çocukların ebeveynlerinden sıklıkla, sanki onlarla görüşmeye devam etmenin Şikasta’nın tüm kötülüklerini sürdürmek anlamına geliyormuşçasına uzaklaştığı bu zamanda, ergenlerin evi terk edip ikame ebeveynler araması âdettendir: bu örnekte ise, onları yıllardır görmüş olmadığı için, ikame ebeveyn yine kendisiydi. Adam evinin, her biri değişik güçlükler içindeki çocuk ve ergenlerle kalabalıklaştığını görünce kırdaki büyük bir eve taşındı. “Bağlantılara”, “sorumluluklara”, “âdetlere”, “sahte ilişkilere”, “ikiyüzlülüklere” karşı tutumu yaygın olarak bilindiği için de, etkili bir örnek oldu. Beşinci onyılına girdiği sırada tüm çocukları evden ayrılmış olacak olan sıradan bir geleneksel adamdan farklı olarak, ertelenmiş sorumlulukların ağırlığını sırtlamış halde. Hastalanan eski bir metresi de haneye katıldı. Kriz geçiren bir başkası onu izledi. Eski bir karısının mali güçlüğü düşen kocası da ondan yardım görüyor. Bu adam şimdi, şu ya da bu şekilde, yirmi dolayında kişiden sorumlu ve atıl ve sağlıksız koşullarından tamamen iyileşerek sıyrılmış durumda. Bunun bir nedeni, eleştirel aklının artık ilgilendiği kişilerin hastalıklarının ve ihtiyaçlarının teşhisiyle meşgul olmasıdır. Bu denli ağır bir yük taşıdığı için, Ajan 20’nin gerekirse müdahale etme yetkisi ile onu gözlemlemesini ayarladım.

1 (13). Çocukluğunda ve gençliğinde yoksullukla ve eğitim yokluğuyla zorlu bir mücadele geçiren bu adam, gazeteci oldu. Yıllarca otoritelerin gözünde şüpheli şahıs durumundaydı, çünkü -1 (5)’te ele

alınan kişinininkine benzer eleştirel ve analitik yeteneklere sahip olduğundan- sürekli olarak, olaylar ve süreçler hakkında çoğunluk görüşünden hayli farklı bir olgusal tablo sunmaya çalışanlardan biriydi. Bunu siyasi olmayan bir açıdan yapıyordu, gerçi sosyalist olmanın moda aykırı ve kötü gözle bakılan bir şey olduğu bir dönemde sosyalist olarak damgalanmıştı. Şikasta'da sık sık olduğu gibi, üç on yıl boyunca, benzer erkek ve kadınlardan oluşan bir azınlıkla birlikte büyük zorluklara katlanarak temsil ettiği görüşler, ansızın bir çoğunluk görüşü haline geldi ve bu adam neredeyse bir geceden sabaha, bir tür kahraman oldu, özellikle de gençler arasında. Şikasta'da, toplumu eleştirenlerin tüm hayatları boyunca avlandığı ve takibata uğradığı koca yöreler vardır. Başka yörelerde ise bunlar massedilir. Zihinsel olarak sürekli hareket halinde bulunan, olaylara ilişkin algılarını her zaman savunmak ve keskinleştirmek ve daha incelikli hale getirmek zorunda kalan kişiler kendini ansızın, çok sayıdaki kamuoyu mekanizmalarından birinin spot ışıkları altında bulur, ulusal önemdeki kişiler haline getirilir ve aslında, kamuoyunda aldığı tutumlar içinde dondurulur. Ve yine sık sık, değerli kişiler nötralize edilir, -sıklıkla- eğlence konusu haline getirilir, en azından dinamiklerini, güçlerini kaybederler. Burada anılan adam bu tuzağa düştü ve eski tutumlarını tekrar edip durduğunun farkına varmadı. Onun, tüm hayatı boyunca hayatta kalabilmek için var gücüyle mücadele vermek zorunda kalmış ve bunun sonucunda iki kişiye yetecek enerjisi olan, I. Güney Kıta'dan bir kadınla karşılaşmasını ayarladım: adam onunla evlenecek ve yeniden dirileşerek, bu kalıbın dışına çıkmak zorunda kalacak. Çocuklarının kayda değer kişilikler olması bekleniyor, bu yüzden de onların Ajan 20 tarafından gözlemlenmesini sağladım.

1 (9). Bu kadın her zaman, her türden etkilere karşı aşırı hassastı ve dayanıklılık ve kendini tanımlama bakımından eksikti. Güçlü bir aile tarafından ve daha sonra da güçlü bir koca tarafından korunmuştu. Kocasını ölünce kadın hızla depresyonların ve iptila haline gelen üzüntü hallerinin kurbanı oldu. Bu hal, Altıncı Kuşak'tan özellikle kötücül ve inatçı türdeki vampirleri cezbedti. Uzun süre yaşamayacağı ve Altıncı Kuşak'ta da kendisini pek de yardımsever varlıkların beklemediği açıktı. Tam onun için ikinci bir evlilik düşünüyordum ki, güçlü bir karaktere ve zayıf düşürücü ve hasta edici etkileri uzaklaştırabilecek ölçüde kararlılığa sahip bir kadın da o sırada hayatı hakkında kararsızlık içindeydi. İkisi şimdi birlikte yaşıyor ve bunun sonucunda oluşan enerjiler Altıncı Kuşak'tan gelebilecek kötücül varlıkları başarılı şekilde püskürtüyor.

Belge, Lynda Coldridgi.

(Bu rapordaki No.17 ile ilgili)

Bunları Doktor Hebert için yazıyorum. Ona yazmayı beceremediğimi, asla yazmadığımı, daha önce hiç yazmış olmadığımı anlatıp duruyorum. O ise mecbur olduğumu söylüyor. İşte yazıyorum. O diyor ki, başka kişiler bunları okursa, onlara yardımı dokunacakmış. Ama benim yazmamı isteme nedeni, bana yararı olması. Onun düşündüğü şey bu. Neyse, bunları ilk o okuyacağı için, benim ne düşündüğümü öğrenecek. Gerçi zaten ona söyleyip duruyorum. Doktor Hebert hoş bir adam. (Sen hoş bir adamsın!) Ama dinlemiyorsun. Doktorlar hep böyle. (Yalnız doktorlar değil.) Sık sık Doktor Hebert ile saatlerce konuşuyorum. Ama o, düşüncelerimi kağıda dökmemi istiyor. Bu bana komik görünüyor. Delice. Ama deli olan benim, Doktor Hebert değil. Doktor Hebert başımdan geçen her şeyi biliyor. Benim hakkımda, başka herhangi başka bir doktordan daha fazlasını biliyor. Mark'ın

bildiğinden fazlasını biliyor. Bunu söylemek bile gereksiz ya. Ya da Martha'dan. Hatta Sandra ya da Dorothy bile bu kadarını bilmiyordu. Doktor Hebert, benim hakkımdaki şeyleri bilmesinin önemli olduğunu söylüyor. Akıl hastanelerinde kullanılmış olan tüm tedavi biçimlerinden geçmiş olduğumu söylüyor. Ve onları atlattığımı söylüyor. Bu yanlış. Onları atlatmadım. Ona, bir kızken nasıl olduğumu anlatıyorum. O zaman deliydim. Onların düşüncesine göre. Sonra ona, bana tedaviler uygulamaya ve beni hastanelere kapatmaya başladıkları zaman deli olduğum şekliyle deli olduğum zaman nasıl deli olduğumu anlatıyorum. Çünkü deliliğin bu iki türü farklı, aynı değil. Bunu anlıyor musunuz Doktor Hebert? (Size John dememi istiyorsunuz, ama bunda bir anlam göremiyorum. Size John demem, sizi deli ya da beni sağlıklı yapmaz.) Ben bir kızken aklımda türlü türlü şeyler olup bitiyordu ve şimdi biliyorum ki, bu delilikti. Çünkü pek çok kişi öyle diyordu. Ama çok hoştu. Bu konuyu sık sık düşünüyorum. Bu hoşluğu o zamandan beri pek sık tatmadım. (Ama zaman zaman küçük ışık çakmalarım oluyor, ama onları daha sonra yazacağım. Sıra ona kadar gelebilirse.) Sonra onlar makinelere ve iğnelere başladıkları zaman, kafamın içindeki korkunçluklar öncekinden çok farklılaşmıştı. Ama onlar bunu anlamıyordu. Siz anlıyor musunuz, Doktor Hebert? Anlıyor musunuz? Size söylüyorum. Kelimelerle. Kelimelerle, ama kağıt üzerinde. Burada yeni bir başlangıç yapmam gerekiyor. Zihnim bulanıyor. Öncelikle başka bir şey söylemek istiyordum.

Doktor Hebert'in türlü türlü fikirleri var. Kimisi iyi. Onları alkışlıyorum. Sizi alkışlıyorum, Doktor Hebert. Şak şak. Bu, benim çocuksu günlerimden biri. Doktor Hebert, kendimi yararsız hissettiğimi söylüyor. (Ama öyleyim. Bunu herkes anında görebilir.) O ise benim, yeni deliren ve içlerinde neler olup bittiğini anlayamayan kişilere yararlı olabileceğimi söylüyor. Diyor ki, bu tür bir kişiye gidip, sana şunlar şunlar oluyor, demeliymişim. O zaman onların kendilerini daha iyi hissededeceğini söylüyor. Ve onlar kendilerini daha iyi hissettiği için benim de kendimi daha iyi hissededeceğimi. Ama anlayamadığı şey, onların kendilerini daha iyi hissetmelerini sağlayacak olan şey, kendilerini daha iyi hissetmeleri olacaktır. Yani, her şeyin sona ermesi, gitmesi, artık çılgın olmamaları. O diyor ki, ben, her titremeler içinde bağırın ve gaipten veya kimi zaman duvarların içinden gelen sesler duyan, orada olmayan (ama belki de varlar!) dehşet verici şeyler gören zavallı bir çatlağa şöyle demeliymişim... yeni cümle. Bak, demeliymişim. Korkma. Görüyor musun, bu böyle. (Şimdi bunları, o zavallı çatlağa söylüyorum.) Çok dar bir görme ya da duyma alanına göre ayarlanmış algılarımız var. Her an her yandan, âdetâ bir çağlayan gibi bir sürü ses durmadan bize geliyor. Oysa bizler, sözgelimi yüzde 5'ini kabul etmek üzere düzenlenmiş birer makineyiz. Makine yanlış işlemeye başlarsa ihtiyacımız olduğundan fazlasını duyarız. İhtiyacımızdan fazlasını görürüz. Senin makinen yanlış işlemeye başladı. Sadece gün ışığını ve geceyi ve kuzenin Fanny'yi ve kedisini ve seni her zaman seven kocanı görmek yerine, ki idare etmek için görmen duyman gerekenlerin hepsi bu, çok daha fazlasını görüyorsun, yani bütün o dehşetleri ve tuhaf renkleri ve hayalleri ve şeyleri. Bunların hoşluk değil de dehşet olma nedeni, senin makinenin, gerçekte hoş olan bu şeyleri çarpıtmasıdır. (Doktor Hebert öyle diyor, ama o hoş bir adam. Sen hoş bir adamsın Doktor Hebert, ama bunu nereden biliyorsun?) Ve kocanın ya da karının seni sevdiğini söylediğini ya da dışarıda geçen otobüsün sesini değil de kocanın gerçekte ne düşündüğünü duyuyorsun. Mesela, senin çirkin eski bir torbaya benzediğini. Ya da çocuklarının düşündüklerini. Ya da köpeğin. (Bakıcıya ait köpeğin ne düşündüğünü duyabiliyorum. Onu çoğu kişiden daha fazla seviyorum. Peki o beni, çoğu köpekten daha fazla seviyor mu? Ona sormalıyım. İnsanlar, köpeklerin neler düşündüğünü bilselerdi, şaşarlardı. Gerçekten de aynı şekilde.) Eh, bütün bunları o zavallı çatlaklara söylersem

cesaretlenecek ve kendilerini daha iyi hissedecekler. Diyor Doktor Hebert. Her şeyi anlamak, her şeyi affetmektir. Ama ben Doktor Hebert'e diyorum ki, öyle değil. Eğer içinde sesler varsa ve kimi zaman sanki yüz tanesi birden kafanın içinde çekiç sesi gibiyse, o zaman nedeni umurunda değildir. Yüzdelere ilişkin orijinal fikirlere hiç mi hiç ihtiyacın yoktur, inan bana. Onların kesilmesini istersin. Ve canavarlar ve ürkütücü şeyler görüp duruyorsan onların gitmesini istersin. Bu onları yüreklendirecek mi? Yani, bizim (insanların ve bildiğim kadarıyla köpeklerin de) yalnızca Fanny Hala'yı ve kediyi ve sokağı görmek üzere donanmış olduklarını, çünkü bunun dışındaki her şeyin dehşet olduğunu bilmek? (Doktor Hebert, dehşetlerin orada olmadığından neden bu kadar eminsiniz? Demek istediğim, neden? Gerçekten öğrenmek istiyorum. Demek istediğim, sizin içinde yaşadığınız dünya nasıl bir dünyadır, Doktor Hebert, çünkü benimkiyle aynı olmadığını düşünüyorum. Gerçi bunu söylemek bile gereksiz sanırım, çünkü siz deli değilsiniz, oysa ben deliyim.) Baştan başlamalıyım. Sizin yanılğı içinde olduğunuz nokta şu ki, insanların ben ya da siz onlara bu türden şeyler söylediğimiz zaman kendilerini daha iyi hissedeceği. Çünkü neredeyse herkes, o yüzde 5'in orada var olanın tamamı olduğuna inandırılmıştır. Yüzde 5, evrenin tamamı. Ve eğer bundan farklı herhangi bir şey düşünürlerse tuhaflar. Ve sonra makine yolundan çıkarsa ve sözgelimi yüzde 10'u içeri gelmeye başlarsa, o zaman onlar da aynı şekilde birinin dirseğinden ya da kapı kolundan gelen seslerden aynı şekilde korkuya kapılırlar ve bu seslerin söyledikleri ise hemen hemen her zaman aptalcadır, o zaman onlar bilir ki, onlar kötü. Kötü yoldalar. Çünkü insanların fikirlerini değiştiremezsiniz. Bu şekilde değil. Birdenbire değil. Olan şu ki, o zavallı çatlaklar aptalca olduğunu bildikleri aptalca seslerle uğraşıyorlar, ama o sesler onların kötü ve iğrenç olduklarını söylüyor. Neredeyse her zaman. Sonra da üstüne üstlük, yüzde 5'ten daha fazlasına açık olduklarını bilmekle başa çıkmak zorundalar, ki bu da tanım gereği berbat. Çocukken büyük bir ihtimalle yine o yüzde 5'ten daha fazlasına ait türlü türlü şeyleri görüp duydular, onların görebildiği, başkalarının göremediği arkadaşları olmuştur ve bunu ana babalarına söylediklerinde, ana babaları onların yalan söylediğini, kötü çocuk olduklarını söylemiştir. Öfkeleniyorum. Bırakmam gerekiyor.

Dün gece zavallı bir çatlağı getirdiler. Kadıncağz çok ürkmüştü. Doktor Hebert benden, onun yanında oturmamı istedi. Öyle yaptım. Bir şizofren. Eh, bu açıklama gerektirmiyor sanırım. Bir erkek arkadaşını seviyordu ve bu hafta evleneceklerdi. Adam vaz geçti. O altüst oldu. Yemedi. Uyumadı. Çok ağladı. Dün Waterloo köprüsünün üstünde yürüyordu ve birdenbire kendisinin aşağı yukarı yedi metre tepesindeydi ve köprüyü geçen kendini yukarıdan seyrediyordu. Bu bana sıkça oluyor. Bunun anlamı şu. Bizler, iç içe geçmiş birden fazla kişiyiz, iç içe yerleştirilmiş Çin kutuları gibi. Bedenlerimiz en dıştaki kutudur. Ya da en içteki de diyebilirsiniz. Bir şoka uğrarsan, en iyi arkadaşın sana, hayır seninle evlenmeyeceğim, senin yerine arkadaşın Arabella ile evleneceğim derse, o zaman her şey olabilir. Ben, kendimi dışarıdan seyretmeyi seviyorum. Öylesine, öylesine, öylesine yaşayıp durmayı önemsizleştiriyor. Kendime, o zavallı eski çantaya bakıyorum, ki ben oyum (Doktor Hebert güzel elbiselerimi giymem ve yüzüme makyaj yapmam gerektiğini söylüyor). Ama pek anlamadığı, anlamıyorsunuz Doktor Hebert, dışarıda durup da zavallı eski çanta Lynda'ya bakan en dıştaki Çin kutusunun umurunda değil. Benim gerçekten olduğum şey o zavallı çanta Lynda ve onun kemikleri ve titremeleri ve nöbetleri değil. Ben onun dışında duruyorum ve ona bakıyorum ve düşünüyorum, eh ağla istersen, neden olmasın? Benim umurunda değil. Ama dün geceki o zavallı çatlak. Adı Anne. Öyle sanıyorum ki Doktor Hebert, ona, sen iç içe yerleştirilmiş bir Çin kutuları takımısın ve sen kendini berbat ve hasta hissederek Waterloo köprüsünün üzerinden geçerken, bunlar bir parça

birbirlerinden ayrıldılar, böylece içlerinden biri ötekilere ya da ötekine yukarıdan baktı, deseydim, kendini daha iyi hissedeceğini düşünüyorsunuz. Çünkü, Doktor Hebert, buna alışmak kolay değil. Tutup da, bir müjde verir gibi söyleyiveremezsiniz. Eğer dindarsa belki. Ruh. Ama Anne dindar değil, sordum. Dindar olsa korkardı, ama duymuş olduğu bir fikir olacaktı. O zaman ona Çin kutuları değil de, ruh derdim. Ama çoğu dindar insan zaten en önemsiz Çin kutuları hakkında, onu gömmek, katafalka yatırmak, mezarının içinin nasıl olacağı ya da yakmak ya da başka bir şey yapmak gibi şeyleri düşünüp durur. Dolayısıyla öylelerse, onlara ruhtan söz etmek bile pek yarar sağlamaz, hele Çin kutularının yararı hiç olmaz. Kelimeler. Çin kutuları kötü. Ruh iyi. Hristiyansa. Bazen zavallı bir çatlak odama geliyor ve onunla konuşabiliyorum. Çocuklar en iyisi. Demek istediğim, kendilerini bu türden bir şeyin önünde yürürken ya da bu tür bir şeyi gördüklerinde pek çoğu korkmaz bile. Bazıları için ikinci bir mizaç gibi. Bir oyun. Ama sessiz kalmaları gerekiyor. Çocukken ben öyle yaptım. Annemle babam kavga ederdi. Başladıkları zaman kendimi odanın dışına götürürdüm. Elbette benim orada olduğumu düşünürlerdi, ama değildim. Yüzümde salakça bir sırıtışla orada otururdum, ama orada değildim, başka düşünceler düşünüyordum. Şimdi bırakmak zorundayım.

Anne çok kötü. Onun yanında oturuyordum. Hiç görmediğim kadar çok korkuyor. Onun kötü ve günahkâr ve daha başka şeyler olduğunu söyleyen olağan sesleri duyuyor. Ayrıca Arabella'yla evlenen arkadaşını görmeye devam ediyor. Onları konuşurken görüyor. Sevişirken görüyor. Bana söyledi. Doktor Hebert'e söylemeye korkuyor. Ona Doktor Hebert'e söylememesini söyledim. Şimdi Doktor Hebert'e söylüyorum. Doktor Hebert bir yana, ama burada başka doktorlar da var. Bu şekilde Doktor Hebert bilecek, ama öteki doktorlar bilmeyecek. Ona, yaptıklarının "ikinci göz"le görmek olduğunu, böyle bir şeyin varlığını duymuş olması gerektiğini söyledim. Pek çok kişide bunun olduğunu söyledim. Ona, çocukken çeşitli şeyler görüp görmediğini sordum. Gördüğünü söyledi. Bunun piyano çalmak ya da bisiklete binmek gibi olduğunu söyledim. Alıştırma mükemmelleştirir. Bütün bu türden şeyleri söyledim. Makul. İkinci göz, hepsi bu! Kendine yedi metre yukarıdan bakmak, bunu gariplik olarak düşünme! Eh, bunlar kendini hiçbir şekilde daha iyi hissetmesini sağlamadı. Çünkü bu şeyler kişiyi hasta edecek kadar güçlü bir şekilde meydana geldiğinde, bunun nedeni yüzde 6 ya da her neyse bir dalga boyu oluşturduğundandır. Bir voltajdır. Bir yerine bin voltur. Mesele, normal gibi olup da birdenbire kendine dışarıdan bakman ya da sesler duymak değil, bunlar sanki yana doğru ya da bulunduğu yerden yukarı doğru kaymalar gibi olabilecek şeyler, öyle voltaj yükselişi gibi değil, ama sonra başka zamanlarda ya da başka kişilerin yanında voltaj aniden yükselir ve kendini parçalara ayrılacakmış gibi hissedersin. O yüzde beş görme, duyma vesaire enerjilerdir. O kadar çok görme, duyma voltajıdır. Ve biraz daha fazlası geldiğinde makine parçalara ayrılacakmış gibi sarsılır. Mesele budur. Mesele budur Doktor Hebert. Anne bunun sona ermesini istiyor. Tahammül edemiyor.

Dün gece Doktor Hebert ve ben seanslarımızdan birini yaptık. Işıklar söndükten sonra. Onun bürosunda. Gece nöbetindeydi. Bütün bunları okumuştum. Makul bir düşüncesi vardı. O da bu. Bir kişi, diyelim ki yaylalardaki bir İskoç bayan, vaktiyle bana bakan yaşlı dadı gibi, ikinci bir gözle görürse ve derse ki: Uzun boylu, karanlık bir yabancı yoluna çıkacak ve sonra gerçekten çıkarsa ya da, birisi bu hafta ölecek ve gerçekten ölürse, o zaman bu kişi, voltaj fazla yüksek diye paramparça olacakmış gibi sarsılmaz. Ya da bir ağacın dalından aşağıda tozların içinde oynamakta olan kendilerini seyreden çocuklar. Bunlar sarsılmaz. Sarsılmazlar ve ağlamazlar ve çılgınlık atmazlar ve bunun sona ermesini dilemezler, aksine bütün bunlar onlara dünyadaki en normal şeymiş gibi görünür.

Bunun cevabı, kimi kişilerin yüzde 5 değil de, belki yüzde 6'yı algılayacak şekilde doğmuş olmasıdır. Ya da yüzde 7'yi, hatta daha fazlasını. Ama sen bir yüzde 5 kişisiysen ve ansızın bir şok sana yüzde 6'yı açarsa, o zaman "deli" olursun. Ben bir yüzde 6 kişisi olarak doğduğumdan eminim, hiç de deli değildim. Ama sonra beni delirttiler, çünkü bildiklerimi anlattım. Çenemi tutmuş olsaydım, huzurlu bir hayat yaşamış olacaktım. Mark ile. Zavallı Mark. Ah, zavallı Mark. O Rita ile birlikte Kuzey Afrika'da. Bana yazıyor. Beni seviyor. Rita'yı seviyor. Martha'yı seviyor. Sevgi sevgi sevgi sevgi sevgi. Eğer benim her yerimi mıncıklayıp durmasından, elini ve şeylerini içime tıktırmasından hoşlanıyor olsaydım, o zaman bu, onu sevdiğim anlamına gelecekti sanırım. Onun bunu görme şekli buydu.

Doktor Hebert ile konuşmalarım, Martha ile yaptığım konuşmalara benziyor. O kadar uzun, bütün bir gece boyunca ya da bir defada o kadar değil, çünkü Doktor Hebert çok çalışıyor. İlgilenmesi gereken meseleler var. Ama aynı şeylerden söz ediyoruz. Doktor Hebert çok şey öğrendiğimi, ama bilgimi kullanmadığımı söylüyor. Diyor ki, Martha ile benim bu kadar çok şeyi öğrenip de sonra bunlarla hiçbir şey yapmıyor olmamız anlamsız. Ne yapmak? The Times gazetesine mektup yazmak. (Bu Mark'ın konuşma tarzı.) Kürsülere çıkmak? (Arthur. Phoebe.) Ona dedim ki, Martha bana tekrar yazdığına, ondan gelip beni görmesini isteyeceğim, o zaman o ve Martha da konuşabilirler. Martha bir komün yerinde. Oraya Francis'i ziyaret etmek için gitmişim. Makul bir yer olduğunu sanıyorum. Ama insanlar niçin tek bir yerde toplanıp birlikte yaşamak zorundalar? Bir sepetin içinde kıvrılıp birbirlerini yalayan köpek yavruları gibi. Şlop şlop. Birbirine benzer kişiler zaten öyle ya da böyle birlikte olurlar. Benim düşündüğüm bu. Hiç de öyle şlop şlop olmaları gerekmiyor.

Doktor Hebert benimle birlikte gelip Martha ile Francis'i ziyaret etmek ve bütün gece boyunca konuşmak istiyor. Bence mahsuru yok.

Doktor Hebert her gün "yetilerim" üzerinde çalışmamı istiyor. Ona diyorum ki (size şimdi söylüyorum) bazen "yetilerim" güçlü oluyor, bazen de olmuyor ve bir büro işiymiş gibi "her gün" çalışmaktan söz etmek anlamsız. Ama o, 9'dan 5'e ya da belki de 2'den 4'e çalışmakta ısrarlı. Pazartesiden cumaya kadar? Cumartesi ve pazar serbest miyim? Buraya gelen ve fazla korku içinde olmayan kişilerin bu çalışmaya katılması gerektiğini söylüyor. Neye katılacaklar? "Bildiklerim" konusunda çok meraklı. Ama ya bildiklerim pek de hoş değilse? Ya olacaklar hakkında bildiklerim varsa, ama bilmemeyi tercih ediyorsam? Doktor Hebert şunu ya da bunu bilmekten çok kolay söz ediyor. Ona soruyorum (size tekrar soruyorum Doktor Hebert), hepimizin ya da çoğumuzun yüzde 5'e, içimizden bazılarının yüzde 6'ya ve çok daha azımızın 7 ya da 8'e ayarlanmış olduğumuzu neden düşünüyorsunuz? (Ama onları bilemeyiz değil mi? Onlar tanrı gibi bir şey olmalı sanırım. En azından bizim bulunduğumuz noktadan bakıldığında.) Sizce bunun nedeni, biz küçük makineleri bu şekilde ayarlayan her kimse, bizlerin ne kadarına dayanabileceğimizi çok iyi bilmesi olabilir mi? Çünkü Doktor Hebert, ben dayanamıyorum ve bildiklerim hakkında düşünmemeye çalışıyorum.

Bunları yazarken önemli bir şeyi eklemeyi unuttum. Eğer bir kişi, sırayla her biri bir diğerinin içine yerleşik bir Çin kutuları takımı ise, o zaman, dünya da öyle mi? Bunu yazıyorum, çünkü önemli. Kendime dışarıdan baktığımda güleceğim geliyor. Bütün kemikleri ve acıyan parmaklarıyla eski çanta Lynda'yı görüyorum. Ama bakan kişi öyle değildir. Eski çantanın o kadar hoş olmayan bir

elbise içinde olması önemli değildir. (Bugün yine ütü odasına giremedim, anahtar kayıptı, Doktor Hebert, eğer güzel görünmekten gerçekten kendine saygı bakımından söz ediyorsanız.) O halde belki de bizim dünyamıza, bu berbat yere, cehenneme yukarıdan bakan başka bir dünya vardır. Buranın cehennem olduğunu biliyor muydunuz, Doktor Hebert? Biliyor muydunuz? Size söyledim ve gülümsediniz. Onun hastalığından diye düşündünüz. Ama burası cehennem, Doktor Hebert. Ama varsayın ki düşündüğüm şey gerçek, başka bir dünya, yerçekiminin zincirleri içindeki bu ağır sefalet bohçasının daha hafif türden bir kopyası, öyle bir yerçekimi ki, o kadar ağır ve koyu -varsayın ki bu öteki dünya bir eldiven gibi sıyrılıp çıkıyor ve geriye, cehenneme bakıyor ve omuz silkiyor. Ve başka bir dünya daha ve bir başkası daha. Yuvarlak Çin kutuları. Bu sizi eğlendiriyor mu? Kendi yüzümde bir gülümseme hissediyorum, bu yüzden eğlenceli olduğunu sanıyorum.

Bazen Martha ile birlikte oturur ve gülerdik, gülerdik. Kimi zaman Dorothy gülerdi. Gerçi çok sık değil. Sandra gülmezdi, asla. Ama Dorothy kendini öldürdü ve Sandra iyileşti. Hiç kimse Sandra'yı sevmezdi. Çünkü onun sıradan olduğunu söylerlerdi. Evet öyleydi. Bütün bu hastanelerdeyken bunu umursamadım. Yıllarca ve yıllarca düşünmedim. Önemli olan, bir şey söylüyorsunuz ve anlaşılıyor. Mark kocamdı. Şimdi değil, çünkü ona, benden boşanması gerektiğini, böylece Rita'nın uygun bir şekilde çocuk sahibi olabileceğini söyledim. Mark beni seviyordu. Beni seviyordu. Beni severek deli ediyordu. Beni ne kadar sevdiğini dinlerdim. Pasaklı, kirli, kokulu saçlarımı ellerine dolamak isterdi. Sevgi. Lynda canım, seni seviyorum. Ama hiçbir zaman ona söylediğim herhangi bir şeyi anlamadı. Bir yandan Martha'yı seviyordu. Eh, onlara iyi şanslar. O zaman öyle düşündüm ve şimdi de öyle düşünüyorum. Sonra Rita geldi. Şap şup şlop şlop glup glup. Rita hiçbir zaman Mark'ın söylediği herhangi bir sözü anlamadı. Ama buna boş verdi, çünkü Rita ile Mark söz konusu olunca evde iyi bir hava var, öncekinden farklı yani. Bundan da benim çıkardığım sonuç, seksi anlamaya çalışmam boşuna. Sevgi dedikleri. Zaman israfı. Ben buna uygun donanmış değilim, apaçık.

Doktor Hebert, 9'dan 5'e, büro saatleri konusunda söylediklerimi anlamış. Havamda olduğum zaman gelmemi istiyor, böylece zaman kaybetmiş olmayacağım ve o benim üzerimde deneyler yapabilecek. Deney demedi, çünkü benim o türden şeylerden korktuğuma inanıyor. Doktor Hebert, ben bir şeyler söylediğimde dinlemiyorsunuz. Bir daha asla korkamam, çünkü kötü şeyler olduğunda bedenimin dışına çıkıveriyorum ve başka bir yerlere uçuyorum. Deney yapmak istiyorsanız bence mahsuru yok. Ama bir işe yarayacağı yok. Meslekten kardeşlerinizi mi ikna edeceksiniz? Aklınızdaki şey bu mu? Doktorların konferanslarının ya da toplantılarının kobayı olmayacağım. Hayır, hayır. Sizin anlamadığınız şey, insanların bu şeylere hiçbir zaman inanmadıklarıdır. Kendileri yaşamadıkça inanmazlar. Sonra, yaşadıkları zaman da kendileri de başka kişilerin inanmadığı kişiler haline gelirler. Şanssızlık işte. Martha ile Francis, ordunun bu türden şeyler hakkında araştırma yaptığını ve sonra kullandığını söylüyorlar. Neden orduya sormuyorsunuz? Onlar sıradan insanlara doğruyu söylemezler. Ölüm daha önemli.

Doktor Hebert başka bir hastaneye atanıyor. Benim de onunla gidebileceğimi söylüyor. Onunla gitmeliyim. Hastanede kalmak istiyorum. Taburcu olup dışarıda idare edebileceğimi söylüyorlar, ama ben fazlasıyla kötümüş durumdayım ve buna göre davranacağım. O komün yerinde yaşayabilirdim, ama sürekli uyumlu davranmak zorunda kalacaktım. Şlop şlop şlop. Önümüzdeki hafta buradan ayrılıp Doktor Hebert ile birlikte gideceğim. Hastaneler birbirine benzer. Doktor Hebert, benimle birlikte çalışmak istediğini söylüyor.

Doktor Hebert ile görüştüğümden beri zaman zaman kısa anlar için de olsa, kendimi bir kızken olduğum gibi hissettim. Beni tutup hastanelere tıkmalarından önceki gibi. Ben çocukken sesler dostçaydı. Benimle konuşan bir dostun sesini duyuyordum. Şöyle derdi: Evet Lynda, her şey yolunda, bunu yap. Ya da şunu. Ya da, şunu yapmayı düşündün mü, çünkü denersen başarısın. Lynda, Lynda, üzülme. Mutsuz olma. Ve bir kere, annemle babam sürekli kavga ettiği için ağlayıp durduğumda, benim bunu bu kadar büyük bir mesele haline getirmem hakkında o ses dedi ki: Mesele ne Lynda? Demek istiyordu ki, yok yere kendini niye bu kadar çok üzüyorsun? Bunca yıldır hep o dostluğu hatırladım ve nereye gittiğini merak ettim. Çünkü doktorlar hayatıma girdiğinden beri duyduğum bütün sesler hep günahkâr olduğumu, korkunç, zalim olduğumu söylediler. Ama şimdi o dost sesler geri dönüyor. Çünkü Doktor Hebert nazik bir adam. Bizzat kendisi nazik demek istiyorum, sadece sözleri değil. Sözler hiçbir şey değil. Orada olan, bir kişi ya da yer içindeki nazik şey tatlıdır. Bir tür tatlılık ve yakınlık. Hep söylüyorum Doktor Hebert, zavallı çatlaklara eziyet eden o sesler, sen korkunçsun falan, seni cezalandıracağım diyen sesler, aynı şekilde ben senin dostunum, bana güven diyebilirdi.

ÖRNEKLEMELER: Şikasta'nın Durumu

Bu, Şikasta'nın bilgi düşmanı bir dini tarafından kontrol edilen bir yerinde gerçekleşti. Bu din sapkınlığını ve cehaletini hayatın tüm yönlerine yayıyordu ve mutlak gerçek olarak, “tanrının” insanlığı, aşağı yukarı dört bin yıl önceki belirli bir tarihte yaratmış olduğunu savunuyordu. Başka herhangi bir şeye inanmak, sosyal olarak afroz edilmeyi, geçim imkânını kaybetmeyi, “tanrısız” ve genel olarak günahkâr olarak tanınmak gibi baskıları göze almayı gerektiriyordu. Şikasta'da bile eşi çok az görülmüş bu dar kafalılığa ve dogmatizme karşı tepkiler, insanlık tarihi, biyoloji, evrim gibi alanlarda çalışan belirli entelektüellerden geldi ve bunlar alternatif inanç olarak, gezegenin insanlarının yavaşça, pek çok bin yıl boyunca, hayvanlar âleminin içinden evrimlendiklerini savunuyorlardı: tüm Şikastalıların atası olarak belirli bazı maymun türlerini gösteriyorlardı. Din şiddete başvurdu, o sırada teorik olmasa bile pratikte neredeyse dinden ayırt edilemeyen sivil otorite de telaşla, öfke patlamalarıyla, cezalarla, keyfi tedbirlerle cevap verdi.

Az sayıdaki bu bireyler cesaretle ve inançla mücadele etti, “batıl inançlara” karşı “akılcılığı” ve “özgür düşüncüyü” ve “bilimi” koydular. Her biri şu ya da bu şekilde tutumundan dolayı acı çekmek durumunda kaldı.

Burada onlardan birinin, “özgür araştırma davasında bir sıra neferinin” -kendi hakkındaki tanımı böyleydi- öyküsünü sunuyorum. Zengin bir aileden değildi, aksine yoksuldu ve en iyisinden bir öğretmendi, tutkusu her zaman, gençlere cehaletin zorbalıklarından özgür, yararlı hayatlar yaşamaları ve beraberinde hangi sonucu getirecek olursa olsun, her olgusal gerçeği sonuna kadar izlemeye hazır olmaları için ilham vermektir -ve hâlâ da öyle.

Kamuoyunun tamamen din boyunduruğu altında bulunduğu küçük bir kasabadaydı. Sorumluluğunu üstlendiği çocuklara yeni “bilgiyi” -yani tüm insanlığın hayvanlardan türediğini- öğretmeye başladı ve çeşitli cezalar aldıktan sonra işten atıldı. Evlenmeyi umduğu kız onun yanında yer alacağını söyledi, ama sonra, ailesinden gelen baskılara boyun eğdi. Vicdanının sesi onu ayakta tuttu, kendi kendine marangozluk öğrendi ve büyük zorluklar altında -çünkü kasabadaki insanların çoğunluğu ondan uzak duruyordu- kıt kanaat para kazanıyordu. Bir süre sonra rahipler bunu bile imkânsızlaştırdılar. Yaşadığı kasabayı terk etmek zorunda kaldı, onun geçmişi kimsenin bilmediği

büyük bir kente gitti. Marangoz olarak iş bulabildi. Zamanla “yeni bilgiyi” içeren bir kitaplığı bir araya getirdi, bunlar her türden özgür düşünce eserleri, bilim eserleri, kimisi o sıralar hızla ilerlemelerin sağlandığı bir bilim olan genetikle ilgiliydi. Kitaplığını dostlara açtı, bunlar özellikle, genç kişilerden oluşuyordu ve bu kentte bunlar, “herkesin herkesi tanıdığı” küçük bir yerde olabileceğinden kat be kat fazlaydı. Kitaplığı, görüşleri, dinlemek isteyen herkesle yaptığı korkusuz sohbetler, çeşitli kereler yerel dini temsilciler tarafından ziyaret edilmesine neden oldu. Bir keresinde kitaplığı yerel sapkınlar tarafından yakıldı. Evini iki kere taşımak zorunda kaldı. Evlenmedi. Altmış yıl boyunca yoksulluk içinde ve yalnız yaşadı, her zaman haklı olduğu inancıyla ve “gelecek, beni haklı çıkaracak” ve “ben doğruları savundum” inancıyla kendini ayakta tuttu.

Onun bu tutumu ve zamanın fikir akımlarına -bunlardan bazıları doğru ve değerliydi, ama genellikle nüfusun büyük kısmı tarafından alaycı bir şekilde “Eğer maymun olmak istiyorsan, sana kimse engel olmuyor!” şeklinde sloganlaştırılıyordu -ve keşiflerine açık olan az sayıdaki başka cesur zihin gerçekte, özellikle yıkıcı türdeki- bazı yerlerde yüzyıllarca mutlak hakimiyet elde etmiş olan -bu dinin kısıtlayıcılığını Şikasta'nın geniş bölümleri boyunca yok eden, başarılı ve yaygın bir hareketin başlangıcını oluşturdu.

Bu adam yaşlılık günlerinde dükkanlara girdiğinde ya da güneşlenmek için bir bankta otururken çocuklar ve bazen de yetişkinler tarafından “Maymun! Maymun! Maymun!” bağırışlarıyla taciz edilirdi. Ve onlara gülümserdi, sırtını dimdik tutardı; başı yukarıda, korkusuzca, gerçeğin verdiği güçle.

Johor: Kendisinden rapor istenen Ajan 20, aşağıdaki bilgiyi göndermiştir.

Tecrit Edilmiş Kuzey Kıta'da büyük bir kentteyim ve burada zengin ile yoksul arasında çok büyük uçurumlar var. Burası bir konut bölgesi ve yüksek binalar sayısız kişiyi barındırıyor. Bütün erkekler ve kadınların pek çoğu gündüzleri, işe gitmek üzere burayı terk ediyor. Buradaki yoksulluk en aşırı, yani yiyecek ve ısınmak için mücadele etmeyi gerektiren türden değil, ama Şikasta'nın refah bölgelerinde yaygın olan bir çeşittir: enerjinin büyük kısmı belirli bir hayat standardını sürdürmeye harcanıyor, bu standart da ekonominin ihtiyaçlarına göre keyfi olarak dayatılıyor. Aile hayatı parçalanmış halde. Çiftler nadiren uzun süre beraber oluyor. Daha erken yaşta kendi başlarına idare etmeye terk edilen ve pek az ilgi gören çocuklar çeteler oluşturuyor, erken yaşta suçlu haline geliyor. Uzmanlar bu sorunu çok düşünüyor ve çözümünün gençlere ana babaları tarafından daha fazla ilgi gösterilmesi olduğu sık sık ilân ediliyor. Bu türden açıklamalar yetkili kişilerce yapılıyor, ama fazla sonuç alınmıyor.

İlginç bir durum, idealleştirilmiş bir aile hayatına ait öykülerin çeşitli propaganda medyalarınınca sürekli gösterilip durulması; ama bunlar geçmiş dönemlere ait şeyler ve günümüzün yaşantısıyla bağını kurması çok zor, ama yine de çok popülerler. Bu masallardaki yetişkinlerin gösterdiği sıcaklık ve sorumluluk ile gündelik yaşantıda gözlemlenebilenler arasındaki tezat, gençlerin kinizmini ve yabancılaşmasını daha da artırıyor.

Bu çocuk çetelerine -bunlar elbette kısa zamanda genç yetişkinlere dönüşüyor- birer birey olarak seslenmeye çalışmanın fazla yararı yok. Bir birey olarak, etki alanım sınırlıdır.

Yetişkinlere, özellikle de annelere seslenmek daha iyi sonuçlar getiriyor, ama sıklıkla geç kalmış bir etki oluyor.

Kimi zaman, bu kule gibi yükselen binalara tıklmış binlerce aile içerisinde, yavrularını bir

hayvanınki kadar ahlaki enerji ya da inançla yetiştirecek bir tane bile var mıdır diye merak etmişimdir.

Ve burada sözünü ettiğim şey, çocuklara bile uygulanan gizli fiziksel ve ruhsal gaddarlıklar değil, kayıtsızlıktır, ilgi yokluğudur.

Yüksek binaların sıralandığı dönümlerce çıplak asfaltın bitişiğindeki bir sokakta eski bir binada bulunan bir odada yaşıyorum. Bir bahçeye, hele ağaçlara rastlamak gerçekten zor, ama zemin katta bulunan odam, üstünde birkaç çiçeğin büyüdüğü küçük bir toprak parçasına bakıyor. Orada iki ağaç var, biri küçükçe, öteki iyice büyümüş.

Holün karşısındaki odada oturan kadın çiçeklere bakıyor ve kedi besliyor. Pek çok kadın gibi, pek az şeyden büyük sevinçler ve ilgilenecek şeyler çıkarıyor.

Soğuk bir gece içeri aldığı bir dişi kedi dört yavru doğurdu. Üçünü dağıttı. Zaten yaşlanmış olan dişi kedi öldü. Geriye bir kedi kalmıştı, siyah-beyaz bir dişi, güzel ve hareketli, ama aptal. Hatta geri zekâlı olduğunu sanıyorum. Zamanın büyük kısmını uyuyarak geçiriyordu, ürkekti ve hep içeride duruyordu. Kızıştığı zaman, başka kedilere burasının kendi hakimiyet bölgesi olduğunu göstermiş olan büyük bir kara kedi ile çiftleşti. Kadın bu kara kedinin bir evi olduğuna inanıyordu, ama aç görüldüğü zaman ona yiyecek veriyordu. Onu odasında istemiyordu, ama dişi ilk defa yavradığında, iki taneydi, taba rengi bir erkek ve siyah bir dişi, baba kedi o kadar ısrarla içeri girmek istedi ki, kadın onu içeri aldı ve bu kara kedi ailesinin bulunduğu kutunun yanında oturur, küçük anne kediye seslenir ve kimi zaman da yavruları yalardı.

Kadın bu babacan davranıştan etkilenmişti ve bunu görmem için beni çağırdı. Dişi kedinin onun “karısı” olduğunu söylüyorduk -gülümseyerek, ama kimi zaman kadın kahkaha atarak öyle bir tedirginlik sergiliyordu ki, insan ırkı için bunun anlamı utanmaydı.

Emzirme sürdüğü müddetçe küçük siyah beyaz kedi iyi bir anneydi. Ve yavrularını temiz tutuyordu. Ama onlara tuvalet kutusunu kullanmayı öğretmeyi başaramıyor görünüyordu. Bunu yapan, erkek kedi oldu. Onları kutuya götürdü, oturmalarını sağladı ve onları, dişi kedilerin yavrularını yüreklendirmek için çıkardığı “mırıltı”nın erkekçesiyle ödüllendirdi. Bizim komik bulduğumuz kaba bir pırr çıkarıyor ve ardından da yavruları yalıyordu.

Hiçbir bakımdan güzel değildi. Çok yaşlı olduğuna inanıyorduk, çünkü kemikliydi, kulakları yırtık, bu yeni evinde, çünkü artık burası onun evi olmuştu, kendisine verilen yemeklere rağmen kürkü seyrekti. Yılışık ya da açgözlü değildi. Bir yerden geri dönmemizi beklerdi, sonra da sarı gözlerini gözümüze dikerek, kendi eşiti varlıklara bakar gibi, onurlu bir duruşla içeri alınmayı isterdi.

Yemek konusunda ise, “karısı” yerken o bir kenarda dururdu, dişi fazla yemezdi, ama onunla aynı anda çanağın etrafına toplaşmış yavrularını sanki hiç görmüyormuş gibi, onları düşünmeksizin yerdi. Dişi doyduğunda hemen kutusuna dönerdi. Erkek kedi yavruların yemeklerini bitirmelerini bekler, ondan sonra gelip yerdi. Sıklıkla fazla bir şey kalmış olmazdı, ama ek yemek konmasını talep etmezdi. Çanağı tertemiz yalardı, yavrularla birlikte oturur ya da onların birbirlerine sokulmasını izler, yanlarına uzanır, nöbet tutardı.

Yavrular için bahçeyi tanımanın zamanı geldiğinde anne kedi bunu bilmiyor görünüyordu. Onları dışarı çıkarmak için hiçbir şey yapmadı. Bahçeye merdivenle iniliyordu. Erkek kedi merdivenin başına oturdu ve tuhaf kaba pırrrılarını çıkararak yavruları çağırdı, onlar da yanına gitti. Onlara bahçeyi yavaşça dolaştırdı, onlar oynaşır ve onun ve birbirlerinin üstüne atlayıp dururken onlara her şeyi, her köşeyi gösterdi, sonra da dışkılarının üstünü temiz bir şekilde örtmeyi gösterdi.

Bu sahneyi kadın ve ben, her birimiz kendi pencereimizden, izliyorduk.

Yakındaki bir binada, doğuştan tırmanıcı olan genç bir kedi vardı. Her zaman bir ağacın tepesinde olurdu ya da bir binanın pervazı boyunca kendini dengeleyerek, patilerini dikkatle birbiri ardına basarak ilerlerdi.

Bu zıpçıktı kahramanı büyük ağacın tepesinde gören yavrular, onun peşinden tırmandılar ve aşağı inemediler. Tırmanıcı kedi ise onlara aldırmaııp ağacın tepesinden daha küçük ağacın tepesine sıçradı ve oradan da yere inip gözden kayboldu.

Yavrular paniğe kapıldılar, ağlayıp sızlandılar.

Merdivende oturduğu yerden olan biteni izleyen kara kedi düşünceli bir edayla büyük ağacın dibine yürüdü, oturdu ve yukarıya baktı, durumu değerlendirmeye başladı. Orada, tepesinde, yavrular büzülmüş, tüyleri dikilmiş halde, panik içindeki şikayet ciyaklamalarını çıkarıyorlardı.

Onlara güvenli bir şekilde inebilmeleri için talimatlar verdi, ama yavrular onu dinleyemeyecek kadar paniklemişti.

Ağaca tırmandı ve bir tanesini aşağı taşıdı, sonra tekrar yukarı çıktı ve ötekini aşağı indirdi.

Bu aptallıkları yüzünden onlara kaba pırrrlarla ağır bir şekilde çattı ve kulaklarını çimdikledi.

Sonra küçük ağaca yürüdü, onları yanına çağırıldı ve yavaşça, geriye bakarak ve onların kendisini takip etmesi için duraklaya duraklaya tırmandı. Önce acar küçük tekir çıktı, sonra da güzel küçük kara kedi. Ağacın üst dalları onun ağırlığı altında sallanmaya başladığında bir hırıltı çıkararak yukarıya, kendisine bakmalarını sağladı, sonra da yavaşça geri geri inmeye başladı. Yavrular da bir sürü şikayet sesi ve korku çığılığı arasında aynı şeyi yaptılar. Zemine yaklaşınca aşağı atladılar ve dersin sona ermiş olmasının sevinciyle bahçeyi dört dönerek kovalamaca oynadılar. Ama kara kedi onları yanına çağırıldı ve bu sefer büyük ağacın yarı yüksekliğine çıktı. Yavrular onu izlemedi. Orada kaldı, yarı yükseklikte, dört bacağı ağaca kancalanmış halde, aşağıya bakmaya ve onları yanına gelmeye çağırmaya devam etti. Ama gelmediler. Ertesi gün dersi tekrarladı ve kısa bir zaman sonra yavrular büyük ağaca tırmanabilir ve güvenli bir şekilde kendi başlarına aşağı inebilir duruma gelmişti.

Bütün gün bahçede durup onları gözetliyordu ve yavrular içeriye, annelerinin yanına gittiği zaman duvarın üstüne uzanıyor ya da bazen de onların peşinden gidiyordu. Kutusuna etrafına kayıtsız bir şekilde yerleşmiş haldeki “karısı”nın yanına oturur, ona bakardı. Onun haline şaşırıyor gibi görünüyordu. Bu genç hayvan, hayatın en asgari gereklerinden fazlasına enerjisi kalmamış yaşlı bir kadın gibiydi ya da ağır bir hastalık geçirip depresyona girmiş bir genç kadın gibiydi. Emziren genç bir kedide göreceğiniz ateşli, neşeli, sahiplenici enerjiden eser yoktu. Kara kedi bazen çirkin yaşlı kafasını onunkine yaklaştırır, onu koklar, hatta onu yalardı, ama dişi ona hiçbir cevap vermezdi.

Yavrular büyüdüler ve yeni evlerine gittiler.

Sonbahar geldi. Bir avcı havalı tüfeğıyle kara kediye ateş etti ve iyileşmesi çok zaman alan, bir bacağını topal bırakan bir yaraya neden oldu. Ama onun yürüyüşü zaten biraz hantaldı, o yüzden de yaşlılıktan sandık.

Kış geldiğinde, daha önce hiç yapmadığı bir şeyi yapmaya başladı. Merdivenlere oturur, kadının penceresine ya da benimkine bakar, sessizce miyavları. Kadın onu içeri alırsa bir süre dişi kedinin yanında oturur, ama dişi ona aldırış etmeyince kendi başına bir köşeye çekilirdi. Ama kadın aslında onu evde istemiyordu, bu yüzden o da sessiz çağrısını bana yöneltti. Odama girdiğinde, onun için sobanın yanında yere bir battaniye serilmesini beklerdi ve orada uyurdu, sabahleyin de kapıya yürür, kaba bir pırrr ile teşekkür eder, bacaklarıma nazikçe sürünürdü ve çıkardı. Kötü bir kıştı. Bazen kendini dışarıya sürüklemekte güçlük çekerdi, o kadar kaskatı kesilirdi ve odamda, battaniyesinin üstünde kalırdı. Hacetini gidermek için birkaç dakikalığına dışarıya sürünürdü. Bunu çok sık

yapmaya başladığını gördüm. Odaya bir tuvalet kutusu koydum, çünkü dışarıyı epey yüksek karlarla kaplıydı. Kutuyu sık sık kullanıyordu. Böbreklerini üşütmüştü sanırım. Eh, yaşlıydı. Kadınla tartıştık ve o kadar yaşlı olduğuna göre doktorlarla ve onu hayatta tutma çabalarıyla rahatsız edilmemesi gerektiğine karar verdik. Gerçi ona ilaçlar aldık.

Aşırı zayıflamıştı ve yemek yemiyordu.

Bir, iki kere “karısını” ziyaret etti ve dişi onu gördüğüne sevinmiş göründü. Ama kara kedi benim odama döndüğünde, dişi bunu fark etmiş görünmedi bile.

Acı çektiği belliydi. Battaniyesine yavaş yavaş, kaslarının her birini sırayla kullanarak ve inlemesini bastırmaya çalışarak oturuyordu.

Kimi zaman yürürken, soluğunu tutar, sonra yavaşça, dikkatle soluk verirdi, bir yandan sarı gözleriyle elimden bir şey gelmiyor dercesine bana bakardı.

Acaba bu zavallı hayvan, rahatsızlık verdiği takdirde onu dışarıya, karların içine atacağımdan mı korkuyor diye düşündüm, ama hayır, daha sonra bunun soylu bir yaratığın, acının üstesinden gelen bir yaratığın kendine hakimiyeti olduğuna inandım.

Odamdaki varlığı her zaman sessiz, dost bir gücün varlığıydı ve elimi usulca üstüne koyduğumda, çünkü ani ya da kaba hareketlerden ürktüğünü biliyordum, kısa bir teşekkür ve takdir hırıltısı çıkarıyordu.

Düzelmedi. Onu dikkatle sarmaladım ve kedi doktoruna götürdüm. Kedi doktoru kanser olduğunu söyledi.

Ayrıca onun yaşlı bir kedi olmadığını, genç olduğunu, sahipsiz olduğunu ve soğukta ve yağmurda dışarıda yatmaktan romatizmaya yakalandığını söyledi.

JOHOR:

EK AÇIKLAYICI BİLGİLER. II.

[Bu bir anlamda, Ek Açıklayıcı Bilgi-I'in devamı sayılmalıdır. Arşivciler.]

Şikastalıların hayatlarına şu ya da bu türden uyuşturucular olmadan tahammül edebildiği günlerin üzerinden çok zaman geçti. Geriye, çok geriye bakıyorum ve neredeyse BİZD akışının azaldığı günlerden başlayarak, hallerinin acısını dindirme ihtiyacını hissettiklerini görüyorum. Tabii her zaman, bunun geçerli olmadığı bireyler oldu, az sayıda da olsalar.

Alkol ve halüsinojenler, afyon ve kokanın ve tütünün türevleri, kimyasallar, kafein -ne zaman kullanılmadılar ki? Kim kullanmadı ki? En kaba olanlarıyla başlıyorum, açıkça rahatlatıcı ve gerçekliği yumuşatanlarla: ama meslekdaşların yaptığı çalışmaların alanına girmeye ve arşivlerimizde bu kadar çok bol bilgilerin bulunduğu konulara girmeye hiç gerek yok.

Duygu uyuşturucularının sonu gelmedi...

Ama şimdi, bu zamanda, pek azı özlerini, sağlıklarını koruyor. Kast ettiğim şeyi tam olarak şöyle tanımlayabilirim ki, Şikasta'ya bu seferki ziyaretimde, tam tamına aynı kelimeleri, -diyelim ki- bir dini tarif etmek için de kullanabilirdim, nitekim yaptım da: ama önemli bir gerçek göz ardı edilmiş olacaktır: bu bir hissiyat ya da atmosfer.

Şikasta'nın dinleri azalmadı, gerçi zulmetme kudretlerini kaybettiler: yeni dini mezhepler türüyor ve en fazla da coşkunluk verici mezhepler çoğalıyor. Ama bu arada Şikasta'nın gökleri

yükseldi: aylarına adam gönderdiler ve komşu gezegenlerine makineler ve çoğu kişi Şikasta'nın başka gezegenlerden uzay gemileri tarafından ziyaret edildiğine inamıyor. Dinin kelimeleri, dilleri -ve tüm dinler duygusal, imge doğurucu kelimelere dayanıyor- ağırlaştı, daha fazla kehânet havasına büründü: ama aynı zamanda da daha saydam ve kaypak hale geldi. Yıldız, galaksi, evren, gökyüzü, cennet diyen bir Şikastalı, henüz bir yüzyıl öncesinde atalarının kullandığı aynı kelimeleri kullanıyor, ama aynı şeyleri kast etmiyor. Bir kesinlik, bir sağlamlık yok oldu. Gerçeklik körelticilerinin her zaman en kudretlisi olagelmış olan din, kesinliklerini kaybetti. Henüz kısa zaman önce, yüz yıl öncesinde, bir dinin üyeleri diğer tüm dinlerden daha iyi olduklarına ve tek "kurtarılacak" olan kişilerin onlar olduklarına inanabilirdi. Ama şimdi böylesi bir düşünce çerçevesi, ancak kendi tarihlerine gözlerini kapattıkları sürece ayakta durabiliyor.

Şikasta'nın milliyetçilikleri, vaktiyle dinleri besleyen enerjilerin çoğunu kullanan o kötücül yeni inançlar, güçlü ve her gün yeni milletler doğuyor. Ve her birinin doğuşuyla genç erkek ve kadınların koca bir nesli, bir hayalet uğruna ölmeye hazır halde öne çıkıyor. Ve, henüz bir, olsa olsa iki nesil öncesinde, bir Şikastalı tüm ömrünü, bir köyün ya da kasabanın ötesini düşünmeden geçirebilirken, bir "millet" kavramını ancak hayal meyal kavrayabilirken -şimdi, "millet" güçlüyken, her şeyi silip süpürürken, aynı şekilde etkileşen bir bütün olarak bütün dünya fikri de güçleniyor. Bir ülke için ölmek, eskisi kadar ikna edici olamaz. Daha o kadar yakın bir geçmişte, yüz yıl, belki hatta elli yıl kadar önce, bir milletin üyeleri için, Şikasta'nın bu küçük parçasının tüm diğerlerinden daha iyi olduğuna, daha soylu, daha özgür ve iyi olduğuna inanmak mümkündü. Ama bugünlerde kendine en çok değer biçen ve kendine tapman millet bile, diğerleriyle aynı olduğunu ve her birinin halkına yalan söylediğini, işkence ettiğini, onu kandırıldığını ve hakim bir sınıfın menfaatleri için halkın kanını akıttığını görmek zorunda kaldı.. ve dağılıyor, bu korkunç son günlerinde kaçınılmaz olduğu üzere.

Dinlerin vaktiyle ve halen de cezbediği, dinlerin vaktiyle ve bugün de seslendiği duyguların aynısına seslenen politika, siyasi partiler, her gün yeni inançlar üretiyor. Daha kısa süre önce bir siyasi mezhebin üyeleri, bozulmamış ve soylu ve en iyi olduklarına inanabilirdi- ama o kadar çok aldatmaca ve hayal kırıklığı, yalanlar, çizgi değişikliği ve o kadar çok katliam ve işkence ve delilik oldu ki, en fanatik taraftarlar bile zaman zaman inançsızlığa kapılıyor.

Bilim, dinlerin en yenisi, aynı zamanda da diğerleri kadar sapkın ve esneklikten yoksun, yeni bir yaşam tarzı, bir teknoloji, düşünce tutumları yarattı ve bunlara gittikçe daha fazla lanet ediliyor ve güvensizlik duyuluyor. Daha kısa zaman öncesinde bir "bilimci", tüm insan düşüncesinin, bilgisinin, ilerlemesinin en büyük zirvesi ve baş tacı olduğunu bilir -ve bunun kibri içinde davranırdı. Ama şimdi kendi küçüklüklerini öğrenmeye başlıyorlar ve kirletilen ve mahvedilen toprağın ta kendisi, karşılıklarına tamk olarak dikiliyor.

Her tarafta, halkları yüzlerce yıl harekete geçirmiş fikirler, düşünce sistemleri, inançlar çözülüyor, dağılıyor, gidiyor.

Geriye ne kaldı?

Şikastalıların kesinlik duvarlarındaki gedikleri kapatma kapasitesinin muazzam olduğu bir gerçek. Denetimlerinin ve etki alanlarının dışında kalan, pek çok tesadüfe bağlı olan varlıklarının acı verici doğasının ifşa olması, kozmik fırtınalara dalarkenki çaresizlikleri, zarar görmüş akıllarının şiddetleri ve uyumsuzlukları -bütün bunlara tahammül edemediklerinden, hâlâ gözlerini kaçırıyor ve dua ediyorlar ya da laboratuvarlarındaki formüllerine yenilerini

katıyorlar.

Bir bireyin daha büyük bir bütün ile oluşturduğu tüm bu ittifaklar, kendi aklından daha büyük akıl yapısıyla kendini özdeşleştirmesi, bir uyuşturucuydu, bir rahatlatıcı, çocuklar için bir müsekkindi. Bunlar alkol ve afyon ve diğerlerinden bile daha büyük uyuşturucular, ama işte gidiyorlar, incelerek, çözümlenerek gidiyorlar ve şu ya da bu amentü ya da inanç adına süren akılsız ve kıyasıya, fanatik ve ölesiye mücadeleler, bütün bu öfkeler, kendilerine yönelik kuşkuları dindirmenin, tecrit edilmişliğin dehşetlerini susturmanın birer aracıdır.

Şikastalılar, en derininden tehdit edici ve ezici olagelmiş olan durumları hakkındaki bilgiden korunmak için daha başka ne yollara başvurdular? Daha başka nelere, soğuk bir gecede bir battaniyeye sarılırcasına sarılabirler?

İçlerine yerleştirilmiş, hayatta kalmalarına yönelik çeşitli türden zevkler var; bunlar, tüm tür tehlikede olduğundan içgüdüsel bir gayretle kurtarmaya ve muhafaza etmeye çırpınan yiyecek ve seks ihtiyaçlarıdır.

Başka her şeyden daha güçlü olan bir şey var: iyi olmanın, doğanın kendini her zaman yenileyen, yenileyici, iyileştirici gücü; Şikasta'nın diğer yaratıklarıyla, Şikasta'nın toprağıyla ve bitkileriyle kendini bütün halinde hissetmek.

Şikastalıların en aşağı, en ezilmiş, en sefilleri bile rüzgârın bir bitkiyi kımlıdatmasını seyredecek ve gülümseyecektir; bir tohum ekecek ve büyümesini izleyecektir; bulutların canlılığını seyretmek için duracaktır. Ya da karanlıkta uyanık halde rahatça uzanacak, güvenlikte bulunduğu o yerde kendisine zarar veremeyecek olan -en azından bu seferliğine değil- rüzgârın uğultusunu dinleyecektir. İşte bu, yaşama gücünün asla bastırılmayacak bir şekilde Şikasta'nın her yaratığının içine dolduğu noktadır.

Kendine dönüp bakmaya zorlanmış, rahatından, güvenliğinden edilmiş, belki de sırf açlık ve soğuğu tanımış; "ülke", "din", "ilerleme" inançlarından arındırılmış -kesinliklerden soyundurulmuş Şikastalılar arasında bile, gözlerini bir küçük toprak parçasında dinlendirmeyecek, bu belki de bir gecekondu mahallesindeki çöplüğe çevrilmiş ve acılaşmış bir toprak parçası olacaktır, ve şöyle düşünmeyecek bir Şikastalı bile bulamazsınız: Evet, ama işte bu hayat bulacak, bu korkunçlukları yok etmeye ve tüm çirkinliklerimizi iyileştirmeye yetecek kudret burada var -birkaç mevsim geçmesi yeter, o yeniden canlanacak... ve bir savaşta, bir sırtın ardından bir tankın belirmediğini ve üstüne geldiğini gören bir asker, ölürken çimenler, ağaçlar, bunların üstünden uçup giden bir kuş görecektir ve ölümsüzlüğü bilecektir.

İşte bu, tam burası, vurgulamak istediğim noktadır.

Gerçi bu sözler şimdi yalnız Şikasta'nın az sayıdaki yaratığı içindir, görüşü ya da sınırları daha kararlı olanlar için, ama her geçen günle birlikte çoğalıyorlar -yakında büyük sayılara ulaşacaklar... bir zamanlar en derin, en kesintisiz, en kararlı desteğin olduğu yerde, hiçbir şey yok: zehirlenmiş olan hayatın emzirilme kaynağının kendisi, hayatın tohumları, çeşmeyi besleyen kaynağın kendisidir.

Eski desteklerinin tümü giderken, bu adam tutunmak, dengesini bulmak için bir elini güneşle ısınmış kaba bir tuğlanın kenarına uzatır: eli ona sağlamlığın mesajını iletmektedir, ama aklı yıkımın mesajlarını vermektedir, çünkü topraktan yapılmış bu soluk alıp veren öz, atomların bir dansı haline gelecek, bunu bilir, zekası ona bunu söylemektedir: yakında savaş olacak, o savaşın ortasında kalacak, durduğu yer enkaza, moloz yığınlarına dönecek ve bu sağlam topraksı öz, harabelerin üzerini kaplayan ince bir toz tabakası olacak.

Kadın yerde oynayan çocuğa uzanır, ama onun taze sıcaklığını yüzüne tutarken bilmektedir ki, bu çocuk soykırıma doğmuştur ve bir mucize eseri kurtulacak olsa bile, bu ikisi orada baş başa dururken, ölümlülüklerinin sıcaklığı aralarında çarparken ve çocuk gülerken, miraslarının özü saldırıya uğramakta.

Adam çocuğa bakar, doğayı düşünür, bizler soluk alırken yeni canlı biçimlerini doğuran yaratıcı ateşi. Düşünmek zorunda, çünkü bilmektedir ki, türü, Şikasta'nın her yerinde eriyip gitmekte, gen örüntüsünün varlığı tahrip edilmekte, yok edilmekte, geri dönüşü olmayan bir şekilde... Büyük yaratıcıyı, doğayı düşünmekle huzur bulamaz, pencereden dışarıya, bin kere, bin değişik kılığa bürünmüş halde gördüğü bir manzaraya bakar, ama şimdi manzara inceliyor, kayboluyor gibidir. Düşünür: Eh, çok da uzak olmayan bir geçmişte, on bin yıl kadar öncesinde buzlar buraya kadar uzanıyordu ve işte bak, her şey kendini yenilemeyi bildi! Ama bir buz çağı hiçbir şey değildir ki, birkaç bin yıldır -buzlar gelir, sonra yine gider. Tahrip eder, öldürür, ama hayatın bizzat özünü sapkınlaştırmaz, bozmaz.

Kadın düşünür: ama bir de hayvanlar var, soylu ve sabırlı hayvanlar, dillerini anlamadığımız, birbirlerine yakınlıklarıyla, bize karşı dostluklarıyla -ve elini, küçük kediciğinin yaşayan sıcaklığını hissetmek için aşağı indirir, ama o orada dururken, onlar katledilmekte, yeryüzünden silinmekte, soyları tüketilmekte, akılsızlıkla, budalalıkla, açgözlülükle, açgözlülükle, açgözlülükle. Kadın doğanın büyük yedek rezervlerine ilişkin bildik düşüncelerde huzur bulamaz ve kedisi yavruladığında kedinin yuvasının üzerine eğilip bakar, orada işlemekte olduğunu, yakında kendilerini göstereceklerini bildiği mutasyonları arayarak.

Durumunun yalnızlığı başını döndürürken, orada dururken ve yıldızların arasında savrulup dururken, pek çok tür arasında bir türün üyesi -bunu daha yeni öğrenmiştir- adam düşünür: bu düşünceler onun için çok büyüktür, kolunu kadınına dolama ve onun kolunun kendisini sardığını hissetme ihtiyacındadır, ama birbirlerine doğru döndüklerinde ortada bir gerilim vardır ve korku, çünkü bu kucaklama canavarlar doğurabilecektir.

Kadın orada, binlerce yıldır durduğu gibi durmakta, ekmek kesmekte, tabağa dilimlenmiş sebzeler dizmekte, bir şişe şarapla birlikte ve bu sofrada hiçbir şeyin güvenli olmadığını, her lokmalarında uygarlığın zehrinin bulunduğunu, ağızlarını her türlü ölümlle doldurmak üzere olduklarını düşünmektedir. İçgüdüsel bir güvenlik, yenilenme jestiyle, çocuğuna bir dilim ekmek uzatır, ama jest inancını kaybetmiştir, çocuğa uzatmakta olduğu şeyin içeriyor olabileceklerinden dolayı.

Adam işindeyken, -işi varsa, çünkü emeğiyle kullanılmayan, yükseltilmeyen, geliştirilmeyen, ancak hayatta tutulana kadar biri de olabilir- o, işindeyken, tekrar, tekrar, çünkü bu çalışmanın başkalarına yarar sunması, kendisiyle başkaları arasında bir bağ kurması, dünyanın tüm çalışanlarıyla birlikte yaratıcı bir ağın parçası olması, onlarla aynı nabız içinde hareket etmesi ihtiyacı o kadar eski ki, düşüncelerinde kendini o kadar çok yeniliyor ki...ama o engellenmiş, durdurulmuş, düşünce içinde yaşamaya devam edemez, içinde acılık ve öfke var ve bir yıpranmışlık, inançsızlık: adam nedenini bilmez, kadın nedenini bilmez, ama sanki içlerindeki en iyi yanları, hiçliğin içine döküyor gibidirler.

Kadın ve adam, yaşama yerlerinde düzen sağlar, evlerini tertipleyip temizler, cam, sentetik, kağıt, teneke kutu, bidon yığınları arasında durur -uygarlıklarının süprüntüleri, bunun tarım toprağı ve yiyecek ve erkek ve kadınların emeği demek olduğunu bilmektedirler, uzaklaştırılacak süprüntü, süprüntü, büyük dağlara dökülecek süprüntü ve bunlar gittikçe daha

fazla toprağı örtecek, daha fazla suları kirletecek. Küçük odalarını temizler ve parlatırken, giderek yükselen bir asabiyeti ve iğrenmeyi güçlükle kontrol edebilirler. Daha önce içinde yiyecek tutulan bir kap atılır, ama Şikasta'nın çok geniş alanlarında milyonlarca çaresiz kişi onu bir hazine gibi kapıp kullanabilirdi. Oysa yapılacak bir şey yok gibi görünmektedir. Oysa her şey olup bitmekte, sürmekte, bunları durduracak hiçbir şey yok gibi görünmektedir. Hiddet, bezginlik, kendinden, toplumlarından iğrenme, öfke -birbirlerine karşı, komşularına karşı, çocuğa karşı patlak veren. Dokunabildikleri, görebildikleri ya da işleyebildikleri hiçbir şey onları ayakta tutmaz, hiçbir yerde doğanın basit ve iyi aklına sığınamazlar. Adam bir keresinde bir balkabağı bitkisinin koca yapraklarıyla sarı çiçeklerini ve görkemli altın kürelerini, üzerinde sineklerin uçuşup yuvalandığı geniş bir çöp yığınının üzerine yaydığını görmüştür -o sırada buna hiç dikkat etmemişti, ama şimdi hayal gücü için, içinde huzur ve teselli bulabileceği bir imgedir. Kadın bir komşusunun bir bahçe ateşinde plastik parçalarını yakmasını seyrederek, kimyasal dumanlar her şeyi zehirlerken o, gözlerini kapatır ve bir köyde, bir arka kapıdan atılan kırık bir toprak kabını düşünür, kabın yavaş yavaş toprağın içinde dağılmasını düşünür.

İnsan tüm tarihi boyunca, sonbaharda süzülerek toprağa düşen yaprakları seyrederek ya da üzerine güneş vuran yıkık dökük bir duvarı ya da bir ırmağın kıyısında birtakım beyaz kemikleri görmekle kendini toparlayabilmiştir.

İkisi şimdi birlikte durmaktadır, kentlerinin çok yukarısında, onları yıkıma uğratan makinelerin hızla geçtiği, yeri kazdığı, uçtuğu, toprak üstünde, toprak altında... soluyarak dururlar, ama nefeslerinin ritmi kısalır ve değişir, çünkü havanın paslanma ve yıkımla dolu olduğunu düşünürler.

Musluk veya kolları çevirmeleriyle duvarlardan sular istekle akıp gelir, ama içmek için eğildiklerinde ya da yıkanmak istediklerinde içgüdüleri onlara tereddüt ettirir ve kendilerini zorlamaları gerekir. Suyun tadı düzdür, hafifçe bozuktur ve safra ve karaciğerlerinden on kere geçmiş bir sudur ve onu içemeyecekleri günün geleceğini bilirler, yağmur suyu için dışarıya kaplar koyacaklar, ama o suların da havadan karışan kimyasallardan dolayı içilemez olduğunu görecekler.

Pencerelerinde yan yana durup kuşların uçuşunu seyrederek ve sanki onlara üzüntüyle elveda derler, ait oldukları tür adına sessiz, yıpratıcı, yırtıcı bir özür dileğiyle bakarlar: bu yaratıklara getirdikleri şey, yıkımdır, onlara armağanları yıkım ve zehirlenmedir ve bir kuşun kanat çırpışları ve süzülüğü sevinç ve huzur vermez, gözlerini acıyla kaçırmayı öğrendikleri bir yer daha olur.

Bu kadın, bu adam, huzursuz, asabi, kedere boğulmuş, durumlarını unutmak için çok fazla uyumaktadır ya da uyku uyuyamaz haldedir, ona uzanır uzanmaz kaybolmayacak ya da suçlama ya da hiçliğe dönüşmeyecek bir iyilik ya da destek bulmak için bakılmaktadır -içlerinden biri kaldırımdan bir yaprak alır, eve götürür, ona bakar. İşte bir avucun içinde yatmaktadır, pırıltılı bir altın rengi, kıvrık, yuvarlak, hacimlenmiş bir şey, bir tüy gibi dengeli, havalanmaya ve süzülmeye hazır, işte orada durmaktadır, gevşek bir şekilde açık, biraz nemli insan avucunda, hafif bir şekilde durur, çünkü bir nefes onu hareket ettirmeye yeter ve düşünen akıl şunları görür: taşıdığı kaburgalar, sayısız damarların çatallanması, tekrar çatallanması, kılcal damarlar, etinin minyatür alanları -düşüncelere dalıp gitmiş insan gözüne görüldüğünün aksine- küçücük besleyici atar ve toplardamarların arasında yer alan rasgele bir özün bileşenleri değildir, aksine,

görebilseydiniz eğer, son derece organize dünyalar, kimyasal ve mikroskobik hücre hayatının kaynakları, virüsler, bakteriler -yaprığın her noktasının barındırdığı ayrı birer evren. Orada esir tutulurken bile toprağın içine doğru çekilmektedir, şekli ise rüzgârla şişmiş bir gemi yelkeni ya da bir salyangozun kabuğu kadar mükemmeldir. Ama bakılan şey bu kıvrımlı ve garip kesinlik değildir, çünkü görüş alanındaki en hafif kayma maddenin biçiminin inceldiğini, kırılanlaştığını, büyümenin ve ölümün binlerce gücünün saldırısına uğradığını gösterecektir. Ve işte hafifçe, sadece hafifçe farklı bir ayara sahip bir gözün, pencereden dışarıya bakıp da o yaprağı kaldırırma düşürmüş olan ağaçta göreceği budur -çünkü mevsim sonbahardır ve orada, ağacın kışa karşı enerjisini koruma ihtiyacı durmaktadır- hayır, bir ağaç değil, gerilim, büyüme, tahribatın aşırı uçları arasında çarpınan bir madde kütlesi, birbiriyle beslenen daha küçük ve daha da küçük yaratıkların çokluğu; her zaman budur -bu ağacın gerçekte olduğu şey budur ve bu adam, bu kadın, yaprağın üzerine iyice eğilmiş haldeyken doğayı, eritme potasında türlerin doğduğu, öldüğü ve her solukta... her yaşamda...her kültürde... her dünyada... yeniden doğdukları, kavurucu bir yaratıcı ateş halinde hissederler...akıl, büyüme ve yenilenme ve çürümenin yakından izlenebilen döngülerinde, doğum ve ölümün basitliklerinde bulduğu dinlenme yerinden koparılan akıl yeniden ve yeniden kendi içine dönmeye zorlanır, huzuru ancak -el yordamıyla ve beklentisizce- bir düşüncede bulur, oysa orada huzur olamaz, bu düşünce şudur ki, daima, her zamanda etkileşim içindeki parçalardan ahenkli bütünler oluşturan türler, yaratıklar, yeni varlık biçimleri olmuştur, ama bunlar tekrar tekrar, tekrar tekrar çöker! silinip giderler! -bir çatırtıyla imparatorluklar ve uygarlıklar gidiverir ve gelecek patlamalar denizleri ve okyanusları ve adaları ve kentleri küle çevirecektir ve öncesinde ayrıntılı ve her an yeni icatlar ortaya çıkaran yaşamın kaynaştığı yerleri zehirli çöllere dönüştürecek ve orada daha önce dinlenebilen akıl ve yürek artık dinlenemeyecek, Nuh'un gönderdiği güvercin gibi uçup durmak zorundadır, ta ki uzun dönenip durmaların, süzölmelerin sonunda çamurlu su deryalarının içinden çok uzaklarda yükselen bir dağ zirvesini görene kadar ve oraya konmak zorundadır, etrafına bakınacak ve hiç, ama hiçbir şey göremeyecektir, ölüm ve tahribatın enkazlarından başka, ama orada da dinlenemeyecektir, bilmektedir ki yarın ya da sonraki hafta ya da bin yıl sonra bu dağ zirvesi de geçmekte olan bir kuyruklu yıldızın çekim gücü altında ya da bir göktaşının çarpmasıyla çökecektir.

Kadın, adam, odalarının köşesinde sessizce oturmakta ve tarif edilemez mükemmellikteki bu şeye, az önce ağaçtan süzülerek yere dökülen, sonbahardaki o altın rengi kestane yaprağına bakmaktadırlar ve sonra da içlerinden geliveren ve doğruluğunu savunamayacakları gibi üzerinde tartışamayacakları ya da yanlışlığını da iddia edemeyecekleri bir dizi edimden birini gerçekleştireceklerdir -belki öylesine avuçlarını kapatıp onu ezerek toz haline getireceklerdir ve pencereden dışarı savuracaklardır, tozun havada süzülerek kaldırırma kadar çökmesini seyredeceklerdir, çünkü önümüzdeki haftanın yağmurlarının yaprak tozunu yeniden toprağın içinden köklere doğru sürükleyeceği, dolayısıyla en azından önümüzdeki yıl onun havada yeniden pırıldayarak asılı duracağı düşüncesinde rahatlatıcı bir yan vardır. Ya da kadın yaprağı usulca mavi bir tabağa koyup masaya yerleştirebilecektir ve hatta onun önünde alaycı bir şekilde eğilecektir ve Şikastalıların şimdiki düşünce ve eylemlerine çok uygun bir şekilde bir tür özür dileme ile davranacaktır ve bu şekli meydana getiren yasaların eninde sonunda, hayatın özünü yavaşça çarpıtan ve sapkınlaştıran güçlerden daha güçlü olması gerektiğini düşünecektir. Ya da, adam pencereden dışarıya bir bakış atacak, ağacı öteki gerçeğinde, başkalarını yemenin

ve başkalarınınca yenmenin hiddetli ve şiddetli savaşının gerçeği halinde görmeye kendini zorlayacak ve ansızın gerçeklerden birisi olan o kaynaşma ve başkalarını yeme ve başkalarınınca yenme ortamının ve ikinci bir gerçek olan o sırada sonbahardaki-ağaç görüntüsünün ardında diğer bir gerçeği, bir üçüncüsünü görecektir, öyle ansızın ki, belki de dönüp karısını çağırıp da, Gel bak, çabuk! dediğinde gördükleri kaybolmuş olacaktır bile -üçüncü bir gerçek, ince, canlı, ışıldayan bir ışık, şekillenmiş bir güneş ışığı gibi. Bir dünya, bir dünya, başka bir dünya, başka bir gerçek...

Ve karanlık indiğinde adam yukarı bakacak ve küçük bir bulanık ışık görecektir, milyonlarca yıl önce patlamış bir galaksinin ışığı olacak bu ve yüreğini sıkan ezilme kalkacak ve gülecek, karısını çağırıp şöyle diyecek: Bak, milyonlarca yıl önce varlığı sona ermiş bir şeyi görüyoruz - ve karısı da tam tamına aynı şeyi görecektir ve onunla birlikte gülecek.

İşte bu, şu anda bazı Şikastalıların durumu, henüz çok azlar, ama giderek fazlalaşıyorlar ve bir süre sonra -pek çok olacaklar.

Ele alabildikleri ya da görebildikleri hiçbir şeyin özü yok ve hayallerinde kargaşaya yöneliyor, yargıcı bir yıkım ihtimalinden güç alıyorlar. Her şeyden vazgeçmiş haldeler, evrenin gürüldeyen bir yaratıcılık kazanı olduğu ve kendilerinin bunun geçici tezahürlerinden ibaret oldukları bilgisinden başka.

Sonsuz tahribata uğramış, nüfusu kırılmış ve köklerinden koparılmış, yozlaşmış, neredeyse yitip gitmiş yaratıklar -tasarımcılarının hayal etmiş olduğundan çok uzaklaşmış durumdaki havvanlar, kendilerinde olan ve inandıkları her şeyden daha geriye sürüklenmişler ve şimdi durabilecekleri tek yer en inanılmaz uç noktadaki -bir sabırdır. İronik ve mütevazı bir sabırdır bu, bir yaprağa, bir günlüğüne mükemmel durumda bulunan bir yaprağa bakmayı öğrenir ve onu galaksilerin bir patlaması ve canlı türlerinin savaş meydanı olarak görür. Şikastalılar, çirkin ve sefil nihayetlerinde, dökülen ve sakil suni yapıları arasında boğuşur ve debelenir ve sürünürken, akıllarıyla cesaretin ve...buraya inanç kelimesini giriyorum...inancın doruklarına uzanıyorlar. Ama ikircikliyim. Bu kelimeyi temkinle kullanıyorum. Ve kesin ve umutlu bir anlamda.

Johor'un raporuna devam:

Daha fazla gecikmenin tehlikeli olacağına ilişkin uyarılar alındı. Şikasta'ya gereken düzeyde giriş yapmadan önce, Ajan 19 tarafından önerilen iki ebeveyn çifti son bir kere gözden geçirmem gerekiyor. Bağımsızlaşmam için gereken zamanı bulmama ve yeteneksizleştirici zarara uğramadan çabuk gelişmeye izin verecek koşulları seçmem, öngördüğümüzden de zor olacak.

Johor'un raporu:

İki çift arasında fazla seçim şansı yok.

Birinci çift. Adam çiftçi, bir ziraat teknisyeni ve işsiz kalmayacak. Kadın da benzer bir iş yapıyor. Halen iki çocukları var. Sağlıklı, zeki, pratik bir çift, ayrılmaları pek muhtemel değil ve yavrularına karşı sorumlu tutum içindeler. Bir dezavantajları var: ikisi de kuzeybatı uç bölgelerinin belirli bir adasının yerlileri durumunda ve başka ırk ve halklara uyum sağlamaya eğilimleri eksik ya da bu konuda yeteneksizlik çekiyorlar. Önümdeki başlıca görevler karşısında, beyaz ya da en azından kısmen beyaz ebeveynler seçmekten başka seçeneğim olmadığından, bu sorunun etrafından dolaşmak

gerekiyor. Sanırım seçenек şu:

İkinci çift. Pek çok yararlı yetiyi içlerinde barındırıyorlar. Adamın ana babası II. Dünya Savaşı sırasında merkezi kara kütlesinden gelmiş ve o, birden fazla dil konuşarak yetişmiş. Ebeveynleri göçmen ve mültecilerde sıkça gözlenen enerjiye sahiplerdi ve aynı enerji onda da var. Bir doktor, bir idareci ve bir müzisyen. Kadının annesi kuzeybatı uç bölgelerinin en batısındaki adaların yerlisi: “işçi sınıfından” olduğu ve sınıf-saplantılı bir toplumda kökeni yüzünden sürekli engellendiğinden, gerçi bunları bir ölçüde enerjisi ve yetenekleriyle aşabilmişti, kızının mümkün olduğu kadar iyi bir eğitimle donanmasını sağladı. Bu kadının geçmişinde bu yüzden kocasıyla aynı ölçüde enerji ve gayretler yatıyor. Kendisi tıp ve sosyoloji eğitimi görmüş ve bilgilendirici türden kitaplar yazıyor. Bu çiftin boşanması muhtemel değil. Kozmopolitan arka planları nedeniyle dünya olaylarını özellikle yetkin bir şekilde ve yöresel dar görüşlerden görece arınmış şekilde görebilecek durumdadır. Sağlıklı ve dengeliler, muhtemelen sorumlu ebeveynler olacaklar. Halen çocukları yok. Eğilimleri ve işleri nedeniyle yolculuk yapma ihtimalleri yüksek.

Bu çift uygun görünüyor.

Johor'un raporu:

Devlerden o kadar çok kudret çekmiştim ki, o üzücü yerleşimden ve acıklı sakinlerinden geriye bir şey kalmış olacağını beklemiyordum. Savrulan kumların arasında gidebildiğim kadar hızlı yol alıyordum ve kumların bu sefer daha derin ve daha geniş, kayaların daha çıplak ve daha siyah olduğunu gördüm, hiç yeşil görünmüyordu, hayat yoktu -tıpkı Şikasta'da olduğu gibi çöller yayılıyor, ormanlar kesiliyor ya da hastalıktan ölüyordu. Devlerin salonları bir serap gibiydi, ışıldayan kuleler, burç mazgalları, avlular, yarılmış duvarlar -hayaletler ve yansımalar, hepsi, hepsi ve içlerinden, sanki bir sabun köpüğünün içinden geçer gibi yürüyüp geçtim. Büyük salonda tahtlar, podyumlar, bayraklar, taşlar ve asalar kıvılcım gibi görüşüme girip silindiler, öyle ki bir an salonlarda prenslerin Jarsum'a ya da burada hayatta kalmış olabilecek başka herhangi birilerine bakındığına dair yanıltıcı bir hayalin içinde buldum kendimi ve bir sonraki an, havaya savrulan ve küçük birer tıslama ile ayaklarımın etrafında yere çöken boş kumların ortasındaydım. O sahne belirlediğinde eski dostlarımın, Jarsum da aralarındaydı, saydam hayallerini gördüm, ama silindiler ve yeniden belirmelerini bekledim ve o anda en azından elini kavramayı denedim -ama bir an önce durmakta olduğum yerde onun yeniden belirmesini bekledim ve sonra o geldiğinde, koca gözleri korkunç bir özlemle bana bakarken, sanki sudaki bir yansıma gibiydi. Jarsum, Jarsum, dedim ya da ona seslendim, titreyen ve silikleşen yansımaların arasından, Jarsum, belki bilmiyorsun, ama sen ve arkadaşların amacınıza yararlı oldunuz, bize yardım ettiniz, yapmam gerekenleri yaparken bana kararlılık kazandırdınız ve beni hızlandırdınız... ve sonra, sonu geldi. Sanki bir fiskiyenin akışının kesilip kaybolması gibi, onların varlığını binlerce yıl öncesinden beri sürdüren kudretin en son kırıntıları söndü ve gitti ve artık hiçbir şey yoktu. Ve bir daha asla olmayacaktı.

Orayı terk ettim ve Şikasta'nın sınırlarına doğru yürüdüm. Diğer kuşaklara, Dördüncü ve Beşinci kuşaklara, geçiş imkânı olan birçok yerden geçtim ve geçmiş ziyaretlerimde gözlemlediğim ya da katıldığım sahneleri hatırladığımda, yola devam etmek gerçekten büyük çaba göstermemi gerektirdi.

Dahası, Altıncı Kuşağın içinden geçmem gereken nahoş bir yöresi vardı ve orayı düşünmek bile istemiyordum.

Şikasta'nın çepeçevre sınırları boyunca, belirli bir düzeyde, açgözlü ruhlar toplaşıyor ve

içimizden hiçbiri onlarla temas etmekten hoşlanmıyor.

Bunlar, Şikasta'dan ayrılırken orayla bağıni koparamayan ruhlardı. Sıklıkla orayı terk etmiş olduklarının farkında değiller, kendilerini anlaşılmaz bir şekilde kâselerinin dışında bulmuş olan, içeri girmeye hasret, nasıl çıkmış olduklarını ve tekrar nasıl gireceklerini bilmeyen birer süs balığı gibiler. Bir şölendeki aç kişiler gibiler: ama yemekler ve şenlikler gerçek iken, onlar değil, gerçek bir dünyada birer hayal onlar. Bu zavallı hayaller Şikasta'nın her kısmının etrafında, bir kovan etrafındaki arılar gibi toplaşıyor. Bazı sahneler, yerler, vesileler onları karşı konmaz bir şekilde cezbediyor, gururlu olanların ve iktidar peşindekilerin etrafında öbekleşiyorlar ve özlemini çektikleri şeye ortak olmaya çalışıyorlar, çünkü kendi hayatlarında iktidar sahibi ve gururluydular ve o tatlı besini istemeden edemiyorlar ya da, ezilmiş ve aşağılanmış kimselerdi ve şimdi intikam arzusu içindeydiler. Ah, Şikasta'nın gösterişlerinin ve iktidarlarının etrafında dolanan intikam dolu ve acılık içindeki zebanileri! Sadizm, gaddarlık, cinayet sahneleri -kendilerini acının ve acının açtığı yaraların halelerine gömülmeye bırakmış olanlar, asla bundan paylarını alamayanlar ve bunu hissetmek ya da başkalarına hissettirmek isteyenler orada yığılırlar... Seks: orada itişir, birikirler, çünkü sekse hiçbir zaman doyulmaz, seksin doğası bu. Ve orada açlık içinde duranların çoğu, hayattayken seksi en fazla tadanlardır. Yemek: mutfakların ve sofraların etrafına, hayatları yemekle ve yemek düşünmekle geçen açgözlüler üşüşür. Hayatlarını kendi güzellikleriyle ilgilenmekle ya da ailelerinin ya da ırklarının ya da ülkelerinin üstünlüğüne ilişkin düşüncelerle geçirenler ya da... ama her müsrif ihtirasın kendine göre erkânı var, bunlar uçuşur, görünmezler, her şeyi görürler, açtırlar, arzuludurlar, asla doymazlar, asla doymayacaklar...

Ve sonra, daha incelikli amaçların özlemiyle yananlar, çünkü bu aç ruhların hepsi de heyecanlı ve şiddetli, kaba ya da çirkin şeylerin özlemini çekiyor değil.

Aşıkların tutku içinde yattığı yatakların çevresinde ne nazik ruhlar dolandır, her okşayışı, her uzun sarhoş bakışı, her öpüşmeyi içine çekerek -zehirleyiciler içinde bu zehir en kudretlisidir ve bunlar vahşi ya da gaddar ruhlar değil, acı çekme ya da verme açlığıyla yanan ruhlar değil, zevke düşkün göbeklerin ve yatakların sahipleri değil- hayır, bunlar en duyarlı ve düşünceli ruhlar, Kanopus'a en yakın düzeydeki ruhlardır, ama Şikasta'nın bu ağlarına dolanmışlardır ve ölene kadar kendilerini kurtaramamışlardır. Bu büyülenmiş kalabalıkların içinde, uykudaki yaşayanlarla cinsel ilişki kuran ifritler ve cinler, çeşit çeşit vampirler, Şikasta'nın enerjileriyle beslenmeyi öğrenmiş çirkin varlıklar da yer alır.

Yücelmiş ve yeteneklilerin ya da kolayca ve birtakım koşulların bir araya gelmesiyle şans eseri sanatçı haline gelmiş olanların, öykü anlatıcılarının, müzisyenlerin, imge ya da resim yaratıcılarının etrafında ise -buralarda yuvalanan ruhlar, diğer her türüsünden daha acınasıdır. Bunlar, zavallı insanlığı sanatın besiniyle (eksik bir besin, sahip olabileceklerinin ancak gölgesi bile olsa) beslemenin ne demek olduğunu bilip de, bunca hayati yaratıcılığı boğan ve tahrip eden, Şikasta'nın doğası olan ezilme ve yıpranmalarla ilgili bir nedenle, bunu yapamamış olanlardır. Bunlar korkulacak ya da irkinti veren ruhlar değildir. Bu ruhların oluşturduğu sahnelerin yanından geçerken, belki de yıldızların ve yıldız güçlerinin doğasını hesaplayan bir bilimci ya da başkalarının bir durumu ya da tutkuyu daha açıkça görebilmesine yardım edecek bir öykü üzerinde çalışan bir kadının, açlıkla öbekleşen dostlarımdan bazılarını tanıdım. Zavallı hayaletler. "Devam edin, devam edin," diye cesaret vermeye çalıştım. "Ayrılın buradan, bu cam duvarlara yapışıp kalmayın, gidin -özgürleştirin kendinizi. Diğer kuşaklarda yararlı işler bulun ya da o zorlu yoldan Şikasta'ya geri dönün -çıkış

yollarımız bunlar. Burada çağlar boyunca hasret içinde oyalanabilir ve bezginlik ve boşluk ve özlemden başka hiçbir şey bilmeyebilirsiniz...” Ama duyamıyorlar, büyülenmişler, orada takılıp kalmışlar, onlar için harika bir cazibesi olan sahnelerden, gerçek hakkında öğrenmiş oldukları her şeyi unutturan bir pırıltıdan, gözlerini ayıramıyorlar.

Şikasta'nın içkin ve çirkin sınavlarını bilen, çocukları, dostları, sevgilileri için duydukları kaygıyla acı çeken, kudretli olanların Şikasta'nın geleceğine ilişkin konuşmalar yaptıkları, kararlar aldıkları -ya da aldıklarını sandığı- konferans salonlarının ve tartışma odalarının etrafında iç çeken, orada olmayı özleyen ruh kalabalıklarının arasından geçtim ve pek çok eski dostumu buldum. İçlerinden bazıları beni tanıdı. “Johor,” diye seslendiler. “Bak, geri dönmeme izin ver, izin ver onlara söyleyeyim, izin ver, izin ver, izin ver, izin ver, izin ver...” ve kocaman feryatlar ve iniltiler yükseliyor, onlar konferans masalarının çocukça çekişmelerini, gücün güçle boy ölçüşmesini, iktidarın iktidarla yüzleşmesini dinler dururken -ve önlerinde yıkım var, koca kıtalar boyunca tek tük hastalıklı bir hayvan ya da delirmiş bir çocuktan başka hiçbir canlının sağ kalmayacağı türden. “Johor, Johor,” diye bağırıyorlar, beni tutarak, çekiştirerek, “beni içeri bırak, bırak geçeyim, şimdi oraya gideyim ve onların arasında durup söyleyeyim, onları uyarayım...”

“Çıkın,” dedim, “gidin, bu sınırları terk edin. Rolünüzü oynadınız ve siz seçmiş değildiniz -ve işinizi gerektiği kadar iyi yapamadıysanız, artık değiştiremeyeceğiniz şeylere sırtınızı çevirin. Ya da değiştirmeyi bilen biri olmak istiyorsanız, o zaman, yönlendiremeyeceği bir gelecekte yetkili olmayı hayal eden, hayallerinden başka hiçbir şeyi olmayan küçük çocuklar gibi burada toplaşmayın. Ailelerinize, dostlarınıza yardım edemezsiniz. Bu şekilde değil. Şikasta'ya geri gelin, ama zor yoldan...”

Ama beni duyamıyorlar, yalnız duymak istediklerini duyuyorlar. Konferans masalarının ve komite toplantılarının etrafındaki sızlanmalarına devam ediyorlar.

Ah, Şikasta'nın sınırları ve cepheleri korkunç, kolayca acımaya sürüklenenlere, kolayca dehşete kapılanlara göre değil. Pek çoğu burada tökezledi, gözleri gördükleriyle öyle doldu ki, yapmaları gerekenlere karşı körleşti. Ve ben de kendime yol açmaya çalışırken, sarardığımı hissettim ve bu acılaştırmış ve aç ruhlar karşısında gücüm kayboldu. Daha önce de yaşamıştım bunu elbette ve bunun bana yardımı dokundu, çünkü hissettiklerimi fark edebilecek durumdaydım -gerçi bu seferki ziyaret öncekinden çok daha kötü, işler çok daha kötü, ah zavallı Şikasta, dramları böylesi bir sahnede oynanıyor, gözlemcileri böylesine kalabalık.

Bu yöreden çıktım ve bekleyenlerin sıra beklediği giriş noktalarına yürüdüm? Rane'e'ye bakındım, yeniden kuyruğun ortalarına kadar gelmişti, acil durumla uğraşmak için gitmekle sırasını kaybetmişti. Orada yalnızdı, Rilla ile Ben'i göremedim. Rane'e'ye onların nerede olduğunu sordum, onları kuyruklar yöresine getirip ikisini birlikte sıraya koyduğunu ve kendi yerine döndüğünü söyledi. Yanında durdum, etrafa baktım, sonra sıra boyunca dolaşarak onları sormaya başladım. Nihayet, tarif ettiğim gibi bir çifti görenler çıktı. Uzun bir kuyruğun en arkasındaydılar, ama bir şey onları cezbetmiş, uzaklaşmışlardı, geri döndüklerini gören de olmamıştı.

Ya şimdi ne yapmalıydım! Zaten gecikmiş ve zayıflamış haldeydim -ama yine de gidip onları aramam gerekiyordu.

Çalılık arazinin çok derinlerine girmem gerekmedi. Onlara yaklaşımadan önce, havada renkli beneklerin ya da topların süzülüp oynadığını gördüm ve bir baktım, durmuş, büyülenmişçesine seyrediyorum. Uçuşan bu renkli toplar sanki canlıydı, bir amaçları vardı ve kendilerini yönlendirebiliyorlardı. Sanki oyun oynuyor, birbirlerini kışkırtıyor, kaçıyor, kovalıyor ve hafifçe

çarpışıyor, yeniden uçup gidiyorlardı. Bir süredir orada dalıp gitmiş olduğumu fark ettim. Kendimi devam etmeye zorladım. Biraz sonra, çalıkların arasında beyaz ve sıcak kumlara yan yana oturmuş, gözlerini yukarıya dikmiş, gülümseyen, kendinden geçmiş, kendini kaybetmiş haldeki Ben ile Rilla'ya rastladım. "Rilla! Ben!" diye seslendim, tekrar seslendim. Rilla ile Ben'in dikkatini kendime çekmem bir miktar zamanımı aldı. Şimdi, eğlenceli bir şekilde kaçışan ve kovalaşan topların ya da köpüklerin hemen altındaydım ve canlandırılmış sabun köpüklerine, farklı renklerdeki ışıklardan yapılmış saydam küreciklere benziyorlardı ya da sadece öyle görünüyorlardı, çünkü bir tanesi bir an hemen tepemde asılı durduğunda -belki de beni gözlemlmek için mi, diye merak ettim- saydam iç yüzeylerinde kıvılcıkların ve çakan ışıkların oynaştığını gördüm. Ben ile Rilla beni her an yeniden unutabiliyordu, onlara seslenip ayağa kalkmalarını, beni takip etmelerini söyledim. Kalkmadılar, en azından hemen değil. Yukarı baktılar, aşağı baktılar, etrafa bakındılar, bir tek bana bakmıyorlardı. Rilla'nın bir şeyi gizlediğini gördüm ya da küçük bir şikayetin ve korkunun nabzını duydum ya da hissettim. Yanına gittim, yumruğunu tutup açmaya zorladım, bu ışıklardan ya da köpüklerden bir tanesini yakalamıştı ve bu şey elinde kapalı kalmanın etkisiyle renklerini ve canlılığını epey kaybetmiş, âdetâ can çekişircesine şişip sönen soluk, hasta bir şeye dönmüştü. Elimi elinin altına tuttum, ikisini de yükselttim, avuçlarımız üst üste yüzümüz hizasında duruyordu, üstünde de zedelenmiş yaratık kendine gelmekteydi, yavaşça canlanıyordu ve aniden hızlanıp uçtu ve oynaşan diğerlerine katıldı. Ve bir kere daha kendimi, tıpkı Ben ile Rilla'nın da yaptığı gibi gözümü dikmiş seyrederek buldum, çünkü daha önce hiç, bu ışık oyunu ya da bu billurlar kadar güzel ve ilgi çekici bir şey görmemiştim. Bir kolumu Ben'e, ötekini Rilla'ya doladım ve onları o yerden götürdüm, onlar ise geride kalmaya çalışıyor, oyalanıyor ve omuzlarının üstünden geriye bakıyordu -tıpkı daha önce dönen kumların oluşturduğu sahnede olduğu gibi. Sonra da, o yerin büyüleyiciliğinden uzaklaştığımızda Rilla bana çıkışmaya başladı. "Neden bu kadar çok beklettin! Beni daha önce almaya geleceğini sanıyordum!" Elimde olmadan güldüm, öyle saçmaydı ki, Ben de güldü, ama Rilla kesinlikle gülmedi ve üçümüz bekleyen kişilerin oluşturduğu uzun kuyruklara yaklaşırken hâlâ bana çıkışmaya devam ediyordu.

Ranee'yi buldum ve kesin talimatlarla birlikte Rilla'yı onun bakımına bıraktım. Çünkü, Ranee giriş noktasına ulaştığı sırada, Rilla'nın giriş zamanının geleceğini tahmin ediyordum.

Sonra Ben'i elinden tuttum, tabii Rilla onu yüzüstü bıraktığımdan ve Ben'i kayırdığımdan şikayet etti, onunla ilerledik, sıraları geçtik, bir yandan onu sıkıca tutuyordum. Birden, zamanın geldiğini anladı ve korktu, onun kararsızlık çektiğini hissediyordum.

Ona, "Ben, yapmalısın. Şimdi. Bana güven," dedim.

İç çekti, gözlerini kapadı ve iki eliyle koluma tutundu.

Arkamızda, bekleyenlerin kuyrukları uzuyor, dönerek gerilere doğru uzaklaşıyordu. Kuyrukların sonunu göremiyordum. Bir zamanlar bu kuyruklarda bir düzine ya da yirmi ruh olurdu. Ama Şikasta'nın savaşları, Şikasta'nın açıkları, Şikasta'nın hastalıkları kişileri yiyip durdukça, yeni fırsatlar tekrar tekrar ortaya çıkıyordu... bu sıralarda bekleyenlerden bazıları, ben bu ziyaretimde Altıncı Kuşağa girdiğimden bu yana içeri girmişler, bir tahribata boyun eğmişler -hastalık, kaza, savaş- ve yine buraya dönmüşlerdi bile. O sırada ben Ben'e tutunurken, o bana tutunurken, ikimiz bu hızla dönen renkli sislerin içine doğru yürürken, ne kadar çok cesur yüz gördüm. Bekleşen ruhlar geride kaldı, bulutsu karanlığın içinde kayboldu. İkimiz, ışıltılı bir sisin ortasında durduk. Şarkı söyleyen bir suskunluk, zonklayan bir durgunluk, zonklayan...

O an, başka her zamankinden çok daha fazla kendimizi toplamamız gerekiyordu. Bizi tutacak tek

şey mührün iziydi, kendini ancak sıcakta ya da basınç altında gösteren, o zaman etin içinde bir damga gibi belirecek olan o iz. Sanki, güvenmekten başka seçeneğimizin olmadığı, ele gelmeyen bir şeye güvenerek, bilerek ve amaçlı olarak kendimizi yeryüzünden silmeyi seçmiş gibiydik.

Tıpkı Şikasta'daki o cesur ruhlar gibiydik, hani temsil ettiklerinin doğruluğuna ve haklılığına inanarak kötü ve cani egemenlere itaatsizliği seçen, kendilerine verilecek cezanın, akıllarının kötülüğün emrindeki doktorlar tarafından kasıtlı olarak tahrip edilmesi, kendilerini algılayış şeklinin ilaçlarla, psikolojik işkenceyle, beyin hasarıyla, fiziksel yoksunluklarla tahrip edilmesi olduğunu gayet iyi bildikleri halde. Ama onlar benliklerinin en derininde, onları her şeye rağmen ayakta tutacak kaynakların bulunduğuna güvenirlere. Tıpkı yükseklerden, zehirli gölgelerin oynadığı derin bir kuyuya atlayan, birinin bizi yakalayacağına güvenerek atlayan kişiler gibiydik...

Gürleyen bir karanlığın içinde yan yana duran mayalanma halinde iki yumru gördük ve bir yarıya ben giriverdim, bir süre için kimliğimi terk ederek, ötekine de Ben girdi ve öylece iki ruh, hızla filizlenmekte olan etin içinde sessizce titreyerek yattık. Akıllarımız, varlıklarımız uyanıktı ve biliyordu, ama hafızalarımız şimdiden kayıp gitmiş, çözülmüştü.

Bunun korku verici bir acizlik, hatta panik anı olduğunu itiraf etmeliyim - elimden başka türlü gelmiyor. Şikasta'nın korkunç sefilliği beni sıkıca sarmış durumda ve bu raporu, en son bilinçli düşünce nabızlarımla birlikte gönderiyorum.

1

İskandinav Mitolojisinde, ölü savaşçıları Valhalla'ya götüren kadın savaşçı, (çev.).

GEORGE SHERBAN (JOHOR) İLE İLGİLİ BELGELER

Rachel Sherban'ın Günlüğü

Görüyorum ki, tek çare bu işe atılmak. Ne kadar çok düşünürsem, o kadar zorlaşıyor çünkü. En iyisi olgular. George'a, gerçekten başlıyorum, dedim, o da önce olgularını sırala, dedi.

İki erkek kardeşim var, George ve Benjamin, benden iki yaş büyükler, ikizler. Gerçek ikiz değil. Ben Rachel'im, on dört yaşındayım.

Babamız Simon. Annemiz Olga. Soyadımız Sherban, ama aslında Scherbansky idi. Dedemiz, son savaşta (İkinci Dünya) Polonya'dan İngiltere'ye geldiğinde değiştirmiş. Dedemiz ile ninemiz, hiç kimsenin Scherbansky'yi telaffuz edemediğini söylerken kahkahalar atıyor. Bunu söylediklerinde eskiden kızardım. İngilizlerin komik olduğunu düşünmüyorum. Aptallar. Dedem Yahudi. Ninem değil.

Eğitimimizin hiç de sıradan olmadığını görüyorum. Bunları nasıl yazacağımı düşünürken bir sürü şeyi ilk defa fark ediyorum. Eh, zaten işin esprisi bu olsa gerek.

Birincisi. Ailemiz İngiltere'deydi. Hepimiz orada doğduk. Hem annemiz, hem babamız Londra'nın büyük bir hastanesinde çalışıyordu. Babamız idareciydi. Annemiz doktor. Ama İngiltere'yi terk etmeye karar verdiler ve Amerika'da iş buldular. Çünkü İngiltere fazlasıyla bürokratikti, kokuşmuştu. Dönmemek üzere, orada çalışmamak üzere İngiltere'yi terk etme nedeninin bu olduğunu söylüyor değillerdi. Amerika'dan sonra Nijerya'ya, sonra Kenya'ya, sonra da Fas'a gittik. Şimdi Fas'tayız. Annemizle babamız genellikle bir hastanede ya da bir projede beraber çalışır. İşlerinde neler yaptıklarını her zaman biliriz. Ne yaptıklarını, neden yaptıklarını bize anlatırlar. Bize anlatmak için epey uğraşırlar. Bunu yazmak üzere üzerinde düşünürken görüyorum ki, diğer çocuklara aynı şeyler anlatılmıyor. Kimi zaman annem Olga'nın tek başına bir yerde çalışması gerekiyor. Onunla gidiyorum. Küçük bir çocukken bile onunla giderdim. Bunu en doğal şey saymam aslında ilginç. Ona, niçin bu kadar çok beraber olduğumuzu sormalıyım. Sordum. "Bürokratikleşmemiş ülkelerde epey serbestlik var," dedi. Sonra da, "Her durumda, çocukları seviyorlar, burası İngiltere değil."

Ebeveynlerimiz İngiltere'nin pek çok şeyini eleştiriyor. Ama yine de bizi defalarca oraya gönderdiler.

Her türlü şeyi öğrendim, ama düzenli olarak okula gitmedim. Fransızca, Rusça, Arapça, İspanyolca biliyorum. Ve tabii İngilizce. Babam bana matematik öğretti. Annem okuyacağım kitapları söylüyor. Müzik hakkında bir sürü şey biliyorum, çünkü her zaman müzik çalışıyorlar.

Erkek kardeşlerim kimi zaman annemle kalır, ama bugünlerde çoğunlukla Simon'un yanındalar. Ders ya da konferans vermeye seminerlere gittiği zaman onları da yanında götürüyor. Ebeveynlerimizin bizi kimi zaman bir ya da iki yıl boyunca normal bir şekilde okula gönderdiği de oldu.

Nitekim Kenya'da öyle oldu. Daha yeni gelmiştim. Okul müdürü aile dostumuzdu. Bizi habire bir sınıftan alıp ötekine koyuyordu, çünkü o sınıfa uygun olmadığımızı ya da bir sınıfın ötesine geçtiğimizi düşünüyordu. Bunu Kenya dışından gelme başka çocuklarda ve siyah çocukların da bir kısmında da yapıyordu. O bir Kikuyu. Orada epey jeotarih ve jeo-ekonomi öğrendik. Yanı sıra özel öğretmenlerimiz de vardı. Böylesine çılgınca bir şekilde eğitim görmenin bir yanı şu ki, sıkılmıyorsunuz. Ama doğruyu söylemem gerekirse, bir yerde bulunup orada kalmayı ve uzun bir süre boyunca aynı arkadaşlarımla olmasını sık sık istemişimdir. Pek çok arkadaşımız var görünüyor, ama birçoğu başka bir ülkede. Hatta aslında çoğu öyle.

Biz çocuklar tatil için üç kere İngiltere'ye gönderildik. Londra'da kalıyor, sonra da Galler'deki bir

ailenin yanına gidiyorduk. Bir çiftçi ailesi. Orada hayvanlara ve ekine bakmayı öğreniyoruz. Erkek kardeşim George, mevsim döngüsünü öğrenmesi için aralık ayından aralık ayına tam bir yıl orada kaldı. Benjamin George'un oraya gitmesini eleştirdi ve kendisi gitmedi, ama gidebilirdi. O sırada kötü bir ruh halindeydi. Biraz fazla sık öyle oluyor, bence!

George gittiğinde üzuldüm, onu bütün bir yıl görmedim.

Yine doğruyu söylemeliyim. Fazlasıyla kıskançtım. Küçükken, ikizleri kıskanırdım. Sürekli beraber oluyorlardı. Beraber oldukları zaman da çoğu kere benim varlığımın farkında bile olmuyorlardı. Yine de George benim varlığımı, Benjamin'den daha fazla hatırlıyordu.

Küçükken Benjamin hep George ile birlikte olmak istiyordu. İnsanlar Benjamin'in George'dan daha küçük olduğunu düşünürdü. O kadar farklılar ki. Benjamin George kadar neşeli ve kendine güven dolu değil. George hep Benjamin'e, evet bunu yapabilirsin, evet şunu yapabilirsin, deyip dururdu. Benjamin somurtup durur, tek başına giderdi. Ama geri geldiğinde George'un ona ilgi göstermesini sağlamaya çalışırdı.

Ve George hep ilgi gösterirdi. İşte bu yüzden kıskanırdım.

İşte bu yüzden hâlâ kıskanıyorum.

George bütün bir yılı uzakta geçirince, Benjamin'in bana ilgi göstereceğini düşündüm, ama göstermedi. Bunu aynı ölçüde önemsemiyordum, çünkü asıl olarak bana ilgi göstermesini istediğim George idi.

Şimdi de, çocukluğumuza dair hatırladığım olguları yazmalıyım.

O sırada olan şeyler hakkında şimdi ne düşündüğümü yazmalıyım. O sırada ne düşündüğümü değil.

New York'tayken küçük bir apartman dairemiz vardı ve üç çocuk bir odadaydık. Bir gece uyandım ve George'un pencerenin önünde durup dışarıya baktığını gördüm. Epey yukarıdaydık, on ikinci katta. Sanki biriyle konuşuyor gibi görünüyordu. Oyun oynadığını düşündüm ve katılmak istedim. Beni susturdu.

Sabahleyin kahvaltıda, George'un gece pencerenin başında olduğunu söyledim. Bu annemi kaygılandırdı.

George daha sonra, Rachel onlara söyleme, onlara söyleme, dedi.

Annem ya da babam bu konuyu sorduğunda artık George'a takıldığımı söylüyordum.

Ama pek çok kere, uyandığımda George'un uyanık olduğunu görüyordum. Genellikle pencere kenarında olurdu. Uyuyormuş gibi yapmazdım. Kızmayacağını biliyordum. Bir kere ona sordum, kiminle konuşuyorsun? diye. Bilmiyorum, dedi. Bir dost, dedi. Kaygılı görünüyordu. Ama mutsuz değil.

Gerçi bazı zamanlar mutsuz oluyordu. Benjamin'in olduğu şekilde değil. Benjamin kötü bir ruh halinde olduğu zaman hepimiz bunun farkına varmak zorundaydık ve bizim de üzülmemiz gerekiyordu.

George ise sessizleşir ve bir köşeye çekilirdi. Bir kitaba bakar gibi yapardı. Ağlamış olduğunu görebilirdim. Ya da ağlamak istediğini. Bildiğimi biliyordu, nasıl ki onun geceleri bu kadar sık uyanık olduğunu bildiğimi bildiği gibi. Bana doğru kafasını sallardı sadece. Hepsi bu. Benjamin gibi değil. Benjamin kavga eder, hatta kimi zaman bana vururdu.

Nijerya'dayken, bir kere bir şey oldu. Oğlanların ayrı odası vardı ve ben yalnızdım. Bundan nefret ediyordum, George'u çok özliyordum. Aynı odayı paylaşmakla ona daha yakın olurdu, ama şimdi ayrıydık. Bir gece odama geldi. Uyuyordum, uyandım. Yerde, bir hasırın üstünde oturuyordu, yatağımın cibinliğine yaslanmıştı. Başımı cibinlikten çıkardım. Dışarıda ve holde ay ışığı vardı ve

ağlamış olduğu için ışığın yüzünde yansımalar yaptığını görebiliyordum. Hiç ses çıkarmadan ağlamıştı. Bana, Rachel, dedi. Burası korkunç bir yer, korkunç bir yer, korkunç... Sesi boğuklaşmıştı ve ilk başta anlayamadım. Onu teselli etmeye çalıştım, tamam, dedim, ailemiz yine taşınacak zaten, ebeveynlerimiz Kenya'ya gideceğimizi söylemişti çünkü. Bir şey söylemedi. Daha sonra anladım ki, Nijerya'yı kast etmiyordu. Benim odama, yalnızlık çektiği için geldiğini anladım, ama ona yardımım dokunmamıştı.

Şimdi, onun o zamanlar çok yalnız olduğunu görüyorum. Benjamin'in, onun söylediği bir sürü şeyi anlamadığını biliyorum. Zaten ben de, pek çoğunu ancak şimdi anlıyorum.

Birden, Benjamin'in sık sık bu kadar hırçın ve kaba olmasının, George'un ondan anlamasını istemesi, ama onun anlayamaması yüzünden olduğunu anladım.

Kenya'ya gittiğimizde sekiz yaşındaydım.

George dışarıda, evin verandasında uyuyordu. İklim Nijerya'nınkinden farklı, daha sağlıklıydı. Yıldızların altında olmayı seviyordu. Sık sık uyanık olduğunu biliyordum ve o, ne kadar çok uyanık kaldığını annemizle babamızın bilmesini istemiyordu. Kimi zaman odamın penceresinden dışarıya süzülürdüm ve çoğu zaman onu veranda duvarına yaslanmış, gözlerini yukarıya dikmiş bulurdum. Nairobi dışında, birtakım tepelerdeydik. Evimiz epey bir araziye tepeden bakıyordu. Güzeldi. Bazen uzun süre duvara yaslanmış otururduk, çoğu kere dolunay ya da yarım ay varken. Bir kere bir Afrikalı geçiyordu, bizi gördü ve bakmak için durdu. Sonra da, hey, hey küçükler, ne yapıyorsunuz orada, uykuda olmanız gerekirdi, dedi. Sonra da gülerek uzaklaştı. Bu George'un hoşuna gitti. Benim uykum geldiğinde George beni duvardan aşağı indirirdi. Çok ağır olduğum için sendeliyormuş numarası yapardı, ama aslında ağır olduğumu düşünmüyordu. Beni sendeleyerek veranda boyunca taşırdı ve yüksek sesle kahkaha atmamak için kendimizi çok zorlamamız gerekirdi. Sonra da pencereden odama geri tırmanabilmem için bana yardım ederdi. George ile birlikte geçirdiğim o zamanları severdim, fazla konuşmasa bile. Kimi zaman uzun süre boyunca birlikte oturup da tek kelime etmediğimiz olurdu.

Bir kere bir şey söylediğini hatırlıyorum. O öğleden sonra ana babamıza misafirler gelmişti. Hepsi de Kenya'da önemli mevkileri olan kişilerdi. Siyah kişilerdi, beyaz kişilerdi, buğday tenli ve esmer kişilerdi. Bu türden şeyleri o zamanlar düşünmezdim, çünkü çocuktum ve herkesin başka başka olmasına alışmıştım. Kimi zaman ortalıktaki tek beyaz aile olurduk, ama bu durum hakkında pek düşündüğümü hatırlamıyorum.

Bir partiydi, bir şeyin kutlamasıydı. Biz çocuklar içki ve yiyecek ve çerez servisine yardım etmiştik. Ebeveynlerimiz bize bu tür işleri hep yaptırırdı. Benjamin çoğu kez yapmak istemezdi. Hizmetçilerimiz var, niçin onlar yapmıyor, derdi.

Parti sırasında George benim ne düşündüğümü fark etti ve bana anlamlı bir şekilde gülümsedi. Bu şu demekti: Evet, biliyorum ve aynı fikirdeyim. Bu yetişkinlerin, ebeveynlerimiz değil de, ötekilerin, ne kadar gülünç olduklarını düşünmüştüm, yetişkinlerin yaptığı gibi gösteriş yapıp duruyorlardı.

O gece duvarın önünde ay ışığında otururken George, orada otuz kişi vardı, dedi.

Ses tonundan, neyi kastedtiğini anlamıştım.

O sırada sık sık, onun neyi kastedtiğini tam tamına bildiğimi düşünürdüm, ama Benjamin genellikle bilmezdi. Ama sonra, hiç beklemediğim bir şey söyledi. O geceyi iyi hatırlıyorum, çünkü çok ağlamıştım. İki nedenle. Birincisi, onun ne düşündüğünü her zaman bilmiyordum, her zaman Benjamin'den daha fazla biliyor değildim. İkincisi, George bu tür düşünceleri düşünürken o kadar yalnızdı ki.

George şöyle demişti: Çay fincanı ve içki kadehleri tutmak ve buyurun ve teşekkürler demek...

Eh, gözünde canlandırdıklarını ben de görüp güldüm.

Ama sonra dedi ki, Otuz öd dolusu sidik ve otuz kıç dolusu bok ve otuz burun dolusu sümük ve binlerce ter bezinden dökülen yağlar...

Altüst olmuştum, çünkü kaba, kızgın bir sesle konuşuyordu. Ve bu sesi duyduğum zamanlar hep, bana kızdığına inanma eğilimindeydim.

O şekilde devam etti, devam etti. Bir oda dolusu bok ve sidik ve sümük ve ter. Ve kanserler ve kalp krizleri ve bronşit ve zatürreeler. Ve yüz elli kilo kan. Ve buyurun ve teşekkürler ve evet Bayan Amaldi ve Hayır Bay Volback ve lütfen Bayan Sherban ve ah çok sevgili Bakan Mobote ve ben senden çok daha önemli biriyim reis amir memur doktor.

Kızgın olduğunu görüyordum. Ayrıca huzursuzdu, bazen olduğu gibi, kendini düğümlüyor, bacaklarını birbirine doluyordu.

Deliye dönmüştü, ağlamaya başladı.

Dedi ki: Burası korkunç bir yer, korkunç bir yer.

Bundan hoşlanmamıştım ve yatağıma döndüm ve yatakta ağladım.

Ertesi gün bana çok iyi davrandı ve benimle epey oynadı ve bundan hoşlanmam gerekir mi pek emin olamadım, çünkü bana bebekmişim gibi davranıyordu.

Henüz görünüşümüze ilişkin olguları yazmadım. Hepimiz farklıyız. Genlerin karışımındanmış, ebeveynlerimiz öyle diyor.

Önce George. İnce ve uzun. Gözleri kara. Saçları siyah ve düz. Teni beyaz, ama Avrupalı beyaz kişilerin beyazı gibi değil. Fildişi renginde. Mısır'da ve burada, Fas'ta ona benzeyen pek çok kişi var. Onun teninde Hintli atamız kendini gösteriyor.

Şimdi Benjamin. Simon'a çekmiş. Tombulca. Kolay şişmanlıyor. Kumral saçları, mavi-ela gözleri var. Saçları kıvırcık. Teni hep güneşten yanık, kırmızımtırak bir kahverengi.

Bana gelince. George'a daha çok benziyorum. Ne yazık ki ince değilim. Siyah saçlarım var. Gözlerim kahverengi, annemiz gibi. Tenim, güneşten yanmış olmadığım zaman bile zeytin rengi. İngiltere'de kimsenin dikkatini çekmiyorum, çünkü olağandışı değilim. İspanyol ya da Portekizli olduğumu düşünüyorlar. Burada da kimse bana bakmıyor, çünkü olağandışı sayılmıyorum. Herkes Benjamin'e dikkat ediyor.

Biz çocuklar için her şeyi değiştiren şey, George bir yılını Galler'deki çiftlikte geçirirken oldu. Olga ile Simon, benim George'a "hasretlik" çekmemin yanlış olduğunu söylediler. Ve o yıl bana bir sürü şey yaptırdılar, iki dil öğrendim, Fransızca ve İspanyolca ve gitar dersleri aldım. Hasretlik çekmiyordum, yalnızdım. Ve geri döndüğü zaman, ben hâlâ yalnızdım. Galler'e gittiğinde on üçtü, döndüğünde on dört. Büyümüştü. Bunu anlamıyordum, ama şimdi anlıyorum.

O yılın tümü boyunca Benjamin zorluk çıkardı. Okulda derse katılmıyordu. Ha bire surat asıyordu. Gerçi George geri döndüğünde, Benjamin'i geri kazanmaya çalıştı ve bir süre sonra başardı da. Ama şimdi görüyorum ki, George büyümüştü, Benjamin büyümemişti. Benjamin her zaman, George'un dikkatini çekmek için elinden geleni yapmıştı. Ne kadar uğraştığını ebeveynlerimizin bildiğini sanmıyorum. Bunu fark etmeyecek kadar meşgul olduklarından değil. Eh, kimi zaman çok meşgul oluyorlar da. Bizim hakkımızda ve bizi nasıl yetiştireceklerini düşünmeye epey zaman ayırıyorlar. Ama bir kız kardeş, ana babanın göremediği şeyleri görür. Sanırım onlar unuttular. Herhalde genel olanı hatırlıyorlar, ama her gün olan küçük şeyleri hatırlamıyorlar.

Şimdi anlıyorum ki, George'un gitmesini istemelerinin bir nedeni, Benjamin'i George'dan bağımsızlaştırmaktı. George'un mevsimlerin döngüsünü öğrenmesini istemelerinin yanı sıra. Ama benim gördüğüm şekliyle, işler daha da kötüleşti. Benjamin, George'a, kendisine verilmeyen bir şeyin verildiği hissine kapıldı. Oysa Galler'e gitmek istemiyordu ve George'u çiftçilik yaptı diye aşağılıyordu. Benjamin biraz burnu büyüktür.

Farkına varmamış olduğum bir sürü olgu varmış, bunları şimdi görüyorum. Sizler bütün hayatınızı, öteden beri apaçık olan birtakım şeyleri bir gün aniden kavradığınızı görmekle geçiriyor musunuz, merak ediyorum.

George geri döndüğünde, bana birkaç kere sordu. Neler oldu? Neler olduğunu anlat. Böylece ona İspanyolca ve Fransızca derslerini anlattım ve ona gitar çaldım.

Sabırsızdı, ama göstermemeye çalışıyordu. Hayır, dedi. Sadece seni kast etmiyorum. Bunun üzerine ona Benjamin'in durumunu anlattım, gerçi Benjamin'in halini biliyordu, onunla o kadar çok zaman geçiriyordu ve o sessiz kalınca, anladım ki, bu değildi, annemiz yeni büyük hastaneyi organize ediyor ve babamız da ona yardım ediyor, dedim. Bu daha iyiydi, ama tam olarak bu da değildi. Çünkü, Rachel, ailemiz her şey değil, dedi, biz bu kadar önemli değiliz. Bunun üzerine panikledim. Benden hayal kırıklığı duyduğu zamanlar paniklerim. Annemiz, babamız hakkında konuştum, neler söylediklerini söyledim, ama ilgisini kaybetti. Zaman buldukça bana iyi davranıyordu. Ama o sırada çok sabırsızdı. Hiç susamıyordu. Kolejde bir grup oğlanla birlikteydi ve hepsi de çılgın ve gürültülüydü ve George'un böyle olduğuna inanamıyordum. Ama, benim o sırada ilgilenmediğim şeyleri konuştuklarının farkındaydım.

Ebeveynlerimiz dünyanın durumunu tartıştıklarında dinlemeye başladım ve okulda Güncel Olaylar derslerine yazıldım ve haberleri ve bir sürü bilgilendirici programı dinler oldum.

Ailemizin bu bakımdan çoğu aileden farklı olduğunu görüyorum. Gittiğimiz her yerde herkes, büyük bir tutkuyla şu ya da bu partinin taraftarı. Ya da öyleymiş gibi davranıyor. Öyleymiş gibi yaptıklarında anlaması çok kolay. Ebeveynlerimiz sık sık, öyleymiş gibi yapan kişileri suçlamamak gerektiğini söylüyorlar. Bu, varlığını sürdürmenin bir yolu ve bu da, bayrak sallamaktan daha önemli. Bunu, kişilerin korku içinde olduklarını söyledikleri zaman söylüyorlar. Ama onların, politikanın yanlış bir şey olduğunu düşündüklerini biliyorum. Siyasi kişilerin yanlış yolda olduklarını düşünüyorlar. İlgilendikleri tek şey, işler yapmak; hastaneleri reorganize etmek ve bir şeyleri işler hale getirmek gibi.

Bunları pek sık söylemezler, yalnız bizim yanımızda ya da yakın dostlarıyla konuşurlar. Aslında çok da konuşmazlar, bu tavırlarını asıl belirginleştiren şey, neler söylemedikleridir. Ama her yerde politika o kadar önemli ki, bunun onlar için büyük bir problem olduğunu görebiliyorum, sanki ortaçağda ateist olduğunuzu söylemenize benzer bir durum olsa gerek.

Olgular. İngiltere. İlk iki ziyaretimiz diktatörlükten önceydi ve işlerin verimsiz yürüdüğünden başka dikkatimizi çeken şey olmamıştı. Ama üçüncü defasında gıda yokluğu çekiliyordu, hem de çiftlikte bile ve Bay Jones ile Bayan Jones kaygılıydılar. Simon ile Olga'ya sordum ve bir sürü kişinin hapiste olduğunu, insanların birdenbire tutuklandığını ve ortadan kaybolduklarını söylediler. Eh, bu yeni bir şey sayılmaz. Ve iş bulamayanlar, özellikle de genç olanları, ortalıkta esip tozuyordu. Ama bu da, ordulara alınmalarına ve kamplara doldurulmalarından önceydi. Galler ve İskoçya da aynıydı, bağımsız olsalar da. Diktatörlük İngilizleşmeye, çok sayıdaki yabancından kurtulmaya çalışıyordu. George çiftlikte bir yıllığına kalmaya gittiğinde bunu ayarlamak epey zor oldu. Diktatörlükten sonra yolculuk yapmak güçleşti, zaten çoğu kişinin yolculuğa parası olmuyordu.

Annemiz George'un giriş yapmasına ancak özel ilişkiler sayesinde izin verildiğini söyledi. Hem de, hepimiz İngiliz olduğumuz halde. Demek istediğim, ziyaret etmek mümkün, ama zordu, hele bütün bir yıl orada yaşamak âdetâ imkânsızdı. Özel ilişkileri vurgulama nedenim, gittikçe daha fazla, bunun ne kadar önemli olduğunu görmemden dolayı.

Amerika. Olga ile Simon, orası zaten çok zengin olduğu için, krizin göze çarpmadığını söylüyorlar. Ama insanların gıda için kuyruklarda beklediğini gördüğümü hatırlıyorum. Olga, aslında İngiltere'yle aynı şeylerin olduğunu, işsizlerin ortalıkta dolanıp durduğunu, olaylar çıkarıp etraftaki şeyleri kırıp döktüğünü söylüyor ve biz oradayken kampların ve uniformaların ve işsizlerin askeri disiplin altına alınışının ilk belirtilerini gördük. Nijerya farklıydı, çünkü insanlar zaten fakirdi. Belki de bu, çok zengin olup da sonra fakirliğe düşmekten daha iyidir. Kafamda tam da bu düşünce vardı. Nijerya'da aç insanlar, hasta insanlar gördük. Bu, annemle her yere gitmeye başladığım sıralardaydı. Hastanelere ve yardım kamplarına. Bir salgın vardı. İlk salgınım. Onunla gittim. Tabii her şeyin aşısını oldum. Ama hastalığın ne olduğundan emin değillerdi. Annemin dediğine göre bugün bile, o sıradaki hastalığın ne olduğu bilinmiyor. Şimdi ise, beni her yere götürmekle ne kadar büyük bir cesaret gösterdiğini düşünüyorum. Ona sorduğumda (şimdi sordum), tehlikeleri ve acil durumları göğüslemeye hazır olmam gerektiğini söyledi. Ve işte, üçümüzün de ebeveynlerimizle bu kadar çok yere, hatta hastalık ve salgın ve açlık dolu kamplara bile götürülmemizin bir nedeni de bu. Nijerya'da o kadar fazla işsiz yoktu, çünkü çoğu şu ya da bu şekilde toprak işleyebiliyordu. Kenya da çok farklı değildi -fakir insanlar, türlü türlü hastalıklar. Olga ile Simon büyük bir ekiple, çok korkunç bir açlıktan kurtulmuş insanlarla altı ay boyunca çalıştılar. Kamplarda hijyen tedbirleri alıyorlardı. İş olmayan bir sürü genç insan vardı ve onlar da üniforma altına alınıyordu. Bugünlerde herkesin ne kadar büyük orduları var. Daha önce bunu böyle düşünmemiştim. Sırf iş yokluğundan. Mısır bazı bakımlardan farklıydı. Çok çok fakir. Yine hastalık. Olga ile Simon her zamanki gibi kamplarda ve yardım işindeydi. Çocukların sokaklarda koşuşturup her şeyi kırmasını ve bağırıp durmalarını ve yangın çıkarmalarını seyrettiğimi hatırlıyorum. Bizin binamızın, dairemizin bulunduğu binanın da kundaklanacağından korkuyordum. O sokakta iki bina kundaklanmıştı. Bütün kent yanan binalarla doluydu. Daha fazla ordu! Daha fazla üniforma! Ve sonra Fas. Eh, yine farklıydı, ama üzerinde düşününce, çok da fazla değil. Farklı kelimeler, ama aynı şeyler. Zavallı insanlar. Ordular. Yiyecek sıkıntısı.

Bu arada politikadan uzaklaştım. Bütün o siyasi partileri yazmak istemişim. Hükümetleri. O türden şeyleri. Ama ailemizin bulunduğu tüm ülkelerde, aynı şeyler olmuş, halen de olmakta, gibi geliyor bana. Ama Amerika bir demokrasi. İngiltere sosyalist. Nijerya iyi niyetli bir diktatörlük. (Olga'ya daha şimdi sordum, söyledikleri buydu.) Kenya özgür ve gelişmekte. (Annem iyi niyetli oligarşi diyor.) Fas İslami ve özgür ve sosyalist ve gelişmekte. (İyi niyetli.) Üzerinde düşünmem gerekenler bu türden olgular mı, bilemiyorum. Bir önemi olduğuna inanmıyorum. Gerçi başka herkes, önemli olduğunu düşünüyor gibi görünüyor. Ama bu bana sanki, eğitimimizin en azından hayli kendine özgü olduğunun belirtisiymiş gibi geliyor. Neredeyse herkes, falanca siyasi partiden tutkuyla söz ediyor. Misafirlerimiz olduğu zaman mutlaka söylemeleri gerekenler oluyor ve söylüyorlar, hem de bir bir. Ben ve George sık sık kendimizi kikirdemekten alıkoymakta güçlük çekiyoruz. Hatta bazen odadan çıkıyoruz. Ve bu, her ülkede oluyor, hükümeti ne olursa olsun fark etmiyor. Annemle babam tabii hiçbir zaman siyasi bir şeyin parçası olmuyorlar, ama her zaman hükümet emrindeki uzmanlar durumundalar. Bunun anlamı da, o şekilde düşünme alışkanlığındaaysanız, onlar hükümetin destekçisi olmak zorundalar. Ya da olabilirler. Bu da, misafirlerimizin annemle babamın ve diğer misafirlerin

yararlanması için söyleyecek şeylerinin olması anlamına geliyor. Çok sıkıcı. Neyse, bu konuda söylemek istediğim bu kadar.

Özel ilişkiler. Bunun önemli olduğunu görüyorum. Bunun her zaman önemli olageldiğini, ama benim daha önce anlamadığımı görüyorum. Bunları yazmam sayesinde pek çok şeyi görüyorum. Her şeyi o sırada değil de, şimdi düşündüğüm şekliyle yazmaya özen gösteriyorum, ama çok zor, çünkü ha bire o zamanki düşünce kalıplarına sürüklenip duruyorum.

İlk düşünmem gereken şey, Hasan. George'un çiftlikteki bir yıldan sonra geri dönmesinden kısa süre sonra Hasan evimize geldi ve George onunla vakit geçirmeye başladı. Bunu düşünmeye kalkıştığınızda, bunun nasıl olduğu epey komik görünüyor. Çünkü pek de bir şeyler olduğu yoktu, Hasan sıradan bir ziyaretçiydi, Tabipler Birliği'ndekilerden biriydi. Ama daha en başından itibaren George'un arkadaşı oldu. Ve bizler bunu hiç düşünmedik. Bir düzeltme. Ben üzerinde düşünmedim, çünkü bu işler hep böyle oluyordu.

İlki New York'taykendi. George herhalde sadece yedi yaşındaydı. Çok sık gelen bir kadın vardı ve George'u alıp gidiyordu, bir şeyleri görmeye, bir şeyler yapmaya. Bir, iki kere Benjamin de gitti, ama kadını sevmedi. George'a ne yaptıklarını sordum, o da çeşitli şeyler hakkında konuşuyoruz, dedi. O sırada bunun üzerine pek düşünmedim, ama şimdi düşünüyorum. Sonra üçümüzün Galler'de yaptığı tatil sırasında. İskoçya'dan gelen bir adam vardı. Onun ziraat ile ilgili bir uzman olduğuna inanıyorduk. Belki öyleydi. Şimdi kuşkularım var. Bir keresinde George ile kamp yapmaya gittiler, ayrıca balığa da çıktılar. Ve başka şeyler yaptılar. Neler yaptıklarını unuttum. Neler yaptıklarıyla pek ilgilenmiyordum, ama şimdi keşke ilgilenseydim diye düşünüyorum. Benjamin de bir kere kamp yapmaya gitti. Pek sevmedi. O her şeyi sıkıcı buluyordu. Bu onun tarzıydı. Şimdi anlıyorum ki, bunlar onun gerçekten düşündüğü şeyler değildi, bir tarzıydı. Kendini korumak için. Şimdi oturup da düşünüyorum, beni o gezilere hiç çağırışlar mıydı diye. Niçin ben de gitmedim? Ama bütün hatırladığım, çiftliği, oradan dışarıya bir adım bile atmak istemeyecek kadar çok sevdiğimdi, beni herhangi bir yere davet etselerdi bile, Bayan Jones'un yanından ayrılmazdım. Ama George ve bu adamla birlikte bir yürüyüşe çıktığımı hatırlıyorum. Onun hakkında bazı şeyler hatırlıyorum. Bunları ancak şimdi ayırt edebiliyorum. Ona Martin diyorlardı. George onu seviyordu. Sonra da Nijerya'ya gittik. Salgın iyice hız kazandığında ve ebeveynlerimiz aşırı meşgul olduğunda, her zaman onların yanında olmuyorduk. Bize özel öğretmenler tutulmaya o sırada başlandı. Özel öğretmenlerden birisi Kano'dan geliyordu ve bize matematik ve tarih ve Arapça öğretiyordu. Ve her şeye dikkat etmeyi. Bunu özellikle çok vurguluyordu. Üçümüzün de özel öğretmeni idi, ama şimdi farkına varıyorum ki, George onunla epeyce dolaşıyordu. Kenya'da ise hem özel öğretmenlerimiz vardı, hem de okul. Orada da aynıydı. Yani, hep George, bunu şimdi çok iyi görüyorum.

Bunu anneme sordum. (Sormayı az önce bitirdim.) Ne sorduğumu daha ben söze başlar başlamaz gayet iyi anlamıştı. Benim bunu bir gün sormamı bekliyormuş ve ne cevap vereceğini düşünüp durmuş. Ona bunu sorar sormaz bütün bunları anladım. Tüm sorularımı cevaplamaya özen gösterirdi. Sorularım karşısında her zaman sabırlıydı. Bunu, başka annelerin çocuklarının soruları karşısındaki tavırlarını gözlemledikçe anladım. Annemize bir soru sorulduğunda bunun önemli olduğunu düşündüğünü ve bunu ciddiye aldığını belli eder.

Bunları yazdığımı söyledim. Eh, bunu biliyordu. Olgularımı düzenlemem gerektiğini söyledim. Ve sonra ona, yazarken bir sürü şeyi anlamaya başladığımı söyledim. Bu onu hiç şaşırtmamıştı. Bana Martin hakkında bir sürü şey anlattı. Kim olduğunu falan. Ve özel öğretmenlerimiz ve New York'taki kadın hakkında. Ama onların nasıl insanlar olduklarını ve ne tür işler yaptıklarını falan anlatmayı

bitirdiğinde, bana dönüp, sanki ben açık seçik bir soru sormuşum gibi, Bilmiyorum Rachel, dedi. Cevap verme tarzıyla, sormadığım sorunun önüne geçti.

Bütün bunların olduğu yeri tarif edeceğim. Düz damlı küçük bir evdeyiz. Burayı daha önce oturduğumuz büyük apartman bloklarından daha çok seviyoruz. Burası kentin, neredeyse sadece bölge insanlarının, yani yerlilerin barındığı bir kesimi. Yani onlara öyle diyorlar. Çoğu çok sevimli ve içlerinden pek çok arkadaşımız var. Yani, gerçek arkadaş demek istiyorum. Geceleri sık sık damda yatarız. Çok hoştur. Yatağımızı oraya serip uzanır, yıldızlara bakıp konuşuruz. Hepimiz şimdiye kadar ki en güzel günlerimizi yaşıyoruz. O kadar mutlu oluyorum ki, ne yapacağımı bilemiyorum. Aile bir araya geldiği zaman. Çünkü bu çok sık olmuyor. Mesela babamız şu an dışarıda, bir doktorlar ekibiyle birlikte hastaneleri organize ediyor. “Her çeşit” doktor, Benjamin ekiplere böyle diyor, tüm ırkları kast ediyor. Babamız çok sıkı çalışıyor. Eh, bunu söylemek bile gereksiz sanırım.

Bir avlunun etrafında dizili küçük odalar var. Odaların zemini toprak. Burası, “bizim gibi insanların” genellikle oturmadığı türden bir ev. Beyaz insanların bir kısmı bizim “eksantrik” olduğumuzu söylüyor. Ama ben eksantrik olmayı ve damda uyumayı ve yıldızları ve mehtabı seyretmeyi seviyorum.

Annemiz şu anda avluda, WHO için rapor yazıyor. Avlu sadece bize değil, birkaç aileye birden ait. Bir sürü gürültü var. Annem her şeyin ortasında, oynayan çocukların ortasında filan çalışmaya devam ediyor. Büyük bir toprak saksıda leylaklar var, bir de sakilcene bir küçük havuz var, toz içinde, ama hiç yoktan iyi.

Annem havuzun kenarında bir mindere oturmuş, yazıyor. Ben de havuzun kenarına oturdum.

Bilmiyorum Rachel, demesinden sonra onu sıkıştırmama gerek yoktu -yalnızca oturdum ve bekledim. Belki de başka hiçbir şey söylemeyeceğini düşündüm. Söylemediği zaman, bunu anlayabiliyorum. Bol bol birlikte oluyoruz, birbirimizin ne düşündüğünü biliyoruz. Annemin, bir anda benim birtakım şeyleri kavradığım zamanlardan birinde olduğumu bildiğini biliyordum.

Annem bana dedi ki, Bu konuda sen ne düşünüyorsun?

İtiraf etmeliyim ki, buna şaşırdım. Bunu alçak sesle, korkulu değil, o türden bir şey değildi, ama gerçekten ne söyleyebileceğini bilmeyen biri tarzında söyledi ve gerçekten de benim onun aklına gelmemiş olan bir şey söyleyebileceğime inanıyor havasındaydı.

Dedim ki, Yani Olga, bana bunun çok komik bir yanı varmış gibi görünüyor.

Evet dedi. Evet.

Orada epeyce oturduk. Bunun önemli bir sohbet yapmak için iyi bir zaman olduğu söylenemezdi. Yani çocuklar yüzünden demek istiyorum. Mesela, avlunun öteki tarafındaki odadan o çocuk, eğer ben tutmasaydım havuza düşecekti.

Bütün bu süre boyunca her zaman bir şeyler olduğu şeklinde ani bir hisse kapılıyorum, dedim.

Evet, çok erken başladı. George yedi yaşındaydı.

Evet, New York'taki kadınla.

Miriam.

Bir Yahudi kadını mıydı?

Evet.

Ne olduklarının önemi yoktu.

Hayır.

O zaman ben, daha önce onun kullandığı ses tonunun aynısıyla, alçak sesle, ama benim durumumda gerçekten korku yüzünden öyleydi, şöyle sordum, George bir şekilde özel mi?

Evet, bu olmalı.

Simon ne düşünüyor?

İlk o fark etti. Bir noktada ben bütün bunlardan çok korkmuştum, Rachel. Ama o, korkmamam gerektiğini söyledi. Bunu düşünmemi söyledi. Düşündüm de. Hayatımda hiçbir şeyi bu kadar çok düşünmedim. O zamandan beri hep bunu düşündüm sanırım. Evet, bunu söyleyebilirim, Rachel.

Hepsi buydu. Küçük çocuğu annesine geri götürdüm. Bu şekilde yaşamamın bir yanı var ki, hiç kimse bizim Fas'taki hayatla köklü bir şekilde bütünleşmediğimizi söyleyemez.

Burada oturup düşünüyordum. Bu oda benim yatak odam. Daha çok kümesi andırıyor. Ama seviyorum. Gayet serin. Hep kerpiçten. Topraksı bir kokusu var. Nemli bir koku, çünkü güneş iyice yakmaya başlamadan önce üstüne su serpiyorum. Ve her sabah ve her akşam kapının önüne su serpiyorum, toz kalkmasın diye ve ortalık muhteşem kokuyor.

Kapıdan dışarı baktığımda mavi gökyüzünü görüyorum. Hepsi bu. Mavi gökyüzü. Sıcak.

Şu an aklımda iki şey var.

Biri şu. Benjamin. Benjamin'in bu kadar zor ve berbat davranıp bu kadar çok surat asmasının ve George ile kavga etmeye çalışmasının bir nedeni, George'un Hasan ile bu kadar çok dolaşması. Ama Hasan çeşitli kereler onu birlikte bir kahveye gitmeye ya da başka bir yere çağırdı, ama Benjamin asla gitmiyor. Çünkü kendisini bir kahve fasıyla ya da akşam yürüyüşü ile başlarından savmak istediğini düşünüyor. Bunu bilme nedenim ne yazık ki şu, bunun için kendimi gözlemlemem yeterli. George'un Hasan ile paylaştığı çok derin şeyler bulunduğunu düşünüyorum, ne olduğunu bilmiyorum, ama birlikte kahvede oturmak pek bir şey değil. Ama damda yattığımız zamanlarda George'a sordum ve konuşuyoruz, hepsi bu, dedi.

Şimdi bütün o yerlere ve kişilere dönüp bakıyorum da, hep öyle derdi, konuşuyoruz, hepsi bu. Ya da, bana bir şeyler anlatıyor.

Benjamin özel ilişkileri daha en başından reddetti. Daha yedi yaşında New York'tayken, Miriam'ı sevmedi. Gerçek bu. George'un olduğu kadar onun da fırsatı vardı ve Benjamin her zaman bunları reddetti. Üzerinde düşündükçe düşünürsünüz. Ben düşünüyorum ve bunda öyle berbat bir şey var ki, kendimi nereye koyacağımı bilemiyorum, çünkü tabii ki, ya ben neyi reddettim? diye düşünüyorum. Her şey bana da teklif edildi, ama benim her defasında o şeyi yapmamak için iyi bir nedenim vardı. Bayan Jones'u sevişim ve onunla birlikte mutfakta yemek pişirmek ya da tavukları beslemek istemem gibi.

Benjamin. Hep aynıydı. Onun daha en başından istediği, kendisine teklif edilen şeyden daha fazlasıydı. Miriam ya da Hasan'ın ya da her kimse onun, doğrudan istekte bulunmasını istiyordu. İddiaya varım ki, Miriam onu tek başına davet etmiş olsaydı Miriam'ın sıkıcı biri olduğunu söylemeyecekti. Ve özel öğretmenlerimiz varken ve George onlardan biriyle bir yerlere gittiği zaman, Benjamin kesinlikle gitmezdi. Bir keresinde, aptal siyah adam, demişti. İşin ilginç yanı, onun gerçekten düşündüğü şey bu değil. Demek istediğim, siyahların aptal olduklarını ya da benzer şeyleri düşünüyor değil. Bu türden şeyleri benimsediği tarzın bir parçası olarak söylüyor. Ve üzerinde düşündüğünüz zaman, bu korkutucu bir şey. Demek istediğim, herkes rol yapabilir, ama sonra buna sapsanır kalırsınız. Tıpkı yüzündeki maskesini çıkaramayan pandomimci gibi. Bütün bunların ürkütücü bir yanı var. Benjamin gerçekten de burada yaşamayı sevmiyor. "Yerli mahallesi" hakkında espriler yapıyor. Aynı zamanda da damda yatmaya bayılıyor ve mahalledeki tüm çocuklarla dostluklar kuruyor ve küçük çocuklarla arası çok iyi. Ama sözlerinde ciddi. Güzel, sıkıcı, modern bir apartmandaki güzel, sıkıcı, modern bir dairede güzel ve sıkıcı kişilerle birlikte yaşamak isterdi.

Benim düşüncem ise, şimdi düşünüyorum da, Benjamin bu türden şeyleri sırf, ona özel muamele yapılmadığı için söylüyor. Ama George da özel muamele görmedi. George her zaman, olanlarla yetindi. bunları gördü, ama Benjamin görmedi.

Ama yine de hiçbir zaman fazla bir şey değildi. O sırada öyle düşünürdünüz.

Hatta, nihayetinde hiçbir şey olmadığını bile söyleyebilirdiniz. Eh, ne oldu? George gezintiler yaptı, kamp yapmaya gitti, çay içmeye ya da bir müzeye ya da bir yere, birisi ya da başkası tarafından götürüldü. Ya da bir özel öğretmen, hadi parka gidelim dedi. Ya da bir camiye ya da başka bir yere. Ya da sokağın kenarındaki bir ağacın altına oturup sohbet edelim dedi. Bir kere George'u İbrahim ile, bir ağacın altında toprağa oturmuş gördüm. Aşağı yukarı dokuz yaşındaydı. Ya da on. Nijerya'da oldu bu. Konuşuyorlardı. Sadece konuşuyorlardı. Onlara baktım ve ben de orada olmak istedim. Ama sanırım, beni davet etselerdi, hayır demem gerekecekti. İyi hatırlayamıyorum, ama öyle olduğuna inanıyorum.

Mesele, bu kişilerin ne olduklarıdır. Bir süre eve gidip geliyorlar, sonra bakıp, işte yine aynı şey, diyorum.

Ama o şey ne?

Mesele bu.

Evet, aklımdaki ikinci şey bu, yani bu kişilerin ne oldukları.

Hasan'ı daha en başından sevdim, ama yaşlı olduğunu düşündüm. Galiba değil. Annemiz onun aşağı yukarı kırk beş yaşında olduğunu söylüyor. Yani hemen hemen Simon'un yaşında.

Hasan, George ile çok konuşuyor. Hasan George ile, daha önceki diğer "özel ilişkiler"den çok daha fazla zaman geçiriyor.

George hemen hemen her gün Hasan ile birlikte. Hatta bir hafta Hasan ile birlikte Kutsal Kent'e gittiler. Şimdi bunu düşünüyorum. Daha geçen aydı. George geri döndüğünde, ebeveynlerimizin ona orada neler olduğunu sormadıkları dikkatimi çekti. İkisi de George'a yetişkin gibi davranıyordu. On altı yaşında. Ondan korkuyorlar mı? Bu yanlış kelime. Doğru olan bir kelime var, ama ne olduğunu bilmiyorum.

Demek istediğim şey şu. Bütün bunları ne kadar çok düşünürseniz, size o kadar çok hayret verici görünüyor. Ama, hayret valla, derken ki gibi can sıkıcı bir şekilde değil. Demek istediğim, aklınız gittikçe daha derinlere iniyor.

Her gün düşünecek daha fazla şey çıkıyor. (Bunlar her gün parça parça yazılmakta.) Ve sanırım satırların arasında da defalarca gidip anneme sorular soruyorum. George geldiğinde onunla konuşmaya çalışıyorum, ama bu pek sık olmuyor. Nazik davranmıyor değil. Yetişkin olmadan önce yaptığı gibi beni kızdırmaya çalışmıyor.

Keşke George'un yetişkin olmasından öncesine geri dönebilseydik. Yetişkin olmak istemiyorum. Küçük bir kız kalmak istiyorum. Bunları yazıyorum, çünkü doğruyu yazmam gerekiyor. Ve bu doğru. Bazen (geçenlerde) Simon ile Olga'nın yaşantısını gözlemledim ve onlar için her şey her zaman o kadar zor ki, bunu görebiliyorum ve zor olan sadece çalışmak değil, ancak şimdi anladım ki, zor hayatları var. Doğru kelime bu. Bu defa öyle. Ve George'u görüyorum ve biliyorum ki, o da zor olduğunu düşünüyor.

Onun öfkeyle düşündüğünü söyleyebilirim. Olup biten asıl bu diye düşünüyorum. Bazen öyle bir bakışı var ki, benim burada düşünüp dururken kendimde hissettiğimin aynısı. Hani olaylar hızla üstünüze üstünüze gelir ve hepsini kavrayamadığınızdan korkarsınız. Hepsini kavrayamadığınızı bilirsiniz.

Çok sık kendi başına oturuyor. Bazen avluda oluyor, evin bütün çocukları ve komşu evlerden de bir sürü çocuk daha orada oluyor. Onlarla oynuyor ve onlara öyküler anlatıyor, ama aslında düşünüyor. O kadar huzursuz ki! Kimi zaman daha yeni oturmuşken kalkıp gidiveriyor, sanki bir raptiye batmış gibi. Güneş batar batmaz dama çıkıyor. Yemek yemeyi unutuyor. Bazen ona bir tabak yemek götürüyorum. Sık sık tabağını çocuklara veriyor. Onların çoğu zaman aç olduklarını söylemek bile gereksiz. Sırtını dama veriyor, bir bacağını uzatıyor, topladığı öteki dizini kollarıyla tutuyor ve damların üzerinden gökyüzüne bakıyor. Ve düşünüyor. Bazen geceleyin uyanıyorum ve onu uyanık, göğe bakarken buluyorum. Ve ebeveynlerimiz de uyanıyor, ama hemen yeniden yataklarına dönüyorlar. Ve şimdi, onun dört, beş yaşlarındayken, hele Miriam'ın geldiği zaman, yani yedi yaşındayken birçok gece uyumadığını, onlar öteden beri biliyorlar mıydı, diye merak ediyorum. Bütün bunları biliyorlar mıydı? Annemle bu konuyu açmaya çalıştım, ama bundan söz etmek istemiyor, bunun farkındayım. Sanırım öteden beri biliyordu, ama bunu nasıl görmesi gerektiğini ancak çok sonraları anladı, tıpkı benim gibi. Ama bu, başlıbaşına zor bir durum. Ağır. Çünkü eğer şimdi düşündüklerimiz o zaman düşündüklerimizden farklıysa, o zaman bir yıl sonra düşüneceklerimizin de yine farklı olacağına garanti gözüyle bakabiliriz. Hele şu sıralar benim düşüncelerimin değişim şekline bakılırsa bir ay sonra bile farklı olacak. Düşünceleriniz, güvenebileceğiniz en son şeydir.

Ama bütün bunlara rağmen, güvenebileceğiniz başka bir şey var. Düşüncelerin arkasında.

Bu çok garip şey sürmekteyken bile, şimdiki aile hayatımız gayet sıradan ve normal: Benjamin bile normal, sanırım. Haylaz çocukları olan başka aileler de var. Babam ona kızdığı zaman, Benjamin'in "çok ateşli" olduğunu söylüyor.

Benjamin gerçekten de berbat. Ama biliyorum ki, onun böyle olmasına yol açan şeyin, nerede hata etmiş olduğunu anlamıyor olmasıdır. George'un şimdi yaptığı şeye kendisinin "hayır" demiş olduğunu bilmek durumunda. Bunu düşünmesi gerekiyor. Benjamin "ateşli" olabilir, ama aptal değil. George yüzünden aklını oynatmak üzere. Başka hiçbir şey düşündüğü yok.

George bir hafta kaldığı Kutsal Kent'ten döndüğünde Benjamin tek bir soru bile sormadı, ama her an bir kasırga bulutu gibi George'un tepesinde asılı kaldı. George Benjamin'e hep iyi davranıyor. Eh, çoğu zaman. Benimle de olduğu gibi. Ama biliyorum ki sık sık da düşünmeye o kadar fazla dalıyor ki, bizim varlığımızı unutuyor. Ve belki de, keşke olmasaydık diye düşünüyor. Hep George'dan bir kelime, bir bakış yakalamayı bekliyorum. Hatta bir gülücük. Çocukken müthiş tatlı bir gülümseyişi vardı. Sıcak, dostça bir gülümsemeydi. Ama bugünlerde kolay kolay gülümsemiyor. Etrafta sırtını kamburlaştırarak dolaşıyor. Sanki omuzlarında görünmez bir yük varmış ve üzerinden atmamak için kendini zor tutuyormuş gibi. Hatta bazen, işkence görüyormuş gibi görünüyor.

Sonra birdenbire, genellikle aile sofrada ya da damda toplanmışken, çok neşeleniyor, canlanıyor ve türlü türlü oyunlar oynuyor ve hepimize çok canayakın davranıyor. Annemle babamı gözlemliyorum, içleri rahatlıyor. Onun böyle olduğu anları çok seviyorlar. Hele Benjamin küçük bir oğlan gibi oluyor, bağılıyor, gülüyor, ama rahatlamadan dolayı. Korkarım ben de aynı şekilde davranıyorum.

Simon ile Olga'ya, Benjamin gibi yük olmadığını umuyorum.

Şimdi gözlerimi kapadım ve Benjamin'e baktıkları zaman yüzlerindeki ifadeyi inceledim. Sabırlı ve eğlenceli bir ifade. George'a baktıkları zaman yüzleri tatlı ve sevinçli. Harfiyen öyle. George komiklik yapıp tatlı davrandığı zaman yüzlerine bakmaktan hoşlanıyorum. Tam tamına, kendilerine harika bir hediye verilmiş gibi oluyorlar. Eh, Benjamin ile benim harika hediyeler olduğumuz hissinde olduklarını sanmıyorum. En azından yüzlerinden öyle bir anlam çıkmıyor.

Görüyorum ki, olgulara ilişkin yazdıklarım hep George ile ilgili. Buna başlarken böyle olacağını bilmiyordum.

Bu günlüğü yazmamı öneren Hasan olmuştu.

Aslında buna önyak olanın Hasan olduğunu unutmuş değildim, ama bu olgu aklımın arka taraflarındaydı. Ama aklımdan hiç çıkmasaydı da şaşırırmazdım.

Neleri hatırladığımız, neleri hatırlamamayı tercih ettiğimiz son derece komik bir olay.

Şöyle oldu.

Günbatımından hemen sonraydı. Mehtap çıkmaktaydı. Yıldızlar bile doğru dürüst görünmeye başlamış değildi daha. Çok hoştu. Sıcak bir günün sona erişi harikadır. Toz taze ve tatlıdır, çünkü üstüne su serpilmiştir. Ve kasabanın etrafımızdaki seslenmeleri ve konuşma sesleri gizemlidir. Ve ezanın okunuşu da öyle, bunu çok seviyorum. Buradan ayrılmak çok zor gelecek. Umarım gitmemiz gerekmez, yani daha epey bir süre gitmeyiz. Ama sanırım çok sürmeyecek. Sonra, pişirilen yemeklerin baharat kokuları. Her akşam günbatımında bunlar beni sarhoş ediyor.

George tek başına dama çıkmıştı. Elimde değildi, ben de çıktım. Ben dama çıktığımda gülümsedi, ama sonra sanki ben orada değilmişim gibi oturmaya devam etti. Berbat bir şeydi, çünkü benim varlığımın farkında değilmiş gibiydi. Az sonra Hasan yukarı geldi. George onu gördüğüne şaşırılmış görünmüyordu. Hasan damın başka bir köşesine oturdu. Bir süre bir şey söylemedi. Damın kerpicinin sıcaklığı sırtıma ve ayaklarıma vuruyordu. Sohbetin nasıl başladığını hatırlayamıyorum. Şimdi dönüp baktığımda ve bunu başka zamanlarla kıyasladığımda anlıyorum ki, sohbetlerin başlangıcının farkına varmıyorum. George ile Hasan konuşuyorlardı, daha çok Hasan konuşuyordu, George da pür dikkat dinliyordu. George arada bir başını sallıyor ya da sessizce gülümsüyordu, hoşuna giden bir şey olduğunda yaptığı gibi. O akşam anladım. Anlamakta olduğumu anladım. George'un Hasan'la olduğu zaman, Hasan konuştuğunda, George'un Hasan'ın söylediklerinde, beni aşan bir şeyleri duyabildiğini, daha önce de anlayabilirdim. Benim hiç duyamadığım şeyleri duyabildiğini. George'un yüzünden, söylenen gayet sıradan şeylerin içinde çok çok çok daha fazlası olduğunu okuyabiliyordum. Yalnız, benim aklım almıyordu. Benim için fazla hızlı geçip gidiyordu. Benim kavrayışımın üzerindeydi. Görünüşte sohbet konuları pek önemli değildi. Bir bakıma acı bir şekilde, önemli ya da çok özel bir şeyden söz etmediklerini düşündüm. Ama ortadaki bazı şeyleri kavradıkça George'un yüzü aydınlanıp duruyordu.

Kendimi o kadar kötü hissettim, o kadar karamsarlığa kapıldım ki, neredeyse ağlayacaktım.

Hasan fark etti ve George ile bir süre daha konuşmaya devam ederken bir gözünü üstümden ayırmadı. Sonra bana doğru döndü, yüz yüze geldik ve benimle konuşmaya başladı, aynı şekilde değil de, daha basit bir şekilde. Bana, bir günlüğüm ya da benzer bir şeyim olup olmadığını sordu. Küçük bir günlüğüm olduğunu ve içine, Arapça dersi aldım ya da gitar çalıştım ya da okula gittim, gibi şeyleri yazdığımı söyledim. Benim çocukluğumu anlatan bir şeyler yazmamı istediğini söyledi.

Şimdi bir şey itiraf etmeliyim. Gerçeği. Bunu dediğinde, öylesine söylediğinde, içimde şiddetli bir öfke yükseldiğini hissettim. Benim öğretmenim ya da benzer bir şeyim değildi! Sanki buna hakkı varmış gibi, benim şunu ya da bunu yapmamı istediğini nasıl söyledi! Ama kızgınken bile, eğer bana, George yokken her öğleden sonrayı benimle, benimle konuşarak geçirmesini isteyip istemediğini sorsaydı, kızgınlık ya da hiddet hissetmeyeceğimi düşünüyordum. Aksine!

Neler hissettiğimi tamamıyla anladığımı biliyordum.

Sonra başıyla küçük bir işaret yaptı, sanki, bekleyebilir, üzülme, dercesine.

Sonra George ile, benim kavrayışımın ötesine geçen bir şekilde George ile konuşmaya devam etti.

Benimle tekrar konuşmasını, bana sorular sormasını istiyordum. Benim onun için bir şeyleri yazmamı istediğini söylemesinin özlemini çekiyordum. Aklımda türlü türlü fikirler vardı. Ona, Olga ile virüs salgınına gidişimiz ve orada bütün bir ay boyunca hemşirelik yaptığım üzerine yazılar yazabilirdim. Beni duyarlı ve sorumlu birisi olarak görmesini istiyordum. Olga bana, salgın sırasında değerli işler yaptığımı ve benim yapacağımı söylediğim şeyleri aynen yerine getireceğime güvенеbildiğini söylemişti. Bunu söylediği zaman, bu uğurda ölüme gidebilecek kadar gururlanmıştım, ama Hasan'ın beni öyle görmesini istiyordum. Ama sonra, benimle ilgilenmedikleri zaman küstahça ve aptalca şeyler düşündüm, şöyle şeyler: Ha, benim tatsız ve basit bir küçük hanım olduğumu düşünüyorsan, öyle olmasını bilirim. Ve orada otururken içim alaycılıkla doluydu (tıpkı Benjamin gibi) ve bazı okullarda mecbur kaldığım türden aptalca bir yazı yazayım da gör diye düşünüyordum, tatilde neler yaptığım gibi.

Bunları düşünürken, George ile Hasan'ı hiç dinleliyordum, ama şimdi, o fırsatı tekrar bulmak için her şeyi verirdim, sırf orada oturup duymaya çalışma fırsatını. Böyle bir şansım daha önce olmamıştı. Birkaç saat boyunca George ve Hasan ile değildim, onlar konuşurken tamamen yalnız başıyordum. Ama bu fırsat bana niye sunuldu ki? Bana verildiğinde tepmişim. Şimdi görüyorum ki, bu amaçlı bir şekilde gerçekleşmişti. Her zaman George ve Hasan ile olmayı istiyor, olmaya çalışıyordum, onların yaptıklarını hayal ettiğim heyecan verici şeyleri -ne olduğunu bilmiyordum!- ben de yapmak istiyordum. Ama sonra, Hasan'ın gayet sıradan, ama özel bir şekilde konuştuğunu ve George'un dinlediği ortaya çıktı. George trans halinde oluyordu. Kendini buna o kadar çok veriyordu ki, üstüne su döksen farkına varmazdı, diye düşünüyorum.

Ama aynı şey bana önerildiğinde, nasıl dinleyeceğimi bilemedim, duygularım araya girdi, orada kudurarak oturdum ve bana bakmalarını, benimle konuşmalarını istedim, tıpkı küçük bir çocuk gibi.

Şimdi görüyorum ki, bu olay, benimle Hasan'dan öğrenebilmem için öğrenmem gerekenler arasındaki mesafeyi görebilmem -görmemi sağlamak- için düzenlenmişti.

Her neyse, işin aslını söylediğime göre, devam edebilirim. Damdan bir koşu indim ve İngilizce kompozisyon için yazdığım bir denemeyi aldım. Bu denemeyle gurur duyuyordum. İyi not almıştım. Ama şimdi merak ediyorum. Bu denemeyi buraya koyacağım. Uzun değildi. Bunun nedeni, denemede, soylu duygularımın beni sessiz kalmaya zorladığı ya da ona benzer bir hava vermeye çalışmamdı.

Yaşlı Adam ve Ölüm Halindeki İnek

Dün akşam televizyonda, beni etkileyen ve sonsuza kadar değiştiren bir şey gördüm.

Televizyon cihazı umumi meydandaydı ve bir sürü kişi izliyordu. Hiçbir zaman yeterince yiyeceği olmayan yoksul insanlardı.

Sahil şeridindeki açlık hakkındaki bir programdı. Aslında birden çok açlık bölgesi hakkındaydı, çünkü farklı programlardan bölümler alıp genel bir rapor haline getirmişlerdi.

Çekimlerden biri aklımdan çıkmıyor.

Yaşlı bir adam bir ineğin yanında oturuyor.

Adam çok zayıf. Kaburgaları görünüyor. Köprücük kemiği ve kollarının üst kısımları iskelet gibi.

Ama sabırlı, bilgece bir hava var üstünde ve gözleri düşünceli. Ve vakur.

İnek o kadar zayıf ki, derisi sanki doğrudan kaburgalarının üstüne örtülmüş gibi ve kalça kemikleri çıkıntı oluşturuyor. Daha şimdiden, birkaç gün sonra öldüğü zaman nasıl görüneceğini görebiliyorsunuz.

Ama gözleri kameraya bakıyor ve gözlerinde sabır ve bilgelik var.

Etrafta kilometrelerce alanda tozdan başka bir şey yok. Hemen yakında bir dizi kurumuş sopa

uzanıyor, o yıl ekilen darılar bunlar. Ama kuraklık hepsini öldürmüştü.

İnek sendeleyene kadar yürümüş ve sonunda toprağın üstüne çökmüş. Bir daha asla kalkmayacak. Burada ölecek.

Güneş yakıyor.

Yaşlı adam ineğin üstüne küçük bir çardak yapmış. Dört sopanın üstüne yayılmış birkaç çalıdan ibaret. Hafif bir gölge veriyor.

İnek onun dostu.

Yaşlı adam ineğin başında oturuyor. İnek çalıların şeritli gölgesinde, adam tamamen güneşin altında. Üstlerinden toz uçup gidiyor.

Herkese yetecek su yok.

Yaşlı adamın teneke bir kupa içinde biraz suyu var. İnek arada bir nefessiz kalıyor, dilini dışarı çıkarıyor, o zaman adam onun diline biraz su damlatıyor ve kendisi birkaç damla içiyor.

Orada oturuyorlar. İnek ölene kadar onun başında oturacak.

İnek öleceğini biliyor.

İnek bütün ömrü boyunca o adama ve ailesine ait olduğunu biliyor. Ama adamın karısı ve çocukları öldü. İnek niçin orada adamın dibinde yatmak zorunda kaldığını, kalkmadığını, niçin her yerin tozlarla kaplı olduğunu, niçin yağmur olmadığını, yiyecek olmadığını, su olmadığını merak ediyor.

İnek anlamıyor.

Yaşlı adam anlamıyor. Ama Allah'ın iradesi diyor.

Ben Allah'ın iradesi olduğunu düşünmüyorum.

Bence bu delilik, günah ve o yaşlı adamın ve zavallı ineğinin kavuran tozların içinde ölmesine izin verdiğimiz için Allah hepimizi cezalandıracak.

Neden? Ey tanrım!

Neden? Ey Allahım!

İşte elimde bu yazıyla, bunu Hasan'a vermek üzere, yeniden dama çıktım. George ile konuşuyordu ve beni fark edecek gibi değildi. Yine oturdum.

Bu arada gökyüzü parlak yıldızlarla dolmuştu ve küçük evlerin her birinde insanların yemek yediği saat gelmişti. Birazdan bizim yemeğimizin de hazır olacağını biliyordum.

Sonra Olga seslendi, yemek vakti.

Hasan sözlerini tamamladı ve kalktı. Her zamanki beyaz cübbesini giymişti ve epey uzun boylu görünüyor ve bütün o yıldızlarla çevriliyken, biraz da bir gölgeyi andırıyordu. Kalbim küt küt atıyordu. Kalbim çok kötü sıkıştıyordu. Ne yapacağımı bilemiyordum. Deli gibiydim.

George ayağa kalktı ve Hasan'ın yanında durdu. George'un neredeyse Hasan ile aynı boyda olduğunu fark ettim ve çok şaşırdım.

İkisi de orada durup, uzun boylu, yıldızlarla kuşatılmış iki gölge, bana öylece bakıyorlardı.

Hasan gülümsedi. Ona yazımı uzattım, ama almadı. Elbette almadı. Bunu istememişti!

Madem öyle, dedim ona, kararımı ilân ederek, yapmak istiyorum, günlüğü yazacağım, yazmak istiyorum, gerçekten.

İyi, dedi. O kadar.

Ve ister inanın, ister inanmayın, ben yine fena halde hiddet içindeydim, çünkü önceki yazımı almamıştı. Ve sanki bu günlüğü yazacağım dediğim zaman beni tebrik etmesi ya da tezahürat yapması gerekiyormuş gibi bir his içindeydim.

Evin dışındaki merdivenlerden ilk ben indim. Sonra peşimden George geldi. Sonra Hasan. Hasan'ın yemeğe gelmesini çok istiyordum. Birkaç kere gelmişti.

Ama merdivenin dibinde iyi akşamlar dedi ve George da iyi akşamlar dedi ve hepsi buydu.

Benjamin akşam yemeğinde evde yoktu, tanrıya şükür.

İşte bütün bunları yazmaya başlamam böyle oldu.

Ve şimdi, bunları yazmamı niye istediğini biliyorum.

Bu kısım birkaç hafta sonra yazıldı. Kesin konuşmak gerekirse dokuz hafta sonra.

İki olgu. Biri, çeşitli kereler Hasan ile George konuşurlarken kendimi onların yanında buldum - bunu böyle ifade ediyorum, çünkü her defasında tesadüfenmiş gibi görünüyordu. Ya da daha doğrusu, Hasan konuşur ve George dinlerken. Ama şimdi hiç değilse alınganlığa kapılıp içimden ateş püskürmüyorum. Dinleyebiliyorum. Kimi zaman neler söylendiğini şöyle bir kavrar gibi oluyorum. Ama gerçek şu ki, bu tür bir sohbetten sonra George'un bir şeyi anladığını, benimse bambaşka bir şey anlamadığımı öğreniyorum. Bu, bu türden konuşmaların doğasında var.

İkinci olgu şu ki, George benim bin yıl düşünsem aklıma gelmeyecek bir şeyi yaptı. Kolejde koca bir çocuk çetesinin lideri oldu. Bunlar, bu türden tüm çeteler kadar gülünç ve gürültülü ve sevimsiz. Habire koşuşturup duruyorlar, nutuklar atıyorlar, kendilerini çok önemsiyorlar.

Ve George onlarla.

Bunun berbat olduğunu düşünüyorum.

Annemin bundan hoşlanmadığını biliyorum, babamın da.

Benjamin'e gelince hayatının alaycılık ve küçümseme günlerini yaşıyor.

Ama George bütün bu süre boyunca Hasan'ı da görüyor. Ne düşüneceğimi bilmiyorum.

Bu, daha sonra yazıldı. Aylar sonra.

George Hindistan'daydı, büyükbabamızın ailesini ziyarete gitmişti.

Daha da yetişkin, eğer daha fazlası mümkünse, ama hâlâ o sevimsiz çeteye patronluk yapıyor ve bizimle olduğundan çok daha fazla zamanını Hasan ile geçiriyor.

Şikasta Tarihi, Cilt 3014, II. ve III. Dünya Savaşları Arası Dönem. Ordular: Çeşitleri: Gençler Ordusu.

“Yaklaşan olayların önce gölgesi görünür.” Şikastalıların bu gözlemi, gelişmelerin bu denli hızlandığı bir dönemde özellikle yerindeydi. Büyük sosyal olayları haber veren küçük belirtiler bir ya da iki yüzyıl önceden olmasa bile, birkaç yıl öncesinden, kimi zaman da aylar öncesinde görülebiliyordu. Şikasta'da yaklaşan olayları görmenin daha kolay olduğu bir dönem olmamıştı: içlerinde olup bitenlerin kendi denetimlerinde olmadığını bu kadar kolaylıkla anlayabilecekleri bir zaman daha önce hiç olmamıştı.

Daha sekizinci onyılıda Şikasta'nın her hükümeti, sıklıkla korkuyla ve gizlice, kitlesel işsizliğin, özellikle de gençlik arasındaki sonuçlarını düşünmekle meşguldü. O sırada artık yeni (ve sıklıkla önceden tahmin edilemeyen) teknolojilerin kitlesel işsizliği her yerde kaçınılmazlaştırdığı açıkça belliydi, hem de çoğunlukla gezegenin zenginliğinin ve kaynaklarının öncelikle savaşlara ve savaş hazırlıklarına harcanmasından kaynaklanan dünya ekonomik krizi olmasaydı bile öyleydi: hatta nüfus bu denli yüksek bir hızla artıyor olmasaydı bile kaçınılmazdı. (Bu nüfus artışına kitlesel açlıkların, salgınların ve doğal afetlerin -ki bunlar kozmik basınçlar nedeniyle muazzam ölçüde artmıştı- yaptığı frenleyici etki daha epey bir süre boyunca kendini

göstermedi.)

O sırada, kitle psikolojisi, kalabalıkların denetimi, orduların psikolojisi konularındaki bilgiler, Şikasta'nın kendine koyduğu sınırlar içerisinde hayli gelişmişti. [Bak. *Altbölüm 3, "Bilimsel Olarak "Saygınlık Görenler" ve İzin Verilenler Bakımından Ölçütlerdeki ve Standartlardaki Kaymalar. Bilimsel Sapkınlığın Analizi ve Çeşitli Kültürlerdeki Siyasi ve Dini Sapkınlıklarla Karşılaştırılması."* Cilt 3010, Bölüm 9, "Askeri Bilimsel Kuruluşlardaki Gizli Araştırmaların Sonuçları ve Sivil ve Yayınların Bilim Üzerindeki Etkileri."]

Tüm hükümetlerin, yüz yüze buldukları ikilemler hakkında gayet açık fikirleri vardı; çoğu da uzmanlarla nüfusların kontrolü hakkında şu ya da bu derecede yoğun ve sürekli tartışmalar yürüttü.

Onyılın sonuna doğru, sürekli işsiz durumdaki kalabalık sayılardaki gençlerden neler beklenebileceğinden hiç kimse habersiz olamazdı. Kentler daha şimdiden, her şeyi "nedensizce" tahrip eden kızılı erkekli gençlik gruplarının amaçsız, rastgele, örgütsüz şiddeti karşısında eli kolu bağlı haldeydi. Şikasta kentlerinin şöyle böyle rahat yaşayabilmek için bile bağımlı olduğu tesisler -telefonlar, ulaşım, parklar, kamu binaları, aslında kamu alanındaki her şey- her an tahrip edilebilir, çirkinleştirilebilir ya da geçici olarak işlemez hale getirilebilirdi. Kentler artık geceleri güvenli değildi, çünkü bu gençlik grupları adetâ içgüdüsel bir şekilde soygun, saldırı, cinayet gibi şeyler gerçekleştiriyordu -hem de kendilerini kötü hissetmeden, adetâ bir oyun gibi.

Alınan tedbirler, polisiye denetimin artırılması -aslında askerileşmede bir artışı bu- zaten problemin doğasını iyice belirginleştirmekteydi. Bir ivme hareketi başlamıştı: daha fazla polis gözetiminin sonuçları, daha ağır cezalar ve zaten tıklım tıklım olan cezaevlerinin daha da fazla dolması, bunlar kaçınılmaz olarak daha da fazla polis gözetimine ve daha geniş polis yetkilerine yol açacaktı, daha ağır cezalara ve suç işleyen bir kesimin daha da gaddarlaşmasına. Oysa bunlar daha sorunun başlangıç evreleriydi: onun çocukluğu. Çoğunlukla -o evrede- genç erkeklerden oluşan ve seyirlik oyunlar ve şenlikler gibi vesilelerle ortalığı kasıp kavuran kalabalıklar; küçük grupların ara sıra, kendiliğinden patlak veren, görünüşte amaçsız şiddet gösterileri -bu belirtiler gelecek olayların silik bir gölgesi, habercisi durumundaydı; bunlarla bile kentlerin kamu hayatı şimdiden değişime uğramıştı ve yaşlı kişiler medeniyet standartlarının ve hoşluklarının kayb olduğundan yakınıyordu, çünkü bizler geriye dönüp baktığımızda ya da incelediğimizde, derinleşen bir barbarlık ve artan dehşetlerle dolu bir yüzyıl görürken, tehlikesiz ya da acısız yaşamaktan başka isteği olmayan bir aile kolaylıkla sessiz bir sokak ve "huzur" bulabilirdi, yeter ki görece korunaklı ve avantajlı bir coğrafi bölgede yaşayacak kadar talihli olsunlar ve savaşı -ve onun sonuçlarını- başka bir yerlerde olup biten ve kendilerini etkilemeyen bir şey olarak gözardı edebilecek zihinsel uyarlamaları yapabilsinler; ya da başlarından geçmiş bir şey olsa bile, şu ve şu tarihler arasında olmuş ve artık geride kalmış bir şey olarak düşünebilsinler.

Şikasta'nın zenginliklerinin savaşa akıtıldığı, yayın kanallarına beslenen her bilginin savaş haberleri ya da savaş hazırlıklarını içerdiği, bu neredeyse sürekli savaş döneminde, sayısız kentte, sürekli zihinsel uyarlamalar yaparak da olsa, kısa süreler boyunca görece rahat bir yanılısama içinde yaşamak mümkündü.

Ama bu, hükümetler için mümkün değildi, çünkü onlar neredeyse hepsi gençlerden oluşan ve herhangi bir iş bulma umudu bulunmayan, hiç çalışmamış olan ve eğitimleri ancak avareliğe izin veren yığınla kişinin problemleriyle yüz yüzeydiler.

Bunların sayısı eninde sonunda, arada bir ve anlık bir şiddet, zaman zaman meydana gelen kırıp dökme olaylarından daha fazlasının beklenmesini gerektirecek kadar çoğalacaktı. Kalabalıklar, kitleler, sanki bir işaretle, ama kendilerine “tesadüfen” gibi görünecekti, kentlerin sokaklarına dökülecek, rastladıkları her şeyi kıracak, sokaklarda rastladıkları kişileri -rasgele ve nedensizce- öldürecek ve şiddet rüzgârı geçtikten sonra üzüntüyle ve şaşkınlıkla evlerine döneceklerdi. Kırsal kesimlerde gruplar ya da küçük ordular, çeteler ya da küçük gruplar dolanacak, hayvanları öldürecek, makineleri devirecek, ekinleri yakacak, ortalığı cehenneme çevirecekti.

Ne yapılması gerektiği açıktı. Ve yapıldı. Bu potansiyel talancılar ve tahripçiler, sivil görevleri olan çeşitli askeri örgütlere alındı; yapılan aslında, Şikasta’da daha önce de bu tür karışıklık dönemlerinde hep yapılan şeylerin aynısıydı: hırsız hırsızı yakalamakla görevlendiriliyor, yağmacılar yağmacılar tarafından denetleniyor, kendilerine üniforma giydiriliyor ve kamu hizmetkârlarına dönüştürülüyordu.

Ama daha fazlası ve daha fazlası ve daha fazlası ortaya çıkacaktı... daha fazlası ve daha fazlası vardı: milyonlarcası. Ve milyonlarcası.

Orduların da kendi ivmeleri, mantığı, hayatı vardır.

Erkeklerle ya da kadınlara üniforma giydiren ve onları disiplin altında bir yerde tutan herhangi bir hükümet, bu kitleye sürekli ve alabildiğine talim yaptırmak zorunda olduğunu bilirdi, ancak böylelikle onun enerjilerinin güvenli bir yola sokulduğunu bilirdi: gerçi Şikastalıların ancak pek azı bu sözü algılamaları gereken tüm boyutlarıyla algılıyor ve algılayacak. Askeri koşullar altındaki birey kitleleri artık bireyler değildir, bambaşka yasalara uyarlar ve atıl kalmaya gelmezler, çünkü o takdirde, çeşit çeşit kudretlerinin büyüklüğünün çıplak mantığı yüzünden yakmaya, yağmalamaya, tahrip etmeye, tecavüz etmeye başlarlar.

Çareler fazla değildi, çok etkili değildi ve çok uzun dayanmadı. Bunlardan birisi, tek bir slogana, komutana ve fikre bağlılık duyan tek bir ordu değil de, her biri ayrı üniformalar içindeki mümkün olduğunca çok sayıda ordu oluşturmaktı. Her coğrafi yörede düzinelerle değişik alt ordu vardı, kendilerini diğerlerinden farklı görmeye teşvik ediliyorlardı. Ve akla gelebilecek en fazla sayıda yoldan birbiriyle rekabet etmeleri teşvik ediliyordu. Spor, seyirlik oyunlar, savaş benzetimleri, arazi yürüyüşleri, gezintiler, tırmanışlar, maratonlar -tüm Şikasta binlerce değişik üniforma içindeki enerjik genç kişiyle doldu ve her biri diğerleriyle, resmi makamların uyanıklığıyla zararsız yollar içerisinde tutulan enerjik ve gürültülü bir rekabet içindeydi.

Ve hâlâ milyonlar artmaya devam ediyordu.

Gezegenin zenginliklerinin daha da fazlası savaş uğruna, üretken olmayan yolda harcanıyordu.

Bu ordular besleniyor, sıcak tutuluyor, bakım görüyordu, ama orduların dışındaki kalabalıklar gittikçe daha kötü besleniyordu, ortalıkta gittikçe daha az mal dolaşıyordu. “Koruyucuları” tarafından terörize edilen, neredeyse tamamen üniformalı kitlelerin iyi niyetine bağımlılaştıran siviller, örgütsüzler, askerleşmemişler, kurumsallaşmamışlar, gittikçe daha fazla önemsizliğe ve çaresizliğe gömüldüler.

(Üniforma içindeki ya da üniformaya girme umudundaki) Gençlerle yaşlılar, hatta orta yaşlılar arasındaki uçurum neredeyse mutlaklı. Yaşlı kişiler gençler için gittikçe görünmez oluyordu.

Bu yapının tepesinde, üniformalı ya da üniformasız -teknisyen, organizatör ve manipölatörlerden oluşan imtiyazlı sınıf yer alıyordu. Teknoloji alanlarında yüksek öğrenim gören uluslararası bir sınıf, planlamacılar ve organizatörler iyi besleniyor, iyi barınıyor ve sonsuz yolculuklar yapıyor, sonsuz toplantılar yapıyor, ülkeden ülkeye bir uzmanlar ve idareciler ağı oluşturuyordu ve bunların Şikasta'nın durumunun çaresizliği hakkındaki bilgisi karşısında, ideolojik ve ulusal engeller kendi aralarında hiçbir anlam taşımaz hale geliyordu, buna karşılık alt tabakalarda bu engeller sürekli yoğunlaşıyor, güçleniyordu. Çünkü kalabalık halk yığınlarına soludukları havayla bile sloganlar ve ideolojiler aktarılıyordu ve bunlardan özgür olabilecekleri hiçbir yerleri yoktu.

Çeşitli üniformaları ya da en azından bayrak ve kokartlarıyla gençlerin bu çok çeşitli orduları, Şikasta'nın ordularının yalnızca bir türüydü.

Her ülkede küçük uzmanlaşmış ordular vardı ve bunlar gençlerden hayli farklı eğitilmişlerdi. Bunlar, işlevleri gerçekten savaşmak olan ordulardı. Yüksek teknoloji, eski türden kitlesel orduları fuzulileştirmişti. Uzmanlaşmış ordular çoğunlukla paralı askerlerden oluşuyordu: yani, öldürmeye eğilimli ya da daha önceki savaşlarda öldürme deneyimi edinmiş ya da barbarlığa bir bahane bulma arzusuna sahip gönüllülerden devşirilmişlerdi.

Gençlik orduları pek az eğitim görmeye birlikte, üstelik gördükleri kadarının da yüz yüze oldukları problemlerle hiç ilgisi yoktu, bu, uç noktada kapsamlı bir doktrin aşılmasına maruz kalmadıkları anlamına gelmiyordu, çoğu da propaganda medyası yoluyla, uyum sağlamanın erdemleri üzerineydi. Çeşitli doktrin aşılama biçimleri her zaman, onlara orduların içinde dayatılanlarla bağdaşmayabiliyordu. Ve şu hatırlanmalıdır ki, Yıkım Yüzyılı'nın son bölümünde genç bir Şikastalıya öğretilen en basit ve en temel olgular bile, babasının ya da büyükbabasının ulaşabileceğinden çok daha kesinlikli -gerçekliğe daha yakın- şeylerdi. Bir örnek vermek gerekirse, dersanelerde kullanılan sıradan coğrafya haritaları: bunların içerdiği bilgi, kesinlik ve gelişmişlik, henüz iki ya da üç on yıl öncesindeki coğrafyacıların en çılgın rüyalarının bile ötesindeydi. Ve coğrafya temel bilgilerin -çoğu Şikastalının aklına bile getiremeyeceği kadar- önemli bir temel taşıdır. En yetersiz eğitilmiş ve en yanlış bilgilendirilmiş genç bile, maruz kaldığı propagandayla her bakımdan ters düşen olguları elinin altında bulunduruyordu.

Şikastalıların Yıkım Yüzyılı'nın erken dönemlerinde "çifte dil" adını verdiği şey, hızla kural haline geldi. Bir yandan her Şikastalı doktrin aşılamanın dillerini ve lehçelerini kullanıyordu, hem de ustalıkla, kendini korumak amacıyla kullanıyordu; ama öte yandan aynı zamanda olgunun fikir ve dillerini de, yararlı yöntemleri, pratik bilgileri de kullanıyorlardı.

Bir kültürün dillerinin ve lehçelerinin pratik türdeki gelişmelerle geçersizleştiği tüm dönemlerde olduğu gibi, bu diller kendini tekrarlayan, şekli -ve gülünç- hale geldiler. Değişler, kelimeler, cümle grupları otomatik olarak ağızdan dökülüyor, ama etkileri yok: kudretlerini, enerjilerini kaybetmişlerdir.

Çok geçmeden gerçekleşen, her hükümetin öngörmüş olduğu, dehşete kapıldığı, önlemeye çalışmış olduğu şeydi: gençlik orduları otoritelerin öngörmediği liderler çıkarmaya başladı. Bu genç erkekler ve kadınlar, hâlâ ulaşılabilen bilgi miktarının (hükümetler bunları her zaman gizlemeye çalıştığı halde) çokluğundan dolayı, içinde yer aldıkları örgütlerin mekanizmalarını ve kendilerini kontrol etmek için kullanılan yöntemleri kavrayabilecek durumdaydılar: yani boyunduruklarını görebiliyorlardı. Ve bunu, kendilerine bağlı kitlelere açıkladılar.

Gençlik kitleleri çabucak, kendi durumları hakkında kendilerini eğitmeye başladılar.

Birbirleriyle rekabet etmeye teşvik edildiklerini, birbirlerinin resmi düşmanı haline getirilmelerini, karışık kaynaşmalarına izin verilmeyişini ya da en azından bunun teşvik görmeyişini, kendilerininkinden farklı üniformaları ve kokartları yabancı, korkulması gereken kişilerin işareti olarak görmelerinin öğretilmiş olmasını; kendi varlıklarının bile hükümetleri titrettiğini; varolan düzeneklerin, örgütlerin, hayatlarının her anının gereksizliklerinin bir işlevi olduğunu, gerçek zenginliğin üretimindeki yararsızlıklarının bir dışavurumu olduğunu -toplum için değersiz oluşlarını; bütün bunları kendi kendilerine öğrettiler.

Ama anlamak, durumlarının iyiye gitmesini sağlamıyordu.

Sayıları gittikçe kabaran yığınların geriye kalmış azıcık gıdayı paylaşmak için rekâbet içinde olduğu, pek çoğunun ölümüne rağmen düzelme umudu olmadığı ve savaşın mutlak bir kesinlikle beklenebildiği bir dünyada genç olmanın talihsizliğine uğramışlardı.

Şikasta'nın her yanında, gençlik ordularının temsilcileri, özbeöz temsilcileri ülkeden ülkeye dolaştı, tartıştı, izah etti, egemen kesimin, uzmanların ve idarecilerin emir ve kurallarının altın oyan, onlara karşı çıkan örgütler ve anlayışlar oluşturdu -ve sanki Şikasta'nın dört bir yanında aynı anda büyük bir çaresizlik çığlığı yükselir gibiydi.

Çünkü, gençlerin miras aldığı bu dünyayı değiştirmek için ne yapılabiliirdi ki?

Gittikçe daha fazla, ancak suçlu olarak görebildikleri yaşlılara karşı umutsuz ve çaresiz bir söylenmenin döngüsüne yakalandılar ve nihayet kudretlerinin farkına vardılar ve üstlerine, hükümetlere, Şikasta'nın üst efendilerine talimatlar çıkarmaya başladılar. Şikasta'da daha önce de pek çok kere olduğu gibi, askerler yozlaşmış ve güçsüz bir devlet için fazla güçlü hale gelmişti. Yalnız bu sefer, aynı şey dünya ölçeğinde oluyordu. Hükümetler ve onlara bağlı askeri ve teknik uzmanlar sınıfları, bu söz konusu değilmiş gibi davranmaya çalıştılar, bir şekilde bir mucizenin -belki de yeni bir teknik buluşun- onları kurtarmasını umdular.

Ordular Şikasta'yı kapladı. Bu arada halklar ve hayvan nüfusları ve bitki alemi namına ne kaldıysa onların arasında da, salgın hastalıklar yayıldı. Bu arada milyonlarcası açlığın saldırısı altında çökmeye başladı. Bu arada sular ve hava, zehirlerle ve hastalık etkenleriyle doldu ve güvenli hiçbir yer kalmadı. Bu arada kendi saplantılı gururlarının yarattığı her türlü dengesizlik, türlü türlü doğal felakete neden oldu.

Yığınların arasında bizim ajanlarımız ve hizmetkârlarımız sessizce, genellikle görünmez şekilde, kimi zaman da, ama nadiren, açıkça kamuoyu önünde çalıştılar: Kanopus, daha önce de hep yaptığı gibi, kurtarma ve reform yolunda planlarını yürürlüğe koyuyordu.

Ama aynı anda Şammat'ın ajanları da hareket halindeydi. Ve Sirius'un ajanları. Ve üç gezegen de -her biri kendi özel çıkarları peşinde- Şikasta'nın sakinlerince bilinmiyordu, çoğunlukla da görünmezdi ve Şikastalılar ister dost, ister düşman olsunlar, bu yabancıları tanımayı bilmiyordu.

Rachel Sherban'ın Günlüğü

Ailemizin bu kerpiç evin köşesinde dört küçük odası var, tabii sokağa açılan kapıları olan ve iç kapıları bir orta avluya açılan odalardan oluşan bir binaya ev denebilirse. Burada tek bir ailenin oturabileceğini hayal bile edemiyorum, olsa olsa romanlardaki Rus aileleri gibi düzinelerce kişiden oluşan aileler hariç. Bu da demektir ki, bu bina bir sürü yoksul aileyi barındırmak üzere inşa edilmiş. Odalarımızın tepesinde kendi dam alanımız var. Her biri kendi dam alanına sahip altı aile daha var ve damdaki bu alanların her biri alçak duvarlarla birbirinden ayrılıyor. Bu duvarlar, siz otururken ya da uzanmışken sizi gizleyebilecek kadar yüksek, ama ayaktaiken görüneceğiniz kadar alçak.

Annemizle babamızın bir küçük odası var. Benjamin ile George bir başka odadalar. Benim için küçük bir bölme var. Bir de, yemek yediğimiz ve damda olmadığımız zaman oturmak için kullandığımız bir oda var. Yemek pişirilen ocak yeri dışarıda: Kerpiçten yapılmış bir tür fırın.

Tüm ailelerle aramız iyi, ama Şirin ve Nesim ile özellikle iyi bir arkadaşlığımız var. Şirin, Olga'ya hayran. Şirin'in kızkardeşi Fatima da beni seviyor.

Nesim okula gitti ve başarılı oldu. Akıllı biri. Hekim olmak istiyordu. Ebeveynleri onun kolejde okuyabilmesi için her türlü sıkıntıya katlandılar, ama onun evlenmesine mani olmadılar, böylece daha yirmi yaşına gelmeden bir karısı ve bir bebeği oldu. Bu, meselelere batılı bir bakış. Onları geçindirmesi gerekiyordu, bu yüzden memur olarak çalışıyor. Bu işi bulduğu için şanslı olduğunu söylüyor. Hiç değilse düzenli. Sık sık, onun merak ederim, memur olmak zorunda kalması, sabah yediden akşam yediye kadar çalışması ve karısı ve beş çocuğu ve yirmi dört yaşında olması hakkında ne düşündüğünü merak ederim.

Şirin ve Fatima ile epey zaman geçiriyorum. Nesim işe gittikten ve yaşlılar hariç tüm erkekler binayı terk ettikten sonra, kadınlar birbirlerinin odalarına girip çıkıyorlar ve bebekler ve çocuklar herkesin ortak çocuğumuş gibi görünüyor. Kadınlar dedikodu yapıyor, kikirliyor, çekişiyor ve makyaj yapıyor. Her şey epey iç içe. Bazen bunun berbat bir şey olduğunu düşünüyorum. Tıpkı bir kız okulu gibi. Kadınlar birlikte olunca hep kikirliyor ve çocuksulaşılıyor ve birbirlerine küçük ikram ve iltifatlarda bulunuyor. İster doğuda, ister batıda olsun. Şirin'in odalarında iki, üç domates ve soğandan ve bir avuç mercimekten başka bir şey olmadığı ve o gün ailesini nasıl doyuracağını bilmediği zaman bile, avlunun öte yanındaki bir arkadaşına mercimek köftesi yapabilir. Ve o kadın da bir parça yoğurdun üstüne biraz şeker döküp Şirin'e verecektir. Hep bir şölen hali var, birkaç kaşık yoğurt ve yedi tane şekerle bile. Birbirlerini şımartıyorlar, okşuyorlar, birbirlerine küçük hediyeler veriyorlar. Oysa hiçbir şeyleri yok. Çok hoş. Kelime yerinde mi? Hayır, muhtemelen değil.

Şirin her zaman yorgun. Bir göğsünde bir iyileşen, bir yeniden çıkan bir yarası var. Karnı sarkık. Kötü günündeysen kırk yaşında gösteriyor. Nesim eve yorgun geliyor ve kavga edip bağırıyorlar. Şirin çılgın çılgına. Nesim ona vuruyor, sonra ağlıyor. Şirin hem ağlıyor, hem onu teselli ediyor. Çocuklar ağlıyor. Çocuklar aç. Fatima Allah'a seslenerek ve onu yardıma çağırarak koşup geliyor. Nesim'in bir şeytan olduğunu söylüyor. Sonra da Şirin'in şeytan olduğunu. Sonra onları öpüyor ve hepsi birden biraz daha ağlaşıyor. Bu, yoksulluk. Bu insanların hiçbiri hayatlarında bir kere yeterince yemek yemiş değil. Hiçbir zaman doğru dürüst tıbbi bakım görmemişler. Tıbbi bakım dediğim zaman ne demek istediğimi anlamıyorlar. Yeni büyük hastaneyi kastettiğimi sanıyorlar, oysa orası bir ölüm tuzağı ve budala muamelesi görmek demek. Oraya gitmiyorlar. Hasta oldukları zaman ancak kocakarı ilaçlarına güçleri yetiyor. Onlarla gerçekten ilgilenen bir doktor fazla pahalı. Şirin yine hamile. Memnunlar. Kavga ettikten sonra güldüklerini duyuyorum. Sonra bir tür açık saçık esprilerle dolu kızgın bir keyiflilik hali var. Bu, sevişecekleri anlamına geliyor. Şirin'in yanaklarında ve ensesinde sevişme morlukları gördüm, böyle zamanlarda evli olmayan kız kardeşi Fatima'nın yüzünün kızarması gerekiyor, evli kadınlar da Şirin'e takılıyorlar. Şirin gurur duyuyor. Her zaman sırtı ağrıdığı ve yorgun olduğu halde çocuklarlayken keyfi yerinde ve harika biri oluyor. Bazı zamanlar hariç. Yani, oturup da ağlayarak ve inleyerek sallanıp duracak kadar tükenmiş olduğu zamanlar. O zaman Fatima onu teselli ediyor ve zaten her zaman çok çalıştığı halde, Şirin'e yardım etmek için daha da fazla çalışıyor. Sonra Nesim onu okşuyor ve bu kadar bitkin olduğu için ona küfrediyor ve öfkeleniyor. Sonra da aralarında gülmeye karışık yeni münakaşalar oluyor. Bu gizemli bir süreç, bu inişler ve çıkışlar. Demek istediğim şey, bunda bir gizem var. Ben hiç anlamıyorum. Onları

seyrediyorum ve anlamaya çalışıyorum. Birbirlerini sayıyorlar. Bir şefkatleri var. Çünkü hayatları o kadar zor ve berbat ve Nesim asla doktor ya da memurdan başka hiçbir şey olamayacak. Nesim sık sık bunun düşüncesiyle deliye dönüyor. Şirin ise kırkına varmadan yaşlı bir kadın olacak. Ve çocuklarının bir kısmı ölmüş olacak. Annem ikisinin zayıf olduğunu ve yaşamayacaklarını söylüyor. Çocuklardan hiçbiri doğru beslenmediği için beyinlerinde hasar olabilir. Annem öyle diyor.

Bazen yaşlı bir kadını görüyorum ve onun en azından yetmiş yaşında olması gerektiğini düşünüyorum, sonra onun kırk yaşında olduğunu ve on çocuğu olduğunu, dördünün öldüğünü, kendisinin dul olduğunu öğreniyorum.

Bunlardan hiçbirine tahammül edemiyorum. Bunları anlayamıyorum.

Ben Batıdanım ve kadınların eşitliğine inanıyorum. Bu, benim olduğum şey. Olga da öyle. Ama Olga, Şirin ve Fatima ile birlikte olduğunda tıpkı onlar gibi oluyor. Gülüyor ve neşeleniyor ve mahrem şeyler konuşuyor. Bu kadınlar harika zaman geçiriyor. Hiç yoktan gülecek şeyler buluyorlar. Onlara hayranım. İster inanın, ister inanmayın. Sefil ve ezilmiş olduklarına inanılıyor. Ve öyleler de. Posanın posası. Kocaları da öyle. Hiçliğe indirgenecek kadar soyulmuş bu hayatları, Amerika hakkında çok iyi hatırlayabildiğim manzaralarla kıyasladığımda, kusacağım geliyor. Oranın şişko kabalığı. Bu kadınlar eski bir Amerikan dergisini ele geçirdiklerinde, bir kadın dergisi, hepsi etrafında toplaşıyor ve gülüyorlar ve gördüklerinden büyük zevk alıyorlar. Lime lime olmuş eski bir dergi, dışçide karıştırıp da çerden çöpten gözüyle baktığınız şey, buna saygıyla bakıyorlar. Her aptal reklam onlara günlerce eğlence kaynağı oluyor. Bir ilan alıp giderler ve binadaki tek aynanın karşısına geçerler. Eski, çatlak bir şey ve sahibi olan kadın herkesin onu kullanması gerektiğine mutlak gözüyle bakıyor. Ucuz bir elbiseyi içlerinden birine doluyorlar ve ilanla karşılaştırıp gülüyorlar.

Seyrediyorum ve bizler her şeyi nasıl atıp duruyoruz ve bize hiçbir şey yeterince iyi gelmiyor diye düşünüyorum.

Bazen, beni akıllı buluyorlar ve benim gibi dil öğreneceklerini söylüyorlar ve ben Fransızca ya da İspanyolca öğretmeye başlıyorum. Çocuklar etraflarında dikkatleri kendilerine çekmeye çalışırken oturuyorlar, sonra birinin gitmesi gerekiyor, sonra bir diğeri daha. Ben orada oturuyorum, acayip laflarımı söylüyorum, onlar da tekrar ediyor. Ama bir sonraki derste sayıları azalmış oluyor, sonra da yalnız bir veya ikisi kalıyor. Fatima benden İspanyolca öğreniyor. Şimdikinden daha iyi bir iş bulabileceğini söylüyor. O bir temizlikçi kadın. On yedi yaşındaki bir kızı böyle adlandırabilirsen. Bu dil dersleri pek fazla sonuç vermedi, ama sürdüğü müddetçe epey gülme vesilesi oldu.

Şirin bebeği olacağı için sevinçli, kendini sağa sola taşıyamayacak kadar yorgun olduğu halde, bu da daha da az yiyecek demek. Ve bir yandan da kaygılı, çünkü Fatima'nın evlenme çağı geldi.

Fatima çok ince, güzel değil, ama albenili. Kendini cazibeli göstermeyi biliyor. Sürme, kına ve ruj kullanıyor. İki elbisesi var. Onları yıkıyor ve gözbebeği gibi koruyor. Benjamin onların tam kermeslik olduğunu söylüyor. Aslında öyle olan o. Benjamin'in bu insanların yakınında olmasından nefret ediyorum. Hepsi de o kadar hafif, zarif ve çevik. Hava gibi, çünkü hiçbir zaman yeterince yemek yememişler. Bir de Benjamin'i görseniz, kıllı, kocaman esmer bir ayı. George onların arasına yakışıyor. Onlar gibi. Çevik ve ince.

Benjamin ortama aykırı olduğunu ve onların kendisini değişik bulduğunu biliyor, bu yüzden uzak duruyor.

Şirin, Fatima'nın Nesim'in bir arkadaşıyla evlenmesini istiyor. Adam Nesim ile aynı büroda memur. Nesim onun Fatima ile evleneceğini düşünüyor. Bu konuda şakalar yapıyorlar. Nesim,

merhamet et veya o minvalde bir şeyler söylüyor, bu zavallıcığın evlenip kendini sefalete düşürmesini niçin istiyorsun. Bir yandan Şirin'i ve beş çocuğu işaret ediyor. Gülüyor. Şirin gülüyor. Fatima gülüyor. Ben oradaysam ve gülmezsem hepsi bana dönüyorlar, bana takılıyorlar ve benim asık suratlı ve can sıkıcı olduğumu söylüyorlar, ta ki ben de gülene kadar.

Ama sonra, ansızın koyu bir acılık dalgası geliyor. Berbat bir şey, Nesim ile Şirin'in içine bir asabilik işliyor ve ikisi birbirinden nefret ediyor. Çocuklar sızlanıp dırlanıyor. İki oda da çocukların kırıyla, kusmuğuyla ve daha kötüsüyle doluyor. Sinekler. Yemek artıkları. Korkunç, iğrenç ve berbat.

Nesim ayrıca, arkadaşı Yusuf'un belki de Fatima yerine benden hoşlanacağı şakasını yapıyor, çünkü ben hiç değilse eğitilmişim ve onu lüks içinde yaşatabilirmişim. Bunun üzerine Fatima beni çocukların üçüyle paylaştığı bölmeciğine çağırıyor ve kerpiç duvardaki bir kancadan en güzel elbisesini indiriyor. Koyu mavi bir elbise, yumuşak bir kumaş, epey de yıpranmış. Üstünde Fatima'nın ve parfümünün kokusu var, ağır ve bayıltıcı. Elbisenin üstünde canlı renklerde güzel nakışlar var. Elbiseyi Fatima dikmiş, nakışları da o işlemiş. Bu elbise hayatının büyük bir parçası. Bana uzun ve omzuma kadar sarkan altın küpeler takıyor, koluma da belki yüz tane bilezik geçiriyor. Altın, cam, pirinç, bakır, plastik. Sarı, kırmızı, mavi, pembe, yeşil. Altın bilezikler ve küpeler Fatima için çok değerli, bunlar onun çeyizi. Ama onları bana takıyor ve seviniyor.

Bu birkaç kere oldu. Bunu yapmayı seviyor. Çünkü, o kadar eğitilmiş olduğum ve dilediğim şeyi yapabilmemden dolayı bana hayranlık duyuyor. Öyle düşünüyor. Benim harika olduğumu düşünüyor. Hayatım onun için ulaşılmaz ve son derece büyüleyici görünüyor.

Dün öğleden sonra hepsini bana taktı, sonra da gözlerime makyaj yaptı. Dudaklarımı koyu, ateş kırmızısı boyadı, orospu kırmızısı. Komşunun odasındaki kırık camın önünde benimle birlikte durdu ve kadınlar seyretmek için toplandı. Hepsi de çok heyecanlandılar ve sevindiler. Sonra beni ablasının odasına geri götürdü ve akşam yemeğini beklemek üzere oturttu. Yusuf gelecekti. Ona delisin dedim. Ama hata etmişim, bunu sonra gördüm. Bunu yapmak zorundaydı. Bu arada Şirin de dünyalar bilgisi ve gülücükler içindeydi. Nesim eve geldi, tükenmiş haldeydi. Nesim fasulye sırığı kadar ince, çünkü ona düşen azıcık şeyi bile yemeyip çocuklara veriyor. Beni gördüğünde güldü. Sonra Yusuf geldi. Yakışıklı, pırıl pırıl kara gözleri var. Adetâ Arabistan şeyhi. Güldü. Onun geliniymişim gibi yaptı. Eğlenceli ve tatlı. Sanki herkes bir başkasını bir şeyden ötürü affediyor gibiydi. Onlara kızgınlıkla bütün bunların gülünç olduğunu, çünkü evlenmeye hiç niyetim olmadığını söyledim. Ama söylemekle hata ettim, çünkü bütün bunlar bir tür oyun. Alternatif bir olay yaratıyorlar. İhtimaller. Hayatları o kadar dar ki. O kadar az şeyler var ki. İşte şu şımarık batılı kız Rachel var karşılarında. Ama onu gerçekten seviyorlar. Ama onu idare etmeleri gerek. Kaldı ki, belki de Yusuf'la evlenecektir, kim bilebilir ki! Garip şeyler olabiliyor! Yusuf Rachel'e aşık olabilir! Rachel Yusuf'a aşık olabilir! Bir aşk! Ama elbette buna bir an bile inanmıyorlar. Böylece de bu, oynanan bir ihtimal halinde, gerçek duygular yok. Bir şölendi. Haşlanmış sebzeler ve köfte. Çok nadiren et yerler. Ben ise annemin bizim için yapmış olduğu bir tatlıyı getirmekte ısrar ettim. Yoğurt ve meyveden yapılma bir tatlıydı. Şirin, çocukların da haşlamadan sonra tatlı paylarını almaları için uyanık kalmalarına dikkat etti. Onların daha iyi beslenmesi için hiçbir fırsatı kaçıramazdı.

Orada öyle oturdum, taşbebek gibi süslenmiş, kınalı kuzu gibi. Çok hoş bir yemektir. Bayıldım. Bir yandan hiddet içindeydim. Onlara değil. Bu yoksulluğun iğrençliğine. Allah'a. Her şeye. Ve her şey gülünçtü, çünkü Fatima ve Yusuf neredeyse evli gibiydi. Aralarında o güçlü fiziksel şey ve karşıtlık vardı. Sanki evlenmişler gibi kavga ediyorlar ve birbirlerinden eminler.

Yemekten sonra şölen hissi yavaşça kayboldu. Çocuklar azmıştı ve rahatsızlık kaynağıydı. Ortalık

karman çormandı. Nesim ile Yusuf bir kahveye gitti. Şirin çocukları yatırdı. Fatima ortalığı temizledi. Sonra benimle oturdu ve onu sevdiğini mi Rachel? dedi. Gayet ciddiyetle; ama gülerek. Evet, dedim, ve onu elde edeceğim! Yaa, o zaman evleniyorsun onunla? Evet, onunla evleneceğim, dedim. Güldü, ama düşünceli bir hal aldı, hani binde bir de olsa bunu ciddi söylemiş olma ihtimalim varsa diye. Ben de onu öptüm, böylece Yusuf ile evlenmeyeceğimi tabii anladı. Bütün bu süre boyunca ağlayıp sızlanmak istiyordum. Şahsen, son derece çocuksu olduğumu, onların ise çocuksu olmadığını düşünüyorum.

Sonra Fatima beni avluya çıkardı.

Dün gece mehtaplı bir geceydi.

İnsanlar avlunun gölgelerinde oturuyordu. Havuz kenarında oturduk. Küçük, dikdörtgen bir havuz. Bir ucundaki toprak saksıdaki zambaklar keskin bir koku yayıyordu. Olga oradaydı, karanlıkta sessizce oturuyordu. Bebeklerden biri kucağında idi. Bebek uyuyordu. George'un ya da Benjamin'in nerede olduğunu bilmiyordum. Olga benim Şirin ve Nesim ve Fatima ile olduğumu biliyordu, çünkü tatlıyı almak için ondan izin almıştım. Yusuf'tan da haberi vardı. Doğru davranmama ihtimalime karşı kaygılanmıştı. Benim onların duygularını incitmemi istemiyordu.

Dışarı çıkıp Fatima ile birlikte havuz kenarına oturduğumuzda, benim doğru davranıp davranmadığımı öğrenmek için yüzüme baktı. Ben de ona baktım ve bunun anlamı, Evet, doğru davrandım idi.

Ay tepedeydi. Işığının havuzda yansıması gerekirdi. Ama suyun üstünde şu tozlar vardı. Ayrıca bir miktar dal parçaları. Su hiçbir zaman temiz değildir. Kadınlardan birinin üstünü batıran bir çocuğu alıp orada yıkadığı olur. Ya da birisi sıcakta eğilip yüzüne su serper. Olga başlangıçta insanların bu suyu kullanmasını önlemeye çalışmıştı, ama sonra umudu kesti. Onların artık her türlü mikroba karşı bağışıklık kazanmış olacağını söylüyor. Fatima eğildi ve avucunun kenarıyla yavaşça suyun tozunu ve çerçöpünü kepelemeye başladı. Sonra Şirin de kendi bölümlerinden çıkıp geldi ve Fatima'nın yanına oturdu, o da suyun üstündeki tozları sıyırdı. Fatima'nın neyin peşinde olduğunu biliyordu, ama ben bilmiyordum. Olga da bilmiyordu. Bir şeyin hazırlığında oldukları belliydi. Bu, bir süre devam etti. Sıcak bir günün sonunda yorgun düşmüş insanlar etrafta oturuyor ve kızkardeşlerin ellerinin kenarıyla havuzun üstündeki çöpleri temizlemesini seyrediyor ve neler olacağını merak ediyorlardı.

Sonra Nesim kahveden geri döndü. Sadece bir saatliğine gitmişti. Yorgundu ve esniyordu. Bir süre orada bir duvara yaslanıp kız kardeşleri seyretti. Sonra karısının yanına oturdu, yakınına, ama çok yakınına değil, çünkü herkesin ortasında vakur davranıyorlar. Yakındı, çünkü yakın olmak istiyordu. Bacakları Şirin'in bükük duran bacağından en az on beş santim uzaktaydı, ama birbirlerine yakın olmalarının sıcaklığını hissedebiliyordum. Aralarındaki, tenleri arasındaki anlaşmayı hissedebiliyordum. Birbirlerine neredeyse hiç bakmadıkları ve Şirin suyun üstünü temizlemeye devam ettiği halde birbirlerinin her zerresinin farkındaydılar. Aralarındaki bu çekim beni büyülemişti. Yani bu kadar güçlü olması. Bir anlayabilseydim. İkisinin küçük havuzun kenarında, yarı karanlıkta oturması, üzerlerine vuran mehtap -diğer hepimiz orada yoktuk sanki. Nasıl ifade edeceğimi bilmiyorum. Onlardan gözümü alamıyordum, ama bakmamaya çalışıyordum.

Ve bir yandan Şirin büyük bir dikkatle suyun üstünü sıyırıyor, ayıklıyordu ve Fatima sıyırıyor ve ayıklıyordu. Ve ben orada oturuyordum, taşbebek gibi süslenmiş halde. Nihayet havuzun üstü temizlenmişti. Artık içinde mehtabın parlak bir şekilde yansıdığı koyu dikdörtgen bir su halindeydi.

Sonra Fatima gülümseyerek ve sevinçle ve Şirin, gülümseyerek ve hoşnutlukla, iki yandan bana yaklaştılar ve beni hafifçe öne ittiler, havuzun içine bakmam için.

Bakmak istemiyordum. Kendimi gülünç hissediyordum. Ama bakmak zorundaydım. Nesim orada bağdaş kurmuştu, tetikte, seyrediyor, gülümsüyordu, çok yakışıklıydı.

Kendime bakmamı sağladılar. Güzeldim. Öyle olmamı sağlamışlardı. Çok daha büyük gösteriyordum, kesinlikle on beş değil. Gerçek bir kadındım, onların tarzında. Bütün bu olaydan nefret ettim. Şirin ile Fatima'nın beni yakalayıp da korkunç bir kapana ya da tuzağa doğru sürüklediğini hissettim. Ama onları seviyordum. Nesim ile Şirin arasındaki o güçlü fiziksel anlaşmayı seviyordum ve bunun bir parçası olmak ya da en azından ne olduğunu bilmek istiyordum. Bu sadece seks değildi, yoo.

Kızlar benim yansımanımı gösterip küçük çığlıklar attılar, ellerini çırpıldılar ve Nesim'e öne eğilip havuza bakmasını söylediler, o da kısmen takılma şeklinde, kısmen gerçekten beğenerek ellerini çırpı. Ve havuzun etrafındaki diğer insanlar da gülümsüyordu.

George'un gelip bu tiyatroyu göreceğinden korktum. Çünkü bunun öncesini görmemişti. Göz yaşlarımın akmaya başladığını hissettim ve hiç kimsenin fark etmeyeceğini umdum. Ama elbette ki Şirin ile Fatima fark ettiler. Çığlıklar attılar ve beni öptüler ve havuzun suyuyla hâlâ ıslak olan ellerinin kenarıyla göz yaşlarımı yanaklarımdan sildiler ve benim güzel ve sevimli olduğumu söylediler.

Bu arada Olga, kucağında uyuyan bebekle orada oturup seyrediyordu. Gülümsemiyordu. Gülümsemiyor da değildi.

Olga, bunu buraya bir olgu olarak yazacağım, güzel değil. Çünkü her zaman yorgun ve zamanı yok. Olga'ya baktığınızda, Hintli ebeveynine rağmen İngiliz gibi görünüyor. Tıknaz görünüyor. Boyalı sarı saçları her zaman doğru boyanmış halde olmuyor. Duyarlı ve düşünceli kara gözleri var. Aslında fazla şişman. Bunun nedeni, kimi zaman bütün gün bir şey yemeyi unutması, sonra da bir saksagan gibi yemek dolabına gidiyor ve aklı başında olmadan ekmek ya da orada bulunan başka herhangi bir şeyi tıknıyor. Önemsemiyor. Ya da bir rapor yazarken normal öğün yerine kilolarca meyve ya da tatlı yiyebiliyor.

Güzel elbiseleri var, ama onları bu işten kurtulmak için toplu halde satın alıyor ve sonra onlarla ilgilenmeyi unutuyor.

Orada oturuyor, o kadar güzel ve egzotik görünen kızına bakıyordu.

Bütün bunlarla gayet ilgiliydi. Adım gibi biliyordum ki, bütün bunların benim için iyi olacağını düşünüyordu. Eğitici. Tıpkı kentin bu yoksul kesimindeki bu yoksul binasında yaşamamızın bizim için iyi olduğu gibi.

Ağladıkça ağlıyordum. Kendimi durduramıyordum. Bu, kızları çok rahatsız etti. Birdenbire hiç anlamaz oldular. Biraz sonra Nesim onları kendi bölümlerine götürdü, ama önce Şirin ile Fatima beni kucaklayıp öptüler, gayet sevecenlikle ve kaygılı bir halde, ben ise daha da fazla ağlamak istiyordum.

Orada, havuzun kenarında durdum. Olga da öyle. Sonra ötekiler yatmaya gitti. Hepsinin de erken kalkması gerekiyor ve zor hayatları onları yoruyor.

Böylece Olga ile ben yalnız kaldık. Öne eğilip pırıltılı güzelliğe güzelce bir göz attım. Son bir yıl içinde incelmıştim. Kimi zaman kendimi çıplakken inceliyorum. Saba melikesiyle ilgim yok. Göğüsler zambak, göbek kadeh filan gibi değil. İstemiyorum da. Nasıl yetişkin olmayı ve evlenmeyi ve altı çocuk sahibi olmayı isteyebilirim, onların açlıktan öleceğini ya da yeterince yemek bulamayacağını bilirken.

Benden ve Olga'dan başkası kalmayınca ve avluya kimsenin gelmeyeceğinden emin olunca, daha önce yapmak istediğim, ama Şirin ve Fatima oradayken yapamadığım bir şeyi yaptım. Onları fazla

seviyordum.

Zambakların saksısından kum aldım ve yavaşça, parıldayan suyun yüzeyine serptim. Yavaşça. Fazla değil. İçine baktığımda o güzel egzotik Bayan Sherban'ı, evlenme çağındaki bakire Rachel'i artık göremeyeceğim kadar.

Olga bunu yapmamı seyretti. Tek kelime etmedi.

Havuzun üzerine eğildim, kendimi göremediğimden emin oldum, yalnız yıldızların arasında parlayan güzel mehtabın bulanık dış hatları gözüküyordu.

Sabahleyin, eğer Şirin ile Fatima hatırlayacak olup da bakacak olursa, olsa olsa, geceleyin rüzgarın biraz toz kaldırdığını ve birazının havuza düştüğünü düşüneceklerdi.

Olga kalkıp bebeği ait olduğu odaya götürdü. Sonra gelip bir kolunu etrafıma doladı ve hadi gel, yat artık, dedi. Ve beni bizim bölüme götürdü. Beni kucakladı ve öptü. Rachel, dedi, düşündüğün kadar kötü değil.

Esprili bir şekilde söyledi, ama sesinde biraz çaresizlik de vardı.

Ben ise, yoo, öyle, öyle, dedim.

O yatmaya gitti.

Küçük kerpiç odama gittim. Kapının eşiğine oturdum, ayaklarım dışarıdaki tozların içindeydi ve geceyi seyrettim. Tabii hâlâ Fatima'nın en iyi elbisesinin içindeydim, onun değerli altın parçalarıyla birlikte. Onun binlerce kez içine girmiş olduğu o elbisenin içinde olmak, tarif edemeyeceğim bir şeydi. Anlatacak kelime varsa da, ben bilmiyorum. Elbisenin kumaşı Fatima ile doluydu. Ama mesele bu değildi. Onun, teninin, parfümünün kokusunu taşıyordu. Sanki onun derisini üstüme geçirmiş gibiydim. Hayatımda giydiğim hiçbir elbisenin böyle bir his uyandırması mümkün değildi. Hiçbiri bu kadar önemli olamazdı. Bu kumaşın bir parçası bende olsaydı, dünyanın neresinde olsam, onun bulunduğu çekmeceyi ya da kutuyu açtığımda, anında Fatima derdim.

O sıcak, yumuşak kumaşın tenimdeki hissi beni yakıyordu.

Bir kadının gövdesini tırnaklarıyla parçalamasına ilişkin eski sözleri anlıyorum. Eğer Fatima'nın içinde evleneceği en değerli elbisesinin içinde olmasaydım, tırnaklarımı elbisenin içinden gövdeme saplardım. Ve yanaklarımı da tırnaklarımla tırmalardım, ama akan kan Fatima'nın elbisesini mahvederdi.

Bütün gece, gün ağarmaya başlayana kadar orada oturdum. Ay ışığında dolanan köpekler vardı. Köpekler çok zayıftı. Üç taneydi. Sokak köpekleri. O kadar zayıflardı ki, mideleri yoktu, sırf kaburgaydılar. Açlıklarını hissedebiliyordum. Bu ülkede yaşadığım sürece karnım alev alev yanar gibiydi, gördüğüm hemen herkesin her zaman, her zaman, uykusunda bile hissettiğini gördüğüm açlığın ateşiyle.

Sonra ailemle yemeğe oturuyorum ve yemek yiyorum, çünkü tabii ki yememek gülünç. Ama her lokma ağır geliyor ve çok fazla, gözleri aç insanları düşünüyorum. Herkesin her zaman yeterince yemek bulabildiği bir ülkede yaşasam bile ve orada yıllarca yaşadıkten sonra bile, hâlâ midemde yanan o ateşi hissedeceğimden eminim.

Dün gece yatmadım. Güneş doğduğunda Fatima'nın güzel elbisesini çıkardım, katladım ve küpeleri ve düzinelerle değişik bileziği onun yanına koydum. Daha sonra bütün bunları ona götüreceğim. Yakın bir gelecekte Şirin ve ben, Fatima'nın bu elbiseyi giymesine yardım edeceğiz ve o, Yusuf'la evlenecek.

Benjamin Sherban'dan kolejden bir arkadaşına mektup

Sevgili Şirin,

İşte vaat ettiğim gibi sirki anlatıyorum.

Gitmeden önceki ikindi, George temsil edeceği üç örgütün temsilcilerini “kabul etti” -korkarım bunu anlatacak kelimeler bunlar! Yoksulların Yahudi Bekçileri. (Kadın, siyah.) Kentlerin Bakımı için İslami Gençlik Federasyonu. (Erkek, hayli üstünlük taslayan bir ahbab, kendine özgü bir Marksist sosyalizm ile sanırım dört başka kişinin daha sosyalizmini harmanlıyor ve bu adamların kimler olduğu konusunda kimsenin cahil kalmasını istemiyor gibi görünüyor.) Sivil Bakım için Hıristiyan Genç Görevliler Federasyonu. (Kadın, esmer.)

Bu üçü, delegelerine muazzam miktarlarda mesaj, dosya, hatırlatıcı not, uyarı ve iyi dilekler sundular ve hoşnut bir halde, Fas’ın üç ayrı yöresindeki yerlerine geri döndüler.

George ile gitmemin tek nedeni, ısrar ediyor görünmesiydi. Vardığımızda Profesör İshak diye birinin evine yerleştirildik. Havanın kararmasından gece yarısından sonraya kadar her zamanki bitmez konuşmalar sürüp durdu ve George’un yine bana ihtiyacı var görünüyordu, yoksa yatmaya giderdim. Konferans öncesi/sonrası zırvalamacası bana hiçbir zaman cazip gelmemiştir.

Dünya’nın her tarafından binden fazla delege, Allah’ın Lütufları Salonu’nda toplandı; modern, klima sistemli, büyük bir yer ve doğusuyla, batısıyla, kuzeyiyle güneyiyle herkese cazip gelecek şekildeki büfelerle, kahvelerle, yemek köşeleriyle, her şeyin en iyisiyle donatılmış. Daha ilk andan itibaren her biri ikide bir yiyeceklerin tadına baktı, ama özellikle Batı Avrupa’dan gelen delegeler ve en fazla da, fırsat çıktıkça çeyrek porsiyon yemeği bile içlerine tıkmaktan yeterince hoşnut görünen Britanya Adaları’ndan gelen delegeler bunu yaptı.

Açılış konuşmaları sabah dokuzda. Bunlardan birini George yaptı. Her şey herkese. Ve kadınlara da, söylemek bile gereksiz. Delegelerin yarısı kadın ve benimki gibi işin ehli gözlere bile hiç fena görünmüyor. Neredeyse delege sayısı kadar sayıda değişik uniformalar vardı, akla gelebilecek her renk tonunda ve orası bir boya fabrikasının numune odasına benzemişti. Madalyalar parlıyor, kurdeleler ışıldıyordu. Bu kadar çok şan, zeka, başarı, akla gelebilecek her çeşitten göreve bunca adanmışlığın hep bir yerde, aynı anda toplanmış olması gerçekten mümkün müydü?

Zavallı dostun, uniformalılar arasında değildi. Ben Mao-sonrası tünüğümü giymiş, kolejimizin kokartlarını takmıştım. George hiç kimseye ters düşmeyecek, pamuklu kumaştan bir takım giymişti ve yakasındaki üç kokartla, Yoksulların Yahudi Bekçileri, Kentlerin Bakımı için İslami Gençlik Federasyonu, Sivil Bakım için Hıristiyan Genç Görevliler Federasyonu kokartlarıyla, özel bir çaba bile göstermeden bir sürü yerel menfaatin üzerine çıkmış ve saf dışı bırakmıştı. Tabii akşam yıldızı kadar yakışıklıydı (birkaç nefis parçanın böyle fisıldadığını duydum) ve erkeğiyle, dişisiyle hiç kimse, bu çekici ve mütevazı erkeksi şekil karşısında duygulanmadan edemedi.

Konferansın konusu dünyanın gençlik örgütleri arasındaki genel birliktelik ve işbirliği ve bilgi alışverişi ve sevgi ve iyi niyet (vesaire vesaire) idi ve elbette bütün bunlar fikir birliğinin tehlikeli kıyılarına inip de sınırları belirlemeden, yanlış anlaşılmanın önüne geçmeye çalışmadan ve talepler belirlemeden önce gerekliydi. Bildik sözlü saldırganlıklar (of of) anında başladı.

Çarpışmalara Spor ve Sağlık İçin Komünist Gençlik Federasyonu (Avrupa Kolu, 44. Kesim) da kapitalizmin tazılarına, faşist sırtlanlara ve sözde demokratlara ilişkin birkaç rutin değinmesiyle katıldı.

Alışıldık ve gerçekten de ılımlı bir açılış hamlesi.

Buna Kıyıları Korunma Birliği İskandinavya Gençlik Şubesi tarafından zorba köleleştiriciler, özgür düşünceyi hapsedenler ve yükselen insan gelişiminin gerçek akımlarını yolundan alıkoymaya çalışan sapkınlar hakkındaki değinmelerle kendini tekrarlayan retoriğin çamurlu kanallarından bir

karşı saldırı geldi.

Dünyanın Hizmetindeki Sovyet Gençliği (15. Altşube), oportünist revizyonistlerden ve Marksist teori hazinesinin yağmalayıcılarından söz ederek katkıda bulundu.

Kuzey Afrika Sosyalist Demokratik İslami Federasyonu'nun delegeleri susmakla yetinebilir miydi? Devrimci ahlakın yozlaşmış ve yolunu şaşırılmış mirasçıları ve, sosyalist mirasın gerçek ideallerini zehirleyen kendinden menkul dogma bekçileri -en hafif ifadeleriyle.

Peki ya, Barış, Özgürlük ve Gerçek Bağımsızlık için Çin Gençliği Temsilcileri ne dedi? Soruyorsundur, değil mi? Kesin tanımlara kendini adanmış tutumlarıyla şunları sundular: kitleleri köleleştirmek için batıl ve çağdışı dini dogmaların kullanımı ve miadını doldurmuş ekonomik sistemin müflis piyonlarının içi boş övünçlülükleri.

Kuran'da bulunan mutlak ve ebedi gerçeklere küfredenler!

İpini koparmış zalimler!

Kaşarlanmış hakaretler!

İnsanlığın emekçi kitlelerinin gittikçe gelişen manevi zenginliklerinin gerçek mirasına pisleyenler!

Bu nefes kesen salvolar, Hava Kirlenmesine Karşı Norveç Gençliği tarafından kesildi, bu delege, sarışın örgüleri sallana sallana ve göğüsleri ileride, bağıra bağıra, bunun özgür ve esnek düşünce kılıfına bürünmüş ucuz zırvalar olduğunu ve kendi çürüyen doktrinlerinin esiri bunca erkekten başka bir şey de beklenemeyeceğini ilân etti.

Ama hemen ardından Çocukların Korunması İçin Britanya Genç Kadın Orduları Genel Yetkilisi sahneye çıktı ve Norveç'e katılmadığını, onun görüşüne göre delege 1 ve 5'in doğru tutumda olduklarını, ama delege 3 ve 7'nin kesinlikle olmadığını ve, bu hümanist zırvaların içinde ırkçılık ve, post-emperyalist kendini beğenmişliğin ahırlarındaki şişko oburlarca pervasızlıkla sergilenen önyargıları görebildiğini belirtti.

Böylece ilk molaya ulaştık ve erkek ve kız kardeşler halinde gülüşerek ve şakalaşarak ve adresler ve otel adları ve otel odası numaraları değiş tokuş ederek dışarı döküldük ve henüz beş dakika önce birbirine hakaret edenlerin anında en yakın ve sağlam dostluk bağlarını kurduğu görüldü.

Yarım saat sonra yine işe koyulmuştuk.

Seni klasik hakaretlerin tezgahlarının adlarıyla ve üsluplarıyla sıkmayacağım, onun yerine sadece bazı gözlemlerimi aktaracağım ki, bunlardan birincisi, yüksek düşüncelerin ortaya konacağı vesilelerde akla ilk gelen şeyin hayvanlar alemi (tabii büyüklerimizin soyunu tüketmeden bize bıraktığı kadarıyla) olduğudur.

Av köpeklerini ve sırtlanları zaten belirtmiştim, ama az sonra sahneye şişman kediler, domuzlar - Samilerin, yani Arap ve Yahudilerin öfkeli kıpırdaşmaları arasında- ve ikiyüzlülüğün sırnaşık kumruları, yılanlar (kaypak ve başkaca özellikte), zihinsel kirlenme kıyılarının zehirli midyeleri, timsahlar ve Marksist öğretinin incelikleri arasında körü körüne saldırıya geçmiş gergedanlar geldi.

Ya doğal olaylar, onlarsız yapabilir miydik?

Öğle yemeği gayet boldu ve dostluk ortamında geçti, bir kere daha aç olanlara ihtiyacını çok duydukları desteği sağladı ve ondan sonra salona geri döndük, birbirimize ışıldayan bir şefkat havası içerisinde ve şunları not ettim: akşam çiğleri İslam'ın tazeleyici canlılığını dinsiz imansızlığın çorak kumlarına taşımakta. Ustamızın düşüncesinin çiçekleri. (Kimin ustası? Unutmuşum.) Cehaletin göz boyacılığının deprem dalgaları. Yanlış anlamakta inat etmenin sığılıkları. Zehirli zihinlerden esen kötü kokulu rüzgârlar. Dogmanın durağan havuzları. (Yine unuttum, hangi havuzlardı, Marksist mi, İslami

mi, Hıristiyan mı? Gerçi kimin umurunda. Onların kesinlikle değildi!) Akıl karışıklığının kasırgaları. Müflis teorilerin tüketilmiş rezervleri. Ölüm halindeki şiarlardan başka bir şeyin yetişmediği kötü topraklar. Karşılıklı nifakın çölleri. Yüzeysel kardeşlik bulutları. Marksizmin tükenmez ilhamının deniz kabarmalarını geriletmeye çalışan Kral Knud'lar. Kil ayaklılar. Tozlar içinde, ama alını açık başlar. Erozyona uğramış beyin hücreleri 'in kum batakları... 'in taşan ırmakları... 'in küf yığınları.

Böylelikle akşam yemeğine geldik dayandık ve bazılarımız istifleyebildiğini istifledi, bazılarımızın bakış açısıyla ilk doğru dürüst yemek. Sonra, dans! İşte oradaydık, rengârenk üniformalardan mükemmel bir çiçek tarhi halinde bir sürü erkek ve kız, kızlardan bazıları saçlarına bir veya iki çiçek takmıştı, hatta bir, ikisi gerçek gece elbiseleri giymişti! Bunların etrafında talipleri vardı ve bunu tasvip etmeyen bir kızcağız bunu "cinsel bir saldırı" olarak niteledi, ama duyduğum, mükemmel bir sevgi ve ahenk şenliğinin ortasında tek başına kalmış bir mızırdanma sesiydi. Her zamanki sorularımla, her zamanki tek-kişilik araştırmamı yürüterek, bu zavallı mahrum kalmış ruhların pek çoğu için bunun ilk "gerçek" festival olduğunu, yani kendi türdeşlerinden başkalarıyla ilk karşılaşmaları olduğunu öğrendim, çünkü ilk defa sosyalist reformculardan, İslami yeni düşünceçilerden ya da her neyseler ondan, başka birileriyle karşılaşıyorlardı. Özellikle bunlar, hayatlarının gününü yaşıyorlardı, bu kaynaşan dünyada mümkün olan düşüncelerin zenginliği karşısında büyülenmişlerdi, -"ey içinde böylesi kişileri barındıran cesur yeni dünya!"- ve böylelerinin kendi tecrübesizliklerinden, uyanık gözler tarafından, aralarında benimki de vardı (bu amaçla George tarafından görevlendirilmiştim), çünkü seçtikleri yataklarda uyanan kişilere söylenecek şey yoksa da, bazılarının şafakta tamamen yabancı birilerinin kollarında uyanıp pişman olmasının önüne geçmeye çalışıyorduk. Ama işte artık yatağa girme vakti. (Tek başına.) Ama George her zamanki gibi bütün geceyi konuşmakla geçirdi.

Ertesi gün bir acele hissi kendini göstermeye başladı, çünkü henüz gündemin asıl içeriğini ele almamız gerekiyordu, oysa hayır, henüz girizgâh kısımları tamamlanmış değildi.

Askeri bir söylem ağır bastı. Boş retoriklerle hedeflerin saptırılması... hakaretlerle yayılım ateşi... sosyolojik cephede ağır topların keskin nişancılığı... düşman mevzilerini sosyal devrimci uyanıklığın menziline tutmak... yanlış analiz silahlarıyla hedeflerin saptırılması... sosyal değişimin sürekli yer değiştiren cephelerinde nöbette durmak... sosyal sektördeki bubi tuzakları... diyalektiğin yenilmez taburları... entelektüel kalelerimizin alabildiğine bombardımanı... teorik üslure yönelik bombardıman dalışları... zaten çökmüş bir ideolojik mevzinin boş yere kamufle edilmesi... parçalanması... ortadan kaldırılması... taarruz yönünün sapması... hedefin gözlenmesi... irtifa belirleme... menzil saptama...

Bu faslın ancak bu kadar olabileceğini mi düşünüyorsun? Eh, neredeyse, sabahki molaya ulaşmıştık ve asıl amacımız için ancak günün bir kısmı kalmıştı.

Ama sonu gelen fırtınadan hâlâ birkaç söylenme kalmıştı: burjuva komünistler ... burjuva sosyalistler... burjuva demokratlar... burjuva teknokratlar... burjuva sahte filozoflar... burjuva kötümserler... burjuva gözlüklü çokbilmişler... burjuva bürokratları... ve burjuva ırkçılar ve burjuva cinsiyetçiler.

Öğle yemeğine bir saat kalmışken ve zamanın köpekleri topuklarımıza dış geçirmeye çalışırken işe koyulduk ve ondan beri de hepimiz tek bir ruh halinde kaynaştık, tartışma gereği bile duymadan birlik, kardeşlik, işbirliği vesaire üzerine kararlar aldık. Bunlar, hepimizin hizmet ettiği ilkelerdi. Ve öğle yemeğinden sonra da kolaylıkla ve çabucak, her yerdeki evsiz çocuklar ve ana babalar için yeni ordu ve kamp şubeleri açılması gerektiği üzerinde anlaştık. Bunlarla uğraşmak üzere bir alt komite seçildi ve böyle bir beklentim olmadığı halde kendimi biraz mahcup halde, bu komitede buldum. George'un

Ali'yi bu komiteye yerleştirdiğini biliyorum, ama elimde kanıt yok ve umurumda da değil, çünkü hiç değilse yararlı. Hatta acilen gerekli.

Benim bunları yazdığım süreden daha kısa bir zaman içinde bir sürü alt komite oluşturuldu, hem de bir sürü yararlı işe yönelik çok çeşitli görevlerle, örneğin gerçek (bu arada, düşman retorikçilerin hassas yükümlülüklerinin bu tek ve kimseye dokunmayan kelime ile aşıldığına dikkatini çekerim - orada bulunan herkesçe hafif bir gülümsemeyle birlikte onaylandı) ulusal ve yöresel ayrılıklar ve hayatta kalma konulu acil durum kursları ve, ülkeden ülkeye örnek grupların değiş tokuş edilmesi. Vesaire.

Konferans büyük bir telaş içinde sona erdi, çünkü zamanımızı aşmış olduğumuz halde çalınacak bir sürü ulusal marş, örgüt şarkısı ve her türden, tipten ve tarzdan askeri müzik vardı ve bando bunları elinden geldiğince hızlandırılmış bir şekilde çalmaya çalıştı, ama nihayet delegeler arabalarına yetişmek üzere koşturmaya başladılar, pek çoğu yeni arkadaşlarından veya sevgililerinden ayrılacakları için gözyaşları içindeydi, tekrar buluşmak için olmayacak planlar yapıyorlardı, öpüşüyor, sarılıyor, el sallıyorlardı. Daha önce hiç böylesine bir -tabii, öyle sayılmaz mı?- ihanet sahnesi görmemiştim, bütün o düşmanlar, reçel bulaşmış parmaklar gibi birbirine yapışmışlardı ve onları ayırmak zordu.

Ve böylece konferans sona erdi.

George memnundu. Dönüş yolculuğu boyunca keyfi gayet yerindeydi, şarkılar söylüyor, oyunlar oynuyordu. Adetâ partinin neşesi ve ruhu halindeydi denebilir, nitekim diyorum da. Aziz mertebesindeki kardeşimin o kadar kötü biri olmadığını varsayıyorum. Ama orada ne işi vardı ki?

Rachel Sherban'ın Günlüğu

Herhangi bir şey yazmamın üstünden çok zaman geçti. Kesin zaman vermek gerekiyorsa on sekiz ay. şimdi Tunus'tayız. Modern bir apartmanda. Ne yazık ki. Ben, ne yazık ki diyorum. O kerpiçten tavşan kümesinde kendimi tamamıyla evimde hissediyordum. Orada yaşamayı seviyordum. Benjamin ise oradan ayrılmaktan çok memnundu. Bu sıkıcı daireye girer girmez kendini evinde hissetti. Her nefesinde keyifle gevşediğini görebiliyorsunuz. Gülümsüyor ve rahatlamış halde. şirin ile Nesim'den haber almadım. Fatima bizim oradan ayrılmamızdan hemen sonra Yusuf ile evlendi. şirin ile Nesim'in odalarının yanındaki bir odaya yerleştiler. Fatima'nın yakında beş çocuğu olacağını sanıyorum. Ama o zaman çocuklarına bakmakta şirin'e kim yardım edecek? Orada olsaydım ben ederdim. Bu aile ne kadar benim ailemse onları da o kadar ailem olarak benimsiyordum. Onları seviyorum. Bugün burada, yarın orada. Bu daireler bloğunda damda yatılmıyor. Oysa bu, şimdiye kadar yaşadığım en güzel şeydi.

Neyse, hiç değilse burada eksantrik olarak adlandırılmıyoruz.

Bunları yazma nedenim, herhangi bir konuda ne düşünmem gerektiğini bilmiyor olmam. Özellikle de George hakkında. Bütün bu gençlik hareketi tantanasından nefret ediyorum. Çocukça olduğunu düşünüyorum. İçlerinden herhangi birinin bile bunları ciddiye almasını hiç anlamıyorum. Çocukların bunlara niçin katıldığı, en aşağı zekâ seviyesi için bile gayet açık. Çünkü başka türlü imtiyaz sahibi olamazlardı. Ben bunun aşağılık bir şey olduğunu düşünüyorum. George ise boğazına kadar bu işin içinde. Tabii bir sürüsü bir şeylere katılmak zorunda. Bu bir yasa.

Son defa bir şeyler yazdığımda olan biteni anladım. Bu yüzden yine deniyorum.

Son seferinde bunu yapmam gerektiğini Hasan söylemişti.

Hasan nerede? Hayatlarımızdan tamamen kayboldu. George da Fas'tan görünüşte hiçbir üzüntü

duymadan ayrıldı. Görünüşte, ama neler hissettiğini kim bilir? Bununla birlikte Hasan'ı gördüğünü sanmıyorum, oysa Marakeş'teyken onu her gün görüyordu. Hasan'ı özleyip özlemediğini sordum ve rahatsız olmuş göründü, sonra iç çekti. Benim yüzümden tabii ki. Tekrar sordum ve, Rachel, meseleleri olmaları gerektiğinden daha zor hale getiriyorsun, dedi.

Buraya geldiğimizden beri George Hindistan'a bir gezi daha yaptı. Hakkında konuşmadı. Olga ile Simon sormadılar. Ben de. Benjamin sordu. Ama sarkastik bir tarzda. O bu havada olduğu zaman, George cevap vermiyor. Her neyse, o da davet edilmişti ve gitmek istemedi. Ama George, Benjamin ile zaman geçiriyor. Akşamları sık sık kahvelere gidiyorlar. Ben nadiren gidiyorum. Sınavlarıma çalışıyorum. Jeopolitik, jeoekonomi ve jeotarih derslerini aldım.

Bir şey gördüm. Ben sınavlara çalışıyorum. Benjamin sınavlara çalışıyor. George sınavlara çalışmıyor. Yaptığı şey şu. Nereye giderse, bir koleje ya da üniversiteye ya da benzer bir şeye giriyor. Ya da özel öğretmenler geliyor. Ya da babamızla ve annemizle bir yerlere geziye gidiyor, gerçi artık bunu pek yapmıyor, bu yaşta daha küçükkendi. Şimdi Hasan türünden birileriyle birlikte gezilere çıkıyor. Ama sınavlara girmiyor. Gerçi bizim kadar bilgisi var. Hatta çok daha fazla. Olan şey şu ki, bir sınıfla ya da bir özel öğretmenle bir ay falan birlikte oluyor, sonra konuyu biliyor. Annemle babam onu hiçbir zaman sınavlara çalışması için zorlamadı. Oysa biz hep çalışmak zorundayız. Ama onun her türlü şeyi öğrenmesini sağlamak için bir sürü zahmete katlanıyorlar. Annem şimdi güneydeki salgına gitti, bu yüzden babama soracağım.

Sordum. Anlaşılan bu soruyu bekliyordu. Söylediği şey, George'un sınavlara ihtiyacı olmadığını hissedildiği idi. Hissedildi. Bunu söylediğinde hemen anlamadım. Sonra sordum, kim tarafından hissedildi? Kızgın ve biraz da sarkastik bir havadaydım. (Benjamin'in olduğu gibi.) Babam gayet sabırlı ve ilgiliydi, ama kesinlikle tetikteydi. Bununla birlikte resmiyet havasında değildi.

Durumu anlamış olmalısın Rachel, dedi.

Bu beni gafil avladı. Çünkü tabii ki anladığıma inanıyorum.

Evet, öyle sanıyorum, dedim. Ama bilmek istediğim şey şu, sana ve anneme ilk olarak, George'un bu şekilde eğitilmemesi gerektiğini söyleyen kimdi?

Bunun ilk defa New York'ta tavsiye edildiğini söyledi.

Miriam mı?

Evet o, dedi. Sonra ötekiler vardı.

Birdenbire, her şeyin nasıl olduğunu büyük bir kesinlikle anladım. Tıpkı, Hasan'ın konuştuğu ve benim birdenbire bir şeyi anladığım, oysa görünüşte pek bir şeyin söylenmediği o anlardaki gibi. Görüyordum ki aynı şeyi babamla annem de yaşamıştı. Anlaşılan Miriam ve daha sonra da özel öğretmenlerden biri gayet rahatça basit bir şeyler söylemişti ve bu onların zihinlerinde bir zili çaldırılmış, yavaş yavaş anlamaya başlamışlardı.

Bunları yazdığımda, Simon ile Olga hakkında daha fazla şey bilmem gerektiğini hissettim. Nasıl oluyor da böyleler? Neden bu kadar kolay anladılar? Ya da belki de kolayca olmamıştı. Ama anlamışlardı. Bildiğim başka hiçbir ebeveyn, yani arkadaşlarımdan ebeveynleri demek istiyorum, anlamazdı. Şimdi geriye dönüp eğitimimize bakıyorum, hepsi, bütün o garip şeyler, özel öğretmenler ve özel kurslar ve Olga ve Simon ile her türden ilginç ve kimi zaman tehlikeli yerde olmamız ve George'un bu şekilde öğrenmesine izin vermeleri ve, ne kadar farklı olduklarını görüyorum. Çünkü, ve her şeyden önemlisi bu, bizim için bu kadar zahmete giriyorlar. Çoğu ebeveyn bu kadar uğraşmaz.

Az önce babama sordum. Yatak odasındaki masada kağıtları üzerinde çalışıyor. Kapıyı vurup girdim, Bir dakika bekle Rachel, dedi. Birtakım hesapları bitirdi. Sonra da Ne var? dedi.

Yatağın üstüne oturdum, oradan yüzünü ışığın aydınlığında görebiliyordum. Epey merak ediyordum, ama ne soracağımı bilmiyordum.

Sandalyesini çevirip bana döndü. Babam artık yaşlanıyor. Saçları beyazlaştı ve çok zayıfladı. Şu anda çok yorgun. Tam o sırada gelmemi tercih etmediğini görüyordum. Pencereden giren ışık gözlüğünde yansıyor ve gözlerini görmek istiyordum. Ben bunu düşünürken o da gözlüğünü çıkardı. İşte tam ona göre bir davranış diye düşündüm. Birdenbire çok duygulandım ve paldır küldür konuya girdim. Zor bir şey sormak istiyorum, dedim. O halde sor, dedi. Senin ve annemin neden bu türden, yani olduğunuz gibi, olduğunuzu öğrenmek istiyorum. Neden?

Şaşırmış görünmedi. Anında anladı. Ama ne diyeceğini düşünüyordu. Ayaklarını iyice uzatmıştı, neredeyse benim üstünde oturduğum yatağa kadar geliyordu ayakları. Gözlüğünü ileri geri salladı. Bu davranışı annemi hep deliye çevirir. Gözlük bulmak, hele tamir ettirmek çok zor çünkü.

Garip görünse de, dedi -Söylemekte zorlandığı sözlere daima bu şekilde başlar. Mizahi şekilde. Garip görünse de, bu düşünce ne annen, ne de benim için yeni bir düşünce değil.

Garip gibi görünse de, bunu duyduğuma şaşırmadım. Sanırım her zamanki gibi gerçeğin açıklığa kavuşturulacağı bu anı bekliyordun ve sözlerini hazırlamıştın.

Buna benzer bir şey, dedi gözlüklerini sallayarak.

Eğer o gözlükleri kırarsan annem seni öldürür.

Üzgünüm. Ve onları bıraktı. Bak Rachel, bütün bunları bizim kadar senin de anladığını düşünüyorum.

Yoo hayır, dedim ona hiddetle. Onun konuyu kapatıp sıyrılmaya çalıştığını düşünmüştüm. Demek istediğim, dedim ona, bu imkânsız. Bak! Sen ve annem, üç çocuk, anne, baba ve sevilen üç çocuk, New York'ta yaşıyorsunuz ve tabii ki onlar için en iyisini yapmaya çalışıyorsunuz. Sonra tamamen sıradan bir kadın çıkıyor, Miriam Rabkin adında biri ve çocuklara dondurma alıyor ve diyor ki, Yoo yoo, George'u sıradan bir okula göndermekle uğraşmayın, bırakın her şeyi nasıl öğrenebiliyorsa öyle öğrensin, bu kesinlikle en iyi yoldur, ha bu arada ben ona Modern Sanat Müzesi'nde bir tur attırayım. Ve siz de diyorsunuz ki, Aa tabii Bayan Rabkin, ne kadar güzel bir fikir, tam da bunu yapacağız.

Sessizlik. Orada oturduk. Gülümsüyordu ve cana yakındı. Bense gülümsüyordum ve çaresizlik hissediyordum. Bu günlerde kendimi epey çaresiz hissediyorum. Gerçek bu.

Buna benzer bir şey, dedi.

Çok iyi. Marakeş'te George, Mahmud Banaki'nin sınıfında tam bir dönem bulundu. Oradan çıktığında Ortadoğu dinleri tarihinde en azından Adem'den, belki de daha geriden başlayarak her türlü bilgiyle donatılmıştı. Değil mi?

Öyle.

Peki George'u o sırada bu derse göndermenizi kim söyledi?

Hasan.

Yani demek istiyorsun ki, bir öğleden sonra içeri daldı ve dedi ki, Bay Sherban! Bayan Sherban! Benim adım Hasan ve George ile ilgileniyorum, çok umut vaad eden bir velediniz var ve sizin şunları yapmanızı istiyorum falan, dedi. Ve siz de, ah tabii! Dediniz. Ve bunlar oldu.

Kesinlikle savunma pozisyonundaydı, ama sabırlıydı.

Unutuyorsun ki Rachel, Hasan bu türden bir sürü insandan sonra ortaya çıktı.

Bu türden demek, bu sözleri ve bu konuda düşündüğüm bütün bu şeyleri kabullenmem gerekiyor

demekti.

Peki, dedim.

Orada oturuyor, sandalyesini arka bacakları üzerinde şaha kaldırmış, bana bakıyordu. Ben de ona bakıyordum.

Sonra da, bütün bu süre boyunca bana söylemesini beklediğim şeyi söyledi.

Görmen gerek Rachel, George'un ebeveynleri olmakla, meselelere başka bir gözle bakmamız gerekiyordu.

Evet.

Bize olaylara farklı bakmayı öğrettiler. Anlıyor musun?

Evet.

Başlangıçta, bu iş başladığı zaman, annen ve ben sık sık, delirdiğimizi düşünüyorduk. Ya da buna benzer bir şey.

Evet.

Ama buna devam ettik. Bunu yapmaya devam ettik. Ve işe yaradı.

Evet, dedim.

Sonra Rachel, dedi, gitmen lazım. Bunu bitirmem gerek, mecburum, ev ödevlerin için yardıma ihtiyacın var mı? Varsa, akşam yemeğinden sonra yardım edebilirim.

Hayır, dedim, idare edebilirim.

Bir şey gördüm. Medrese'de Ortadoğu Dinleri Tarihi dersi gördüğü sıralar George ayrıca bir hıristiyandan, bir de yahudiden ders alıyordu. Başka bir deyişle, müfredatı öğrenirken, aynı zamanda da müfredatta yer almayan partizan bakış açısını da öğreniyordu. Ayrıca tanrı bilir, Hasan'dan daha neler öğreniyordu. Bu da, sınavlara giremeyeceği anlamına geliyordu, çünkü öğrendikleri hiçbir zaman sınav sorularında yer almayacaktı. Gerçi her şeyi dar bir açıdan yazabilirdi, nihayetinde Benjamin ile benim her zaman yapmak zorunda kaldığımız şey bu. Ama mesele bu değil. O bambaşka bir şey için eğitiliyor.

Kim tarafından?

Ne için?

Bu arada, yerel gençlik hareketlerinin yıldızı durumunda. Bu beni hasta ediyor. Benjamin, George'un gösteriş yapmak zorunda olduğunu söylüyor. Eh, benim de düşünmeden edemediğim bir şey bu. Ama edindiğim tecrübeler göre, Benjamin'in düşündükleri hemen hemen her zaman yanlış çıkıyor. Bu, onun kıskanç olmasından kaynaklanıyor. Benim gibi. Ama hiç değilse ben kıskanç olduğumu biliyorum, buna karşılık Benjamin biliyor görünmüyor. Her neyse, zaten gittikçe daha fazla, düşündüklerimin bir değeri olmadığı sonucuna varıyorum. Kendimi gittikçe daha fazla, içi duygu dolu bir çuval gibi görüyorum. Etrafta dolanıp duruyorum. Kızgınım. Ne yapacağımı bilmiyorum. O kadar kızgınım ki, kızgınlıktan ölebilirim. Bu duyguların yükselip geçişini seyrediyorum. Merhaba öfke! Merhaba kıskançlık! Merhaba herkes! Ben Rachel, size merhaba diyorum!

Suzannah hakkında hissettiklerimi yazmalıyım. Suzannah'nın berbat biri olduğunu düşünüyorum. Suzannah geldiği zaman annem çok sabırlı davranıyor, babam ise son derece esprili oluyor. Suzannah gürültülü, kaba, aptal, gösterişçi bir kız. George için deli oluyor, iyi de, George için deli olan kızlar

denizde kum gibi. O halde niye Suzannah?

Anneme sordum. (Salgından döndü. Ama önümüzdeki hafta yine açlık bölgesine gidiyor.) dedi ki: George on yedi buçuk yaşında. George'un on yedi yaşında olduğunu yarım saat içinde en az on kere söyledi. Bu konuda söyleyebildiği hemen hemen bu kadardı. Bu arada da, benim ona terslenmeyi bırakmamı istediği belliydi. Küçük bir köpek gibi, hev hev hev! Kendim görebilirmişim. Babama sordum. Suzannah fiziksel olarak son derece cazip biri, dedi. Buna dayanamam. Kaldı ki George'un Suzannah'yla yattığına inanmıyorum. Bir sürü kaba yorum yapan Benjamin'e, George kesinlikle Suzannah ile yatmıyor dedim. O da dedi ki, Sevgili küçük kız kardeşim, yıldızların aydınlattığı geceler boyunca ne yaptıklarını sanıyorsun? Ona aptal olduğunu ve George'u anlamadığını söyledim.

George'a, Suzannah ile yatıyor musun, dedim, o da evet dedi.

Bunu söylediğinde, sanki beni tokatladığını hissettim. Bu yüzden epey ağladım. Eğer George Suzannah ile yatabiliyorsa, hiçbir şeyin anlamı yoktu. Nasıl yapar? Bu bir hakaret. Yani, ciddi olan kızlara, demek istiyorum. Her şeyin ters gittiğini hissedebiliyorum. Benjamin de, korkarım ki, haklı. George'un iktidar aşığı olduğunu söylüyor, öyle de. İşte böyle.

Öncekileri birkaç hafta önce yazmıştım. Hayatımda çok kötü bir dönemdi. Benjamin birdenbire bana çok iyi davranmaya başladı ve Benjamin ile epey dolaştık. Birkaç kere tesadüfen -gerçi annemle babamın buna inanmadığını biliyorum- Benjamin ve ben, George'un Suzannah ile birlikte bulunduğu kahvelerdeydik. George Suzannah ile olduğu zaman, öyle görünüyor ki, evde bizimleyken olduğundan epey farklı davranıyor. Çok komik oluyor. Sık sık gülüyor. Dünyayı umursamıyor. Gösteriş yapıyor. Kusmak istiyorum. Ama sonra Benjamin de gösteriş yapmaya başladı ve defalarca George ile Suzannah'ya türlü türlü şakalarla seslendi. Ölmek istiyordum. Bunun üzerine, Benjamin ile gitmek istemiyorum, dedim. Evde kaldım. Okul ödevlerim kötü gidiyordu. Sonra annem benimle konuştu. Benden hayal kırıklığına uğramıştı. O ve babamın konuşmuş olduğunu biliyorum. Ben aptal değilim. Bir gece yatak odama geldi. Ağlıyordum. Ona hemen, tamam, sen ve babam, George'u kıskandığımı düşünüyorsunuz. Bana dedi ki, Mesele kesinlikle bu değil. İyi, o zaman ne? -çünkü şimdiden farklı bir perspektif görebiliyordum. Bana, George bir aziz değil, bir fazilet abidesi hiç değil, dedi. Mesele şu ki, henüz on sekiz yaşında değil.

Ben bunların iğrenç olduğunu düşünüyorum, dedim.

O da, olabileceği kadar esprili bir şekilde, Rachel, dedi, iğrenç olan ne?

Dedim ki, Olga, George bir odada oturup da, orada otuz kişi varsa, orada otuz tane bok dolu bağırsak, otuz tane sidik dolu öd kesesi, otuz tane sümük dolu burun ve yüz elli kilo kan olduğunu düşünen birisi. O zaman herhalde, o sarkan şişko hörgüçleriyle Suzannah ile birlikte bir kahvede otururken de, iki tane bok dolu bağırsak, iki tane sidik dolu safra kesesi, iki tane sümük dolu burun, iki tane ter dolu beden ve on kilo kan görüyordur. Tabii ayrıca 700 milyon sperm ve bir yumurta. Ve bir ereksiyon ve bir vajina.

Olga oturdu. Bir sigara yaktı. Arkasına yaslandı. Kollarını kavuşturdu. İç çekti. Dedi ki, bu tür şeyleri ne zaman söyledi? Hemen sadede gelerek.

Şey... uzun zaman önceydi.

Aslında diyebilirdim ki, o zamandan beri bir ya da iki boyut eklemiş olabilir.

Her neyse, dayanamıyorum, dedim ona. Hayata dayanamıyorum. Gerçek bu.

Belli belirsiz, beni kucaklayıp teselli edeceği hissindeydim. Ama o gelmeden önce istediğim şey bu olduğu halde, gerçekten yanımda olduğunda bunu yapsaydı, utanırdım.

Dedi ki: Başka seçeneğin yok Rachel. Çünkü ya dayanırsın ya da intihar edersin. Ya da öyle bir şekilde yaşarsın ki, intihar kadar iyi bir hayat olur. Kaldı ki elimizdeki bilgilere bakılırsa -işte babam gibi esprili bir hali, bunu ondan kaptı- elimizdeki bilgilere bakılırsa, bunun bedelinin cehennem olduğunu varsaymalıyız. Kelimenin tam anlamıyla. Ama her durumda, biz intihar etmeyiz. Ve bunu söyleyişi, ondan duyduğum başka her şeyden çok farklıydı, gurur dolu. Tam anlamıyla merhametsizce. Sanki beni tokatlamış ya da buz gibi suya batırmış gibiydi. Ansızın onu çok farklı bir şekilde gördüm. Onun bir kişi olduğunu gördüm. Annem değil. Hepsini enine boyuna düşünmüştü. İntihar etmek istemişti. Asla intihar etmeyecekti. O gece büyüdüm. Ya da öyle olduğuna inanmak istiyorum.

Olga'nın hayatını düşünüyordum. Kendimi onun yerine koymaya çalıştım, her zaman mültecilerle, ölen insanlarla, açlık içindeki insanlarla, hastalıktan ölen insanlarla, ölen bebeklerle dolu kamplarda olmak. Onunla salgın bölgesindeyken onun bir oda dolusu bebeğin başında ağladığını görmüştüm. Başka hiç kimse yoktu. Çok yorgundu, bu yüzden ağlıyordu. Ben kendimi bildim bileli, annem şu ya da bu şekilde ölen insanlarla uğraşüyor. Her zaman gerçek anlamıyla cehennem olan yerlerde oluyor. Her zaman. Ve bu, babam için de geçerli. Aşırı çocuksu olduğumu görüyorum.

Şimdi yazacaklarım üç gece önce oldu. Daha önce yazamadım, fazla zordu. Şimdi ise üzerinde düşündüm. Çok geç saatte George'un geldiğini duydum. Sabahın dördüydü. Çok sıcaktı. Gecenin sürdüğü, sabahın gelmiş olduğu, ama göremediğiniz, ancak hissedebildiğiniz bir zamandı. Dışarı, sokaklar, o saate özgü sessizlik içindeydi. Şimdiye kadar bulunduğum herhangi bir kenti, sabahın dördündeki sessizliğinden tanıyabilirdim. George gelmişti. Onun odasında olduğunu duyabiliyordum. Gidip kapısını çaldım. Cevap vermedi. İçeri girdim. Tam pantolonunu indirirken gördüm onu. Ailemiz hiçbir zaman çıplaklığı olay haline getirmemiştir, ama o sırada düşündüğüm şeydi, Bu şey o iğrenç ineğin içine girmişti. Sırtını döndü, böylece kıcını ve sırtını gördüm ve pijamasını giydi. Sonra yatağa girdi ve ellerini başının altına alıp yattı. George çok güzeldir. Ama çirkin olsaydı da fark etmezdi. Çok yorgundu. Orada durmamı istemiyordu. Tıpkı ebeveynlerim gibi, ilgili ve sabırlı. Bana, Rachel, pek nazik değilsin, dedi. Onun haksızlık ediyorsun demesini bekliyordum. Haksızlık gibi kelimeler kullandığımız zaman Olga ile Simon hep gülüyorlar ve bizim İngiliz ve çocuk olmaktan vaz geçmediğimizi söylüyorlardı. Ama o, nazik değilsin dedi. Bunun üzerine, umursamıyorum George, dedim. Anlamıyorum. Bunun üzerine o da, Peki Rachel, benim yapabileceğim hiçbir şey yok, dedi.

Ben öyle kapıda duruyordum, o da yatakta, gözlerini kapatmıştı.

Rachel, dedi, ne istiyorsun?

İşte yine yüzüme tokadı yemiştım. Çünkü tabii ki ondan, Suzannah'dan nefret ediyorum, o kaba saba budalanın teki demesini istiyordum. Ama yüz yıl geçse demezdi.

Otur, dedi.

Yatağın ayakucuna oturdum.

Aydınlatıcı bir yorum bekliyordum, şimdi öyle olduğunu anlıyorum, ama tabii ki onun gözleri kapalıydı.

Çok yakışıklı görünüyordu. Ama çok yorgundu. Onun hayatını düşünmeye başladım. Asla bir gecede üç dört saatten fazla uyumazdı.

Uyuduğunu sandım. Konuşmaya başladım. George'la konuşuyordum. Kesinlikle olacak şey değil, dedim. Bütün bunlar, berbat, çirkin, iğrenç ve hayat kesinlikle tahammül edilmez.

Göğsü inip kalkıyordu, inip kalkıyordu. Başımı üstüne bırakıp uyuyasım geliyordu.

Birdenbire, gözleri kapalı halde, Evet Rachel, dedi, dinliyorum. Ve yine uyudu. Tamamen gitmişti. Orada biraz daha kaldım, belki de uyanır diye düşünerek. Ama pencereden gün ışığı girmeye başladı. Sokak boyunca tozlu palmiye ağaçları görünüyordu. Tozun kokusu. Sıcak. George uyudu da uyudu. Utanç ve öfke hissettim ve yatmaya gittim.

Suzannah'yı düşünüyordum. Suzannah neredeyse bir yıldır George'un hayatındaydı. Bu uzun bir süre. Geriye dönüp bütün bir yıla bakıyorum, ebediyet gibi görünüyor. Ve bu süre içinde ben o kadar büyüdüm ki. Suzannah sık sık akşam yemeğine geliyor. Hoşa gitmeye çok meraklı. Gözlerini George'dan hiç ayırmıyor. Onun adına üzülüyorum. Şu ana kadar bunu fark etmemiştim. Çünkü gayet iyi biliyor ki, George için yeterince iyi değil. Onunla evlenmek istiyor. Eskiden olsa, onun deli olduğunu düşünürdüm. Ama George Suzannah ile yatabiliyorsa, onunla evlenebilir de. George'a, Suzannah ile evlenecek misin? dedim. Bana, sevgili küçük kız kardeşim! dedi. Bundan nefret ediyorum, bu, Benjamin'in bana hitap etme şekli ve ne olursa olsun, artık on altı yaşımı geçtim. Ama ya Suzannah, dedim. O yirmi üç yaşında, dedi. Bunu söylediğinde iliklerime kadar dehşete kapıldım. Her şeyden önce, bu kadar daha yaşlı olmasından dolayı. Sonra, George'un bunun Suzannah için bir fark yarattığını düşünmesinden dolayı. Gündemimde evlenmenin bulunmadığını gayet iyi biliyor, dedi. Bunun üzerine yine çok şaşırdım. George'un daha önce bu kadar aptal bir halini görmemişim. Ona, George, dedim, Suzannah seninle evlenmek istiyor. Gece gündüz, başka bir şey düşünmüyor. Bana, sevgili küçük kız kardeşim, sen başımın belâsı olmak için doğdun, dedi. Ardından da beni yakalayıp topaç gibi etrafta savurdu.

Bunlar oturma odasında oldu. O sırada Benjamin geldi. O da katılmak istedi. Onun geldiği an işler değişti, yani George'un beni savurarak çevirmesi bambaşka bir şeye dönüştü, düşmanca ve bana karşı, dostça olmayan bir şey oldu. Oysa dostça idi. George'un da aynı düşünceyle hareketini yavaştattığını hissediyordum. Benjamin savurmaca oyununa katılmaya çalıştı, sanki ben kapılacak bir ödölmüşüm gibi. George beni duvarın önünde yere bıraktı ve önümde durdu. Benjamin George'un önünde dikilmeye devam etti, çünkü o da beni kaldırıp döndürmek istiyordu. Ama ben artık öfkeyle ağlamaya başlamıştım. Aynı anda da George'a minnettardım.

Bir dakika sonra Benjamin kendini gülünç hissetti ve oturdu. Sonra George da oturdu.

Rachel benim Suzannah ile yatmamam gerektiğini düşünüyor, dedi George, Benjamin'e. Bunun gayet ciddi olduğunu söyleyebilirim. Beni ciddiye almıştı.

Tabii ki onunla yatmalısın. Hepsini sik derim, dedi Benjamin. Bunu söylediği an, ikimiz de pişman olduğunu gördük. Utanmış göründü.

Benjamin öylece bir koltukta oturuyordu. Uzun, kıllı, esmer. Bir köylü gibi. Ve George, ince, çevik ve zarif. İkisi de utanmıştı. Ben olduğum yerde kaldım, çünkü Benjamin'in peşime düşeceğinden korkuyordum.

Eh, küçük kızkardeş, dedi Benjamin, demek George'un Suzannah ile yatmaması gerektiğini düşünüyorsun? Peki niçin?

Amaan kiminle yatarsan yat, kimin umurunda, benim değil, bunun önemli olduğunu düşünürdüm, ama hiç önemi yok.

Öylesine ağlıyordum ki, göz yaşlarım resmen döşemeyi ıslatıyordu.

George bana bakıyordu. Bana bakıp duruyordu. Açıkça mutsuzdu. Bundan dolayı zafer duygusu içindeydim.

George, peki küçük kızkardeş, söylene bana, dedi, kiminle yatmalıyım?

Bunun üzerine Benjamin, anlaşılan Rachel ile, dedi.

Sonra birkaç saniye bir şey olmadı. George hem şaşkın, hem eğlenmiş görünüyordu. İkisi de Benjamin yine utandı.

Bazı zamanlar gittikçe daha fazla şunu anlıyorum: gerçekten olup bitenlerle aynı anda, paralel olarak alternatif sahneleri gözünüzün önünde canlandırabiliyorsunuz. Benjamin öyle biri olduğu için, kendimi odanın öteki ucuna atabilir ve onun gözlerini oymaya çalışabilirdim. O zaman da George kalkar, beni Benjamin'in üstünden alıp beni oturturdu.

Bu Benjamin'in sahnesiydi. Onun dayattığı şey.

Ama orada olmakla, George bunun olmasını önledi.

George orada olduğu ve o şekilde baktığı için duvarın dibinde durduğum yerden ayrıldım, kendi kendime oturdum.

Bu ciddi bir konuşma, dedi George Benjamin'e ve Benjamin çenesini kapadı.

O halde kiminle yatmalıyım? diye sordu bana. Ben normal bir erkeğim. Daha beş yıl evlenmeyeceğim.

O noktada hem Benjamin, hem ben, farklı şekillerde donakaldık. Uzun bir sessizlik oldu.

Gerçekten bilmek istiyorum, dedi George. Bu ve başka her kentte genelevler var. Ve tabii tövbe-kârlık olabilir. Benimle yatmak isteyen bir sürü kız var. Suzannah bunlardan biri.

Bütün bunlar o kadar işin özünden uzaktı ki, inanmakta güçlük çekiyordum.

Peki onunla işin bittiği zaman? dedim. Sen evlendiğin zaman o ne yapacak?

Aman tanrım, dedi Benjamin, bunları iyi dinle! -Tasvip etmeyen, hayret içindeki bir tavrın taklidini yapıyordu. Ebedi dişi -mutlak mutluluk, nihai ulti-matom.

Peki devam et küçük kızkardeş, dedi George, bilmek istiyorum.

Seni seviyor, dedim.

Seni seviyor, dedi Benjamin George'a, önceki gibi.

Evet seviyor, dedim. Senin göremiyor olman komik. Neden göremiyorsun? Neden böylesin? Neden birdenbire aptal oldun? Onun hayatı boyunca karşılaşacağı en önemli şeysin sen.

Eh, bu yeterince gerçek, dedi Benjamin. Sahte tevazu bir yere varmaz.

Çünkü George gerçekten de komik görünüyordu.

Sen elli başka kadınla evlenebilirsin, o da birtakım şişko aptal nutuklar çeken bir politikacıyla evlenebilir, dedim, büyük hanımefendi olup nutuklar atabilir ve üniformalar içinde dolaşabilir, ama yine de onun karşılaştığı, hatta karşılaşabileceği en önemli şey olacaksın.

George son derece rahatsız olmuştu. Kızarmıştı. George'u daha önce hiç öyle görmemiştim.

Benjamin birden gayet duyarlı, hatta büyümüş göründü.

Benjamin George'a, haklı, dedi.

George, iyi, o zaman ne yapmamı bekliyorsunuz? dedi.

Benjamin gayet dramatik bir havada, tuzağa düştün! dedi.

Düşünüyordum.

Çıkardığım sonuç şu. Bir şeyi, sonuçları görene kadar anlamazsınız.

Bunu düşünmeme neden olan şey, şu gençlik konferansı. Gideceğini söylediğinde hiç hoşlanmadım.

Ama daha sonra, onun birtakım müslümanların, birtakım yahudilerin ve birtakım hıristiyanların delegeşi olduğunu duydum. Eh, bunu yapabilecek başka hiç kimse yok. Bunu nasıl yaptığını bilemiyorum. Oysa sosyalist grupları ve Marksistleri ve işadamları gruplarını temsil edebilirdi. Ona teklif etmişlerdi.

Ben konferansa gidemezdim. Beni davet etmemişlerdi. Nasıl edebilirdi ki, ben hiçbir zaman gençlik gruplarının yanına uğramazken?

Benjamin gitti. Önce, ölse bile gitmeyeceğini söyledi, ama tabii ki gitti.

Olan biten her şeyi duydum. Benjamin'den. Ama anlattıklarını bitirdikten sonra, kendi bakış açımdan neler olmuş olduğunu düşündüm.

Benjamin, George'un müthiş başarılı olduğunu ve balo güzeli olduğunu söyledi ve George'un geceyi bir kadınla geçirdiğini ima etti. Suzannah orada değildi. Ona sorabilirdim, söylerdi, ama bir daha asla sormak istemezdim.

Ama geri geldiğinden beri bütün gün her yerden mesajlar geldi. Ülkeleri saymayacağım, çünkü sonsuza kadar sürebilir gibi görünüyor. George o konferansa o şekilde gittiği için, şimdi nereye gidecek olursa hoş karşılanacak. Ayrıca çeşitli kişiler eve gelip George ve onun konferansta neler söylediği hakkında konuştular. Konuşuyordu, diyorlar. Özellikle konuşma tarzından söz ediyorlar. Benjamin ise bütün gece "nutuk attığını" söylüyor. Eğer nutuk attıysa, nasıl bir kadınla beraber olabildi? Bunu Benjamin'e söyledim ve George'un konuşmaktan başka bir şey yaptığını ima bile etmemiş olduğunu söyledi.

Buraya gelmeye devam ediyorlar, beyazı, siyahı, esmeri, pembesi ve yeşili, gece gündüz, sabah akşam ve George'u konuşurken dinlemek istedikleri fazlasıyla belli. Bir şey fark ettim. George, Hasan gibi konuşuyor. George bunu Hasan'dan kaptı. Fark ettiğim şey bu. Ve ben oturup dinliyorum ve etraftaki başka herkes de öyle yapıyor. Olga ile Simon da öyle. Ve Benjamin de. Benjamin tek kelime etmiyor. Sonradan istediği kadar alay edebilir, kimi zaman olan biten hakkında hiçbir fikri bile olmayabiliyor, ama diğer hepimiz gibi o da dinliyor. Bu yüzden her zamanki gibi şunu söylemek durumundayım: duygularım başka, düşüncelerim başka. Çünkü George konuşurken anladıklarım, ama sonra... ama bu konuda herhangi bir şey söylemenin anlamı yok.

Şikasta Yüksek Efendisi Tafta'dan

Şammat Yüksek Denetmen Efendisi Zarlem'e, selamlar.

Emrindeyim, ey Ulu Kişi!

Talimatların yerine getirilmiştir!

Dört ulusal bölge denenmiştir.

Hükümet başkanı bir: Gerçeği olduğu gibi, tamamen, hiçbir şeyi gizlemeden tebasına söylemesi yolundaki talimatımızı aldığı anda, bakanlar konseyine niyetini açıkladı ve "çünkü aklıma öyle geldi" dedi. Hemen aklını oynatmışlara ayrılmış bir hapis haneye kapatıldı ve tebasına da, sağlık nedenlerinden dolayı istifa ettiği duyuruldu.

Hükümet başkanı iki: "İktidara yeni seçilmiş" olan bu adam, tebasına bilgi vermek için ilk fırsatta (televizyondan konuşarak), koşulların fiilen göreve başlayıp da yalnız hükümet başkanlarına açık bazı bilgileri edinmesinden önce düşündüğünden çok daha kötü olduğunu açıkladı. Onlara, gizli

kalmaması gereken bu bilgileri duyurmayı görevi biliyordu. Hepsinin hayatta kalması açısından belirli olgularla yüzyüze gelmeleri gerekiyordu: olgular şunlardı ... Televizyon konuşması sona erdiğinde, onu "iktidara getirmiş olan" fraksiyon ona desteklerini geri çektiğini duyurdu. İstifa etmek zorunda kaldı.

Hükümet başkanı üç: Bu coğrafi yörenin sakinlerine, onlardan gizlenen belirli olguları (bizim teşvikimizle) anlatmakta kararlı olan bu adam, bunu yapamadan önce askeriye tarafından öldürüldü: eksiksiz casuslar ağı sayesinde onun kararını hemen öğrenmişlerdi.

Hükümet başkanı dört: Her zamankinden daha ağır bir krizin ortasında, o zamana kadar erişilemeyen olguları kamuoyuna duyurdu ve hiç kimsenin ona inanmadığını gördü: onlara söylenenler ile, onlara şimdi söyledikleri arasındaki uçurum çok fazlaydı. Onlara gerçeği aktardığı halde tekrar tekrar bunun hiçbir etki yaratmadığını görmenin yarattığı duygusal baskı yüzünden dengesizleşti ve kalp krizi geçirip öldü.

Denemeler, gezegenin gerçeğe bağışıklığı olduğunu kanıtlamıştır.

Bu nedenle, ilerleyişimizi durduracak hiçbir engel kalmamıştır. Nice başarılarla! Şan olsun bizlere! Galip geldik!

Emrindeyim, ey Yüce Kişi!

Barışın Korunması için Sosyalist Demokratik-Komünist Halk Diktatörlükleri Pan-Avrupa Federasyonu.

Halkın Düşmanlarına Karşı Kesintisiz Gözetim ve Halkın İradesi Aleyhindeki Suçların Önlenmesi için birleşik Tüm Avrupa Servisleri.

Daire 15. (Britanya) Çok Gizli.

Yüce önderimize selam olsun! Gelecek yolunda sarsılmaz ilerleyişin hizmetindeki korku tanımaz uzak görüşlülüğü ile hayatı hepimize bekçilik eden büyük kişiye minnet dolu teşekkürlerimizle. Bizimle yozluğun güçleri arasında kale duvarı gibi duran Ona şan olsun. O ki, Kutsal Davamız için özverilerini düşündüğümüzde, tarif edecek kelime bulamayız.

[Bu, gençlik hareketinin içinden çıkan ya da geçmişten gelen bir nüfuzu sürdüren ve egemen bürokrasi tarafından atanmamış yetmiş dört lider hakkında yazılmış bir rapordur. Rapor casuslar ve ajanlar tarafından sağlanan bilgilere dayandırılmıştır. Yazılmasına, Avrupa'nın Çinliler tarafından ele geçirilmesinden hemen önce başlanmıştır ve Çinli bir görevli tarafından tamamlanmış ve yer yer yeniden yazılmıştır. Bu belgeyi, yeni üst efendilerin üstün yeteneklerini göstermesi bakımından seçtik. Bu üç temsilcinin seçimi bizim tarafımızdan yapılmıştır: ne İngiliz görevli, ne de Çinli görevli, bunların özellikle ilgiye değdiğini düşünmüştü ve her ikisi de başkalarına daha fazla ağırlık vermişti. Arşivciler.]

Benjamin Sherban. No. 24. Pislikleriyle üretim araçları üzerindeki mülkiyetin insanlığın tüm emekçilerinin yararına dönüştürülmesine yönelik muzaffer savaşı kirleten bu yozlaşmış küçük burjuva hakkında ne demeli. Böylesine yozlaşmış kişilerden çıkarılacak ders, siyasi ve ideolojik cephelerde mutlak zafer elde edebilmek için daha önümüzde çok uzun bir yol bulunduğu. Gerçek sosyalist kazanımların doruklarına tırmanmak için, kirli geçmişin kapitalist etkilerinin dip akıntılarının kölesi gerıcilere karşı kendimizi, uzun süreli ve her an şahin gözleriyle yürütülecek bir mücadelenin silahlarıyla kuşatmak zorundayız. Halkın bu düşmanı büyük bir arsızlıkla Kuzey Afrika (III. Kesim) Gençlik Hareketlerinin Küçük Yaş Grubu'nun sözde liderliğini sahiplenmiştir ve halkın gerçek sözcülerinin iradesine açıkça meydan okumaktadır. O toprakların çocukları (sekiz ilâ oniki yaş arası) adına konuşmanın sahte ve ardniyetini belli eden kamuflajı altında, onların savunmasız zihinlerini

ısrarla yoldaşça parti içi disiplin yöntemleriyle ulaşılmış gerçek yargılarla çelişen lafazanlıklarla doldurmakta ve tavsiyemiz, kendisinin sonbaharda Pan-Gençlik Kongresi'ne katıldığı sırada Halkın İradesi adına tutuklanmasıdır. Varoluşsal durumun çelişkilerinden dolayı buna imkân bulunmaması halinde ise tereddütsüz bir şekilde ne olduğu teşhir edilmelidir.

George Sherban. No. 19. Bu sırtlan, bir önceki sicil kaydının kardeşidir. Şanlı sınıf mücadelesi tarihinde eşi görülmedik vicdansızlıktaki ve acınası adilikteki oportünist yöntemlerle kendini, sözde hakkaniyet adına, çeşitli fraksiyonların temsilcisi olarak dayatmıştır ve tarihsel öznelciliğin tozları içindeki nafile debelenişlerinin, gerçeğin dağlarına şanlı tırmanış içindeki berrak görüşlü kitlelerce deşifre edildiğinin farkında bile değildir. Son iki yıl içinde şanlı federasyonumuzun çeşitli ülkelerini ziyaret etmiş ve pisliğini, aşağılık hırslarının kendisini sürüklediği her yere bulaştırmıştır. Beraberlerinde ölü geçmişe ait mikrop yüklü ve kirli tozları sürükleyen böylesine vicdansız ve aşağılık suçlular hakkında ne diyebiliriz? Her an tetikte olma kararlılığını göstermeliyiz! Hataları teşhir etmeye her an hazır olmalıyız! Yürekte gelen ve disiplinli bir ampirisizmden yola çıkarak konuşmanın fırsatlarına her zaman açık olmalıyız ki, bu türden çakallar bir daha asla şanlı kitlelerin ruhunu lekelemeye kalkışmasın. Bu adam şanlı Avrupa topraklarımızda bir dahaki küstahça boy gösterişi sırasında tutuklanmalı ve tarih sahnesinden kendi iradesiyle çekilmeyi reddettiği takdirde mahkeme önüne çıkarılmalıdır. Herhangi bir nedenle buna imkân bulunmaması halinde propagandamız her zaman için onun çelişkilerini teşhir etmeye ve doğru çizgiyi göstermeye hazırdır ve onun maskesini düşürmelidir.

John Brent-Oxford. No. 65. Geçmişin bu acınası kalıntısı zaman zaman halkın çıkarlarına hizmet etmiştir, ama devrimci bir dönemde ancak eski rutinleri izleyebilenler, yeni ve sürekli gelişeni kavramakta yetersiz kalmaktadır. Çokyönlülük ve nesnellik kisvesi altında, hatalı bir yola girerek gerçeğe yüz çevirmiş olan yanlış yoldaki yoldaşları savunmuştur ve her seferinde eski İşçi Partisi'nin, suçları ve canice hataları çoktan beri teşhir edilmiş olan üyeleriyle birlikte tavır almıştır. Yeniden-eğitmenlerin gösterdiği tüm ilgi ve dikkate rağmen aklını gerçeğe açmayı inatla reddetmektedir ve nüfusumuzun suçlu unsurlarını yerleştirmek üzere şanlı cezaevlerimizdeki her yere ihtiyacımız olduğundan, kendisinin 5 no.lu ceza kolonisine gönderilmesi tavsiye edilmektedir. Yeni Avrupamızda bu türden geçmişin çöplerine yer yoktur!

[Yukarıdaki rapora, Avrupa Halkın Gizli Servisleri'nden Yoldaş Çen Liu tarafından düşülen not. Arşivciler.]

24. Benjamin Sherban. Duygusal bakımdan istikrarsız. Kanaatime göre yeniden-eğitime cevap verecektir. Yeniden-eğitime katılması için davet edilmelidir. Her zamanki ödülleriyle. Daha sonra da şu anda elinde tutmakta olduğu çocuklar hareketinin liderliği mevkisine bizim temsilcimiz olarak ve önemli bir unvan ile geri dönmesi teklif edilmelidir.

19. George Sherban. Zeki, iyi eğitilmiş ve insanları cezbeden bir kişilik. Kişileri ve grupları etkilemekte becerikli. Kanaatimce tehlikeli biridir. Yeniden-eğitim söz konusu olamaz. Bir sonraki ziyaretinde tutuklanması ya da bir mahkemede kullanılması söz konusu olamaz: yaratacağı sonuçlar arzu edilmeyen türden olacaktır. Uygun görünen herhangi bir "kaza" yoluyla ondan kurtulmak yerinde olacaktır. Gerekli talimatları vermiş durumdayım.

65. John Brent-Oxford. Bu adam bir belâ. Onu parlamento üyesi ve ilk dönem Pan-Avrupa konseylerinde Britanya temsilcisi olarak hatırlayan yaşlı nesil arasında nüfuz sahibi. İyi ahlaklı tiplerden. Herhangi türden yolsuzluk ya da suç işlemekten mahkum edilemez. Cezaevinde durumu hayli kötüleşmiştir. Diyabet hastasıdır. Cezaevinde verilen yemeklerde hastalığı dikkate

alınmamaktadır. İster cezaevinde, ister dışarıda, çok yaşamayacaktır. Önerim, kendisine gençlik örgütleriyle ilgili idarede ılımlı bir mevki verilmesidir. Gençlerin her türlü yaşlı kişiye yönelik küçümsemesi ve küstahlığı onun ölümünü hızlandıracaktır. Eski sosyalistlerden geriye kalan ve henüz bizimle işbirliği yapmaları için kazanılabilecek olanları düşman etmekten kaçınmak üzere, kendisi bizim tarafımızdan saygı ile muamele görmelidir.

Diplomatik kurye ile gönderilmiş özel mektup Siriüslü Ambien H'den Kanopuslu Klorathy'ye

Acelem var. Az önce Şikasta'dan gelen raporlarımızı gözden geçirmekteydim. Pek muhtemel değil biliyorum, ama küçük de olsa bir ihtimalle, aşağıdaki bilgi elinize geçmemiş olabilir düşüncesiyle bildiriyorum, Şammat tüm ajanlarını tek bir yerde toplantıya çağırdı. Bu da bize, çok zamandır şüphelendiğimiz -ve bildiğim kadarıyla sizin de şüphelendiğiniz- bir gelişmenin belirtisi gibi görünüyor. Şikasta'daki koşullar Şammatlıları, Şikastalılardan daha da fazla etkiliyor, daha hızlı etkiliyor. Genel akli melekeleri hızla kötüleşiyor görünüyor Telaşlılık, hızlanma, ritimsizlik çekiyorlar. Duruma ilişkin tahlilleri -tabii zaten muktedir oldukları ölçüde ve türlerinin sınırları çerçevesinde- yeterli.. Belirli durumlar ve koşullar için yeterli. Analizlerinden yaptıkları çıkarsamalar gittikçe çılgınlaşıyor. Şammat'ın böyle bir toplantı emri vermesi, ajanlarını böylesi bir tehlikeye maruz bırakması, ana gezegenin etkilenmiş olduğunu gösteriyor; aynı şekilde yerel Şammat ajanlarının böylesine düşüncesiz bir emre itaat etmeleri de öyle.

Şammat'ın ve ajanlarının bu hali de, Şikasta'dan bu sıralar beklenmesi gereken kendiliğinden ve rasgele yıkıcılığa katkıda bulunacak gibi görünüyor.

Sanki işler daha önce yeterince kötü değilmiş gibi!

İstihbaratımız, Şikasta krizini hayli iyi idare etmekte olduğunuzu gösteriyor -elbette sizden başka türüsü beklenmezdi de. Her şey yolunda giderse, ne zaman sizden bir ziyaret bekleyebiliriz? Her zamanki gibi, sizi görmeyi sabırsızlıkla bekliyoruz.

Rachel Sherban'ın Günlüğü

Anlaşılan o ki, yine olan biteni yazacağım. Bu sefer, her şey çok üst üste geldiği için. Sürekli o kadar çok şey oluyor ve ben kavrayamıyorum. George çaba göstermem gerektiğini, kendimi bırakmamam gerektiğini söylüyor. Benim kendimi bıraktığımı söylüyor.

Bu ev artık sürekli insanlarla dolup taşıyor. George'u görmeye geliyorlar. Evimiz büyük bir apartman dairesi, mesele bu değil. Hele şu sıralar Benjamin çocuk kampları yüzünden nadiren burada oluyor. Olga ve Simon da hemen hemen hep bir kriz bölgesine gitmiş oluyor. Ama Benjamin ve ben, ikimiz de, George'un bu kadar çok insan gelip dururken kendine ait bir büro ya da benzer bir şey edineceğini düşünmüştük. Ama edinmedi. Benjamin bu dairenin bir umumi konferans yeri haline gelmesi konusunda sarkastik yorumlarda bulunuyordu. Olga ile Simon bir şey söylemeyip bekliyorlardı. Ben onların bekleyişini ve seyredişini seyrediyordum. Onlar da benimle aynı şekilde bekliyorlardı. Bir şeyi anlamamanın yolu, neler olduğunu seyretmektir. Sonuçlar açıklamasıdır. Bu da, sabırlı olmanız gerektiği anlamına gelir. Olan ise şu ki, insanlar George'u görmeye can atarak bu daireye geldiğinde, onları kendi odasına bile götürmüyor. Ki odası da yeterince büyük. Hayır, onlarla oturma odasında oturuyor, kapılar açık oluyor ve herkes girip çıkıyor. Bu da, bizim de orada olmamızı istiyor anlamına geliyor. Dolayısıyla ben de, mümkün oldukça orada oluyorum. Ve Olga ile Simon da. Ve burada olduğu zamanlar Benjamin de.

Akla gelebilecek her ülkeden geliyorlar. Çoğu bizim yaşlarda. Ama kimileri yaşlı da. George bu insanlarla Pan-Avrupa'nın gençlik orduları arasındaki gezisi sırasında tanışmış. Hemen hemen hepsi ya onunla karşılaşmış ya da onları derinden etkileyen bir şeyler duymuştu. Etkilenmişlerdi ve

inanamıyorlardı ve ne olduğunu öğrenmeye gelmişlerdi. Bunu kendimden dolayı biliyorum. Tekrar tekrar aynı şeyi yaşadım. Hayır, bu mümkün değil, diye düşünüyorum, ama sonra oluyor. Kimisinin buraya gelmesi aslında imkânsız. Ama ne yapıp edip geliyorlar. Şu ya da bu yoldan resmi şeyleri edinemedilerse, ki tanrı bilir bugünlerde bunu almak hayli zor, o zaman illegal olarak ya da kılık değiştirerek geliyorlar. Birçok kere birileri yeni geldiği sırada oturma odasındaydım. O zaman bu adamın ya da kızın bir üniformayı, bir peruk ya da takma bıyık, sakal ya da gözlüğünü çıkardığını, hatta cinsiyet değiştirdiğini görüyorsunuz, birden ilk halinin sahte bir kılık olduğu ortaya çıkıyor. Gerçi zaten herkes şu ya da bu şekilde sahte kılık içinde oluyor ya. George gitmemeleri gerektiğini söylerse kendi örgütlerine ya da yerlerine gitmiyorlar. Dönmeden önce her birinin belirli bir yere gidip tam olarak belirli bir süreyi orada geçirmesi gerekiyor.

George benimle uğraşüyor. Daha fazla düşünmeye başlamam gerektiğini söylüyor. Bütün eğitimimin, aldığım türden eğitim ne işe yarıyor, diyor. Yararlı olman lazım, dedi. Herhalde bir idareci olup bir şeyleri yönetmem gerektiğini söylemeyeceksin, dedim. Gerçekten de şaşırmıştım. George, neden olmasın, dedi. Olga ile Simon'a bak, bunu yapıyorlar ve iyi yapıyorlar. İşleri yönetmenin esprisi nedir? Diye sordum. Dedi ki, madem onları yenemiyorsun, o zaman katıl onlara! Ah, çok komik. George, Rachel sen fazla yumuşaksın ve daha dayanıklı hale gelmen lazım, diyor. Kendimi dayanıklılaştıracağım da, ne için?

Bunun üzerine, Olga ve Simon'dan gayet iyi bildiğim espri dolu sabır tutumunu sergiledi.

Bakıyorum da, bu konuşmayı şu ya da bu şekilde, kendimle, Olga ve/veya Simon ile ya da George ile, bütün hayatım boyunca yapıp duruyorum.

Peki o zaman. Bugünün yeni gündem maddeleri: (1) Tüm kıyı bölgelerinde her türlü balık yeme yasağı. Balıkçıların soyunun tükenmesi. Büyük devletlerin okyanusların ortasında derin su balıkları için birbiriyle çekişmesi. Kutup denizlerinde balıklarda zehirlenme belirtilerinin görülmesi. (2) Britanya adalarındaki gıda düzeyi artık dünya asgari standardının altına inmiş durumda. Üçüncü Dünya ülkeleri, kendilerine her zaman pislik muamelesi yapmış olan Avrupalıların açlık çekmesinden hiçbir vicdan azabı duymadıklarını belirtiyor. Misilleme yapıyorlar. Harika. (3) Avrupa'da dört milyon insan hapishanelerde ve ceza kamplarında tutuluyor. Orada ölüme terk edilmiş haldeler. Çoğu yaşlı insanlar. (4) Orta Afrika'da yeni bir kitlesel açlık var. (5) Sığır hastalıkları. Koyun hastalıkları. Domuz hastalıkları. Ağaçların ölümü. Hükümet bunun doğrudan doğruya kirlenmeden kaynaklanmadığını söylüyor. (6) Gençlik orduları yükseliş halinde.

Onlar için iyi.

Bu, bir gün için yeterli.

Olga açlık bölgesinden dün döndü. Berbat görünüyordu. Banyo küvetini sıcak suyla doldurdum ve onu içine soktum. Sanki ben onun annesiymişim duygusuna kapıldım. Birkaç sandviç yedirdim. Yatağa soktum. Allak bullak haldeydi, kendi değil. O yataktayken bir süre başında oturdum. İsteği üzerine, pencereden yıldızları görebilmesi için ışıkları söndürdüm. Orada otururken anladım ki, Olga'nın fazla ömrü kalmamış. Yıpranmış halde. Daha da kötüsü. Benden çok uzakta. Hepimizden. Onu tanımıyorsanız ve bizimleyken halini görseniz, dalıp gittiğini söylersiniz. Oysa Olga hiçbir zaman dalıp gitmez, çünkü olan biten her şeyle ilgilenir. Olan şu ki, kendi benliğinin içinde kaybolup gidiyor.

Bugün oturma odasında George'un yanında birtakım insanlar vardı, çoğu Çinli, resmi Çinlilerden değil. Annem bizimle oturuyordu. George onlara, nereye gitmeleri, ne yapmaları, ne yapmamaları gerektiğini söylüyordu. Sonra Benjamin içeri girdi. Bu kadar başarılı olduğundan beri epey farklı biri haline geldi. Bu kötü bir şey. Tam da bu kadar yararlı hale gelmişken. Bu gerçeğin ta kendisi. Ama sahte bir Kral Benjamin halinde. Blucin ve gerilla gömleği ve bir kefiyeden oluşan, kendi yarattığı bir üniformayı giyiyor. Genellikle oturup dinler, ama bugün çok iyi bir şeyler yaşamış olmalı ki, içi içine sığmıyor, sürekli araya girip konuşuyordu. Çinliler onun çenesini kapamasını bekliyordu. Ama o susmuyordu. George sadece bekliyordu. Ama Benjamin odaya sığacak gibi değildi, o kadar büyüktü ve ona kıyasla herkes o kadar küçük ve o kadar boyun eğmiş ve o kadar düzen içiydi ki. Birdenbire Olga ağlamaya başladı. Bitkinlikten dolayındı. Benim açıkça gördüğüm şey, Benjamin ile geçen yılların birdenbire ona fazla gelmeye başladığıydı. Hıçkırıklar içinde, of yeter, yeter Benjamin, diyordu. Benjamin tamamıyla mahvolmuştu. Çöktü. George bana bir işaret yaptı ve ben Olga'yı dışarı çıkarıp yeniden yatağına yatırdım. Bir dakika sonra Benjamin kapıya gelip, içeri girmek için izin istedi. Olga'nın yanına oturdu, elini tuttu. Olga hâlâ ağlıyordu. Benjamin ağlıyordu. Ben ağlıyordum.

Bugün Simon, seyyar hastanesiyle birlikte geri döndü. Haftalardır günde yirmi saat çalışıyordu. O ve Olga oturma odasında iki hayalet gibi oturdular. Pek konuşmadılar. İhtiyaç duymadıklarını görebiliyordum. Ailemizin sık sık oturma odasında saatlerce, hemen hemen hiçbir şey söylemeden oturduğunu bilirim. George da öyle. George Olga ve Simon ile saatlerce tek kelime etmeden birlikte otururdu. Onlarla birlikte. Benjamin içeri daldı ve Simon'a yolculuğunu sordu. O zamana kadar Simon biraz toparlanmıştı. Çeşitli şeyler söyledi, sonra da tanrıya şükür, Çinliydim, dedi. Üst efendileri kast ederek. (Halk temsilcileri.) Nerelerde dolaştığını anlattı. Simon ve Olga'nın sık sık, filanca ya da falancanın tanrıya şükür Çinli olduğunu söylediğini duymuşumdur. Ama birdenbire kendime, neden Çinliler? Diye sordum. Demek istediğim, nasıl oluyor da her gittiğiniz yerde Çinliler oluyor? Tabii hep etkili ve yararlı oluyorlar. Asla yanlış adım atmazlar. Olga geçen ay açlık bölgesine gittiğinde bir bürodan bir Çinli görevli kadını kolundan tuttuğu gibi kaptı ve onu da yanında götürdü, çünkü bunlar ağırlıklarınca altın ediyorlar. Sağduyu bakımından. Simon'un seyyar hastanesinde altı Çinli doktor var.

Bugün öğleden sonrası tuhaf geçti. George kolejden üçte döndü. Orada Hukuk Sistemleri dersi veriyor. Çünkü, insanlara yasa gibi bir şeylerin mümkün olduğunu hatırlatmanın iyi bir şey olduğunu söylüyor. Onu bekleyenler vardı. Onlara nane çayı ve kek ikram etmişim. Sonra hepsinin de aç olduğunu gördüm ve akşam yemeği için hazır neyimiz varsa onlara verdim. İki Alman, üç Rus, bir Fransız kadını, bir Çinli ve bir Britanyalıydılar. George içeri girip onları selamladıktan sonra oturduğunda, anında başka bir ortam oluştu. Bir atmosfer. Genellikle biraz havadan sudan sohbet olur, sonra neler olup bittiğine dair haberler aktarılır, sonra da George kendi tarzında konuşmaya başlar. Bazen konuya girdiği anı yakalayabilirsiniz, bazen de siz farkına varamadan konunun tam ortasına dalmış olur bile. Onu tanıyanlar bu başlangıç anını dikkatle bekler. Ama tanımayanlar farkında olmayıp her şeyi kaçıır. Ta ki havayı yakalayana kadar. Bu öğleden sonra, bunların George'un gezilerinden birinde onunla karşılaşmış insanlar olduğunu hemen fark ettim. Dikkat kesilmiş haldeydiler. Ama yanlış bir şeyler de vardı. Orada yanlış birisi vardı. Kim, diye merak ettim. Tehlikeli birisi. Gördüm ki, şu Britanyalı, Raymond Watts idi o kişi. Anladıktan sonra, nasıl oldu da anlamam o kadar uzun sürdü diye çok şaşırdım. Onun bir casus olduğu apaçıktı. Onunla birlikte gelmiş olanların bunu fark etmediğini, ama bir terslik olduğunu bildiklerini gördüm. Yavaşça, birbiri ardından, fark ettiler. Çok sinir bozucuydu. Çok geçmeden orada oturan herkes Raymond Watts'a

bakmaya başladı. O ise huzursuz ve yapmacıktı. Korku içindeydi. Korkması için nedeni vardı. George'un bir şey söylemesini bekliyordum. Ya da yapmasını. Ama o, her zamanki gibi gülümseyerek oturuyordu. Sonra ötekiler, önce Ruslar, ayağa kalktılar ve gidiyoruz, dediler. Her şey tüyler ürperticiydi. Ötekiler Rusların peşinden gittiler. Raymond Watts hariç. George bana baktı. Ben kaldım. O ise ötekilerle birlikte apartmanın merdiven sahanlığına çıktı ve orada bir süre kaldı. Raymond Watts ile konuşmayı denedim, ama titriyordu ve ter içinde kalmıştı. Sahanlıktan yüksek ve öfkeli sesler geliyordu. Raymond Watts'ı öldürmek istediklerini, ama George'un hayır dediğini biliyordum. Sonra gittiler ve George geri dönüp başını eğdi, ben odadan çıktım. Daha sonra George'a, onu öldürecekler mi? dedim. George, hayır, dedi. Onlara, Raymond'un değişeceğini söyledim. Ben biraz düşündüm, bazı şeyler gördüm. Ben, ah, demek daha önce de oldu, dedim. George sırtmaya başladı. Daha önce de olmuştu. Çok mu? George, bugünlerde o kadar çok casus var ki, casus olmayanlardan az değil, dedi. Bana bakıyordu. Sözü nereye getireceğini gayet iyi biliyordum, yine dayanıklı hale gelmem falan. George, her şeyden önce insanların yemek yemesi lazım, dedi. Sonra da, pek çok kişi için, casus ya da benzer bir şey olmak son derece normal bir şey. Başka seçenekleri yok. Anlamıyor musun? Hayır, dedim, anlamıyorum. Bunun üzerine, Rachel, dedi. Gerçekten de daha güçlü olmaya çalışmak zorundasın. Pek çok bakımdan korunaklı bir hayatın oldu. Bu sözler beni kızdırdı. Nelerden korundum mesela? Her şeyden önce, dedi, hiçbir zaman, sevdiğin birisi aç olduğu için ya da kendin aç olduğun için, yapmaman gereken bir şeyi yapma konusunda bocalamadın. İkincisi de, bütün hayatın boyunca hep avantajlı insanlarla birlikte oldun.

Ona, mesela tıpkı Nesim ve Şirin gibi, dedim. Avantajlı ha? Evet, namuslu olacak şekilde yetiştirilmişlerdi. İyi insanlar idiler. Ama artık çoğu insan namuslu olmak üzere yetiştirilmiyor ve kendi hataları değil.

Söylediklerinin kulağıma ulaşması bir miktar zaman aldı. George'a, demek öldüler? Dedim. Nesim bir ay önce, bir enfeksiyondan öldü, dedi. Üşütmüştü. Yani, yeterince yemek yemediği için öldü, demek istiyorsun. Doğru, dedi. Şirin ise hastanede, çocuk doğururken öldü.

Ya çocuklara ne oldu?

İkisinin dizanteriden öldüğünü, Şirin'in doğururken öldüğü bebeğe Fatima'nın baktığını söyledi. Diğer üçü bir çocuklar kampına alınmışlardı.

Artık ağlamaya başlamıştım, az önce ağlamayacağıma karar verdiğim halde.

George, Rachel, dedi, bütün bunlarla yüzleşemezsen, o zaman tekrar gelip her şeye baştan başlaman gerekecek. Bunu düşün.

Bunu düşünmeye çalıştım.

Nesim ve Şirin ile birlikte ölmüş olmak isterdim.

George'un daha iki yıl önce olduğu gibi güzel olmadığını yazmam gerek. Hatta bazen, yorgun olduğunda, çirkin bile oluyor.

Simon'un fazla yaşamayacağını anladım. Olga gibi, bizden çok uzaklaştı. George, fırsat bulabildiği her dakika onlarla oturuyor. Ben de içeri giriyorum, ama sonra tekrar çıkıyorum, çünkü ağlayacağım geliyor, onlar ise kesinlikle ağlamıyor, aksine çok durgunlar.

George, benim Benjamin'in çocuklar kampındaki işine yardım etmemi istediğini söyledi. İnanamadım. Evet Rachel, yapman gereken şey bu, dedi. Yo, hayır hayır hayır. Yoo, evet evet evet, dedi.

Benjamin geldi, güneş yanığı içindeki koca öküz ve ben kararsızdım. George burada değildi. Gayet iyi biliyordum ki, George Benjamin ile yalnız karşılaşmamı özellikle istemişti. Benjamin ha bire George nerede, annem nerede, babam nerede, deyip durdu. Simon hastanede çalışmaya gitmişti, Olga da yatıyordu. Benjamin'in kendini terk edilmiş hissettiği besbelliydi. Nihayet kendimi, yanına gelip çocuklar kampında ona yardım edip edemeyeceğimi sormaya zorladım. Yüz ifadesi, müthiş! İyi ki sordum. Benjamin'in buraya geldiği zaman çok fazla sevilme ihtiyacında olduğunu görüyorum. Şimdi ise işin kendisiyle yüzleşmek zorundayım, ama yapabileceğimi sanmıyorum. George burada değil, Mısır'daki bir gençlik ordusunu gezmeye gitti.

Benjamin ile onun kamplarına gittim. Bir ordu kamyonu kullanıyor. Araba arayan var mı diye barış kahvesine uğradı. On yedi kişi aldık, hepsi de kamplara gidiyordu. Benjamin'in kampları on beş mil uzakta. Benjamin bu uzaklığın, akşamları etrafı kırıp dökmelerini önlemeye fazlasıyla yeterli olduğunu söylüyor. Bunu küçük çocuklar hakkında söyledi ve söyleyişi tıpkı yaşlı insanların ve sıradan insanların gençler hakkında "her şeyi kırıp döküyorlar" demesi gibiydi. Kampların yeri pek güzel değil. Düz ve tozlu, etrafta birkaç alçak tepe var. Birden karşımıza dikenli tellerle kaplı bir çit çıktı. Tellere elektrik verilmiş. Benjamin çitin gerekli olduğunu söyledi. Çocukların dışarı çıkmasını önlemek için olduğu kadar insanların içeri girmesini önlemek için de. Tırnak aç tırnak kapa. Benjamin'in yaşadığı kampta beş bin erkek çocuk var. Mucur tuğlasından sundurmalar var, her birinde elli oğlan, beş sundurmalık gruplar halinde yirmi tane sundurma grubu var. Her beş sundurma başına, bir kulenin tepesine yerleştirilmiş su deposu ve duş ve tuvaletlerin bulunduğu bir blok var. Merkez büroları ve binaları da var. Kampın yerleşim planı tekerleği andırıyor, sundurmalar tekerlek parmağı gibi yerleştirilmiş ve her tekerlek parmağı iki grup sundurmadan oluşuyor.

Beş, altı tane palmiye ağacı var. Birkaç hatmi ve deniz lavantası ağaççığı. Ortalık çocuklarla dolu, ama hep takımlar ve mangalar halinde. Rasgele dolaşmıyorlar. Her sabah 5:30'da hoparlörle içtimaya çağırılıyorlar. Sundurmalar sıcak ve boğucu olduğundan dışarı çıktıklarına memnun oluyorlar. Özel bir beden-egitimci nezaretinde kültür-fizik hareketleri yapıyorlar. Palmiye yapraklarından damı olan, hasır serili bir beton zemin var ve yemeklerini beş yüz kişilik partiler halinde bu hasırların üstünde oturup yiyorlar. Her partinin yemeğini yemek için yirmi dakikası var. Kahvaltıda yulaf ezmesi ve yoğurt yiyorlar. Bu yemek yeri neredeyse sürekli kullanım halinde. Kahvaltıdan sonra ders yapıyor ve oyun oynuyorlar. Dersler çoğunlukla yüz kişilik sınıflar halinde yapılıyor. Dersler için uygun bir yer olmadığından her yerde yapıldığı oluyor, yemek için kullanılmadığı zaman yemek sundurmasına da gidiyorlar. Dersler çocuklara bağırılması, kimi zaman hoparlörler aracılığıyla ve çocukların bağırarak öğretmenlerinin söylediğini tekrarlaması şeklinde yapılıyor. Sayısı elliye bulan sınıflar aynı anda kampa dağıldığı zaman ortalık tımarhaneye dönüyor, şurada dünyanın başkentleri bağırarak sayılıyor, elli metre ötede tarihteki kahramanların adları bağırılıyor, öteki tarafta sağlık için temizliğin ilkeleri, ileride de yaşlılara karşı görevler ve saygı bağırılıyor, ayrıca bir bina yüksekliğindeki bir karatahta yardımıyla toplama işlemleri ya da çarpım tablosu bağırılıyor ve bütün bunların hepsi aynı anda oluyor, kampın öteki ucunda ise Kuran surelerini bağırın ya da şu ya da bu dansı öğrenen bir sınıf bulunuyor. Eh, bu çocukların çekmeyeceği bir sıkıntı varsa, o da hayatın bölünmüşlüğü duygusudur. Öğle yemeğini erken yiyorlar. Sebze ve fasulye. Yatıyorlar. Sonra, resmen balık istifi halinde yemek sundurmasına tikiştiriliyorlar ve tarih ve güncel olaylar görüyorlar. Doktrin aşılama. Sonra Kuran, Muhammet ve İslam üzerine dersler geliyor. Hıristiyan ve Yahudiler daha az olduklarından onların din dersi yatakhane sundurmalarında yapılıyor. Sonra tanrıya şükür ki hava biraz olsun serinliyor ve yine oyunlar oynanıyor, sonra akşam

yemeği yeniyor. Sonra dualar ve duygusal ve canlandırıcı nitelikteki bir tür ayin. Sonra yatmaya gidiyorlar. Hiçbir zaman yalnız kalmıyorlar. Asla, asla. Tek bir saniye için bile, hiçbir zaman. Hiçbir şeyi kendi başlarına yapmıyorlar. Büyük kentlerde yaşayan insanlar gibiler, çarpıma ya da birbirinin üstüne basma ihtimaline karşı sürekli kollarına bacaklarına, oturacakları yere dikkat etmek durumundalar. Çok nazik ve disiplinliler. Parlak, ışıldayan, dikkatli gözleri var. Sonra birdenbire, bir sıradan ya da mangadan dışarı fırlayan, delice koşuşan, cinnet halinde, kollarını savurup ağlayan ve birbirlerini yumruklayan bir grup görürsünüz. Onlara göz kulak olan genç adamlar yetişir ve onları dağıtır. Bu genç adamlar beş mil ötedeki gençlik kampından gönüllülerdir. Benjamin'e, herhalde bu çocukların sıradan ailelerde yetişenlerden tamamıyla farklı olduğunu ve büyüdükleri zaman da tamamıyla farklı olacaklarını söyledim. Benjamin, Evet, çok doğru, ama ölmelerini tercih eder miydin, dedi.

Nesim ile Şirin'in çocuklarının şimdi kampta hangi halde olduklarını merak ettim. Bu çocukların hepsi, krizlerden birine ait yetimler.

Benjamin kampın etrafında dolanıyor, gülümseyerek ve iyi niyetle dolu halde ve herkese zaman ayırıyor. Çocuklar onu seviyor. Gözetmenler onu seviyor. O, onları seviyor. Daha önce Benjamin'i azımsamış olduğumu görüyorum. İnsanlar onu hep George ile kıyaslıyor olmasaydı, ona hayran olacaklardı. Çok verimli çalışıyor. Her şeyin yolunda gitmesini sağlıyor. Bu kadar çok çocuk varken ve tesisler yetmezken, birileri işleri koordine etmese, hiçbir şey işlemezdi. Benjamin, yemek sundurması gibi, içinde ders yapılabilecek birkaç sundurma daha temin etmeye çalışıyor. Ama pek umutlu görünmüyor. Bugünlerde ve gecelerde en büyük kaygısının, salgın hastalık çıkmamasını sağlamak olduğunu söylüyor.

Benjamin moral yükseltici konuşmalardan birini yaptı. Fiiliyatta bir vaazdı bu. Bunu yapacağını bana önceden söylemedi, çünkü bu vaazlar onu rahatsız ediyordu. Onu orada, söze girmeye hazır halde gördüğümde, şunu düşündüm: Sakın George gibi olmaya kalkışma! Ama tamamen farklıydı, daha ziyade okuldaki esprili konuşmalar gibiydi. Hepimiz birimiz ve birimiz hepimiz için, hepimiz kardeşiz ve birbirimize yardım etmeliyiz ve tanrı da bize yardım edecek. Tanrı ve Allah, diyelim ki yüzde 70 Allah, yüzde 30 tanrı, böylece herkese hakkını vermiş oluruz. Ama bunu gayet iyi kıvırdı. Başka ne yapabilirdi ki? Başka ne yapılabilirdi ki?

Çocuklar yattıktan sonra beni geri götürdü. Kamptaki yardımcılarından bazılarını da kamyonete aldık. Yolda gençleri de aldık. Kamyonet o kadar çok kişi aldı ki, artık sürünerek ilerliyordu. Bu dönüş yolunda Benjamin iki şey söyledi. Bir. Benim bir erkek arkadaşımın olması gerektiğini. Bu, George hakkında sağlıksız bir tavır aldığım anlamına geliyordu. Ona bunu söyledim. Merak etme, George'u kastettiğini biliyorum. Ama neler hissettiğim konusunda yanılıyorsun. O ise, gayet iyi anlıyorum, budala değilim, dedi. Ama George kadar iyi birisinin ortaya çıkmasını beklersen, bütün hayatın boyunca bakire kalabilirsin, dedi. Bunun üzerine epey bir süre sessiz kaldık. Ben kızgındım, bunu söylemek bile gereksiz, ama haksız olduğumu hissediyordum, çünkü onun iyi niyetli olduğunu ve her zamanki üslubuyla konuşmadığını açıkça görüyordum. Eninde sonunda ikimiz de George yüzünden özel problemler yaşıyoruz, öyle değil mi, dedi. Bütün bunları yuttum. Sonra, çocuk kamplarının nüfusuna katkıda bulunmayacağım, dedim. O da, başka bir yüzyılda yaşamaya bu kadar kararlı başka bir kız tanımadığını söyledi. Ve: Sana doğum kontrolü hakkında bir temel bilgiler broşürü vereyim mi? Ben de, benim bir tür salak olduğumu nereden çıkarıyorsun, dedim. Ben bu konuyu düşündüm. Çiftlerin şimdilerde kurduğu türden ilişkiler beni ilgilendirmiyor, çocuk yok, ev yok, hiç evlenmeseler ne fark ederdi ki? Niçin böyle bir dertleri oluyor ki? Şey, dedi Benjamin,

esprili bir havada, şu seks adını verdikleri şey var. iyi, dedim, fazla beklemeye dayanamazsam ve kendim bulamayacağımı düşünürsem, o zaman sağlıklı ve münasip bir eş için sana başvururum. Bunun üzerine ikimiz de gülmeye başladık. Benjamin ile daha önce böylesine hoş ve rahat bir zaman geçirdiğimi hatırlamıyorum. Asla. İlk defa Benjamin'den gerçekten hoşlanıyorum.

Ama sonra bu kampın partneri olan kızlar kampını "üstlenmemi" istedi. Tabii yapamayacağımı söyledim, nasıl yapabilirdim ki, bu tür bir şeyi nasıl yönetebilirdim ki. Neden olmasın, dedi. Ben de işin içine girene kadar bilmiyordum. Kaldı ki, kampı ben "idare" etmiyorum. Bunu yardımcıları yapıyor.

Bu noktada bir tartışmaya giriştik, ama acı verici türden değil. Yardımcılar gençlik kampından geliyor, hepsi de bizim yaşlarımızda, on sekiz ve on dokuz yaşlarında. Her gençlik kampında, çocukların bakımıyla ilgilenenler, yaşı daha küçük olanlar oluyor. Erkekler kampında kadınlar yok ve üzerinde tartıştığımız mesele buydu. Burasının Müslüman bir ülke olduğunu söyledi. Ben de, burasının Müslüman mı, Mars mı olduğu umurumda değil, bütün bu oğlanların etraflarında tek bir kadın görmeden yaşamalarının acımasızlık olduğunu söyledim. Sen ne öneriyorsun, dedi, elli oğlanlık her sundurma için bir anne figürü mü olsun? Hayır, dedim, ama yardımcıların yarısı kızlardan oluşmalı. İyi iyi, dedi, mollaların nefesi zaten her an ensesindeydi, bir de kızlar oğlanlarla gece gündüz bir arada olunca otoriteler cinnet geçirecekti. Onların aklının pislik dolu olduğunu söyledim. O da, benim bir batılı olduğumu ve anlayış göstermediğimi söyledi. Bütün bunları umursamadığımı söyledim, her şey gayet basitti, kadınların varlığı sağduyunun gereği idi.

Benjamin ile kızların kampına gittim. Aralarında yalnızca beş mil mesafe olduğu halde iki kamp arasında ilişki yok ve bir sürü erkek ve kız kardeş ayrı haldeler. Ama her hafta erkek kardeşler ve kız kardeşler ayrı ayrı, gençlik kampındaki tarafsız bir yere götürülüyorlar ve orada birkaç saat birlikte vakit geçiriyorlar. Sanırım bu da bir şey. Bu konuda eleştiride bulunmamaya karar verdiğimden tek bir eleştiri sözü etmemiştim, ama Benjamin, eh, sen ne önerirsin, dedi -sanki ben eleştirmişim gibi.

Kamp oğlanların kampıyla aynı. Kızlar ve oğlanlar aynı giysileri giyiyor, açık beyaz ve mavi pamuklu kumaştan bir tür takım elbise, pantolonlar ve kısa kollu tunikler. Oğlanlar kefiye takıyor. Kızlar hafif muslin peçelerin üstüne küçük ve dar kepler giyiyor. Bugün rüzgar her yere toz ve kum savuruyordu ve görebildiğimiz tek şey, ağız ve burunların etrafına sarılmış peçelerin üstünden görünen kara gözlerdi. Keşke benim de bir peçem olsaydı diye düşündüm.

Yardımcılar çoğunlukla Tunuslu ve elbette birkaçı da Çinli. Hepsi de çocuklarla ilgilenmekten hoşlanıyor. Gençlik kamplarında, çocuk kamplarında çalışmak isteyenler uzun süre sıra bekliyor.

Günün akışı, oğlanların kampındakiyle aynıydı.

Öğleden sonra onların yemek yediği, üstü samanla örtülü çardaktaydım ve küçük kızlardan oluşan birkaç grup, içinde dinlenmekte olduklarını varsaydığımız sundurmalarından dışarı süzüldü, benim etrafımı sarıp seyretmeye başladı. Onlar için yeni bir yüzdüm. Üniforma içinde değildim. Soluk mavi renkte pantolon üzerine kısa kırmızı bir elbise giymiştim. Elbisenin kısa kolları vardı. Gayet uygun kılıktaydım yani. Ama onlar için çok yabancı biriydim. Hatta egzotik. Görünüşüm yüzünden değil. Aslında onlar gibi görünüyorum. Hello dedim ve dostça davrandım, ama onlar çok ciddi ve sessizdi. Gözlerini dikip bakmaya ve toplasmaya ve toplasmaya devam ettiler. Onların etrafında toplaşıp durması öyle bir histi ki, gülümsemeyen binlerce ve binlercesi. Büyüdükleri zaman ne olacaklar? Ama sert küçük yüzleri ve sert dikkatli gözleriyle daha şimdiden büyümüş görünüyorlar. Hasıra oturdum ve onların da gelip yanıma oturacaklarını umdum. Etrafımda tıklım tıklım durmaya devam

ettiler, tepemde dikilip bana baktılar. Onlara, lütfen oturun, gelip benimle konuşun, dedim. Önce ağır ağır bir tanesi oturdu, sonra hepsi oturdu, hepsi birden. Ve çok yakınımda, dibimde oturdular ve beni seyrettiler ve bir şey söylemediler. Sonra Benjamin çıkageldi ve hepsi birden kaçıştı, geriye dönüp bakmadılar bile.

Benjamin, idare kulübesine gel. dedi. Bunun nedeni, sırf kızların bulunduğu kampta birlikte bulunmamızdan dolayı sorun yaratıcı ölçüde olay haline gelmemizdi. Böylece gittim. Sıradan bir idare kulübesiydi. Her yerde gördüğünüz türden.

Sordu: Peki yapacak mısın? Ama yapacağım şey nedir?

Burada ol, dedi, gayet hiddetle ve ısrarla ve onun, yaptığı şeyi nasıl gördüğünü gördüm. Burada olman ve her zaman, herkes için zamanın olması ve işlerin koordine edildiğini sağlaman gerekiyor.

Bunu düşüneceğimi söyledim.

Akşam yemeğinden sonra yine vaaz verdi, pratikte bir önceki geceki ile kelimesi kelimesine aynısını. Herkes hayran kaldı. Her tarafta sevgi ve iyi niyet. Sanırım vaaz etmeyi öğrenebilirim, anlaşılabilir bir özelliği yok bunun, çünkü herkes her an bunu yapıyor, ama siyasi konuşma, ama vaaz, arada ne fark var ki.

Ayrıldığımız zaman neredeyse gece olmuştu. Kızlar ellilik partiler halindeydi, benim yaşlarımda ikişer kız her partinin önünde ve bir tanesi de arkalarında duruyordu, kampın etrafında yürüyüp de yürüyor, talim yapıyorlardı, uygun adım ve şarkılarla. Mehtap yükseliyordu.

Düşüneceğim dedim ve düşünüyorum da.

Bugün, kızlar kampını üstlenmeyeceğime karar verdim. Tam kararımı vermiştim ki, George geri geldi. İki çocuk getirdi, bir oğlan, bir de kız. Biri bir kamp için, diğeri öteki kamp için. Herhalde? Kasım ile Leyla. Ana babaları koleradan ölmüş. Bu dairedeler. Çok sessizler. Uslular. George dışarıda olduğu zaman onun odasına girip kapıyı kapatıyorlar. Sanırım ağlıyorlar.

Oturma odasında tek başınaydım. George geldi ve oturdu. Bütün kapılar açıktı. Herkes dilediği zamanda içeri girebilir ve işin püf noktası da o. Ama bu sefer bir değişiklik olmuştu ve yalnızdık. Tamam, dedim, kampları gördüm.

Bekledi.

Bir şey söylemedim, bunun üzerine o, Benjamin'e söyledin mi? dedi. Evet, dedim, o da anında, epey kaygılı bir halde, ama durumu kabullenerek, o zaman çok kızgın olmalı, dedi.

Evet, öyle, dedim. Orada oturuyor, bekliyordu, bu yüzden ben de, bizim nasıl yetiştirildiğimizi düşünüyordum, dedim. İyi! dedi -O halde senin onaylayabileceğin bir... Gayet sempatik bir şekilde gülümsemeye başlamıştı. Dünyada kaç kişi bizim gibi yetiştirilmiştir? diye sordum

Başıyla onayladı.

Sürekli daha fazla ve daha fazla sayıda kamp, muazzam okullar, herkes sürü gibi güdülmekte, sloganlar, hoparlörler, kurumlar.

Başıyla onayladı.

Bu şekilde konuşmaya devam ettim. Sonra dedim ki, ama hep yangından kurtarılan birkaç parçadan ibaret. Ben de buna hevesli olduğumu sanmıyorum.

Geriye yaslandı, içini çekti, bacaklarını yeniden çaprazladı -bir sürü hızlı, hafif hareket yaptı, sabırsız olduğu ve sabırsız olmaya hakkı olmasını dilediği zamanlar hep yaptığı gibi.

Sonra, Rachel, dedi, eğer ağlamaya başlayacaksan, kalkıp dışarı çıkarım. Daha önce hiç böyle konuşmamıştı. Ama geri adım atmıyordum. Kesinlikle haklı olduğum hissindeydim.

Sonra da, bu iki çocuk var ya, dedi, onlarla ilgileneni istiyorum.

Haa, dedim, yani Benjamin'i, kampları kast etmiyorsun?

Hayır. Bunlar bizimki gibi bir aileden geliyor. Kasım on, Leyla dokuz yaşında. Kamplara gitmezlerse daha iyi olacak. Olabilirse tabii.

Orada oturup, bunun neler gerektireceğini düşündüm. Ana babamızı ve bizi nasıl yetiştirdiklerini. Bu tür bir şeyi nasıl yapabilirim? Ama, tamam, dedim, deneyeceğim.

İyi, dedi ve gitmek üzere kalktı.

Kampta çalışmayı kabul etseydim, dedim, o zaman Kasım ve Leyla'ya bakamayacaktım. O zaman bunu kimden isteyecektin?

Tereddüt etti, nihayet söyledi: Suzannah.

Bu, ama gerçekten kelimenin tam anlamıyla soluğumu kesti. Öylece otura kaldım.

Suzannah nazik biri, dedi. Bu bana yönelik bir eleştiri değildi, Suzannah hakkında bir fikirdi. Başıyla bir onay hareketi yaptı, gülümsedi ve gitti.

Bugün George odama geldi ve yine bir yolculuğa çıkacağını söyledi. Her yere, Avrupa'daki tüm orduları gezecek, sonra aşağıya, Hindistan'a ve Çin'e inecekti. Bir yıl ve belki daha da fazla zamanını alacaktı.

Bunu kaldıramadım. Bana, sanki daha yeni dönmüş gibi geliyordu, hatta doğru dürüst konuşmamıştık bile daha.

George, Rachel, dedi, bu benim son yolculuğum olacak.

Önce, bana öldürüleceğini söylüyor sandım, ama gördüm ki, bu değildi. Söylediği, bu geziden sonra, kendi tarzındaki yolculuklarını bir daha yapma imkânı olmayacağıydı.

Bana, bir sürü insanın buraya geleceğini ve onlara ne demem gerektiğine dair talimatlar bırakacağını söyledi.

Simon ile Olga'ya değil mi? diye sordum, o da hayır dedi.

Elbette neyi kast ettiğini biliyordum.

Sonra, tam ben Benjamin'in artık duyarlı ve nazik olduğunu, her şeye yardım edebileceğini düşünüyordum ki, George, Benjamin benimle geliyor, dedi. Bu, dayanabileceğimden fazlaydı, hepsi birden fazlaydı. George oturdu, gayet dingin ve rahat haldeydi, beni izliyordu, kaygılıydı, ama benim güçlü olmamı bekliyordu. Ben ise güçlü olabileceğim hissinde değildim.

George dedi ki: Rachel mecbursun.

Herhangi bir şey söyleyecek soluğu bulamadım. George, bir ay daha buradayım, dedi ve dışarı çıktı.

Ardından ben de uzanmaya gittim.

Bugün, Barışın Korunması İçin Hep Muzaffer Pan-Avrupa Sosyalist Demokratik Komünist Diktatörlüklerin, Muzaffer Çinli kardeşlerinin iyi niyetli hamiliğini memnuniyetle karşıladıkları ilân edildi. Eh, niye kaygılanalım ki? Ne şaka ama!

Ama George radyoda bunu duyduğunda gayet ciddiydi. Ona, Ama bunun olacağı açıktı, bunu biliyordun, dedim. Evet, dedi, ama bu kadar erken değil. Barış Cafe'den çıkan biriyle (çünkü telefon

yine çalışmıyordu) Benjamin'e bir an önce gelmesi için haber gönderdi. Şimdi Benjamin ile epey zaman geçiriyor. Her öğleden sonra. Kamplara gidiyor, çocuklarla beraber oluyor, sonra Benjamin ile akşam yemeği yemek için cafeye gidiyor. Benjamin Çinlilerden Avrupa'ya gitmesi için bir davet aldı. Çok gururlandı. Gururlandığı için utanıyor.

Her sabah, kahvaltıdan önce, Kasım ile Leyla'yı odama getiriyorum ve onlara coğrafya ve İspanyolca öğretiyorum. Ve yakın zaman politika tarihi ve dinler tarihi. Bunlar George'un, öğrenmeleri gerektiğini söylediği şeyler. Öğleden sonra kolejde ders vermekten döndüğüm zaman Kasım ile Leyla'ya Portekizce ve jeotarih öğretiyorum. Bunun dışında tüm zamanlarında George ile birlikteler. Olga ile Simon çocukların varlığının doğru dürüst farkında bile değiller. Bu, onlar için çok fazla. Olga hastanedeki işine geri döndü. Bürokrasi ile savaş veriyor. Eh, yeni olan ne var ki! Simon hafif bir kalp krizi geçirdiği için bir hafta izin aldı. George ona, tatil yapmak zorunda olduğunu söyledi. Epey konuşuyorlar ya da sessizce birlikte oturuyorlar. Geçen gün Olga, kendimi yapmam gerekenleri bitirmişim gibi hissediyorum, dedi.

Ona, Olga, yani artık önemli olmadığını, çünkü üçümüzün büyüdüğünü mü söylemek istiyorsun? dedim. Olga, buna benzer bir şey, dedi. Ama ben, benim büyümüş olduğumu düşünmüyorum, dedim. Gayet ilgiliydi ve Eh, sert bir tutum! dedi. Buna ikimiz de güldük. Bizim durumlarımız şu sıra böyle.

Bu akşam George ile Benjamin ve George'u görmeye gelmiş on kadar kişi oturma odasındaydılar. İçlerinden bir kız Hindistan'dandı ve Şarma adlı bir kızdan söz etti ve Benjamin'in tepkisinden, bunun, George'un ilgi duyduğu bir kız olduğunu anladım. Kızdan George'a bir deste mektup gelmişti. Ziyaretçiler ayrıldıktan ve George Kasım ve Leyla'yla birlikte bir yerlere gittikten sonra, Benjamin benimleydi. Kim bu kız, dedim.

Açıkça görüyordum ki, dikkatli davranmazsam eskisi gibi o berbat kavgalardan birine sürüklenebilirdik.

George'un hayranlığını kazanmış görünüyor, dedi Benjamin. Hoş ve duyarlı olmamızı sağlayan ve kavga etmekten bizi alıkoyan bu sefer oydu, ona minnet duydum.

Ciddi mesele mi?

Senin, Ya Suzanna ne olacak? diyeceğini sanıyordum.

Gerçekten de tam Suzanna'yı düşünüyordum.

O an, odayı terk etmezsem Benjamin'e bağırmağa başlayacağımı anladım ve bu ona haksızlık olacaktı, çünkü bir şey yapmamıştı ki. Böylece kalktım ve odadan çıktım.

Bu kız ve George'u düşünmekten hemen hemen hiç uyuyamadım. Rüya gördüm. Berbattı, her şey elimden alınıyordu. Güçlü olamayacağımı biliyorum. Bu öğleden sonra ben çocuklara Portekizce dersi verirken George odama geldi ve benim bu kız hakkında konuşmak istediğimi bildiği için geldiğini biliyordum. Başıyla işaret etti ve çocuklar dışarı çıktı. Sonra karşımdaki bir koltuğa oturdu, öne eğildi ve doğruca bana baktı.

Rachel, ne dememi istiyorsun? dedi.

Senin, Bu kızını seviyorum, dünyadaki en harika kız, güzel ve duyarlı ve zeki ve ilginç, demeni istiyorum.

Peki, dedi, söyledim. Ya şimdi, Rachel?

Söylemem bile gereksiz, her zamanki gibi eksiklik duygusu içindeydim ve orada bütün duygularım ayaklanmış halde, hiç kimseye bir yararı olmayan bir şekilde oturdum.

Konuşamıyordum, sonra o konuştu: Birine sevgi hissetmek zor değil, içindeki imkânlardan bazılarının harekete geçmesi anlamında yani. Potansiyeller.

İhtiyaç duyduğun şey onun nitelikleri değil mi? diye sordum. Biraz sarkastik geliyordu kulağa, ama öyle olmasını hiç amaçlamamışım. Nitekim o da öyle algılamadı.

Rachel, mutlaka anlamam gereken bir şey, hiçbirimizin dilediğimizi elde edemediğimizdir.

Bunu biliyorum.

Çok iyi, o halde.

Suzanna'dan söz etmedin, dedim.

Senin aklındaki Suzanna olduğunu düşünmemiştim.

Ben bir şey söylemedim.

Bunun üzerine, Rachel, dedi, beni iyi dinlemeni istiyorum.

Ama iyi dinliyorum, her zaman iyi dinliyorum.

İyi. Şimdi dinle. Ben ve Benjamin gittiğimiz zaman, senin burada, bu dairede kalmanı ve Kasım ve Leyla'ya bakmanı istiyorum. Burayı terk etmeni istemiyorum. Bunu söylediğimi hatırlamanı istiyorum.

Söylediği şeyleri duyduğumda, bir bulantıya kapıldım. Bir karanlık. Korkunçtu. Olanların korkunç olduğunu biliyordum. Neler olduğunu kavramak istiyordum. Bir şeyleri özümsemem gerektiğini, ama özümsemediğimi hissettim.

Sarardım, görüşüm bulanıklaştı ama onun, Rachel, lütfen hatırla, lütfen, dediğini duydum.

Sararmam geçtiğinde, çıkmıştı. Çocukları içeriye geri gönderdi ve derse devam ettik.

George'un benimle biraz daha baş başa konuşmasını bekliyordum, ama onunla ve ziyaretçileriyle sık sık oturduğum halde, benimle yalnız konuşmuyor.

Bugün, Simon'un Sudan'da öldüğünü öğrendik. Yeni virüslerden birinden ölmüş. George özel izinle kolejden telefon etti, ama Simon gömülmüştü bile. George, Benjamin ve ben oturma odasında birlikte, kendi başımıza oturduk. Ziyaretçi yoktu. Bu gece hava çok sıcak. Olga'yı bekliyorduk ve geç saate geldi, ama ona söylemişlerdi bile. Sonra dördümüz oturduk. Olga o kadar tükenmiş durumda ki, herhangi bir şey hissettiğini sanmıyorum. Yüzünden, bunu kabullenemediğini değil, çok uzun zaman önce kabullenmiş olduğunu okuyabiliyordum. Dördümüz öylece sessizce oturmaya devam ettik, sonunda Olga, birazdan sabah olacağını söyledi. Yatağa gitti. George ile Benjamin hâlâ oturma odasında oturuyorlar.

George ile Benjamin bugün Avrupa'ya gitmek üzere yola çıktı. Yirmi dört kişilik bir grupla birlikte, hepsi de Afrika'nın çeşitli bölümlerinden gelme delegeler. Olga ve ben buradayız, bir de iki çocuk. Olga neredeyse görünmez, etrafta süzülüp duruyor. Hastaneye gidiyor, ama gece erken geliyor ve yatıyor. Sabahları içinde biraz canlılık oluyor ve mutfakta Kasım ve Leyla ile birlikte oturup onlara George'un çocukluğuna ve büyüme çağına dair hikayeler anlatıyor. Bir şeyi unuttuğu zaman bana bakıyor, ben tamamlıyorum. Onların George hakkında her şeyi bildiğinden emin olmak istediğini görüyorum. Ben oturup onu dinliyorum ve anlattıkları, benim hatırladıklarımın hayli farklı. Demek istediğim, bu kadar yorgun ve bitmiş halde olduğu için, söylediği şeyler durağan ve tattan yoksun. Bazen, sözünü ettiği kişinin George olduğuna inanamıyorum bile. Sonra, George hakkında yazdığım şeylerin de aynı şekilde cansız mı olduklarını merak ediyorum. Bazen söyledikleri kulağa, sanki çok tozlu bir kitabın içinden dökülüyormuş gibi oluyor. Anekdolar tekrarlıyor. Onlara George hakkında

onun bilip de benim bilmediğim şeyler anlatıyor. George hakkında konuşuyor da konuşuyor.

Leyla ve Kasım onu seyrediyor. Çok çekici çocuklar. Az yemekten dolayı inceler, tel gibi, canlı esmer yüzleri, düz siyah saçları, yumuşak mavi gözleri var. Onları kamplardaki çocuklarla kıyaslıyorum da, onların çok değerli olduklarını hissediyorum. Elbette bu, kamplardaki çocuklara haksızlık. Her birinin sevecek birine ihtiyacı var. Her birinin.

Suzannah her akşam tam yemek vaktinde geliyor. Çok sessiz ve mütevazı. Tamamıyla, kovulmayacağı umuduyla yaklaşan bir köpek gibi. Oysa her geldiğinde herkes ona nazik davranıyor. Özellikle Olga. Suzannah sofrada çocukların yanında oturuyor. Onlara nazik davranıyor, basit ve duyarlı bir şekilde. Onu seviyorlar. Cart renkli gösterişli bluzuyla ve basmakalıp yüzüyle, dalgalı saçlarıyla, ona bakıyorum ve bir türlü inanamıyorum.—Olga beni geceleyin uyandırdı ve onu hastaneye götürmem gerektiğini söyledi. Suzannah'ya telefon ettim, askeri arabasıyla geldi. Olga'yı hastaneye götürdük ve Suzannah'ya, geri dönüp çocukların yanında kalmasını rica ettim. Olga kendi koşullarından birinin yanındaki küçük bir odaya alındı. Bir sürü parlak ışık, doktor, hemşire vardı. Başhekime, Lütfen hayır... dedi, demek istediği, bana ilaç vermeyin idi. Başhekim normalde onun emrinde çalışan biriydi. Adam onun elini tuttu, gülümsedi, başını salladı, öteki doktorlara ve hemşirelere başıyla işaret verdi ve hepsi dışarı çıktı, beni Olga ile yalnız bıraktı. Çok yorgundu. Yüzü griydi. Dudakları beyazdı. Eliyle bir hareket yaptı, elini tuttum. Bana çok, çok uzaklardan bakıyordu. Nefes almaktan başka hiçbir şey yapamadığını görüyordum. Ani ve yüksek bir sesteymiş, Rachel, dedi. Bekledim, bekledim, bekledim. Parlak ışıklar sönükleşti. Sonra gülümsedi, gerçek bir gülümseme, böylece onun oracıkta öleceğini anladım ve dedi ki. Evet Rachel... gayet dostane bir tarzda. Ve nefes alışığı durdu. Biraz sonra gözlerini kapadım. Ondaki hemen önce bana bakıyordu. Öyle görünüyordu. Soğuyana kadar onunla kaldım. Önceden bir belirti yoktu diye kederlenmedim. Zaten, ölüme inanmıyorum. Ve zaten, onunla olmayı diliyordum. Sonra bir hemşire çağırdım ve imzalanacak belge varsa benim imzalamam gerekeceğini, çünkü burada kalmış olan tek aile üyesi olduğumu söyledim. Bana bir fincan kahve ve imzalanacak bir form getirdiler. Sonra eve yürüdüm. O zamana kadar hava aydınlanmıştı. Suzanna oturma odasındaki kanepede uyuyakalmıştı. Onun bu halinden hoşlandım, çünkü kendini içine atabileceği altı tane boş yatak vardı. Sızlanmadı ya da saçma sapan bir şeyler de söylemedi, bana kahve yaptı, sonra da çocukları kaldırıp onlara kahvaltı verdi. Mutfakta birlikte oturduk ve onlara, Olga'nın öldüğünü ve onlara benim bakacağımı söyledim. Suzannah ile birlikte mi? diye sordular. Ve tabii o da dedim. Evet. Bunu söylemek tamamıyla doğru görünüyordu. George'un tabii ki Suzanna ile evleneceğini görmüştüm. George Suzanna ile evlenecek. Bunu daha önce nasıl oldu da göremedim? Daha şimdiden ailenin bir üyesi. Uzun zamandan beri öyleydi.

Şimdi George ile Benjamin gitmişken ve annemle babam ölmüşken, bu daire boş yerlerle dolu. Kasım'ı George'un odasına, Leyla'yı da Benjamin'in odasına yerleştirdim. Bu onlar için çok önemli bir şey. Daha önce, içeri alınmış mülteciler gibi hissetmişlerdi kendilerini. Ama şimdi kendilerini ailenin birer parçası hissettiklerini görebiliyordunuz. Onlara yapılacak işler verdim, daireyi derli toplu tutmak ve alışveriş gibi, Leyla da, Kasım da, bazı yemekleri yapabiliyor. Onları hâlâ okula göndermedim. Nereye ya da nasıl göndereceğimi de bilmiyorum. Hatta danışmak için Hasan'ı bulmayı düşündüm. Belki de bu çocuklar, daha önce George'un olduğu gibi, önemlidirler? Bildiğim kadarıyla Hasan öldü. Tekrar tekrar böyle oluyor, bir süredir görmediğin birini düşünüyorsun, sonra duyuyorsun ki: öldü. George çocuklar hakkında, onlara bakmam gerektiğinden başka talimat

bırakmamıştı. Benim onlara, bilmeleri gereken her şeyi öğretmem imkânsız.

Dün gece Suzanna akşam yemeğine geldi, her zamanki edasıyla, gözleri ona kal denmesi gerektiğini söylüyor, ama tabii denmezse de anında gitmeye hazır. Yemekte konuşurken, okul konusu açıldı. Suzanna matematikte iyi, dolayısıyla onlara ders verecek. Sonra, onları zaman zaman yanında işyerine götüreceğini söyledi. Gençlik kamplarından birinde fizik kültürü ve hijyen ve beslenme ve ona benzer şeyler hakkında ders veriyor. Hayır, dedim, Leyla ile Kasım'ın bütün bunlardan etkilenmesini istemiyorum. Çocukların ikisinin de kendilerine özgü incelikli tarzlarıyla eğlendiğini gördüm. Suzanna, bu ikisini korumayı aşırıya vardırılmamasın, dedi. O bu tür şeyler söylediği zaman ben hep içten içe ateş püskürüyorum. Mesele onun edası. Söylediği her şey aynı nitelikte. Israrcı. Ama bu, onu sevmediğim için bir şeyi anlamadığımdan kaynaklanıyor. Düşündüğü şeyde ısrar etme nedeni, kararlılık. Israr etme ve sesini yükseltme nedeni, sahip olduğu deneyimler. Her zamanki kötü deneyimler. Her şey için savaşmak zorunda kalmıştı. Ve savaşıyor. Bir mülteciydi. Gerçek adını bile hiçbir zaman öğrenmedi. Kamp idarecisi ona Suzannah dedi. Bundan başka hiçbir adı olmadı. Altı yıl bir kızlar kampında kaldı. Kampta her türlü şeyi kendi kendine öğrendi. Matematik ve hijyen ve beslenme vesaire bilen yardımcılarının kendisine ders vermesini sağladı. Yolunu mücadeleyle açtı.

Suzanna sabah işine gidecekti ve bu gece kalmasını istemek doğru olacaktı. Yapmadım. İstedim, ama yapamadım. Onun beni teslim aldığı hissindeydim. Böylece eve gitti, sıkıyönetim saatinden hemen önce çıktı. Suçluluk duydum. Çocukları yataklarına yatırırken, Kasım, Rachel, dedi, beni ve Leyla'yı, zaten yaşamış olduğumuz şeylerden mi korumaya çalışıyorsun? Onlar hakkında fazla şey bilmiyorum. Onlara sormuyorum, çünkü onlar için acı olacağını düşünüyorum ve George söylediye bile, o sırada dinlemiyor olmalıydım. Belki de onlar bu konuyu konuşmak istiyorlar da, ben onlara fırsat vermiyorum. Fırsat vereceğim, ama zamana ihtiyacım var.

İnsanlar hep gelip George'u soruyorlar, ama eskisi kadar sık değil. Tıpkı, sürekli akan güçlü bir ırmağın aniden cılızlaşması gibi. Merak ediyorum. Her şey her zaman o kadar rasgele oluyor gibiydi, insanların gelişleri, geliş şekilleri, o kadar güçlülere rağmen, ama şimdi o burada yok ve pek az kişi geliyor. Dikkatli davranıyorum. Benjamin, muhbir ve casuslara karşı tetikte olmam gerektiğini söylemişti. Bir kişinin casus olduğunu nereden bilebilirim? Beni üstesinden gelebileceğimden çok daha büyük işlerle baş başa bıraktılar. Büyük hatalar yapıyor olmalıyım herhalde.

Dün Raymond Watts geldi. Elbette onunla ilgili çok dikkatliyim. Ama niye hâlâ burada? George her zaman insanlara şuraya ya da buraya gitmelerini söylerdi, ama hiç kimseye burada kalmasını söylemedi. Akşam geç saatte Hollanda'dan birkaç çocuk geldi. Buraya her zamanki çılgınca tarzda, kendilerini talihe emanet ederek gelmişlerdi. Suzanna buradaydı. Bana bir işaret verdi ve beni dışarıda bekledi. Tabii bunu gördüler. Sanırım Suzanna, onların görmediğini düşündü. Bana, onlar konusunda dikkatli olmam gerektiğini "fısıldadı". Duymuşlardı, çünkü hemen gittiler. Suzanna'ya, nereden bildiğini sordum. Birisi belirli deneyimleri yaşadığında, bu tür şeyleri sezer, dedi. Bunun üzerine ona Raymond Watts'ı sordum, haa, şimdi gayet sağlam, dedi.

Raymond Watts tekrar geldi. Bana aşık olduğumu anlamıştım. Eh, zamanını ziyan etmek istiyorsa. Çeşitli şeylerden söz ediyordu ve onun İngiltere'de okul öğretmeni olduğunu duydum. Ona, burada ne kadar kalacağını sordum, altı ay, tabii kader dostça davranmazsa, dedi, beni kast ettiğini sanıyorum,

böylece ondan, Leyla ile Kasım'a ders vermesini istedim.

Dün gece Suzanna buradaydı, çünkü çocukları beraberinde kampa götürmüştü ve işinde yardımcı olmalarını sağlamıştı, sonra da onlara matematik dersi vermişti, sonra bizde akşam yemeği yemişti. Sonra nihayet gece kalmasını rica etmeye zorlayabildim kendimi. Onu babamla annemin odasına yerleştirdim. O kadar duygulandı ki, bayılacak gibiydi. Eh, ben de öyle. Suzanna'nın kentin ucunda kutu gibi bir odası var, kumların kapı önünde yığıldığı ve uyuz köpeklerin etrafta dolandığı bir yerde. Öğleden sonraları oda, içeride kalamayacağı kadar sıcak oluyor. Bir bakıma benim o kadar çok sevdiğim küçük kerpiç oda gibi, ama o binanın havuzlu bir avlusu yok ve onun üstünde yatabileceği bir damı da yok. Bu sabah ona, buraya taşınmasının akıllıca olacağını söyledim. Korkarım nazikçe söylemedim, ama söyledim, sanırım bu da bir şey. Biliyorum, bütün pılı pırtısını etrafa atmaya başlayacak ve bunda bir kötülük de görmeyecek ve bu konuda benim yapabileceğim bir şey yok ve biliyorum, önemli değil.

Kasım'ı George'un odasına yerleştirdiğimde, dolapları onun için boşaltacağımı söylemişim ve bugün yaptım. George'un eşyalarını kendi odama getirdim. Giysi bakımından hiçbir zaman fazla bir şeyi yoktu, dolayısıyla burada kalanlar benimkilerin arasına sığıdı. Tabii ağlamadan edemedim. Onu o kadar çok özleyorum ki, gece gündüz sızısı içimde. Benjamin'i de özleyorum, ne kadar garip görünse de. Olga ile Simon'u o denli özlemiyorum. Bunun nedeni, ölmeden önce bizden o kadar uzaklaşmış olmaları. Özlediğim şey, ben küçükken haklarında hatırladıklarım. Ama bu aptalca. Ve ne kadar yorgun düşmüş olduklarını düşündüğüm zaman, ağlayacağım geliyor. Ama onlar ağlamayı sevmezdi. Eh, ben de sevmiyorum. Çocukça davrandığım için üzülmeyi bıraktım. George'un kağıtlarını kolilere kaldırdım. Aralarında mektuplar buldum. Onları okumalı mıydım, okumamalı mıydım, bilemiyorum, ama okudum. Bir tanesi Hindistan'daki büyük aşkıandı. Söyleyebileceğim tek şey, George'u pek anlamadığı. Ayrıca George'un ona yazdığı, ama göndermediği bir mektup da buldum. O okuyamadı, ama ben okudum. Bu yüzden de, sonuçlara göre karar vermek gerekirse, bu mektubun ondan ziyade bana yazılmış olduğu hissindeyim. Samimiyetsizliğimi veri kabul ediyorum.

Şarma Patel'den

George Sherban'a mektup

Sevgili yoldaş,

Mektubu getirenin sana doğru gideceğini ancak dün gece öğrendim, bu yüzden bu son mektubum (Bulabildiğim her boş dakikayı sana yazmakla geçirdim, ama bu fazla şey ifade etmiyor!) -kısa olmak zorunda bu mektup.

Ne zaman geliyorsun? Söz vermiştin. Luis, senin yine genel gezilerden birini yapacağını, Hindistan'ın uğraklarından sadece birisi olacağını söylüyor. Bekliyorum -ne kadar sabırsızlıkla beklediğimi biliyorsun.

Ama sana iletmem gereken daha somut bir mesele de var. Bir sonraki Pan-Avrupa Gençlik Orduları Konferansı'nda Hindistan'ın ev sahibi mevkiine seçilmesi bekleniyor. Herkesin beklentisi bu yönde. Dolayısıyla senin Şarma'n bir yıllığına Avrupa'nın patronu olacak. (Elbette şaka yapıyorum, biliyorsun!) Ama bunu heyecanla bekliyorum, tabii ülkelerin her birine yapacağım yolculukları da. Luis ile fikrimi konuştuk. Ondan iyice düşünmesini istedim. Ona, aday olmaya hazır olursan, büyük bir ihtimalle Kuzey Afrika'yı temsil edeceğini söyledim. Aday olmaya hazır mısın? Bunu tartıştığımız zaman pek istekli görünmemiştin. Hata ediyorsun! Bir mevki için uygun olduğunu

bildiğin halde bocalamak, geride durmak doğru değil! Bencil hırslar başka. Onu savunuyor değilim. En kötü düşmanlarımın bile beni bununla suçlayabileceğini sanmıyorum. Ama üstlenmeye uygun olduğun sorumlulukları geri çevirmek tevazu değil! Ve sen bu iş için doğru adamsın. Ve hak ediyorsun. Çalışma tarzın ve başarıların iyi biliniyor. Ve senin Hintli kökenin de var, bu da bilinmiyor değil! Her tarafta, senin hakkında ne kadar iyi düşündüklerini duyuyorum. Bu yüzden yakında, seni bekleyen yola girmeye karar verdiğini duyacağımı umuyorum. Gelelim planıma. Luis'den istediğim şeydi. Avrupa ile Afrika'yı birbirine bağlamak doğru yolda atılmış bir adım olacaktır. Halihazırda bu bağlantılar kesintili ve zayıf. Bunu düzeltmeliyiz. Senin, Kuzey Afrika temsilcisi olarak (kabul edeceksin, etmek zorundasın!) benimle birlikte bir yıllığına Ordular Eş Lideri seçilmeni öneriyorum. Ve tabii bu yıl kolaylıkla iki, hatta daha fazla yıl olabilir, genellikle uzama eğiliminde! Gülümseyişini görür gibiyim! Bu planımın üç bilinmeyene dayandığını söylediğini duyar gibiyim. Ama içimde bir his var. İşlerin muhtemelen nasıl gelişeceğine dair bir sezgim var. Yeterince sık haklı çıktım, kabul et! Bu yüzden bu amaçla bu planın başarıya ulaşması için çalışıyorum. Avrupa ve Kuzey Afrika boyunca birlikte yolculuklar yapabileceğiz. Bunun benim için ne kadar büyük anlam taşıdığını söylemem gereksiz. Ve senin için de, biliyorum. Hayatlarımız birlikte, aşkımız, insanlığın büyük yükseliş yürüyüşü içinde kaynaşacak ve bu yürüyüşe dünyanın erdemli gençliği önderlik edecek.

Ah, seni yeniden görmek için sabırsızlanıyorum! Ama her zamanki gibi gece gündüz o kadar meşguldüm ki, üzüntüye kapılacak zamanım olmadı. Karşılaştığımız zaman benden duymak istediğinin de bu olduğunu biliyorum.

Ama biraz dalıp gitmeye hak görüyorum kendimde... Hatırlıyorum... sen de hatırlıyor musun? - HANİ Simla'daki konferanstan sonraki o gecelerin pırlantasında... bir gün o gece gibi geceler tüm insanlığın mirası olacak ve bu yüzden gecelerin o pırlantasını düşündüğüm zaman kendimi bencil hissetmiyorum. Ah George, seni ne zaman tekrar göreceğim? Mektubu getiren kişi Pekin'e gitmeden önce buraya dönüp senin mektubunu bana getirecek. Mektubunun benim önerilerimle uyuşacağını umuyor, uyuşacağına güveniyorum.

Senin Şarma'n

George Sherban'dan Şarma Patel'e

Mektubunu büyük bir dikkatle okudum. Hindistan'ı ziyaretim sırasında seni göreceğim ve senin önerdiğin gibi aday gösterilmeme niçin izin vermeyeceğimi söyleyeceğim. Ama Şarma, sana söylemiştim, sana her şeyi açıklamıştım.

Rüya gördüm. Rüyamı öğrenmek ister misin?

Vaktiyle bir uygarlık varmış -nerede mi?- orası önemli değil. Belki Ortadoğu, Çin, Hindistan... Çok uzun süre var olmuş. Binlerce yıl. Şimdi böylesini düşünemeyiz bile: süreklilik, kuşaklar boyunca pek fazla değişmeyen kültürler. Zengini ve yoksulu olan bir uygarlıktı, ama arada aşırı farklar yoktu. Ayrıca dengeliydi, ticaret ve tarım ve madenlerin kullanımı, hep birbiriyle uyum içindeydi. İnsanlar uzun süre yaşıyordu, belki bin yıl, belki beş yüz yıl. Ne kadar olduğu önemli değil, uzun yaşıyorlardı. Tabii şimdi geçmişi küçümsüyoruz ve o zamanların çocuklarının çoğunlukla cehalet yüzünden ölmeye mahkum olduklarını düşünüyoruz. Oysa bu insanlar cahil değildi. Fazla çocuk sahibi olmamanın ve kendi topraklarıyla ve komşularıyla barış içinde yaşamının yollarını biliyorlardı.

O zamanlar bir evliliğin neye benzediğini hayal et, Şarma. Öfke ve umutsuzluk yok, her şeyin aniden elimizden alınacağını bildiğimiz için bizi telaşla çiftleşmeye ve eğlenmeye ve sahip olmaya ve

savunmaya iten, hepimizin içinde barındırdığı o ölüm korkusu yok.

Ve önünde uzun bir ömür uzanıyor... genç bir adamın iki yüz yaşında ana babası olabilir, düşün bunu Şarma, ne kadar duyarlı ve tecrübeli olmalılar... bu evliliği ve onun kudretini ve anlamını görüyor ve aynı şeyi istiyor. Ve onun gibi bir kız var. Tüm hayatları boyunca tanışıyor olabilirler. Ya da birbirlerinden söz edildiğini duymuşlardır, çünkü şunu ya da bunu duymak için bir sürü zaman var -yanı başında birinin büyüdüğünü dinlemek ve merak etmek, acaba birbirimizle geçinebilecek miyiz? Ama telaş yok, acele, çaresizlik yok. Arkalarında uygarlıkları uzanıyor ve bilge adamlar ve tarihçiler ve öykü anlatıcıları onlara uygarlıklarından söz ediyor ve önlerinde dünyaları uzanıyor ve uzanmaya devam edecek...

Ama evlilikler gençken yapılır, tabii, çünkü evliliğin zamanı budur. Aileler yavaşça ve düşünce düşünce birbirine yaklaşır. Düşündükleri şey, bildiklerini ırklarının, kültürlerinin geleceğine taşımanın en iyi yoludur. Kendilerini kültürün taşıyıcıları olarak görüyorlar, öyle hissediyorlar. Evet, aile özelliklerini tartışıyorlar -bu iyi bir ailedir, anneleri iyi ve dengelidir ve yeterince güzeldir ve babaları da öyledir ve soyları da öyle. Ve bu genç insanlar bunların etraflarında tartışıldığını gördüklerinde, şimdi, bugünlerde bu konudaki bir tartışmayı yaşarken bizim yapacağımız gibi kişiliklerine bir saldırı hissetmezler -tartışma konusu harika ve özgün kendi benliklerimiz değildir- temsilciler olarak taşıdığımız önemdir. Buluştuklarında, panik ve hırsıyla hareket etmezler. Konuşur ve birbirlerini ziyaret ederler ve beklerler ve birbirlerinin ailelerini tanımaya bakarlar ve bütün bunlar uzun bir zaman, hatta yıllar alabilir, acele edilmez. Ve bilirler ki, evlenmemeye karar verirlerse de, her durumda çok uzun zaman için dost olacaklardır, öyle uzun bir zaman için ki, sonu görünmez bile. Bu arada da elbette severler ve nasıl yaşayacaklarını, yaşayacakları yeri seçerler, erkeğin hangi işleri yapacağını, kadının da hangi işleri yapacağını seçerler ve bütün bu süre boyunca da söylediklerinde ve düşündüklerinde ve yaptıklarında çocuklarına da yer vardır, çünkü güçlü, sürekli ve sağlıklı bir uygarlığı sürdürmenin bilgisi, içlerindeki en köklü şeydir.

Ateşli halimizle, fırsatlara düşkünlüğümüzle, onların günlerinin, onların yıllarının yavaş, bütünlüklü dokusunu hayal etmeye başlamamız mümkün mü?

Zamanı geldiğinde evlenirler. Erkek ne yapmaktadır? Belki tüccardır ve kadın da onunla birlikte yolculuk yapacak ve onunla birlikte çalışacaktır. Ya da çiftçidir. Ya da eşya yapıcısıdır ve ikisi birlikte seramikler, evler için kap kacak yapacaktır, ellerinden çıkan her şey tatmin edici ve iyidir ve görünüşü hoştur. Ya da, fırınlarının hemen yakınındaki bir evde yaşamayı seçerler, yoksa bir deri eşyaları dükkanı mıdır, ya da adam bir marangoz mudur, ya da metalleri mi işlemektedir? Elleriyle yaptıkları onlara tatmin, keyif verir, yaptıkları her jestin yararı ve gereği olmalıdır. Acele yoktur. Korku yoktur. İnsanlar tabii ölürler, ama uzun bir ömür sürdükten sonra. Elbette kazalar vardır, hatta kimi zaman savaşlar olur, ama bunlar uygarlıklarının sınırlarındaki çatışmalardan ibarettir. O sınırdaki kendilerinininkine kadar incelikli ve eski bir başka uygarlık yer almaktadır. Bu iki kültür arasında saygı vardır ve sıklıkla evlilikler olur ve epey de ticaret yapılır.

Bu çiftin çocukları vardır ve onları eğitirler ve çocuklar da, onları bir nehrin tekneleri taşıması gibi taşıyan kalıtım ırmağına karışırlar. Bu iki kişiyi -bizim gibi, Şarma- sevgi ve sevişme içinde görebiliyorum, ama bir "dava"nın hizmetinde değil ve aşkı dehşetlerine karşı bir kalkan olarak kullandıklarını düşünemiyorum. Oysa bizim yaptığımız bu, Şarma. Onlar nazik ve coşkulu... Onların bir nehir kıyısında gezindiğini ve temiz güzel sulara dostlarıyla birlikte çıplak yüzdüğünü görebiliyorum. Ve birbirlerinin evlerini, dostlarını ziyaret ettiklerini. O günlerde nasıl dostluklar olması gerektiğini hayal edebiliyor musun? Şimdi dostlarımız genellikle başka bir kıtada bulunuyor

ya da, ertesi hafta taşınıp gidecektir. O zamanlar ne türden dostluklar olması gerektiğini düşünmekten hoşlanıyorum.

Ve bu ikisini küçük çocuklarıyla birlikte, onların varlığından keyif aldıklarını, her dakikanın keyfini çıkardıklarını, çünkü bizim bildiğimiz zaman baskısının olmadığını, görebiliyorum. Ve onların büyümesini seyrettiklerini ve geçmişin şu ya da bu izini taşıdıklarını fark ettiklerini, geleceğe taşıdıkları geçmişi göstermelerini görebiliyorum.

Ve onları görebiliyorum, hâlâ gençler, çok genç, henüz yüz, iki yüz yaşlarında, enerji ve hayat dolu, çocukları yetişmiş ve kendi geçimlerini sağlıyor, ama bizim olması gerektiğini var saydığımız gibi yuvadan uçup gitmiş değil. Birbirlerini yüz yıldan daha uzun zamandır tanıyan çocuklarla ebeveynlerin ilişkisini düşünebiliyor musun? Bunun nasıl bir bağ olabileceğini merak ediyorum. Düşün, bir kişinin olgunluğa ulaşması üç yüz yıl, hatta daha fazla alıyor olabilir. Bu konuyu düşündükçe düşünebilirsin, ama gerçek anlamıyla kavrayamazsın, bizim için çok ağır. Yüksek evlilik. Gerçek evlilik. Bir zamanlar gerçektir, bundan eminim.

Bu hayali sevdin mi, Şarma? Merak ediyorum...

Ya da, eğer bilmiyorsan, şuna ne dersin... zaman içinde eskiye gidiyoruz, çok eskiye... insanlar, az önce yazdığımdan çok farklılar ve elbette, hastalıklarımızla ve hızla bozulan organlarımızla ve acınası küçük hayatlarımızla bizim halimizden de çok farklılar.

Bu, bu dünyanın yıldızlarla ve yıldızların güçleriyle yakın bağları olduğu bir zamandı... bu düşünce seni rahatsız ediyor mu, Şarma? Muhtemelen, bunun yararlı olmadığını düşünüyorsun. Gerçekçi bir kızsın ve bu yanına hayranım. Hangi durumla karşılaşırsan karşılaş, anında kavırıyorsun, durumu özetliyorsun, bunun gelecekte nasıl gelişeceğini görüyorsun. Bu, senin doğanın en büyük derinliklerinde kök salmış bir yetenek -bu yeteneğe değer veriyorsun, ama bu yeteneğin kök saldığı gövdeye değer vermiyorsun! Sende değer verdiğim ve sana söyleyebileceğim şeylerden Hiçbiri seni memnun etmez! Bunu biliyor musun? Bu, büyüleyici bir şey değil mi? Sende, senin kendinde değer verdiğin şeylere değer verdiğimi sanıyorsun -uyanıklığın, durumların üstesinden gelme yeteneğin, parlak ve anlamlı konuşmaların, komitelerdeki net tutumun ve çabuk karar verişin. Hatta insanlığın... Biliyor musun, sende görmekten hoşlandığım şeyin ne olduğunu söylesem kızardın... sende sevdiğim şey, o gerçekten var olan kavramadaki müthiş yeteneğin, bir algı, bir kabiliyet, bir iç güdü. Eline bir tas pirinç aldığını gördüğümde, ellerinde anlayışın dili kendini gösteriyor. Sarını düzeltmek için elini kaldırıyorsun, bu jestini sonsuza kadar seyredebilirim. O hareketinde öyle bir kesinlik, öyle bir bilgi var ki. Çocuklardan biri koşu geliyor ve önemli olan ne söylediğin değil, ona nasıl dokunduğun, onu nasıl tuttuğun. Bu bir mucize ve bu mucize senin içinde. Hiçbir zaman bu mucizeye doymuyorum, senin ayağını toprağa basışını izliyorum, ayağın her adımıyla öylesine mutlak doğru ki ve dinlemek için çevirdiğin başının hareketi. Sana söylemeye çalıştığım şey, Şarma, öyle bir şey ki -vazgeçiyorum! Bu özelliklerine şapka çıkarıyorum, hepsi bu.

Bu, daha eskiye ait rüyamda, dünyada pek az insan vardı. Burada yaşayan bu insanlar, niçin yaşadıklarını biliyorlardı. Biz bilmediğimiz için, onların varlık amaçları hakkında hiçbir fikre sahip değiliz. Onlar, hayatın bu gezegene akmaya devam etmesi için varlardı. Kozmik güçleri, kudretleri, akımları ve çok sayıdaki ve çeşitteki başka şeyleri, bütün o örüntüleri ve akışları ve ritimleriyle onlar idare ediyorlardı. Ama bu, bizim düşünüp hissettiğimiz gibi bir saatin çarkları tekdüzeliğinde değildi, akımların bu her zaman değişen akışı içerisinde ve bu akış boyunca hareket etmeleriyle oluyordu.

Bir erkek ve bir kadın evlendiğinde bu, “çocuk sahibi olmak” ya da “aile kurmak” için değildi,

yani ille de bunun için olması şart değildi, gerçi tabii ki çocuklar doğmalıydı ve çocuklar geldiği zaman kesinlikle bir seçim sonucu gelmiş oluyorlardı. Hayır, bu ikisi seçilirdi ya da birbirlerini seçerlerdi, çünkü bunu nasıl yapacaklarının bilgisiyle doğarlardı -bu yüzden birbirlerini tamamlıyorlardı ve bunun değerlendirmesi de her zaman yıldızlarla, gezegenlerle, göklerin dansıyla, dünyanın güçleriyle, ay ve güneşimizle ilişkilerine göre yapılırdı. Hatta birbirlerini seçtikleri bile tam doğru değildi, çünkü ne oldukları, nerede oldukları ile seçilmiş olurlardı. “Evlendikleri” zaman - ve bunun onlara nasıl görüldüğünü tahmin etmek bile zor- birlikte oluşları kutsal bir şey, yani her şeyin ahenge katkıda bulunması anlamında. Ve çiftleştikleri zaman, bu da kutsal, doğru ve gerçek anlamıyla, kudret ve akımları ayarlamak, beslemek, artırmak, azaltmak için bilinçli ve kesin ölçüyle uygulanan bir şey. Ve yedikleri de öyle. Ve giydikleri. Uyumsuzluk olamazdı, çünkü onlar ahenkti. Her şey, düşünceleri ve hareketleri... bu dünyada, yer ile gök arasında asılı duruyordu ve onların içinden yıldızların hayatı akıyordu ve onların içinden, dünyanın özü yıldızlara akıyordu.

İşte evlilik o zamanlar böyle bir şeydi, Şarma. Bunları okurken senin yüzünün aldığı hali görür gibiyim.

Şimdi son vermek zorundayım. Son zamanlardaki kişisel yaşamım üzücüydü. Babam ve annem öldüler. Harika insanlardı. Aile sorunları var.

Yakında görüşeceğiz.

Rachel Sherban'ın Günlüğü

Yeni savaştan kaçan bir sürü mülteci geldi ve yirmisini bizim dairede barındırdık. Bir şekilde uydurduk. Şimdi ise bir kampa gittiler. Kurtulanlar. Kurtulmak. Bu kadar çok gayret etmelerini anlamıyorum. Her birinin şaşırtıcı kaçış öyküleri var.

Geçen hafta bir milyon insan öldü. O zaman, Rachel Sherban'ın hayatta kalıp kalmadığının niye bir önemi olsun? Benim sorum bu. Bunu kime soracağımı bilmiyorum. Bir cevabı olmalı. George burada olsaydı, yaptıkları sorunun cevabı olacaktı. O her zaman insanları kurtarmakla meşgul. Şu ya da bu şekilde. Acaba kurtardığı insanlardan bazıları, genetik olarak değerli olduklarını duysalar bundan hoşlanır mıydı, diye merak ediyorum. Genetik olarak yararlı, demişti George bir kere, birisini sorduğumda.

Bir milyon insan. İçime sindirmeye çalışıyorum. Bu dairede dolanıp duran insanlar hayatta. Ama talihsiz olanlar öldü. Niye biri hayatta da, öteki ölmüş oluyor? Hiçbir anlam veremiyorum. Geceleyin sokakta bir sürü ayaklanma ve mermiler, sonra kaldırımında bir ölü. O ölü kolaylıkla ben de olabilirdim. Dün gece dışarı çıktım. Sokağa çıkma yasağı olsun, olmasın, kentte dolaştım. Bütün gece. Askerler. Kamyonlar. Patlayan silahlar. Yüzümü örtmedim bile. Hiç kimse görmedi beni. Sabahleyin bu daireye geri döndüm, şükürler olsun. Eh, her kimsen, buna cevap ver. Suzanna deliye döndü. Kendini öldürmek mi istiyorsun, diye cırladı.

Bir şeyi fark ettim. Neden daha önce fark etmediğime şaşıyorum. Kimin ihtiyacı var bu öldürmelere, bu kedere, bu acılara, ölümlere, ölümlere, ölümlere, ölümlere. Kana ve kana. Bu gezegenden yükselen kan kokusu birilerinin burnuna gidiyor olmalı. Birilerinin buna ihtiyacı var. Bir şeyin. Bir işlevi olmayan hiçbir şey yok. Olan biten her zaman, genel işleyişte bir yere oturur. Olanlar, bir şey için gereklidir. Olur, çünkü bir durumun içinde bir ihtiyaç tarafından meydana getirilir. Olan hiçbir şey, yersiz değildir. Bu vahşete ve kana ihtiyaç duyan birisi ya da bir şey var.

Şeytan, diye tahmin ediyorum.

Sanki birden elime bir anahtar geçmiş hissine kapıldım.

Şeytanın en büyük kurnazlığının, hiç kimsenin ona inanmıyor olması olduğunu okumuştum. Demek

ki budalaymışız.

Kendimi tuhaf hissediyorum. Sanki aslında burada değilim. Var değilim. Rüzgâr içimden esip geçiyor. Çatlaklarımın, gözeneklerimin içinden estiğini hissedebiliyorum. Hep üşüyorum.

Bu dairede dolaşıyorum ve gerçekdışılığa doğru süzöldüğümü hissediyorum. Bu bir kelime. Ona bakıyorum ve aslında hiçbir şey değil. Ve yine, ona denk düşen bir kelime yok. Dün kendimi o kadar uzaklaşmış hissettim ki, gidip odama baktım, acaba kendimi pencere kenarına otururken görecekmiyim diye. Çünkü kendimi, kapının yanında durur hissedemiyordum.

Bu yer mültecilerle doluyken sorun yoktu, çünkü her dakikayı onlara bir şey temin etmekle ve işlerle geçiriyordum. Ama o zaman bile kendimi çok hafif hissediyordum. Gözenekli.

Suzanna kaygılı. Bana söylenip duruyor, ha bire bana bakıyor.

Suzanna o kadar güçlü ki. Yanında oturduğum zaman, içinden ısı yayıldığını hissediyorum. Yo, yo, ısı değil, güçlülük. Resmen beni yaktığını hissediyordum. Beni kuşatıyor. Ama bunu hissetmek için özellikle yanına gidip oturduğum zaman, sanki kırılıyor, ölü otlar gibi savruluyor gibiyim. Dün gece kollarımı bana doladı ve beni kucakladı. Beni sarstı. Tıpkı bir anne kedinin soğuk almış ya da bir nedenle ürkmüş yavrusunu sert bir şekilde yalaması gibiydi, hani yavru kedi ayağa güçlülükle kalkabilir, hatta devrilir. Amaç, kanın akışını hızlandırmak. Yavru kediyi şok yoluyla kendine getirmek. Bu kendine getirme deyişi isabetli. Canlılık. Algılarım kıpraşıyor. Onları hissedebiliyorum. Ben bunları yazarken, bazı sözler canlı ve nabızlarımı hissedebiliyorum, ama başka sözler epeyce ölü. Gerçeklik gibi. Suzanna beni sertçe tutup sarstı, bir anne kedi ile aynı içgüdüden dolayı.

Ama ben hiçliktim. Onun o koca kollarının içinde bir sopa parçası ya da soğuk bir gölge.

Başımı omzuna koydum. Kısmen onu memnun etmek için. Hatta gidip uyudum. Aslında burada değilim.

Önceki gece uyandım ve Olga'yı baş ucumda otururken gördüm. Gülümsüyordu. Anında, bunun Olga olmadığını, ay ışığı ve kıpırdayan perdeler olduğunu fark ettim. Ama o bir saniye boyunca hissettiğim, orada Olga'nın bulunduğuydu, tatlı bir duyguydu, bir özlemdi. Bu beni korkuttu, çünkü Olga sağ iken hiçbir zaman ona karşı böylesini hissetmemiştim.

Sanki çok güçlü bir şey beni çekiormuş gibi hissediyorum, bir tür emme ve sürükleme ve kendimi bırakmak istiyorum. Yakınlarda bir yerde güçlü bir tatlılık var, beni kendine çekiyor.

Suzanna peşimde dolaşıyor, bana bakıp duruyor. Beni seviyor. Çünkü George'un kız kardeşiym.

Ona bakıyorum. O kadar güçlü ki. Ve o kadar çirkin. Saçlarını yıkıyordu. Saçlarını yine o çirkin dalgalar ve kıvırcıklar halinde şekillendirecek diye düşündüm. Saçını ıslatmıştı ki, yanına gittim, tarağı alıp saçını ayırdım ve düzleştirdim. Ne yaptığımı biliyordu. Küçük bir gülücük. Sabır. O kadar nazik ki, Suzanna. İşimi bitirdiğimde ona baktım ve karşımda sade bir orta yaşlı kadın vardı. Daha çok bir hizmetçi gibi. Ne gördüğümü biliyordu. Gözlerinde yaş vardı. Rachel güzel, diye düşünüyordu. Suzanna bana hayran değil. Kıskaç ya da kötücül ya da şirret duygular içinde değil, tıpkı benim gibi.

Tarağı ona geri verdim, yeniden aynaya döndü ve özenle saçlarını her zamanki gibi kabartarak ve kıvrarak yapmaya başladı. Sonra da sürme ve ruj. Böylece yine normal haline dönmüştü. Bitirdiğinde bana bakmadı. İnatçı bir havası vardı. Sahip olduklarına sıkıca sarılırdı. Akşam yemeği yedik, Suzanna, ben, çocuklar. Ona bakıyor ve bu gücü nereden buluyor diye merak ediyordum. Elimi eline koydum, elimi okşadı, ben onun elini okşadım. Ellerimi niçin onun ellerinin içine koymak istediğini biliyordu. Bu tür şeyleri bilir. Bana, zavallı şey, zavallı Rachel, dedi.

Ne yapacağımı, ne diyeceğimi bilmiyorum. Herhangi bir şekilde var olduğumu düşünmüyorum. Etrafımda bir saydamlık var, sanki bir bezle silip atabileceğim bir toz tabakası gibi. Soluk bir gök kuşağı gibi.

Raymond Watts buradaydı ve oradan birisinin yeni geldiğini ve bana bilgi getirdiğini söyledi. Bu kişi, George'u burada bulacağını ummuştu. Ama bu başlı başına tuhaf. George niçin burada olsundu ki. Raymond'a o "birisi"ni buraya getirmesini söyledim.

Gitmem gerekiyor, hemen yola çıkmalıyım. O "birisi", George'un büyük efendiler tarafından öldürüleceği yolunda bilgiler "ele geçirmişti". George'un buradan ayrıldığını bilmiyordu. İdareden birisi. Yani, genç insanlar ona güvenmeyecektir. Raymond Watts ona güveniyor, çünkü idarenin bakış açısına göre "kötü yola düşmüş" birisiydi.

George'a söylemeliyim. Onu uyarmalıyım. Bilmiyor olabilir.

Suzanna bütün gece yanımdaydı. Onun bana sahip çıkacağını düşünmüştüm, nitekim öyle oldu. Nasıl olabildi? Daha bir yıl önce Olga ve Simon hayattaydı ve ebeveynlerimdiler ve George buradaydı ve Benjamin de, oysa şimdi bu dairede tek başıma, Suzanna ve geçen yıl daha yüzlerini bile görmüş olmadığım bu iki çocukla yaşıyorum ve ailem onlar.

Suzanna'nın bana ne yapacağımı söylemeye ne hakkı var? Ona söylenmekten alamıyorum kendimi, karşımda oturuyor, öne doğru uzanıyor, gözleri pür ciddiyet ve akıl, bana şunu yap, bunu yap diyor. Burada kalmam gerektiğini söylüyor.

Burası senin evin, Rachel, ait olduğun yer burası. Ve tabii Kasım ve Leyla ile birlikte olman gerekiyor, sana ihtiyaçları var. Tekrar tekrar.

Niçin bana ihtiyaçları var? Ona ihtiyaçları vardı! Dünyanın Rachel Sherban'a niye ihtiyacı olsundu ki, Suzanna dururken!

Elbette ki burada, bu dairede, çocuklardan tümüyle sorumlu ve onlara sahip olarak kalmak hoşuna giderdi. O burada. Annemle babamın odasında. George döndüğünde onun için gayet uygun bir konumda olacak. Tabii dönerse.

Suzanna hakkında yazdıklarım doğru değildi.

George'un, benim onun peşinden koşmamı istemeyeceğini söyleyip duruyor. Nereden biliyor ki? Evet, George benim burada kalmamı söylemişti, ama o sırada, bu adamın çıkageleceğini biliyor muydu? Çabuk gitmeliyim, nasıl yapacağımı biliyorum, nasıl yapacağımı düşünmüştüm. Suzanna, Rachel, gidemezsin dedi, her şeyden önce "Ben öylesine prenses gibiymişim ki," ve "onlar" -gençlik ordusundakileri kastediyor- benim tavırlarımı sevmeyeceklermiş. "Bunun tabii ki farkındasın," dedi. Hiç de kötücül değildi, yo yoo, böyle düşünüyor ve söylüyor da.

Gidiyorum dediğimde Suzanna, O zaman hiç değilse sana yardım edebilecek bir tanıdığının adını vereyim sana, dedi. Yani ulaşım ve kılık değiştirme ile ilgili. Bu "hiç değilse" beni deliye çevirdi. Suzanna'nın beni deli etme şekli garip. Beni ters yönde tahrik ediyor. Bu, canlı deyimlerden biri. Her kelimesi doğru. Kim olursa buluşmaya, ne olursa yapmaya hazır olduğumu söyledim, tek istediğim bir an önce Avrupa'nın öteki ucuna geçmek ve George'a haber vermek. Onu öldürmelerine izin vermeyeceğim.

Ona benzeyecek şekilde kılık değiştireceğim. Birbirimize çok benzeriz. Herkes öyle diyor. Ve onun

yerine beni öldürecekler. Kolay. Bütün o binlerce farklı üniforma ve giyinme tarzları işi çok kolaylaştırıyor.

Yola çıkmaya hazırım. Suzanna peşimde dolanıyor ve gitme Rachel, gitme, deyip duruyor. Ha bire göz yaşları içinde. Yanlıyorsun Rachel, deyip duruyor. Adımı o ağırbaşlı içten tarzda söylüyor. Yahudi Rak-heğl. Adımın bu söylenişini seviyorum. İnsanların bana Rak-heğl diye hitap etmesi hep hoşuma gitmiştir. Ama o bunu söylediğinde, sanki beni ele geçirmeye çalışıyormuş gibi geliyor. Adımı kullanarak. Sürekli düşünüyorum, diyelim ki George onu öldüreceklerini ve "birisinin" buraya geleceğini ve benim koşup onu uyarmak istediğimi biliyordu. Türlü türlü şeyleri daha gerçekleşmeden önce biliyor o. Ama ya bilmiyorsa? En önemli nokta bu. Bazen bir türlü düşünüyorum, bazen öteki türlü. Sürekli ağlıyorum, ağlamamaya çalıştığım halde. Suzanna ağlıyor. Ellerini büküp duruyor. Bunun yapılan bir şey olduğunu bilmiyordum. Ama o yapıyor. Yapar! Ondaki her şey çok pür. Gözleri yanıp sönüyor, yaşla doluyor. Suçlama! Nasıl yaparsın Rak-heğl! Yanlış yapıyorsun, ah, senden beklemezdim. Serzeniş. Gülünç bir hata yapıyor, belki yemek pişirirken filan, ufak tefek bir şeyleri ziyan ediyor. Ah, böyle bir şeyi nasıl yapabildim, ah nasıl yaptım? Vicdan azabı. Gözleri açılıyor ve sanki gözü dönmüş bir suçlayıcı bakış karşısındaymış gibi donuklaşıyor, tüyleri ürperiyor.

İşte böyle, iki kadın ağlıyor, ellerimizi büküp duruyoruz. Ben ikimizi bunları yaparken izliyorum.

İşte bu dairedemiz, ikimiz iki çocukla birlikte, bir aile, o benim üzerime eğiliyor ve bana çorbalar yapıyor ve kendi tayınlarını bana veriyor ve yemelisin, Rak-heğl, uyumalısın Rak-heğl, diyor. Annemle babamın odasındaki bütün mobilyaları değiştirdi. Yapmaması için bir neden yoktu. Onu kapıda, odanın içine gülümseyerek bakarken izledim, sanki güzel bir kağıda sarılmış bir şey vermişler de, kağıda zarar verme korkusuyla açmak istemiyormuş gibiydi.

Bunu gördüğümde onu öptüm. Onun bu yanını seviyordum. Başına gelmiş ve geçirmiş olduğu bütün o korkunç şeyleri telafi etmek için ona her şeyi güzel kağıtlara sarılmış halde vermek isterdim. Suzanna'yı alt edebilecek bir şeyi düşünemiyorum. Onu Kasım ve Leyla ile çölün ortasına bıraksalar, herhangi bir yerden binlerce kilometre uzakta tek başına, Şimdi Kasım, Leyla, beni iyi dinleyin, derdi, yapmanız gerekenler şunlar, mantıklı olmalıyız ve...

Yarın gidiyorum.

Mektup: Yoldaş Çen Liu'dan Pekin'e

Konu: George Sherban Konusunda Durum

Bu tehlikeli adamdan kurtulma girişimleri başarısızlığa uğradı. Neyin ters gittiği açık değil. Onun yerine geçen bir kadın, ki sonradan onun kız kardeşi olduğunu öğrendik, çeşitli yerlerde görüldü, ama onun bulunması beklenen yerlerde değil: George Sherban hiçbir zaman hareketlerini gizlemeye kalkışmadı. Bu kadın Tunus'tan ayrılırken ve İspanya'ya varırken 3. Kesim, Kuzey Afrika Gençlik Hareketleri üniforması giyiyordu -gençlik ağlarından yardım görüyordu ve çeşitli türden askeri araçlarla otostop yapıyordu. Fransa'nın güneyinde, giysilerini George Sherban'ın sık sık giydiği türden giysilerle değiştirdi ve onun yerine geçmeyi başardı, ama sadece birkaç günlüğüne. George Sherban'ın beklenmediği kasaba ve kamplarda görüldü ve tuhaf bir tarzda davrandı ve ruhsal çöküş

yaşadığı bildirildi. Bu arada gerçek George Sherban Brüksel'deydi. Bir haftadan kısa süren bu dönem, -bazı çevrelerde kendisinin değerlendirildiği gibi- bu kutsal adamın aynı anda iki ayrı yerde bulunma yeteneğine sahip olduğu şeklindeki söylentilerin başlaması için yeterli oldu. Söylentiler epey yayıldı ve gerçek George Sherban'ın bunlara şaşırıldığı bildirildi. Amsterdam'da isterik bir toplantıya katıldı, bu tür bir yeteneği olduğunu yalanladı, ama kalabalığın galeyanı öyle büyüktü ki, kaçmak zorunda kaldı. Stockholm'e gitti ve orada birkaç günlüğüne ajanlarımızın gözünden kayboldu. Bu arada, ajanlarımızın hâlâ George Sherban sandığı Rachel Sherban Paris dışında iki ciddi kazaya karıştı, ama ikisinden de ufak tefek sıyrıklarla kurtuldu. George Sherban'ın ona ulaşmaya çalıştığına ya da ona şu ya da bu türden haberciler göndermeye çalıştığına inanma eğilimindeyiz. Ama Paris Halk Polisi tarafından bizim talimatımız uyarınca tutuklandı ve daha sorgulanmadan kendini öldürdü.

Durumu bulanıklaştıran tek şey bu tiyatroya olaylar değil. Örneğin, George Sherban'ın tüm Kuzey Afrika için temsilci seçilmeye çalışacağını bekliyorduk ve aldığımız bilgilere göre bunu kesinlikle başaracaktı. Ama bunu yapmadı ve bu yönde hiçbir girişimde bulunmadı. Gençlik ağları arasında dolaşıyor, türlü türlü örgütler söz konusu ve bu örgütlerin kimisi statü sahibi, kimisi ise gülünçlük derecesinde etkisiz. Aklıma gelen tek şey, hırsının çok daha büyük olduğudur. Bu adamın ne olduğu, neyi hedeflediği konusunda hiçbir tahminde bulunamıyorum. Bu, görünüşteki hırslarını tatmin etmek için karşılaşp da küçümsediği ilk fırsat değildi. Karşısına çıkan başka hazır fırsatlar da vardı ve o görmezden geldi.

Onun bu denli çeşitli ve farklı gençlik örgütlerinin temsilcisi olarak kariyerini ayırt eden etkenlere baktığımızda, ajanlarımız ancak pek az tutarlı olgu sunabiliyor. Bunlardan birisi, onun gittiği her yerde bir avuç birey tuttıkları mevkileri bırakıyor ve başka yerlere yöneliyorlar. Bu bireylerde ortak özellikler bulamıyoruz, bunlar her türlü ırk ve milliyetten ve her iki cinsiyetten insanlar. Gittikleri yerler bakımından da ortak bir yan görünmüyor. Ya da geldikleri yerler bakımından. Ya da oraya vardıklarında yaptıkları işler bakımından. Gençlik ağlarında kalabiliyorlar da, kalmayabiliyorlar da. Çalışmaları görünür şekilde sorumluluk içeren ve saygı uyandıran işler de olabiliyor, toplumsal değeri olmayan türden de olabiliyor.

Bu etkenleri hesaba katarsak, George Sherban'ın, neyi hedeflediği tarafımızdan saptanana kadar, şimdilik sağ bırakılmasını öneririm.

Ondan kurtulmak için bulunduğumuz dokuz girişimde elemanlarımızdan beşini kaybettik.

Kardeşi Benjamin Sherban, Çekoslovakya'daki Kamp 16'da. Elit düzeyde üst düzeyde muamele görüyor. Sonuçları değerlendirmek için erken. Bildirildiğine göre Hindistan'a gitmekteyken George Sherban bir gününü Benjamin Sherban ile geçirdi. Bu, onun tipik çalışma tarzıyla gerçekleşti. Kamp 16'ya varışının ya da kalışının hiçbir yasadışı yanı yoktu. Gerçi hiç kimse böyle bir şeyi denemiş değil, ayrıca biz de birilerinin deneyeceğine inanmıyorduk: anlamsız görünüyordu. İyiniyetli yönetimimizi daha belirgin ve kapsayıcı hale getirmediğimiz bu durum bizim yetki alanımızın dışında kalacaktır.

Mektup:

**Çekoslovakya'daki Kamp 16'daki Benjamin Sherban'dan,
Simla'da bulunan George Sherban'a,**

Sana söyleyeceklerim var, sevgili kardeşim! Ama bunları nasıl söyleyeceğim, ayrı bir konu. Tek tek

ve sırayla, dediğini duyar gibiyim? Doğru. İşte başlıyorum. Buraya, “Dostluk Dersi”nin başlamasının bir gün önce uğramıştın. Ne beklememiz gerektiğini bilmiyorduk. Ben, Karlovi’nin görkemli geleneğini devam ettiren bir lüks ve şaşaa diye düşünüyordum, hani burjuvazinin ve onların halefi olarak da parti patronlarının hayatın zorluğuna karşı teselli olarak sürdürdüğü o barok yaşantı. Ama hiç de öyle çıkmadı. Gösterişli bir kabuğun, yıldızların, süslemelerin ve her türlü gösteriş kıvrımının zıvrımının içinde, biz öğrenciler için işlevsel bölmeler ve ancak çalışma ve sert bir öz disiplini akla getirecek ortak salonlar yer alıyordu. İki yüz kişiydik. Seçkinlerin en seçkinleri. Hepsi de yirmi beş yaşından küçük, hamimiz Çinliler dahil olmak üzere. Erkek ve kadın sayısı eşit. Ve tutumluluk ve Çinliler dahil olmak üzere, hiç kimsenin imtiyazı yoktu.

Diğer üçümüz nihayet geldi, ama geç kaldı: zorluklarla karşılaşmışlardı. Onlara kendimi tanıttım ve talimatları aktardım.

Çeşitli simge nesnelere, tavsiye edildiği şekilde yerleştirildi.

Yemeklerimizi eski otel yemek salonunda yedik, ayyaşlık derecesinde içtik, ama yediklerimiz çoğunlukla patatesti ve bunu bulduğumuz için de şanslıydık.

Çinliler, on kişiydiler, daha başından itibaren aramıza karıştılar, çok kuralcı, ama nazik davrandılar. İlk birkaç gün için hiçbir şeyin organize edilmeyeceğini belirttiler. Gündem: birbirimizi tanıyacaktık. Biraz sıkıştırıldıklarında açıkladıkları gündem: yüz yüze bulduğumuz sorunlar hakkında gayri resmi tartışmalar.

Peki bunlar nedir?

Gençlik orduları ile Avrupalı tabi kitleler arasındaki ilişkiler, adı geçen kitlelere karşı alınacak doğru tutumlar.

Bu yaygın olarak beklenenden çok farklıydı. Çoğu elbette oraya buraya turistik turlar, patronlarla görüşmeler, kültür anıtlarının önünde fotoğraf çektirmeler ve belki de şeref konuğu ve benzer tantanalarla bir Çin kentinde bir yıl geçirmeyi bekliyordu.

Bu “gündem”le yüz yüze kalınca, gayri resmi tartışmalar yürütüldüğünü tahmin edersin. Çinliler bu tartışmalarda hiç boy göstermedi. Bizleri kendi halimize bıraktılar. Bunun üzerine, iyi davranış ve “işbirliği”nin yukarıdaki kadar kaba yöntemlerle ödüllendirilmeyeceğini, onun yerine, adı geçen toplulukların denetimine ilişkin yeni yapı içerisinde çeşitli türde görevler ve makamlar verileceğini tahmin ettik. Başka bir deyişle, gençlik ordularının üst katmanlarının büyük efendilerin idaresine ekleneneceğine hükmettik -hâlâ da öyle düşünüyoruz. Saygın işler elbette. Ama, o kadar etkili olmasaydı, itibar görür müydü? Başka bir deyişle, gençlik ordularının özerkliğinin tamamıyla ortadan kalkması durumu ile yüz yüzeyiz -öyleydi- ama bunu önemseyeceğimiz beklenmiyor: aksine, protesto etmeden bir bütün halinde yutulmaya razı olmamız gerekiyor.

Ama söyleniyorum diye düşünme! Çünkü bu bir noktada olmak zorundaydı ve hepimiz biliyorduk, ben, onlar, herkes, her zamanki gibi, Çinli iyiniyet idaresinin incelikli ve yumuşak hareket etmesine hayranlıkla doluyuz; ismi lazım olmayanlardan sonra gayet hoş bir değişiklik sonuçta ve kendilerini, bizim yardımsever hükümlerimizden yararlı dersler almayacak kadar üstün görmeleri yazık doğrusu.

Evet. Bunlar için çerçevesi, vereceğim bilginin içeriği değil.

Yukarıda adı geçen “gayri resmi tartışmalar” (hafif) alkol, (mutedil ilişkili) seks ve Alaskalılarla Brezilyalılar, Güney Pasifik adasından gelenlerle İrlandalılar arasında ve Öfke Burnu’ndan kızlarla Ümit Burnu’ndan vatandaşlar arasında ebedi dostluk yeminlerinin de desteğiyle, geceli gündüzlü devam etti, yani her zamanki gibi.

Her şey tamamen her zamanki ve beklenebileceği gibi, iyiniyetçilerin, ciddi tartışmaların başlamasından önce döküp kurtulmamızı istediği bütün o tutumlar sergilendi: “Asla boyun eğmeyeceğimiz şeyler vardır...” “Buna razı olmaktansa ölmeyi tercih ederim...” “Bizi satın alabileceklerini mi sanıyorlar?” vesaire vesaire, çılglık çılgılığa. Ama birkaç saat sonra hava değişti ve senin yorumuna ihtiyaç duyduğum kısmı da bu. Bu evre boyunca hamilerimizin sürekli gizlice başka yerlerde bulunduğunu ve yalnızca yemeklerde görünüp cazibe ve nezaketin vücut bulmuş hali olduklarını akılda bulundurmamak lazım.

Yukarıda sözü edilen hava hakkında. Neler olduğunu anlamak bir miktar zamanımı aldı, sonra da olanlara inanabilmem için zaman geçmesi gerekti. O ilk sabah, rasgele devşirilmiş yirmi kişi ile birlikte, eski bir bilardo salonundaydım ve salon, Biz Ödün Vermeyeceğiz! türü bir ortam olarak düzenlenmişti, herkes rasgele yerlere oturmuş, rahat bir havada konuyu konuşuyordu, düşünebilirlerse-bizi-satınalabilirler, o zaman aklıma, söylediğimiz her şeyin bambaşka yorumlanabileceği düşüncesi geldi. Başka bir düzeyde. Bu öylesine delice geldi ki bana, her şeyi bir yana bırakıp Etyopyalı Bayan Canayakın ile birlikte sabahın dördüne kadar uyanık kaldım. (Konuşmasız.) Öğle yemeğinden sonra, sofrada şalgam ve çok-şükür-bunu-bulabildik’lerle, başka bir salonda, yirmi kişilik başka bir grupta birlikteydim. Sayın İyiniyetliler’le işbirliği ihtimallerini tartışıyorduk ki, aynı şey tekrar oldu, ama bu sefer “ama bu imkânsız!” diye kafamdan atmadım. Atmosfer dikkate değer, berrak ve soğuk kanlıydı, aklımdan geçen kelimeler bunlardı. Herkes gayet uyanık, dinç, her nüansı kavırıyor, göz göze gelmelerle, ciltler dolusu kitabın anlatabileceğinden fazlası anlatılıyordu. Sadece ben değil, herkes tuhaf bir şeyin gerçekleşmekte olduğunun farkına vardı. Gerçi ben, sen iş başındayken birkaç kere benzer durumlarda bulunmuş olmanın avantajına sahiptim. Ama herkes farkındaydı. Her birimiz. Ve iyiniyetçiler orada olsalardı, tek bir isyankâr söz duymadan başından sonuna kadar işi bağlayabilirlerdi.

Nitekim sonraki üç gün.

Bunu dile getirmemi istemeyeceksindir herhalde.

Bir “gayrı resmi tartışmanın” başlayacağı sırada grupların hangi şekilde oluştuğuna bağlı olarak, her defasında farklı toplulukların içinde yer aldım. Sık sık da farklı salonlardaydım. Ama tüm gruplarda durum aynıydı. Üç ortak dostumuz da bunu doğruluyor: bunu bir parça konuştuk, ama tartışılacak bir şey yoktu. Gittikçe daha sık, bu tür saydam konuşmalardan sonra kendimizi her defasında, on, on beş, yirmi dakika ve daha fazla, bir keresinde bir saat, sessizce otururken buluyorduk. Hiçbir şey söylenmiyordu. Tek söz söylemeye gerek yoktu.

Ve nihayet konuştuğumuz zaman, birbirine karıştırmayacağınız iki ayrı düzey vardı -çok açıktı, o kadar açıkça belliydi ki, sanki hepimiz birden başka bir dil öğrenmiş gibiydik.

Bu gayrı resmi ve rasgele tartışmalar devam ederken, hepimiz yemeklerde büyük yemek salonunda bir araya geliyorduk. Orada, hepimiz, bizi bir vücut kılan yüksek, serinkanlı bir atmosfer içinde oturuyorduk. Çinliler ise bir türlü bir yere varamadılar. Tartışmalar açıyor, konular açıyorlardı, ama bir dakika sonra konuşmalar sönüp gidiyordu. Bizim uyuşturucular falan kullandığımızı düşündükleri belli oluyordu. Ve onların da etkilenmeye başladığını görebiliyorduk. Bundan hoşlanmadılar. Bunu tartışmak için topladıklarını biliyorduk. Bu arada iki gün daha kendi başımıza kalmanın keyfini yaşadık. Hatta bir keresinde -her zamanki gibi rasgele bileşimdeki- bir sürü insan bir salona doluştuk, oturduk ve öğleye kadar tek kelime edilmedi. Gerek yoktu. Bunun üzerine iyiniyetçiler taktik değiştirdi ve her “gayrı resmi tartışmada” her gruba bir hami verdiler. Ama gidişatı değiştiremediler. Fiilen konuştuğumuz zaman, herhangi bir düzlemde “akılcı” görünen tek bir söz duymuyorlardı. Ama

bir, iki kere yine uzun sessizlik başladı ve onlar, sinirlerine hakim olamayarak, sessizliği bozdular.

Evet.

İyi haberler sona erdi.

Şimdi kötü haberler.

Altıncı gün hepimiz toplanmıştık, hepimiz olağan gülünç benliklerimizden o kadar uzaklaşmıştık ki, öncesini hatırlamak bizi hasta ediyordu. Ve kahvaltıda bir adam ortaya çıktı, kendini tanıtmadı, öylece oturdu. Çinliler de onun kim olduğunu bilmiyordu. İşin orası açıktı. Gerçi ilk şaşkınlıktan sonra, sürpriz değilmiş gibi davrandılar. Ya da en azından bir kısmı öyle yaptı. Her zamanki gibi, herkesin beyninin her zaman aynı derecede yıkamanın imkânsız oluşu sayesinde gerçeği anladık. Hamilerimizden bazıları anında hoşnut bir yüz takınıp birleşik cephe sergileyebildi, bazıları ise bunu yapamadı. Ve işte bu sayede, bu iyiniyetçinin kimliğini bilmediklerini anladık.

Ama ne ürkütücü bir tip. Uluslararası teknokrat tipi demem yeterli.

Nazik Adam anında tartışma gruplarımızdan birine katıldı, tesadüfen benim katıldığım grup oldu bu. Gülümseyerek içeri girdi. Gülümseyerek oturdu. Sana diyebilirim ki, o zamandan beri belirli bir gülümsemeyi gördüğüm zaman tek düşüncem, silahıma uzanabilmek oluyor.

Atmosfer... artık aynı değildi.

Ağırlaştı. Hepimiz yine son birkaç gündeki ruha uygun şekilde konular açmaya devam ettik, ama söylenen her şey etkisiz kalıyordu. Kelimenin tam anlamıyla. Tam tamına böyle oldu. Sözler beklentilerin havasında, uyum ortamının ipine bağlı olarak yükseliyor, sonra pat diye düşüyordu. Sanki havalı bir tüfekte vurulmuş gibi.

İşte böyle.

Hepimiz öylece, bir hayal kırıklığı ve acz tepesine çakılmış uçurtmalar gibi yeniden yükselmeye çalışıyorduk.

Öğle yemeğinden önce birkaç tur attım ve tahmin ettiğim gibi, bana vermiş olduğun tüm simgesel nesnelerin kaybolduğunu gördüm.

Yemekte, salonda salakça ve tedirgin bir hava vardı. Nazik Adam orada, kahvaltıdaki gibi tek başına oturdu.

Çinliler yine apaçık onun varlığından rahatsız haldeydiler, ama öyle değilmiş gibi davranıyorlardı. Ama yanlış anlamaya yer vermeyecek bir tedirginlik yayılıyordu: doğru-davranış-doğru-düşünce-durum-bu-değil ve dikkat-etmezsem-ben-de-kapılacağım. En azından insan bu tür korkulara çok kapıldığını biliyorsa, açıkça görebiliyordu.

Yemekten sonra tek salonda kalmadım, bir gruptan diğerine dolaştım. Gülümseyen Adam öğleden önce onurlandırdığı gruptan başka bir grupla beraberdi.

Atmosfer tamamen gitmişti. Suların çekilmesi gibi. Tam öyle de değil.

Belki emilip tüketilmiş gibi?

Sayın Nazik Beyi bir daha görmedik. Yani, toplantılarımızı tam tamına bir gün süsledi. Sorduğumuzda Çinliler, ha bire aynı cevabı verdiler, Haa, her şey yolunda, Misafir Bir Yoldaş'tı.

Ertesi gün "gayri resmi tartışmalarımız" normale geri döndü, her zamanki jargon kaynaklı salaklıklar.

Şu özel üç arkadaşımız öylece ortadan kayboldular. Burada değiller. Yoksa Sayın Kötüniyet Efendi onları sihirle yok mu etmişti? Cevabı bulamadım. Çinliler "soruşturma yapacaklarını" söylediler. Bütün bunlar onları iyice alt üst etti.

Bu arada, insanların son beş gün boyunca neler olduğunu hatırlayamadıkları ortaya çıktı. Bunu

mutlak ve kesin bir anlamda söylüyorum. Onlara hatırlatmaya çalıştığım zaman, çok iyi bildiğim o bakışı, o cam gibi boş gözleri görüyorum. Bu bakışı tanımakta bu kadar gecikmem yeterince tuhaf.

Kendim de birden fazla defasında, o atmosferi tam tamına hatırlamaya çalıştığımda, hatta bunların gerçekten olup olmadığını ayırt etmeye çalıştığımda, aklımın bulanıklaştığını fark ettim.

Ama olmuştu.

Oldu.

Ne oldu?

İnsan en azından neyin mümkün olduğunu biliyor.

O sabah giderken bana söylediklerini hatırladım: Eh, herkesi kazanamazsın!

Ama ne kaygısızlık! Ne umursamazlık!

Elbette bir de, merak etmeden durmamızı bekleyemeyeceğin bir soru var. O da, bunun bir danışıklı dövüş olduğunu önceden biliyorsak, o halde niye bir sürü zahmete giriyoruz? Olsa olsa 1:1000 şans varken?

Yoo, cevap vermeye kalkışma.

Tıpkı sana, Rachel hakkında söylediklerim gibi, Eh, bir sonraki sefere daha fazla şans dilerim.

Okey, okey, şaka yapıyorum.

Ama sadece şu an için.

Gevezelik ediyorum. Zaruri nedenlerle. Beni affet.

Bunları hiç kimseye anlatma imkânı bulmuş değildim. Dostluk ve öğrenme ayının sonuna yaklaşıyoruz ve bu ay inanılmaz ölçüde faaldi. Hiçbir zaman olmayacak şeyler hakkındaki her zamanki dur durak bilmeyen anlamsız geyik tartışmaları. Gençlik Orduları liderliği, “faaliyetlerini Pan-Avrupa idaresi ile uyumlu hale getirmeye gayret edeceğine” dair bir önerge çıkardı.

Sayın Çirkinlik hakkında birkaç sefer iyiniyetçilerle konuştum, sırf onların, bu kişinin ziyaretinin tamamen normal ve onaylanmış bir şey olduğunu söylerkenki telaşlı, rahatsız ve aşırı ölçüde doğru siyasi tutumunu görüp eğlenmek için.

Ama kim tarafından onaylanmıştı, mesele bu.

O halde, bundan sonra ne yapmamı istiyorsun.

Yoldaş Çen Liyu’dan Pekindeki Kamusal Yönlendirme ve Geniş Kapsamlı Koordinasyon Komitesi’ne mektup

Bir kere daha, Avrupa kesimine tahsis edilen gıda sevkiyatlarının yetersizliğinden kaynaklanan zorlukları rapor etmek durumundayım. Çiftlik üretimine konan harçlar öngörüldüğü gibi tüm bölgede çiftçiler arasında pasif direnişe yol açtı. Yerel idare tarafından, Merkezin övgüye değer ve haklı taleplerini yerine getirmekte sergilenen işgüzarlık tersine sonuçlar veriyor. İrlanda’dan Urallara, İskandinavya’dan Akdeniz’e (sorumlusu olmaktan onur duyduğum yöre) insanlar açlık çekiyorlar. Son raporunda haddim olmayarak, kanımca Pan-Avrupa yöresine karşı alınan esneklikten yoksun tutumun, yüzyıllar sürmüş sömürgeci zulmüne karşı söze dökülmemiş bir intikam arzusundan kaynaklandığını belirtmiştim. Konseyin izlediği politikanın sonuçlarını iyice görmesi için, Oluşan Uluslar Müttefik Komiteleri’ne temsilci göndermesini dilemiştim. Pan-Avrupa halklarını imha etmek arzulanıyorsa, bu formüle edilmeli ve planları uygulamaya koymak üzere adımlar atılmalıdır. Size gönderdiğim görevli tarafından, bu konudaki sözlerimin saldırgan bir üslup olarak algılandığı konusunda bilgilendirildim.

Halka Hizmet sicilimin benden yana ağırlık oluşturacağını umut ediyorum. İyiniyetli Himayemiz altına aldığımız ülkelere top yekun acılar yaşatmak, hiçbir zaman politikamızın bir parçası olmamıştır. Amacımız her zaman, nüfusun pek az anlayış emareleri gösteren en inatçı kesimlerini bile yeniden eğitmek olmuştur. Bu nedenle haddimi aşarak -ve bunu bu raporda bir kere daha yapıyorum- şunu soruyorum: Oluşan Uluslar Müttefik Komiteleri'ni desteklemek, Konseyimizin bilinçli politikası mıdır? Eğer öyleyse bu fiilen, Avrupa'yı güneyden gelecek bir sömürgeci yerleşim için nüfustan arındırma niyeti değil midir? Eğer amaç buysa, protesto etmek durumundayım, hem de tamamıyla sağduyu zemininde. Avrupa'da her ne olursa olsun, iyiniyetli rehberliğimize mal edilecektir. Tüm gözler bizim üzerimizdedir. Yerel temsilcilerin, çeşitli sertlik derecelerindeki yeniden eğitimimiz sayesinde direnişe son vermiş ve bizim rehberliğimizle çoğunun değiştirilmiş olması, Oluşan Uluslar Müttefik Komiteleri'nin izlediği politikaların, bizlerin dünyanın yoksun bırakılmış halklarının gerçek ağabeyi olarak itibarımıza katkıda bulunacak türden olmalarını sağlamanın gereğini daha da artırmaktadır.

Bu raporun ilişiginde, Çen Liyu'nun arkadaşı, Konsey Başkanı Ku Yuang'a yazılmış aşağıdaki mektup yer alıyordu.

Senden haber alamadım. Bu, son mektubu almadığın anlamına mı geliyor? Yoksa aldığın anlamına mı? -Bu düşüncelerden hangisinin daha korkunç olduğunu bilemiyorum.

Eğer aldıysan, bunu okuman gerekmiyor.

Elinden gelen her şeyi yapman için yalvarıyorum. Yetersiz olsa bile, hiç değilse düzenli olarak sevkıyat alan Gençlik Ordusu kamplarında ve kasabalarında bile sıkıntı çekiliyor. Geneldeki sıkıntı yürek burkucu ve şiddetli düzeyde. Konsey artık Oluşan Uluslar'a boyun mu eğiyor? Merkez, kolların, ayakların hakimiyetine mi girdi? Bir görüş ifade edecek durumda bile mi hissetmiyoruz kendimizi? Yoksa protesto ediyoruz, ama sadece kendi dört duvarımız arasında mı? Burada, sömürgelede elbette doğru bilgilenmek hayli zor. Ama elimden geleni yapıyorum: örneğin, güney yarımkürenin dört bir yanında son on iki ayda yapılan sayısız toplantıların, konferansların, kurulların bir analizi, intikam konulu yüzden fazla konuşma yapıldığını, ama itidal ifade eden (en azından kayda geçmiş) tek bir konuşma olmadığını, hatta insan kaynaklarını ve başka kaynakları yok etmekten ziyade kullanma ve işe koşma yönündeki zekice bir niyet belirtisi bile bulunmadığını ortaya koyuyor.

Eski dostum, kendimi zihinsel ve duygusal bir çatışma içinde buluyorum ve bu yüzden geceleri uyuyamıyorum, büyük halkımız için çalışmamdan zevk alamaz oluyorum. Beni Pan-Avrupa'yı denetlemek üzere göndereceğini söylediğinde sana, bu iş için en uygun adam olmayabileceğimi söylemiştim. Senin cevabın, tereddütlerin ve duygusal güçlüklerin farkında olan bir adamın, farkında olmayan birinden daha iyi olacağı şeklindeydi. Merak ediyorum! Her gün, her saat, en yüksek çaptaki adam ve kadınlar olan görevlilerimizle birlikte çalışıyorum ve hiçbiri işinde en küçük kararsızlık içinde görünmüyor. Oysa, tekrar ediyorum, son birkaç aydır bu çalışma -öyle umuyorum ki- bizim, Merkez'in aldığı kararların sonucu değildi.

Beyaz tenli insanlara lanet ediyorum. Fiziksel olarak beni iğrendiriyorlar. Kokuları beni rahatsız ediyor. Arzuları ve aç gözlülükleri her zaman midemi bulandırmıştır. Hareketleri hantal, düşünceleri çirkin, inceliksiz, abartılı. Üstünlük iddiaları, küçük köyün büyük adamıyken kente giden ve incelikli zevkleri olanların onu gülünç bulduğunun farkında bile olmaksızın çalım satıp böbürlenen taşralı ahmağınkini andırıyor.

Vahşilikleri de daha az itici değil. Vaktiyle afyon ekimini dayatmalarının, kültürel mirasımızı ahmakça yıkıma uğratmaları ya da çalmaları, aşağılıkları... ama konuya devam etmeliyim, çünkü bunları yeterince sık tartıştık. Varlığımın en derinliklerine kadar hoşlanmadığım bir ırkın arasında yaşıyorum. Çöküş ve boyunduruk altında bile kimisi, hatta pek çoğu, sanki haksız yere arpalıklarından edilmişlermiş gibi davranıyorlar, hatta bir kısmı ayak takımına yiğitçe katlanan mülksüzleştirilmiş asiller pozunu takınmayı bile başarıyor.

Bu yüzden, duygularımın alkışladığı, en aşağı iç güdülerimin zevk aldığı, beni yabaniliğe geri götüren bir politika uygulanırken kenarda durmak zorunda olmamı hayal etmeye çalış. Eski dostum, nasıl bir baskı altında yazmakta olduğumu anlayacağından ve hoş göreceğinden eminim. Buradaki kadrolarımızın göründükleri gibi neşeli ve coşkulu olduklarına inanıyorum. Bu kadar neşeli olmalarının nedeni ise ancak, a) Oluşan Uluslar'ın politikalarını alkışlıyor ve gördüklerini ve yapmak zorunda olduklarını onaylıyor olmalarından ya da b) tank oldukları bütün bunların ne olduğunu anlamıyor olmalarından -bu politikaların uygulanmasının bizim için ne anlam taşıdığını anlayamadıklarından olabilir, çünkü bunlar elbette bizim politikalarımız, bizim irademiz değil? Onları seyrediyorum ve Büyük Halkımızın kasıtlı kitle katliamına bu kadar istekle razı olması mümkün müdür, yoksa kendilerini, olan bitenin bundan başka bir şey olduğuna ikna etmeyi mi başarıyorlar diye merak ediyorum.

Gerçekten de Cengiz Han ile mukayese edilmeye itirazımız yok mu?

Hepimizin, genel yarar adına izin haklarımızı bir kenara bıraktığımızı biliyorum, ama seninle konuşmak isterdim. Güney yarım küreyi bu sonbaharda gezeceğin doğru mu? Eğer doğruysa, belki izin için başvurup seninle bir yerde buluşabilirim.

Çen Liyu'nun Pekindeki Konsey'e Raporu

Bir yıl öncesine ait raporuma ek yapıyorum. Pan-Avrupa halklarının kırılması, hatta belki yıkımı, Kampala'daki konferanstan bu yana Oluşan Uluslar'ın resmi politikası halini aldığından, bu konuda başka söyleyecek sözüm yok ve sadece bunun sonucu olan bir gelişmeyi bildirmekle yetiniyorum.

Şimdiye kadar Gençlik Orduları ırka dayalı bölünmelerden görece uzaktı. Bu onlar için resmi politikaydı ve ırkçılık eski nesille, geçmişle özdeşleştiriliyordu. Hindistan'dan, Afrika'nın kurak yörelerinden, Batı Hint Adaları'ndan, Ortadoğu'dan göçmenler Avrupa'ya akın edip de toprak ve barınakların bulunduğu her yere yerleşirken (genellikle eski sahipleri açlık ya da hastalıktan ölmüştü), genel olarak Gençlik Orduları yerel toprak haklarına, yerel toprak politikalarına, yörelerin bütünlüğüne saygı gösterdiler. Gençlik kolları boş köyleri ya da işlenmeyen toprakları sahiplenirken bu her zaman, mükemmelen geliştirdikleri bu üslupla yapılmış ve her zaman, en azından resmi olarak, bu sınırlar içerisinde hareket edilmiştir. Gerçi kimi zaman, ister hesaplansın, ister hesaplanmasın, elbette aşırılıklar olmuştur. Ama bu orduların gerçek gücü, gayet basit bir şekilde, katlanılan zorluklar yüzünden erozyona uğramış durumda. Örneğin bu ay İsviçre'de yapılması planlanan bir Pan-Avrupa konferansı, ulaşım imkanı yokluğundan, yakıt sıkıntısından, erzak sıkıntısından, ilk planlanan çapının yarısından daha küçük bir ölçeğe indirildi. Ayrıca önümüzdeki yaza ertelendi, çünkü katılımcıların giysileri soğuk için elverişsiz, ayrıca ulaşım kolaylığı açısından Yunanistan'a alındı.

Genel olarak, gençliğin çalışması kendi ihtiyaçlarına yöneltildi. Politikamızın, Gençlik Orduları'nın varlığına karşı çıkmak şeklinde olduğunun farkındayım ve bu noktayı tartışıyor değilim. Ama onlara yönelik karşı çıkışlarımızın epey bir kısmının -belki de gerekliydi- retorikten ibaret

olduğunu düşünüyorum. Çünkü pek çok yörede ordular yararlı oldular ve gerçekten de, her türlü anarşiye karşı tek polis gücü ve denetimi oldular.

Gençliğin arasında ilk defa, Avrupalı delegelerin eski sömürgelerden delegelere oranla ikinci sınıf sayılması gerektiğini, çünkü geçmişin barbarlıklarının onların ırk bakımından aşağı olduğunu gösterdiğini belirten sesler yükseliyor.

Daha önceki raporlarıma atıfta bulunuyorum.

Çen Liyu'dan arkadaşı Ku Yuang'a.

Senden tek kelime duymadım. Oysa önceki çeşitli özel mektuplarımı aldığına inanıyorum.

Bu milyonlarca genç insanın, içlerinden bazıları siyasi düşüncelerinde tamamıyla yanlış yola düşmüş olan, ama yeniden eğitilebilir oldukları görülen, dünyanın dört bir yanında kendi örgütlerini, çalışma tarzlarını, koruyucu kuruluşlarını, öz disiplin yöntemlerini yaratmış olan milyonlarca insanın, bütün bu insanların birbirine düşmesini arzu mu ediyoruz? Bunun senin arzu edebileceğin bir şey olacağına inanmam, nasıl ki Avrupa'da şu anki politikaları onaylamayacağın gibi.

Çen Liyu'dan, Pekindeki Konsey'e Rapor

Son raporda değinilen konulardaki bir gelişme: Dünya Birleşik Gençlik Orduları'nın en üst düzeylerinde düzenlenen bir Gösteri Yargılaması yapılacak. Sanık beyaz ırklar, savcılar ise koyu tenli ırklar. Yazın Yunanistan'da olacak. Bu gösteri yargılaması, her yerdeki gençlik orduları için son derece önemli bir konu. Önemi ne kadar vurgulasam az.

George Sherban adındaki bir birey savcı sıfatıyla katılacak. Bu kişi iyi niyetli himayemizin başlangıcından beri tarafımızdan gözlemlenmekte ve ondan önce de BK için SDKHD Pan-Avrupa Federasyonu'nun gözlemi altında bulunuyordu. Savunmayı John Brent-Oxford, İngiltere'deki İşçi Partisi'nin sol kanadının eski bir üyesi, yapacak. Bu kişinin geçmişinde çeşitli alanlardaki çalışmalar yer alıyor ve bunların çoğu İngiltere'yi çeşitli İşçi Partisi hükümetleri adına temsil etmekte. Pan-Avrupa Federasyonu sırasında hapsedildi ve benim tavsiyem üzerine Gençlik Gözetim Kademesi'nin Bristol, İngiltere'deki alt düzeydeki bir mevkisine getirilerek serbest bırakıldı. Sağlık durumu kötü. Ünlü bir İngiliz hukuk şirketinin üyesiydi, ama siyasi faaliyetleri onu hukuktan uzaklaştırdı. Bununla birlikte, halihazırdaki ya da daha önceki hukuki şartlar hakkında bilgili olmaktan çok hatiplik yeteneği gerektiren bir görev için gayet iyi donanımlı birisidir. Her iki adamın seçimi şaşırtıcı. George Sherban'ın ana babası İngiliz ve Hint kökeni sadece ana-babasının ebeveynlerinden birinden ibarettir. Bununla birlikte Gençlik Orduları'nda Hint onur yurttaşı olarak kabul görmektedir. John Brent-Oxford altmışın üzerindedir. Küçümşenen yaşlı nesilden birisinin seçilmesinin ancak sanık aleyhindeki duygusal düşmanlığı artırma amacını taşıdığını söylemek kolayca kaçmak olur: Onunla birlikte çalışmış olan gençler arasında Brent-Oxford'un son derece sevilen birisi olduğu yolunda bilgiler aldım. Bu nedenle bu seçim bir kinizm ya da umursamazlık olarak tanımlanabilir.

George Sherban'ın kardeşi, Benjamin diye birisi, sonuçta daha az karizmatik bir kişilik, John Brent-Oxford'un "danışmanlarından" biri olacak. Yani, kardeşi ile karşı saflarda yer alacak. Yakın zamanda üst düzey yeniden eğitimden geçti, ama hissedilir sonuç alınmadı.

Bu "yargılama"yı küçümsemek yanlış olur. Daha şimdiden tüm ülkelerden yolculuk imkânı için başvurular yağıyor. Benim kanaatime göre, yeterince erzak tahsis edilmesi ve çadır biçiminde barınaklara izin verilmesi son derece önemlidir. Gençlik Ordularındaki hava, defalarca dikkat çekmiş olduğum gibi, eskisinden son derece farklıdır. Patlamaya hazır, dengesiz, kinik -tehlikelidir.

Şimdiden askeri birliklerin kolaylıkla sevk edilebilmesi, hem de büyük ölçekte sevk edilebilmesi için düzenlemeler yaptım.

Çen Liyu'dan arkadaşı Ku Yuang'a

Müdahale etmen için yalvarıyorum. “Duruşma” için iki askeri alayın hazır tutulması emrim -durduruldu. Özel erzak tahsisi emrim -durduruldu. Çadırlar için bolca arsa tahsis edilmesi, su depoları kurulması, bölgenin kordon altına alınarak yerel halktan tecrit edilmesi için verdiğim emirler -durduruldu, durduruldu. Ve hiçbir açıklama yapılmadı. Açıklama istemedim bile.

İki ay içinde tüm dünyanın gençlik orduları temsilcileri Yunanistan'da toplanacak. Bu olay kontrolden çıkacak olursa, bunun dünya çapında nasıl bir etki yaratacağı Konsey tarafından ciddi bir şekilde değerlendirildi mi?

Bunları, dostluğumuzun eski günlerinde bütün bunları sana açıklamam bile gerekmeyeceği düşüncesiyle yazıyorum.

Çen Liyu'dan arkadaşı Ku Yuang'a

Mesajını aldım. Durumunu anlıyorum. Bu mektubu getiren ajan, görebildiğim kadarıyla, güvenilir birisi. Benim durumumu sana açıklayacak. Haberler pek umut verici olmasa bile, bizzat senden haber almanın beni ne kadar rahatlattığını anlatamam. Şimdi, “duruşma”nın olaylarını, talep ettiğin gibi, olağan kanaldan Konseye gönderilecek olan rapordan ayrı olarak anlatıyorum.

Her şeyden önce, baş savcı George Sherban Zimbabwe'ye yavaş yoldan, otomobille, atlı arabayla, kamyonla, trenle, hatta yer yer yaya olarak gitti ve temsil ettiği çeşitli gençlik ordularıyla görüştü, onlardan bilgi aldı. Yolculuk çeşitli kereler kritik geçti. Yöreyi kırıp geçiren savaşlar işi o hale getirdi ki, hiçbir şey beklendiği gibi yürümüyor. Gençlik orduları anarşik, kötü örgütlenmiş durumda ve yer yer sırf yağma ve talan örgütleri halinde. Kafile çeşitli savaş bölgelerinden geçmek durumunda kaldı. George Sherban Dünya Gençlik Orduları Konseyi'nin tam onayıyla yolculuk ediyordu. Buna ihtiyacı da vardı. İki kere az daha yakalanıyordu, bir kere tutuklandı, ama konuşarak yakasını kurtardı. Kardeşi Benjamin onunla gitti. Bu adam şu ana kadar birkaç posta üst düzey eğitime tabi tutuldu. Eğitimlerin başarısız kaldığını bildirmek durumundayım. Ancak ilginç bir şekilde. Hiçbir noktada çatışma, nezaketten uzaklaşma, tahsis edilen kurslara devamsızlık olmadı. Aksine, ondan daha çok işbirliği yapan ve zeki bir eğitim “nesnemiz” enderdir. İyiniyetli himayemizi tamamıyla kabul ediyordu. Ancak bu uzun yolculuğa, bizim açıkça ifade ettiğimiz arzularımıza aykırı olarak çıktı. Elbette tam ve açık komutayı elimizde bulundurduğumuz bir yerde bulunsaydı cezalandırılacaktı, ancak gençlik ordularındaki konumu, muhtemel hoşnutsuzluk yaratacak kadar yüksek. Bu yolculuğu yapma niyetini bildirirken bile, bizim herhangi bir önerimize mükemmelen açık göründü -hiç gitmemek hariç!

Zimbabwe'de Bulavayo'da, Lobengula'nın toplandığı yerde kalabalık bir konferans yapıldı. Modern Lobengula hazır bulundu ve bu vesileden duyduğu sevinci göstermek üzere birkaç bin tutukluyu serbest bıraktı. İşte burada, Kara Kıtanın kalbinde, George Sherban gelecekteki duruşmada Kara Irkları temsil etmek üzere görev bilgisini aldı -herkes olaydan sanki gerçek bir mahkemeymiş gibi söz ediyordu. Sadece propaganda etkisini amaçlayan bir duruşma kavramını ya da belki de böyle bir duruşmanın yararını kavrayabilecek durumda görünmüyorlar. Elbette ki, bir şekilde buraya ulaşmış olan esmer ve diğer ırkların (bizimki dahil) temsilcileri -hayli kabarık sayıdaydılar- gibi bu durumdan dolayı kafaları karışmış olabilir. Ama cüretiyle, hayal gücüyle, başarısıyla eşi görülmemiş

bir şeydi. Bu, neredeyse tamamıyla beyaz adam siyahlar tarafından büyük bir coşkuyla temsilcileri olarak kabul edildi, hem de bir Hintli olarak, Afrika'nın her tarafında Hintlilerle ilişkili her şeyden duyulan hoşlanmazlık sanki tamamen unutulmuş gibiydi. Muhabirlerim ayrıca bunun, canlılık, duygusallık, yüksek moral bakımından da şimdiye kadar eşi görülmemiş bir olay olduğunu belirttiler. Orada olmak için çok şey verirdim. Benjamin Sherban arka planda kaldı, benim önceden hiç tahmin etmeyeceğim bir şekilde, sanki daha önceki taşkınlık ve koca kafalılık haberlerine inanmış gibi. George Sherban'ın çok sayıdaki yardımcısından sadece birisiydi, içlerinde beyaz tenli tek kişiydi. Küçük gençliği -sekiz ile on dört yaş arasındakiler- temsil etmenin avantajına sahip ve bu her yerde güçlü bir duygusal uyarım niteliğinde.

Kafile Zimbabwe'de birkaç hafta kaldı. Transvaal'e izinsiz bir gezi yaptılar, aldığım bilgilere göre bu gezi de cüret ile zekanın kayda değer bir bileşimini oluşturuyordu. Modern Lobengula tarafından kutsandıktan sonra (Benjamin Sherban'ın bu vesileyle yazdığı özel bir mektupta bu ifade kullanılıyordu) uçakla Yunanistan'a döndüler.

O sırada zaten askeri koruma, ekstra tayınlar ve yetkililer tarafından işbirliği görmeyeceklerinden haberdar edilmişlerdi.

Aldığım bilgiye göre bize kalan tek şey, yaptıkları hazırlıkların düzgün olmasını dilemek.

Bu duruşmanın tribününde hazır bulunabilecek durumda değildim, çünkü orada olsaydım, bizim kaygı duyduğumuzun altı çizilmiş olacaktı, bunun açığa vurulmasını istemiyordum. Ama bol bol gözlemcim vardı, hem açık -kendi heyetimizde, onlar elbette beni bilgilendiriyorlar- hem de gizli türden, bunlar çeşitli heyetler arasında dağılmıştı. Bu anlatımı sözünü ettiğim çok sayıdaki ve çok çeşitli raporlardan derliyorum.

Şimdiye kadar olağan olan kalabalıklarla karşılaştırıldığında oradaki beş bin delege zavallı bir öbek durumundaydı. Bu tür vesilelerde gençlik ordularının görece refah durumunun sergilenmesine alışmıştık. Bunlar ise kötü beslenmiş ve sakildi, bir kısmının sağlığının kötü olduğu açıkça belliydi. Canlı bir gelecek olarak içlerinde taşıdıkları özgüven gitmiş. Ciddi, kinik ruh halindeler.

Oraya ulaşmak hepsi için de hayli zor olmuştu, ben onların engellenmemesi için talimat verdiğim halde -gerçi talimatlarıma uyulacağından emin değildim. Pek çoğu uzun mesafeler boyunca yürümüştü: özellikle Avrupalıların çoğu için bu geçerliydi.

Küçük hırsızlıklar ve yağmacılık daha delegeler gelir gelmez başladı, ama sorumluluklarına hitap edilmesiyle anında durdu. Ama iş işten geçmişti ve daha önce bu törenle "onurlandırıldıkları" söylenen yöre sakinlerini sessiz, asık suratlı, seyreden bir kalabalık olarak gözünüzün önüne getirmelisiniz, sürekli kampın etrafında toplaşıyorlardı ve zaman zaman yüzlercesi bir aradaydı.

Organizatörler muhafızlar, nöbetçiler, güvenlik için gerekli her şeyi ayarlamıştı, ama bunlar daha en başından daha ziyade iç gerginlikler açısından düşünülmüştü. Irkların kampa eşit oranlarda dağıtılması ön görülümüştü, ama "duruşma"nın konusu anında gücünü gösterdi ve beyaz ırk bir azınlık olarak tecrit oldu, kamp içinde kamp olarak ayrı nöbetçileri ve muhafızlar oldu. Daha en başından baş savcının aslında beyaz olduğuna ilişkin şakalar, genellikle dostane türden, yapıldı. Daha ilk günden tüm kesimler arasında, siyahlar, esmerler, sarılar, soluklar ve beyazlar arasında, bir şarkı çok rağbet gördü: "Benim Hintli bir ninem var." Ve tabii şarkı bol bol uyarılama geçirdi, en sık söyleneni de "Benim beyaz bir ninem var," oldu. Bazen tüm kamp "Benim bir ninem var" diye şarkı tutturuyor -beyaz, siyah, esmer, İrlandalı, Afrikalı, Eskimo, diye uyarlayarak, hepsi aynı anda söyleniyor, herkes avazı çıktığı kadar bağıriyordu ve bu törenin tarzı ya da simgesi olan bir ruh haliyle: alaycı, kinik bir

nihilizm, ama neşeli bir ton da eksik değildi.

Kim yazıyor bu şarkıları? Nereden geliyorlar? Halkın gücü gerçekten de büyük!

Aşırı sıcaktı. O ayın temel olgusu buydu, her şeyin önüne geçiyordu. Büyük ve kalabalık toplantı çadırları kısmen birtakım asırlık zeytin ağaçlarının gölgesindeydi, ama çadırların çoğu güneşin altındaydı. Kamp günden güne kızıştı, fırına dönüştü. Su kıttı. Sıhhi düzenlemeler ancak idare ediyordu. Sonuna doğru, kamp çekilmez bir yer olmuştu. Arada birkaç kere yağmur yağmış olmasaydı, burası daha birinci haftanın sonunda tahammül edilmez halde olacaktı.

Birkaç saatimi, ajanların raporlarını tekrar okumaya ayırdım ve bunun sonucunda olayı yeniden değerlendirdim. Düşündürücü bir şey var. Bu gençlerin parlak organizatörler olduğunu zaten biliyorduk: gerçekten de onlardan öğrenecek şeylerimiz var. Ama bu seferki, sıradan sağduyu ve hatta doğru zamanlamanın ötesindeydi.

Bu “duruşma”nın başlangıçla neredeyse bir şaka gibi başladığını hatırlatmak isterim -daha olay hakkındaki ilk haberde bile hep bu hava vardı. “Çocuklar bizimle yine alay ediyor” -ya da o türden bir hava. Irk meselelerinde her yerde sergilenen tutkudaki gerçek ve derin şiddeti göz önüne aldığımızda, zevksiz, her şeyden önce de anlamsız görünüyordu. Ama sonra aldığımız raporlardan, hepsinin de bunu ne kadar ciddiye aldığı belli olmaya başladı. Sonra, bu iş için yaptıkları hazırlıkların geniş kapsamı görüldü -Güney Afrika ziyareti örneğin, dünya gençliği tarafından hazırlandı ve ilgiyle izlendi. Ve nihayet, orduların en yüksek rütbelilerinin katılımı ve hepsinin üstüne üstlük, tüm kilit anlarda ortalıkta dolaşan George Sherban’ın varlığı. Kazara ortadan kaldırılması tavsiyesi verildi, ama emirler, elindeki kozlarını göstermesi için zaman tanımak amacıyla durduruldu -ve kozlarını ortaya koyduğuna inanıyorum.

Devam ediyorum. Neden Yunanistan? İlk başlarda ortalıkta dolaşan sürüyle söylentilere göre “duruşma” İspanya’daki boğa güreşi arenalarından birinde yapılacaktı, ama gayet isabetli bir propaganda eşliğinde, “bunun konu hakkında önyargı yaratacağı, arenaların kan dökülen yerler olduğu” belirtildi. Yorumsuz. Ya Yunanistan’daki amfiteatrlar? Avrupalılar için bunlar, uygarlık ve kültürü temsil ediyor. Eski Yunanlılar, pek de barışsever ya da özellikle istikrarlı ya da demokrat bir halk değildi -köleci bir devletti, kadınları hor görüyorlardı, eşcinselliğe hayranlık duyuyorlardı- ama “batılı gelenek” içerisinde saygı görüyorlardı. Yorumsuz. Amfiteatrlar, etrafında sıralar gibi taş oturma yerlerinin daire şeklinde dizili olduğu yuvarlak boş alanlardı. Üstü açık. İklim yakıcı sıcak ya da keskin soğuk oluyor. O zamandan beri iklim mi değişti, eski Yunanlılar soğuk ve sığa karşı duyarsız mıydı?

“Duruşma” organizasyonu meseleyi şöyle çözdü. Günü geceye çevirdiler.

Her gün akşam üstü saat beşte, kavurucu sıcak geçtikten sonra başlayacak ve gece yarısına kadar sürececek birer oturum planlanmıştı. Sonra salata, tahıl ve ekmekten oluşan bir yemek yeniyordu. “Duruşma” tekrar sabahın dördünde başlıyordu ve sekize kadar sürüyordu. Ekmek ve meyve servisi yapılıyordu. On iki ile dört arasında, her gece, enerjik tartışmalar ve münazaralar yapılıyordu -gayrı resmi türden. Tüm kampın sabah dokuzdan dörde kadar uyuması ya da dinlenmesi isteniyordu. Ama bunun imkânsız olduğu görüldü. Çadırların içindeki sıcak aşırıydı, yeterince gölge yoktu. Kimisi ayaküstü düzenlenen idarelik barınaklarda ya da toplantı çadırlarında uyumaya çalıştı, ama fiilen, tüm ay boyunca kimse fazla uyumadı.

Müslümanlar nedeniyle, ayrıca düzeni sağlama güçlüğü yüzünden de, kampa hiç alkol getirilmemesi rica edilmişti. Buna saygı gösterildi, en azından başlangıçta.

Arenanın stadyum lambalarıyla aydınlatması için istenen izin, tarafımızdan verilmemişti, hatta onlara her türlü elektrik vermeyi reddetmiştik. Bu, hayli ilginç sonuçlara yol açtı. Aslında, aşırı sıcaklığı bir yana bırakırsak, aydınlatma “duruşma”nın en önemli etkeni oldu.

Arenanın kendisi, etrafına aralıklarla dizilen meşalelerle aydınlatılmıştı. Meşaleler, sıkıştırılmış ve üzerine ecza sürülmüş köklerden yapılmaydı, her yerde rastlanan cinsten. Parlak bir mehtap varken meydana zaten kolaylıkla görmek mümkündü. Mehtap ışığı yokken her şey belirsiz seçiliyordu.

Gözümüzün önüne, arenadan yükselen oturma sıralarını, mehtapla ya da yıldızlarla aydınlanmış halde, ama başka bir aydınlatmadan yoksun ya da meşalelerin cılız ışığını getirmeliyiz. Bu sahne, muhbirlerimin tümünde çok derin etki bırakmış. Işık durumu yüzünden “duruşma”nın gece oturumlarının daha duygusal ve kontrolü daha zor geçtiği açık.

Büyük amfiteatrın üst kısmı boyunca muhafızlar vardı ve her oturumda bunlar nöbet değişiyordu ve hiçbir ırkın ayrıcalık talep edemeyeceği bir düzenleme yapılmıştı. Muhafızlar çift sıraydı, bir sıra oturma yerlerindeki kalabalığa dönüktü, öteki sıra dışarıya dönük duruyordu, çünkü köylüler izin verildiği kadar çok yaklaşıyorlardı. Günler geçtikçe bu davetsiz misafirlerin sayısı kabardı, bu da organizasyon ve hijyen sorunlarını artırdı. Hemen hemen tümü yaşlı ya da çok yaşlıydı ya da, küçük çocuklardı. Hepsi de çektikleri sıkıntılardan dolayı kötü haldeydi. Gençlerin daha iyi durumda olmayışı onları yumuşatıyor gibiydi ve bir miktar kardeşlik havasına izin verdi.

Şiddet, kırıp dökme, kötü hisler bakımından bu kadar çok fırsat tanıyan, ama bu kadar az olaya neden olmuş başka hiçbir organizasyon görmüş ya da duymuş değilim.

Şimdi, “izleyicilerin” -aslında böylesine tutkulu katılımcılar için yanlış kelime- aşağıda sahne üzerinde neler gördüklerini anlatmak istiyorum.

Daha en başından şaşırtıcıydı. “Duruşma” her bakımdan görsel olarak çarpıcıydı... tesadüf değil tabii.

Arena hiçbir şekilde süslenmemişti, ne sloganlar, ne pankartlar, ne bayraklar -yangın tehlikesi nedeniyle. Sadece meşaleler vardı, otuz taneydiler, her birinin başında iki meşaleci. Bunlar Benjamin Sherban’ın Küçük Gençlik kıtasındandı, on yaşlarında filan, erkekler ve kızlar eşit sayıda, çoğu, ama hepsi değil, esmer ya da siyah. Orta sahne ise, hepsi de sorumlulukları olan çocuklarla çevriliydi, çünkü meşalelere dikkat edilmesi, tükendikçe yenilenmesi gerekiyordu, bu da saat başı oluyordu. Aslında üç, dört saat yanacak meşaleler bulunabilirdi, ama bunlar seçilmedi. Çocuklar törenlerin aslında önemli bir yönünü kontrol ediyordu, bu da “izleyiciler” yerlerine oturur oturmaz bir mesaj veriyordu. “Yeni-yetmeler,” “çocuklar”, “mirasçılar”, orada oturdukları her an, yakında “mirasçıların” en yeni kesimine yerlerini bırakmak zorunda kalacaklarını düşünmeye zorlanıyordu. Arenanın her iki yanında birer küçük masa ve birer düzine sandalye duruyordu. Hepsi buydu. Konuşma tonu, düzenlemeler, atmosfer, bütün organizasyon boyunca serbestti.

Davacı tarafında, koyu ırklar adına George Sherban duruyordu. Belirli bir ırksal melezlemeye özgü fildişi rengi bir teni var, ama saçları siyah, gözleri siyah, rahatlıkla bir Hintli ya da bir Arap olarak görülebilirdi. Ama görünüş olarak beyaz deriliydi. Onun yanında ise sürekli değişen, her türlü ten renginden başkaları yer alıyordu.

Savunma tarafı da görsel bakımdan aynı derece kışkırtıcıydı. Beyazlar her zaman aralarına birkaç esmer ve siyah insan alıyordu.

Her iki tarafta da katılımcılar grubu oturumdan oturuma değişiyordu ve oturumlar boyunca arenadan izleyici sıralarına ve sıralardan arenaya sürekli bir hareket vardı. Hiç kuşku yok ki bu, gayrı resmiliği vurgulamaya yönelik bir politikanın gereği idi. Savunma vekili John Brent-Oxford, orada

bulunan tek yaşlı kişiydi. Daha önce de belirttiğim gibi, bunu, beyaz tarafı zayıflatmaya yönelik kasıtlı bir seçim olarak yorumlamak mümkündü. Beyaz saçlıydı, kırılıyordu, açıkça rahatsızlık çekiyordu ve oturmak zorundaydı, oysa ötekiler ayakta duruyor ya da dolaşıyordu. Bu yüzden kendini göstermenin incelikli numaralarından -ani jestler; ya da bir hareketin tam ortasında, yeni bir düşünceye kapılmış gibi durmak; ya da kollarını arkasına kavuşturup başını kaderin tehlikelerine karşı açmak gibi - yararlanabilecek durumda değildi, oysa bütün bu küçük numaraların çok etkili olduğunu gayet iyi biliriz. Acınası varlığından ve pek güçlü olmayan sesinden başka hiçbir şeyi yoktu, ama sesi kararlı ve inançlıydı.

Bütün oturumlar boyunca, ki bu nokta hiç kimsenin gözünden kaçmadı, Benjamin Sherban'ın Çocuklar Kıtası'ndan iki çocuk, biri beyaz, öteki zeytin siyahıydı, bu çocuk İngiltere'nin Liverpool kentinden bir Britanyalıydı. Bu iki çocuk, çok geçmeden duyuldu ki, onunla özel bir bağa sahipti, ana babaları öldüğünden beri adam onlara dostluk göstermişti. Kısaca, onları yetiştiren baba konumundaydı.

Benjamin Sherban hemen hemen sürekli olarak beyaz adamın sandalyesinin arkasında bulunuyordu; bir tür çocukların sorumluluğunu üstlenmiş havasıyla. Çocuklar Kampı'ndaki mevkisi herkesçe biliniyordu ve etkili oluyordu.

Muhbirlerimin tümü de, istisnasız olarak, arenanın bu düzeni karşısında şaşkına düşmüştü: kesin ayrımların olmayışı, öfke duyacakları açık seçik hedef bulunmayışı, onları şaşırtmıştı. Şunu belirtmeliyim ki, bu "duruşma" boyunca aldığım raporlar sıkıcı olmaktan çok uzak: Keşke bunu daha sık söyleyebilseydim.

Şimdi gelelim, orada bulunanların neler duyduğuna. Şimdi ilginç bir noktaya geliyoruz. Tüm diğer talimatlarım -askeri birlik sevki, ek tayınlar, su tesisatı için yüksek depolar, uygun aydınlatma-yukarıdan durdurulduğu halde bir tanesine izin verilmişti. O da hoparlör teminiydi. Oysa hoparlörler hiç kullanılmadı.

Hoparlörlere neden izin verilmişti? Belki bu konu atlanmıştı! Her idarecinin zamanının önemli bir kısmının, aslında görevlilerin ihmalinden başka hiçbir nedeni olmayan birtakım olayların içsel anlamlarını merak etmekle geçtiğini herhalde uzun uzadıya söylemem gerekmez.

Organizatörler bunları neden kullanmadı?

Bunun etkisi olumsuzdu, gerilimi ve tedirginliği artırdı. Akşam üstü beşten gece yarısına kadar sıkış sıkış taşların üstünde oturmak, bir yandan duymak için kendini zorlamak; sabahın dördünden havanın iyice ısındığı sekize kadar sert ve pürüzlü bir yüzeye dolmuş halde oturmak -bunun genel sıkıntıyı azaltacak bir şey olarak düşünülmüş olması mümkün görünmüyor.

Ajanlarımdan biri, Tsi Kvang (Uzun Yürüyüşün kahramanlarından birinin torunu), her şeyi gözlemleyebilmek amacıyla amfiteatr tribünlerinin üst sıralarından birine oturmuştu. Bildirdiğine göre, her heceyi yakalayabilmek için kendini zorlaması gerekeceğini fark ettiğinde, öfkelenmişti. İzleyici sıralarında mırıltılar ve şikayetler yükseldi. Bağırışmalar oldu: Mikrofonlar nerede? Ama bu bağırışmalar duyulmazdan gelindi ve kendi hallerine bırakılan bu beş bin delege, "yetkililerin" (bize imada bulunarak ve bu vesileyle gerçekten de yerinde olarak) onlara sadece ek tayınlar vesaire tahsis etmeyi reddetmekle kalmadığı, "hatta" mikrofonlara bile izin vermediği sonucunu çıkardılar.

Tsi Kvang, bulunduğu üst sıralardan "sanki küçük kuklaları seyrediyor gibiydik," diye yazıyor. "Bunun rahatsız edici bir etkisi vardı." Ve hissettiği, "sanki bu olayın önemine yönelik bir hakaret" idi. (Ajanlarımızın tümü de tabii ki duygusal olarak kendilerini tamamen anti-beyaz taraf ile özdeşleştiriyordu ve duruşmanın beyazları salt vahşiler olarak teşhir edeceğini umuyorlardı. Nitekim

bir dereceye kadar öyle oldu. Başka nasıl olsundu ki?)

Mikrofonların yokluğu karşısında, sadece insanların doğal sesleri vardı, o çok aşağıda bulunan küçük alanda söylenen her şey (bunları yazarken, sahneyi Tsi Kvang'ın gözleriyle görüyorum) basit olmak zorundaydı, çünkü bağırılması gerekiyordu. Ve bu da, bu seyirlik olayın heyecanını artırıyor, çünkü söylenen başka her şey gayrı resmi kalıyordu. Ve rahat. (Orada durması gereken muhafızlar hariç tabii.) Ama söylenenler, neredeyse sloganlara indirgenmek durumundaydı ya da en azından basit beyanlara ya da sorulara, çünkü tribünlerin biraz yukarısındakilerden hiçbiri herhangi bir karmaşık argümanı, hukuki hoşlukları duymayacaktı.

Orada bulunan herkes -ve hepsi de akıllarında bir dolu tarihi örnekle, kendilerine ait anılarla ya da ebeveynlerinin ya da atalarının gördüğü zulümlerin, kötü muamelelerin tecrübeleriyle gelmişti-, orada bulunan her kişi nihayet (Ajan Tsi Kvang'ın ifadesiyle) gerçeği duymanın arzusuyla yanıp tutuşuyordu.

“Duruşma” doğrudan, daha ilk akşam başladı. Delegeler hâlâ gelmeye devam ediyordu, bitkindiler, bazıları açlık çekmişti. Seyrek ağaçların altındaki kavrulmuş otların üzerindeki derme çatma masalara sürahiler ve yöre ekmeğiyle dolu sepetler konmuştu. Bu stoklar anında eridi ve herkes, onları bekleyen kıtlığın işaretlerini kavradı. Çadırlar birkaç dönüme yayılıyordu. İlk yağmalar meydana gelmiş ve durdurulmuştu. Binlerce genç insan etrafta dolanıyordu. En kuzeylerden gelme bazıları, İzlandalılar, İskandinavlar, sıcaktan harap oldular. Alevler içindeki gökyüzüne özellikle dikkatimi çeken, Ajan Tsi Kvang oldu. (Bu bayan Tsi Kvang, kuzey eyaletlerinden gelme.) Cırcır böcekleri büyük bir gürültü çıkarıyordu. Her zamanki gibi hiç yoktan bir sürü köpek bitmişti ve buldukları her şeyi koklayıp duruyordu. Saat tam dörtte, “duruşma”nın hemen başlayacağı lafi ortalıkta dolaştı. Ve yolculuk yorgunu, aç delegeler kavurucu gökyüzünün altında, hiçbir ön hazırlık yapılmamış o yerde, yanan taş oturma sıralarında öbekleşirken bile, iki rakip grup arenaya girdi ve yerlerini aldı. Meşaleler henüz tutuşturulmamıştı elbette, ama çocuklar yerlerindeydi, meşale başına ikişer tane.

Küçük ahşap masaların üstünde ne kitap, ne kağıtlar, ne notlar -hiçbir şey yoktu.

George Sherban, gölgenin yayılmaya başladığı taraftaki masanın başına oturmuştu. Öteki tarafta ise tamamıyla güneşin altında, kırılğan yaşlı adam, beyaz vahşi oturuyordu; geçmişini tabii ki hepsi biliyordu, çünkü dedikodu, bilgi aktarmanın en doğru yolu olmasa bile, en hızlısıdır. Tribün sıralarındaki her genç insan George Sherban'ın kimi olduğunu ve o vahşinin de eski İngiliz solundan birisi olduğunu, halka karşı suçlardan dolayı hapsedilip sonra topluma kazandırıldığını ve buraya, gençlik orduları tarafından, imkânsız bir davayı savunması için getirildiğini biliyordu.

Sabırsız bir kalabalıktı. Sert taşların üstünde kıpırdanıp duruyorlar, aşırı sıcak, mikrofonların yokluğu ve “duruşmanın” pek çok delege daha gelmeden başlaması yüzünden, söyleniyorlardı. Yıllardır ya da aylardır görüşmemiş olan, belki de dünyanın öteki ucundaki bir konferanstan tanışan kişilerin selamlaşmaları sürüyordu. Ve arka planda bir çaresizlik ve endişe havası vardı, bunun o anki sahneyle hiçbir ilişkisi yoktu, aksine, genel olarak hepimizin, savaşın açıkça yaklaştığı düşüncesinden kaynaklanıyordu. Ama o durumda bile, daha davacı ile davalı arasında doğru dürüst bir söz söylenmeden, “duruşma”nın insanlığın gerçek sorunlarında merkezi bir rol oynamaktan uzak olduğu, herhangi bir sınıf ya da ırka karşı kayda geçmiş tüm suçları tarif etmeye yeterli olmadığı herkes için açıktı -bunu anlayışınıza güvenerek söylüyorum, çünkü bu geri kalmış illerdeki uzun sürgün yıllarımın (ya da bana uzun görünüyor) meseleleri doğru bir sınıfsal bakış açısından görme yeteneğimde herhangi bir yumuşamaya neden olduğunun düşünülmesini istemiyorum. Ama insanlığın

hali gerçekten vahim ve o beş bin kişi, dünya gençliğinin o seçilmiş “kaymağı” için, bütün o acınası yıpranmış aç çaresizlikleri içinde ve o ortamda yüz yüze oturup da belirli olguları açıkça görmemek mümkün değildi.

Yerleşip ortama alışmak, görebildiklerini -görmeye zorlandıkları şeyleri- içlerine sindirmek için onlara ancak yarım saat süre tanınmıştı ki, George Sherban masadan iki adım öne çıkarak, şu sözlerle “duruşma”yı açtı:

“Bu duruşmada beyaz olmayan ırkları temsil etmek üzere seçildim,” dedi ve onu seçen kırk kadar grup, örgüt, ordunun adlarını saydı. Ajan Tsi Kvang, derin bir sessizlik oluştuğunu farketti. Çünkü birden bire kıpırdanmalar, fısıltılar ve öksürükler kesildi ve hepsi de, herhangi bir şey duyabilmek için tamamen sessiz durmaları gerektiğini anlamışlardı. Ve bu, bu adamın sahneye çıkışına ilişkin beklentilerine yönelik kışkırtmayı içlerine sindirmek için ilk fırsatları oldu.

Elinde bir liste yoktu, anma bazıları hayli uzun ve birçoğu da kulağa saçma ölçüde bürokratik gelen (bu yorumu, bazı örgütlenme biçimlerinin kaçınılmaz saçmalığı hakkındaki eski anlayışımıza dayandırıyorum) bütün o isimleri tamamen ezberden sayıp döktü. Orada gayet sakin, dingin ve gülümseyerek durdu; bunlar Ajan Tsi Kvang’ın terimleri.

İki adım geri çekilip bekledi.

Sonra sandalyesindeki yaşlı adam sözü aldı. Sesi George Sherban’ınkinden daha zayıftı, ama berraktı ve sessizlik tamdı. Bana öyle görünüyor ki bu, nefret ya da hor görmenin ötesindeki bir sessizlikti, çünkü Ajan Tsi Kvang bile onun “Hakkında düşünmek zorunda olacağınız bir görünümü vardı” diye yazdı. Bunun önemli bir nedeni kanımca, gençlerin çoğunun yaşlı ya da yaşını başını almış bir kişiyi yılda bir -hatta birçokları için on yılda bir- ancak görüyor olmasıdır; bunun dışında olsa olsa, kendilerinden korku içinde kaçışan antika yaratıklar olarak ya da sokaklarda giysili iskeletler halinde Ölüm Mangaları’nı beklerken ya da belki de, ihmal veya açlıktan ölmek üzere birtakım kurumlarda unutulmuş halde rastlıyorlar onlara. Gençler yaşlıları görmüyor. Yaşlıları görmeye programlanmış değiller. Yaşlılar onlar için iptal edilmiş, olumsuzlanmış, silinmiş, Tsi Kvang’ın büyük bir mutlulukla dile getirildiği gibi “tarihin şerefli sayfalarından çıkarılmış” durumda. “Gözlerimi bu yaşlı suçlu unsurdan alamıyordum,” diye yazıyor Tsi Kvang. Onu görmek için, “doğru ve somut bir lanetleme” ile doldurmuştu. Onun yeryüzünden “bir böcek gibi” silinip atılması gerektiğini hissetmişti. Ve raporunda, böyle bir ortamda makul sayılabilecek benzer başka ifadelere yer veriyor. Bu ajandan hayli sık alıntı yaptığım dikkatinizi çekmiştir -ve bu anlatım boyunca daha da alıntı yapmayı düşünüyorum- bunun nedeni, onun bakış açısının klasik doğruluğudur. Onun her zaman uygun düşen yorumu sunacağına güvenebilirsiniz. Diğer ajanların hiçbiri onun düzeyinde değil, ama olayı isabetli ve değişik açılardan görme çabamda yararlı oldular. Yaşlı hayaletin söylediği, beyaz ırkları temsil etmekte olduğuydu ve o noktada yuhalama ya da tezahürat tepkileri gelmedi, sadece sessizlik vardı -ve temsil görevini kendisine verenlerin ... ama bu noktada yerkürenin dört bir yanına ait uzun bir örgütler listesi gelmedi, sadece “Gençlik Ordularının Birleşik Koordinasyon Komitesi”nin adını verdi.

Sandalyesinde sessizce oturdu, bu arada George Sherban yeniden ileri çıktı ve yüksek ve berrak bir sesle, kelime öbekleri arasında ara vererek ve gözlerini tribünlerde dolaştırarak, şu sözleri söyledi:

“Bu duruşmayı bir suçlamayla açıyorum. İşte suçlama. Bu dünyanın beyaz ırkları dünyayı mahvetti, yozlaştırdı, dünyayı harap eden savaşları mümkün kıldı, hepimizin korktuğu savaşın temelini attı, denizleri, suları ve havayı zehirledi, her şeyi kendi zimmelerine geçirdi, kuzeyden güneye, doğudan

batıya, tüm dünyanın iyiliklerini ziyan etti, başkalarına karşı her zaman kibir, horlama ve barbarlıkla davrandı ve her şeyden önemlisi, en büyük suç olan budalalık suçunu işledi -ve şimdi bu ırkların üyeleri, katiller, hırsızlar ve yıkıcılar olarak, hepimizin kendini içinde bulduğu korkunç durumun cezai sorumluluğunu, suçunu kabul etmek durumundadır.”

Bütün bu sözler boyunca çıt çıkmamıştı, ama bitirip de geri çekildiğinde, o büyük kalabalık öyle bir uğultu, bir tıslama çıkardı ki, “vahşilere küfretseydik, onlara hakaretler yağdırsaydık, asla böylesi ürkütücü bir hava oluşmazdı.” Bu, Tsi Kvang’ın değil, ajanlarımızdan bir başkasının yorumu. Tsi Kvang raporunda şöyle dedi: “Tarihin sanık sandalyesinde oturan bu suçluların rezilliğini ortaya dökmek için altına bakılmadık tek bir taş bile bırakılmamıştı.” Diğer bir yorum ise Benjamin Sherban tarafından yazılan ve tarafımızdan ele geçirilip kopyası çıkarılan bir mektuptan: “Göz boyacılık her zaman için benim hava ve su kadar alışık olduğum bir şey olmuştur, ama sana yemin ediyorum, apaçık korkunç ikiyüzlülüklerden artık bunlara tepki veremeyecek kadar çok yiyip içmiş olmasaydım, o uğultu karşısında korkudan ölürdüm.” Bu alıntıyı, her zaman takdir edilmeyi hak eden ve güvenilir Tsi Kvang’ınkiyle oluşturduğu karşıtlık bakımından sunuyorum. (Benjamin Sherban’ın savunma vekilinin hemen arkasında durmakta olduğunu hatırlayacaksınız.)

Beyaz ekibin davasını ancak büyük güçle savunduğu, doğruca önüne baktığı ve onlara gözlerini diken esmer, siyah ve altın sarısı yüzlerle göz göze gelmediği, konumunu ancak büyük bir irade sergileyerek savunduğu açıkça belli oluyor. Uzun ve kesif bir sessizlik oldu. Yaşlı adam kıpırdamadı. Sandalyesinin iki yanındaki çocuklar özellikle başlarını kaldırdılar, sıralardaki insan yüzleri arasında bakınıp durdular. Benjamin Sherban’ın ise ona özgü avare ve âdetâ rahatı yerinde duruş takındığı anlaşılıyor.

Güneş alçalmaktaydı, gölge George Sherban’ın ekibinin bulunduğu kısmı sarmalamıştı ve akşam inmişti: sıcak, tozlu, rahatsızlık verici bir akşam.

“Şimdi ilk tanığımı çağırıyorum,” diye bağırdı George Sherban -ve sonraki birkaç gün boyunca bir daha ağzını açmadı. “Duruşma” sürerken asla devamsızlık etmiyordu, ama davacı taraftaki grubun içinde öne çıkmadı.

İlk tanığın seçimi dahiyaneydi. (Belirli bir görüş açısından.) Şansi eyaletinden bir delegeydi. Aşağı yukarı yirmi yaşında bir kız. Elbette iyi beslenmiş ve güzel giyinmişti ve sağlıklı görünüyordu, anında atmosferdeki gerginlik kayboldu. Bizler pek popüler değiliz. Üstünlüğümüzün karşısında ödediğimiz bedel bu! (Gidişatın incelikli ve gerekli, sıklıkla da ironik değişimine ilişkin eski anlayışımızı kast ediyorum.) Yani, Çin gençliğinin doğru davranmadığını söylüyor değilim. Aksine, nerede bulunurlarsa bulunsunlar, her zaman doğru davranışı gösteriyorlar. Ama gerçek şu ki, İyiniyetli İdaremizin doğası gereği bazı avantajlardan yararlanıyorlar ve -kısaca- dezavantajlı Avrupalılar ve Oluşan Uluslar için kendilerini onunla özdeşleştirmek kolay değildi. Ajanımız Tsi Kvang, ilk tanığın Çinli olmasından memnuniyet duyduğunu, ama sonra “bundan rahatsız” olduğunu, çünkü bunun “enine boyuna tahlil yapmadan kavrayamayacağı bir şekilde uygunsuz kaçtığını” belirtti. Talihsiz Benjamin Sherban’ın yorumu ise: “Kalabalık ne kadar ilginç bir şeydir! Kararsız unsurların bir mozayiği mi demeli? Şeytan yazılardan alıntı yapıyor olsaydı...”

Tanık on beş dakikayı geçmeyen bir süre içinde, yavaşça ve berrak bir dille -herkes bu tarzda konuşmak zorundaydı- beyaz ırkların Çin’e karşı işlediği suçları saydı ve (neredeyse her tanığın sonuç ya da özet sözleri böyleydi) şöyle bitirdi: “...ve her zaman hakaretimiz ve insanlık dışı horlamalardan ve budalalıktan ve Çin halkını ve şanlı tarihimizi yok saymaktan suçludurlar.”

Artık saat neredeyse yediydi, hava iyice alacakaranlığa gömülmüştü. Tribünler yarı karanlıktı.

Sözlerini tamamlayan delegemiz diğerleriyle birlikte gölgelerin içinde durmak üzere tribüne dönerken sıralardan tezahürat ve alkış yükseldi. Ama bu alkış, eğer -örneğin- Amerikalı bir Kızılderili konuşmuş olsaydı, (bunu hayal kırıklığı ruh hali içinde söylüyorum) “tanıkların” ilkine yapılması beklenecek ve yeri göğü inletecek olan gürültülü alkış gibi olmaktan uzaktı. Hayır, duygusal termometre düşmüştü ve çeşitli ajan raporlarını incelediğinizde, bunun gözünüzden kaçması imkânsızdı. Dahası, -tamamen yetenezsiz olmadığımı umarak- binlerce kamu gösterisini organize etmiş birisi olarak yazıyorum bunları.

Sonra meşaleler yakıldı. Bu şöyle yapıldı: tribünlerin arasındaki dört merdiven boyunca ışıltı ışıltı yanan meşaleler inmeye başladı ve meşalelerin altındaki karaltılı şekillerin de biraz sonra, altın sarısı, esmer, siyah ve beyaz çocuklar olduğu görüldü. Elllerinde meşalelerle arenayı koşarak geçtiler, kaçınılmaz olarak, olimpiyat oyunlarını ve geçmişteki benzer duygusal uluslararası törenleri hatırlatan duyguları canlandırdılar ve meşaleleri, orada bekleyen çocuklara verdiler. Çocuklar, ait oldukları çeşitli örgütlerin üniformalarını giymişti. Arenanın duvarlarından sarkan kök demetlerini tutuşturmak için parmak uçlarında yükseldiler -bu ayrıntıya ajanlarımızın hepsi yer verdiği için, büyük bir etki bıraktığı anlaşılıyor. Meşaleler peş peşe tutuştu ve arenayı ışıklandırdı. Bu küçük tören büyük bir dikkatle izlendi. Bir takdir mırıltısı yayıldı. Bu mırıltının anlamı ise ajanlarımız tarafından farklı farklı yorumlandı.

Aydınlatma töreni bir miktar zaman aldı. İlk defa yapıldığından aksaklıklar da oldu. Meşalelerden biri yerinden düştü, iki çocuk geriye kaçtı, hemen arkasındaki sıradan daha büyük bir kız atıldı ve işi üstlendi, meşaleyi yeniden yuvasına yerleştirdi ve çocuklara yeniden tutuşturmaları için yardım etti; ustaca -ve tehlikeli bir şekilde- sıralardan aşağıya taşınmış olan bir meşaleden arta kalanları kullandı: bütün bunların önceden planlanmadığı ve örgütlenmediği belli oluyordu, bu da gayri resmi atmosferle uyum içindeydi. Bir başka meşale fazla parlak yanıyordu ve biraz üstündeki sırada oturan insanların hemen yakınına kıvılcımlar ve korlar sıçratıyordu ve yerinden indirilip, söndürülüp, başka bir yere konması gerekti. Bütün bunlar yapılırken atmosfer gevşek ve rahattı, delegeler birbirleriyle sohbet ediyordu ve hava iyice kararmıştı. Sıcak ve tozlu bir karanlıktı, yıldızlar ise ortalığı canlandırarak kadar parlak değildi. Aşağıda, iki rakip grup yüz yüze bakıyordu. Ve titreyip parlayan ışığın içinde yaşlı beyaz adam, biri beyaz, biri siyah iki çocuğu iki yanında olduğu halde gayet kıpırtısız, güçlü bir eda ile oturuyordu.

Mehtap, alçaktaki bir bulut sırasının içinden çıkıverdi. Bunun bir sahne düzenlemesi olduğuna yemin ederim! Yarımdaydı, ama parlaktı ve Venüs hemen yakınındaydı. Bir meşale alayı ya da bayrak gösterisi ya da ejderha dansı için mükemmel bir sahne düzeni olabilirdi.

Birkaç dakika hiçbir şey olmadı. Herkesin sahnenin güzelliği, arenanın ciddiyeti karşısında suskunlaştığı belli oluyor. Sonra, davacı taraftaki grubun kendi arasında konuştuğu görüldü. Gayri resmi şekilde. Her şeyin gayri resmi şekilde yürütüleceği daha en başından belli edilmiş ve sonra da doğrulanmış ve tekrar doğrulanmıştı. Her iki gruptan bazı insanlar daha şimdiden oradan çıkıp tribündeki sıralara gitmiş, yerlerini yenileri almıştı -sürekli bir gidip geliş hali. İlk “tanık”, Çin heyetinin arasına geri dönmüştü. Çin heyeti gayet görünür ve belirgin bir şekilde en iyi konumdaki bir bloğa, alt sıralarda ve iki grubun tam orta hizasına yerleştirilmişti. Özel bir konum verilmiş ve bir bayrakla işaretlenmiş tek ulusal grup buydu -başka bir deyişle, “duruşma” boyunca dikkatin yöneltildiği tek grup buydu.

Birkaç dakika daha yıldızların ışığında, yükselen mehtabın altında ve arenanın loşluğunda ve elbette yiğitçe ve ciddiyetle parlayan meşalelerin bakımını yürüten çocukların sevimliliği ile geçti -

sonra gruptan biri, ama George Sherban değil, öne çıkıp suçlanan tarafla görüştü, sonra aynı kişi, bir kız, seslenerek tarafların duruşmanın açılmış olduğu üzerinde fikir birliği içinde olduğunu, herkesin meseleyi bildiğini, insanların yorgun ve aç olduğunu, belki de duruşma sadece bu geceliğine erken bitirilse iyi olacağını duyurdu. Herkes onaylıyor muydu?

Hiç kimse itiraz etmedi.

O halde, diye seslendi, yemek bundan sonraki gecelerde olacağı gibi on ikide değil, bu geceye mahsus olmak üzere dokuzda verilecekti. Sonra da oturumların planını aktardı, hoşgörü ricasında bulundu, çünkü yiyecek bulmak kolay olmamıştı ve kısıtlı olacaktı, herkesin yağmacılara karşı uyanık olmasını ve yöre halkına saygıyla davranmasını istedi ve “önümüzdeki ay tahammüllerini ve sabırlarını sonuna kadar zorlayacağından, iyi niyet ve yoldaşça anlayışınızın büyüklüğüne sesleniyorum,” dedi.

Bu kızın “yıldızlardan biri değil de sıradan bir delege olması, çoğu kişinin onun kim olduğunu bilmiyor oluşu, iyi bir izlenim yarattı.

Delegeler yarı karanlıkta yollarını bulurken sıralar çabucak boşaldı. Kamp çok az ışıklandırılmıştı, yemek çadırlarında ve girişlerinde ve çukurların üstüne kurulmuş çadırlardan ibaret olan tuvaletlerin önlerinde gemici fenerleri asılmıştı.

Bu insanlar bir şekilde tıklım tıklım yemek çadırlarında karınlarını doyurdular.

Bu, “duruşma”nın ilk günüydü. Bunu kalabalıkla baş etme alanında bir mucize olarak değerlendiriyorum.

O ilk akşam yemeğinden sonra, çoğu kişi bitkin halde uyudu. Pek çoğu yemek çadırlarında, oldukları yerde uyudu, bir yandan servis yapanlar tepsileriyle onların üstünden geçiyordu. Kimileri bir şekilde, çadırlarının dışında uyudu -çadır içleri fazla sıcaktı. Görünüşte müthiş bir düzensizlik ortamıydı. Ama bu koşullarda bile beyazlar kendi oluşturdukları gettoya çekildiler ve muhafızlar yerleştirdiler.

Ertesi sabah saat dörtte, iki rakip grup, başlarında esneyen çocukların beklediği yeni yakılan meşalelerin ışığı içindeki arenada dururken, sıralar yarı yarıya dolmuştu ve o oturum boyunca yarı dolu kaldı, çünkü delegelerin pek çoğu kalkamayacak kadar yorgundu.

Böylece o dramatik sabah, oturumda baskı ancak yarı düzeydeydi ve saat sekizde gecikenler sendeleye sendeleye, dört saattir taş sıralarda oturmuş olanlarla birlikte yeniden ekmek ve meyve için yemek çadırlarına dolduğunda, kızıl sabah güneşi doğuyordu, hava tozlu ve çok sıcaktı ve pek çoğu duruşmayı ikinci elden öğrendi. İki “tanık” dinlenmişti, ikisi de heyecanla beklenen ve birinci derecede duygusal önem taşıyan tanıklardı. İlki Kuzey Amerika’nın yerli kabilelerinin temsilcisiydi, ikincisi ise Hindistan’dan gelen tanıktı. Amerika Birleşik Devletleri’nin güneybatısından Hopi kabilesinden genç bir adam tek başına arenanın ortasında duruyor, yarı boş sıralara sesleniyor, herkes onu duyabilsin ve görebilsin diye ağır ağır sağa sola dönüyordu ve ellerini ileriye uzatıyordu, sanki “kendini ve davasını bize doğru uzattığı ellerle sunuyordu, zavallı.” (Benjamin Sherban). Adam söze başladığında gece yıldızlarla doluydu. Sözüünü sürdürürken yıldızlar yavaşça söndü.

Avrupa, egemen sınıflarının aç gözlülüğü yüzünden sefil, açlık çeken insanlarla tıklım tıklım dolmuştu. Bu ezilmişler durumlarına karşı çıktıklarında kovuşturuldular, bir yumurta ya da bir dilim ekmek çaldıkları için bile asıldılar, kırbaçlandılar, zindana atıldılar... ülkelerini terk etmeye ve Kuzey Amerika’ya gitmeye teşvik edildiler, orada ise toprakla ve doğayla uyum içinde yaşayan Kızılderili kabilelerinin elindeki her şeyi sistematik olarak çaldılar. Bu beyaz hırsızların uygulamadığı hile, acımasızlık ya da vahşet kalmadı. Ülkeyi kıyıdan kıyıya doldurduklarından ve

hayvanları öldürdükten, ağaçları ve toprağı mahvettikten sonra, Kızılderilileri hapis bölgelerine kapattılar ve onlara kötü muamele ettiler. Kızılderililere ait bu büyük ülkede bulunma nedenleri, kendi türdeşlerinin açgözlülüğü ve acımasızlığı olduğu halde, bu kişiler yakın geçmişlerini unuttular ve kendileri de o hale geldiler. Çok geçmeden beyaz hırsızlar kendi aralarında zengin ve yoksul olarak bölünmüştü ve zenginler tarihteki tüm benzerleri kadar acımasız ve baskıcı ve diğer insanlara karşı kayıtsız oldular. Yoksulların emeğini sömürmeleri sayesinde yeni egemenler çok güç kazandılar ve sadece Kuzey Amerika'yı değil, dünyanın başka bölümlerini de sömürdüler. Onların işini yapmaları ve hizmetçileri olmaları için yine en acımasız ve gaddar biçimde Afrika'dan köleler ithal ettiler. Bir zamanlar, zengin, yoksul, sahip olma, mülkiyet gibi kelimeleri olmayan, hayatlarını dünyayı yöneten Büyük Ruh ile uyum içinde ve ona itaat içinde yaşayan insanların barındığı bu büyük ülke (elbette ki ajanların raporlarından alıntı yapmaktayım), bu zengin ve güzel ülke yozlaştırıldı, zehirlendi, silah cephaneliğine dönüştürüldü. Ve kıyıdan kıyıya, kuzeyden güneye, içinde yaşayan insanlardan her biri Büyük Ruh'a ibadet etmek yerine zenginliğin birikimine ibadet eder hale getirildi. Paraya. Mallara. Eşyalara. Yemeye. Kudrete. Beyazların en yoksulu bile boyunduruk altındaki Kızılderililere kıyasla zengindi. Yoksulların en mahrum edilmişleri, en çok sömürülenleri bile, buranın gerçek ev sahiplerine kıyasla yasa önünde ayrıcalıklıydı. Bu Birleşik Devletler -bu adı hor görüyle kullandı, tükürüncesine- utancın, gözü dönmüşlüğün, yozlaşmışlığın, kötülüğün yeriydi. Ve bütün bu suçlar, "ilerleme" adına -tükürerek söyledi- işlenmişti. Hepsi kendi kendini tebrik etme ve kendini onaylama ruh hali içerisinde yapılmıştı.

Ve nihayet özet, suçlama:

"Bu canice davranışın kökünde horgörü, kendine benzemeyenlerin küçümsenişi, mülksüzleştirip aşağı muamele yaptığınız insanların gerçek doğasını merak etmekten sizleri alıkoyan bir kibir, tevazu yokluğu ve tevazuya dayalı merak yoksunluğu yatmaktadır. Hakkınızdaki suçlama kibir, cehalet, budalalıktır. Ve tanrı sizi cezalandıracaktır. Büyük Ruh sizi cezalandırıyor ve yakında sizler bir anı, hem de utanç verici, çirkin bir anıdan başka bir şey olmayacaksınız." Bu sözler seslendirildi ya da yarı yarıya bağırıldı, kelime kelime ve genç adam yüzünü gökyüzüne çevirmişti ve elleri hep açık ve uzanmış haldeydi -bitirdiğinde gök ağarmaktaydı. Yaşlı beyaz adam kıpırdamadan ve sessizce oturuyordu.

Tam sessizlik. Hiç kimse kıpırdamadı.

Meşaleler tütüyordu ve çocuklar, George Sherban'ın yardımıyla, onları söndürdü. Cırcır böcekleri faaliyete geçmişti.

Bu konuşma boyunca, geç kalmış birkaç kişi kendine yol açıp sıralarda oturma yerlerine yerleşiyordu. Büyük amfiteatr hâlâ yarı boşken Kuzey Hindistan'dan genç bir kadın, Şarma Patel, gençlik orduları lideri ve herkesin bildiği gibi George Sherban'ın sevgilisi, ortaya doğru yürüdü.

Güzeldi ve herkesi etkiledi. Ajan Tsi Kvang onu "çarpıcı ve pek çok kişisel avantaja sahip" şeklinde tanımladı.

"Avrupa, çoğunlukla İngiltere, ama diğer ülkeler de, Hindistan'ı, Avrupa'nın hep yaptığı gibi, fethedilecek, sömürülecek, kullanılacak bir yer olarak gördü. İki buçuk yüz yıl boyunca Hindistan'ın tüm zenginliği kurutuldu." bunları yirmi dakika boyunca istatistik verileri izledi. Sonuçta fazla başarılı olmadı: bir seminer için uygun türden malzeme ve sunuş, bu dev sahnede kullanılmaktaydı, oysa burada insanın herhangi bir şey duyabilmesi için kulaklarını zorlaması gerekiyordu. Katkısının bu kısmı boyunca izleyiciler ona sempati duysalar bile, sabırsızlandılar. "Hindistan elbette ki, Avrupa'nın her zamanki ikiyüzlü tutumuyla 'kendi iyiliği için', ordular ve polis tarafından işgal

edildi ve kıtanın sakinleri, karmaşık eski tarihleriyle, birbirini tamamlayıcı çok sayıdaki dinleriyle, çeşitli kültürleriyle, beyaz istilacılar tarafından ikinci sınıf aşağı muamelesi gördüler. İngiltere'nin Hindistan üzerindeki egemenliği silahlarla ve kamçıyla sağlandı ve sürdürüldü. Bunu yapanlar barbarlardı. Onlar ...” ve işte bu noktada tanıdık suçlama geldi: “Onlar kibirliydi. Hindistan'ın sömürülmesi ilerleme ve kendi üstünlükleri adına yürütüldü. Üstün! Şişko akılları ve bedenleriyle, bu çirkin, hantal insanlar! Oysa bu üstün insanlar, boyunduruk altına aldıkları insanların dillerini öğrenmekten bile acizdi. Adetlerimiz, tarihimiz, düşünce tarzlarımız konusunda cahildiler. Hiçbir zaman budala insanlar, budalalar, cahiller ve kendini beğenmişlerden başka bir şey olmadılar.”

Bu iki konuşma sekize kadar sürdü.

Geç saate kadar uyuyanlar bu ilk iki “suçlama”yı, kahvaltı etmek üzere dönenlerden duydular. “Şey, evet, ama bütün bunları biliyoruz,” oldu, en sık duyulan yorum. Sanki daha fazlasını ya da başka bir şey bekler gibiydiler. Ama ne? Çünkü bu, “duruşma”nın başından sonuna kadar süren bir duygu oldu. Bunu çok düşündüm, ama benim için hâlâ bir bilmece.

O gün boyunca, saat beşe kadar ve akşam oturumunda da kamptaki hava aşırı sıcak, rahatsız edici ve çetindi. Herkes, bunun gerçekten de kolay bir zaman olmayacağını fark etti. Sayıları çok fazlaydı. Yeterince su yoktu. Daha şimdiden ek gıda ve su temini arayışı için dolaşmaya çıkılıyordu. Her şeyin üzerinde toz vardı. Uyumaları gereken saatlerdi, ama nerede? Ve yöre insanları gelmişti bile, gittikçe daha fazlası geliyordu ve etrafta duruyordu, daha fazla yiyecek, küçük bir gölgelik, uyuyacak yerler arayarak dolanan binlerce genç insanı seyrediyordu. Bezgin bir ruh hali içinde, gruplar halinde oturdular, kimileri bir çalgı çalıp şarkı söyleyerek ya da konuşarak, ülkelerindeki koşulları tartışarak. Gençlerin bu tür toplanma zamanları her zaman -hep söylemişimdir- meclis oturumlarına benzer türdeydi! En azından etkisi bakımından. Ve George Sherban, kardeşi ve diğer “yıldızlar” her yerde bulunuyor, tartışmalara ve müzik fasıllarına katılıyordu. Yaşlı beyaz da oradaydı, herkes tarafından yeterince iyi karşılanıyordu, hatta sıklıkla kendini grupların ilgi odağında buluyordu.

Beyaz delegelerin çoğu -aşağı yukarı yedi yüz kişiydiler- o gün boyunca çadırlardan gettolarında kaldılar ve yemek ya da başka bir nedenle oradan çıktıklarında sessiz davrandılar, göz göze gelmekten kaçındılar, meydan okumayla karşılaştıklarında ise nazik ve terbiyeli davrandılar. Aslında, onların boyunduruğu altında yaşamış olan insanların her zaman davranmak zorunda olduğu şekilde davrandılar: görünmez olmaya çalıştılar.

O gün ve geceki oturum ve ertesi gün, beyazlar gerçek bir tehlike içindeydi, ama ondan sonra, duygular gücünü kaybetti.

Ajanlarımız hani harıl faaliyet halindeydi. Hepsinin de bir dereceye kadar, adalete duydukları yerinde coşku tarafından yanıtıldıkları açık. Beyaz ırklar üzerindeki “mutlak bir zafer”den söz ediyorlardı. Ama neyi kastediyor olabilirlerdi? Sadece “kendi lehlerinde bir hüküm” değil, hatta bir tür özlü adaletin yerine getirilişini de hayal ediyor gibiydiler. Ama nasıl yerine getirilecekti, kime karşı yerine getirilecekti? John Brent-Oxford'un şahsına karşı mı? Delege arkadaşlarına karşı mı? Bu ateşli (ama elbette tamamıyla anlaşılabilir) raporlardan, kamptaki atmosferin ve hislerin hayli yükseklerde ve her tür aklın üzerinde dolaştığı sonucunu çıkarıyorum.

Ajanlarımızın ilk raporları ile sonraki raporları arasındaki ton farkı bana o sırada çok çarpıcı geldi ve hâlâ da çarpıcı buluyorum. Çünkü, tarafımızdan ancak, durumların yanlış değerlendirilmesi olarak nitelenebilecek olan bu farklardan dolayı, artık onların başka meselelerdeki değerlendirmelerinin de hatalı olduğunu mu var saymalıyız?

İkinci akşam oturumu için, bir grup olarak beyazlara, amfiteatra kadar muhafızlar eşlik etti.

Muhafızlar organizatörler tarafından atanmıştı ve her iki Sherban'ı, Şarma Patel'i ve başka "yıldızlar"ı da kapsıyordu. Beyaz delegeler o oturum boyunca birlikte oturdular ve bizim insanlarımız, Çinliler için ayrılmış olan yerin tam karşısına yerleştirildiler. Bu bir tür meydan okuma izlenimi yarattı, çünkü daha önce de belirttiğim gibi, başka delegelerden hiçbiri ulusal ya da ırksal kökenine göre oturuyor değildi.

Beyazlar ile Çinlilerin karşı karşıya getirilmesinin (ki durum öyle görünüyordu) bizim delegelerimiz tarafından tasvip edilmediği açıktır. Delegelerimiz bir onurun (yarar sunan idaremize gösterilen yerinde, haklı ve takdir edilen onur) zedelendiği, hatta alaya alındığı hissindeydi, çünkü nefret edilen ve küçümsenen beyazlar da benzer bir şekilde ayrı tutulmaktaydı ve şimdi tam karşılıklarına yerleştirilmişlerdi. Tamamen farklı nedenlerle bile olsa.

Bir kere daha, -sessiz- George Sherban ve grubunun önderliğindeki "suçlayıcılar" ile "suçlananlar", yaşlı beyaz ve grubu, arasındaki karşıtlık öne çıktı.

Bir kere daha, akşam üstünün sönerek alacakaranlığa dönüşü, meşalelerin ışığı, çocukların şirinliği, arena zemini ile sıralar arasında, tıkış tıkış, tıklım tıklım, tıka basa doldurulmuş kamp ile amfiteatr arasında sürekli gidiş gelişler.

İkinci gecenin oturumlarının tümü, Güney Amerika'dan gelen temsilciler tarafından dolduruldu. Bunlar Kızılderili kabilelerinden genç erkek ve kadınlardı. Otuz kişi. Bazıları hastalıktan bitkin düşmüştü. Bazılarının buraya kadarki yolculuğun nasıl üstesinden geldiğini bile hayal etmek zordu. Ayrıntılara girmeyeceğim. Bu suçlama, Birleşik Devletler'den gelme Kızılderili'ninkinden bile daha güçlüydü, çünkü anlatılan olaylar daha yakın tarihteydi. Kurbanlardan bazıları karşımızda duruyordu...

Avrupa'nın Güney Amerika'yı istilasını. Parlak uygarlıkların soygunculukla, aç gözlülükle, hileyle, entrikayla fethi. Hıristiyanlığın vahşeti. Kızılderililerin boyunduruk altına alınması. Afrika'dan siyah insanların getirilmesi, köle ticareti.

Kıtanın, kaynaklarının, güzelliğinin, zenginliğinin harap edilmesi.

Kızılderililerin, kıtaya taşınan hastalıklarla, aç bırakılarak, yağmayla, toprakları için rasgele ya da planlı şekilde katledilmesi -bunlar hâlâ tamamlanmamış suçlar, çünkü hâlâ sömürülebilir orman parçaları kalmış durumda- ve herkes bilir ki, kâr sağlayacak bir şey varsa, o zaman o şey sömürülecektir. Hayvanların, ormanların, suların, toprağın tahrip edilmesi.

Kızılderililer birbiri ardına öne çıkıp konuştular -ya da daha doğrusu, bağırdılar ya da suçlayıcı sözleriyle seslendiler, ilgili ve dinleyen binlerce kişi duyabilirdi diye. Beyaz insanlar, özellikle de İspanyollar, sıralardaki yerlerinde, muhafızlarıyla çevrili olarak, doğrudan suçlanmış halde oturdular, sorumlu, suçlu olarak -o kalabalık genç insanların nefretine hedef oldular, birden fazla anlamda temsilciydiler, çünkü şimdi onlar, o an için,- kendi başlarına ve bireyler olarak- kesinlikle ancak kınayacakları o yıkıcı canilerin yerindeydiler. Ve şu anda, kolaylıkla linç edilebilirlerdi... ve yaşlı beyaz adam unutulmuştu, çünkü tüm gözler başka yerdeydi.

Kızılderililer dilekçelerini ya da suçlamalarını bitirdiğinde, İspanyollardan ikisi muhafızlarının arasından sıyrıldı, arenanın ortasına koştu, sandalyesindeki yaşlı beyaz adamın önünde durdu, kollarını yukarı ve ileriye uzatarak, çarmıha gerilmiş İsa'yı hatırlatan bir jest ile kendilerini akranlarının merhametine sundu.

Ve bir kere daha derin, tıslamayı andıran, damarlardaki kanı donduran öfke uğultusu duyuldu.

Kızılderililerden oluşan küçük topluluk tam İspanyolların karşısında duruyordu, içlerinden bazıları başkaları tarafından kollarına girilerek ayakta tutuluyordu, çünkü bitkin ve hastaydılar -bu gruplar,

üzerlerine parlayan meşalelerin ışığı vururken orada yüz yüze durdular, bu arada binlerce insan tıslama halindeki uğultuyu sürdürdü. Ve sonra, davacı taraftan gelen bir işaret üzerine, çocuklar meşaleleri söndürmeye başladı. Az sonra koca amfiteatr karanlıktaydı, yalnızca yıldızların ve güçlenen ayın ışığı vardı. Ve kalabalık ayağa kalkmaya, gürültüyle yürümeye başladı.

Ajanlarımızın hepsi de, İspanyolların karanlıkta öldürülmüş olduğunu düşündüler, ama öyle olmamıştı.

Bu ilk normal geceydi. Gece yarısında hepsi de yemek çadırlarının etrafında topluştular, yiyecek neler bulabileceklerine bakındılar. Beyazların grubu muhafızların kendilerinden uzaklaşmasını istedi -ve bu iyi bir izlenim yarattı. İki İspanyol onlara katılmıştı ve biraz sonra Güney Amerika kıtasındaki olaylar hakkında gayri resmi bir seminer yürütülüyor gibiydi; İspanyollar ve Sherban'lar özellikle dikkat çekiyordu. Yaşlı beyaz da popülerdi. Aslında bütün ay boyunca her gece, gece yarısından saat dörtteki sabah oturumunun başlangıcına kadar hepsi, özellikle de George Sherban, her yerde görüldü, her defasında ilgili grupların odağında yer aldılar. Yaşlı beyazın peşinden koşulmasının nedeninin, gençlerin “İngiliz demokrasisinin” ve İşçi Partisi'nin son günlerini merak etmesi olduğunu sanıyorum -bunlar gençler için eski tarih demektir. Ayrıca onu, Halk Mahkemesi önünde suçlarını itiraf etmeyi kabul etmesi ve ömrünün son günlerini İşçilere Hizmet'e adanmasıyla değer kazanan bir kişi olarak görüyorlardı.

Saat dörtte, amfiteatr dolarken, beyazlara yeniden Çin heyetinin karşısındaki yerlerine kadar refakat edildi, ama oraya vardıklarında, aralarında kısa bir danışma faslından sonra muhafızların uzaklaşmasını istediler ve diğerlerinin arasına rasgele dağılarak oturdular. Bu hareket bazı kişilerin, örneğin Ajan Tsi Kvang'ın, öfkelenmesine neden oldu, çünkü bunun Kitlelerin Doğru Yargı'sına bir hakaret olduğu hissineydiler. Ama genelde, iyi karşılandı. Kötü hislerin zirvesi ve saldırıların ve daha kötüsünün meydana gelmesi ihtimali, aslında geride kalıyordu. Çok geçmeden beyazlar serbestçe dolaşmaya başladı, ama hâlâ dinlenmek için kendi çadırlarına çekiliyorlardı. Ama bundan da vaz geçmeleri çok sürmedi.

O gün vurguda bir kayma meydana geldi; tüm ajanlarımız bundan rahatsız oldu, hayal kırıklığına uğradı, çünkü bir önceki gecenin duygusal krizinden “somut bir şeylerin” çıkacağını ummuşlardı. Kötü hislerin ivme kazanmasını ya da tırmanmasını bekledikleri açıkça anlaşılıyor.

Ama ırksal açıdan, hararet düştü, çünkü bunların ardından bir dizi “tanık” askeri hazırlıkların, silahlanma yarışının, denizaltı savaş potansiyelinin ve fiili durumunun, okyanusları devriye gezen filoların ve her şeyden önemlisi, sadece varlığıyla bile, koca kıtaları her an için ani bir ölümle tehdit eden, gökyüzü jandarmalığının etkilerini anlattı.

Akşam oturumu bir dizi ifade ya da olay dökümü ile başladı, bunlar beddua gibi geliyordu kulağa, çünkü zorunlu olarak sözler yavaş, vurgulanarak, basitleştirilerek okunuyordu -konu Avrupalıların bir savaşı olan Birinci Dünya Savaşı ve bu vahşetin, içinde savaşılmaya zorlanan ya da hammaddelerini vermeye zorlanan Avrupalı olmayan ırklar üzerindeki etkisiydi; “kaybedilen” sömürgeler ya da değiş tokuş edilen, yeni fethedilen sömürgeler, kendilerinin olmayan çelişkilerin savaş meydanı olarak kullanılan sömürgeler. Neredeyse tüm dünyayı girdabına sürükleyen İkinci Dünya Savaşı'nın -yine asıl olarak beyaz ırklar arasında yürütülmüştü, ama elden geldiği ve gerektiği her yerde diğer ırklar kullanıldı- korkunç tahribatı ve Avrupalıların Hiroşima ve Nagazaki üzerine atom bombalarını atmalarıyla varılan, vahşetin doruğu. Sonra Kore Savaşı ve mutlak barbarlığı, mantıksızlığı, yıkıcılığı, ABD'nin güçlenişi -ve devletlerin yozlaşması. Fransa'nın Vietnam'daki savaşı. Birleşik Devletler'in Vietnam'daki savaşı. Afrika ve Afrika'nın Avrupa'dan kendini kurtarma çabaları. Eğer

bu güncelliğe değinmeye yönelik bir girişimse, o zaman bu noktada, bizim ve ayrıca Sovyetler Birliği'nin Afrika'da izlediği politikanın gizli eleştirisi niteliğinde değinmeler bulunduğunu bildirmeliyim.

Savaş üzerine bu kıssalar ya da hadisler ya da beddualar üç gün sürdü. Bu arada mehtap büyüdü. Akşam oturumları artık parlak, neredeyse dolunay halindeki bir mehtap altında yapılıyor, meşaleler sönükleşiyor, arena ve rakip gruplar mehtabın azametinde küçülüyordu.

Beşinci gün artık bir rutin oluşmuştu. Ve kendi benimsedikleri bir disiplin: gerekli olduğunu herkes görebiliyordu.

Bu disiplinin en önemli kısmı alkol konusundaydı. Bazı talihsiz olaylar meydana gelmişti. Yine, kampa alkol getirilmemesi tavsiyesi yapılmıştı. Bu arada yöre insanları gece gündüz kampın çevresindeydi, alkol ve hatta biraz yiyecek satmaya ya da değiş tokuş etmeye fazlasıyla gönüllüydüler. Artık gençler “kahvaltının” hemen ardından (ajanların şikayet ettiğine göre öğünler gittikçe “görünmez” oluyordu) kamptan ayrılıyor, birkaç kilometre ötedeki deniz kıyısına gidiyorlardı. Orada şarap içiyor, otlanabildikleri ya da kapabildikleri yiyecekleri yiyor ve balık tutup hemen sahilde pişiriyorlardı -elbette denizden tutulan balıkların güvenli bir yiyecek olmadığını gayet iyi bildikleri halde. Yüzüyor, dinleniyor, sevişiyor- ve saat beşte dönmüş oluyorlardı. Bunlar olmasaydı, kamp daha da tahammül edilmez olurdu. Zaten son derece rahatsız bir yer olmuştu, özellikle su sıkıntısından dolayı kokulu, kirli bir yerdin ve gözlerini bu ziyaretçilerden hiç ayırmayan, bedava eğlence olarak gördükleri bu olayı yakından izlemek için amfiteatrın sıralarına sızmaya çalışmaktan bir türlü vaz geçmeyen meraklı köylüler tarafından gittikçe daha fazla kuşatılmaktaydı. Görünüşe bakılırsa George Sherban uyumuyordu. Zamanın büyük kısmında kampta kalıyordu, onunla konuşmak isteyen herkesle her zaman konuşmaya hazırdı. Sık sık yaşlı beyazla birlikteydi. Kardeşi Benjamin kendi çocuk kıtasıyla ilgilenmekle fazlasıyla meşguldü, çünkü çocuklar yaramazlaşıyor, disiplinsizleşiyor -ve ne yazık ki fazlasıyla bildiğimiz türden bir çocuklar çetesine dönüşme eğilimindeydiler. Erkeğiyle, kızıyla, delegelerin pek çoğunun enerjileri bu çocukları dizginlemeye adanmıştı.

Beşinci gece kısa, ama şiddetli bir sağanak yağmur yağdı. Tozlar yatıştı, hava serinledi, amfiteatrdaki oturma yerleri temizlendi, gerginlik hafifledi. Fırsattan istifade sarnıç kuyuları dolduruldu, yenileri kazıldı. Bu sayede işler biraz düzeldi.

Savaş konulu oturumlardan sonra dört gün Afrika ele alındı. “Tanıklar”, Afrika'nın dört bir yanından gelmeydi. Tanıklık ettikleri günler, atmosferde yine keskin bir değişime yol açtı. Nasıl söylesem? Tür ve görünüş bakımından öyle canlı, öyle coşkulu, öylesi güçlü, öylesi su katılmamış bir dirilik, savaşçı bir kendine güven tablosu çiziyorlardı ki -elbette kıtanın bazı yörelerinde iktidardaki hükümetlerin birçoğumuzun tasvip etmediği türden olduğunu ve bunların halkın onaylamadıkları kesimlerinin cesaretini kırmakta çok ileri gittiğinden görünüşe bakılırsa ancak savaşçı özelliklere sahip olanların hayatta kalabildiğini hatırlamak gerekiyor. Ama ne olursa olsun -ve elbette sadece ajanlarımızın izlenimlerini bir araya getiriyorum- bu yüze yakın delege, diğer herkesten farklı olduklarına dair çok güçlü bir izlenim yarattı. Bir nokta, örneğin: beyaz adamlar hakkında diğer kıtalardan daha da fazla şikayet edecek nedenleri vardı, ama beyaz olmayan başkalarının da müdahaleleri hakkında görüş belirtmeye önem veriyorlardı.

Yine somut örneklere dönüyorum:

İlk “tanık”, Zimbabwe'den genç ve güzel bir kadın yoldaşı.

Yakın ilgiyle ve sessizlikle karşılandı -muhabirlerimiz tarafından sık sık sözü edilen o tıslamaya

benzer uğultu ile değil. Bu, duygusal ortam değişikliğinin ilk göstergesiydi ve Afrika'daki güncel durumla bağlantılıydı; savaşlar, iç savaşlar, ekonomik kargaşa. Söyledikleri ilkçağ tarihi gibi geliyordu kulağa, oysa başlangıç noktası, Matabeleland ile Mashonaland'ın Rhodes ve yordakçıları tarafından fethedilmesi idi ve üzerinden yüz yıldan çok daha fazla zaman geçmiş değildi -bu olguyu da hatırlatmak için zaman kaybetmedi- ve bu da başlı başına hayret verici bir durumdu. Ajanımız Tsi Kvang örneğin, bunun kendisini düşündürdüğünü belirtme gereği duyacak kadar duygulanmıştı.

Onun suçlamasının örnek niteliğinde görüldüğü açıktı, belki de bu kadar kısa bir süreyi kapsadığı için, çünkü bazı delegelerin anlattığı eziyetlerin yayıldığı yüz yıllara -hatta kiminin bin yıllarına- kıyasla o yüz yıl kısacık bir an sayılırdı ve buna rağmen ona altıncı günde sabahın dördünden sekizine kadar konuşma süresi ayrılmıştı -ama son saatinde beyaz bir tanıktan yardım aldı; beyaz bir avukat kızın yanında durdu ve kızdan aldığı işaret üzerine sabah göğüne türlü türlü olgularla ve sayılarla seslendi; bu sahnenin tuhaf, hatta bazı sabırsız izleyiciler üzerinde güldürücü bir etkisi oldu.

Suçlamasının vurucu noktası beklendiği gibi, beyaz barbarların, ihanet ve hilekârlık beklemeyen, aksine topraklarını serbestçe ve istekle bu hilebazlara sunmuş olan savunmasız ve konuksever bir halkı silahlarla fethetmiş olması -bu halkın kıyıma uğraması, katledilmesi ve sonra köleleştirilmesi- değildi. Onun ilgilendiği nokta başkaydı, o da -bunu gerçi daha ılımlı düşüncelere elverişli, daha ılımlı ortamlarda gündeme getirmek daha yerinde olacaktı, ama bu gerçek, bunu daha ılımlı ortamlarda değerlendirmemizin önünde bir engel olmamalıdır- şuydu:

Bu engin topraklarda beyazlara 1924'te ana vatanları İngiltere tarafından "öz yönetim" verilmişti ve iki konu hariç tutulmuştu. Biri savunmaydı -ki burada konumuz değildi. Ama ötekisi "yerli meseleleri" idi ve bunun İngiliz hükümeti tarafından hariç tutulma nedeni, onların, yani Britanya ulusunun fethedilen yerli halkları koruma, bu halkların haklarının çiğnenmesini ve beyazların "hamiliği" sonucunda eziyet görmelerini önleme sorumluluğuna sahip olduğuydu ve özellikle bu şekilde beyan edilmişti. Çünkü beyazların egemenliklerini eğitici ve iyiniyetli olarak gördüklerini söylemek bile gereksiz. (Bu ikinci deyiimi tereddüt ve anlayışınıza güvenerek, bir kelimenin pek çok değişik koşullarda kullanılabileceğini göz önüne alarak yazıyorum.) Beyaz fatihler, kendilerine "öz yönetim" verildiği andan itibaren siyah insanların topraklarını, haklarını, özgürlüklerini ellerinden aldı ve onları her şekilde köle ve hizmetçi haline getirdi, her tür kuvvet ve sindirme, aşağılama ve hilebazlık aracına başvurdu. Ama İngiltere hiçbir zaman protesto etmedi. Asla, bir kere bile. Beyaz azınlıktan kötü muamele gördükleri bütün bu dönem boyunca siyah insanlar, deniz aşırı "hami" hükümetleri tarafından kurtarılmayı beklediği ve bu kurtarmanın gerçekleşmeyişinin tek nedeninin, denizin ötesindeki beyaz dostlarının durumlarını gerçek anlamıyla bilmemesi olduğuna inandıkları halde, İngiltere sesini yükseltmedi. Siyahlar hem Kraliçeye, hem parlamentoya türlü türlü temsilciler, hem de her türden aracılığa başvurarak, göndermeye devam ettikleri halde. Ama tek bir İngiliz valisi bile, neler olduğunun neden farkına varmadı ve neden bunları protesto edip anavatan hükümetine, beyazlara özyönetim veren bu ünlü anlaşmanın ana hükmüne saygı gösterilmediğini bildirmedi? O zamanki Güney Rodezya'nın köleleştirilen ve ihanete uğramış insanlarına neden hiçbir zaman yardım ulaşmadı? Çok basit bir nedenden ötürüydü. Çünkü İngiltere'deki hükümet, İngiltere halkı, beyaz azınlığa ancak siyahlara kötü muamele edilmeyeceği şartıyla özyönetim verildiğini ve müdahale etme yükümlülüğünde olduklarını hatırlamadılar, bunun bilincine varılması gereken önemli bir şey olduğunu düşünmemişlerdi. Ve untabilmelerinin, öylesine fark etmeyişlerinin nedeni, kendilerinden başka halklar hakkında içlerindeki, kanlarındaki horgörüydü. Daha da kötüsü gelecekti. Afrika zincirliyen kıpırdanmaya başladığında (Ajan Tsi Kvang'a özellikle zevk veren bir ifadeydi bu),

İngiltere’de küçük bir “liberal” beyaz azınlık ihanete uğramış siyahlara yapılan muameleyi protesto etmeye başladığında, o zaman onlar bile İngiltere’nin hükümetinin görevini yerine getirmek üzere her an müdahale etmek için yasal hak sahibi olduğunu bilmiyor görünüyordu. Siyahların ellerinden her şeyin alınmakta olduğu on yıllar süren dönem boyunca İngiltere’nin yasal ve ahlaki sorumluluğunun, müdahale edip beyazları diledikleri gibi davranmaktan zorla alıkoymak olduğu gerçeğini özümsemiş görünmüyorlardı. Dahası, siyahların alçak Smith ve şürekasının yönetimine karşı koymaya başladığı ve İngiliz hükümeti nihayet bazı sorumluluk emareleri göstermek zorunda kaldığı zaman bile, o zaman bile, cezai ehliyetin Smith ya da onun seleflerinde değil, İngiltere’de bulunduğunu, İngiltere’nin beyazlara karşı muhafız olması beklenirken siyahlara ihanet ettiğini hiç kimse hatırlayamaz görünüyordu. Çünkü beyazların diledikleri gibi davranmasına göz yuman, izin veren, pasif kayıtsızlık yoluyla beyazları cesaretlendiren, İngiltere olmuştu. Ve bu trajik mücadelenin son evreleri devam ederken, bütün bu süre boyunca İngiliz hükümeti, sanki bu durumdan kendisi değil de Rodezya’nın beyazları sorumluymuş gibi, sanki siyahların haklarının ve topraklarının ellerinden alınması gayet tuhaf ve bilinmedik bir şey, büyük bir sürprizmiş gibi -İngiliz hükümetiyle hiçbir ilgisi olmayan bir şeymiş gibi- konuştu, davrandı ve hatta buna inanır göründü. Ve bütün bunlar İngiltere’nin son dönem sömürgecilik tarihinin en saçma, en aşağılık sahnelerine vardı -Rodezya yıllar boyunca gece gündüz haberlerin en başında yer alırken, siyahların davası gecikmiş olarak binlerce türdeki yürek tarafından benimsenirken, binlerce uzman tarafından aralıksız yorumlanırken, bütün bu zaman boyunca bir kere bile, öncelikle bu durumdan İngiltere’nin sorumlu olduğu noktası vurgulanmadı.

“Ama bu nasıl mümkündü? Bu olağan dışı gidiş nasıl meydana gelebildi?”

“Size söyleyeceğim,” diye seslendi bu genç asker amfiteatrın üzerinde yükselen sabah güneşine. “Çünkü İngiliz halkı ve hükümeti bizi göremiyordu, biz her zaman onların kör noktasıydık, biz siyahlar, sayılmıyorduk. Kedi, köpek olsaydık, bizi görecektlerdi, ama biz siyah insanlardık. Kurtuluş Savaşı’nda bu insanseverler beyaz bir insan öldüğünde çılgınlıklar attılar, ama elli siyah insan öldüğünde, bunlar çocuk olsa dahi, fark etmediler bile. Biz onların gözünde hiçbir zaman insan sayılmadık. Tutulmamış vaatlere niçin aldırırsındılar ki?”

Bunu belki, sizin gibi Afrika ile o kadar yakından ilgilenmiş ve genç bir adamken Mozambik’te direniş kuvvetleri ile iki yıl geçirmiş birisi için gereğinden fazla ayrıntılı olarak anlatıyorum. Bunu anlatma nedenim, belirli fenomenlerin belirli bir coğrafi yöredeki inatçı sürekliliğini düşünmemeneden neden olmasıdır. (Eskiye dayanan dostluğumuza güvenerek, düşüncedeki bir gevşekliği ya da lafazanlığı, hatta halkların kurtuluşunun gerçek meseleleri açısından önemsiz görünen bir noktayla uğraşmamı mazur göreceğini umuyorum, ama şu anda saat sabahın dördü ve karargâhın dışından devriye gezen askerlerin seslerini duyuyorum, bizimkiler, neyse ki -ama bu kargaşa zamanında herhangi bir şeyin kalıcılığına kim güvenebilir ki?)

Bu inatçılığa ya da sürekliliğe biraz sonra geri döneceğim. Bu arada, bu genç siyah kadının katkısının, suçlamalar içerisinde en akılcısı olduğu yorumunda bulunmak istiyorum. Onun daha doğru olduğunu kastediyor değilim. Vurguladığım nokta bu değil.

Beyaz adama karşı suçlamaların sonu yok. Bunu söylüyorum ve daha fazlasına gerek yok: herhangi bir ülkenin adını vermeniz yeter, çıplak gerçekler ve sayılar hemen akla geliyor. Bunun için bir “duruşma”ya ihtiyacımız yoktu!

Ama bu genç kadın, ötekilerin değinmediği bir noktayı vurguluyordu. “Budalalık,” “cehalet,” “kibir,” o kadar çok tartışmış olduğumuz kaba kendini tatmin -bunlar bir yana ve bu sözler ya da benzerleri, “suçlamalardan” her birinin bitiş sözleriydi. Ama bu kadının söyledikleri bunun ötesinde

bir şeydi. Hunan eyaleti büyüklüğündeki bir ülke parçasının bir avuç maceracı tarafından fethedilmesi ve sonra da imparatorluk tarafından unutulması nasıl mümkündü? Çünkü, burada olan şey tam da budur. Gaddarlık, evet. Cehalet, evet. Evet, evet, evet. Bunlar, tarihte bilinmedik şeyler değil. Ama İngiliz imparatorluğunda, Afrika'nın muazzam bir kısmının fiziksel olarak fethedilip birkaç yüz bin beyazın eline bırakılması -ve bunların sayısı hiçbir zaman yarım milyonun üstüne çıkmadı- ve daha sonra unutulması, İngiliz imparatorluğunda mümkündü. Ha, valiler gönderildi tabii -gayet iyi bildiğimiz türden. Zaman zaman maliyecilerin İngiliz hükümetine, orada korunması gereken çıkarlar olduğunu hatırlattıklarından da kuşku yok. ama hepsi bu. Ciddi sorumluluklar, vaatler, yükümlülükler takip edilmekten ziyade göz ardı edildi. Öyle ki, nihayet olgunlaştığında Rodezya krizi yıllarca ve yıllarca tartışılabilir, ama asıl olgudan söz bile edilmedi.

Gelelim o yerde ya da insanlar arasındaki bir eğilimin ya da bir çizginin, bir etkenin varlığına ilişkin düşünceme.

Bu “duruşma” -en azından katılımcılar açısından- yalnızca bir nedenle gerçekleşti: acıları ve bir zamanların sömürgeci ezenlere karşı şikayetleri seslendirmek. Emperyalistlere karşı. İşlevi buydu. Bu kız, beyaz avukatından da destek alarak, davasını dört saat boyunca sundu ve onu büyük bir dikkatle dinlediler. Ama yine de davası kaybedildi. Genel atmosfer yüzündendi -dinlenecek, üzerinde çalışılacak o kadar çok şey vardı ki, hem de böylesi rahatsız koşullarda. Büyük bir imparatorluğun Hunan büyüklüğündeki toprakları fethedebildiği ve sonra unutabildiği, göz ardı edebildiği vurgusu özümsemedi. Bu olağandışı değil mi? Aslında olan, tam da o belirli toprakların başına her zaman gelmiş olan şeydi. Oysa birkaç yüz kilometre kuzeyde, Kuzey Rodezya ya da daha sonraki Zambiya'da siyah halk arasında beyazlara karşı ayaklanmalar, hem de başarılı ayaklanmalar meydana geldi ve kilit önemdeki duygusal etken tam da, Kraliçe Victoria'nın şahsında cisimleşen İngiliz halkının vaatlerini tutmamış olmasıydı. Vaatler orada etki yarattı, Rodezya'da yaratmadı.

En azından, ben kendimi bu noktayı düşünür halde buldum. Bir coğrafi yörenin belirli bir havası var ve bu hava kendini tüm olan bitenlerde, olaylarda, tarihinde gösteriyor. Örneğin, çok kınanan Sovyetler Birliği ya da Rusya örneğini vermek istiyorum, orada olaylar meydana geliyor ve tekrarlanmaya devam ediyor, hem de bu geniş ülkeye Rusya ya da Sovyetler Birliği denmesinden ya da hakim düşünce tarzının şu ya da bu ya da başkası olmasından bağımsız olarak. Ve elbette, kolaylıkla aklımıza gelebilecek başka örnekler de var.

Bazen, acaba bu düşüncenin çocuklara ilk “coğrafya derslerinde” öğretilmesi yararlı olmaz mı diye merak ediyorum. Yoksa buna tarih mi demeli? Eğer rasgele laflar yazıyormuşum gibi geliyorsa, bunu kaygılı bekleyişle geçen uzun geceye vermelisin. Şafak sökmeye başladı, ama henüz dinlenemem, çünkü sana yazdığım bu uzun mektubu bitirmem gerek; kurye bu akşam yola çıkacak.

Amfiteatra geri dönüyorum: Afrika birkaç gün boyunca gündemdeydi.

Bu arada, kampın içinde, organizasyon yetersizliği kendini iyice gösteriyordu.

Herkes iyice aç, uykusuz, sıcağın bunalmış, toz içindeydi. Artık neredeyse tümü öğle saatlerinde kıyıya koşuyordu ve bu da tabii ki daha da yorgun düşmelerine neden oluyordu.

Artık bir aciliyet duygusu vardı. Dolunay iyice parlıyor, artık sıralardakiler birbirlerini tam anlamıyla görebiliyordu, meşaleler neredeyse gereksiz hale gelmişti ve katılanlar konuları hızla ele alıyordu: Pasifik adalarının harap edilmesi, oradaki eski ve barışçı toplumlara yabancı hayat tarzlarının dayatılması, Hıristiyanlığın zorla kabul ettirilmesi, adaların batılı sanayinin ve tarımın çıkarları uğruna tahribata uğratılması, Pasifik okyanusunun sanki Avrupa'nın malıymış gibi nükleer silah denemeleri için kullanılması. Ayrıca: Ortadoğu'da boyunduruk altındaki halklar üzerindeki

Avrupa egemenliği, Araplara ve Yahudilere verilen vaatlerin bağdaşmazlığı, sergilenen kibir... “horgörü, kibir, budalalık, cehalet. “Bu noktada bir parantez açıp henüz yakın zamana kadar iki düşman olan Araplar ile Yahudilerin ayrılmaz tutum sergilediklerini, her fırsatta bizlere ortak kökenlerini ve dinleri arasındaki benzerlikleri, kültürlerinin uyumluluğunu ve -en azından niyetleri bu- ortak ve ahenk içindeki geleceklerini, hatırlattıklarını belirtmeliyim.

“Duruşma” daha sonra şunları ele aldı: beyaz adamın Avustralya’da yaptıkları, beyaz adamın Yeni Zelanda’da yaptıkları, beyaz adamın Kanada’da yaptıkları, beyaz adamın Antarktika’da yaptıkları.

Ruslardan pek söz etmediğim dikkatinizi çekmiştir. Bunun bir nedeni, Rus delege olmaması. Gerçi Rus sömürgeleri Polonya, Bulgaristan, Macaristan, Çekoslovakya, Romanya, Küba, Afganistan ve bazı Ortadoğu ülkelerinden gelenler vardı.

Artık delegeler her on dakikada bir birbirini izliyor, arenaya inen merdivenlerde uzayan kuyruklar halinde, suçlamalarını saymayı ya da bağırmayı ve yerlerine geri dönmeyi bekliyordu.

Artık “duruşma”nın yarısına vardık -on beşinci günü. Ajanların raporlarını tekrar okuduğumda göze çarpan şey, bezginlik -rahatsızlık. Ajanlarımızın tümünün de temsilcisi oldukları örgütlerin faal üyeleri olduklarını, muhalif ya da aykırı tipler olmadıklarını göz önüne almalıyız. Bizim için herhangi bir ödeme almaksızın ve yararlı yönetimimize duydukları saygının karşılığı olarak çalışıyorlar. Duygusal olarak gençlik ordularının birer parçası onlar ve en değerli yanları, hakim ortak ruh hali ya da ruh hallerini paylaşıyor olmaları ve ellerinde olmadan bunu kaydediyor olmalarıdır.

Bir kere daha sormak durumundayım. Bütün bu genç insanların beklediği ve kendilerine verilmeyen şey neydi? Çünkü aslına bakarsak, ne için geldilerse tam da onu buluyorlardı.

Tsi Kvang’dan alıntı yapıyorum: “Doğru çizgiyle bağdaşmayan bir ruh var. Kadrolar durumun güçlüğünün üstesinden gelmiyorlar. Tereddüt, ayrıca pek çok hata var. Dürüst gençliğin gerçek deneyimlerini olumsuzlamaktan başka bir şey yapamayacak olan burjuva çarpıtmalarını cesaretle yakalama kararlılığının eksikliği çekiliyor.” Ve sayfalar boyu böyle devam ediyor.

O günler boyunca ajanlarımızın hepsi de benzer raporlar gönderdi.

Benjamin Sherban adlı küstah: “Merkez tutmuyor, dünyanın üstüne anarşiyi saldılar.” Bunun eski bir halk baladından mısralar olduğunu öğreniyorum. (Bunun geri kalanını duymak isterdim, çünkü halihazırdaki güçlüklere bir kılavuz oluşturabilir.)

Delegelerin çökme noktasında oldukları ve “duruşma”nın şu ya da bu şekilde devam edebilmesinin ancak organizatörlerinin esnekliği ve toleransı sayesinde mümkün olduğu açık. Önemli bir neden şuydu ki, artık kampa alkol giriyordu ve disiplini etkiliyordu. Bir diğeri seks, daha önce gizlice ve sağduyu sınırları içerisinde gerçekleşmekteyken, şimdi uluorta yapılıyordu, hem de sadece delegeler arasında değil, onlarla yöre halkı arasında da.

Hakim ruh hali sabırsızlık, tatminsizlik, kampın etrafında sürekli bir hareketlilik, çadırdan derme çatma barınağa, oradan yemek çadırına sürekli bir gidiş geliş, bütün bu yerlerde tartışmalar ve “seminerler” aralıksız yürütölmekte görünüyordu, ayrıca kamptan sahile -ve artık eşeklerle ulaşım hizmeti sunuluyordu, terk edilmiş askeri kamyonlar bulunmuş ve kullanılır hale getirilmişti (tabii benzin temin edilerek) ve delege grupları sahil boyunca dolaşıp duruyor, yiyecek bulmak ve organize etmek için kasaba ve köylere giriyordu ve aynı şekilde tek tek insanlar da etrafta dolaşıyordu, çünkü bu telaşlı ortamlarda hep göröldüğu gibi, her zaman sanki bir santrifüjden fırlarcasına etrafa dağılan kişiler oluyor. Bunlar yığılıp kaldılar ya da yığılıp kalacak gibi oldular, ağladılar, kendilerine hak ettikleri değerin verilmeyişinden şikayet ettiler, intihar imkânlarını tartıştılar ve bir daha

görmeyecekleri kesin olan başka delegelere aşık oldular.

Bütün bunlar, oturumlara tam katılım gerçekleşmediği anlamına gelmiyor. Amfiteatr saat dörtten sekize ve beşten geceyarısına kadar tıklım tıklımdı, herkes ilgiliydi, arenadaki olaylara odaklanmıştı. Ama artık o denli sessiz değillerdi, sık sık “suçlamalara” müdahale ediyorlardı, yorumlar ve olgular ve sayılar ekliyorlardı. İzleyiciler ve -şey diyecektim- aktörler arasında tam bir katılım vardı.

Tanıkların akınının son bulması için ortada bir neden görünmüyordu, ama artık saatler boyunca, günler boyunca, sandalyesinde sessizce oturan yaşlı beyazın ne zaman “kendini savunacağı” sorulmaya başlanmıştı. Ama bu arada tabii boş zamanlarda, tabii böylesi bir sürekli faaliyet hali için bu kelime kullanılabilirse, ilgi duyan herkesle sürekli sohbet halindeydi -ve bu arada ona ilgi duyup konuşmamış olan pek kalmamıştı. Kısaca, bir düşman olarak düşünülüyordu ve muhbirlerimiz tarafından onun hakkında (elbette doğru bir tutumla) kullanılan sıfatlar, başlangıçtaki ateşliliğini kaybetmiş görünüyordu.

Artık açıkça, “duruşmanın” tüm bir aylık süresi boyunca devam edemeyeceği, çünkü koşulların tahammül edilmez hale geldiği konuşuluyordu.

İşte bu noktada yeni bir şey oldu. Uçaklar belirdi; gözetleme amacını taşıdıkları belliydi. İlki, dolunay gecesi: bir helikopter birkaç dakika boyunca amfiteatrın üzerinde havada asılı durdu ve helikopter nihayet gitmeye karar verene kadar oturuma ara verilmesi gerekti. Bu gözlemci, işaretli hava taşıtı büyük etki yarattı: ajanlarımız hiddet, galeyan, tırmanan bir öfke selinden söz ettiler -eğer helikoptere ulaşabilecek durumda olsaydılar, helikopter oradan sağ kurtulmazdı. Ruslar tarafından gözetlendiklerine ilişkin “şakalar” yapılıyordu. Ayrıca bizim hakkımızda da. (Sadece bildiriyorum, yorumsuz.) Ertesi gece farklı bir uçak belirdi, yine işaretli ve herkes onu iyice görene kadar orada kaldı. Tepki yine hiddet oldu. Neredeyse isterik bir öfke nöbeti. İnsan dehasının ve teknolojik ilerlemenin ürünlerini pek çok kişinin ne kadar dehşetle ve beddualarla karşıladığının kimi çevrelerde anlaşılmamış olması mümkün müdür? Ondan sonra günün ve gecenin her saatinde çeşitli ve farklı türlerdeki hava taşıtları görünmeye başladı, kimi çok alçaktan, kimi neredeyse görünmeyecek kadar yüksek uçuyordu, çoğu da onları izleyen -hayli uzman- delikanlıların bilmediği modellerdi. Uzay adamları, uçan daireler, uluslararası jandarma güçleri, uçan bekçi kıtaları, uzaktan kumandalı casus uydular hakkında “şakalar” yapıldı.

Ve beklenen savaş aniden başlıca konu haline geldi. Eğer gözlem aracının elde etmek istediği şey bu idiyse, o zaman başarılı olmuş demektir.

Artık dolunay geçmişti, her akşam daha geç doğuyordu, meşaleler yine, herkes üzerinde güçlü duygusal etki yaratıyordu.

Dokuzuncu gece birdenbire, asıl oturumlar boyunca hemen hemen hiçbir söz söylememiş olan George Sherban öne çıktı, gayet rasgele bir şey söylercesine konuştu -bu ajanlarımızdan bazılarını kızdırdı- ve “savcılığın, iddiaların tamamlanmış olduğu düşüncesinde olduğunu” söyledi. Bu beklenmedik bir şeydi, en azından o sırada beklenmiyordu. Ama o bunu söyler söylemez, bir anda herkes, onun haklı olduğunu hissetti, çünkü duymuş oldukları suçlamalara daha ne eklenebilirdi ki!

Bununla birlikte, suçlamaların bir özetini yapmasını beklemişlerdi, oysa onun tüm söylediği, “Biz delillerin sunulmasını tamamladık, sözü, konuşması için John Brent-Oxford’a veriyorum,” oldu.

İlk önce şiddetli bir tepki meydana geldi. Ama hayal kırıklığı hızla onaylamaya dönüştü ve genç insanlar birbirlerine bunun doğru, hatta cüretli bir yaklaşım olduğunu söyler olmuştu.

Sessizlik tamdı. Yaşlı beyaz ayağa kalkmadı. Bunu zaten hiç kimse beklemiyordu: herkes sağlığının kötü durumda olduğunu biliyordu. Tüm oturumlar boyunca kıpırdamadığı sandalyesinde oturarak,

berrak bir sesle, ama herkesin kolaylıkla duyabileceği bir şekilde konuştu:

“Söylenen her şeyden dolayı suçlu olduğumu kabul ediyorum. Başka ne yapabilirim ki?”

Yine sessizlik.

Başka bir şey söylemedi. Mırıltılar başladı, sinirli gülüşler, sonra bir kıpırdanma ve hiddetin kabarıışı.

Bu gerginlik genç bir adamın seslenmesiyle kırıldı; adam “duruşmaya” özgü ses tonuyla ya da o tarzda coşkulu, ama neşeli bir şekilde şöyle dedi: “İyi, ne yapıyoruz? Onu linç mi edelim?”

Kahkahalar. Ajanlarımızdan bazıları o anı hiç de eğlenceli bulmadıklarını bildirdiler. Tsi Kvang’ın deyişiyle, “tarihin sağlıklı yargısına” uygun düşen saygı eksikliği çekiliyordu.

Ama aynı zamanda hatırı sayılır bir kafa karışıklığı ve epey öfke de vardı.

Birkaç dakika sonra beyaz adam sessiz olunması için elini kaldırdı ve yeniden konuştu:

“Burada bulunan hepinize sormak istiyorum: Nasıl oldu da sizler, suçlayıcılar, eleştirdiğiniz bu davranış tarzlarını böylesi bir enerji ve etkinlikle benimsediniz? İçinizden bazılarının elbette başka seçeneği yoktu: Kuzey Amerikalı ve Güney Amerikalı Kızılderilileri kast ediyorum, örneğin. Ama başkalarının seçeneği vardı. Neden, buna mecbur bırakılmayan pek çoğunuz da, beyaz adamın teknolojik toplumunun maddiyatçılığını, aç gözlülüğünü, soygunculuğunu taklit etmeyi tercih etti?”

Bu sözlerin ardından sustu.

Havada bir kınama, yüksek sesli mırıltılar vardı ve giderek gürültüye dönüştü.

Sonra George Sherban sözü aldı. “Gece yarısı yaklaştığından, ara vermemizi ve tartışmaya her zamanki gibi saat dörtte devam etmemizi öneriyorum.”

Sıralar hızla boşaldı. O gece pek az insan kamptan ayrıldı. Ortalık kaynıyordu ve raporları büyük bir dikkatle gözden geçirdikten sonra kendimde, eğlenceli, şakacı olarak niteleme hakkını gördüğüm bir ruh hali egemendi.

Dört saat enerjik tartışmalarla geçirildi. Her yerde, duyacakları savunma hakkında spekülasyon yapılıyordu. Şakayla karışık, her zaman haklı çıkan beyaz adamın açıkça onları suçlamaya hazırlandığını, özellikle de sanayi ve teknolojiye başarılı olmuş beyaz olmayan ulusları -ki bunlar arasında bizim de bulunduğumuzu söylemekten mutluluk duyuyorum- ona yöneltilen suçların pek çoğu ile suçlayacağı konuşuluyordu. Yarı öfke, yarı taşkın alaycılıkla, yüzlerce ikili sohbette, gruplar arasında, “seminerlerde”, bu muhtemel suçlamalar tasarlandı ve ayrıntılandırıldı ve hatta kullanabilmesi için yaşlı beyaza bile sunuldu.

Ajanlarımızın tümü de gidişattaki bu dönüm noktasından dolayı kızgınlıklarını ifade etti, bunları küstahlık ve hakaretler olarak niteledi.

Şafağa doğru yağmur yağdı: yine şiddetli bir sağanak. Tam meşaleleri yakmak üzere amfiteatra gidilirken bir kere daha yağdı. Islak, hatta insanın içini üşüten bir şafaktı. Oturumun, amfiteatrın kurumasını beklemek üzere iptal edildiği söylentisi yayıldı. Pek çoğu oldukları yerde uyumaya koyuldu, çünkü sıcaklıktaki düşüşle birlikte gerilim de hafiflemişti -ve ayrıca genel bir havanın döndüğü duygusu vardı.

Yeniden uyandıklarında, tüm sabah ve ikindi vakti boyunca, sohbetler ve tartışmalar yeniden başladı, ama daha hafif bir ses tonuyla, daha ciddiyetle, daha az kahkahayla. Ama hava dostluk havasıydı.

Şimdi raporları okuduğumda, “duruşmanın” fiilen sona ermiş olduğu açıkça belli oluyor. Ama o anda, bundan sonra ne olacağını öğrenme merakı vardı.

Yağmur yağması bir şanstı, ama yağmasaydı da, olayların büyük ölçüde benzer bir şekilde son

bulacağı hissindeyim.

Saat beş olduğunda amfiteatr kurumuştı ve delegeler sıraları doldurdu.

Herkes yaşlı beyaza bakıyordu, hangi çizgiyi benimseyeceğine ilişkin pek çok alaycı spekülasyon yapıyordu, ama ortaya çıkıp herkesin susması için kollarını kaldıran ve konuşan, George Sherban oldu:

“Dün, suçlananlar karşı suçlamalarda bulundu. Bunlar, o andan beri üzerinde düşünüldüğünü ve tartışıldığını bildiğim şeyler. Ama bugün bir öz eleştiri sunmak istiyorum ve bunun, bu toplantımızın ruhuna uygun olduğu üzerinde anlaşabileceğimizi sanıyorum.”

Bu beklenmiyordu. Kimseden çıt çıkmadı. Şarma Patel adlı kadın öne çıkıp George Sherban’ın yanında durdu.

“Şimdi pek çok gün boyunca, beyaz tenli ırkların esmer ırklara yaptığı kötü muamelelerin dökümünü duyduk -ki bildiğiniz gibi, bu duruşmanın kapsamı açısından esmer ırklara ait olmakla onur duyuyorum..”

Bu sözler büyük bir alaycı kahkaha dalgasıyla karşılandı ve geniş toplantı alanının çeşitli yerlerinde şarkılar yükseldi. “Benim dedem Kızılderili,” “Benim ninem Yahudi”.

Elini kaldırdı, sesler kesildi, sözüne devam etti: “İşin ilginç yanı, benim Polonya’dan Yahudi bir dedem var. Ve elbette bu atamın İsrail ya da oraya yakın başka bir yerden değil de Hazar’dan gelme olması en azından mümkün, ki bu da dört büyük ebeveynimden ikisinin Avrupalı olmadığı anlamına gelir. Ama elbette ki, bunun dışında, İrlandalı-İskoç meleziyim, ki her ikisi de boyunduruk altındaki ırklardır.”

Yine bir kahkaha seli. Şarkı faslının yeniden başlaması tehlikesi vardı, ama George Sherban başlayan şarkıları susturdu.

“Tek bir gözlemde bulunmak istiyorum. Tam üç bin yıldır Hindistan, kendi nüfusunun bir bölümüne eziyet ve kötü muamele etti. Elbette ki Paryalar’ı kast ediyorum. Bu talihsiz insanlara layık görülen muamele, barbarca, gaddarca, anlamsız-” işte bu kelimeler, peş peşe, aralarında esler verilerek, birer meydan okuma gibi, sıralara savruldu ve bunları söylerken de tüm izleyici sıralarına yüzünü göstermek üzere yavaşça döndü -“bu dile getirilemeyecek acımasız muamele, alçaklık bakımından beyaz ırkların şimdiye kadar yapmış olduğu her şeyi gölgede bırakır. Şu anda Hindistan altkıtasında milyonlarca ve milyonlarca insan, beyaz Güney Afrikalıların herhangi bir siyaha yaptığı muameleden daha kötüsünü görmekte -tarihte bir beyaz zalimin bir siyah adama ya da kadına göstermiş olduğu en kötü muamelenin eşini görmekte. Bu bir yıllık bir zulüm meselesi değil, bir onyıllık kovuşturma, bir yüzyıllık kötü muamele değil, İngiliz imparatorluğu gibi kısa ömürlü ve başarısız rejimlerin sonucu değil, Hitler rejiminin Avrupa’daki on yıllık vahşet patlaması gibi, Rus komünizminin elli yıllık vahşiliği gibi değildir, bir dinin içine, bir hayat tarzının, bir kültürün içine işlemiş bir şeydir, öylesine derin köklere sahiptir ki, bunun ürkütücülüğü ve çirkinliği, onu uygulayan insanlar tarafından bile fark edilemiyor.”

Bu noktada kenara çekildi ve Şarma Patel onun yerine geçti.

“Hindistan’da doğmuş ve yetişmiş biri olan ben, yoldaşımızın söylediklerine katılıyorum. Ben bir Parya değilim. Olsaydım, burada olamazdım. Olmadığım için, burada durup sizlere şunu söyleyebiliyorum: burada suçlamaları dinlediğimiz günler boyunca duyduğum hiçbir şey, Hintlilerin Hintliler’den gördüğünü bildiğim -hepimizin bildiği- muameleden daha korkunç değil. Binlerce ve binlerce yıldır sürüyor bu ve hâlâ, bu canavarca yanlışa bir son verebilecek gibi görünmüyoruz. Onun yerine, başkalarını eleştirmek üzere buraya geldik.”

Bunu söyledikten sonra geri çekilip grubunun yanında durdu, George Sherban da onu izledi.

Uzun bir sessizlik. Hiçbir şey söylenmedi. Sonra sabırsız kıpırdanmalar ve mırıltılar başladı, hani her zaman için, bir kalabalığın kendini şu ya da bu şekilde ifade etmek üzere olduğunu gösteren hareketlenme.

Bu sefer John Brent-Oxford sesini yükseltti, ama çok da değil, dolayısıyla dinleyebilmek için herkes sessiz olmak zorunda kaldı.

“Şu zamanda, şu anda, başka ulusları, kimi kendileri gibi beyaz olmayan, ama kimileri beyaz olan ulusları boyunduruk altında tutan uluslar, beyaz olmayan uluslar bulunduğunu hepimiz biliyoruz.”

Yine sessizlik.

Sonra: “Tarihte siyah ve esmer ve kumral ve altın renkli ve krem renkli ulusların kendi kendilerine ya da başka uluslara kötü muamele etmesinin çok sayıdaki örneğini sizlere hatırlatmamı istiyor musunuz?”

Sessizlik.

“Örneğin, hiçbirimiz için, Afrika’daki köle ticaretinin büyük ölçüde Araplar tarafından yürütüldüğü ve siyah insanların kendi istekleriyle işbirliği yapması sayesinde mümkün olduğu bilinmeyen bir şey değildir.”

Bu noktada sıralar arasındaki merdivenlerden aşağıya koşmakta olan gecikmiş birisi seslendi: “Görünüşe bakılırsa insanın insana karşı insanlık dışılığı hakkındaki bir seminerdeyiz.” Onun yakınındaki çeşitli insanlar olan biteni ona aktardılar, bunun üzerine seslenerek özür diledi ve bu küçük kıpırdanma sırasında, insanların tiyatroyu terk etmeye başladığı görüldü.

Sonra bir kız ayağa kalkıp bağırdı: “İnsanın insana karşı insanlık dışılığından bıktım. Bütün bunların ne anlamı var ki?”

Almandı. Amfiteatrın karşı ucundan Polonyalı bir kız kalkıp ona cevap yetiştirdi: “Bıkmış olman beni şaşırtmadı. İstersen gidebilirsin, ama önce diğerlerinin yaptığı gibi kalkıp biraz öz eleştiri yapabilirsin. Almanların İkinci Dünya Savaşı sırasında işlediği suçları anlatmamı istiyorum.”

“Yoo, hayır!” “Yoo, tanrı aşkına!” “Çıkalım buradan,” sesleri her taraftan duyulmaya başladı.

Yaşlı beyaz sesini duyurmaya çalışıyordu. Başkaları ise benzer görüşler sunmak isteyenlerin arenanın zeminine inip bunu münasip şekilde, açıkça ve doğru olarak yapması gerektiğini bağıırıyordu.

Alman kız, örgülü saçları uçuşa uçuşa koşarak arenaya inmekteydi ve Polonyalı kız orada durmaktaydı bile; ajanlarımızın “zevksiz” bulduğu bir kıyafet -kirli beyaz şortlar ve bir büstiyer-giymiş iri cüsseli bir genç kadın. Ama o noktada artık herkesin kıyafeti anlık keyfe göre biçimlenmekteydi ve pek çoğununki varla yok arası şeylerdi.

Bir sürü insan ayağa kalkıp “özel kavgaları” dinlemeye gelmediklerini bağıırıyordu.

Bu daha fazla müdahalelere, sözle ve başka türden, yol açtı: bazı itişmeler oldu. Bir anda herkes kavga halindeydi ve kargaşa hüküm sürüyordu.

George Sherban toplantıyı sona erdirdi. Bunun hemen ardından bir helikopter belirdi, tam tepelerinde, çok alçakta. Büyük ve gürültülüydü, değişik renklerde yanıp sönen parlak ışıkları vardı.

Aniden herkes ayaktaydı, yumruklarını sallayıp çılgınlık atıyordu. Bu arada hava neredeyse tamamen kararmıştı, meşaleler ışıldıyordu: kargaşa ve aczden kaynaklanan bir öfke sahnesi.

Hepsi kampa akın etti. Artık herkes, “duruşmanın” sona erdiğini anlamıştı. İnsanlar ülkelerine geri dönmekten söz ediyordu. Sıcaktan bunalmış, kirli, yorgun, kolay sinirlenebilecek halde ve çok açtılar. Bütün gece hava taşıtları gelip gitti. Uyumak ya da dinlenmek imkânsızdı. Gün ağardığında, herkes

denize doğru akın etti, yürüyerek, koşarak.

Kampı terk etmeyenler de vardı.

Sabah yedi sularında tek bir hava taşıtı geliverdi, yüksekte uçuyordu, amfiteatra iyi nişanlanmış tek bir bomba attı. Amfiteatr tamamen tahrip oldu. Bazı moloz parçaları çadırların arasına düştü. Amfiteatrdan fazla uzakta olmayan bir yerde kendi başına oturan yaşlı beyaza bir taş parçası isabet etti ve adam öldü. Başka hiç kimse zarar görmedi. Binlerce genç insan akın akın geri döndüğünde, bir yıkım sahnesiyle karşılaştılar. Kimisi hemen oradan ayrıldı, oradan evlerine uzun ve tehlikeli yolculuklarına başlamak üzere, yaya olarak kıyı kasaba ve köylerine doğru yürüdü.

Geceye kadar geriye pek azı kalmıştı. Kamp toplanmıştı, iğrenç kokulu çukurlar kapatılmış, yöre halkı gitmişti.

Çinli delegeler özel arabalarla alındı.

Yiyecek getirildiği ve delegelerimizin daha araba içinde yola çıkarken yiyip içmeye başladığı görülünce nefret ve öfke ifade edildi.

Ertesi sabah, her yeri koklayıp duran yarı aç köpeklerden başka bir şey kalmamıştı.

“Duruşma” bu kadar.

“Duruşma” hâlâ sürmekteyken, özellikle Hindistan ve Afrika’dan, Avrupa’nın tüm kısımlarına “toplu nüfus aktarmaları” için planlar yapılmakta olduğu söylentilerine - çok güçlü ve ısrarlı söylentilerdi- ait haberler almaktaydım. Bunlar dolaylı olarak, toplu tutuklamalar ve katliamlar ve toprakların zorla ilhak edilmesi anlamına geliyordu. Bu istilaların gerekçesi, beyaz adamın suçlu olduğu, “ulusların kardeşliği içinde kendi rolünü oynamaktan aciz olduğunu kanıtlamış olduğu” şeklindeydi.

Bizim tutumumuzun, sempati duyan bir karışmama tavrı olacağı bekleniyor, varsayılıyordu.

Delegeler Yunanistan’ı terk ettikten ve dünyanın dört bir yanına dağıldıktan kısa süre sonra bu söylentiler kesildi.

O halde, son derece belagatlı ve aşırı basitleştirilmiş (gerçi özü itibarıyla tamamıyla doğru) “suçlamalar” belirli bir öfke ve intikam arzusu birikiminin deşarj olmasını mı sağlamıştı? Ya da evlerine dönüp olan bitenleri anlatan, kullanılan argümanları ve karşı argümanları aktaran bu genç insanlar -bütün bunlar, bazı yangınları yatıştırıcı etki mi yapmıştı?

Herhangi bir mantıklı açıklama bulamıyorum. Ama gerçek şu ki, tesadüf ya da değil, katliamlar, Avrupa’nın geriye kalan nüfusunun kararlılıkla ve planlı olarak yeryüzünden silinmesi gündemdeydi ve aktif olarak onaylanmaktaydı -oysa şimdi bu konudan söz bile edilmiyor.

Bu daha ziyade küçük ve tuhaf, hatta şüphe uyandırıcı olay, “duruşma”, neredeyse bir şaka olarak başlamışken (yalnız konusu yüzünden şaka demekte zorlanıyorum), şimdi her yerde konuşulur oldu.

Hem de, haberlerde yer almasına izin vermediğimiz halde. Elbette birtakım haberler -yetersiz ve kaçınılmaz olarak çarpıtılmış haliyle- dünyanın gazetelerine, Halkın İradesi’nin resmi organları dahil, bir şekilde ulaştı. Ama bunların hepsi küçük ve vurgulanmayan haberlerdi. Televizyon yoktu, resmi radyo frekanslarında da hemen hemen hiç sözü geçmedi.

George Sherban meselesi. Bu “duruşma” onu tartışmasız lider ve sözcü durumuna yükseltti, hem de “duruşmanın” kendisi boyunca belki de birkaç cümleden fazla konuşmadığı halde. Bu şekilde, bu belirli tarzda, öne çıkmakla ne yarar elde etmeyi umuyordu? Bu etkiyi, istediği an elde edebileceği belirli mevkilerin yardımına bile başvurmadan elde ettiğini hatırlatırım.

Yalnızca, mantıklı olarak neler olacağını beklerseniz bekleyin, gerçek şu ki, “duruşma” sona erdikten sonra ortadan kayboldu. Nerede olduğunu hiç kimse bilmiyor görünmüyor, buna karşılık tam

elli ülkenin gençlik örgütleri ve gençlik orduları, kendilerini ziyaret etmesi ve “yönlendirmesi” için onu aramakta.

“Duruşmanın” delegelerinden başka pek çoğu ve temas halinde oldukları bilinen başka kişiler de, ortadan kayboldu.

Kamplarda sürekli göz önünde olduğu günler ve geceler boyunca konuşurken, tartışırken, “seminerler verirken”, konuşma konuları nelerdi?

Muhbirlerimin raporlarını inceliyorum, ama bir sonuca varamıyorum.

Akıcı ve esprili bir konuşmacı -ama belirli bir konuda uzmanlaşmış değil. Güçlü bir izlenim bırakıyor, ama insanların aklında belirgin görüşler bırakıyor görünmüyor. Belirli bir siyasi tutum almıyor, hiçbir zaman açıkça tanımlanabilecek belirli bir sınıf ya da başka bir konumdan yana tavır almadı. Oysa politikayı her şey sayan genç kadrolar ona güveniyor.

Ajanımız Tsi Kvang hayran kaldığı -açıkça belli- sohbetleri rapor ederken onunla yan yana bulunduğunu tekrar tekrar vurguluyor ve şunları yazıyor: “Delege George Sherban Halkın şanlı militanlığının yükselen isteklerini tatmin etmekten uzak. Devrimci coşkudan yoksun. Eylemlerini geniş kitlelerin en yüksek çıkarlarında temellendirme yeteneği eksik. İdealizm lafazanlığından ve somut gereksinimlerle ilgisi olmayan hümanist fikirlere coşku duymaktan muzdarip. Doğru doktrin temelleri yetersiz olan zayıf ruhlu unsurlar, onun söylediklerini cazip buluyor. Teşhir edilmeli ve yeniden eğitilmelidir.”

Ortadan kaldırılması için yeniden talimatlar verdim.

Sana yoldaşça selamlarımı gönderiyorum. Seninle eskiye uzanan dostluğuma ilişkin izlenimlerim, anılarım, sürgün günlerimin az sayıdaki zevklerinden birisidir.

[Bu üst efendi kısa süre sonra geri çağrıldı. Dostu Ku Yuang zaten muhalif bir fraksiyon tarafından yerinden edilmiş durumdaydı. Her ikisi de tecrit edildi ve ölümlerine kadar “yararlı düzeltmeden” geçirildi. Arşivciler.]

Şikasta Tarihi, Cilt 3014, II. ve III. Dünya Savaşları Arası Dönem. ÖZET BÖLÜMÜ.

Bu dönem, hummalı bir faaliyet dönemiymiş.

Birbirlerini yok etmeye koyulmuş ve çok yakında uzun zamandır süren karşılıklı yıkım faslının kısa olmakla birlikte en yoğun final evresini yaşayacak olan Şikasta sakinleri, durumlarından tümüyle habersiz değildi. Alâmetler bulunduğu hissi yaygındı, ama bu his duruma uygun ya da çeşitli tehlikelere özel değildi. Alarmlar ve uyarılar sık sık yapıyordu, ama bunlar durumun ancak bir yönüne ya da bir kısmına ilişkindi: bunlar bir süre onları meşgul ediyordu, ama sonra başka bir kriz çıkınca ve her şeyden daha önemli olunca, unutulup gidiyordu. Tüm ülkelerde az sayıda Şikastalı, neler olduğunu gayet iyi anlıyordu.

O sırada hangi ülkede olurlarsa olsunlar Şikastalılar, tıpkı yuvası tehdit edilen böcekler gibi etrafta ürküntüyle dolanıyordu: bir hasar meydana gelmişti ve o noktada onarımlar yapılması gerekiyordu. Ve elbette konuşmalar kesintisiz ve her zaman ve her yerde devam etti; konseyler, konferanslar, toplantılar, tartışmalar, gezegenin dört bir yanında yapıldı, bunlardan bazıları bir bütün olarak Şikasta'nın çıkarına olma iddiasındaydı, ama partizan ve sekter düşünce alışkanlığı, bunların yararlı olmasına imkân vermeyecek kadar yerleşikti.

Çeşitli dış yerler tarafından onlara gösterilen yoğun ilginin doğasını ya hiçbiri anlamadı ya da

pek azı anladı.

“Uzaydan gelen varlıkların” kendileriyle ilgilenmekte olduğundan şüphe ediliyordu ve devlet ve hükümet başkanlarının olgusal ve ayrıntılı olarak, galaksinin başka bölümlerinden barışçı ya da başka türden ziyaretleri bildiğine ilişkin dünya çapında bir inanç vardı. Bu yetkililerin ve astlarının bu bilgiyi, halklarının tepkilerinden korktukları için yalanladıklarına inanılıyordu. Buna karşılık halklar da, her türden bilinmeyen uzay aracının “görüldüğüne” ve onlarla karşılaşmalar “yaşandığına” dair sayısız haberden dolayı “uzaydan gelen ziyaretçilere” inanıyordu, ama belirsiz ve neredeyse mitsel bir tarzda, tıpkı dini hadiseler ve meleksi ya da şeytani öte dünya varlıklarına inandıkları gibi: çünkü Şikasta’da istisnasız tüm kültürlerdeki mit ve efsaneler üstün varlıkların ziyaretini içeriyordu.

Bu arada, bu talihsizlerin burunlarının dibinde gerçek çarpışmalar veriliyor, gerçek olaylar meydana geliyordu.

Her şeyden önce, eski düşmanımız ve güvenilmez müttefikimiz Sirius vardı.

Şikasta’nın uzun gelişimi boyunca Sirius çeşitli kereler ve genellikle bizim rızamızı alarak, çoğunlukla güney yarıkürede, bazı yöreleri deneyler için kullandı. Bu hayvanların bazıları Sirius’un uzun vadeli amaçları açısından tatmin edici bulunmadı ve başkaca tadilat ya da müdahale yapılmaksızın, kendi başlarına yaşamaya ve gelişmeye terk edildi. Deneylerden bazıları başarılıydı ya da başarı vaat ediyordu ve çeşitli kereler, beş yüz ilâ bin ya da birkaç bin yıl geçtikten sonra Sirius filoları iniş yapıp tüm bir canlı türünü, kimisi binlerceydi, alıp götürdü. Bunlar, planlanmış ve öngörülmüş şekillerde gelişmeleri ya da özgün fiziksel ya da zihinsel gelişme düzeylerine göre hemen hizmete girmeleri için başka Sirius kolonilerine nakledildi.

Yakın zamanlarda yolculuk yapmanın görece kolaylaşması ve Şikasta’nın tüm kısımlarına diğer herkesin ulaşabilmesi sonucunda, epey ırksal karışımlar meydana geldi.

Şikasta’da doruğuna ulaşan olaylarda Sirius pek rol oynamadı. Bunun bir nedeni bu ırksal karışmaydı: teknolojideki gelişmelerden dolayı Şikasta’da yolculuk yapmak yaygınlaşır yaygınlaşmaz, Sirius belirli deneyleri sona erdirdi ve Şikasta’dan başkaca beklentisi kalmadı. Sirius bizi her zaman bilgilendirdi, aktif katılımı geri çektiğinde bize bunu kesin bir şekilde bildirdi, çeşitli zamanlarda gerçekleştirdiği deneylerin ayrıntılarını elimize verdi, böylece bunların sonuçlarını gözden geçirebilecek ya da kendi açımızdan hesaba katabilecektik. Bununla birlikte Sirius gözlemci uzay gemileri gönderdi ve bunlar birinci sınıf büyüklük ve nitelikteydi, filolarının kaynağıydı. Bunun bir nedeni bize, ezeli rakibine, oradaki iktidarını bırakmasının gönüllü olduğunu göstermekti, diğer bir nedeni ise akıl almaz çılgınlıklarıyla hepimizi korkutan Şammat’ı sindirmekti.

Puttiora’nın Şammat’ı artık fiiliyatta o yörenin en güçlü gezegeni olmuştu ve Puttiora onun kuklasıydı, ama Şammat’ın planları uyarınca Puttiora merkez konumunda kaldı. Şammat, BİZD akışındaki azalma nedeniyle Şikasta’nın uzun süren çöküş dönemine neden olan talihsiz kozmik örüntünün eninde sonunda sona ereceğini biliyordu. Şikasta’nın yeniden, Kanopus’u ve gezegenlerini ve kolonilerini her zaman ahenkli bir etkileşimli bütün halinde tutmuş olan büyük plandaki yerine oturacağını biliyordu. Bir gün, Şammat’ın nüfuzu sona erecekti.

Ama Şammat, bunun zamanını bilmiyordu. Devrilişinin ne kadar kapsamlı olacağını bilmiyordu. Planlarımızın ne olduğunu bilmiyordu.

Şammat’ın acizliği her zaman aynı türde ve derecede olageldi ve yararlı bir Şikasta değişimiyle ifade edilebilir: bir adamı tanımak için adam gerekir! Çünkü Şammat’ın gelişme düzeyinin

düşüklüğü her zaman için, bizim çıkarlarımızın ve niyetlerimizin doğasını anlamasını önlemiştir.

Şammat'ın doğası her zaman bir sömürücü, bir kurutucu, bir yiyici, bir parazit olagelmıştır. Hiçbir zaman, başka imparatorlukların daha yüksek güdüler temelinde yükseldiğini kavrayacak çapta olmamıştır.

Puttiora İmparatorluğu içinde hızla kilit konuma yükselmesinden bu yana Şammat bir iktidar odağı olageldi, güçlü tahkimatlarla çevrildi, her zaman savaş halinde oldu ve hepsi de tek bir ırksal kalemden, eski Puttioralılarından, oluşan yurttaşları, kendilerini üstün gördü ve galaksinin fethetmeyi ya da etkilemeyi başardıkları başka bölümlerinden haraç topladı. Şammat bu grubun ortasında, her an açık bir gırtlak gibi oturur. Şammat, galaksinin genel gelişmesinin önünde bir tehdittir ve her zaman öyle olmuştur. Büyük bir gezegen, bilinen en büyük gezegen olduğu halde, kısır, çorak ve kaynaklardan yoksundur. Her şey ithal edilmek zorundadır. Ve kozmik organizasyon içindeki konumu yüzünden de herhangi bir bütünsel dengeleyici kudret ve akımdan tamamıyla yoksundur. Bu berbat yeri Puttiora bile geliştirmezdi. Ancak talihsiz bazı tesadüflerin bir araya gelmesiyle, birtakım suçlular buraya ulaştı, ele geçirdi ve bu müthiş çirkinliği, başkalarından kendilerine kudret sömürmek için kullandı.

Kısa bir süre boyunca (kozmetik ölçülerle tabii) Şammat galaksinin en lüks yeriydi. Zenginliklerle, servetlerle dolup taşıdı ve bunlar yüzlerce yaratıcı ve çalışkan kültürün ürünleriydi. Sakinleri öylesi bir oburluk ve canavarlık düzeyinde yaşadı ki, en kötü dönemlerinde bile Şikasta'da bunun eşine rastlanmadı.

Şikasta'dan çalınan kudret her zaman Şammat'ın başlıca kaynağı olarak kaldı ve onun yerine geçirecek başka hiçbir şey bulamadı.

Şikasta'dan gittikçe daha fazla, daha fazla kudret çekilip alındı. Şammat alabildiği her şeyi, alabildiği sürece alıyordu. Ama neler olduğunu anlayabilmekten acizdi. Nasıl öğreneceğini de bilmiyordu ve delice, körlemesine "bir şekilde işe yarayacağı" umuduyla, her türlü yıkıcı şekilde çırpıp durdu. Bizim, Kanopus'un, onun düşmanı olageldiğini, halen var olduğunu, her zaman olmak zorunda olduğunu biliyordu: her zaman var, muktedir, feth edilemez olduğumuzu biliyordu -ama neyi araması gerektiğini bilmiyordu, sayısız kılığımız içinde bizi tanıyabilecek durumda değildi.

İşin en sonuna kadar, Şammat şu ya da bu şekilde, "bir yoldan" Şikasta ile bağımlı korumasının mümkün olacağına inandı. "Bir şeyler olur." "Her şey düzeler." Şammat'ın Kanopus/Şikasta bağımlı zayıflayışını isabetle öngördüğünü ve bu zayıflamanın ona hangi tür yararları sağlayabileceğini gözlemlediğimiz günlerde, Şammat'ın karakteri böylesi bir umarsız belirsizlik değildi -ama Şammat yozlaşmıştı. Başkalarına arsızca bağımlı olmanın uzun tarihi, galaksindeki komşularına karşı tutumundaki bencillik, asalaklık, lükse düşkünlük ve ahlaki dokusundaki zayıflama -bütün bunlar elbirliğiyle onu mahva sürükledi. Ve nihai evresinde, bizzat Şikasta'dan yayılan etkiler zehirliydi. Şammat'ın harekete geçirdiği sürecin ta kendisi -Şikasta'nın halklarını kırma uğratmak, zayıflatmak, büyük bir kısmını köleleştirmek, bütün bunlar kendisini de indirgemiş, zayıflatmıştı ve kendi içinde bölünmesine, iç savaşa neden olmuştu.

O günlerde Şikasta üzerinde, Şikasta ile hiçbir ilgisi olmayan savaşlar verildi! Şammat Şammat ile çarpıştı -delice, anlamsızca, kendini yıkıma uğraticı şekilde.

Şikasta'nın üstündeki gökler her durumda, her türlü mekanik ve teknik yapay nesnelere, gözlem istasyonlarıyla, meteorolojik istasyonlarla, aktarma istasyonlarıyla doluydu, tikiş tikişti,

bunların kimi yararlılığın hizmetindeydi, başkaları ise savaşın; her türden silahlar vardı, her tür yıkıcılık derecesindeki silahlar -ve bunlar, Şikasta sakinlerinin hakkında hiçbir bilgisi olmadığı şekillerde rekâbet içerisindeydi. Şikasta'nın etrafında dolanan metal nesnelere, bir dış kabuk oluşturmuştu. Bunun kozmik güçlerin bağları ve örgüleri üzerinde zayıflatıcı bir etkisi olduğu elbette Şikasta'nın öngöreceği bir şey değildi, çünkü teknisyenleri, birtakım gerçekler açıkça görülür hale geldiği zaman bile, bu güçleri anlayacak yeteneğe ulaşmış değildi: yüzyıllar boyunca bilim dalları güdük ve geri kalmış bir düşünce yoluna girmişti, bu da bu düzen içerisinde yararlı şekilde düşünmelerini önliyordu. (Örneğin, kentlerinin bazılarının ya da bazı binalarının, içinde oturanları delirtecek ya da en azından dengesizleştirecek şekilde inşa edilmiş olduğundan hiçbir zaman şüphelenmediler.) Şikasta'yı kuşatan, uçuşan metal nesnelere kabuğunun dört bir yanında savaşlar yürütülüyordu. Ve başkaları, bu savaşları gözlemliyordu. Çeşitli kereler, rutin bir keşif gezisi çerçevesinde gelen Sirius ana gemileri, Şikasta semalarının dört bir yanında çarpışmalar yürüten Şammat araçlarını kaçmaya zorladı. Çeşitli kereler Sirius ana araçları ve bizimkiler, bu semalarda koruyucu bir ittifak halinde devriye gezdi ve otomatik savaşçılıklarıyla Şikasta üzerindeki baskıları daha da artıran çirkin küçük Şammat makinalarını uzaklaştırdı. Ve Şikasta'nın ayı kıyasıyla mücadele veriliyordu.

Üç Gezegenler araçları da Şikasta'yı ziyarete geldi. Güçlerin yapılışları içerisindeki mutlu dengeleri çoktan beri Şikasta'nın barbarlığa sürüklenişleri tarafından etkilenmişti ve sağlıklarını sürdürmeleri uzun bir süre boyunca hiç kolay olmamıştı. Yayıdığı kötü ve ölümcül etkileriyle yalnız Şammat'a yararı olan Yirminci Yüzyıl Savaşı, bu gezegenleri etkilemişti. Araçlarının ziyaretleri gözlem yapmak içindi. Görevlilerimiz tüm zamanlar boyunca onlarla iyi geçinmiş, onlara her tür yardımı sunmuştu. Tıpkı bizim gibi, Şikasta'nın uzun gecesinin sona ereceği ve yerini yavaşça aydınlığın almaya başlayacağı anı bekliyorlardı.

Şikasta'nın ziyaretçilerinin işinin büyük kısmının izlemek ve gözlemlemek olduğu ve bu mutsuz gezegene bir tehdit oluşturmadığı -aksine!- kolaylıkla görülecektir. Ama ziyaretçilerin pek çok farklı türden olduğu, pek çok farklı araç tipinin bulunduğu, onlar tarafından bilinmiyordu. Elbette zaten sözünü etmiş olduğumuz, büyük güçlerin tümünün birbirlerinden "gizli" tuttukları ve mutlaka kendi halklarından da gizledikleri savaş silahlarına sahip oldukları gerçeğine ek olarak, nitekim böylesi güçlü silahlar açısından Şikasta semaları hayli küçük sayılırdı, kürenin her kısmı ayrıca Şikasta kökenli araçları tarafından da ziyaret ediliyordu.

Aynı şekilde Şammat da bu farklı araçların, çok sayıdaki değişik ziyaretçinin doğasını ve kapsamını tam olarak anlamaktan uzaktı.

Şammat'ın anlamadıkları ne kadar fazlaydı; buna karşılık verdiği zarar ne kadar büyüktü; ve nasıl yaygara ediyor, ortalığı berbat ediyor ve yozlaştırıyordu!

Örneğin, Şammat'ın ajanları tüm cahillikleriyle, Şikasta'daki uygun süresi henüz sona ermemiş -ve imhalarından Şammat'ın da yarar sağlamayacağı- insanları sık sık kalabalıklar halinde yok edebiliyordu. Bunları biz hemen Altıncı Kuşağa geri yolluyorduk ve -kimi zaman- konuşabilir ve yürüyebilir duruma gelir gelmez yeniden hizmete sokuyorduk.

Yine bir örnek: Şammat'ın aklı hep gezegen sakinlerinin ahlaki dokusunu zayıflatmakta ve yumuşatmaktaydı. Bizimki hep tam tersiydi. Ama Şammat kendi gayretlerini her zaman kontrol edebilecek ya da bizimkini gözlemleyip anlayabilecek durumda değildi -ve sonlara doğru bu aczi giderek arttı.

Ve yine: Şammat'ın ajanları sinsice dolanıyor, pusular kuruyor, nefret, düşmanlık, akıldışılık,

çekişme ruhunu besliyordu: biz hep tam tersini yapıyorduk, ama onlar hiçbir zaman gözlemleyebilecek durumda değillerdi, hele anlayabilecek halde hiç değillerdi ve bu yüzden kimi zaman kara mizaha varır durumlara düşüyorlar, bilmeden birbirlerine karşı mücadele veriyorlardı.

Ve yine: Şikasta ile Şammat arasındaki bağlantıya bel bağlayan Şammat'ın ajanları, bu bağı sıklıkla olmadığı bir yerde ya da bizim tarafımızdan tahrip edildiği ya da zayıflatıldığı yerde sanyordu. Şammat etkisinden uzak ve bize sarılmış olan, kurtuluşun bizimle olduğunu -ya da belki sadece bir sezgi halinde ya da bir düşüncenin seyrini- anlamış olan kişilere, aslında bizim hizmetimizde olan kişilere Şammat tarafından güveniliyordu, çünkü Şammat durumu anlayabilmenin araçlarına sahip değildi.

O son günlerde Şikasta'nın her yanında ajanlarımız, hizmetimizde olanlar, dostlarımız dolaşıyordu ve mühür de onlarla birlikteydi, çünkü onların üzerine, içlerine, özlerine işlenmişti, nasıl ki Şammat'ın hastalıklı çarpıklığı Şammat'ın hışmı ve soyu üzerine işlenmişse ve herhangi bir yerde mührün gölgesinin bile bir kırıntısını tutabilen herkes, varlığımızı hissediyor, yukarı bakıyor -tanyor- ve izliyordu. Ya da izlemeye çalışıyordu. Mücadelemizin umarsızca, tüketici, korkunç olmadığını söylemek istemiyorum. Pek çok kayıp, başarısızlık oldu. Ama, son günlerde, son evrede, Şammat'ın ajanları Şikasta'yı korku ve dehşetle ve kendinden iğrenme ve yıkımla doldururken, yine aynı zamanda, mührün gölgesi, hatırlayabilen herkesi toparlıyordu... bir tatlılık, bir vaat, kalplerde bir ferahlık ve umut vardı o korkunç son günlerde.

Yukarıdakilere Johor, Tefik, Ussel ve diğerleri tarafından yapılan ek:

Şikasta'nın bu kadar büyük bir kısmının işe yaramaz hale gelmesi beklenirken, elbette başlıca kaygılarımızdan biri, yeterince temsil değerine sahip genetik malzemenin korunmasıydı. Bu kısmen, genel yarar adına kişisel kaygılarını bir kenara bırakabilecek yetenekteki bazı bireylere akılcı ve özel baskılar uygulanmasıyla başarıldı. Çünkü geçici ya da görece "güvenli" yerlere yönlendirildiklerinde, bunun nedeni her zaman, onların kişisel olarak hayatta kalması düşüncesi olmayabiliyordu. Şikastalıların bazı tipleri gayet iyi cevap verebilecek haldeydi: aslında onların seçilme nedeni bu cevap verebilme yeteneğiydi. Ama elbette ki asıl güçlüğümüz, hayran olunacak ve yararlı özelliklerin arzulanmayanlarla o denli karışmış olmasıydı. Sirius ve kolonileri, Kanopus ve kolonileri, Şammat -ve daha başkaları- artık hepsi Şikasta'nın mirasında yer alıyordu. Ayrıca Şikasta genetik rezervine yerel ve yabancı radyasyonun baskısı artıyordu; gittikçe daha fazla zehirlenen ve uyarlanmış atmosferden; her tür kimyasal ve radyasyon türünü içeren yiyeceklerinin kendisinden, ayrıca benliklerinin çok derinliğinde bulunan, alınyazılarının sorumluluklarına ilişkin sağduyulu bilgiden, gelen baskıydı bu: bütün bunlar genetik malzemenin daha da uyarlanmasına etki etti, her türlü genetik çeşitlenmeyi ortaya çıkardı. Bunların bazıları değerliydi -hâlâ değerli-, potansiyel içeriyordu. Ama yine bazıları, ne yazık ki, hiç de öyle değildi.

Örneğin, -çok- uzun vadeli öngörü ve planlama ile üstesinden gelinmiş özel bir tehlikeden söz etmeliyiz: bundan söz etme nedenimiz, diğer kaygılarımızdan daha fazla ya da daha az önem taşıması değil, bu kitaptaki öykünün bir bölümünü oluşturmasıdır.

Teknolojileri ile dünyanın ve insanların büyük bir kısmını harap etmiş olan beyaz ırklara karşı sert tepkilerin meydana geleceği çok önceden öngörülmüştü. Hislerin, genetik

malzemenin ciddi ölçüde yok edilmesine neden olacak kadar şiddetlenmesi tehlikesi gerçekten vardı. “Beyaz ırk” -ya da ırklar- çok çeşitlenmiş bir genetik karışım oluşturuyordu. Kürenin bazı kısımları, son anlarda bile, hâlâ görece homojen, âdetâ karışmamış haldeydi: ama merkezi kara kütesinin orta ve batı bölgeleri, özellikle de kuzeybatı uç bölgeleri, Şikasta’nın başka kısımlarından ve Şikasta’nın dışından da o kadar çok sayıda değişik soydan katkı almışlardı ki, bu “ırk”ın kaybedilmesi hiç arzu edilmiyordu. Genlerini geleceğe taşıyabilmeleri için bu hayvanlardan yeteri kadarının hayatta kalması yolunda büyük, hatta kimisi tuhaf görünen gayretler gösterildi: kuzey yarımkürenin her tarafında sürekli ve enerjik bir şekilde uğraşıldı. Ya da neredeyse her yerde: başlangıçta nüfusu epey homojen bir genetik soydan oluşan Tecrit Edilmiş Kuzey Kıta, çoğunluğu Kuzeybatı Uç bölgelerinden ve merkezi kara kütesinden gelme insanlar tarafından fethedilmişti ve zaten ilgilenmekte olduklarımızdan başka hiçbir gen yoktu.

Genel olarak, kuzey yarımküredeki beyaz “ırk”ın ahlakı, gayretlerimize pek yardımcı olmadı. “Sarı” ırklar tarafından kısmen fethedilmeleri ve bu fethin öncesinde de geçmiş aşağılama ve yoksunlukların intikamını almak için tipik Şikasta (ya da Şammat!) arzusuyla “melez” ırklar tarafından sistematik olarak aç bırakılmaları, keskin ve acı verici bir yeniden uyum sağlamaya ve yüzyıllar boyunca içselleştirdikleri üstünlük varsayımını terk etmelerine neden olan, kürenin geri kalanının onlar hakkındaki görüşleri ağır ağır kabul edişleri -bütün bunlar Kuzeybatı Uç bölgelerindeki ses tonunu ve dayanıklılığı öylesine düşürdü ki, artık sadece onların kendi yaşama isteğini etkilemekle kalmadı, bu yörelerden yayılan etkileri de değiştirdi: oysa iyi ve güçlü etki dalgaları, gereksiz acı çekilmesini ve kan dökülmesini önleme görevimiz için hayati önem taşıyordu. Ahlaki başarısızlık öylesine etkili oldu ki -öncelikle- gençlerin ve daha sonra da daha yaşlı insanların pek çoğu, geçmişlerine ilişkin hiçbir gurur duygusu sürdüremez oldu. Teknolojik ilerleme, toplum ve adalet modellerindeki -uygulaması her zaman başarılı olmasa bile kavramsal olarak güzel şeyler- enerjik deneyler, bu başarıları onlara artık hiçbir değer ifade etmiyor gibiydi ve aşağılanmış ve küskün bir içe dönüklüğe eğilim gösteriyorlardı. Aslında bu duygusal tepki, kendilerini salt birer vahşi, yerkürenin yozlaştırıcıları olarak görmeleri, ki bu görüş her an binbir dış kaynaklı propaganda tarafından pekiştiriliyordu, kendileri hakkında daha önce besledikleri -kendilerini Şikasta’nın geri kalanının tanrı vergisi iyilikçileri olarak gördükleri zamanki- görüşler kadar dar ve benmerkezciydi. Her iki bakış açısı da meseleleri etkileşimli olarak, olayların bir örgüsü olarak, ihtiyaçların, yeteneklerin, kapasitelerin karşılıklılığı olarak görmekten uzaktı. Boyun eğdirilmiş, hakarete uğramış, aç ve yoksun bırakılmış, nüfusunun koca kesimleri yerkürenin yeniden canlanan bölümlerinde ucuz işgücü olarak kullanılmak üzere yerinden koparılmış, zenginliğinden hiçbir şey ve kültüründen pek az şey kalmış olan “beyaz ırklar”, tıpkı daha önceki gibi, kendini bir bütünün parçası olarak göremez haldeydi. Aklın Şikasta’ya özgü bölünmüşlüğü üstün geldi, neredeyse hiç sorgulanmıyordu -dengeleri yeniden kurmak ve hayal gücüne sahip kavrayış eksikliğinin bu hüznün verici yaralarını iyileştirmek üzere işbaşında bulunan, bizden yana çalışanlar ve ajanlarımız bunun tek istisnaydı.

Şikasta Yüce Efendisi Tafta’dan
Şammat’daki Yüce Denetçi Efendi Zarlem’e, selamlarla!

Şammat’ın Genel Hükümranlığına Selam Olsun! Hürmetlerimizle!

Puttiora'ya hürmetler!

Her şey, muhteşemler muhteşemi Puttiora'ya itaat eder!

Şikasta topuklarınızın altına serilmiştir, arzunuzu bekler.

Kuşaktan kuşağa, kutuptan kutuba, uçtan uca, Şikasta size hizmet eder.

Şikasta'nın Puttiora hizmetkârı Şammat'a hizmet için adanmışlığı ne kadar derin, ne kadar yücedir.

Bir uçtan diğerine, bu onursuz küçük hayvancıklarınız, sizin her şeyi gören gözlerinizin altında solucanlar gibi kıvrır ve sürünür!

Her ülkede bu seviyesiz yaratıklar savaşıyor ve öldürüyor ve acı çeker, acı ve kanın kokuları kızıl dumanlar gibi Şikasta'nın her yerinin üzerinde yükselir, nefasetle, buna layık Şammat'ın burun deliklerine ulaşır.

Şikasta'dan Şammat'a doğru besleyici akım ne kadar güçlü, Şammat'ı besleyen akım günden güne güçlenmekte, kudret veren ve Şikasta'dan Şammat'a hak ve görev olan bin yıllık bağ her zamankinden güçlü ve bu bağ bizim hamiliğimizle, bizim üst efendiliğimizle, galaksinin ölçeklerindeki üstünlüğümüzle kazanılmıştır!

Ah Şikasta, yarası kanayan küçük hayvancık, isteyerek bulunduğu pisliğin içerisinde seni ne kadar övsek, boyun eğişini ne kadar alkışlasak, ne kadar teşvik etsek azdır, sen ki benliğimizin öteki yarısı, kan kesemiz, kudret kaynağımızsın!

Gece gündüz, an be an, haraçlarını akıt ey Şikasta, ey köle olanımız, nefret ve ayrılık titreşimleri beslesin bizi, hayat versin, bizi yüceltsin, Şammat'ı kadir-i mutlak kılsın!

Gece gündüz, ey iğrenç ve bayağılaşmış olan, bize gıdamızı, düşmanlık içinde silah şakırtısını, savaşçıların çığlıklarını, makinelerin gürlemesini sunuyorsun.

Gece gündüz, ey en aşağıların aşağısı gezegen, bizim, Muzaffer Şammat'ın, Muzaffer Puttiora'nın her-daim-muzaffer oğlunun, egemenliğimiz altında sarsılıyor ve ateşten titriyorsun, yağlarını ve özünü, ürküntünün buğularını, gaddarlıklarının tütsülerini, mide bulandırıcılığını ikram ediyorsun.

Ne kadar aşağıdır Şikasta, çamurun içindeki solucandır, yolsuzlukların içinde kıpraşan solucan ve kurt öbekleri ve kuyularıdır, hepsi, hepsi bizi, Şammat'ı beslemekte, Puttiora'yı beslemektedir. Semalarının üstünde, ey Şikasta, çekişmelerinin pırlıtsı ve ışıltısı ve ürkütücü icatların, hepsi bizi nefretinin yakıtıyla beslemekte. Okyanuslarının altında, ey Şikasta, manevra yapan makinalarının sarsıntısı ve çarpışmaları ve titreşimleri, hepsi bizi, Şammat'ı beslemekte, hoş kokulara sarmakta. Hastalıklı zihinlerinle, ey Şikasta, bizim sevecen egemenliğimizi cezbetmiş olmanın büyük talihini yaşayan, geri kalmış ve cahil hayvanların sapık zihinleriyle, bizi, Şammat'ı doyuran düşmanlıkları alevlendir!

Muhteşem insanlarımız her yerde gezmekte, her an uyanık, her an nöbette, her an bize ait olanı beklemekte! Bizim her yerde gözlerimiz ve kulaklarımız var ve hiçbir şey bizden kaçmıyor! İsyan etme yolundaki acınası kalkışmalarını gözlemliyor, kaydediyor ve eziyoruz!

Şikasta'daki düşmanlarımızın hareketlerini ve entrikalarını gözledik ve hepsini boşa çıkardık - alçakça hilelerini alt ettik, politikalarının, kıvranıp tükenişlerinin, can çekişmelerinin ve son çırpınışlarının hesabını gördük! Biz, Şammat, muzaffer Puttiora'nın Şammat'ı, akımın varlığını ve akımın güçlendiğini, akımın her daim ve ebedi olduğunu, akımın her zaman için Bizim, galaksinin efendilerinin, dünyaların efendilerinin gücü ve gıdası olacağını doğrularız...

Yukarıdaki Yazıya İlişik Not:

Hey, Zari!

Hastalık izni istiyorum. Allahın belâsı bir yeni virüs var. Bu allahın belâsı yerin her tarafında geberiyoruz. Eğer bir virüs değilse, o zaman ihanettir. Neden ben yeni hükümete alınmadım? Bu ne boktan kıymet bilirlilik böyle? Bazı değişiklikler olacak, onları kendi pis kanlarıyla haşlayacağım, yapmazsam neyim.

Lynda Coldridge'den Benjamin Sherban'a

(No.17. "Çeşitli Bireyler")

Sana yazmamı kardeşin söyledi. Bana dediğine göre, benimle temas halinde olduğunu sana söylemiş. Umarım bunu yapmıştır. Aksi halde bana niçin güveneceksin ki. Bu günlerde bunu istemek zor şey. Sana gelen kişilerin iyiliği için bana güvenmek zorundasın. Yoksa ölecekler. İşler daha da kötüye gidemez diye düşünüyorsan, yanılıyorsun, daha da kötüye gidebilir. Bu olanlar hakkında uzun süredir bilgim vardı. Ama gerçekleştiği zaman, yine de bir şok oluyor. George bu insanların sana gelmesi gerektiğini söylüyor. Senin Marsilya'da olduğunu söylüyor. Orası, barınması zor bir yer olsa gerek. Bu insanlar güvenilir. Hepsi de benim içinde yaşamış olduğum hastanelerden. Çoğu hasta. Ama bazıları doktor ve hemşire. Dolayısıyla yararlı olacaklar. Ayak bağı olacak kadar hasta olan insanları sana göndermiyoruz. İnsanların seçiminde Doktor Hebert yardımcı oldu. Bu meseleler hakkında her şeyi biliyor. Doktor Hebert ile ben çoktandır birlikte çalışıyoruz. Ne kadar oldu unuttum. Onun da ötekilerle birlikte sana gelmesini istiyordum, ama o istemedi. Yaşlı olduğunu ve öleceğini söylüyor. Ben aynı fikirde değilim. Yararlı şeyler hakkında o kadar çok bilgisi var ki, üstelik hiç benim gibi deli olmadı. Yararlı Şeyler hakkında söylediklerimle neyi kast ettiğimi umarım biliyorsundur. Kardeşine Doktor Hebert'i sordum. Kardeşin, Doktor Hebert'in doğru olduğuna inandığı şeyi yapması gerektiğini söylüyor. Vicdan. Birey. Hakları. Ben kalıyorum. Ben de yaşıyım. Kardeşin kalmamı istiyor. Benden istedi. Yararlı olacağını söylüyor. Korkunçluğa rağmen hayatta kalacak insanlar olacak. Az sayıda olacaklar. Yeraltı yerleri var. Çoğu kodamanlar için. Bizim bazı dostlarımız bir yeraltı yeri yaptılar. Birkaç kişi dışında hiç kimse bunu bilmiyor. Burası yaklaşık yirmi kişilik. Çoğu temas yeteneğine sahip. George senin de bazen sahip olduğunu söylüyor. Seninle teması denedim, ama başaramadım. Belki aynı dalga boyunda değiliz! (Ha ha) Bu yirmi kişi her yaştan. Bazıları çocuk. Hepsi de olacıklara hazır. Kıyamete. Bazen, nelerin olacağını bilselerdi,

olmazlardı, diye düşünüyorum. Yani hazır demek istiyorum. Dilerim hepsi olur ve üstesinden gelebiliriz. Yeraltı yerine aslında alması için tasarlandığından daha fazla insan alacağız. Çünkü ben fazla yaşamayacağım. Doktor Hebert de öyle. Ve yaşlı iki kişi daha var. Yarım eğitilmiş genç biri bir yana, Doktor Hebert yanımızdaki tek doktor olacak. Biraz daha eğitilebilir. O da epey kapasiteye sahip. Doktor Hebert ve benim ne zaman öleceğimizi biliyorum. O zamana kadar ötekilerin tümü kapasitelerde eğitilmiş olacak. Hepsi de, kurtarma ekipleri gelene ve İngiltere yeniden açılana kadar yaşayacaklar. George sana bütün bunları anlattı mı, bilmiyorum. George neyin gerekli olduğuna bağlı olarak sadece şunu bunu söylüyor. Sonra konuşmasını kesiveriyor. Demek istiyorum ki, doğru dürüst bir konuşmamız olmuyor. Sohbet yok. Bundan çıkardığım sonuç, çok meşgul olmalı. Evet, mutlaka öyle olduğunu anlayabiliyorum. Onunla ilk defa temas kurduğumda, tesadüfendi. Benimle konuşanın kendi aklım olduğunu düşünmüştüm. Bunun senin için bir anlam ifade edip etmeyeceğini merak ediyorum. Belki edecek. İnsanın kendi aklının türlü türlü şeyler söyleyebileceğini biliyorum. Başka biri olduğunu sanırsın, ama değildir, kendinsindir. Bunu anlıyor musun. Fazla yazıyorum. Çünkü yıllar ve yıllar boyu insanları kurtarmak üzere çalışmak ve kurtarabilecek misin onu bile bilmemek tuhaf şey. Bazen çok zor oldu. İlk başta hiç kimse bana ya da Doktor Hebert'e inanmadı. Ve o kadar uzun zaman aldı ki. Ve sonra da, hepsini de hiç karşılaşmadığın birine gönderiyorsun. Hem de Marsilya'ya! Berbat bir yolculuk olacak. Bütün sahte evrakları bir araya getirdik. Ve üniformaları. Her şeyi. Kaygılanmadan edemiyorum. Ne olursa olsun, planladıklarımızı yaptık. İnsanları kurtaracağımızı söyledik ve yaptık. İşte buradalar. Bundan sonra herhangi bir temasımız olmayacak. Sen kapasitelerde kendini geliştirene kadar, en azından! Bu yüzden elveda. Eğer bu mektup eline geçerse, insanlar sana ulaşmış olacak. Tuhaf şey değil mi, birisine bu şekilde güvenmek durumunda olmak. Demek istediğim, "gaipten" bir talimat nedeniyle. Neyse, iyi şanslar. Lynda Coldridge.

Doktor Hebert'ten Benjamin Sherban'a

İlişikte, sana ulaşmak için tehlikeli ve zorlu yolculuğa çıkanların bir listesi yer alıyor. Bayan Coldridge, her birinin kısa bir tarifinin yararlı olacağını söylüyor ve sanırım haklı. Aşağıda, profesyonellerin vasıfları, Bayan Coldridge ve benim içinde çalıştığım çeşitli hastanelerde hasta olarak bulunmuş olanların da tıbbi geçmişi özetlenmiştir. Hastanelerin her birinde, embriyo ya da potansiyel halinde çeşitli kapasitelere sahip olan, ama yaşadıkları fenomen hakkındaki bir yanlış anlama nedeniyle hasta olarak sınıflandırılıp geçici ya da kalıcı olarak kapatılan, ama şans eseri ya da yapılarının olağandan daha güçlü olması sayesinde tedavileri onları yıkıma uğratmamış insanlara rastladık. Daha sert ya da uzun süreli tedavilerin kurbanları için elbette bir şey yapılamazdı ve yapılamaz da. Bu insanları kendi potansiyelleri konusunda ikna etmek kolay bir görev değildi, çünkü bu tür argümanlar hep, bunları dinlenmemesi gereken bilim dışı ya da "delice aşırılık" olarak düşünmeye şartlandırılmış kulaklarla karşılaşıyordu. Ama sabır mucizeler yarattı ve işte yıllar süren gayretlerimizin sonuçları karşısında; çalışmalarımızın hepsi de hastane yetkililerinin arkasından yürütüldü ve her zaman güçlükler ve hatta kimi zaman tehlikeler altında yürütüldü. Akıl hastaneleri bulunabileceğiniz en güvenli yerler olmadı, hem de dünyanın hiçbir yerinde! Bunların tümü de ayrıca, zorluklarla, yanlış anlaşılmalara, belirsizliklerle dayanıklılık kazanmış ve yıllar boyunca kendi akıllarının işleyişinin askıya alınmasına katlanmış olmanın kaçınılmaz ödülü olarak, peşin yargıda bulunmayıp onları askıda tutma yeteneğine sahip kişiler. Bunlar son derece yararlı nitelikler! Tecrübeye dayanarak konuştuğuma inanabilirsin! Kendimde bazı kapasiteleri keşfettiğim zaman ilk

tepkim, kendi evinde bir düşmanla karşılaşmış olan birininki gibiydi. Ta ki Bayan Coldridge ile karşılaşmış da onun neler söylediğini anlayabilene ve -daha da fazlası- onun uzun ve acı verici geçmişini anlayana kadar, bana ilk başta düşman bir ortam gibi görünen bir alandaki kendi çırpınmalarına sabır gösterme yeteneğine sahip olamadım. Bu noktayı açmak gerekirse: bütün bu insanlar yük, sorumluluk, zahmet, zorluklar, gecikmeler, umudun kaybolması gibi şeylere katlanabilirler. Bildiğimiz gibi bunlar, bu zor zamanlar için vaz geçilmez donanım niteliğindedir... Bunu yazarken, dilin yetersizliklerine şaşıyorum! Hepimizin içinden geçtiği şeyler, daha önce en kötü kâbuslarımızın bile bizi uyarabileceğinden daha beter türden. Ama bunlardan geçiyoruz ve bazılarımız, az sayıdaki kişi, sağ kurtulacak. Ve bizim -insan ırkının- ihtiyaç duyduğu tek şey de bu. Buna bu şekilde bakmamız gerekiyor. Sana söylemek istediğim şeyi bir tür vasiyet, bir inanç beyanı olarak görüyorum! Yani, eğer insani varlıklar, Bayan Coldridge'in payına düşen türden bir öznel deneyime bütün bir ömür boyu dayanabiliyorsa, eğer en derindeki kalelerine yapılan saldırıları, tıpkı onun yaptığı gibi, sabırla ve inatla göğüsleyebiliyorsa, günbegün, günbegün, her gün, çoğu insanın ancak "cehennem" adını vereceği bir şeylerle yüz yüze yaşayabiliyorsa ve öteki ucundan bir tür dengeyle, yaralı olarak bile olsa -ki Bayan Coldridge mutlaka herkesten önce bu fikirde olacaktır-, eğer biz, insan ırkı, içimizde bu tür sabır ve dayanıklılık erdemlerini barındırırıyorsak, o zaman neler başaramayız ki? Bayan Coldridge benim hayatımın ilham kaynağı olmuştur. Onunla ilk karşılaştığımda, yatağa bağlanmış bir talihsiz, koca, ürkmüş mavi gözleri, en çirkin kentlerimizden birinin uğursuz bir banliyösündeki Lomax hastanesinin koridorlarında gezinen bir iskelet, aralarında ömrümün büyük bölümünü geçirdiğim yolunu şaşırmış enkazlardan bir tanesi daha gibi görünüyordu ve onun herhangi bir vahiy ya da ders vermesi ihtimaline sahip olduğunu asla düşünemezdim -oysa bana, bir insan varlığının içinde bulunması mümkün olan, dolayısıyla her birimizin içinde mümkün olan cesareti, azmi gösteren oydu- ilk karşılaştığımda gördüğüm haliyle, çünkü o sırada öyleydi, işte o deliydi. Buna hangimiz cesarettten başka bir ad verebiliriz ki? Hatta belki de bu sadece, bir şekilde yaşamaya devam etme isteğini anlatan bir kelimedir. Üstlendiğiniz sorumlulukta başarılı olmanızı diliyorum -ve bu yorgun deyişler topluluğunun size gerçekten de, neler hissettiğimi aktaracağını umuyorum. Ve size bu insanları emanet ediyorum, ki bu insanlar... ne diyebilirim ki? Onlara veda ederken, tıpkı, bir yaprağı sokaktaki yağmur suyu akıntısına bırakan bir çocuğunkiyle aynı ruh halindeyim. Sizin ve onlar için dua edeceğim. Bunu sadece kendi adıma yapacağım, çünkü korkarım Bayan Coldridge dine saygı beslemiyor. Yaşadıklarımı düşünürsek, onun affedileceği hissindeyim.

Benjamin Sherban'dan George Sherban'a

Evet, küçük kardeşim! İşte hepimiz buradayız, toplandık ve doğru yoldayız. Beş yüz kişi. Pasifik her şeye rağmen müthiş, bu zor günlerde bu küstahlığımı bağışla. Sadede gelmek gerekirse. İç sular temiz -eh, büyük ölçüde, gıda bol ve yerliler yok, çünkü bunlar yirmi yıl önce bölgeyi hidrojen bombası testleri için hazırlamak üzere tahliye edilmişler. Kim oluyorlardı ki, protesto edeceklerdi? Efendileri sözünü söylemişken? Her neyse, bu kötülük geçmişe ait, çünkü şimdi hepimiz için bol bol yer var. Şimdiye kadar zayıyatımız yok. Çok küçük hastalıklar var, ama hem hekimlerden, hem ilaçlardan yana sıkıntımız yok. Daha şimdiden bayağı küçük bir kasaba kurulmuş halde, her bir şeyiyle, hatta neredeyse bütün modalarıyla birlikte. Şu an için bir cennet. Ama daha ne kadar? Evet, zurnanın zırt dediği yer bu. Eğer cıvıttıysam, elbette ki herhangi birimizin hâlâ hayatta olmasına inanamıyor olmamdan dolaydır. Bunu mantarlı bir şişe içinde bir sonraki geri çekilen sularla, cezir dalgasının

içine boca etme isteğine hakim olarak, Samoa'ya kano ile, oradan kargo gemisi ve uçakla gönderiyorum. Ve bu lükslerimiz devam ettiği sürece de sana raporlar göndermeye devam edeceğim. Ah, uygarlık, senden şikayet ettiğimizi düşünüyorum da, herhangi bir çirkin kısmından şikayet ettiğimizi... Lütfen, her zaman için senin itaatkâr hizmetkârın olacağıma dair güvencemi kabul et. Benjamin. Suzannah'nın And dağlarındaki Kamp 7'de bulunduğunu bildiğini sanıyorum, Kasım ile Leyla da onunla.

George Sherban'dan Şarma Patel'e

En sevgili Şarma,

Her şeyden önce selamlar! Dilediğin herhangi bir tarzda. Hayır, seninle alay etmiyorum, bundan emin olabilirsin. bunları gece geç saatte büyük bir telaş içinde yazıyorum, çünkü plan değişikliği yapmakta olduğun yolunda çok güçlü bir izlenim edindim. Evet, böyle şeyler söylediğimde bana ne kadar çok güldüğünü hatırlıyorum. Ve kendimi üzgün hissediyorum, çünkü sana söyleyecek önemli bir şeyim var, ama beni dinlemeyeceğin hissindeyim. Ama belki de dinlersin, belki dinleyebilirsin, bu seferlik, bu yüzden de sana şunu söylemek üzere yazıyorum: Lütfen planına bağlı kal ve yola çıkacağını söylemiş olduğun zamanda yola çık. Lütfen Kamp Grubu 8'e gitme. Sana yalvarıyorum. Ve bir defalığına bana güvenmeye, inanmaya hazırsan, kadrolarından seninle gelebilecek kaç kişi varsa, hepsini yanına al. Bulduğun yerde kalma ve Kamp 8'e gitme. Sana nasıl ulaşabilirim? Seni nasıl ikna edebilirim? Birini benim seni tanıdığım şekilde tanımanın nasıl bir his olduğunu, senin seni seviyorum dediğini duymak ve bunu bu denli derin hislerle ve böylesine bir içtenlikle söylediğini duymak nasıldır bilir misin! -oysa biliyorum ki, ne desem boş, bana inanılmayacak. Rica ettiğim gibi davranmayacaksın, bunu biliyorum. Ama yine de denemeliyim.

Şarma, beni dinlemen için ne yapabilirim? Bir sefer olsun, inan bana. Sana, ordunun liderliği konumunu terk et, payelerini ve sorumluluklarını terk et deseydim, bana benimle eşit olduğunu anlamaktan aciz olduğum yolunda söylev çekerdin, kadınlar ve kapasiteleri hakkındaki cehaletimden dem vururdun, ama aniden, hatta bunu yaptığna kendin bile şaşırarak, her şeyi, yetkilerini, mevkinin geride bırakırdın, sanki ipnotize olmuş gibi ve benimle gelirdin, bir uyurgezer gibi ve gülümseyerek karşıma çıkar ve şöyle derdin: İşte buradayım. Ve o andan itibaren bir daha asla herhangi bir konuda benimle fikir birliği içinde olmaz ya da benim dilediğim herhangi bir şeye razı olmaz ve bana güvenmezdin. Bunu biliyor musun, Şarma? Bu önemli bir şey değil mi? Belki olacakların bu olacağı konusunda benimle aynı fikirde olmayacaksın. Ve, hayır, bunlardan herhangi birini yapmanı istediğimi söylemiyorum, hayır söylemiyorum. Ben sadece sana yalvarıyorum, yalvarıyorum -dinle beni ve Kamp 8'e gitme. Şarma, aşkım, beni dinleyecek misin, lütfen dinle beni... (Bu mektup gönderilmedi.)

[Bak.: Şikasta Tarihi, Cilt 3015, Yıkım Yüzyılı, Yirminci Yüzyıl Savaşı: 3. Ve Son Evre. Özet Bölümü.]

Suzannah'dan, Kamp 7, And Dağları,

George Sherban'a

Canım,

Bu gece çok soğuk. Bu irtifaya uyum sağlamak kolay değil. Kasım ile Leyla iyiler ve asıl önemlisi de

bu. Pek çok insana zor geliyor. Bir sürü göğüs hastalığı var. Doktorlarımız sürekli iş başında. Neyse ki ilacımız bol. Ama daha ne kadar süreyle, bilemiyorum. 63 kişi geldi. Fransa'dan gelmişler. Avrupa'dan geriye pek bir şey kalmadığını söylüyorlar. Anlatacak türlü türlü hikayeleri var, ama onlara duymak istemediğimi söyledim. Bir anlam göremiyorum. Bunlar bence ölüm düşüncesi. Olan olmuştur. Bu yüzden onları konuşurken bırakıp kulübemize geldim. Tüm çocuklar için sıcak tutan giysiler ayarlayabilsen iyi olurdu. Şimdi yaklaşık 1.200 çocuğumuz var. Söylediğini yaptım ve çocukların başına Juanita'yı getirdim, o da kocasının kendisiyle birlikte çalışmasını sağladı. İyi bir ekipler. Bütün çocuklar onları seviyor. Bugün Kuzey Amerika'dan bir grup geldi. 94. Burada kalmak istiyorlar, ama bu kampın dolduğunu söyledim. Evet, öyle. Herkesi nasıl besleyeceğiz? Aklımdaki şey bu. Dinlenmek için birkaç gün kalabileceklerini, sonra Kamp 4'e gitmeleri gerektiğini söyledim. Sadece 200 mil. Zayıf olanları ve çocukları bize bırakabilirler. Kuzey Amerika'nın bir sürü belâyla dolu olduğunu söylüyorlar, ama artık dinlemek istemediğimi söyledim. Ben işimin çerçevesini çizdim. Çocuklara bir miktar ayakkabı bulmaya çalışır mısınız? Mülteciler bu şekilde gelmeye devam edecekse sanırım birkaç tane daha kamp kurmak iyi olacak. Oralarda geriye neler kalmış olabileceği hakkında bir fikrim yok. Zaten bunu düşünmek de istemiyorum. Kasım, gelip seninle kalmak istediğini söylüyor. Ona yaşının daha küçük olduğunu söyledim, ama aslında on beş yaşında. Leyla da yanına gelmek istiyor. Kesinlikle hayır dedim. Senin Kasım hakkında ne düşündüğünü soracağımı söyledim. Ve onlar da itaat etmek durumunda. Bu bir soru.

Kuzeyde kışın gelmekte olduğunu düşündüğünde, sanırım salgın açısından iyi bir şey, ama geriye kalan insanlar için bu kötü bir şey. Ama ölüm düşüncelerini düşünmek istemiyorum.

Philip şimdi geldi ve seni gördüğünü, senin çok sıkı çalıştığını söyledi. Senin önümüzdeki hafta geleceğini söylüyor. Geldiğin zaman evlenmeliyiz, çünkü ben hamileyim. Artık eminim. Bugüne kadar emin değildim. Bütün genç insanların şimdilerde bunun önem taşımadığı türünden şeyler söylediğini gayet iyi biliyorum, ama bizim bir örnek oluşturmamız gerektiğini düşünüyorum.

İki ay ve iki günlük hamileyim.

Bir oğlan olacağını umuyorum, ama benim şansıyla herhalde sanırım bir kız olacak. Bunu gerçekten böyle kasetmiyorum, yani sadece kısmen öyle düşünüyorum.

Pedro'nun bu kulübenin çatısını tamir etmesini sağladım. Pedro çok nazik ve sen geldiğinde onu evlat edinmemizi önermek istiyorum. Demek istediğim, ona, kendisini çocuğumuz saydığımızı söylemeliyiz. Güvensizlik hissediyor. Her zaman bu tür şeyler söyleyebilirim. Sekiz yaşındaki bir oğlan için ana babası, hiç kimsesi olmaması iyi değil.

Sanırım bir tür tören yapmalıyız. Her zaman bir şeyler düşünebiliriz. Bu işin sonunda, bu böyle sürerse, bir düzine ya da daha fazla çocuğumuz olması gerekecek diye düşünüyorum! Pek çok gerçek söz, jest halinde söylenir.

Sen kabul etmeden önce Pedro'ya, bizim çocuğumuz olabileceğini söylemeyeceğim.

Bu gece kampın ortasında büyük bir ateş yaktılar ve ay kocaman ve her şey güzel görünüyor. Çeşitli yerlerden kaçışları hakkında hikayeler anlatıyorlar. Şöyle oluyor: birisi öne çıkıp ateşin yakınına geliyor ve herkes susuyor, o kişi de hikayesini anlatıyor. Sonra bu kişi yerine dönüp oturuyor, bir başkası kalkıyor. Ya da birisi bir şarkı söylüyor. Şarkıların bazıları çok hüznü. Bazıları romantik. Sonra da bir başkası öne çıkıp kendi kederli hikayesini anlatıyor. Yakında bir sürü bebek doğacak. Onları beslemek zorunda olacağız. Doktorlar bütün bebekleri büyük bir dikkatle izliyor.

Her şey senin söylediğin şekilde yapılıyor.

Sensiz kendimi çok yalnız hissediyorum, biliyorum, bu tür şeyler söylememden hoşlanmıyorsun.

Biliyorum, sen kendini bensiz yalnız hissediyor musun diye sormam doğru olmayacak, çünkü sanırım her zamanki gibi gülümseyeceksin.

Evet, canım, seni önümüzdeki haftaya göreceğim, inşallah.

Senin Suzannah'ın

Kasım Sherban'dan

Sevgili Leyla ve sevgili Suzannah. Ve Pedro ve Philip'e ve Anqui ve Quitlan ve Şoşona'ya selamlar.

Ve küçük Rachel'e kocaman bir öpücük ve elbette en önemlisi de bu. Ona, onun için güzel bir sarı kuş bulduğumu söyle.

Selam, selam ve selam. Biliyorum Suzannah, sen benim George hakkında bir şey söylememi bekliyorsun, ama bunu yapamayacağım, çünkü bil bakalım ne oldu, ben ona yetiştiğimde, o kuzeye doğru yola çıkmaktaydı ve benim kendi başıma idare etmek zorunda olduğumu söyledi ve yapacak işler gösterdi ve beni işe gönderdi. Ama bana senin haberini verdi, Suzannah ve bu harika, bu sefer bir oğlan olacak, benim fikrim bu.

Burası tamamen yeni bir kent. Buraya geçen hafta vardım. Olabilecek en tuhaf kent bu. Elbette her şey ağaç ve taş ve yağlı kağıttan, ama biçimleri pek ummayacağın türden, ben de doğru dürüst anlayamadım daha. Tepeden inip içine girdim ve bir rüya gibiydi. Ve işin daha fenası, korkuya kapıldım. Eninde sonunda gencim ve ne yapsam bunu gizleyemem, üstelik hâlâ eski gençlik ordusu üniforması içindeyim, çünkü başka bir giysi bulamıyorum ve nihayetinde Üçüncü Dünya Savaşı'ndan önce gençlik ordusu üyelerini kentlerden kovuyorlardı, hatta öldürüyorlardı. Avcılar av oldu. Şarkıyı hatırlar mısın:

*Avcılar av oldu,
Silahlar çevrildi -
Avcılar avlanırken,
Dünya yandı...*

Bütün hatırladığım, bu kadarı. Sanırım hatırlamak istemiyorum. Bunu duyduğun zaman saklanacak yer yok gibi görünüyordu. Bütün bunları nasıl sağ atlattık, bilemiyorum? -ama bütün bunlara tekrar girmek istemiyordum. Ha bire bunları bir daha düşünmeyeceğime karar veriyorum, ama aklım tekrar oraya dönüyor.

Neyse, bu kente korkudan benzim atmış halde girdim. Ne bekleyeceğimi bilmiyordum. En azından, zararsız biri olduğuma onları ikna etmek zorunda kalacağımı düşünüyordum. Ama bu gerekmedi. Kentin bir orta meydanı ve bir çeşmesi var. Hepsi taştan yapılmış. Meydanın etrafında insanlar duruyordu ve ben bin bir endişe içinde meydana girdiğimde, son derece tuhaf bir şeydi, anında kabul gördüm. Hiç kimse benim zararlı birisi olduğumu düşünmedi bile. Bunun neye benzediğini düşünemebiliyor musun?

Yolcular için bir konukevi var ve bir haftalığına her yolcuya, fazla olmasa bile, yiyecek veriliyor ve sonra da eğer yapabileceği bir iş varsa yiyeceğini kazanmaya başlıyor, yoksa da başka bir yere gidiyor. İşe başlamak istemiyordum, çünkü George'un dediğine göre bir "olguları tespit araştırması" içindeydim. Bana öyle dedi ve olgular öğrenmek istiyorsanız, sorular sormanız gerekiyor. Bunun için de konukevi ve kahve ve dükkan ve yine meydandan daha iyi yer olamazdı. O an, işimin bu insanlarla

karşılaşmak olduğunu anladım -bu işin esprisi buydu. Meydandaki ve başka her yerdeki insanlar, sorduğum her tür soruyu cevaplandırdı. Olgular. Şimdi dünyada, büyük kırıp dökmeden önce olduğundan daha az olgu var. Kuzeyden bir kadın, bir Arjantinli, beni evine götürdü ve orada neler olduğunu ve savaşın o yöreyi nasıl etkilediğini anlattı ve beni başkalarıyla tanıştırdı. O zaman, içimde bir şeyler sezmeğe başladım... bütün bu zaman boyunca bana bir şeyler hatırlatılıyordu, ne olduğunu bilmiyordum ve her gece, bunun ne olduğunu hatırlamaya çalışarak uyanık yatıyordum, ama şimdi bile bu konuda söyleyecek fazla bir şeyim yok, ama öteki Rachel ve Olga ve Simon'un bana anlatıp durduklarına, hani üçünün geçmişte çıkagelen insanlardan öğrenmesine ve ortada gerçek anlamda dersler ve ders çizelgeleri olmaksızın nasıl bir sürü şey öğrenmelerine benziyordu. İnsanlarla karşılaşmaya devam ediyorum ve her biri de sanki anında benim kim olduğumu, bana ne söyleyeceklerini ya da beni nereye götüreceklerini biliyor gibiler. Bu çok tuhaf. Tuhaf bir şeyler oluyor, ama ne olduğunu bilmiyorum.

Bu kentin biçimi gibi basit bir şeyi ele alalım. Plan falan yoktu. Mimarlar yoktu. Ama kent simetrik ve altı köşeli bir yıldız biçiminde gelişmişti. Bir sabah çok erkenden kentten dışarı çıkıp da, farklı bir şey göreceğim miyim diye tepeden aşağıya bakana kadar, kentin yıldız biçiminde olduğunu bilmiyordum, ama baktığımda bu yıldız biçimini görebildim. Ama kime sorarsam sorayım, hiç kimse bir plandan ya da bir master planından ya da buna benzer bir şeyden söz edebilecek durumda değil. Bu kente girdiğimde, farklı fraksiyonlar ve yöneticiler ve ordular ve polis olacağına ve atacağım her adıma, söyleyeceğim her söze dikkat etmem gerekeceğine tamamıyla, ama tamamıyla kesin gözüyle bakıyordum. Bunu hep yapmak zorunda kaldığımızın farkında mısın? Farkında mısın? Elbette ki küçükleri, küçük Rachel'i, hatta Philip ya da Pedro'yu kast etmiyorum. Her an attığımız adımlara dikkat etmek. İçimize işlemiş bir şey. Ama birkaç gün geçtikten sonra tüm bedenimde büyük bir gevşeme hissettim, sanki esneyip kollarımı açıyor gibiydim, sonra da birden anladım ki, yanlış bir şey yapıp hapse ya da kasap çengeline düşmekten korkuyor değilim. Bir türlü inanamıyordum buna. Şimdi bile inanamıyorum. Hiç kimsenin dövüştüğünü görmedim. Bir ayaklanma ya da duvarların yıkıldığını ya da taşlar atıldığını ya da insanların çılglık çılgılayken sürüklenerek götürüldüğünü filan, buna benzer şeyler görmedim. Burada çok yaşlı bir Kızılderili var ve onunla konuştuğumda, burada yazdığım türden şeyleri söyledim ve o dedi ki, sen büyük bir talihsizliğin çocuğusun ve şimdi başka türüsünü öğrenmek zorundasın. Çok uzun zaman önce buraya eski kaşifler geldiği zaman burada devlerin yaşadığını biliyor muydun? Yaşlı Kızılderili bana bunu söyledi, bunu Beyaz Okul adını verdiği yerde öğrenmişti -bu seni geriye götürüyor mu?- ama öğrendiği doğrudu, çünkü dedesi ve ninesi de bunu biliyordu. Evet, burada bulunmakla hangi olguları edindiğimi sormanızı istemem, ama yarın buradan ayrılıyorum. Bu kentte bana o kadar nazik davranmış olan insanların bana söyleyeceğini ummuştum: Bir sonraki kentte şunlara şunlara dikkat et. Ama yapmadılar. Dört başka kişiyle birlikte yürüyorum. Yaşlı bir İsraili, Tel Aviv'de bilimciymiş, bir de eski Birleşik Arap Emirlikleri'nden bir kız, Norveç'ten yaşlı bir kadın -bir şekilde buraya ulaşmış- ve iki çocuğuyla Urallar'dan bir kadın daha. Burada kalmak ve iş bulmak istemişlerdi, ama yoktu, ama elli kilometre uzakta başka bir kentte insanlara ihtiyaç olduğuna ilişkin haberler vardı.

Aradan bir hafta geçti. Bu kente girmek üzere tepeden aşağıya inerken, belirli bir şekli var mı diye baktım ve biliyor musun, vardı. Güzel bir şekil, bir daire, ama tırtıklı kenarları var. Dalgalı kenarlar bahçelerden oluşuyor. Sana yazdığım bir önceki kent gibi inşa edilmişti. Yine aynı şekilde taş döşemeli merkezi var, bir daire ve çok güzel bir çeşmesi, havuzu yuvarlak, yöresel bir taştan, sarımtırak bir pembe renginde. Havuz sığ, on santim derinliğinde ancak var ve sular havuzun içine

örüntüler halinde akıyor ve suyun altındaki taşa ışılılı örüntüler görünüyor ve aynı örüntüler evlerin çatılarında, yer karolarında ve her yerde görülüyor. Hatırlayabildiğim en güzel yer burası. Yine, hiç kimse planlar ya da mimarlar hakkında hiçbir şey bilmiyor, kentin şekli öylesine oluşmuş ya da onlara öyle geliyor. Yine bir konukevindeyim. Hâlâ birlikteyiz, ama çocuklu kadın tarlalarda ve laboratuarda iş buldu ve bilimci de öyle. Ötekilere gelince, şimdiye kadar onlar o kadar şanslı değil.

Yine insanlar benimle konuşup bir şeyler anlatıyor. Birinden diğerine gidip duruyorum. Bu yöre ve kent hakkında, içinde kimlerin bulunduğunu ve savaştan önce neler yaptıklarını ve ne düşündüklerini, her şeyi biliyorum. Tuhaf düşüncelerim var. Son derece olağandışı ve çileden çıkarıcı düşünceler, ama benim içimdeler işte, bu yüzden onları savunmam gerektiğini düşünüyorum. Yarın Arap kızıyla ve Norveç'li yaşlı kadınla birlikte yeniden yola çıkıyorum. İş bulamadılar. Bir de yol arkadaşımız var, dün gece konukevine giriveren, yere uzanan ve sabahleyin de yanımızda kalan bir jaguar. Evcil olduğunu düşündük, ama hiç kimse onu tanımıyor. Ona biraz mısır gevreği ve biraz ekşi süt verdik ve burun kıvracağını düşündük, ama öyle yapmadı. Jaguar dışında bir de küçük Rachel'in sarı kuşu var, bu gerçek değil, kuru otlardan yapılma ve ayrıca güzel bir melez köpek var, benden hoşlanıverdi ve dışarıda yürüdüğümüz zaman o ve jaguar etrafımızda koşuşturup duruyor.

Bir hafta sonra.

Bu sefer bir tepeyi çıkararak vardığım kent sekizgen, ama iyice içine girene kadar bunun farkına varmadık. Altı tane içiçe geçmiş altıgenden oluşuyor. Altıgenler bahçe. Ara çizgileri bina. Bu binalar yine hepimizin alışık olduklarına kıyasla hayli garip, tuğladan, kerpiçten yapılma ve kuru otlarla ve lake kağıtlarla kaplı. Her şey çok hafif ve havadar. Orta meydan bir yıldız biçiminde ve bir çeşmesi var, taş ve sudan birbirini yankılayan örüntüler oluşturuyor. Duvar ve döşemelerde örüntüler var -son kentten farklı örüntüler. Yaşlı Norveçli kadın bir konukevinin mutfağında iş buldu. Birleşik Arap Emirlikleri'nden gelme kız çeşme başında tanıştığı bir adamla birlikte. Böylece ben jaguar ve köpekle kaldım. Bu kentte bir sürü insanla konuştum. Şimdi söylemek durumundayım. Ne olursa olsun. Bütün o yollar boyunca düşündüğüm şey buydu. George'un çok özel biri olduğuna inanırdık, yani olmadığını söylemek istiyor değilim. O sırada bunun üzerinde çok düşünmüş değildim. Sadece her şeye uyum sağladım. Ama George gibi bir sürü insan var. Bunu fark etmiş miydiniz, sen Suzannah ve herkes? Bu insanlar kentlerde bizimle karşılaşıyorlar ve yollarda olanlar ise bir süre bizimle birlikte yürüyorlar, sonra pampalara ya da ormanlara geri dönüyorlar, sanki bizimle karşılaşmayı beklemişler ve bize söyleyecek belirli şeyleri varmış gibi, evet, bu insanlar George-insanları. Onlar aynı. Bunun imkânsız olduğunu biliyorum, ama bu, benim vardığım bir sonuç. Gitgide daha fazla ve daha fazla George-insanları ortaya çıkıyor.

Bu kentte de her yerdekiyle aynı. Artık bir kente mide kaslarım burkulmadan, gevşek halde ve daha önce hepimizin yaptığı gibi bir köşeden birileri bana saldırırsa diye ayak parmaklarımın ucunda yürümeden ve yerel kampları aramam gerekmeden ve bir grup genç insanı gördüğümde ölesiye korkmadan girmeye alışıyorum. Evet, elbette kendim yaşlı olmadım hiç. Ne dersin, bir kentte yaşamak geçmişte böyle bir şey miydi? Yani, insanların rahat ve sınırları gevşek halde olması ve her şeyin yasalar ve kurallar ve emirler ve ordular olmaksızın yürümesi? Ve hapishaneler, hapishaneler, hapishaneler. Bunun mümkün olduğunu düşünüyor musun? Evet, çılgın bir düşünce, ama varsay ki doğru?

Dört ay sonrası. Dört kente daha gittim, hepsi de yeni, biri üçgen, biri kare, biri daire, biri altıgen. Biliyor musun? İnsanlar ellerinden geliyorsa eski kentleri terk ediyorlar ve yeni yerlerde bu yeni tarzda yeni kentler kuruyorlar. Bu sende değişik düşünceler uyandırmıyor mu? Eski kasabalar ve

kentlerden oralar cehennemmiş gibi söz ediyorlar. O kentler bizim kentlerimizin vaktiyle olduğu gibiyse, o zaman gerçekten cehennemler.

Çeşitli farklı yol arkadaşlarım oldu ve türlü türlü hikayeler dinledim. Dünyanın her tarafından. Suzannah, sanırım Avrupa'daki filan olaylar hakkındaki konuşmaları duymak istememekte haklısın. Haklı olduğunu düşünmüyordum ve aslında seni küçümsüyordum. Ama bir şey fark ettim. Bu yollar boyunca yürürken, kimi zaman sadık jaguarım ve köpeğimle başbaşa, kimi zaman da başkalarıyla birlikte ve kötülükler hakkında konuşmaya başladıklarında, sanki insanlar duymuyorlar gibi görünüyor. Dinlemediklerinden değil. Duymuyorlar. İnsana boş boş bakıyorlar. Bomboş. Ne düşünüyorum biliyor musun? İnanamıyorlar. Evet, bazen geriye bakıyorum ve o kadar az zaman geçti aradan, ama inanamıyorum. Korkunç şeylerin başka yerlerde olduğunu düşünüyorum. Bunu nasıl söyleyeceğimi bilmiyorum. Demek istiyorum ki, korkunç şeyler olduğunda, hatta hepimizin daha yeni gördüğü ölçülerde oluyorsa, o zaman zihinlerimiz bunları algılamıyor. Gerçek anlamda algılamıyor. İnsanların selam, bir bardak su almaz mıydın demesi ile sonra bombaların düşmesi ya da lazer ışınlarının dünyayı küle çevirmesi arasında bir uçurum var. Hiç kimsenin korkunçluğu önleyemez görünmesinin nedeni buydu. Algılayamadılar.

O belirsiz boş bakışın geçmişten geldiğini anladım. Bizim şimdi olduğumuz şey değil. Meselenin korkunç olan şeyleri unuttuğumuz değil de, meydana geldiklerine hiçbir zaman gerçekten inanmamış olmamız olması mümkün müdür sence?

Ama şimdi her şeyin farklı olduğu dikkatini çekti mi? Hepimiz çok daha canlı ve uyanığız ve sürekli uyumak zorunda değiliz ve hepimiz tek parçayız, karmakarışık değiliz. Neyi kast ettiğimi biliyor musun?

Sadık jaguarımı kaybettim. Otlakların arasında hayli yüksek ve dar bir patikayı tırmanıp durmaktaydım ve bir çoban vardı, eski türden, köpeği ve eşeği vardı. Jaguar için endişelendim. Köpeğe hakim olabilirdim, ama jaguara değil. Karısı ve iki çocuğuyla yamaçtaki küçük bir evde yaşayan çoban da endişelendi. Ama büyük köpeğim onun köpeğiyle dost oldu. Sonra da jaguar gidip köpeklerin biraz ötesine yattı. Kadın evden bir kâse içinde biraz süt getirdi ve jaguar onu içti. Gece orada uyudum ve sonra tek başıma devam ettim, çünkü jaguar, çoban ve karısıyla kalmaya karar verdi ve ben giderken onun iki köpekle birlikte çobanın koyunları toparlamasına yardım ettiğini gördüm.

Böylece otuz kilometreden daha uzun bir yol boyunca epey yalnız kaldım. Sonra önümde birini gördüm ve bu George'a benziyor, dedim. Nitekim George idi.

Bana, bebeğini doğurduğunu söyledi, Suzannah, sevindim, ayrıca bir oğlan olduğunu. George ona Benjamin diyeceklerini söyledi, bu yüzden bizim Benjamin'in öldüğünü düşünüyorum. Benjamin ve Rachel.

Epey bir süredir konukevlerindeyken ve tek başıma yürürken, George'a sormak istediğim soruları düşünüyordum ve öncelikle ona kentleri sordum ve bunların nasıl olup da böyle olduklarını ve o dedi ki, bunlar işlevsel.

Sizlerin orada bir kent kurduğunuzu ve kentin Davudun eski yıldızına benzediğini söyledi. Ona, nasıl ve nerede olması, nerede kurulması gerektiğini nereden biliyorsunuz diye sordum. Buna cevabı, biraz bekle, göreceksin, oldu.

Beni önce eski kentlerden birine götürdü; büyüklerden biri değildi, Rio Negro'nun kollarından biri üzerine kurulmuştu. İçinde bulunmaktan nefret ettim, kente girer girmez kendimi hasta ve huzursuz hissettim. Kent ölmekte. İnsanlar onu terk ediyor. Her tarafında birtakım binalar çöküyor ve yeniden inşa edilmiyor. Merkezi epey boştu.

Neden? diye sordum.

Yeni kentler işlevsel, dedi.

Açıklamayacağını anladım, kendim bulmak zorundaydım.

Gece yıkıntı halindeki bir otelde kaldık. İğrençti. Bu yerlerde insanlar hâlâ kuşkucu ve korku içinde. Kendimi hasta hissettim ve George'un da kendini iyi hissetmediğini görebiliyordum. Ertesi gün boyunca kentin etrafında amaçsızca dolaştık. İnsanlar George'u fark ettiler ve onunla konuşmak istediler. Onlarla konuştu. Ya da sadece onun peşinden gelmek istediler. Hepsi de o kadar çaresiz ve muhtaç görünüyordu ki.

Akşamleyin kentten çıktı ve üç yüz kadar insan peşimizden geldi, onların da gelmesi hakkında tek kelime etmiş olmadığı halde. O gece soğuktu ve rutubetli ve sisliydi ve hepimiz epey berbat haldeydik, ama George ile birlikte kararlı adımlarla yürüdük ve hâlâ, neler olmaktaydı, bu konuda tek kelime edilmiş değildi.

Güneş yükseldiğinde hava soğuktu, soğuk ve hepimiz açtık.

George bir yamaçta durmaktaydı, dik ve taşlı bir yamaçtı ve üstümüzde bir plato vardı. Güneş doğarken kuşlar tepemizde dönüp duruyordu ve güneşin ışığında parlıyorlardı. Daha önce hiç bu kadar üşümemiştim.

George, gayet sıradan bir ses tonuyla, buraya bir kent kurmanın iyi fikir olacağını belirtti.

İnsanlar, Nereye? Nerede başlamalıyız? diye sordular.

Cevap vermedi. Bu arada hepimiz açlıktan ölmekteydik. Sonra bir koyun sürüsü ve bir çobanla karşılaştık, birkaç koyun satın aldık, ateş yakıp biraz et pişirdik, karnımızı doyurduk.

Sonra yamaçta ve platoda dolanıp durduk. Bunu yapan aşağı yukarı yirmi kişiydik. Aniden hepimiz gayet açık bir şekilde, kentin nerede bulunması gerektiğini anladık. Hepimiz aynı anda anladık. Sonra bu yerin tam ortasında bir kaynak bulduk. Böylece bu kentin yapımına başlandı. Bir yıldız kenti olacak, beş köşeli.

Tuğlalar ve kerpiç için elverişli toprağı hemen yakında bulduk. İhtiyaç duyacağımız her şey var. Daha şimdiden bahçeleri ve tarlaları işlemeye başladık.

Bir kısmımız her gün çürüyen kente gidip ekmek ve ihtiyacımız olan şeyleri alıyor.

İlk evler kuruldu bile ve dairesel orta meydanının taşları döşendi, çeşmenin havuzu yapıldı. Biz inşa ettikçe, sanki ellerimize daha önce hiç bilmediğimiz bir yoldan öğretiliyormuş gibi, harika örüntüler belirliyor.

Burası yüksek, çok yüksek, tepemizde muhteşem enginlikte bir gökyüzü var, soluk berrak billurumsu bir mavi ve içinde de büyük kuşlar daire çiziyor.

George birkaç gün sonrasında ayrıldı. Yolun birazını onunla birlikte yürüdüm. Ona dedim ki, Neler oluyor, işler neden bambaşka yürüyor?

Böylece bana anlattı.

George bir ekiple birlikte Avrupa'ya gideceğini söylüyor. Senin onun gideceğini bildiğini, ama şimdi gideceğini bilmediğini ve sana, Avrupa'daki işi bittiğinde, işlerinin de tamamlanmış olacağını söylemem gerektiğini söylüyor. Bunun, o zaman öleceği ve onu bir daha görmeyeceğimiz anlamına geldiğini, ancak o benden ayrıldıktan sonra anladım.

Böylece hepimiz bu noktadayız.

Bunu, üzerinde örüntünün işlenmiş olduğu alçak bir beyaz duvarın üzerinde oturarak yazıyorum. Etrafımda şu ya da bu işle meşgul bir sürü insan var. Bu arada çadırlarda kalıyoruz, her şey idareten ve hatta zorluk içinde, ama bize öyle görünmüyor ve her şey bu yeni tarzda oluyor, iddia edip

durmaya, tartışıp durmaya ve müzakerelere ve suçlamaya ve dövüşmeye ve sonra da öldürmeye gerek yok. Bütün bunlar geçti, bitti, öldü.

O zamanlar nasıl oluyor da yaşıyorduk? Nasıl tahammül ediyorduk? Hepimiz koyu karanlık, koyu, çirkin, boğucu sıcaklıktaki bir karanlığın içinde, etrafımız düşmanlarla ve tehlikelerle sarılı halde sendeleyip duruyorduk, şüphe ve kuşku ve korkunun büyük ve yakıcı ağırlığı altında kördük.

Geçmişin zavallı insanları, zavallı, zavallı insanlar, sayıları o kadar fazlaydı, binlerce uzun yıllar boyunca hiçbir şey bilmediler, el yordamıyla dolandılar ve sendelediler ve farklı bir şeyin özlemini çektiler, ama başlarına ne geldiğini ya da neyi özlediklerini bilemediler.

Onları düşünmekten kendimi alamıyorum; atalarımızın, o zavallı hayvan-insanların, her zaman öldürdüklerini ve yıktıklarını, çünkü ellerinden başka türüsünün gelmediğini.

Buna karşılık bizim için şimdiki durum devam edecek, sanki yumuşak bir ezgiyle şarkı söyleyen bir rüzgâr bizi yavaşça yüceltiyor, içimizi dolduruyor ve yıkıyor, hüznü bulanık zihinlerimizi temizliyor ve bizi güvende tutuyor ve bizi iyileştiriyor ve asla hayal bile etmediğimiz derslerle besliyor.

Ve işte hepimiz bir aradayız, buradayız...

Konuyu araştıranlar için kaynaklar:

Kanopus'un Kısa Tarihi

Kanopus İle Sirius Arasındaki İlişkiler

1. Savaş 2. Barış

Sirius İmparatorluğunun Tarihi

Puttiora'nın Tarihi

Rezil Şammat

Tevfik'in Anıları

Nasar, Ussel, Tevfik, Johor: Seçme Yazılar

Sirius'un Şikasta'daki Deneyleri

Ahırzaman Günleri

Şikasta'daki Felaketin Öncesi

Küçük İnsanlar: Ticaretleri, Sanatları, Metalürjileri

Son Günlerin Elçileri: Kısa Bir Tarih

Üç Gezegen Hakkında Öyküler

Kanopus Bağı (Şikasta'da "BİZD"); Özellikleri, Yoğunlukları, Çeşitli Türlerle Etkileri Bakımından Çeşitlenmeleri, Tamamen Yokluğu (Şammat). (Fizik Bölümü).